Lietuvos partizanų Vytauto apygardos

TIGRO RINKTINĖ

1945 - 1950 m.

LIETUVOS PARTIZANŲ
VYTAUTO APYGARDOS TIGRO RINKTINĖ
(1945-1950 m.)

Akademinės Skautijos leidykla, užbaigusi savo veiklą išeivijoje, likusias lėšas skiria Lietuvos partizanų Vytauto apygardos Tigro rinktinės dokumentų rinkiniui išleisti.

Leidinys apima tą tragišką sovietų okupacijos laikotarpį, kai Šiaurės rytų Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų Lietuvos vietovių, jauni vyrai ir moterys stojo į partizanų eiles, kad kovotų dėl tautos, valstybės laisvės ir nepriklausomybės. Jie tikėjo, jog jų atsidavimas ir kova su gausiomis žiauraus okupanto pajėgomis atkreips laisvojo pasaulio dėmesį ir Lietuva sulauks jo pagalbos. Gaila, tada to neįvyko. Rinkinyje pateikiami dokumentai atspindi mažą laisvės kovų, kuriose dalyvavo Tigro rinktinė, dalelę. Iki šiol apie tai buvo mažai žinoma ir rašoma.
Remdama šio leidinio išleidimą, Akademinė Skautijos leidykla skiria jį jaunajai Lietuvos kartai, gimusiai dar prieš nepriklausomybės atgavimą ar jau po to. Viliamasi, kad jų tėvų ir senelių pasiaukojimas kovoje dėl laisvės bus nepamirštas ir ugdys jaunųjų širdyse meilę, atsidavimą savo tautai ir savo valstybei.

Rimantas Dirvonis
Akademinės Skautijos leidyklos pirmininkas

LITHUANIAN ARCHIVES DEPARTMENT
LITHUANIAN SPECIAL ARCHIVES

LITHUANIAN PARTISANS VYTAUTAS REGION TIGRAS UNIT

(1945-1950)

THE COLLECTION OF DOCUMENTS

VILNIUS, 2003

LIETUVOS ARCHYVŲ DEPARTAMENTAS
LIETUVOS YPATINGASIS ARCHYVAS

LIETUVOS PARTIZANŲ VYTAUTO APYGARDOS TIGRO RINKTINĖ

(1945-1950 m.)

DOKUMENTŲ RINKINYS

VILNIUS, 2003

UDK 947.45.083(093)
Li 304

Redaktorių kolegija:
Kęstutis Remeika (vyr. redaktorius),
Geistautas Gečiauskas, Vidas Grigoraitis,
prof. dr. Tomas Remeikis

Šios knygos išleidimą rėmė Polybijaus fondas.
Fondo prezidentas - prof. dr. Tomas Remeikis.
Remiant Polybijaus fondui, dokumentinių ir mokslinių leidinių serijoje „Lietuvos kronika" išleista:
Kazys Škirpa. Nepriklausomybės sutemos (1938—1940): atsiminimai ir dokumentai, – Chicago — Vilnius: Lietuvos kronika — Vilspa, 1996, 488 p.
Lietuvos partizanų Tauro apygarda (1945-1952 m.): dokumentų rinkinys, Vilnius: UAB „Morkūnas ir Ko“, 2000, 585 p.
Lietuvos partizanų Dainavos apygarda (1945-1952 m.): dokumentų rinkinys, Vilnius: UAB „Morkūnas ir Ko", 2003, 452 p.

ISBN 9986-568-13-7 ©Lietuvos archyvų departamentas, 2003

T U R I N Y S

Trumpa Vytauto apygardos istorijos apžvalga.....7
Vytauto apygardos Tigro rinktinė 1945-1950 metais.....12
The Tigras Unit of the Vytautas Region of Lithuanian partisans.....40
Santrumpos.....55
Dokumentų sąrašas..... 58
Lietuvos laisvės armijos programa.....68
Tigro rinktinės dokumentai.
1946 m. sausio - spalio mėn.....71
Tigro rinktinės dokumentai.
1946 m. spalio mėn. - 1948 m. rugpjūčio mėn..... 101
Tigro rinktinės dokumentai.
1948 m. rugpjūčio mėn. - 1950 m. birželio mėn.....171
Tigro rinktinės dokumentai.
1948 m. gruodžio mėn. - 1951 m.....370
Tigro rinktinės vadai..... 447
Asmenvardžių rodyklė.....449
Vietovardžių rodyklė..... 474

TRUMPA VYTAUTO APYGARDOS ISTORIJOS APŽVALGA

Partizaninės kovos pradžia Aukštaitijoje sutapo su antrosios sovietų okupacijos pradžia. Tai - 1944 metų vasara, laikas, kai vis dar tęsėsi Antrasis pasaulinis karas. Šis sutapimas lėmė pradinio pasipriešinimo etapo spontaniškumą, gana atvirą kovos būdą: negalvota apie užsitęsiančią okupaciją, apie galimybes kariauti ilgą partizaninį karą. Nuo pirmųjų sovietų okupacijos dienų Aukštaitijos kovotojai organizavo pasipriešinimą krašto sovietizacijai ir tautos naikinimui, gynė gyventojus nuo sovietinių kareivių plėšikavimo ir smurto, sabotavo mobilizaciją į sovietinę armiją, stabdė žemės ūkio kolektyvizaciją bei krašto kolonizavimą, stengėsi apsaugoti gyventojus nuo trėmimų[1]. Ginkluoto pasipriešinimo artėjančiai Raudonajai armijai iniciatorė buvo Lietuvos laisvės armijai (LLA). 1944 m. liepos - rugpjūčio mėn. suformavus LLA Vanagų (LLA veikiančiojo sektoriaus, VS) štabą ir įkūrus LLA centrinį štabą - Lietuvos gynimo komitetą, buvo sudaryta vyriausioji karinė ir politinė ginkluoto pasipriešinimo vadovybė, parengti ginkluoto pasipriešinimo okupacijai planai ir nustatyta ginkluotos kovos taktika[2]. Be Lietuvos laisvės armijos, Utenos ir ypač Švenčionių apskrityse 1944-1945 m. didelės įtakos turėjo „Kęstučio" organizacija, įkurta Kaune 1942 m. gegužės mėn. kaip „Lietuvių fronto“[3] karinis sektorius, analogiškas LLA Vanagams. 1943 m. pavasarį buvo suformuotas „Kęstučio“ organizacijos Utenos apskrities štabas, 1943 m. rudenį tokie štabai suformuoti ir Zarasų bei Švenčionių apskrityse. Tačiau pirmiesiems Šiaurės Rytų Lietuvos ginkluoto pogrindžio junginiams, išskyrus veikusius Švenčionių apskrityje, „Kęstučio" organizacija neturėjo tokios įtakos, kokios Utenos bei kitų Šiaurės Rytų Lietuvos apskričių partizanams turėjo LLA: dauguma partizanų junginių perėmė LLA organizacinę struktūrą, statutus, programines nuostatas, o šios organizacijos suformuluoti ir įdiegti ginkluoto pasipriešinimo principai ilgą laiką sąlygojo Aukštaitijos laisvės kovotojų veiksmų pobūdį, - nepaisant to, kad vyriausioji LLA vadovybė 1945-1946 m. sovietinio saugumo buvo sunaikinta ir vėliau nebeatkurta.

1945 m. vasarą didesnėje Lietuvos dalyje prasidėjęs partizanų apygardų steigimas sąlyginai žymėjo pasipriešinimo sovietų okupacijai pirmojo etapo pabaigą -

[1] „Lietuvos naikinimas ir tautos kova (1940-1998)“, sud. I. Ignatavičius, V., 1999, p. 260.

[2] N. Maslauskienė, „Lietuvos ginkluoto pasipriešinimo vieningos vadovybės kūrimas LLA ir partizanų dokumentuose. 1941, 1947-1950 m.“, Lietuvos archyvai, 11, V., 1998, p. 72.

[3] 1941 m. pabaigoje įkurta lietuvių antinacinio pogrindžio organizacija, jungusi krikdemiškos pakraipos partijas ir organizacijas.

iki tol dažniausiai pavieniui veikę didesni partizanų junginiai ir atskiri būriai pradėti telkti į vieną junginį, turintį bendrą vadovybę, vieningą struktūrą ir apibrėžtą veikimo teritoriją. Šiaurės Rytų Lietuvoje toks junginys buvo Vytauto apygarda, įkurta 1945 m. rugpjūčio mėn., iš pradžių vienijusi Utenos apskrityje bei dalyje Švenčionių ir Zarasų apskričių (Labanoro, Ažvinčių ir Antazavės miškuose) veikusius partizanus. Vytauto apygardos steigėjas ir pirmasis vadas buvo 1945 m. birželio - rugsėjo mėn. Tigro rinktinei vadovavęs Jonas Kimštas-Žalgiris. Iš pradžių, laikantis LLA struktūros tradicijos, Vytauto apygarda vadinta LLA 4-ąja apygarda, vėliau - 3-iąja LLA apygarda. Nuo 1948 m. gegužės mėn. apygarda vadinta Lietuvos partizanų (LP) Šiaurės Rytų Lietuvos srities 3-iąja Vytauto apygarda. Nuo 1946 m. Vytauto apygarda kartu su Didžiosios Kovos, Vyčio ir 1947 m. įkurta Algimanto apygardomis priklausė Šiaurės Rytų Lietuvos (Karaliaus Mindaugo, Kalnų) sričiai, kuriai beveik visą jos gyvavimo laiką (išskyrus 1948 m. rugpjūčio mėn. - 1949 m. spalio mėn.) vadovavo Vytauto apygardos steigėjas ir pirmasis vadas Jonas Kimštas-Žalgiris.

1946 m. J. Kimštas-Žalgiris buvo įtrauktas į vieną klastingiausių ir rafinuočiausių agentūrinių MGB kombinacijų, kurios tikslas buvo MGB kontrolei pajungti visą Lietuvos pasipriešinimo pogrindį. Tais metais MGB gana sėkmingai pasinaudojo rezistencijos vadovybės siekiu suvienyti visas kovojančias krašto pajėgas ir, prisidengusi ginkluoto pogrindžio vadovybės iniciatyva, jos pačios rankomis įsteigė MGB kontroliuojamą Bendrojo demokratinio pasipriešinimo sąjūdį (BDPS). BDPS Vyriausiasis ginkluotųjų partizanų štabas (VGPŠ) turėjo sujungti ir vadovauti visam ginkluotam pogrindžiui. Abi šias organizacijas per MGB agentą Juozą Albiną Markulį-Erelį, kuriam buvo patikėtas aukščiausias rezistencijos vadovo postas, kontroliavo sovietinio valstybės saugumo organai. Šios MGB operacijos aukomis tapo ir daugelis Vytauto apygardos partizanų. 1946 m. birželio 10 d. steigiamajame BDPS suvažiavime buvo įkurta Šiaurės Rytų Lietuvos (nuo 1948 08 - Karaliaus Mindaugo, Kalnų) sritis, patvirtinta Vytauto apygardos ir jos rinktinių veikimo teritorija (viena rinktinė turėjo aprėpti apytikriai vienos apskrities teritoriją), nustatyta kovinių vienetų struktūra. 1947 m. sausio mėn. J. Markulis, supratęs, kad Pietų Lietuvos partizanai atskleidė MGB provokaciją BDPS komiteto įsakymu J.Kimštą-Žalgirį paskyrė Šiaurės Rytų Lietuvos srities vadu. Tą patį mėnesį grįžęs į Vytauto apygardą, J. Kimštas pertvarkė apygardos štabo sudėtį, o 1947 m. vasarą apygardos vado pareigas perdavė Liūto rinktinės vadui Vincui Kauliniui-Miškiniui. Tik 1947 m. vasaros pabaigoje Dainavos apygardos vadovybės informuotas apie J. Markulio provokacijas, J. Kimštas 1947 m. rugsėjo 20 d. įsakymu visiems Šiaurės Rytų Lietuvos partizanams nurodė nutraukti bet kokius ryšius su J. Markulio-Erelio vadovaujamu BDPS komitetu, panaikinti ryšių punktus ir perspėti ryšininkus. 1948 m. gegužės pradžioje vykusio jungtinio Vytauto, Algimanto ir Didžiosios kovos apygardų pareigūnų posėdžio metu buvo atsiribota nuo išdavikiškos Erelio veiklos. Vietoj LLA buvo įvesti Lietuvos partizanų (LP) apygardų pavadinimai. Šiaurės Rytų Lietuvos sritis pavadinta Karaliaus Mindaugo vardu, suformuota J. Markuliui nepavaldi srities vadovybė, Vytauto apygardos laikraštis „Aukštaičių ko-

va“ pertvarkytas į srities oficiozą (jį iki pat savo žūties 1951 m. kovo 19 d. redagavo Bronius Kazickas-Saulius, Krivaitis).

Vytauto apygardos vadovybę nuo jos įsteigimo sudarė apygardos vadas ir jam pavaldus apygardos štabas, turėjęs koordinuoti rinktinių veiklą, rūpintis sunaikintų štabų atkūrimu, palaikyti apygardos vadovybės ryšius su vyresne partizanų vadovybe ir kitomis apygardomis bei žemesniais organizaciniais vienetais[4].

J. Kimštui-Žalgiriui išvykus į Vakarų Lietuvą, nuo 1945 m. rugsėjo mėn. iki gruodžio 1 d. apygardos vado pareigas laikinai ėjo jo pavaduotojas ir Šarūno rinktinės vadas Vladas Mikulėnas-Lubinas. Po jo žūties 1945 m. gruodžio mėn. apygardai vadovavo Bronius Zinkevičius-Artojas, žuvęs 1946 m. spalio 11d. Žuvus Artojui, apygarda kurį laiką buvo likusi be vado. 1947 m. sausio mėn. į savo postą sugrįžęs J. Kimštas-Žalgiris apygardai vadovavo iki 1947 m. birželio mėn., tuo pačiu metu ėjęs ir Šiaurės Rytų Lietuvos srities vado pareigas. 1947 m. vasarą apygardos vado pareigas Žalgiris perdavė Liūto rinktinės vadui Vincui Kauliniui-Mišk iniui, - pastarasis apygardai vadovavo iki 1949 m. kovo 24 d., kada dėl apygardos štabe veikusio MGB agento Ešerio išdavystės buvo sunaikintas visas apygardos štabas. 1949 m. balandžio mėn. apygardos vadu paskirtas Liūto rinktinės vado pavaduotojas Bronius Kalytis-Siaubas, Liutauras; 1951 m. lapkričio mėn. (kai kurių autorių nurodoma 1951 m. gruodžio 20 d.) j is buvo suimtas ir netrukus užverbuotas MGB agentu smogiku (slapyvardis - Ramojus). Po Br. Kalyčio-Siaubo arešto Vytauto apygardos vadovybė atkurta nebebuvo. MGB Br. Kalytį paskyrė legendizuoto „Vytauto apygardos štabo" viršininku ir jam bei kitiems agentams smogikams padedant iki 1952 m. pabaigos sunaikino beveik visus apygardos dalinių likučius.

Didžiausi koviniai Vytauto apygardos junginiai buvo rinktinės. Vienos rinktinės veikimo teritorija apytikriai sutapo su vienos apskrities teritorija. Rinktinei vadovavo rinktinės vadas ir jam pavaldus rinktinės štabas, savo ruožtu pavaldūs apygardos vadovybei. 1945-1947 m. Vytauto apygardai ilgesnį ar trumpesnį laiką priklausė Šarūno (nuo 1946 m. - Liūto), Lokio, Tigro, Šarūno (Kupiškio) ir Žaliosios [girios] rinktinės. Kupiškio, Rokiškio ir Panevėžio apskrityse veikę partizanų junginiai Vytauto apygardai priklausė tik 1946-1947 ir 1950-1952 metais. 1946 m. birželio mėn. vietoj 1945 m. rudenį beveik sunaikintos Šarūno rinktinės jos likučių pagrindu buvo įsteigta Liūto rinktinė. Nuo 1946 m. rugsėjo mėn. pradžios Vytauto apygarda skirstyta į Liūto rinktinę, jungusią anksčiau Šarūno rinktinei priklausiusius Utenos apskrities partizanų dalinius, Tigro rinktinę, veikusią Švenčionių apskrityje, gretimuose Baltarusijos SSR rajonuose ir Zarasų apskrities Dūkšto bei Rimšės valsčiuose, ir Lokio rinktinę, veikusią daugiausia Zarasų apskrityje ir gretimuose Latvijos rajonuose. Šios trys rinktinės laikytinos pagrindinėmis Vytauto apygar-

[4] N. Gaškaitė, D. Kuodytė, A. Kašėta, B. Ulevičius, „Lietuvos partizanai 1944-1953 m.“, Kaunas, 1996, p. 299.

dos rinktinėmis, tuo tarpu minėtos Šarūno (Kupiškio) ir Žaliosios [girios] rinktinės prie Vytauto apygardos prisijungė 1946 m. lapkričio - gruodžio mėn. ir jai priklausė iki 1947 m. gegužės 1 d., t. y. iki Algimanto apygardos įkūrimo. 1950 m. lapkričio 25 d. sujungus buvusių Algimanto apygardos Kunigaikščio Margio ir Šarūno rinktinių likučius, buvo įkurta Vytauto apygardos Vaižganto rinktinė.

Visos Vytauto apygardos rinktinės skirstytos į kuopas (nuo 1949 m. - į rajonus), o kiekviena kuopa - į 2—4 būrius, kurie (bent jau pradiniame apygardos gyvavimo etape) savo ruožtu dar turėjo būti skirstomi į skyrius ir grandis (nuo 3 iki 6 kovotojų), tačiau realiai įgyvendinti tokį partizanų dalinių skirstymą buvo sudėtinga: partizanai paprastai veikė būriais, dalis nedidelių būrių į mažesnius vienetus nebuvo skirstomi.

Visos Vytauto apygardos rinktinės, kaip organizuoti kovos vienetai, buvo sunaikintos 1951-1952 m. 1951 m. pabaigoje sunaikinta Liūto rinktinė, 1952 m. vasarą nustojo egzistavusi Tigro rinktinė, o tų pačių metų rugpjūčio mėn. agentų smogikų pastangomis buvo sunaikinta Lokio rinktinė. Vaižganto rinktinė sunaikinta 1952 m. rudenį. 1953 m. visoje Vytauto apygardos teritorijoje buvo likę apie 20 partizanų. Ilgiausiai iš buvusios Vytauto apygardos partizanų sovietinių saugumiečių ieškoti Antanas Kraujelis-Siaubūnas ir Stasys Guiga-Tarzanas. 1965 m. kovo 17 d. susektas ir nušautas A. Kraujelis laikytinas ir ilgiausiai veikusiu Rytų Lietuvos srities partizanu. Stasys Guiga Činčikų kaime (prie Švenčionių) slėpdamasis išgyveno iki pat savo mirties 1986 m.

Išsamiausią Vytauto apygardos istorijos 1945-1952 m. apžvalgą yra parengęs Laimonas Abarius[5]. 1995 m. laikraštyje „Utenis“ publikuotas jo straipsnių ciklas apie partizanų kovas Zarasų apskrityje[6], o 1996 m. 16-ajame „Laisvės kovų archyvo" numeryje paskelbta minėtoji Vytauto apygardos istorijos apžvalga. Remdamasis sovietinių saugumo organų archyviniais dokumentais, istorikas nuosekliai išdėstė Vytauto apygardos ir atskirų jos rinktinių istoriją- nuo pat apygardos įkūrimo iki jos sunaikinimo 1953 m., sudarė daugelio struktūrinių apygardos padalinių (rinktinių, kuopų, būrių) istorijos pagrindinių įvykių kroniką. Kiek mažiau L. Abariaus darbe nagrinėtas MGB vidaus agentų ir agentų smogikų vaidmuo naikinant apygardą, visiškai nepaminėtos 1945-1946 m. apygardoje veikusios agentų smogikų grupės. L. Abariaus apžvalgą šiek tiek papildė ir pakoregavo Vytauto apygardos istorijos apžvalga, paskelbta N. Gaškaitės ir kitų autorių parengtoje knygoje „Lietuvos partizanai 1944-1953 m.“[7]. Partizaninį judėjimą Aukštaitijoje yra tyrinėjęs ir istorikas Gintaras Vaičiūnas. Jo surinkti duomenys apie Vytauto apygardą ir

[5] L. Abarius, „Lietuvos partizanų Šiaurės-Rytų srities 3-ioji Vytauto apygarda (1945-1952 m.)“, Laisvės kovų archyvas, Nr. 16, 1996, p. 5-133.

[6] L. Abarius, „Pasipriešinimas. (Ginkluotos rezistencijos pradžia. Lokio rinktinės istorinė apžvalga)", Utenis, 1995 05-10.

[7] N. Gaškaitė, D. Kuodytė, A. Kašėta, B. Ulevičius, „Lietuvos partizanai 1944—1953 m.“, Kaunas, 1996.

jos rinktines šiuo metu saugomi Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro archyve, o daugelį iki šiol visai nežinomų ar mažiau nagrinėtų Vytauto apygardos ir ypač Tigro rinktinės istorijos aspektų atskleidžia šioje knygoje publikuojami partizanų dokumentai bei detali G. Gečiausko parengta Vytauto apygardos Tigro rinktinės istorijos apžvalga.

Inga Petravičiūtė

VYTAUTO APYGARDOS TIGRO RINKTINĖ
1945-1950 metais

Tigro rinktinės dokumentai

1999 m. liepos 15 d. Adutiškio girioje, netoli Baltarusijos sienos, vyko kelio tiesimo darbai. Buldozeris užkabino ir išvertė bidoną, kimšte prikimštą, kaip netrukus paaiškėjo, Lietuvos partizanų dokumentų. Kitą dieną Mociškės kaimo gyventojai apie tai pranešė Švenčionių „Nalšios" muziejui; atvykusios jo darbuotojos Vanda Stanevičienė, Giedrė Viščionytė ir Nijolė Zubovą rado 855 po kelininkų vagonėliu paskleistus partizanų dokumentus[1].2000 m. sausį „Nalšios“ muziejus šiuos dokumentus[2] perdavė Lietuvos ypatingajam archyvui. Tarp Adutiškio girioje rastų dokumentų daugiausia Tigro rinktinės ir Vytauto apygardos vadų įsakymų bei nurodymų, partizanų raportų, Tigro rinktinės narių sąrašų ir susirašinėjimo dokumentų. Paminėtini partizanų periodiniai leidiniai, partizanų sudaryti sovietų pareigūnų ir stribų sąrašai. Dauguma dokumentų išspausdinti mašinėle, sunumeruoti, paženklinti gavimo spaudu ir pasirašyti.

Nemaža Tigro rinktinės štabo archyvo dalis 1950 m. balandį kaip „trofėjus" teko MGB Pastovių rajono skyriaus operatyvininkams, tuomet BSSR Svierių rajone „likvidavusiems" rinktinės vado pavaduotoją Leoną Basį. Ši rinktinės archyvo dalis, kurį laiką saugota MGB Vilniaus srities valdyboje, paskui buvo sunaikinta[3]. 1944-1945 m. gyvavusios Jungtinės Tigro rinktinės archyvas, saugotas Labanoro girioje įrengtoje slėptuvėje, NKVD Saldutiškio valsčiaus poskyriui atiteko dar iki 1945 m. vasaros. Slėptuvę išdavė „legalizavęsis" rinktinės narys[4]. Istoriniu požiūriu itin svarbūs rinktinės 1945-1946 m. dokumentai į sovietų saugumo rankas pateko 1946 m. spalio 21 d., MVD kareiviams Tverečiaus valsčiuje sunaikinus rinktinės štabą[5].

Rinktinės dokumentų dar gali būti Švedriškės (Ignalinos r. Kazitiškio apyl.) klebono Alfredo Kanišausko saugotame Labanoro girios partizanų archyve. 1996 m.,

[1] Baltakis J. Rastas Tigro partizanų rinktinės archyvas, Lietuvos aidas, 1999 08 24 (nr. 164), p. 14.

[2] Iš jų buvo suformuota 120 bylų ir sudarytas Lietuvos ypatingojo archyvo (toliau-LYA) f. K-5, ap. 5 (Vytauto apygardos Tigro rinktinė, 1945-1951 m.). Šiek tiek Tigro rinktinės dokumentų yra ir LYA, f. K-l, ap. 3; partizaninio judėjimo slopinimą Švenčionių krašte atspindinčių dokumentų daugiausia f. K-l apyrašuose Nr. 3, 16, 18, 15 ir 58.

[3] BSSR MGB 2-N valdybos 1 skyriaus 1950 05 04 sudarytas partizanų dokumentų sąrašas, LYA, f. K-1, ap. 58, b. 42509/3, t. 5,1. 3-5; LSSR MGB Vilniaus srities valdybos 2-N skyriaus 1953 01 06 pranešimas apie partizanų dokumentų sunaikinimą, ten pat, ap. 16, b. 278,1. 279, 280.

[4] Ten pat, f. K-5, ap. 5, b. 105,1. 6, 7.

[5] Abarius L. Lietuvos partizanų Šiaurės-Rytų srities 3-ioji Vytauto apygarda, Laisvės kovų archyvas, 16/1996, p. 62.

prieš pat savo mirtį, kunigas archyvą patikėjo klebonijos šeimininkei, o ši perdavė jį „kam buvo liepta"[6].

Tigro rinktinės istoriografija

Iki atrandant Tigro rinktinės štabo archyvą rinktinės istorija buvo šiek tiek tyrinėta, tačiau trūkstant autentiškų dokumentų tyrinėtojai neišvengė paviršutiniškumo, —jų darbuose nemaža netikslumų, klaidingų rinktinės narių skaičių skubotų kai kurių partizanų vadų veiklos vertinimų

1997 m. Gintaras Vaičiūnas parengė dvi Rytų Lietuvos partizanų junginių istorijos ir struktūros tyrimo ataskaitas[7]. Vienoje jų apžvelgtas Jungtinės Tigro rinktinės gyvavimo laikotarpis (1944 m. spalis - 1945 m. kovas), antroji skirta vėlesnei Tigro rinktinės ir dviejų iš jos išaugusių rinktinių istorijai (1945-1952 m.). Ši dviejų dalių studija yra bene pirmasis rinktinės istorijai skirtas darbas, todėl jo vertės nemenkina netgi daugelis jame esančių faktografinių netikslumų. Ne mažiau Tigro rinktinės istorijos tyrinėjimų baruose yra nuveikęs ir Laimonas Abarius. 1996 m. pasirodžiusi Vytauto apygardos istorijai skirta apybraiža[8] daugumos istorikų laikoma vienu iš labiausiai vykusių bandymų pateikti išsamią šios apygardos istorijos apžvalgą. Dauguma Valdo Striužo darbų skirti Kiauneliškio kautynėms, o straipsnyje „Iš Švenčionių krašto partizaninio pasipriešinimo istorijos" išvardyti svarbiausi Švenčionių apskrityje veikę partizanų daliniai[9].

Iš kitų Tigro rinktinės istoriografų paminėtini Nijolė Gaškaitė[10], Algirdas Šiukščius[11], Vytautas Ikamas[12] ir Jonas Baltakis[13]. Algimantas Liekis yra paskelbęs

6 Baltakis J., min. veik.

7 Vaičiūnas G. Rezistencija Švenčionių krašte, 1997, rankraštis, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro Memorialinis departamentas, b. 3; to paties, Rytų Lietuvos LLA partizanų daliniai, 1997, rankraštis, ten pat, b. 4.

8 Abarius L., min. veik.

9 Striužas V. Didžiosios Labanoro girios kautynės, Žvaigždė, 1995 08 19; to paties, Iš Švenčionių krašto partizaninio pasipriešinimo istorijos, Tautininkų žinios, 1995 08 23; to paties, Juos turi minėti istorija. Rytas, 1996 08.

10 Gaškaitė N., Kuodytė D., Kašėta A., Ulevičius B. Lietuvos partizanai 1944-1953 m., Kaunas, 1996.

11 Šiukščius A. Labanoro girios partizanai, Lietuvos aidas, 1995 01 12, p. 14; to paties, Tesėjęs partizano priesaiką [apie Stasį Guigą], Savanoris, 1994 06 09; to paties, Paskutinis partizanas, Laisvės kovų archyvas, 16/1996.

12 Ikamas V. Ažvinčių ir Minčios girių partizanai, Savanoris, 1994 05 12; to paties, Apie miško ir pamiškės vyras, Voruta, 1994 06 09-15; to paties, Partizanų kaimai, Europos lietuvis, 1994 06 11 -17, p. 5; to paties, Labanoro girios vyrai: pokario rezistenciją Lietuvoje prisimenant, Europos lietuvis, 1994 12 03-09, p. 5.

13 Baltakis J., Čeponis K. Pasipriešinimas (1939-1953 metų [Ignalinos] rajono įvykių kronika), Nauja vaga, 1993 06 12.

keletą iš rinktinės laikraščio „Rytų Lietuva" perspausdintų straipsnių[14], o Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras 2000 m. surengė Švenčionių krašto partizanų sąjūdžiui skirtą konferenciją, kurioje skaitytų pranešimų tezės buvo išleistos atskiru leidiniu[15].

Išeivijos autorių darbuose apie Tigro rinktinę paprastai tik užsimenama. Juozo Lukšos „Partizanuose" tėra pora rinktinės istorijos fragmentų[16], Kęstučio Girniaus studijoje Švenčionių ir Ignalinos rajonų partizanams teskirta po vieną pastraipą[17] , Stasio Žymanto straipsnių serijoje Tigro rinktinė tik paminėta[18]. Pažymėtina tai, kad išeivijos autoriai daugelį metų tegalėjo remtis bemaž vien žymiuoju J. Lukšos veikalu ir menkaverte stribų „žygdarbius" šlovinančia sovietų lektūra.

Periodinėje spaudoje per pastaruosius keliolika metų pasirodė daug su rinktinės istorija susijusių memuarų; iš jų autorių būtina paminėti pirmąjį rinktinės vadą L. Vilutį. 1992 m. išleistoje jo atsiminimų knygoje trumpai nušviestas rinktinės kūrimosi laikotarpis (1944 m. spalio - 1945 m. sausio mėn.)[19].

Partizaninio judėjimo Švenčionių krašte ištakos

1941 m. pabaigoje grupė studentų Vilniuje įkūrė Lietuvos laisvės armiją (toliau-LLA). Švenčionių krašte pirmosios LLA grupės susibūrė 1942 metais. 1943—1944 m. LLA veiklą Švenčionių apskrityje organizavo ir koordinavo Valerijonas Gylys-Vaikas[20], atskaitingas tik LLA vadui Kaziui Veverskiui[21]. 1943 m. rudenį apskrityje ėmė kurtis ir „Kęstučio"[22] trejukės, o 1944 m. į šią organizaciją perėjo dauguma LLA Švenčionių apskrities padalinio narių, išskyrus Saldutiškio ir Joniškio valsčių pogrindininkus. Tų metų gegužės 1 d. Švenčionių apskrityje LLA priklausė apie 140, Utenos apskrityje - 400, Zarasų - 200, Trakų - 330, Eišiškėse - 50 (kitose Eišiškių apskrities vietose 1944 m. pavasarį dėl Armijos krajovos (toliau -

[14] Nenugalėtoji Lietuva: dokumentų rinkinys, sud. A. Liekis, t. 3, Vilnius, 1995.

[15] Pasipriešinimo kovos Švenčionių krašte 1944-1953 metais, sud. G. Geniušienė, Švenčionys, 2000 .

[16] Daumantas J. Partizanai, Vilnius, 1990, p. 95, 96.

[17] Girnius K. K. Partizanų kovos Lietuvoje, Vilnius, 1990, p. 251, 252.

[18] Žymantas St. Mirštančiųjų garbė, Dirva, 1965, nr. 90.

[19] Vilutis L. Likimo mozaika, Kaunas, 1992; to paties, Vadavietė Nr. 3 Jono Maknio sodyboje, Tremtinys, 1993, nr. 21; to paties, Kapitonas Vincas Gumauskas („Gailius", ,,Salva“), Sūduva, 1992 08 27.

[20] Suimtas 1945 m.

[21] Ad. Kubiliaus 1945 05 30 ir 06 13 tardymo protokolai, LYA, f. K-l, ap. 58, b. P-15551-Li, t. 1, l. 92, 272, 273.

[22] 1941 m. pabaigoje susikūrusio krikdemiškos pakraipos „Lietuvių fronto" karinis sektorius; pradėtas formuoti 1942 m. gegužę. „Kęstučio" nariais galėjo tapti tik lietuviai, sulaukę 18 metų, ir tik tikintieji, tačiau nebūtinai katalikai.

AK) veiksmų neliko ne tik LLA narių, bet apskritai jokių lietuvių tautybės tarnautojų bei inteligentų), Vilniaus apskrityje (be miesto) - 120, visoje Lietuvos generalinės srities Vilniaus apygardoje - daugiau kaip 2000 žmonių[23].

1943-1944 m. LLA veikloje aktyviai dalyvavo LLA Tigro rinktinės steigėjas, tuomet Vilniaus technikumo studentas Leonas Vilutis[24].

Antrosios sovietų okupacijos pradžioje LLA tapo svarbiausia Lietuvoje organizacija, vienijančia ir koordinuojančia ginkluotų pogrindžio pajėgų veikimą. Pirmaisiais 1945 m. mėnesiais LLA kariniam sektoriui („Vanagams") patyrus didelių nuostolių, vėliau LLA tradicijas realiai tęsė tik Šiaurės Rytų Lietuvos ir Žemaičių legiono partizanai. Didesnėje Lietuvos dalyje LLA autoritetas tuomet labai sumenko, ir ankstesnis jos vaidmuo atiteko 1945 m. sausį įkurtai Lietuvos partizanų sąjungai (toliau - LPS) bei kitoms organizacijoms.

Tigro rinktinės veikimo teritorija

Jungtinės Tigro rinktinės steigėjai tikėjosi, kad šio junginio veikla aprėps bent keturias apskritis - Švenčionių (1942-1944 m. ribų, taigi su Vidžių valsčiumi), Utenos, Zarasų ir Svierių. Formaliai jungtinės rinktinės veikimo teritorijos dalimis laikytos ir buvusios Lietuvos generalinės srities Ašmenos apskritis bei rytinė Vilniaus apskrities pusė. Iki 1945 m. kovo rinktinė veikė LSSR Švenčionių ir Utenos apskrityse, Zarasų apskrities pietuose, Ukmergės apskrities Balninkų ir Želvos valsčiuose bei dalyje Baltarusijos SSR (toliau-BSSR)-visame Vidžių rajone, Breslaujos rajono vakaruose ir buvusios Svierių apskrities[25] šiaurėje. XX a. penktąjį dešimtmetį dauguma šių BSSR dalių gyventojų dar suprato lietuvių kalbą, taigi Lietuvos partizanai minėtuose rajonuose neturėjo jaustis svetimi. Nuo 1945 m. kovo, nutrūkus ryšiams tarp Tigro rinktinės štabo ir Utenos apskrities partizanų, Utenos apskritis rinktinės veikimo teritorijai nebepriklausė, be to, gegužę įkurta Utenos apskrities partizanų rinktinė veikė ir Švenčionių apskrities vakaruose. 1946 m. pavasarį Saldutiškio ir Joniškio valsčių partizanai buvo grąžinti į Tigro rinktinę, tačiau tų pačių metų vasarą jie galutinai atsiskyrė nuo Tigro ir prisijungė prie Liūto bei Lokio rinktinių[26].

Dauguma Zarasų apskrities partizanų atsisakė paklusti jungtinės rinktinės

[23] Ad. Kubiliaus 1945 05 28 ir 06 08 tardymo protokolai, ten pat, l. 88, 240.

[24] Gimė 1918 m. Saldutiškio vis. Derviniškės k.; 1945(?)-1956 m. kalėjo Intos lageriuose; mirė Lietuvoje 1993 m.

[25] Buv. Lietuvos generalinės srities (1941-1944 m.) apskritis, sudaryta 1942 m. balandį. Iki 1949m. Tigro rinktinės partizanai buv. Svierių apskrityje veikė tik maždaug iki Pastovių- Kamojų - Lentupio - Kliukščionių linijos.

[26] Šį Švenčionių apskrities dalių partizanų kelių išsiskyrimą iš dalies lėmė etnografinės apskrities skirtybės. Pavyzdžiui, buv. Saldutiškio ir Joniškio valsčių gyventojai kalba uteniškių, o „tikrieji švenčioniškiai“ - vilniškių tarme.

vadovybei. Nuo 1944 m. gruodžio 15 d. didesnėje šios apskrities dalyje veikė Lokio rinktinė, o Tigro rinktinei priklausė tik Rimšės ir Dūkšto valsčių partizanai[27]. Kai kurie tyrinėtojai rašo[28], esą Lokio rinktinei priklausė ir Svierių apskrities partizanai. Toks teiginys yra ne kas kita, kaip nesusipratimas; beje, buvusi Svierių apskritis su Zarasų apskritimi net nesiribojo.

Zarasų apskrities šiaurės rytuose - apie Drūkšių ežerą - pokariu veikė tik AK būriai[29], o 1945 m. daugumai vietos lenkų išvykus į Lenkiją, tame krašte neliko nė lenkų partizanų.

Nuo 1945 m. rudens Tigro rinktinė veikė daugiausia Tverečiaus, Adutiškio, Ceikinių Mielagėnų, Daugėliškio, Rimšės, Dūkšto, Ignalinos, Kaltanėnų, Švenčionių ir Strūnaičio valsčiuose bei BSSR Vidžių ir Pastovių rajonuose. Rinktinės veikimo teritorijos branduoliu laikytina teritorija tarp Vilniaus — Daugpilio geležinkelio vakaruose, Dysnos upės šiaurėje, Medilos žemupio rytuose ir Adutiškio - Švenčionėlių linijos pietuose. Nuo 1946 m. vasaros rinktinė veikė vien 1919-1939 m. Lenkijos okupuotoje teritorijoje. Pradedant 1947 m., vakarinė Tigro rinktinės veikimo riba buvo Vilniaus — Daugpilio geležinkelis, Šiaurinė - Dūkšto miškai ir Druveto ežeras, rytine riba laikytini Belmonto ir Varapajevo miškai, pietryčiuose aiškios ribos nebuvo, o pietinė rinktinės veikimo riba sutapo su pietinėmis Strūnaičio, Švenčionėlių ir Joniškio valsčių ribomis. Ignalinos, Dūkšto, Rimšės ir Daugėliškio valsčiai nuo 1949-1950 m. žiemos laikyti Lokio rinktinės veikimo teritorija.

Švenčionių apskrities[30] Strūnaičio, Švenčionėlių ir Joniškio valsčiuose Tigro rinktinės narių buvo kur kas mažiau nei šiaurinėje apskrities dalyje. Tokį nevienodumą lėmė XIX ir XX a. sandūroje pietiniame apskrities trečdalyje įsigalėjusi lenkiška tautinė savimonė.

Baigiant šį įvado skyrių derėtų išvardyti bent didžiausius miškus, kuriuose stovyklavo rinktinės daliniai. Dalis Kęstučio kuopos, o nuo 1946 m. — ir V. Žaliaduonio-Roko junginys buvo įsikūrę Belmonto miškuose, rinktinės partizanų vadintuose Kazėnų miškais. Šie pelkėti miškai nuo Dysnos vidurupio driekiasi į šiaurę beveik iki Daugpilio, o rytuose siekia Šarkauščinos apylinkes. 1946—1949 m. Roko junginys stovyklavo ir į pietus nuo Dysnos esančiuose Varapajevo miškuose. Tigro rinktinės štabo dalinys iki 1945 m. kovo ir Leopardo bei Romelio kuopos glaudėsi Labanoro girioje, Pūščios ir Kęstučio kuopos - Adutiškio girioje, Kirdeikių ir Mingailos kuopos - Ažvinčių, Minčios ir kitose giriose, rinktinės partizanų vadintose Ignalinos miškais. Zarasų apskrityje veikę rinktinės būriai stovyklavo Dūkšto, Pa-

[27] LSSR MGB 2-N valdybos 2 skyriaus pažyma [be datos] apie K. Kaladinsko-Erškėčio kuopą, ten pat, b. 36859/3, t. 1, vokas 458,1. 16; Abarius L., min. veik., p. 8, 9, 69, 77, 79.

[28] Ten pat, p. 19, 132; Gaškaitė N. ir kt., min. veik., p. 297.

[29] Armija krajova Lietuvoje, red. komisijos pirmininkas K. Garšva, Kaunas, 1995, p. 31, 49, 69.

[30] 1950 m. liepą Švenčionių apskrities pagrindu buvo sudaryti LSSR Ignalinos, Švenčionėlių, Švenčionių ir Pabradės rajonai, o Zarasų apskrities Rimšės, Dūkšto ir Salako valsčių pagrindu - Dūkšto rajonas.

beržio kuopa - Gelednės, Svierių kuopa - Svierių miškuose, kurie nuo Švenčionių driekiasi iki pat Naročiaus ežero.

Tigro rinktinės pavaldumas ir struktura

Iki Tigro rinktinės įkūrimo LLA Švenčionių apskrities padalinio štabas buvo pavaldus LLA Vilniaus apygardos štabui. 1944 m. vasarą LLA vadams nutarus Vilniaus apygardą padalyti į dvi ar tris dalis, Leonui Vilučiui buvo nurodyta kurti būsimai LLA Šiaurės Rytų Lietuvos apygardai pavaldžią Rytų Lietuvos rinktinę[31]. Vis dėlto tų metų spalį įkurta Tigro rinktinė iš pradžių laikyta „LLA Vilniaus apygardos 6-ąja rinktine", bet ne ilgiau kaip iki 1945 m. vasario mėn., nes LLA Vilniaus apygardos štabas tų metų sausio pabaigoje (?) buvo sunaikintas ir vėliau nebeatkurtas.

1945 m. Jungtinės Tigro rinktinės štabas maždaug 4 mėnesius,- iki birželio 2 d. - faktiškai veikė kaip LLA centriniam štabui pavaldus apygardos štabas, tik vietoj LLA vadų 1944 m. siūlyto „LLA Šiaurės Rytų Lietuvos apygardos" pavadinimo vartotas „Tigro" slapyvardis. Istorikai dviejų apskričių dydžio teritoriją aprėpusią rinktinę vadina „jungtine", taip ją atskirdami nuo vėlesnės, jau tik Švenčionių apskrityje veikusios Tigro rinktinės.

Nuo pat rinktinės įkūrimo ji skirstyta į kuopas[32], kuopos - į būrius, būriai[33] - į skyrius, skyriai - į grandis. Grandį dažniausiai sudarydavo 3 partizanai, skyrių- 6 arba 9 kovotojai, t. y. 2 arba 3 grandys, būrį - nuo 2 iki 4 skyrių o kuopą- nuo 2 iki 4 būrių.

1945 m. sausio-kovo mėn. jungtinei rinktinei priklausė Romelio, Leopardo, Kirdeikių Klevo, J. Tumėno, Karijoto, Kapitono, Pavasario, Juodalksnio, Kęstučio, Pūščios, Aukštaičio, Kovo ir Dilgėlės kuopos. Ne Švenčionių apskrityje veikusios Klevo, Jono Tumėno, Aukštaičio, Kovo ir Dilgėlės kuopos po 1945 m. kovo 11-12 d. vykusių Kiauneliškio kautynių rinktinei priklausė tik formaliai, o gegužės viduryje Leopardo kuopai iš Joniškio valsčiaus perėjus į Utenos apylinkes ir to paties mėnesio pabaigoje įkūrus atskirą Utenos apskrities rinktinę, Tigro rinktinėje liko tik Romelio, Beržo, Karijoto, Pavasario, Sakalo (buv. Kęstučio) ir Pūščios kuopos. Tiesa, 1945 m. pavasarį nuo Kęstučio kuopos atskilus Roko, o nuo Romelio kuopos - Antano Bilkio daliniui, gegužės pabaigoje rinktinę iš tikrųjų sudarė 8 kuopos, tačiau tai truko neilgai, nes birželio pradžioje nuo jos atsiskyrė Kirdeikių, o rugsėjį - ir Varno (buv. Romelio) kuopa. Jungtinės Tigro rinktinės vadas nuolatinį ryšį įstengė palaikyti tik su dviem ar trimis kuopomis, veikusiomis arčiausiai rinktinės vado būstinės. Nuo 1946 m. kovo (?) Tigro rinktinė skirstyta į 8, nuo 1947 m. kovo - į 6

[31] Abarius L., min. veik., p. 7; Gaškaitė N. ir kt., min. veik., p. 294.

[32] Iki 1946 m. rudens rinktinė dar skirstyta į dvi tris kuopas jungusius batalionus (literatūroje jie kartais tapatinami su rinktinės kuopomis,- žr. Abarius L., min. veik., p. 7, 55, 56).

[33] Maždaug nuo 1946 m. rudens dauguma rinktinės būrių narių skaičiumi teprilygo skyriams,-tokie būriai į mažesnius kovos vienetus neskirstyti-

kuopas. Tų metų gruodį ankstesnėje rinktinės veikimo teritorijoje buvo likę penki tarp savęs menkai susiję junginiai - Roko ir Pūščios grupės bei Švyturio, Gintauto ir Paberžio kuopos. Nuo 1948 m. rugsėjo rinktinė skirstyta į 7 rajonų kuopas, nuo 1949 m. rugsėjo- į 8 rajonų kuopas[34], nuo 1949 m. gruodžio - į 5 rajonų kuopas. Kuopų vadai buvo pavaldūs rinktinės vadui ir štabui, kurį sudarė štabo viršininkas, štabo viršininko pavaduotojas, rinktinės vado adjutantas, rinktinės karo lauko teismo pirmininkas ir štabo skyrių viršininkai. 1944— 1945 m. Jungtinės Tigro rinktinės štabe veikė Operatyvinis, Organizacinis, Sanitarijos, Spaudos ir švietimo, Kontržvalgybos, Žvalgybos ir ryšių, Iždo, Ūkio ir Mobilizacijos skyriai. Prie rinktinės vado būstinės veikė rinktinės štabo apsaugos dalinys.

Civiliai rinktinės organizacinio sektoriaus nariai, dar vadinti pasyviaisiais partizanais bei „slapukais", rinko ir tiekė lėšas, maistą, drabužius, kanceliarijos reikmenis, dalis jų veikė kaip ryšininkai ir žvalgai. Šie partizanai buvo ir pagrindinis veikiančiojo rinktinės sektoriaus rezervas. Vietose jiems iš pradžių vadovavo valsčių komitetai, o ne vėliau kaip 1946 m. kovą[35] organizacinį Tigro rinktinės sektorių imta skirstyti į rajonus: 1946 m. jų buvo 8, nuo 1948 m. rugsėjo-11, nuo 1949 m. rugsėjo - 8, nuo 1949 m. gruodžio - 5. Nuo 1947 m. vasaros šių rajonų viršininkams buvo pavaldūs organizacinio sektoriaus apylinkių viršininkai.

1945 m. birželio 2 d. iširus paskutiniam „apygardiniam" Tigro rinktinės štabui, liepos pradžioje Šarūno rinktinės pagrindu bandyta kurti Utenos, Švenčionių ir Zarasų apskričių partizanus vienijančią LLA Geležinio Vilko apygardą, tačiau ji iširo, liepos 11 d. žuvus jos vadui kpt. Vincui Gumauskui-Gailiui. Pagaliau tų metų rugpjūtį Saldutiškio valsčiuje susitikę partizanų vadai įkūrė LLA Vytauto apygardą. Nors ji aprėpė visą buvusią Jungtinės Tigro rinktinės veikimo teritoriją, pati Tigro rinktinė 1945 m. Vytauto apygardai tepriklausė vos dvi ar tris savaites. Mat rinktinės vadu tapęs J. Kamarauskas-Karijotas 1945 m. rugsėjį beveik visą rinktinę prijungė prie LLA 5-osios apygardos. Jai Tigro rinktinė priklausė iki 1946 m. rugpjūčio. Vienerius metus Vytauto apygardai priklausė tik Šarūno (busimoji Liūto) ir Lokio rinktinės. 1946 m. rugsėjį prie apygardos prisij ungė Tigro, tų pačių metų lapkritį - Šarūno (kupiškėnų), o gruodį - ir Žaliosios [girios] rinktinė. Nuo to meto iki 1947 m. balandžio Vytauto apygardą sudarė 5 rinktinės. 1946 m. lapkritį prie apygardos dar prisijungė LPS Gedimino rinktinės likučiai,-juos pasidalijo Lokio ir Liūto rinktinės; kitų metų gegužę dauguma buvusios Gedimino rinktinės dalinių atiteko Algimanto apygardai.

1947 m. gegužę Šarūno rinktinės pagrindu buvo įkurta Algimanto apygarda, ir Vytauto apygardos teritorija gerokai sumažėjo. Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio (toliau - LLKS) vadovybei 1950 m. pabaigoje Algimanto apygardą panaikinus, šios apygardos Kunigaikščio Margirio rinktinės pagrindu suformuota Vytauto apygardos Vaižganto rinktinė.

[34] Šios kuopos iš esmės atitiko tuometines kitų rinktinių tėvūnijas.

[35] Tigro rinktinės štabo Organizacinio skyriaus viršininko 1946 03 15 įsakymas Nr. 7, LYA, f. K-5, ap. 5, b. 14,1. 1.

Iš pradžių Vytauto apygarda vadinta „LLA 4-ąja apygarda", „3-iąja“ ji tapo 1946 m. sausį. Tigro rinktinę apygardos vadovybė tuomet ėmė vadinti „LLA 3 Vytauto apygardos 3 Tigro rinktine", birželį šiam pavadinimui pritarė ir BDPS[36] steigėjai; apygardos „l-ąja“ rinktine vadinta Liūto, „2-ąja“ - Lokio rinktinė. Nuo 1948 m. gegužės Tigro rinktinė vadinta „Lietuvos partizanų (nuo 1949 m. vasario - LLKS) Šiaurės Rytų Lietuvos (nuo 1948 m. lapkričio - Rytų Lietuvos) srities[37] Vytauto apygardos Tigro rinktine". Vytauto apygardai ji priklausė iki 1951 m. gruodžio, o Rytų Lietuvos sričiai - iki 1952 m. vasaros. Nuo 1949 m. balandžio dokumentuose rinktinė vadinta „CR“ („Cezariu")[38]; 1950 m. sausio-gegužės mėn. rašytinis jos slapyvardis buvo „Zb" („Žibintas").

Vienas iš rinktinės vadų Vincas Žaliaduonis nuo pat Vytauto apygardos įkūrimo buvo, bent jau oficialiai, jos štabo narys (1945 m. rugsėjį paskirtas apygardos štabo Propagandos skyriaus viršininku[39]), o nuo 1950 m. gegužės - kartu ir LLKS Rytų Lietuvos srities vado pavaduotojas bei LLKS tarybos prezidiumo narys.

Tigro rinktinės kaimynystėje veikę partizanų junginiai

Nors organizuoto lenkų pogrindžio nuo 1945 m. vasario mėn. Lietuvoje neliko, į rytus nuo Tigro rinktinės veikimo teritorijos dar ilgai veikė buvusios AK ir po 1945 m. vasario susikūrę lenkų partizanų būriai. Paskutinis iš jų - daugiausia Kamojų apylinkėse (Pastovių r.) veikęs keturių „akovcų" būrys - sunaikintas tik 1951 metais.

1944 m. pradžioje Svierio ežero apylinkėse galutinai susiformavo vienas iš didžiausių Vilniaus krašte veikusių AK junginių- 5-oji brigada, 1944 m. apėmusi iki 2000 partizanų; nuo 1943 m. vasaros jai vadovavo Zygmundas Šendzeliažas-Lupaška. Ši brigada labiau nei kuris nors kitas AK dalinys išgarsėjo kovomis prieš sovietų partizanus ir kartu - lietuvių žudynėmis[40].

Nuo 1943 m. vasaros AK partizanų buvo ir Švenčionių apskrityje. Čia bene pirmasis AK būrys tų metų liepos pabaigoje įsikūrė į pietus nuo Švenčionių Vidutinės k.[41] Svarbiausias šio krašto „akovcų" telkimosi židinys buvo Pabradės miškai. Juose Marijanas Plucinskis-Mscislavas 1944 m. rugpjūtį subūrė apie 70 partizanų junginį, tačiau jis 1944 m. lapkričio pabaigoje paties vado buvo paleistas. Iš vienos šio junginio grupių išaugo maždaug 40 partizanų Vlodzimiežo Mikucio-Jaremos bū-

36 [Lietuvos] Bendrojo demokratinio pasipriešinimo sąjūdis, įsteigtas 1946 m. birželio 6 d.

37 Įkurta 1946 m. birželio pradžioje, iki 1947 m. rugsėjo veikė kontroliuojama sovietų saugumo. Nuo 1948 m. rugpjūčio sakytinis srities slapyvardis buvo „Karalius Mindaugas", o rašytinis - „Kalnai" („K").

38 Vytauto apygardos laikinojo vado 1949 04 25 įsakymas Nr. 23, LYA, f. K-5, ap. 5, b. 2,1. 15.

39 Abarius L., min. veik., p. 19.

40 Armija krajova Lietuvoje, p. 50, 51, 67.

41 Ten pat, p. 48.

rys, kuris Pabradės apylinkėse veikė iki 1945 m. vasario mėn. vidurio, paskui perėjo į dabartinio Šalčininkų rajono teritoriją[42].

1944 m. vasarą Švenčionių apskrityje atsirado ir lietuvių partizanų. Iš pradžių tarp jų ir AK būrių kildavo konfliktų ir net susirėmimų, tačiau jau tų pačių metų pabaigoje imta tartis dėl taikaus sambūvio. Nuo 1945 m. vasario mėn. Tigro rinktinės kaimynystėje veikė tik keli negausūs buvusios AK būriai. Būtent su jų vadais 1945 m. rudenį Vytauto apygardos vado Vlado Mikulėno pavedimu teko derėtis apygardos štabo nariui Vincui Žaliaduoniui; tų derybų metu lietuvių ir lenkų partizanų santykius normalizavus, vėliau buvę priešai kartais net bendradarbiaudavo[43].

Į Baltarusijos antisovietinio partizanų sąjūdžio būrius, kurių buvo tik LSSR paribio rajonuose, ėjo Krašto apsaugos[44] dalinių kariai, sovietų valdžios represuotų ūkininkų šeimų nariai, 1941-1944 m. policininkai, net sovietų valdžia nusivylę buvę sovietų partizanai. Apibūdinant Tigro rinktinės ir baltarusių partizanų santykius, ypač tiktų paminėti vieną epizodą. 1945 m. kovą kažkuris Labanoro girioje veikęs rinktinės dalinys pasitraukė pailsėti į Naročiaus ežero apylinkes. Ten sutikę baltarusių partizanų dalinį, lietuviai padėjo jam persitvarkyti Tigro rinktinės pavyzdžiu. Tiesa, dėl to dalinio vadų nesutarimų „lietuviška tvarka" neilgai tvėrė[45]. Švenčionių krašte veikę lietuvių ir baltarusių partizanai glaudžiai bendradarbiavo ir vėlesniais metais. Nuo 1948 m. lapkričio pabaigos Tigro rinktinės štabe veikė Poskyris gudų reikalams.

Pietvakariuose Tigro rinktinės kaimynė buvo 1944 m. rugsėjį įkurta Didžiosios kovos rinktinė ir 1945 m. vasarį jos pagrindu susikūrusi LLA 5-oji apygarda, tų pačių metų gruodžio 1 d. pavadinta Didžiosios kovos apygarda (toliau - DKA). Į šiaurę nuo Neries veikę daliniai tą dieną buvo sujungti į DKA rinktinę „B“.

Tigro rinktinės vakarų kaimynė nuo 1945 m. gegužės pabaigos buvo Sakalo, o nuo 1945 m. birželio vidurio - Šarūno rinktinė, 1946 m. birželio pradžioje pavadinta Liūto rinktine.

Šiaurės vakaruose Tigro rinktinės veikimo teritorija siekė Lokio rinktinės veikimo ribą. 1946 m. Lokio rinktinė išsiplėtė į šiaurinę Saldutiškio valsčiaus dalį, 1949-1950 m. žiemą-į rytinę Dūkšto ir šiaurinę Ignalinos valsčių dalis.

1944-1946 m. Tigro rinktinė glaudžiausiai bendradarbiavo su LLA Didžiosios kovos rinktine ir išjos šiaurinės dalies išaugusia rinktine „B", 1947-1952 m. - su Liūto rinktine.

[42] Bubnys A. Armija krajova ir sovietinis režimas Lietuvoje, Lietuvos archyvai, 13/1999, p. 50, 51.

[43] Abarius L., min. veik., p. 57, 58.

[44] Baltarusių politikų karo metais projektuotos nepriklausomos Baltarusijos kariuomenės užuomazga.

[45] Daumantas J. Partizanai, Vilnius, 1990, p. 95, 96.

Tigro rinktinės istorijos apžvalga

Organizuoto partizanų sąjūdžio Švenčionių ir Utenos apskrityse pradininku laikytinas Leonas Vilutis. 1944 m. vasarą jis dalyvavo LLA vadų pasitarime, surengtame Raudonosios armijos dar neužimtoje Lietuvos dalyje. L. Vilutis buvo įgaliotas, persiritus per Lietuvą fronto linijai, vykti į savo gimtąjį kraštą ir kurti jame LLA Rytų Lietuvos rinktinę[46]. Spalį atvykęs į gimtąjį Saldutiškio valsčių, L. Vilutis-Arūnas rado keletą jau veikiančių partizanų būrių.

Dauguma partizanavusių švenčioniškių į miškus išėjo 1944 m. vasarą[47]. Pagrindiniai jų telkimosi židiniai buvo Labanoro ir Adutiškio girios bei Daugėliškio valsčius. Pirmasis Saldutiškio valsčiuje susikūręs partizanų būrys nuo 1944 m. liepos veikė Šarkių kaimo apylinkėse. Jo įkūrėjas ir pirmasis vadas buvo Bronius Zinkevičius-Skudutis; nuo 1944 m. spalio būriui vadovavo Skudučio brolis Kazys Zinkevičius-Saldaitis[48]. Pūščios kuopa išaugo iš 1944 m. rugsėjį susikūrusio būrio[49]. Pirmąjį Daugėliškio valsčiaus partizanų būrį tų pačių metų liepą Paringio apylinkėse sutelkė Vincas Žaliaduonis kartu su žmonos Jadvygos broliais Klemensu ir Kazimieru Basiais. Joniškio valsčiuje veikusi Juozo Straižio kuopa taip pat išaugo iš 1944 m. vasarą susibūrusio partizanų junginio.

1944 m. rugsėjį Lietuvos partizanų buvo jau visuose Švenčionių apskrities valsčiuose ir BSSR Vidžių bei Pastovių rajonuose. Buvusioje Svierių apskrityje 1944 m. į miškus išėjo ir dalis Gervėčių apylinkių jaunimo. Svarbiausia švenčioniškių ėjimo į miškus priežastis buvo 1944 m. liepą Lietuvoje pradėta mobilizacija į Raudonąją armiją. Švenčionių krašte ji žlugo. Nuo liepos 27 iki rugpjūčio 10 d. į Švenčionių apskrities karinį komisariatą „privalėjo" atvykti 5000 šauktinių. Atvyko tik 685 (439 lenkai, 90 lietuvių ir 156 kitų tautybių atstovai)[50].

1944 m. spalio 22 d. Derviniškės kaime, brolių Leono ir Mykolo Vilučių tėviškėje, įvyko vietos partizanų junginių vadų pasitarimas, kurio dalyviai L. ir M. Vilučiai, kpt. Antanas Krinickas, ltn. Jonas Gimžauskas, ltn. Kiela, jaunesn. psk. Apolinaras Juršys, V. Blažiūnas, Juozas Murmulis, V. Brukštus, K. Kuzelis ir kt. visus Švenčionių, Svierių, Utenos ir Zarasų apskričių partizanus nutarė sutelkti į LLA veikiančiojo sektoriaus Vilniaus apygardos Tigro rinktinę. Pirmojo jos vado Leono Vilučio-Bitinėlio 1944 m. spalio 28 d. įsakymu suformuotas pirmasis rinktinės štabas, kurį sudarė štabo viršininkas Jeronimas Bulka-Deimantas, Operatyvi-

46 Abarius L., min. veik., p. 6, 7; Gaškaitė N. ir kt., min. veik., p. 294.

47 Tigro rinktinės partizanų sąrašas, 1947 08 25, LYA, f. K-5, ap. 5, b. 28,1. 4, 5.

48 LSSR MGB Švenčionių aps. skyriaus 1949 02 pažyma apie Saldaičio būrį, ten pat, f. K-l, ap. 58, b. P-18018-Li, vokas 91,1.4; Abarius L., min. veik., p. 19,130; Gaškaitė N. ir kt., min. veik., p. 299.

49 LSSR MGB Švenčionių aps. skyriaus 1948 07 01 sudarytas Tigro rinktinės narių sąrašas, LYA, f.K-l,ap.58, b. 42066/3, priedas (stebėjimo byla), 1. 18; to paties pažyma apie Svajūno kuopą, ten pat, vokas 18,1. 15.

50 Lietuvos partizanų kovos ir jų slopinimas MVD-MGB dokumentuose 1944-1953 metais, sud. N. Gaškaitė, A. Kašėta ir J. Starkauskas, Kaunas, 1996, p. 129.

nio skyriaus viršininkas Kiela-Titnagas, Žvalgybos ir ryšių skyriaus viršininkas Adolfas Kuryla-Žėrutis (suimtas 1949 m.), Kontržvalgybos skyriaus viršininkas Jurėnas, Mobilizacijos skyriaus viršininkas Granitas, Ūkio skyriaus viršininkas Juozas Murmulis-Smiltainis, rinktinės karo tribunolo pirmininkas Petras Liutkus-Žvainys[51] ir štabo mašininkas Putnagas. Tuo pačiu įsakymu Kirdeikių kuopos vadu buvo paskirtas Jonas Gimžauskas-Beržas, Saldutiškio kuopos - Ąžuolas, Labanoro - Liepa, Kuktiškių-Žilvitis, Tauragnų-Putinas, Ignalinos — Juozas Garla-Juodalksnis, Kaltanėnų - Karklas, Vidžių būrio vadu - Kadugys, Krivasalio būrio - A. Krinickas-Kriaušė, Slėnkrūmio - M. Vilutis-Klevas. Kitų kuopų ir būrių vadai buvo „pasilikę iš vokiečių okupacijos meto“, t. y jų vadovaujami junginiai buvo išaugę iš antinacinio pogrindžio organizacijų vietos padalinių.[52]

Tigro rinktinės štabas 1944 m. veikė netoli Saldutiškio,-iš pradžių Ripaičiuose, vėliau Staniuliškių kaime. Tų metų spalį Bitinėlis paprašė, kad LLA Vilniaus apygardos vadovybė atsiųstų besikuriančiai rinktinei patyrusių organizatorių, ir lapkričio pradžioje Tigro rinktinės štabas buvo papildytas keletu minėtos apygardos štabo rinktinei perduotų karininkų[53].

1944-1945 m. Šiaurės Rytų Lietuvos girios glaudė gausiausius Lietuvoje partizanų junginius. Iki 1944 m. pabaigos Švenčionių, Utenos, Zarasų ir kt. apskrityse į Tigro rinktinę buvo priimta daugiau kaip 600 aktyvių partizanų[54]. Maždaug tuo laiku į LLA gretas grįžo ir didesnė Švenčionių apskrities „kęstutėnų“ dalis. Prasčiausiai vienijimo darbas rinktinės štabui sekėsi Zarasų apskrityje, kurioje prie rinktinės prisijungė tik Rimšės valsčiaus ir Dūkšto valsčiaus rytinės dalies partizanai. Visus kitus Zarasų apskrities partizanus iki 1945 m. vasaros suvienijo Lokio rinktinė.

Tigro rinktinę labai sustiprino pačioje 1944 m. pabaigoje į Linkmenų apylinkių miškus nuleista desantininkų grupė - Gdansko regione veikusią Abvero[55] žvalgų mokyklą „FAK-204“ baigę LLA nariai Leonas Basys-Putinas (grupės vadas), Adolfas Grigonis-Paberžis, Vladas Kliukas-Ožys, Antanas Paukštė-Sakalas, Edvardas Urbanavičius-Sielys, Bronius Lapėnas-Miškinis, Antanas Bilkis-Kavarskas, Teofilis Vinciūnas-Kalnelis, Julius Saulis-Paukštelis, Jonas Baraniūnas-Šakalys, Juozas Šilinskas-Papinigis ir Juozas Čeponis-Mikimauzė. Visi jie buvo gimę Švenčionių apskrityje ar netoli jos ribų, gerai ginkluoti, puikiai parengti diversinei veiklai ir aprūpinti sovietų valiuta. 1945 m. pradžioje didžioji jų dalis susitiko su „Tigro“ štabo nariais, kurie desantininkams pasiūlė jungtis prie Tigro rinktinės[56].

[51] Kirdeikių klebonas ir pirmasis rinktinės kapelionas, suimtas apie 1945 m. liepos 20 d.,- iki tol jo klebonijoje kartais vykdavo rinktinės štabo narių pasitarimai, taip pat rinktinės pareigūnų susitikimai su kitų LLA struktūrų atstovais.

[52] Tigro rinktinės vado Bitinėlio 1944 10 28 įsakymas Nr. 2, LYA, f. K-l, ap. 3, b. 157,1. 280.

[55] Abarius L., min. veik., p. 6, 7.

[54] Ten pat, p. 8.

[55] Nacistinės Vokietijos karinės žvalgybos žinyba.

[56] Ten pat, p. 8, 9.

Netrukus daugelis „parašiutininkų" tapo Tigro rinktinės štabo nariais ar kuopų vadais ir aktyviai prisidėjo prie rinktinės organizavimo.

1944 m. lapkričio 18 d. prie Ginučių piliakalnio įvyko pirmasis rinktinės mūšis. Apie 100 ant piliakalnio įsitvirtinusių Beržo kuopos partizanų kulkosvaidžių, automatų ir šautuvų ugnimi pasitiko 300 NKVD kareivių dalinį. Po gerą pusdienį trukusio mūšio didelių nuostolių patyrusiems enkavedistams teko trauktis[57], o iš partizanų tąkart niekas nežuvo. To paties mėnesio 29 dieną kpt. Jono Tumėno kuopa[58] puolė Alantą, - ten susirėmimo su stribais metu nuostolių patyrė abi pusės[59] . Beje, Švenčionių krašto miškus NKVD kareiviai pirmąkart „šukavo" tik prieš 1944 m. Kalėdas[60].

1944 m. lapkritį Saldutiškio valsčiaus Kemešiu kaime vykusio rinktinės dalinių vadų pasitarimo metu rinktinės štabo Operatyvinio skyriaus viršininkas kpt. Jurgis Budrys susirinkusiems paaiškino partizaninės taktikos ypatumus. To pasitarimo dalyviai taip pat nutarė rengti nuolatines naujokų karinio rengimo pratybas ir nustatyti rinktinės pareigūnų atestavimo taisykles[61].

Pirmoji skaudi nesėkmė rinktinę ištiko naujųjų 1945 metų sutikimo naktį. Tada NKVD kariuomenė smarkiai sumušė Adutiškio girioje stovyklavusį Jupo[62] dalinį. Iš maždaug 80 jo narių 25 žuvo, 2 pateko į nelaisvę. Šiame dalinyje (vėliau-Puščios kuopoje) partizanavo ir keletas vokiečių, 1944 m. liepą atsilikusių nuo besitraukiančios Vokietijos kariuomenės[63].

1945 m. sausio 9 d. žuvo Tauragnų kuopos vadas M. Vilutis-Klevas, o veikiausiai sausio 13 d. buvo suimtas pirmasis Tigro rinktinės vadas L. Vilutis-Bitinėlis[64]. Tuo pat metu labai nukentėjusi Juozo Garlos-Juodalksnio kuopa vasarį buvo pertvarkyta į Mielagėnų kuopos būrį. Nuo 1945 m. rugpjūčio šis būrys priklausė Mingailos kuopai, nuo 1946 m. sausio veikė Salako valsčiuje; gegužę grįžo į Švenčionių apskritį, tačiau jau birželį perėjo į Zarasų apskritį ir nuo tol priklausė Rytų grupei. 1947 m. balandį J. Garlą suėmus[65], netrukus buvo sunaikintas ir jo būrys.

Po L. Vilučio suėmimo atsirado du nauji rinktinės vadai - rinktinės štabo

[57] Vilutis L. Likimo mozaika, Kaunas, 1992, p. 131.

[58] Įkurta 1944 m. rugsėjį, telkė iki 130 partizanų, veikusių Utenos aps. Alantos ir Molėtų bei Ukmergės aps. Balninkų ir Želvos vls.; 1945 m. J. Tumėnas vadovavo ir visai į vakarus nuo Švenčionių aps. veikusiai jungtinės rinktinės daliai.

[59] Abarius L., min. veik., p. 7, 8.

[60] Vilutis L., min. veik., p. 139.

[61] Abarius L., min. veik., p. 8.

[62] Jozef Hom; gimė 1913 m. Lapersdorfe (netoli Regensburgo, Bavarijos žemėje); suimtas 1949 m. kovą.

[63] Išrašas iš LSSR NKVD Švenčionių aps. skyriaus 1945 01 02 pranešimo, ten pat, f. K-l, ap. 58, b. 28418/3,1.35.

[64] Abarius L., min. veik., p. 9.

[65] 1947 04 15 J. Garlos tardymo protokolas, LYA, f. K-l, ap. 58, b. 41450/3,1. 15, 16; Ignalinos būrio vadoj. Garlos- Juodalksnio dokumentų juodraščiai, 1946 10 19, ten pat, vokas 478(c), 1.24,25.

Operatyvinio skyriaus viršininkas L. Basys-Švyturys[66] ir buvęs *LLA vyriausiojo* štabo narys Vladas Vaitkevičius-Gaidukas. Ir vienas, ir kitas turėjo paskyrimo raštus. 1945 m. vasario pradžioje jiems pradėjus „aiškintis", to paties mėnesio viduryje vadovavimą rinktinei Zenono Jasaičio-Ūdro siūlymu perėmė ltn. Vincas Žaliaduonis-Rokas[67]. Jo sudaryto jungtinės rinktinės štabo nariai buvo: štabo viršininkas mjr. Kazys Zinkevičius-Kirvis; Organizacinio skyriaus viršininkas Gaidukas, žuvęs 1945 m. kovo 11 d.; Operatyvinio skyriaus viršininkas Rokas; Spaudos ir švietimo skyriaus viršininkas Pranas Švilpa-Barzdyla; Žvalgybos ir Ūkio skyrių viršininkas Švyturys; Sanitarijos skyriaus viršininkas Ūdras. Pastarasis po Bitinėlio suėmimo apie mėnesį buvo rinktinės štabo viršininkas; žuvo 1945 m. kovo 11 d.[68]

1945 m. kovo pradžioje rinktinės vadu tapo kpt. Benediktas Kaletka-Kęstutis[69]. Rokas tuomet buvo paskirtas Labanoro girioje stovyklavusios 2-osios kuopos vadu, tačiau po Kiauneliškio kautynių jis perėjo į Daugėliškio valsčių ir jame Kęstučio kuopos dalies pagrindu suformavo kitą - vadinamąją Roko kuopą. Kęstutis kuopos statuso jai niekuomet nepripažino.

1945 m. kovo 11-12 d. netoli Kiauneliškio[70] vyko Romelio kuopos (iki 100 partizanų) kautynės su NKVD kariuomene. Šių kautynių metu žuvo 63 partizanai, įskaitant rinktinės štabo viršininką K. Zinkevičių-Kirvį. Priešo karių, pasak J. Lukšos, krito apie 800; kiti autoriai nurodo daug mažesnį skaičių[71]. Romelio būrys 14 žuvusiųjų kaina iš apsupties prasiveržė kovo 11 d., o Vytenio būrys veržtis nebandė. Kai temstant prie mūšio vietos priartėjo Roko ir J. Kimšto-Dobilo vedamos kuopos (iki 200 partizanų), enkavedistai nuo Vytenio bunkerio šiek tiek atsitraukė. Deja, Roko ir Dobilo kuopos netrukus pasuko atgal į savo stovyklavietes, nes jų vadai pamanė, kad apsuptieji arba prasiveržė, arba jau yra žuvę. Kovo 12 d. rytą prasidėjo lemiamas bunkerio šturmas. Kai partizanams baigėsi šaudmenys, enkavedistai visus 46 būrio narius, įskaitant ir Apolinarą Juršį-Vytenį, tiesiog palaidojo gyvus, užpylę žemėmis bunkerio duris ir šaudymo angas[72].

Kiauneliškio kautynės laikytinos dviejų Jungtinės Tigro rinktinės istorijos tarpsnių riba. Po jų rinktinės štabas drauge su štabo apsaugos daliniu trumpam įsikūrė Adutiškio girioje[73], o Švenčionių ir Utenos apskričių partizanai vienai rinktinei priklausė tik formaliai. 1945 m. pavasarį ar vasarą į dvi dalis suskilo ir Antano Krinic-

[66] Iki 1945 m. vasario vidurio - faktiškasis rinktinės vadas; apie sausio vidurį jis sudarė laikinąjį rinktinės štabą, kurio nariai buvo štabo viršininkas Ūdras, Spaudos skyriaus viršininkas Barzdyla ir Ūkio skyriaus viršininkas Meška.

[67] Gimė 1910 m. Seinų (Lazdijų) aps. Kučiūnų vls. Kalviškių kaime.

[68] Ten pat, f. K-5, ap. 5, b. 101,1. 9.

[69] Gegužės pabaigoje savavališkai nusišalino nuo vadovavimo rinktinei ir perėjo į Utenos apskritį.

[70] Kaimas ir siaurojo geležinkelio stotis už 3 km į šiaurės rytus nuo Labanoro.

[71] Daumantas J., min. veik., p. 95; Abarius L., min. veik., p. 9.

[72] LYA, f. K-5, ap. 5, b. 102,1. 3-8.

[73] Ten pat, 1. 8, 9.

ko-Romelio kuopa: per Kiauneliškio kautynes Romelis buvo sužeistas, todėl kuopos vado pareigas perėmė Antanas Bilkis-Kavarskas; pasveikęs Romelis grįžo į kuopos vado postą, tačiau daliai kuopos ir toliau vadovavo Kavarskas.

Didžiausi iki 1945 m. gegužės Švenčionių krašte veikę rinktinės daliniai buvo Beržo (Kirdeikių) kuopa (veikė Ignalinos ežeryno baseine), Romelio (Labanoro) kuopa, Juozo Straižio-Leopardo kuopa (veikė Joniškio ir Molėtų valsčiuose, 1945 m. gegužę perėjo į Utenos apskritį ir susijungė su Utenos, Kuktiškių ir Tauragnų valsčiuose veikusia Jono Stundžios-Kovo kuopa; vos įsikūrusią jungtinę kuopą gegužės 19 d. beveik sunaikino NKVD kariuomenė[74]), Karijoto kuopa (veikė Daugėliškio, Ignalinos, Salako ir kt. valsčiuose), Juodalksnio kuopa, Kęstučio kuopa (veikė Tverečiaus, Rimšės ir buv. Vidžių valsčiuose), Roko kuopa, Mielagėnų kuopa (iki 1945 m. sausio jai vadovavo Vincas Gumauskas-Gailius, antruoju vadu tapo L. Basys), Mykolo Cicėno-Kapitono kuopa (veikė Ceikinių apylinkėse; 1945 m. vasario pradžioje patyrė labai didelių nuostolių, pavasarį pertvarkyta į Karijoto kuopos būrį), Adutiškio girios, arba Pūščios kuopa (pirmasis jos vadas buvo Vl. Kliukas-Ožys), Jupo dalinys (veikė Mielagėnų, Tverečiaus ir Adutiškio valsčiuose; 1945 m. sausį dalinio likučiai prijungti prie Ožio kuopos) ir Tigro rinktinės štabo dalinys (iki 80 partizanų 1945 m. kovą; nuo 1945 m. pradžios daliniui vadovavo Adolfas Grigonis-Paberžis).

1945 m. kovo pradžioje apie 400 ginkluotų rinktinės narių veikė Švenčionių Zarasų ir Svierių, dar apie 300 - Utenos ir Ukmergės apskrityse.

Kelios Utenos apskrityje veikusios jungtinės rinktinės kuopos nuo 1945 m. pradžios siekė atsiskirti nuo „švenčioniškių“. Gaidukas 1945 m. vasarį pasiūlė suformuoti LLA vyriausiajam štabui pavaldžią Utenos apskrities rinktinę, tačiau tam pasipriešino Tigro rinktinės štabo viršininkas (Z. Jasaitis ar V. Žaliaduonis). Gaiduko siūlymą pavyko įgyvendinti 1945 m. gegužės 23 d., kai iš Aukštaičio, Kovo ir Dilgėlės kuopų buvo suformuota LLA Sakalo rinktinė. Beje, jos štabas turėjo likti pavaldus Tigro rinktinės štabui[75]. Iš pradžių Sakalo rinktinę sudarė tik trys minėtos kuopos[76]; gegužės pabaigoje prie jos prisijungė Gedimino kuopa[77], o birželio pradžioje - ir Kirdeikių kuopa bei Kurklių valsčiaus partizanai. Nuo birželio vidurio rinktinei priklausė visi vidurinėje ir šiaurinėje Utenos apskrities dalyse veikę partizanai. 1945 m. liepos 5-6 d. Sakalo rinktinė patyrė labai didelių nuostolių, o iki liepos pabaigos buvo visiškai sunaikinta[78].

1945 metų vasara nebuvo sėkminga ir Švenčionių krašto partizanams. Po

[74] LSSR MGB Švenčionių aps. skyriaus 1947 05 pažyma, ten pat, f. K-l, ap. 45, b. 1443,1. 17, 18.

[75] Abarius L., min. veik., p. 9, 10, 11.

[76] Veikė Kuktiškių, Tauragnų, Utenos, Leliūnų, Skiemonių ir Alantos vis.

[77] Įkurta 1945 m. gegužės pabaigoje, sujungus kelis Antalieptės, Degučių ir Daugailių vls. veikusius LPS būrius.

[78] Ištraukos iš buvusio Sakalo rinktinės vado Prano Švilpos 1949 07 rašyto straipsnio (vertimas į rusų k.), 1949 08, LYA, f. K-l, ap. 58, b. 26127/3, t. 5, priedas (stebėjimo byla), 1. 156, 158.

birželio 2 d. prie Nevaišių[79] vykusio Tigro rinktinės štabo dalinio mūšio su NKVD kariuomene iširo paskutinis „apygardinis“ rinktinės štabas. Naują rinktinės štabą J. Kimštas suformavo tik vasaros pabaigoje[80]. 1945 m. liepos 8 d. enkavedistai suėmė buvusį jungtinės rinktinės vadą B. Kaletką, liepos 13 d. - Alantos kuopos vadą J. Tumėną, o liepos 14 d. - ir buvusį rinktinės štabo viršininką F. Kvartūną.

1945 m. balandį suformuoto paskutinio „apygardinio“ rinktinės štabo nariai buvo štabo ir jo Operatyvinio skyriaus viršininkas kpt. Feliksas Kvartūnas, štabo viršininko pavaduotojas kpt. Jonas Kimštas-Dobilas, Žvalgybos ir Sanitarinio skyrių viršininkas L. Basys, Spaudos ir švietimo skyriaus viršininkas (Tigro rinktinės mėnraščio „Kelias į laisvę"[81] redaktorius), taip pat rinktinės vado adjutantas Pr. Švilpa-Barzdyla ir Ūkio skyriaus viršininkas Griausmelis[82].

1945 m. gegužės pabaigoje rinktinės vadu tapęs J. Kimštas-Dobilas[83] birželį įpareigojo Algimantą Šuminą-Kurklį formuoti naują Tigro rinktinės štabui pavaldų Utenos apskrities partizanų štabą, tačiau Kurklio birželio 15 d. Biliakiemyje (Utenos vls.) į pasitarimą sukviesti partizanų vadai nutarė verčiau steigti naują - LLA Šarūno - rinktinę.

1945 m. birželio - spalio mėn. Švenčionių apskrityje žuvo apie 130 partizanų - Tigro ir kitų rinktinių narių[84]. Birželio viduryje svarbiausi Tigro rinktinės daliniai buvo Sakalo, Romelio, Mingailos, Roko, Pūščios, Kirdeikių ir Mielagėnų kuopos bei štabo apsaugos dalinys. Sakalo (buv. Kęstučio) kuopoje tuomet buvo iki 150 partizanų. Gegužės pabaigoje jų vadu tapo Antanas Paukštė-Sakalas, liepą jį pakeitė Jonas Kluonis-Navikas; vasaros pabaigoje kuopoje liko apie 60 partizanų. A. Krinicko-Romelio kuopoje 1945 m. birželį buvo apie 120 partizanų. Paminėtinas jų įsiveržimas į Saldutiškį birželio 3 d.,- tąkart partizanai užėmė visą valsčiaus centrą, išskyrus NKVD valsčiaus poskyrio būstinę[85]. 1945 m. vasarą žuvo apie 30 kuopos narių, dalis kovotojų perėjo į kitas kuopas. Rugsėjį kuopai neilgai vadovavo Br. Zinkevičius; tą patį mėnesį jį pakeitus Boleslovui Guobiui-Varnui, kuopa (iki 50 kovotojų) atsiskyrė nuo Tigro ir prisijungė prie Šarūno rinktinės. Karijoto kuopai (maždaug 130 partizanų) nuo gegužės pabaigos vadovavo Mamertas Laurinėnas-Mingaila, o Karijotas Daugėliškio valsčiuje ėmėsi formuoti naują kuopą. 1945 m. vasarą Min-

[79] Dabar -Ignalinos r. Mielagėnų apyl.

[80] Ten pat, f. K-5, ap. 5, b. 104, l. 11, 12.

[81] Leistas nuo 1945 m. vasario mėn. 150 egz. tiražu; 1945 m. gegužės pabaigoje mėnraščio leidimas nutrūko. 1947 m. kovo mėn. laikraštis atgaivintas „Rytų Lietuvos" pavadinimu; iki 1950 m. liepos iš viso pasirodė 14 jo numerių.

[82] Abarius L., min. veik., p. 54.

[83] Rinktinei vadovavo iki 1945 m. rugsėjo pradžios; 1947 m. sausio-1948 m. rugpjūčio mėn. irnuo 1949 m. spalio - Šiaurės Rytų Lietuvos srities vadas; 1952 m. rugpjūtį suimtas, rugsėjį užverbuotas MGB agentu ir nuo tol iki 1953 m. vasaros naudotas prieš visos Lietuvos partizanus nukreiptose agentūrinėse kombinacijose.

[84] Ten pat, p. 17.

[85] Starkauskas J. Stribai, Laisvės kovų archyvas, 17/1996, p. 115.

gailos ir Karijoto daliniai neteko 26 nukautų, 4 suimtų ir 10 „legalizuotis" išėjusių partizanų. Roko kuopa 1945 m. birželį telkė 63, Pūščios kuopa - apie 60 partizanų. Pirmasis šios kuopos vadas Vl. Kliukas-Ožys[86], tarp jo ir kitų partizanų kilus nesutarimams, 1945 m. balandžio pabaigoje išvyko gyventi į Vilnių; antrajam vadui Adolfui Griškėnui-Karužiui birželio 21 d. patekus į nelaisvą, jį pakeitė Edvardas Urbanavičius-Svajūnas[87]. 1945 m. vasarą Pūščios kuopa neteko iki pusės narių. Kirdeikių kuopoje 1945 m. birželį buvo apie 60 narių; duomenų apie pirmojo kuopos vado J. Gimžausko rezistencinę veiklą po 1945 m. liepos pradžios autoriui rasti nepavyko. Daugėliškio valsčiuje veikusiame štabo dalinyje 1945 m. birželį buvo apytikriai 45 nariai; tą pačią vasarą maždaug 15 kovotojų Paberžio būrys (štabo dalinio likučiai) įsikūrė Gelednės miškuose[88].

1945 m. birželį vien Adutiškio, Daugėliškio, Dūkšto, Ignalinos, Kaltanėnų, Mielagėnų Rimšės ir Tverečiaus valsčiuose veikė 388 rinktinės kovotojai[89] (visoje rinktinėje jų buvo per 500).

1945 m. rugpjūtį apygardos vadu tapęs J. Kimštas Tigro rinktinės vado pareigas ketino perleisti Rokui. Neįstengdamas su juo susisiekti, rugsėjį rinktinės vadu paskyrė Joną Kamarauską-Karijotą. Šis tą patį mėnesį su beveik visa rinktine, išskyrus Roko kuopą, prisijungė prie LLA 5-osios apygardos. Kai kurių istorikų ne visai aiškiai įvardijamą[90] Tigro rinktinės prisijungimą prie LLA 5-osios apygardos daugiausia lėmė iš esmės tapačios Karijoto ir LLA 5-osios apygardos vado Jono Misiūno-Žalio Velnio nuostatos dėl partizanų veikimo taktikos. Tuo tarpu istoriografijoje pasitaikantis aiškinimas, esą Karijotas 1945 m. uzurpavo rinktinės vado pareigas[91], tėra dokumentais nepagrįstas spėjimas, nes iš tiesų Karijotą rinktinės vadu paskyrė Vytauto apygardos vadas[92].

Karijoto vadovavimo laikotarpis (1945 m. rugsėjis - 1946 m. spalis) laikytinas Tigro rinktinės karinio aktyvumo kulminacija, o Karijoto žūtis - dviejų rinktinės istorijos etapų sandūra. Pirmojo etapo pirmoji pusė-tai L. Vilučio, L. Basio, V. Žaliaduonio, B. Kaletkos ir J. Kimšto[93] vadovavimo laikotarpis (šie vadai laikėsi nuosta-

[86] Suimtas Vilniuje 1947 m.

[87] 1945 m. vasario mėn. kurį laiką buvo LLA 5-ojo apygardos štabo Ginkluotės skyriaus viršininkas; tą patį mėnesį kaip LLA 5-osios apygardos vado ryšininkas atvyko į Švenčionių apskritį ir netrukus tapo Karužio pavaduotoju.

[88] LYA, f. K-5, ap. 5, b. 102,1. 12; b. 103, 1.9-11; b. 104,1.4,5; LSSR MGB Švenčionių aps. skyriaus 1948 05 25 pažyma apie Karijoto junginį, ten pat, f. K-l, ap. 58, b. 12856/3,1. 86; Abarius L., min. veik., p. 55, 56.

[89] LYA, f. K-5, ap. 5, b. 103,1. 7; b. 112,1. 14.

[90] Abarius L., min. veik., p. 56, 60.

[91] Abarius L., min. veik., p. 57.

[92] LYA, f. K-5, ap. 5, b. 103, 1. 11.

[93] J. Kimštui 1945 m. rugpjūtį tapus apygardos vadu, laikinai eiti rinktinės vado pareigas buvo pavesta Br. Zinkevičiui, tačiau jis rugsėjo pradžioje ėmė vadovauti apygardos štabui, taigi rinktinės vado pareigas galėjo eiti labai neilgą laiką.

tos patiems į kautynes nesivelti). Pirmojo etapo antroji pusė sutampa su Karijoto vadovavimo laikotarpiu. Tuomet sparčiai mažėjanti (nuo apytikriai 300 partizanų 1945 m. rugsėjį iki 220 1946 m. rugsėjį[94]) rinktinė dažniau puldavo nei gindavosi. Antrasis rinktinės istorijos etapas (1946 m. spalio pabaiga - 1952 m. birželis) sutampa su L. Basio, V. Žaliaduonio ir Kazio Bukausko[95] vadovavimo laikotarpiu. Jame dar galima išskirti nuolatinio rinktinės gretų retėjimo (1947-1949 m.) ir galutinio rinktinės sunaikinimo tarpsnius.

Karijotas ne tik suaktyvino karinį Tigro rinktinės veikimą, bet ir sugriežtino jos vidaus tvarką, ėmė taikyti kūno bausmes (vienas kitas kovos draugus „legalizuotis" raginąs partizanas jo įsakymu buvo netgi sušaudytas), įvedė rinktinės nariams privalomą uniformą.

Karijoto rinktinės vadu nepripažinęs Rokas ne kartą pasisakė prieš Karijoto pasirinktą aktyvios kovos taktiką, kaltino Karijotą dėl visų Tigro rinktinės netekčių, laikė jį niekam tikusiu organizatoriumi, tačiau kartu - „tikru kariu pasiryžėliu", „sumaniu ir kietu kovoje"[96].

Laikotarpis nuo 1945 m. rudens iki 1946 m. vasaros pradžios laikytinas ne tik Tigro rinktinės, bet ir visos DKA didžiausio aktyvumo laikotarpiu. Paminėtina unikali tuometinė Vilniaus miesto padėtis. Jeigu, tarkim, 1946 m. pavasarį būtų kilęs Vakarų šalių ir SSRS karas, Lietuvos sostinę vienu metu iš trijų pusių būtų galėję pulti vienos apygardos partizanai.

1946 m. Tigro rinktinė šiek tiek padidėjo, nes tų metų pavasarį Karijotas Saldutiškio ir Joniškio valsčių partizanų vadams įsakė klausyti tik jo ir Tigro rinktinės štabo nurodymų[97]. Dėl to labai pablogėjo Karijoto santykiai su Vytauto apygardos ir Šarūno rinktinės vadovais.

1945 m. gruodžio 12 d. dalis Mingailos kuopos[98] partizanų atvyko į Rimšės valsčių ir gruodžio 13 d. netoli Davedynų kaimo surengė pasalą prieš juos pasiųstam stribų būriui. Žuvo 4 partizanai, visi 11 stribų ir NKVD Rimšės valsčiaus poskyrio viršininkas. Tuoj po mūšio partizanus apsupo 34 Dūkšto valsčiaus stribai. Partizanams 2 žuvusiųjų kaina iš apsupties išsiveržus, padėti stribams atskubėjo 18 NKVD kariuomenės 137 šaulių pulko[99] kareivių, tačiau trečiasis Davedynų kautynių epizodas baigėsi vos prasidėjęs. Enkavedistai, vieno iš dar 2 žuvusių partizanų kišenėse radę minėto NKVD pareigūno dokumentus, partizanus palaikė stribais, o

[94] LSSR MGB 2-ojo skyriaus viršininko pplk. Počkajaus 1946 09 25 patvirtinta „Banditų apygardų, štabų ir junginių išsidėstymo Lietuvos SSR schema", Lietuvos archyvai, 8/1997, iliustracija Nr. 26.

[95] Po Roko žūties rinktinės likučiams vadovavęs K. Bukauskas rinktinės vadu veikiausiai tapo savo paties iniciatyva.

[96] LYA, f. K-5, ap. 5, b. 104,1. 2, 3.

[97] Abarius L., min. veik., p. 60.

[98] Visoje kuopoje 1945-1946 m. žiemą buvo apie 60 kovotojų.

[99] Pulko štabas beveik visą pokarį buvo įsikūręs Utenoje.

partizanai nedelsdami pasinaudojo priešo sumišimu ir iš mūšio vietos pasitraukė[100]. Po mėnesio, 1946 m. naktį iš sausio 15 į 16 d., Minčios girioje (netoli Bružų k.) žiemojusią kuopos dalį apsupo NKVD kariuomenė ir Salako būrio stribai; mūšio metu 24 partizanai žuvo, 2 pateko į nelaisvę. Prasiveržė tik sunkiai sužeistas Mingaila ir dar keli kovotojai. Trys iš jų buvo suimti sausio 18, o pats Mingaila[101] - sausio 30 d. Naujuoju kuopos vadu tapęs Kazys Penkauskas-Narcizas žuvo kovo 13 d.; kuopa sausio-kovo mėn. neteko daugiau kaip pusės narių[102]. Kovą kuopos likučiams ėmė vadovauti buvęs pirmasis jos vadas Karijotas. Kuopa greitai atsigavo ir vasarą vėl buvo didžiausia ir pajėgiausia visoje rinktinėje.

Nuo 1946 m. balandžio kiekviename Lietuvos valsčiuje buvo dislokuota po NKVD kariuomenės įgulą. Veikdamos prieš konkretų partizanų dalinį, kelios tokios įgulos dažniausiai susijungdavo į vieną grupę. Stribai po 1945 m. prieš Tigro rinktinę naudoti tik retkarčiais. Didžiuma Švenčionių apskrities „liaudies gynėjų" buvo atvykėliai iš SSRS ir vietos nelietuviai. Nuo 1947 m. pabaigos stribų būriai formuoti „tik iš vietos gyventojų", tačiau Rytų Lietuvoje tokiais laikyti ir iš SSRS atkeldinti kolonistai. 1946 m. liepos 1 d. Švenčionių apskrityje veikė 225 stribai; kiekvienoje Lietuvos apskrityje tuomet vidutiniškai buvo 247-248 stribai, o skaičiuojant be Klaipėdos krašto, kuriame partizanų beveik nebuvo - vidutiniškai 267 stribai kiekvienoje iš 27 apskričių[103].

1946 m. birželį Tigro rinktinei priklausė 8 kuopos (iki 230-240 partizanų[104]). Karijoto kuopa (iki 50 partizanų) veikė Daugėliškio ir Ignalinos valsčiuose bei gretimų valsčių dalyse, Leono Basio-Švyturio kuopa (25-30 narių) - Mielagėnų ir Švenčionių valsčiuose, Jono Kluonio-Gintauto kuopa - Tverečiaus valsčiuje ir Vidžių rajone. Ši kuopa labai nukentėjo 1946 m. pavasarį - tuomet žuvo ar į nelaisvę pateko iki dviejų trečdalių jos narių. Kirdeikių kuopa nuo 1946 m. vasaros vidurio Tigro rinktinei priklausė tik nominaliai. Antano Bilkio-Kavarsko kuopoje 1946 m. vasarą buvo apie 12 partizanų, spalį liko 7; kuopa veikė daugiausia į rytus nuo Labanoro. A. Bilkis žuvo spalio 26 d., keli paskutiniai kuopos kovotojai - tikriausiai 1947 m. Roko kuopa (maždaug 50 narių), 1946 m. pavasarį prasidėjus intensyviam MVD kariuomenės „siautimui", iš Daugėliškio valsčiaus perėjo į Adutiškio girią, kur birželį susijungė su Pūščios kuopa ir buvo pertvarkyta į Vytauto apygardos Rytų grupę- Tigro rinktinei nepavaldų 70-75 partizanų junginį; rugpjūtį Roko vadovauja-

[10l)] Starkauskas J., min. veik., p. 110,111; LSSR vidaus reikalų liaudies komisaro pavaduotojo Piotro Kapralovo 1945 12 17 pranešimas SSRS NKVD-NKGB įgaliotiniui Lietuvoje, LYA, f. K-l, ap. 18, b. 50,1.321.

[101] Tardomas išdavė nemažai rinktinės narių, vėliau buvo nuteistas ir 1946 m. gruodžio 25 d. sušaudytas.

[102] Abarius L., min. veik., p. 58, 59.

[103] LSSR MVD kovos su banditizmu valdybos 1946 07 01 pažyma apie LSSR apskrityse veikiančių stribų skaičių ir apginklavimą, LYA, f. K-l, ap. 3, b. 98,1. 260.

[104] LSSR MVD Švenčionių aps. skyriaus 1946 10 ataskaita, ten pat, b. 1648,1. 137.

ma Rytų grupės dalis perėjo į Belmonto miškus (BSSR Vidžių ir Breslaujos r.)[105]. Buv. Pūščios kuopos būriai Rytų grupei priklausė iki 1948 m. rugpjūčio; Rytų grupės vado pavaduotojas (buvęs Pūščios kuopos vadas) E. Urbanavičius-Svajūnas žuvo 1946 m. spalio 17 d. Paberžio kuopa, kurią sudarė 15-20 partizanų, veikė daugiausia į pietus ir į pietryčius nuo Švenčionių. Šiai kuopai priklausė ir 1945 m. pavasarį susikūręs Zigmo Siniaus-Šeško būrys, veikęs Kasčiukų, Sarių ir Daumilų kaimų apylinkėse; 1946 m. Šeško būryje buvo 5 kovotojai, įskaitant 2 partizanes,- visi vietos gyventojai.

Artimiausia Tigro rinktinės kaimynė 1946 m. vasarą buvo Liūto rinktinės Varno (buv. Romelio) kuopa; pasak Lakajos kaime (Švenčioniųr. Kaltanėnų apyl.) gyvenančio buvusio kuopos ryšininko Kazimiero Kraujalio, 1946 m. šioje kuopoje tebebuvo apie 70 kovotojų[106].

1946m. spalis - vienas iš svarbiausių Tigro rinktinės istorijos tarpsnių. Tą mėnesį dėl aktyvių MVD kariuomenės veiksmų ir Karijoto žūties prasidėjo apytikriai keturis mėnesius trukęs „bevaldystės" ir Tigro rinktinės irimo laikotarpis. Dalis jos būrių tuomet perėjo į kitas rinktines. 1946 m. spalio 1 d. rinktinės vadu paskirtas Rokas nuo 1946 m. rugpjūčio buvo Belmonto miškuose ir dėl prastų ryšių su apygardos štabu apie savo paskyrimą nežinojo bent iki 1947 m. balandžio[107].

1946 m. gegužę DKA veiklą ėmė kontroliuoti MVD agentūra. Rugpjūčio 14 d. suėmus buvusį DKA vadą Žalią Velnią[108], Karijotas nutraukė visus ryšius su DKA, o rugsėjį grąžino Tigro rinktinę į Vytauto apygardą. Spalio 1 d. apygardos vadas rinktinės vadu paskyrė Roką[109], tačiau Karijotui rinktinės vado pareigas teko eiti iki pat savo žūties, t. y. iki 1946 m. spalio pabaigos.

1945 m. rugpjūčio 1 d. NKVD Daugėliškio valsčiaus poskyrio viršininkas Demidovas NKVD agentu (slap. „Milžinas") užverbavo sovietų valdžiai pasidavusį buvusį partizaną- Karijoto giminaitį Mykolą Kamarauską. Pirmiausia jam buvo liepta ištirti Mingailos kuopą. Agentas NKVD valsčiaus poskyriui suteikė nemažai vertingos informacijos; 1946 m. sausį jam padedant buvo rastas sužeistas Mingaila. Kuopos vadu tapus Karijotui, „Milžinas" gavo naują užduotį- grįžti į kuopą ir sudaryti sąlygas jai sunaikinti[110]. 1946 m. spalį Daugėliškio „čekistai" sužinojo, kad Karijotas ir dar 5 kovotojai perėjo į Tverečiaus valsčių; spalio 21 d. į jų apsistojimo vietą išvyko 3 karinės grupės, - kiekvieną jų sudarė 6 MVD darbuotojai. Vienai iš tų grupių aptikus Dvarykščiaus vienkiemyje (netoli Dietkauščiznos) apsistojusius

[105] Ten pat, f. K-5, ap. 5, b. 104,1. 11.

[106] 2000 m. vasarą autoriui suteikta žodinė K. Kraujalio informacija.

[107] Abarius L., min. veik., p. 61, 62.

[108] 1946 m. gegužės 19 d. sovietų saugumiečiai į jo vietą „paskyrė" MVD agentą (tariamą rezistentą „kpt. Griežtą").

[109] Vytauto apygardos vado 1946 11 30 įsakymas Nr. 15, LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12, 1. 9.

[110] LSSR MVD Švenčionių aps. skyriaus agento „Milžino" tarnybinė charakteristika, 1946 m., ten pat, f. K-l, ap. 3, b. 1648,1. 69; LSSR MVD Švenčionių aps. skyriaus agento „Milžino" autobiografija, 1946 m., ten pat, 1. 70.

partizanus, juos netrukus apsupo visi 18 enkavedistų. Po valandą trukusio mūšio trys partizanai prasiveržė, o Karijotas ir dar du kovotojai žuvo[111].

Kai kurie tyrinėtojai[112] mano, kad Dvarykščiuje įsikūręs Tigro rinktinės štabas buvo sunaikintas dėl Karijoto išdavystės, o jo žūtį vaizduoja kaip MVD-MGB suvaidintą žūties imitaciją. Karijotą „agentu Vlasovu“ ir „plk. Vyčiu“ vadinantis Algis Rupainis remiasi Juozu Lukša. Tačiau iš tiesų Daumanto „Partizanuose" apie tariamą Vyčio išdavystę net neužsimenama, be to, vargu ar plk. Vytį apskritai galima tapatinti su Karijotu[113]. Kad Karijotas žuvo po atkaklaus pasipriešinimo, rodo MVD ir MGB Švenčionių apskrities skyrių ataskaitos[114]. Karijoto nemėgęs Rokas savo „Kronikoje" jį apibūdina kaip nepaprastai drąsų karį ir fanatišką patriotą Lietuvai paaukojusį brangiausią savo turtą - gyvybę[115]. O štai kaip Rokas palygino dviejų savo bendražygių operatyvinę taktiką: „[...] Mingailai nebuvo svetimi išdavikiški veiksmai [...]. To Karijotas niekuomet nepadarytų"[116].

1946 m. spalio pabaigoje Tigro rinktinės vado pareigas pradėjęs eiti L. Basys-Švyturys nemažai rinktinės daliai vadovavo tik nominaliai. Beje, buvusių rinktinės II ir III rajonų (Labanoro ir Kirdeikių kuopų) jis ir pats nelaikė Tigro rinktinės dalimis. 1947 m. kovą visus jam nominaliai pavaldžius partizanus Švyturys suskirstė į šešis laikinus rajonus[117] (I, IV, V, VI, VII ir VIII, - tris iš jų dar padalijo į grupes) ir apibrėžė laikino jų veikimo (iki Rokui perimsiant Tigro rinktinės vado pareigas) teritorijas[118]. Nuo 1947 m. pradžios Rokui rašytuose laiškuose Švyturys jį ragino greičiau pradėti eiti rinktinės vado pareigas. Dauguma Švyturio laiškų Roko nepasiekė, todėl pirmasis po ryšio užmezgimo 1948 m. pavasarį jų dviejų susitikimas įvyko tik 1948 m. rugpjūčio pradžioje.

1947 m. pradžioje rinktinėje, įskaitant Rytų grupę, dar turėjo būti iki 120 partizanų. Tais metais sovietų saugumo pajėgos[119] Švenčionių apskrityje nukovė 32 ir suėmė 29 partizanus[120].

[111] LSSR MVD Švenčionių aps. skyriaus 1946 10 ataskaita, ten pat, 1. 142; LSSRMGB Švenčionių aps. skyriaus 1946 10 ataskaita, ten pat, b. 1651, 1. 416.

[112] Rupainis A. Partizanų karo kronika, Lietuvos naikinimas ir tautos kova, sud. I. Ignatavičius, Vilnius, 1999, p. 280, 281; Gaškaitė N. ir kt., min. veik., p. 301.

[113] Daumantas J., min. veik., p. 475—507.

[114] LSSR MVD Švenčionių aps. skyriaus 1946 10 ataskaita, LYA, f. K-l, ap. 3, b. 1648,1. 142; LSSR MGB Švenčionių aps. skyriaus 1946 10 ataskaita, ten pat, b. 1651,1. 416.

[115] Ten pat, f. K-5, ap. 5, b. 104,1. 2, 3.

[116] Ten pat.

[117] Į rajonus (tam tikroje teritorijoje veikiančius abiejų sektorių padalinius) rinktinę pirmasis ėmė skirstyti Karijotas.

[118] Tigro rinktinės partizanų sąrašas, 1947 08 25, ten pat, b. 28,1. 4, 5.

[119] 1947 m. kovo mėn. „kovos su banditizmu" funkcija ir visa Lietuvoje dislokuota vidaus kariuomenė bei stribai, iki tol veikę MVD žinioje, buvo perduoti 1947 m. vasario mėn. įkurtai LSSR MGB 2-N valdybai.

[120] Abarius L., min. veik., p. 61-63.

Po 1946 m. nesėkmių ankstesnėje rinktinės veikimo teritorijoje liko Švyturio, Erelio, Gintauto ir Paberžio kuopos, Rytų grupės branduolys ir Pūščios grupė. Švyturio kuopos Mielagėnų būriui iki 1947 m. gruodžio vadovavo pats Švyturys[121], vėliau- T. Vinciūnas-Kalnelis (suimtas 1949 m. vasarį), Švenčionių būriui (sunaikintas 1948 m. kovą) - Br. Malikėnas-Ešerys, Daugėliškio būriui - Adolfas Matuliauskas-Gylys, Ceikinių būriui iki 1950 m. vasaros - Jeronimas Kaukėnas-Ūsas. Kosto Malikėno-Erelio (buv. Karijoto) kuopa 1946 m. pabaigoje telkė vos keliolika partizanų. 1947 m. pabaigoje ši kuopa iširo - dalis jos prisijungė prie Rytų grupės, Kalnelio ir Gylio būriai - prie Švyturio kuopos, o Erelis liko niekam nepavaldaus būrio vadu (žuvo 1949 m. rugsėjį); tiesa, šį „partizaną" labiau tiktų vadinti kriminaliniu nusikaltėliu: 1941 m. Vilniuje jis pats iššaudė vieną žydų šeimą ir pasisavino jos turtą, nuo 1944 m. nuolat plėšė Daugėliškio ir kitų valsčių gyventojus. V. Žaliaduonis, atsižvelgęs į šiuos K. Malikėno biografijos faktus, 1949 m. kovo 25 d. perdavė jį rinktinės karo lauko teismui[122]. Roko vadovaujama Rytų grupė 1947 m. veikė Adutiškio girioje, Zarasų apskrities pietryčiuose ir BSSR Vidžių, Šarkauščinos, Varapajevo bei Pastovių rajonuose; iš pradžių ją sudarė Juodalksnio, Svajūno (veikė Adutiškio girios vakaruose ir gretimoje teritorijoje), Bečelio (veikė Antanų k, apylinkėse) ir Dariaus (veikė Pastovių r.) būriai. Pūščios grupė (Rytų grupės dalis) nuo 1946 m. spalio veikė suskirstyta į nedideles grupeles; 1947 m. rugpjūtį Rokas ją padalijo į du būrius, kurių vadais tapo Kazys Gaidelis-Gailius ir Jonas Galatiltis-Briedis[123]. Jono Kluonio-Gintauto kuopa 1947 m. veikė Tverečiaus valsčiuje ir Vidžių rajone, Paberžio kuopa-daugiausia Švenčionių valsčiaus pietuose ir gretimose Svierių bei Pastovių rajonų dalyse.

Su Vytauto apygardos vadovybe rinktinė iki 1947 m. gegužės dažniausiai susisiekdavo per organizacinio sektoriaus narį Anuprą Bukauską, jį suėmus[124] - per Lokio rinktinės vadą Kazį Kaladinską. Šiam 1947 m. lapkritį žuvus, rinktinės ryšiai ilgą laiką buvo labai prasti. Nuo 1948 m. pabaigos rinktinė su apygarda susirašinėjo per Lokio rinktinės Kiaunės rajono vadą Joną Buiką ir Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus narį Mykolą Žemaitį-Aušrūną, 1948 m. gruodį tapusį centriniu rinktinės ryšininku. Susirašinėta ir per jo pavaduotoją Adolfą Bielinį-Karosą. 1950 m. rugsėjį MGB Aušrūną suėmė, o Karosu dar porą metų naudojosi jam pačiam nežinant[125].

[121] Rinktinės organizacinio sektoriaus viršininkas. Nuo 1947 m. pradžios kartu buvo rinktinės štabo Spaudos ir švietimo skyriaus viršininkas, nuo 1947 m. kovo redagavo rinktinės laikraštį „Rytų Lietuva".

[122] Tigro rinktinės partizano Kosto Malikėno-Erelio kvota, 1949 03 25, LYA, f. K-5, ap. 5, b. 78, 1.2 10.

[123] Povilo Pošiūno 1948 02 22 apklausos protokolas, ten pat, f. K-l, ap. 58, b. 11023/3, vokas 486, 1. 13-15.

[124] LSSR MGB Švenčionių aps. skyriaus 1949 11 pažyma apie A. Bukausko suėmimą, ten pat, b. 16125/3,1. 70.

[125] LSSR MGB Vilniaus srities valdybos 2-N skyriaus 1950 08 31 pažyma apie agentūrinę bylą „Ozernyje", ten pat, b. 42509/3, priedas (stebėjimo byla), 1. 10-2; Abarius L., min. veik., p. 64,66.

1947 m. vasarą kone visa Šiaurės Rytų Lietuvos partizanų vadovybė buvo patekusi į provokatoriaus Juozo Albino Markulio paspęstas pinkles. Tais metais MGB aktyviau ėmė veikti ir prieš Tigro rinktinę. „LLA Centrinio štabo įgaliotiniu Uosiu“ pasivadinęs MGB agentas Algirdas Antanaitis bandė vaidinti Rytų grupės ir Tigro rinktinės vieny toj a, rinko neva fiktyvių dokumentų gamybai reikalingas partizanų nuotraukas, netgi įsigudrino gauti rinktinės kovotojų sąrašą. Švyturys apsišaukėliu pasitikėjo bent iki rugsėjo, ir tai kainavo nemažai partizanų gyvybių: iš 1947 m. kovą rinktinei priklausiusių 110-120 kovotojų tų metų vasaros pabaigoje liko vos 70[126].

1949 m. į Tigro rinktinę buvo infiltruotas 1945 m. „legalizavęsis"[127] ir MVD agentu užverbuotas Kazys (Kazio s.) Gaidelis-Šernas. Pasak L. Abariaus, jis tapo kuopos vadu „vietoj Galatilčio-Briedžio“. Tačiau nuo 1946 m. birželio Pūščios kuopa išvis neegzistavo, o buvęs jos vado pavaduotojas Jonas Galatiltis-Briedis nuo 1947 m. rugpjūčio vadovavo tik vienam iš dviejų Pūščios grupės būrių. Kito grupės būrio vadu 1947 m. rugpjūtį tapo Šerno bendravardis ir bendrapavardis Kazys (Jono s.) Gaidelis-Gailius, vėliau paskirtas Svierių kuopos vadu[128].

1948 m. pradžioje ankstesnėje Tigro rinktinės veikimo teritorijoje liko penki tarp savęs menkai susiję partizanų daliniai: Roko[129] vadovaujama Rytų grupė, jai formaliai pavaldi Pūščios grupė ir Švyturio, Gintauto bei Paberžio kuopos.

1948 m. rugpjūčio 5 d. Rytų grupė buvo oficialiai panaikinta ir prijungta prie Tigro rinktinės. Rokas perėmė rinktinės vado pareigas, o L. Basį paskyrė rinktinės štabo viršininku[130]. 1948 m. rugsėjo pradžioje įvyko Tigro rinktinės vadų pasitarimas, kuriame rinktinė buvo suskirstyta į Švenčionių, Švenčionėlių, Adutiškio, Tverečiaus, Mielagėnų, Daugėliškio, Ignalinos, Kaltanėnų, Svierių, Joniškio ir Pabradės rajonus, o rinktinės veikiantysis sektorius (iki 50 narių) - į septynias kuopas[131]. Švenčionių ir Švenčionėlių rajonų kuopos vadu tapo Paberžis, Kaltanėnų ir Ignalinos rajonų kuopos - Jonas Makauskas-Šilas, Daugėliškio rajono kuopos - Adolfas Matuliauskas-Gylys, Mielagėnų-Bronius Misiūnas-Gaidys (1950 m. gruodį kartu su Dikeriu[132] ir Bevardžiu nuskendo Dysnoje, keldamasis per ją skylėta valtimi[133]).

[126] Tigro rinktinės partizanų sąrašas, 1947 08 25, LYA, f. K-5, ap. 5, b. 28,1. 4, 5.

[127] LSSR KGB 5 skyriaus 1970 06 02 pažyma apie Tigro rinktinę, LYA, f. K-l, ap. 58, b. P-15795, t. 5, 1. 102.

[128] Abarius L., min. veik., p. 63; LSSR MGB Švenčionių r. skyriaus 1951 07 08 pažyma apie Pūščios kuopos narių žūtį 1945-1950 m., LYA, f. K-l, ap. 58, b. P-16329, t. 3, 1. 66; Povilo Pošiūno 1948 02 22 apklausos protokolas, ten pat, b. 11023/3, vokas 486,1. 13-15; Tigro rinktinės narių sąrašas (1945 m. vasara), ten pat, ap. 18, b. 39,1. 66; 1947 08 17 Pūščios partizanų susirinkimo protokolas, ten pat, f. K-5, ap. 5, b. 19,1. 1.

[129] Nuo 1947 m. rašytinis Roko slapyvardis buvo „Dijakomas".

[130] Abarius L., min. veik., p. 63.

[131] Tigro rinktinės vado 1948 09 05 įsakymas Nr. 6/VS, LYA, f. K-5, ap. 5, b. 16,1. 6.

[132] Kazimieras Basys-Girėnas, Dikeris. Nuo 1948 m. rugpjūčio vadovavo rinktinės baudžiamajam būriui.

[133] Ten pat, b. 110,1. 5.

Pūščios grupė buvo padalyta į Adutiškio ir Svierių kuopas. Adutiškio kuopos vadu tapo Leonas Galatiltis-Pušynas. Kartu su Pušynu partizanavo trys jo dukterys - Marija, Salomėja ir Janina - ir trys broliai Galatilčiai (L. Galatilčio giminaičiai) - Jonas-Briedis, Juozas-Pinčiukas ir Vytautas-Mikasius. Pažymėtina, kad J. Galatiltis, 1948 m. vasario 15 d. patekęs į nelaisvę, kovos draugų neišdavė net sadistiškai kankinamas; po kelių dienų mirė vežamas į Adutiškį. Gailiaus vadovaujama Svierių kuopa iš pradžių veikė BSSR esančioje Adutiškio girios dalyje, o nuo 1949 m. - BSSR Svierių rajono Kanstantinavos ir kitose apylinkėse; beje, 1946 m. lapkritį Vytauto apygardos vadas Algimantas Rokui siūlė steigti atskirą Svierių apskrities rinktinę. Tverečiaus rajono kuopos vadu paskirtas Kostas Romančiukas-Ąžuolas žuvo paskyrimo išvakarėse; jį pakeitė Jonas Kluonis-Jakutis. Pabradės ir Joniškio rajonų kuopų vadų V. Žaliaduonis nepaskyrė, nes tuose rajonuose nebuvo ginkluotų kovotojų. 1948 m. spalį atkūrus rinktinės štabo dalinį, jo vadu tapo Švyturio bendrapavardis Klemensas Basys-Bajoras (anksčiau šio dalinio vadu yra buvęs kitas L. Basio bendrapavardis Juozas Basys-Šarūnas).

1949 m. rugsėjo 28 d.[134] rinktinė buvo suskirstyta į 8 rajonus; tą pačią dieną Rokas kiekvieną rajono vadą įpareigojo suformuoti rajono štabą sudarytą iš Operatyvinio, Organizacinio, Žvalgybos ir Ūkio skyrių. Rajonų vadais, nuo šiol vadovavusiais abiem rinktinės sektoriams, tapo: Švenčionių - Švenčionėlių rajono vadu - Paberžis, Ceikinių rajono - Šarūnas (suimtas 1950 m. liepą), Mielagėnų - Gaidys, Adutiškio - Pušynas, Kaltanėnų- Ignalinos - Šilas, Svierių - Julius Kliukas-Dagilis, Daugėliškio - Adolfas Matuliauskas-Voldemaras, Tverečiaus - Vidžių - Bronius Untanas-Liūtas (suimtas 1950 m. liepą), -1949 m. spalį jį pakeitė Juozas Martinėnas-Galiūnas.

Nuo 1949 m. gruodžio 4 d. Tigro rinktinės veikimo teritorija laikyta visa Švenčionių apskritis ir BSSR Vidžių rajonas, tačiau teisę veikti Saldutiškio valsčiuje Vytauto apygarda suteikė tik Tigro rinktinės veikiančiajam sektoriui, - organizaciniu požiūriu šio valsčiaus teritorija ir toliau priklausė Liūto rinktinei. Tą pačią dieną[135] Tigro rinktinė buvo reorganizuota dar kartą, - nuo šiol ją sudarė rinktinės štabas ir 5 rajonai: 1-as (Švenčionių[136] ir Švenčionėlių vls., vadas Paberžis), 2-as (Kaltanėnų ir Ignalinos vls., vadas Šilas; žuvo 1950 m. rudenį), 3-ias (Daugėliškio ir Ceikinių vls., vadas Voldemaras), 4-as (Adutiškio ir Mielagėnų vls., vadas Liūtas, nuo 1950 m. liepos - Pušynas) ir 5-as (Tverečiaus vls. ir Vidžių r., vadas Galiūnas; žuvo 1952 m. kovo 25 d.).

1948 m. rugpjūtį-rugsėjį suformuoto rinktinės štabo nariai buvo: štabo viršininkas ir kartu rinktinės karo lauko teismo pirmininkas Švyturys; Operatyvinio skyriaus viršininkas Rokas (laikinai), nuo 1949 m. rugsėjo 28 d. - Kazimieras Basys-Dikeris; žvalgybos skyriaus viršininkas Dagilis[137] (žuvo 1948 m. spalio 2 d.; spalio 4 d. nauju skyriaus viršininku tapo Kazys Bukauskas-Seklys); Ūkio skyriaus

[134] Tigro rinktinės vado 1949 09 28 įsakymas Nr. 17/62, ten pat, b. 15,1. 17.

[135] Tigro rinktinės vado 1949 12 04 įsakymas Nr. 15 (54/68), ten pat, 1. 19, 20.

[136] Įskaitant Strūnaičio valsčių.

[137] Nepainioti su antruoju Svierių kuopos vadu Juliumi Kliuku-Dagiliu (žuvusiu 1952 m. liepos 18 d.).

viršininkas Boleslovas Beinoras-Budrys (žuvo 1952 m. lapkritį); rinktinės vado adjutantas Valentas Rimšelis-Pakalnis. Pastarasis nuo 1948 m. spalio buvo ir Tigro rinktinės bibliotekininkas; 1950 m. rugpjūtį nusišovė neatsargiai elgdamasis su ginklu. 1949 m. gruodį Rokui Pakalnį paskyrus rinktinės štabo Organizacinio skyriaus viršininku, rinktinės vado adjutantu tapo Kadugys (žuvo 1950 m. birželį). Paskutiniai Roko adjutantai buvo Jeronimas Kaukėnas-Ūsas (žuvo 1952 m. kovo 25 d.) ir Mykolas Cicėnas-Erškėtis.[138]

1948 m. gegužės pabaigoje sovietų valdžia įvykdė didžiausią per visą pokarį Lietuvos gyventojų trėmimą. Pasak Adolfo Damušio, labiausiai tąkart nukentėjo „lietuvių ūkininkų židiniai palei Baltgudijos rubežių"[139]. Svarbiausius Tigro rinktinės rėmėjus dar labiau susilpnino tais metais pradėta žemės ūkio kolektyvizacija, iki 1949 m. pabaigos apėmusi daugiau kaip pusę Švenčionių apskrities valstiečių ūkių. 1948-1951 m. Tigro rinktinės kovotojų gretos nuolat retėjo. 1948 m. vien mūšiuose žuvo ar į nelaisvę pateko apie 30 rinktinės narių[140]; vis dėlto 1949 m. pavasarį rinktinėje tebebuvo kelios dešimtys partizanų[141]. Šiek tiek naujų kovotojų į rinktinę buvo priimta po kiekvieno iš trijų didžiųjų trėmimų (1948, 1949 ir 1950 m.) bei 1950 m. pavasarį, kai į miškus išėjo nemažai vyrų, nepanorusių „ruso pusėje" dalyvauti daugumos lietuvių tuomet lauktame pasauliniame kare.

Tigro rinktinės vadas Cezaris[142] nuo 1949 m. liepos iki 1950 m. gegužės kartu buvo ir Vytauto apygardos štabo viršininkas. 1950 m. gegužę srities vadas V. Žaliaduonį paskyrė apygardos štabo Organizacinio skyriaus viršininku[143], netrukus jis tapo ir srities vado pavaduotoju bei LLKS Tarybos Prezidiumo nariu. 1949-1950 m. Cezariui ne kartą siūlyta tapti Vytauto apygardos ir netgi Rytų Lietuvos srities vadu, tik jis tų pareigų atsisakydavo nenorėdamas veikti ne Vilniaus krašte. Pažymėtina, kad Cezaris labai rūpinosi šio krašto reikalais, nuolat rėmėjo lietuvybę, o rinktinės veikimą stengėsi išplėsti kuo toliau į rytus. Taip jis tikėjosi užtikrinti 1920 m. Rusijos Lietuvai pripažintos teritorijos reintegravimą į Lietuvos valstybę jos nepriklausomybės atkūrimo metu.

1950 m. prasidėjo galutinio rinktinės sunaikinimo laikotarpis. Tų metų pavasarį buvo sunaikintas Paberžio kuopos Šeško būrys. Balandžio 16 d. Svierių rajono Kanstantinavos apylinkėje žuvo rinktinės štabo viršininkas Leonas Basys[144]; nauju štabo viršininku buvo paskirtas Adolfas Grigonis-Paberžis. Nuo 1950 m. vasaros

[138] LSSR MGB Vilniaus srities valdybos 2-N skyriaus pažyma apie Tigro rinktinės veiklą iki 1949m., ten pat, f. K-l, ap. 58, b. 42509/3, priedas (stebėjimo byla), 1. 3; ten pat, f. K-5, ap. 5, b. 15, 1. 16, b. 106,1.2,4, b. 110,1.3,4.

[139] Darnušis A. Užsklandos vietoje, Daumantas J., min. veik., p. 544.

[140] Abarius L., min. veik., p. 63, 64.

[141] N. CROpMob SV Nr. 3-71, 1949 12 04, LYA, f. K-5, ap. 5, b. 38,1. 15.

[142] V. Žaliaduonio slapyvardis nuo 1950 m.

[143] Gaškaitė N. ir kt., min. veik., p. 305.

[144] BSSR MGB 1950 05 06 pranešimas LSSR MGB apie L. Basiožūtį LYA, f. K-l, ap. 58, b. 42509/3, t. 5,1. 1,2.

rinktinė veikė tik Švenčionių apskrities rytuose ir Zarasų apskrities pietryčiuose. Tą vasarą rinktinę (iki 40 partizanų) sudarė štabo dalinys (10 partizanų; dalinio vadas Bajoras žuvo 1952 m. kovą), Galiūno kuopa (panaikinta 1950 m.), Voldemaro kuopa (5 partizanai; 4 iš jų žuvo 1950 m. rugpjūtį, vienintelis likęs gyvas Voldemaras nuo tol iki savo žūties 1952 m. kovą vadovavo vienam iš Pušyno kuopos būrių), Šilo kuopa (4 partizanai, veikę Kaltanėnų valsčiuje; sunaikinta 1950 m. rudenį), Paberžio kuopa (8 partizanai; nuo 1951 m. rugsėjo šios kuopos nariai dažnai pasirodydavo Joniškio apylinkėse) ir Pušyno kuopa (apie 12 partizanų).[145]

Ceikinių ir Mielagėnų valsčiuose veikę rinktinės daliniai buvo sunaikinti 1950-1951 metais. Svierių kuopą 1949 m. gruodį panaikino V. Žaliaduonis, vykdydamas apygardos vadovybės nurodymus dėl rinktinės veikimo ribų. Trys paskutiniai kuopos nariai liko veikti Svierių miškuose, o 1950 m. vasarą (?) grįžo į Adutiškio girią. 1951 m. balandį MGB agentūrai pavyko suimti Leoną Galatiltį-Pušyną; be vado likusi Pušyno kuopa buvo prijungta prie rinktinės štabo dalinio. Tų pačių metų rugpjūtį žuvo buvęs Tverečiaus - Vidžių kuopos vadas Jonas Kluonis-Jakutis.

1951-1952 m. žiemą visoje rinktinėje tebuvo 15-20 partizanų. Dauguma jų žiemojo Adutiškio girioje, o Paberžio kuopa—Pastovių rajono Rinkionių apylinkėje įrengtame bunkeryje. 1952 m. naktį į vasario 11d. stribų ir milicininkų apsuptą Paberžio bunkerį puolė 20 MGB kareivių; po neilgo susišaudymo partizanai padegė bunkerį ir bandė pasitraukti naudodamiesi dūmų uždanga, tačiau apsupties žiedas buvo pernelyg glaudus. Žuvo Adolfas Grigonis-Paberžis, jo brolis Pranas-Narbutas ir Bronius Laurikėnas-Uosis. Iš apsupties ištrūko tik Stasys Guiga-Tarzanas; nuo 1952 m. vasaros šis vienintelis LR teritorijoje „čekistų" nerastas partizanas trisdešimt trejus metus gyveno prie pat Švenčionių Cinčikų kaime; mirė 1986 m. pradžioje.[146]

1952 m. kovo 27 d. V. Žaliaduonį ir Mykolą Cicėną-Erškėtį, atvykusius į Bujutiškės vienkiemį (prie Ceikinių) susitikti su apygardos vadu, apsupo Ceikinių ir Ignalinos būrių stribai. Tariamas apygardos vadas Liutauras[147] Cezarį jau nuo vasario mėn. kvietė neva aptarti srities štabo formavimo reikalų, tačiau Vincas Žaliaduonis sutiko vykti į susitikimą tik po ilgų dvejonių. Neilgai trukusio mūšio metu žuvo MGB Ignalinos rajono skyriaus viršininko pavaduotojas A. Kozodojevas, stribų dalinio vadas T. Ivanovas, vienkiemio šeimininkas Mykolas Vaiškūnas ir abu partizanai[148].

Po V. Žaliaduonio žūties apie 7 iš paskutinių 10 (?) Tigro rinktinės kovotojų Adutiškio girioje išsilaikė iki 1952 m. vasaros. Birželį agentai smogikai sunaikino

[145] Abarius L., min. veik., p. 65 [partizanų skaičiai patikslinti įvado autoriaus].

[146] Šiukščius A., min. veik., p. 291-299; LSSR MGB Švenčionių r. skyriaus 1952 02 29 ataskaita, LYA, f. K-l, ap. 16, b. 278,1. 74-76.

[147] Bronius Kalytis-Siaubas, Liutauras. Nuo 1949 m. balandžio - Vytauto apygardos vadas; 1951 m. lapkričio 11 d. suimtas ir netrukus užverbuotas MGB agentu. Iki 1953 m. pabaigos „vadovavo" legendizuotam „apygardos štabui".

[148] Baltakis J., min. veik.; LSSR MGB Švenčionių r. skyriaus 1952 m. ataskaita apie darbą pagal 2-N liniją, LYA, f. K-l, ap. 16, b. 278,1. 277.

štabo dalinio likučius: du partizanus nušovė, o rinktinės vado pareigas ėjusį[149] dalinio vadą K. Bukauską-Seklį[150] suėmė.

1953 m. pirmojoje pusėje Adutiškio girios kaimynystėje veikė tik du paskutiniai Tigro rinktinės partizanai — Zenonas Puzanas-Ungurys (žuvo 1953 m. balandį) ir Vaclovas Vaitiekėnas-Barzdėnas (žuvo 1953 m. rugsėjį)[151].

Dokumentų archeografinio tvarkymo ypatumai

Rinkinyje skelbiami Lietuvos partizanų Vytauto apygardos štabo, Tigro rinktinės dokumentai, saugomi Lietuvos ypatingajame archyve ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro Genocido aukų muziejuje. Spaudai buvo atrinkti organizacinę, ideologinę partizanų veiklą ir svarbiausias partizanų kovines operacijas atspindintys dokumentai.

Tvarkant dokumentus pagal istorinių dokumentų skelbimo metodus, vadovautasi bendrais metodikos principais ir atsižvelgta į kitų Lietuvos partizanų dokumentų skelbimo patirtį. Siekiant išsaugoti dokumentų autentiškumą buvo paliktas nepakeistas tekstų išdėstymas, dokumentų kalba ir stilius, kiek įmanoma mažiau taisyta rašyba.

Dokumentai išdėstyti chronologiškai ir sugrupuoti pagal tris Tigro rinktinės istorijos tarpsnius, kurie iš esmės sutampa su trijų rinktinės vadų vadovavimo laikotarpiais.

Pirmajame skyriuje pateikti dokumentai iš to Tigro rinktinės veiklos laikotarpio, kai jai vadovavo Jonas Kamarauskas-Karijotas.

Antrąjį skyrių sudaro dokumentai, atspindintys Leonardo Basio-Švyturio vadovavimo laikotarpį.

Trečiajame skyriuje skelbiami dokumentai iš Vinco Žaliaduonio-Roko, Dijakomo vadovavimo laikotarpio.

Ketvirtąjį skyrių sudaro Vinco Žaliaduonio-Roko, Dijakomo ir nenustatyto Tigro rinktinės partizano rašyta Tigro rinktinės kronika. Joje aprašomi įvykiai Švenčionių krašte nuo 1944 m. liepos mėn., Tigro rinktinės susikūrimas 1944 m. rudenį (tai neatsispindi kituose šiame leidinyje publikuojamuose dokumentuose), partizanų veikla iki 1950 m. gruodžio mėnesio.

Visi skelbiami dokumentai sunumeruoti eilės tvarka, turi redakcinę antraštę ir dokumento legendą.

[149] Gaškaitė N. ir kt., min. veik., p. 290.

[150] Užverbuotas MGB agentu, K. Bukauskas dar bent iki 1953 m. vasaros „vadovavo" neva „Tigro rinktinės štabui".

[151] LSSR KGB 5 skyriaus 1970 06 02 pažyma apie Tigro rinktinę, LYA, f. K-l, ap. 58, b. P-15795, t. 5,1. 100, 101 [pažymoje V. Vaitiekėno žūties data išspausdinta su korektūros klaida,- turėtų būti ne „ubit osen'ju 1952 goda", bet „ubitosen'ju 1953 goda"]; LSSR MVD Švenčionių r. skyriaus 1953 05 27 paaiškinimas LSSR MVD Vilniaus srities valdybai, ten pat, ap. 16, b. 279,1. 66; Abarius L., min. veik., p. 67.

Redakcinėje antraštėje nurodomas dokumento eilės numeris, dokumento autorius (slapyvardis), dokumento pavadinimas ir dokumento sudarymo data. Jei dokumente data nenurodytąją pagal galimybes nustato rinkinio sudarytojai su prierašais „ne anksčiau // ne vėliau". Redakcinėse antraštėse partizanų organizacinių vienetų pavadinimų rašyba suvienodinta.

Dokumento legendoje nurodomas dokumento šifras (sutrumpintas archyvo ar muziejaus pavadinimas, fondo, apyrašo, bylos, lapų numeriai), dokumento originalumas, jo parašymo būdas.

Partizanų dokumentų teksto dėstymo struktūrą stengtasi išlaikyti kaip originale, tačiau gali pasitaikyti neatitikimų: kai kur dokumentuose palikti dideli tarpai; sudėtingas ir nepastovus paragrafų išdėstymas, teksto žymėjimas ištisine, punktyrine, taškine linija; parašai ir prierašai, rašyti pieštuku, vietomis labai išblukę, dokumentai blogai išsilaikę, dėmėti, neaišku, ar sunykęs tekstas, ar nešvarus dokumentas.

Siekiant išsaugoti dokumentų autentiškumą, dokumentų kalba ir stilius netaisyti, rašybos, skyrybos ir korektūros klaidos taisytos minimaliai, palikta netvarkyta didžiųjų ir mažųjų raidžių rašyba. Dokumentų datų rašyba palikta kaip originale, tik suvienodinta žodžio „metai" santrumpa „m.“. Dažniausiai sutinkama spalio mėnesio rašybos forma - spalių,- ir dokumentuose pasitaikančios tarmybės paliktos netaisytos. Partizanų dokumentuose įvairuojančios administracinio suskirstymo, ginkluoto pasipriešinimo organizacijų, jų padalinių pareigūnų ir partizanų pareigybių ir kitos santrumpos paliktos kaip originale. Jos atitaisomos tekste laužtiniuose skliaustuose arba paaiškinamos leidinyje pateiktame sutrumpinimų sąraše. Dokumentų autorių praleisti žodžiai, neišlikę ar neįskaitomi teksto fragmentai žymimi daugtaškiu arba atitaisomi laužtiniuose skliaustuose. Parašai po dokumentais, jei dokumentai pasirašyti, palikti taip kaip originale, laužtiniuose skliaustuose paaiškinama: „parašas", „be parašo", „parašas neįskaitomas". Dokumentuose užrašytos rezoliucijos ir prierašai palikti kaip originale. Jei būtina, išnašose pateikiami leidinio sudarytojų paaiškinimai, taisyklingos žodžių formos arba nuoroda „taip dokumente". Asmenvardžių ir vietovardžių rašyba ištaisyta. Jei nepavyko nustatyti taisyklingos vietovardžių formos, jie netaisyti ir nurodoma „taip dokumente".

Sudarytojai partizanų dokumentuose vartojamą santrumpą „p." dažniausiai laužtiniuose skliaustuose atitaiso kaip žodį „partizanas", tačiau šią santrumpą galima aiškinti dvejopai: „partizanas" arba partizanų rečiau vartojamas kreipinys „ponas". Taigi kartais lieka neaišku, kaip iš tikrųjų reikėtų iššifruoti šį sutrumpinimą. Dalies dokumentuose esančių santrumpų nepavyko iššifruoti, todėl jos į santrumpų sąrašą neįtrauktos.

Aiškinantis dokumentuose paminėtus partizanų slapyvardžius buvo atsižvelgta į tai, kad partizanų dokumentuose yra labai mažai informacijos apie minimus asmenis, be to, dėl konspiracijos slapyvardžiai nuolat kito, kartais keli asmenys turėdavo tą patį slapyvardį. Stengiantis iššifruoti kuo daugiau Tigro rinktinės partizanų slapyvardžių, buvo remiamasi ne tik partizanų dokumentais, bet ir kitais LYA saugomais dokumentais (F. K-l, ap. 58.).

Leidinį sudaro įvadiniai straipsniai „Trumpa Vytauto apygardos istorijos

apžvalga" ir „Vytauto apygardos Tigro rinktinė 1945-1950 metais", reziumė anglų kalba, santrumpų sąrašas, dokumentų sąrašas, dokumentai, iliustracijos, Tigro rinktinės vadų sąrašas, asmenvardžių ir vietovardžių rodyklės. Dokumentus rinkiniui atrinko Geistautas Gečiauskas. Trumpą Vytauto apygardos istorijos apžvalgą parengė Inga Petravičiūtė. Dokumentus archeografiškai sutvarkė ir vietovardžių rodyklę sudarė Rūta Kalvelienė. Asmenvardžių rodyklę sudarė Rasa Masiulionytė ir G. Gečiauskas, santrumpų sąrašą - Arvydas Atkočiūnas, Tigro rinktinės vadų sąrašą - G. Gečiauskas. Leidinį redagavo Zita Kutraitė ir Gintarė Adomaitytė, maketavo Vilija Babarikinienė, reziumė į anglų kalbą išvertė Milda Bersėnaitė, viršelio dailininkas Simonas Paukštys.

Lietuvos ypatingasis archyvas nuoširdžiai dėkoja Švenčionių Nalšios muziejui už archyvui perduotus Tigro rinktinės dokumentus. Leidinio sudarytojai dėkoja šio rinkinio recenzentams Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Redakcinio skyriaus vedėjui hum. m. dr. Vytautui Tininiui ir Lietuvos istorijos instituto vyresniajam mokslo darbuotojui hum. m. dr. Arūnui Bubniui už pasiūlymus ir pastabas bei pagalbą rengiant dokumentų rinkinį. Taip pat dėkojame Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriaus vyresniajai mokslo darbuotojai dr. Marijai Razmukaitei už pagalbą aiškinantis nežinomus vietovardžius, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro Genocido aukų muziejaus darbuotojams už pagalbą renkant dokumentus ir nuotraukas.

Geistautas Gečiauskas
Rūta Kalvelienė

THE TIGRAS UNIT OF THE VYTAUTAS REGION OF LITHUANIAN PARTISANS

The partisan struggle in Aukštaitija [Highlands] was started in the July of 1944, at the time when the second Soviet occupation began. At that time, World War II was at its height and this circumstance determined the spontaneity of the initial stage of the resistance movement (until the summer of 1945). In that stage, the movement mainly resulted in the open type of fighting as the partisans anticipated the occupation to be non-lasting and end soon. The initiator of the resistance movement was the Freedom Army of Lithuania (LLA) founded by students in Vilnius at the end of 1941 and which set themselves the aim of withstanding the approaching Red Army. In the summer of 1944, LLA also formed its military sector.

In the summer of 1945, in the larger part of Lithuania, separate units, that earlier had operated individually, were organised into regions which comprised several districts. The Vytautas Region of LLA was founded in the August of 1945 during the fighters' meeting in Saldutiškis parish, Švenčionys district. Jonas Kimštas-Žalgiris[1] became the first commander of the Region. In 1946, he was entangled in one of the most sophisticated MGB combinations. In the June of the same year, the Common Democratic Resistance Movement (BDPS) was set up and the MGB agent Juozas Albinas Markulis led it. MGB, with the help of the military staff at the headquarters of BDPS, attempted to subjugate and take hold of all the Lithuanian armed underground forces. Numerous partisans from the Vytautas Region became victims of this combination. Only in the September of 1947, J. Kimštas ordered the partisans of the Area of North-Eastern Lithuania to break off all ties with J. Markulis.

Units were the largest subunits in the Region; they were divided into companies and since 1949 into the so-called regions. For a year, there were only two units in the region; they were the Šarūnas (the future Liūtas [Lion]) and the Lokys [Bear] units. The Tigras [Tiger] unit was attached to the Fifth Region of LLA in the September of 1945. In the September of 1946, the Tigras unit returned to the Vytautas Region and in the months of November and December, the Šarūnas (those of Kupiškis area) and the Žaliosios units (both of them had been founded in the January of 1945) joined the Region. In the November of 1946, the Gediminas

[1] From the June of 1946 until the August of 1948 and from the October of 1949 Jonas Kimštas was commander for the Area of North-Eastern Lithuania. He was arrested in the August of 1952 and recruited as MGB agent-fighter.

unit of the Lithuanian Partisans' Union joined the Region. It operated in the southern part of Rokiškis district, and in the northern part of Utena district; its sub-units were divided between the Lokys and the Liūtas units. When on May 1, 1947 the Algimantas Region was formed on the basis of the Šarūnas (those of Kupiškis area) unit, the Vytautas Region (since the May of 1948 it was called the Third Vytautas Region of the Area of North-Eastern Lithuania of the Lithuanian Partisans) got considerably smaller. At the end of November of 1950, the Lithuanian Struggle for Freedom Movement (LLKS) authorities split the Algimantas Region. After this the Vaižgantas unit (operated in Rokiškis district) of the Vytautas Region was formed based on the Margiris unit.

Since the September of 1945, the acting commander of the Region was Vladas Mikulėnas-Lubinas. After his death (December 1, 1945), Bronius Zinkevičius-Artojas became commander of the Region. When the latter perished on October 11, 1946, the Region operated without a commander for some time. In the January of 1947, J. Kimštas returned to the position of the Region commander, and in the June of the same year he passed it over to Vincas Kaulinis-Miškinis (perished on March 24, 1949). In the April of 1949, Bronius Kalytis-Siaubas was appointed Region commander. On November 11, 1951, he was arrested and shortly afterwards became an MGB agent-fighter. MGB nominated Br. Kalytis commander of the legendary 'Region's headquarters'. With Br. Kalytis' and other agent-fighters' assistance MGB destroyed all units of the Region by the end of 1952. In the December of 1951, the Liūtas unit was finally destroyed, in the June of 1952 - the Tigras unit fell, in the August of 1952 - the Lokys unit, and towards the end of autumn - the Vaižgantas unit was beaten. In the autumn of 1953, only the remains of the Region - some 20 partisans - operated actively in Aukštaitija.

The history of the action of the Region has been most thoroughly described by Laimonas Abarius and Nijolė Gaškaitė[2].

Documents of the Tigras Unit

In the July of 1999, while making a new road in Adutiškis forest, a bulldozer brushed against an aluminium container that was full of partisans' documents. Damp weather condition had damaged most of the 855 documents (that were found in the container). In the January of 2000 Švenčionys museum 'Nalšia' handed these documents over to the Special Archives of Lithuania. For the most part, the documents that were found contained the Tigras unit's commanders' orders,

[2] Abarius L. Lietuvos partizanų Šiaurės-Rytų srities 3-ioji Vytauto apygarda (1945-1952 m.), Laisvės kovų archyvas, 16/1996; Gaškaitė N., Kuodytė D., Kašėta A., Ulevičius B. Lietuvos partizanai 1944-1953 m., Kaunas, 1996.

instructions, partisans' reports, lists of partisans, correspondence documents, and partisans' periodicals.

Historiography of the Tigras Unit

Until the discovery of the Tigras unit archives, the history of the activity of the unit was described rather cursorily. The materials that most deserve attention are Gintaras Vaičiūnas' accounts[3] and Laimonas Abarius' historical sketch[4]. Another historiographer of this unit that deserves credit is Nijolė Gaškaitė[5].

In 2000 there was organised a science conference for the history of resistance movement in Švenčionys area; the abstracts of the lectures were published as conference materials[6].

Among the essayists and memoir writers, who depicted the history of the unit, one of the most prominent is the first commander of the unit Leonas Vilutis[7].

The Beginnings of Partisan Movement in the Švenčionys Area

The firsts LLA groups in Švenčionys district were formed in 1942. During the years 1943 to 1944, the most important organiser of the activity of LLA here was Valerijonas Gylys (arrested in 1945). Also, during the years 1943 to 1944, Leonas Vilutis, a student of Vilnius Technical College, later - the first commander of the Tigras unit - took an active part in the LLA activities (he was bom in 1918, in Saldutiškis parish, died in 1993). In 1943, the 'Kęstutis' (a military sector of the 'Lithuanian's Front'[8]) trios started to be formed in Švenčionys district. By the spring of 1944, most members of LLA in Švenčionys district had joined this organisation, except for the underground fighters in Saldutiškis and Joniškis parishes (LLA dominated in Utena and Zarasai districts in 1944 as well). In the May of 1944 in Švenčionys district, there were some 140 members of LLA (cf. in Utena

[3] Vaičiūnas G. Rezistencija Švenčionių krašte. LLA Tigro rinktinė, 1997, manuscript, The Centre for the Research of Genocide and Resistance of Inhabitants of Lithuania; Rytų Lietuvos LLA partizanų daliniai. LLA Sakalo rinktinė. LLA Šarūno rinktinė. LLA Tigro rinktinė, 1997, manusc ript, ibid.

[4] Abarius L. Lietuvos partizanų Šiaurės-Rytų srities 3-ioji Vytauto apygarda, Laisvės kovų archyvas, 16/1996.

[5] Gaškaitė N., Kuodytė D., Kašėta A., Ulevičius B. Lietuvos partizanai 1944-1953 m., Kaunas, 1996.

[6] Pasipriešinimo kovos Švenčionių krašte 1944-1953 metais, Compiler: G. Geniušienė, Švenčionys, 2000.

[7] Vilutis L. Likimo mozaika, Kaunas, 1992.

[8] Founded at the end of 1941, it united Lithuanian Christian-Democratic anti-Nazi underground organisations.

district - up to 400 and in the whole Vilnius Region of LLA - over 2000 members of LLA at the same time).

Area of Control of the Tigras Unit

During the years 1944-1945, the Tigras unit operated in Švenčionys, Utena, Ukmergė (only in Balninkai and Želva parishes of the latter), and Zarasai (only in its southern part) districts as well as in the Vidžiai region, in the western part of Breslauja region and in the northern part of Pastovys region[9] of Byelorussia SSR (BSSR). Since the autumn of 1945, the Tigras unit's area of control extended over the Švenčionys district with Tverečius, Adutiškis, Daugėliškis, Mielagėnai, Ceikiniai, Ignalina, Kaltanėnai, and Švenčionys parishes[10] embraced, as well as over the Zarasai district in the parish of Rimšė and over the above mentioned parts of the BSSR. Since the summer of 1946 the unit operated only in the territory that had been occupied by the Polish troops in the years 1919-1939. Beginning with 1947, the boundary line of the unit area was as follows: the western boundary line went along the Vilnius-Daugavpils railway, and the northern one extended across Dūkštas forests; the eastern boundary line reached Belmontas and Varapajevas forests, and the southern boundary line was in Geledinė forests. The unit's fighters were mainly concentrated in Labanoras, Ignalina, Adutiškis, and Belmontas forests.

The Organisational Structure of the Tigras Unit and Its Dependence

Since its foundation, the unit was divided into the headquarters defence detachment and into companies (until the autumn of 1946, there were also battalions as separate bodies that united two or three companies).

Companies were divided into platoons, and platoons, in turn, into sections, while the latter were made of squads (with three partisans in each of them). From January till March of 1945 the following companies belonged to the unit: the Romelis, the Leopardas, the Kirdeikiai, the Klevas, the Karijotas, the Ceikiniai, the Pavasaris, the Juodalksnis, the Kęstutis, the Puščia, the Aukštaitis, the Kovas, the Dilgėlė, and the Alanta companies (they varied in size - from 60 to 120 or more partisans). The companies that operated in other than Švenčionys district only formally belonged to the unit after March 12, 1945. When on May 23 of the same year a separate partisan unit in Utena district was founded, the companies that

[9] In the middle of the 20th century the majority of the population in those areas of BSSR still spoke or at least was able to comprehend the Lithuanian language.

[10] In the rural areas of Joniškis, Švenčionėliai and Strūnaitis, the number of members of the unit was much smaller than in the remaining parts of the Švenčionys district. The reason for that was a Polish national self-consciousness that consolidated the local population in early 20 century.

officially remained in the Tigras unit were the Romelis, the Kirdeikiai, the Karijotas, the Pavasaris, the Kęstutis, and the Puščia companies. In the June of 1945, the Kirdeikiai company was separated from the Tigras unit and in September the Varnas (the former Romelis) company also was separated from the unit. In 1946, the unit comprised 8 companies, since the March of 1947, they were 6, and since the December of 1947, there were 5 companies. Since the September of 1948 there were again 7 companies, since the September of 1949 - 8, and since the December of 1949 there remained 5 companies. Company commanders were subject to the commander of the unit and its headquarters officials. The leading people of the headquarters were: the chief commander of the headquarters, his deputy chief commander, chief commander's aide-de-camp of the unit, chiefs of Operational, Organisational, Intelligence, Press and Economy sectors as well as head of military tribunal of the unit. The members of the unit's organisational sector (civilians that were reserves of the active sector) were responsible for supplying money, food, and clothes; they also operated as communications supplies and scouts. In places, members of this sector were subordinated to the committees of parishes. In the March of 1946, the organisational sector of the unit was divided into regional units.

After the foundation of the Tigras unit[11] in 1944, at first it was treated as 'The Sixth Unit of the Vilnius Region of LLA'. When in late January 1945 Soviet security people destroyed the headquarters of the Vilnius Region of LLA, the headquarters officials of the unit also performed the functions of the headquarters of the Region for four months. In the August of 1945 the Fourth Vytautas Region (which became 'Third' since the January of 1946) was founded. However, the unit belonged to this Region only for two weeks because in the September of 1945 it joined the Fifth Region of LLA (the latter became 'The Great Struggle Region' (DKA) since the December of 1945). In the September of 1946, the Tigras unit returned to the Vytautas Region. The authorities of the Region had called the Tigras unit 'The Third Tigras Unit of the Third Vytautas Region' already since the January of 1946 (the unit No. 1 was called the Šarūnas team, which later on was renamed into the Liūtas unit, and the unit No. 2 was the Lokys unit). Since the May of 1948, the unit was called 'The Third Tigras Unit of the Third Vytautas Region of the Area of North-Eastern Lithuania[12] of Lithuanian Partisans' (since the February of 1949 - 'of LLKS'). One of the commanders of the unit - Vincas Zaliaduonis - was also member of the Vytautas Region headquarters staff since 1945 (since

[11] Historians the Tigras unit in the period October 1944 - May 1945 also call 'united'.

[12] Founded in the June of 1946; comprised the Vytautas, the Algimantas, the Siaurės [Northern], the Vytis, and the DK Region. Since the November of 1948, it was called the Area of Eastern Lithuania. Since the August of 1948, its spoken pseudonym was 'Karalius [King] Mindaugas' and its written pseudonym - 'Kalnai' [Mountains],

the May of 1950 he was also deputy commander for the Area of Eastern Lithuania as well as member of LLKS Council Presidium).

Partisan Combinations that Operated in the Vicinity of the Tigras Unit

Although the organised Polish underground movement in Lithuania had persisted only until the February of 1945, a few of the former Krajova's Army (AK) troops operated in the area to the East of the Tigras unit controlled territory as long as 1951. In the Švenčionys district (in Pabradė area) some AK members already functioned in the summer of 1943 (in the February of 1945 they moved to the present Šalčininkai region). When in 1944 in the Švenčionys district the Lithuanian partisans appeared, for some time there had been various conflicts observed between the Polish and Lithuanian partisans. Since the February of 1945, near the Vytautas Region, very few Polish partisan troops were still operating. In the autumn of 1945, the member of the Region headquarters staff V. Žaliaduonis was entitled to conduct negotiations, under the authorisation of the chief commander of the Region, with the Polish partisan commanders. As an outcome of the negotiations, the relations between Lithuanian and Polish partisans, the former ardent opponents, normalised and both parties peacefully co-existed from that time on.

The troops of anti-Soviet Belarus partisan movement (they were functioning only in the north-western part of BSSR, i. e. in the area of Catholicism spreading) included the Belarus country defence forces[13] soldiers, the policemen in service in years 1941 to 1944, the family members of the fanners that had suffered repression from the Soviet authorities, and some former Soviet partisans. The partisans of the Tigras unit and their Belarus counterparts co-operated closely especially during the years 1948 to 1950.

The unit's south-western neighbour was the Didžioji kova [the Great Struggle] unit, founded in the September of 1944. In the February of 1945, it was re-organised into the Fifth Region of LLA, and it operated mainly in Trakai district, in the eastern part of Ukmergė district, and in the southern part of Utena district. In the December of 1945, part of the Region that functioned mainly to the north of the Neris river was re-organised into the unit B; thus, the areas of control of the Tigras unit and the unit B bordered until the summer of 1946. From late May of 1945 until late July of the same year the western Tigras unit's neighbour was the Sakalas unit. Then, since the middle of June of 1945, the Šarūnas (the future Liūtas) unit was the neighbouring unit. The north-western Tigras unit's neighbour was the Lo-

[13] It was the starting point of Belarus army that had been planned to develop by the Belarus politicians during the World War II.

kys unit (founded in the December of 1944, functioned in Zarasai district, in the eastern part of Rokiškis district, and in the south-eastern part of Latvia).

The Overview of the History of Tigras Unit

The initiator of the organised partisan movement in Švenčionys area is considered Leonas Vilutis. In the summer of 1944, during the LLA commanders' meeting in the western part of Lithuania[14], the decision was made to authorise L. Vilutis to go back to his home place and establish 'The Unit of Eastern Lithuania' there. On arriving at Saldutiškis parish in October, L. Vilutis found a few operating partisan troops there. The majority of the partisans in Švenčionys area based in forests in the summer of 1944. The main reason for it was the recruiting to the Red Army process begun at the end of July 1944. During the July and August of 1944, only 90 Lithuanians and 595 men of other nationalities arrived as ordered at the military commissariat of the Švenčionys district out of 5000 men that had been called up for military service.

On October 22, 1944, a meeting for partisans' commanders was organised in the village of Derviniškė, Saldutiškis parish. There was a decision made to unite all partisans from Švenčionys, Svieriai[15], Utena, and Zarasai districts into the Tigras unit of LLA. Under the order of October 28, issued by the first commander of the unit L. Vilutis-Bitinėlis, the primary headquarters of the unit were formed. In 1944, about 600 fighters were admitted to the unit in Švenčionys, Utena, Ukmergė, and Zarasai districts and in the regions of Vidžiai, Breslauja, and Pastovys of BSSR. A big part of the 'Kęstutis' organisation, with the bulk of its subunit in Švenčionys district, was admitted to the newly formed unit as well. The unit was considerably strengthened by the arrival of a group of paratroopers (they were members of LLA). This group was put up not far from Linkmenys at the end of 1944. Members of this group were graduates of Abver[16] Scout School in Danzig region. The group was made up of Leonas Basys, Adolfas Grigonis, Vladas Kliukas, Antanas Bilkis, Teofilis Vinciūnas, Bronius Lapenas, Jonas Baraniūnas, Julius Saulis, Juozas Šilinskas, Juozas Čeponis, Edvardas Urbanavičius, and Antanas Paukštė. All the twelve men of the group came from Švenčionys area and they were well prepared for that kind of activity. The Nazi had also expected to use those soldiers as scouts. However, none of them intended to pursue the promises for the Nazi. In the January of 1945 the majority of the paratroopers became members of the Tigras unit and made a significant contribution to the structuring activities of the unit.

[14] This part of Lithuania was still unoccupied by the Red Army in the summer of 1944.

[15] The administrative division of the General Area of Lithuania (1941 -1944). It was formed in the April of 1942. Since the July of 1944, its former territory included Pastovys, Svieriai, and other regions of BSSR.

[16] The Department for military reconnaissance in Nazi Germany.

On November 18,1944, the unit fought its first battle near Ginučiai mound (Linkmenys area). There were about 100 fighters from the Jonas Gimžauskas-Beržas company on the mound. They fired submachine and machine guns at a NKVD unit of about 300 soldiers that had been looking for partisans. After a half-day battle, the troops of NKVD retreated, having suffered heavy casualties. There were no casualties on the partisans' side. On November 29, the Alanta company[17] under the captain Jonas Tumėnas' guidance attacked the town of Alanta - the centre of parish (during the years 1944 and 1945 the partisans of the unit attacked other centres of parishes as well). In that skirmish, between the partisans and the pro-soviet 'national defenders', both sides suffered casualties.

The army of NKVD began to 'comb' the forests of the Švenčionys district before the Christmas of 1944. The first great misfortune struck the unit on the first night of 1945 in Adutiškis forest when the troops of NKVD defeated the subunit of Jozef Horn[18] whose soldiers did not keep guard on that night (25 men were killed and 2 were captured out of the 80 members of the subunit).

On January 9, 1945, Mykolas Vilutis, commander of the Klevas company, was killed and L. Vilutis, who attended his brother's funeral and was staying at home, was arrested around January 13 (he was imprisoned in the camps of MVD until 1956). After the arrest of L. Vilutis, two new commanders of the Tigras unit appeared. They were L. Basys-Pavasaris - head of the Operational sector of the unit's headquarters (until the middle of February he exactly was commander of the unit) - and the second one - Vladas Vaitkevičius-Gaidukas - the former member of the Central headquarters of LLA (killed in the March of 1945). Owing to the arguments between the two of them over the leadership matters, lieutenant Vincas Žaliaduonis-Rokas (bom in 1910 in Lazdijai district) took over the leadership of the unit under the suggestion of the chief commander of the headquarters Zenonas Jasaitis-Ūdras (killed in the March of 1945).

Since the February of 1945, the unit newspaper 'Road to Freedom' got out of print with its circulation of 150 copies. The editor was Pranas Švilpa-Barzdyla. The newspaper ceased coming out after Pranas Švilpa-Barzdyla had become commander of the Sakalas unit in the May of 1945; and the publication of the newspaper was resumed only in the spring of 1947 when L. Basys became editor of the newspaper, with its new title 'Eastern Lithuania'.

[17] Formed in the September of 1944; it united some 130 partisans, and operated mainly in Alanta and Molėtai parishes of Utena district. Until the May of 1945, J. Tumėnas (arrested in the July of 1945) was also commander of a part of the unit that operated west of the Švenčionys district.

[18] He was bom in Lappersdorf (in Bavaria) in 1913; arrested in the March of 1949. In the Tigras unit there were three or four Germans, which straggled from the retreating German Army in 1944.

In early March of 1945 captain Benediktas Kaletka-Kęstutis[19] became commander of the unit. Vincas Žaliaduonis-Rokas was appointed a commander of the Second Company based in Labanoras forests. After the battle of Kiauneliškis, he formed the Rokas company in Daugėliškis parish. The Rokas company was formed from part of the Kęstutis company.

By the March of 1945, the Tigras unit already had around 700 fighters. Until the May of 1945 the biggest sub-units of the unit in Švenčionys area were: the Kirdeikiai company (operated in the region of Ignalina lakes, with J. Gimžauskas as commander); the Romelis company (operated in Labanoras forests, with Vladas Mikulėnas-Liepa as its first commander); the Juozas Straižys-Leopardas company (operated in Joniškis parish; in the May of 1945 moved to Utena area); the Karijotas company (operated in Daugėliškis, Kaltanėnai, Ignalina, and other parishes); the Juozas Garla-Juodalksnis company (operated in Ignalina parish; in the January of 1945 it was re-organised into a platoon); the Kęstutis company (operated in Tverečius parish, in the southern part of Rimšė parish and in the Vidžiai region of BSSR; until the March of 1945 it also operated in Daugėliškis parish); the Mielagėnai company (its first commander was Vincas Gumauskas, in the January of 1945 L. Basys-Pavasaris became second commander of the company); the Mykolas Cicėnas-Kapitonas company (operated in Mielagėnai and Švenčionys parish; in the spring of 1945 it was re-organised into a platoon); the Adutiškis forests or the Puščia company (operated in Adutiškis and Tverečius parish, and in Pastovys region of BSSR); the Jozef Horn-Jupas subunit (in the January of 1945 joined the Puščia company); and the security subunit of the headquarters of the unit (up to 80 partisans, with Adolfas Grigonis as its commander).

On March 11 and 12, 1945, not far from Kiauneliškis village (to the north-east of Labanoras) a battle between the Antanas Krinickas-Romelis company and the troops of NKVD, which surrounded the partisans bunkers, took place. 63 partisans, including the chief commander of the unit's headquarters - major Kazys Zinkevičius — were killed in the battle. The Romelis platoon escaped from the siege having suffered 14 partisan deaths on March 11. The Apolinaras Juršys-Vytenis platoon did not even attempt to break the siege. In the gathering dusk the Rokas and the Dobilas companies (up to 200 partisans) were approaching the battle place. However, both of them soon turned back and returned to their camp-sites, as their commanders believed surrounded partisans to be dead or having escaped. In early morning hours of March 12, the crucial attack was launched on the Vytenis bunker. When the partisans ran out of ammunition, the NKVD troops simply buried all the 46 members of the platoon alive by blocking with earth the bunker's door and shooting openings.

[19] In late May he left the commander's post of the unit on his owns account and moved to Utena area; arrested in the July of 1945.

The battle of Kiauneliškis is considered a significant turning point in the history of activity of the unit. After this battle, the headquarters of the unit moved from Labanoras forests to the eastern part of Švenčionys district. Thus, since the March of 1945, the partisans of Utena and Švenčionys districts belonged to the same unit only formally.

At the beginning of 1945, companies of the Tigras unit operating in Utena district decided to form a separate unit. The idea was implemented on May 23. The Sakalas unit of LLA was formed from the Aukštaitis, the Dilgėlė, and the Kovas companies. Pranas Švilpa, the former head of the Press sector in the Tigras unit headquarters, became its chief commander. By the middle of June, all partisans from the central and northern parts of Utena district belonged to the Sakalas unit (the latter remained subject to the headquarters of the Tigras unit). On July 5 and 6, 1945, the unit suffered heavy casualties. Moreover, in late July it was destroyed.

The summer of 1945 was unlucky for the Tigras unit as well. On June 2, there was a battle near Nevaišiai village (Mielagėnai area) between the headquarters squads of the unit and the NKVD troops. The unit's headquarters disintegrated and it was restored only at the end of the summer. From late May to early September of 1945, the commander of the unit was Jonas Kimštas. He gave an order to Algimantas Šuminas-Kurklys to form a new partisan headquarters in Utena district that would be subject to the headquarters of the Tigras unit. However, on June 15, during the meeting in Utena parish, the partisans decided to establish a new unit. The Šarūnas unit of LLA declared total independence from the Tigras unit and the latter's headquarters lost its status as that of headquarters for the Region. At the same time, one of the major attacks of NKVD troops against the partisans of the Eastern Lithuania was launched. During the attacks (before October 15 of 1945), some 130 partisans were killed in the Švenčionys district alone.

In the June of 1945, the main subunits of the unit (about 500 armed fighters) were: the Sakalas (the former Kęstutis) company (since late May of 1945 with Antanas Paukštė as its commander, and since July - with Jonas Kluonis in the same position); the Romelis company (in the September of 1945 Bronius Zinkevičius united the remains of the company; in the same month the commander of the unit appointed Boleslovas Guobys-Varnas commander of the company; the latter, together with the whole company, separated from the Tigras unit and joined the Šarūnas unit,- only the Kavarskas subunit, that branched off from the Romelis company in the summer of 1945, remained in the Tigras unit); the Karijotas company (Mamertas Laurinėnas-Mingaila was commander of this company from May of 1945 until his arrest in late January of 1946); the Rokas company (suffered heavy casualties in the summer of 1945); the Puščia company (its first commander was Vladas Kliukas; after some disagreement between himself and other partisans, he moved to Vilnius in the April of 1945 where he was arrested in 1947; the second commander of the company was Adolfas Griš-

kėnas; he was captured in the June of 1945; then, E. Urbanavičius-Svajūnas became the new commander); the Mielagėnai company (in the July of 1945 Bronius Malikėnas-Ešerys became temporary commander; later on he became commander of one of the platoons; perished in March, 1948); and the headquarters squad of the unit (about 45 partisans with subunit's commander A. Grigonis; in the June of 1945 the remains of this subunit operated in Daugėliškis parish, and in the same month the former headquarters squad - a platoon of only some 15 fighters - settled in Geledně forests).

When in the August of 1945 J. Kimštas became chief commander of the Region, he appointed Jonas Kamarauskas-Karijotas commander of the Tigras unit. The latter, together with almost entire unit (except for the Rokas company) joined the Fifth Region (the future DKA) of LLA. The main reason for this change in the unit's history was the similarity of ideas and points of view toward tactical activities between Karijotas and Jonas Misiūnas-Žaliasis Velnias, chief commander of the Fifth Region of LLA.

Karijotas made the activities of the unit more active (the year when he was a commander is considered the most active time for the unit). He also strengthened the order inside the unit, introduced the compulsory uniform wearing for the members of the active sector. Under his leadership, although reduced in numbers from about 300 members in the September of 1945 to some 220 in the September of 1946, the unit attacked more often than used passive defence. However, Rokas did not acknowledge Karijotas as commander of the unit; he often criticised Karijotas' selected tactical activities and considered him a poor organiser (but at the same time call him as 'a really determined fighter' and as 'clever and tough in fighting'). In the spring of 1946, the unit slightly increased because Karijotas ordered the subunits in the areas of Saldutiškis and Joniškis to follow instructions issued only by the headquarters of the Tigras unit. Because of this order, the relation between Karijotas and the commanders of the Šarūnas unit and the Vytautas Region considerably deteriorated.

The period between the autumn of 1945 and the spring of 1946 was the most active time for DKA as well. A special notice should be given to the Vilnius situation that was unique in its own way. If say, in the spring of 1946, a war between the western countries and the SSSR had broken out, the capital of Lithuania could have been attacked by the partisans of the same Region from three directions.

Since the April of 1946, troops (of up to 30 soldiers each) of the NKVD military were dislocated in every parish of Lithuania. While operating against subunit of partisans, the NKVD troops generally used united forces. After some unsuccessful operations in 1945, the pro-soviet 'national defenders' of Švenčionys district were used only as supplementary aid to the NKVD military in all operations. In the July of 1946 some 225 pro-soviet 'national defenders' operated in Švenčionys district (the majority of them were newcomers from the SSSR or representatives of local non-Lithuanian population).

In the June of 1946 the following companies at least formally belonged to the Tigras unit (that comprised up to 240 partisans): the Karijotas company, the L. Basys-Švyturys company, the J. Kluonis-Navikas company (in 1946 lost two thirds of its member), the A. Bilkis-Kavarskas company (made up of 12 partisans, and operated around Labanoras; Kavarskas perished in the October of 1946, the last members of the company - in 1947); the Rokas company (in the end of spring of 1946 it moved to Adutiškis forests; in June Rokas company joined the Svajūnas (perished in October of 1946) company and made up the so-called Eastern group [Rytų grupė],- the latter united some 75 partisans; in August the major part of the group settled in Belmontas forests), and the Paberžis company (up to 20 partisans).

In late October 1946, due to the increased military action of MVD and because of the death of Karijotas, the process of splitting and disintegration of the unit started and the process continued for four months. The activities of DKA were controlled by MVD since the May of 1946. After the arrest of the former commander of DKA Žaliasis Velnias on August 14 (in May MVD 'appointed' an MVD agent a 'commander of DKA'), Karijotas broke off all the ties with DKA, and in September the Tigras unit returned to the Vytautas Region. On October 1, the chief commander of the Region appointed Rokas new commander of the unit. However, Karijotas held this post until his death (due to poor communications, Rokas found out about his appointment only in 1948). On October 21, the soldiers of MVD surrounded six members of the headquarters staff of the unit in Tverečius parish. After a fierce battle, three of them escaped and other three, including Karijotas, were killed.

After Karijotas' death, the responsibilities of the commander of the unit went over to Leonas Basys-Švyturys. However, he commanded only formally in the majority of separate groups of the unit. In addition, he himself did not any longer consider the Labanoras and the Kirdeikiai companies that operated west of the Vilnius-Daugavpils railway are genuine component parts of the Tigras unit. In the March of 1947, Švyturys divided all partisans of the unit into six temporarily operating regions. He also identified the temporary areas of control throughout the area.

At the beginning of 1947, the former territory of action of the unit comprised remaining 6 subunits: the Švyturys[20] company; the Kostas Malikėnas-Erelis (the former Karijotas) company (it united more than ten partisans, and in late 1947 went to pieces as the majority of its members joined the Švyturys or the Rokas subunits, with Erelis platoon remaining not subjected to any other commander; in the March of 1949 Erelis was sent to military court of the unit for numerous crimi-

[20] Since the March of 1946, Švyturys was chief commander of the organisational sector of the unit and since 1947 - also a chief commander for the headquarters press sector.

nal offences; perished in the September of 1949); the Eastern group (it consisted of the nucleus group, the J. Garla's (arrested in the April of 1947) platoon, that functioned in parishes of Dūkštas and Rimšė, and the so-called Puščia group); the Puščia group (a part of the Eastern group; since the October of 1946 it was divided into several small platoons, and since the August of 1947 - into the Kazys Gaidelis-Gailius and the Jonas Galatiltis-Briedis platoons; in the February of 1948 Briedis was wounded and captured; although tortured to death he did not betray anyone brother in arms); the J. Kluonis-Gintautas company; and the Paberžis company (operated south of Švenčionys and in Svieriai region).

In 1947, the MGB took stronger action against the unit. The MGB agent Algirdas Antanaitis pretended to be a representative of the Central headquarters of LLA and attempted to 'co-ordinate' the activities between the Tigras unit and the Eastern group. It seems that until the September of 1947, L. Basys trusted the MGB agent and, because of this trust, many lives of partisans were lost. In the March of 1947, the unit (including the Eastern group) involved some 120 partisans, whereas in the autumn of the same year, there were only some 70 fighters left in the unit.

In early 1948, the former territory of action of the unit had only 5 subunits left: the Rokas's[21] Eastern group, the Puščia group that was subject formally to the Rokas group, the Švyturys company, the Gintautas company, and the Paberžis company.

In the May of 1948, the Soviet authorities executed the biggest mass deportation of Lithuanian population during the entire post-war period. The majority of deportees to the SSSR were farmers from the rural areas, especially from the area of BSSR border. In addition, the Tigras unit was weakened by the start of the processes of collectivisation of agriculture, begun in the same year. During the years 1948 to 1951, the number of fighters of the unit grew considerably smaller. Some new members of the active sector were admitted only after the mass deportations of 1948, 1949, and 1950 as well as in the spring of 1950 when many Lithuanians started getting ready for the 'World War III'.

On August 5, 1948, Rokas took over the responsibilities in the position of the chief commander at last, and he appointed Švyturys as the headquarters commander of the unit. In September, during the meeting of commanders of the subunits, the unit was divided into 11 regions and 7 companies for the active sector (up to 50 members; in Pabradė and Joniškis regions, since 1946, only the organisational sector for the unit was operating). The commander of the Švenčionys-Švenčionėliai regional company was appointed Paberžis, Jonas Makauskas-Šilas became the commander of Kaltanėnai-Ignalina company, Adolfas Matu-

[21] Since the autumn of 1947, his pseudonym in writing was 'Dijakomas' and since the spring of 1949, it was 'Cezaris'.

liauskas-Gylys - the commander of the Daugėliškis company, Bronius Misiūnas-Gaidys (perished in the December of 1950) — of the Mielagėnai company, J. Kluonis-Jakutis (perished in the August of 1951) - of the Tverečius company, Leonas Galatiltis-Pušynas - of the Adutiškis company, and Kazys Gaidelis-Gailius (perished in the August of 1949) - of the Svieriai company (it operated in the former Svieriai district). In the October of 1948, Klemensas Basys-Bajoras (killed in the March of 1952) was appointed commander of the headquarters detachment (until the summer of 1950 it operated in Belmontas forests).

Although in 1948 some 20 partisans were killed and some 10 captured in the battles only, in the spring of 1949 there were still several tens of partisans left in the unit. During the years 1949 to 1950, the commander of the unit Rokas received suggestions to become chief commander of the Region, and even chief commander for the Area of Eastern Lithuania. However, he refused those positions as he wished to operate in the so-called Vilnius area. Rokas really cared for the area that had been occupied by the Polish troops in the years 1919 to 1939. He also tried to expand the activity area of control of the unit as far eastwards as he could. In this way, he hoped to ensure full integration of the area that Russia in 1920 treaty acknowledged as the territory belonging to the Republic of Lithuania.

Since the September of 1949, the unit consisted of 8 regions. They were Švenčionys-Švenčionėliai, Kaltanėnai-Ignalina, Daugėliškis (with A. Matuliauskas-Voldemaras as commander), Mielagėnai, Ceikiniai (with Juozas Basys-Šarūnas as commander; he was arrested in the July of 1950), Adutiškis, Tverečius-Vidžiai (with Bronius Untanas-Liūtas, and later — Juozas Martinėnas-Galiūnas as commander), and Svieriai (with Julius Kliukas-Dagilis as commander; perished in the July of 1952) regions. The commanders of these regions were responsible for both sectors (the commanders of the former regions were responsible only for organisational sectors). Furthermore, they had to form the region headquarters that consisted of the Operational, Organisational, Intelligence, and Economy sectors. Since the December of 1949, the unit consisted of 5 regions (after the breaking of three small regions). They were: Švenčionys-Švenčionėliai, Kaltanėnai-Ignalina, Daugėliškis-Ceikiniai (with Voldemaras (perished in the March of 1952) as commander), Adutiškis-Mielagėnai (with Liūtas as commander, after his arrest in the July of 1950, Pušynas became the commander), and Tverečius-Vidžiai (with Galiūnas (perished in the March of 1952) as commander; in the June of 1950 attached to the headquarters detachment) regions.

In the April of 1950, after the death ofL. Basys, A. Grigonis was appointed the new commander of the headquarters of the unit.

Since the June of 1950, the Tigras unit (up to 40 partisans) operated only in the eastern parts of Švenčionys and Zarasai districts. It consisted of the headquarters detachment, the Voldemaras company (destroyed in the August of 1950), the Šilas company (destroyed in the autumn of 1950,- Šilas perished then as well), the Paberžis company, and the Pušynas company (attached to the headquarters detachment in the April of 1951 after the arrest of Pušynas).

In the winter of 1951 and 1952, there were only some 20 partisans in the unit. On February 11,1952, at night, the pro-soviet ‘national defenders’ and militia surrounded the bunker of Paberžis in Pastovys region of BSSR. The MGB soldiers attacked and after short firing, the partisans tried to escape by setting the bunker on fire and using smoke as a cover. A. Grigonis and two more fighters perished. Only Stasys Guiga-Tarzanas escaped; he then sheltered in Činčikos village near Švenčionys and lived in hiding for 33 years until his death.

On March 27, 1952, Vincas Žaliaduonis and his aide-de-camp Mykolas Cicėnas came to meet the supposed commander of the Region Bronius Kalytis on Bujutiškė farm near Ceikiniai. Suddenly the pro-soviet ‘national defenders’ of Ceikiniai and Ignalina platoons surrounded them. After a short battle, the deputy commander of Ignalina region’s department of MGB, the commander of ‘national defenders’ unit, the owner of the farm, and both partisans perished.

After Rokas’ death, some 7 out of the last 10 members of the unit remained in Adutiškis forests and survived until the summer of 1952. In June, the agent-fighters destroyed the remains of the headquarters detachment of the unit. Two partisans were shot, and the acting commander of the unit Kazys Bukauskas-Seklys was arrested. He soon became an MGB agent and for a year, he was ‘commander’ of legendary ‘headquarters of the unit’.

In Adutiškis forests in 1953, only the two remaining partisans of the Tigras unit operated. They were Zenonas Puzanas-Ungurys (perished in the April of 1953) and Vaclovas Vaitiekėnas-Barzdėnas (perished in the September of 1953).

Geistautas Gečiauskas

SANTRUMPOS

A	apygarda; Aras
Adj -	adjutantas
AK	Armija krajova
„AK“	„Aukštaičių kova“
Ap	apygarda
Ap.	apyrašas
A. V.	antspaudo vieta
B	Baras; byla
BB	baudžiamoji byla
BDPS -	Bendrasis demokratinio pasipriešinimo sąjūdis
Br	būrys
C	Cezaris
D	dalis
DK	Didžioji kova
DLK	Didysis Lietuvos kunigaikštis
Dm -	Deimantas
f.	fondas
GAM	Genocido aukų muziejus
GP	ginkluotieji partizanai; ginkluotosios pajėgos
Gr -	grandininkas
Gm —	grandis, grandininkas
Gt	Gintaras
j-	jaunesnysis
K	Kalnai, Kiaunė
KLT	Karo lauko teismas
Kp	kuopa
kpt.	kapitonas
L.	Laisvė (LLKS slapyvardis)
1. e. p. -	laikinai einantis pareigas
LGGRTC -	Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras
LYA	Lietuvos ypatingasis archyvas
LIKS	Lietuvos išlaisvinimo kovos sąjūdis
LK	laisvės kovotojas
LLA	Lietuvos laisvės armija
LLK	Lietuvos laisvės kovotojai
LLKS -	Lietuvos laisvės kovos sąjūdis
LP	Lietuvos partizanai

LPS - Lietuvos partizanų sąjunga
ltn. - leitenantas
MGB — (rus.: Министерство государственной безопасности)-Valstybės saugumo ministerija
mjr. - majoras
Mob - mobilizacinis
MTS - mašinų-traktorių stotis
MVD — ***(rus.:*** Министерство государственной безопасности) — Vidaus reikalų ministerija
N - Neptūnas
N KGB — (rus.: Народный комиссариат государственной безопасности) - Valstybės saugumo liaudies komisariatas
NKVD — (rus.: Народный комиссариат внутренних дел) - Vidaus reikalų liaudies komisariatas
NR - narys-rėmėjas
NT - narių teismas
0 - organizacinis
Op - operatyvinis
Org - organizacinis
P - partizanas; Plutonas; politinis
P- - partizanas; ponas
PL - Pietų Lietuva
pik. - pulkininkas
Posk - poskyris
Pr - Perlas
psk. - puskarininkis
R - rinktinė
Rb - Rambynas
Rj - rajonas
RL - Rytų Lietuva
Rn - rinktinė
S - sektorius; skyrius; slapukas
Sk - skyrininkas; skyrius
Skr - skyrininkas
SNO - Suvienytųjų Nacijų Organizacija
Sr - sritis
s/s - (rus: сельсовет) - kaimo (apylinkės) taryba
Š - štabas
ŠLLA - Šiaurės Lietuvos laisvės armija
ŠR - Šiaurės Rytų
T - talkininkas; tautinis; Tigras
Tg - Titnagas
TP - tarybos prezidiumas

Ūk - ūkio
V - vadas; veikiantysis (veikimo); viršininkas; Vytautas; visuomeninis
V. A. - vieta antspaudui
Vdv - vadovybė
VGPŠ - Vyriausiasis ginkluotųjų partizanų štabas
VKP(b) - Visasąjunginė Komunistų partija (bolševikų)
VLAK - Vyriausiasis Lietuvos atstatymo komitetas
vrš. - viršila
Z - Zenitas
Ž - žvalgyba
Žb - žibintas
Žr - Žėrutis
Žv - žvalgyba

DOKUMENTŲ SĄRAŠAS

1. Lietuvos laisvės armijos programa.

TIGRO RINKTINĖS DOKUMENTAI.

1946 m. sausio-spalio mėn.

2. Vytauto apygardos štabo instrukcija. 1946 m. sausio 21 d.
3. Vytauto apygardos štabo instrukcija su priedu. 1946 m. sausio 22 d.
4. Priedas. Vytauto apygardos šifras susirašinėjimui. 1946 m. sausio 21 d.
5. Vytauto apygardos štabo instrukcija. 1946 m. sausio 25 d.
6. Vytauto apygardos štabo instrukcija. 1946 m. vasario 25 d.
7. Tigro rinktinės Organizacinio skyriaus viršininko Švyturio įsakymas Nr. 7 1946 m. kovo 15 d.
8. Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus viršininko Švyturio raportas Nr. 1 Tigro rinktinės vadui. 1946 m. kovo 18 d.
9. Vytauto apygardos štabo instrukcija Nr. 1. 1946 m. kovo 29 d.
10. Vytauto apygardos štabo instrukcija su priedu. 1946 m. gegužės 4 d.
11. Priedas. Vanagų drausmės nuostatai. 1946 m. kovo 23 d.
12. Vytauto apygardos štabo instrukcija Nr. 1. 1946 m. gegužės 12 d.
13. Vytauto apygardos vadovybės atsišaukimas „Tautiečiai![41]. 1946m. birželio 15 d. 14. Karo lauko teismo nuostatai. 1946 m. birželio 28 d.
15. Priedai Nr. 1-7 prie instrukcijos Nr. 35/36: veikimo sektoriaus organizavimo schemos. 1946 m. birželio 30 d.
16. Vytauto apygardos štabo įsakymas apygardai Nr. 9. 1946 m. birželio 30 d.
17. Vytauto apygardos vadovybės atsišaukimas „Mirtis Tėvynės išdavikams!". 1946 m. liepos 1 d.
18. Vytauto apygardos vadovybės atsišaukimas „Šalin banditizmas!". 1946 m. liepos 4 d.
19. Vytauto apygardos vadovybės atsišaukimas „Šalin plepumas!". 1946 m. liepos 5 d.
20. Vytauto apygardos vadovybės atsišaukimas „Naujos NKVD klastos". 1946 m. liepos 13 d.
21. Vytauto apygardos štabo raštas Rokui. 1946 m. liepos 15 d.
22. Lietuvos laisvės armijos Rytų grupės įsakymas Nr. 1. 1946 m. rugsėjo 15d.
23. Vytauto apygardos vado Algimanto paskyrimo raštas Rokui. 1946 m. rugsėjo 30 d.
24. Tigro rinktinės Organizacinio skyriaus viršininko Švyturio įsakymas Nr. 5. 1946 m. spalio 15 d.

25. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 10. 1946 m. spalio 20 d.

TIGRO RINKTINĖS DOKUMENTAI.
1946 m. spalio mėn. - 1948 m. rugpjūčio mėn.

26. Tigro rinktinės Organizacinio skyriaus viršininko Švyturio įsakymas Nr. 11. 1946 m. spalio 25 d.
27. Vytauto apygardos štabo įsakymas apygardai Nr. 15. 1946 m. lapkričio 30 d.
28. Vytauto apygardos štabo įsakymas apygardai Nr. 15. 1946 m. lapkričio 30 d.
29. Vytauto apygardos vado Algimanto raštas Tigro rinktinės vadui Rokui. 1946 m. lapkričio 30 d.
30. Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus viršininko Švyturio paskyrimo raštas Šilui. 1947 m. kovo 10 d.
31. Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus viršininko Švyturio paskyrimo raštas Gyliui. 1947 m. kovo 10 d.
32. Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus viršininko Švyturio paskyrimo raštas Gintautui. 1947 m. kovo 10 d.
33. Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus viršininko Švyturio paskyrimo raštas Briedžiui. 1947 m. kovo 10 d.
34. Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus viršininko Švyturio paskyrimo raštas Žilvičiui. 1947 m. kovo 10 d.
35. Lietuvos Bendrojo demokratinio pasipriešinimo sąjūdžio komiteto direktyvinis biuletenis. 1947 m. kovo 16 d.
36. Vytauto apygardos štabo raštas Tigro rinktinės vadui. 1947 m. balandžio 19 d.
37. Vytauto apygardos štabo įsakymas apygardai Nr. 18.1947 m. balandžio 30 d.
38. Vytauto apygardos vado paskyrimo raštas Tigro rinktinės vadui Rokui. 1947 m. gegužės 1 d.
39. Vytauto apygardos vado Miškinio raštas Rokui. 1947 m. gegužės 3 d.
40. Tigro rinktinės štabo raportas Nr. 1 Vytauto apygardos Organizacinio skyriaus viršininkui. 1947 m. birželio 10 d.
41. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 11. 1947 m. liepos 30 d.
42. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 12. 1947 m. liepos 30 d.
43. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 13.1947 m. rugpjūčio 1 d.
44. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 14. 1947 m. rugpjūčio 1 d.
45. Tigro rinktinės vado paskyrimo raštas Baravykui. 1947 m. rugpjūčio 1 d.
46. Tigro rinktinės štabo instrukcija Nr. 1. 1947 m. rugpjūčio 5 d.
47. Tigro rinktinės 11-os kuopos vado Gailiaus raštas apie nelaimingą įvykį. 1947 m., ne anksčiau kaip rugpjūčio 10 d.
48. Tigro rinktinės bendros žinios. 1947 m. rugpjūčio 14 d.
49. Pūškios - Lietuvos partizanų susirinkimo protokolas. 1947 m. rugpjūčio 17 d.
50. Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus 6-o rajono viršininko Kalnelio raportas Nr. 1 Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus viršininkui su priedu. 1947 m. rugpjūčio 18 d.

51. Priedas. Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus 6-o rajono paskirstymo į apylinkes bei jų viršininkų paskyrimo raštas. 1947 m. rugpjūčio 18 d.
52. Pirmojo Lietuvos laisvės kovotojų - Bendrojo demokratinio pasipriešinimo sąjūdžio aktyviųjų junginių karinės kolegijos sąskrydžio - suvažiavimo protokolas. 1947 m. rugpjūčio 28 d.
53. Lietuvos laisvės kovotojų Vyties, Didžiosios kovos, Lietuvos laisvės armijos Žemaičių apygardų vadų ir atstovų suvažiavimo rezoliucijos-nutarimai. 1947 m. rugpjūčio 28 d.
54. Tigro rinktinės štabo raportas Nr. 3 Vytauto apygardos vadui su priedu. 1947 m. rugpjūčio 28 d.
55. Priedas. Tigro rinktinės aktyvių partizanų ir grupių sąrašas. 1947 m. rugpjūčio 25 d.
56. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 15. 1947 m. rugpjūčio 30 d.
57. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 16. 1947 m. rugsėjo 1 d.
58. Algimanto apygardos vado Šarūno raštas apie santykius su Bendrojo demokratinio pasipriešinimo sąjūdžio komitetu. 1947 m. rugsėjo 15 d.
59. Rytų Lietuvos partizanų štabo įsakymas sričiai. 1947 m. rugsėjo 20 d.
60. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 17. 1947 m. rugsėjo 30 d.
61. Roko raštas Pavasariui. 1947 m. spalio 6 d.
62. Algimanto apygardos ir Didžiosios kovos apygardos B rinktinės vadovybių nutarimas. 1947 m. spalio 28 d.
63. Vytauto apygardos vadovybės atsišaukimas „Tautiečiai!". 1947 m. spalio mėn.
64. Vytauto apygardos vadovybės atsišaukimas „Užverbuotųjų dėmesiui!". 1947 m. spalio mėn.
65. Vytauto apygardos vadovybės atsišaukimas „Šalin rinkimus!“. 1947 m. gruodžio 20 d.
66. Vytauto apygardos štabo atsišaukimas „Perspėjimas!". 1948 m. vasario 15 d.
67. Partizanų atsišaukimas „Šalin kolchozus!". 1948 m. balandžio 10 d.
68. Vytauto apygardos vado įsakymas Nr. 1. 1948 m. balandžio 15 d.
69. Šiaurės-Rytų Lietuvos partizanų kovos dalinių vadų, vadovybės narių ir atstovų sąskrydžio protokolas. 1948 m. gegužės 1 d.
70. Šiaurės-Rytų Lietuvos partizanų Lietuvos laisvės armijos Vytauto, Lietuvos partizanų Algimanto apygardų, Lietuvos partizanų Didžiosios kovos apygardos B rinktinės dalinių vadų, vadovybės narių ir atstovų sąskrydžio nutarimai. 1948 m. gegužės 1 d.
71. Vytauto apygardos vado Miškinio raštas Jūros srities vadui. 1948 m. gegužės 17 d.
72. Vytauto apygardos štabo instrukcija Nr. 7. 1948 m. gegužės 25 d.
73. Vytauto apygardos vado Miškinio raštas Rokui ir Švyturiui. 1948 m. liepos 20 d.
74. Šiaurės-Rytų Lietuvos partizanų kovos dalinių vadų, vadovybės narių ir atstovų sąskrydžio protokolas. 1948 m. rugpjūčio 4 d.
75. Karaliaus Mindaugo srities vado, Vytauto, Algimanto apygardų vadų ir Di-

džiosios kovos apygardos štabo viršininko sąskrydžio protokolas. 1948 m. rugpjūčio 4 d.

76. Lietuvos partizanų Rytų grupės štabo įsakymas Nr. 86

TIGRO RINKTINĖS DOKUMENTAI.

1948 m. rugpjūčio mėn. - 1950 m. birželio mėn.

77. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 2. 1948 m. rugpjūčio 5 d.
78. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 3. 1948 m. rugpjūčio 23 d.
79. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 5 /VS/. 1948 m. rugsėjo 1 d.
80. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Pakalniui. 1948 m. rugsėjo 1 d.
81. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Budriui. 1948 m. rugsėjo 1 d.
82. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Dagiliui. 1948 m. rugsėjo 1 d.
83. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Švyturiui. 1948 m. rugsėjo 1 d.
84. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 6 /VS/. 1948 m. rugsėjo 5 d.
85. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Voldemarui. 1948 m. rugsėjo 5 d.
86. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Šilui. 1948 m. rugsėjo 5 d.
87. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Paberžiui. 1948 m. rugsėjo 5 d.
88. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Gaidžiui. 1948 m. rugsėjo 5 d.
89. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Pušynui. 1948 m. rugsėjo 5 d.
90. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Gailiui. 1948 m. rugsėjo 5 d.
91. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Ąžuolui. 1948 m. rugsėjo 5 d.
92. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 10 /VS/. 1948 m. rugsėjo 8 d.
93. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 8 /VS/. 1948 m. rugsėjo 10 d.
94. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 9 /VS/. 1948 m. rugsėjo 10 d.
95. Tigro rinktinės štabo raportas Nr. 1 Vytauto apygardos vadui. 1948 m. rugsėjo 10 d.
96. Tigro rinktinės štabo instrukcija Nr. 1 /VS/. 1948 m. rugsėjo 12 d.
97. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 15 /VS/. 1948 m. rugsėjo 15 d.
98. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 16. 1948 m. rugsėjo 20 d.
99. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 14 /VS/. 1948 m. rugsėjo 20 d.
100. Tigro rinktinės štabo raportas Nr. 2 Vytauto apygardos vadui. 1948 m. rugsėjo 22 d.
101. Tigro rinktinės vado Dijakomo raštas rinktinės partizanams. 1948 m. rugsėjo 27 d.
102. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 15 /VS/. 1948 m. spalio 2 d.
103. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 19. 1948 m. spalio 5 d.
104. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Sekliui. 1948 m. spalio 5 d.
105. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Geniui. 1948 m. spalio 5 d.
106. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 15 /VS/. 1948 m. spalio 8 d.
107. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 20. 1948 m. spalio 20 d.
108. Tigro rinktinės 6-os kuopos 1-o būrio vado Kairio raportas kuopos vadui. 1948 m., ne anksčiau kaip spalio 20 d.

109. Tigro rinktinės štabo instrukcija Nr. 2. 1948 m. spalio 24 d.
110. Tigro rinktinės vado Dijakomo raportas Nr. 3 Vytauto apygardos vadui. 1948 m. spalio 28 d.
111. Lietuvos partizanų štabo poskyrio gudų reikalams viršininko Kadugio raštas Orlovui. 1948 m. spalio 31 d.
112. Vytauto apygardos vado Miškinio raštas Tigro rinktinės vadui. 1948 m. lapkričio 1 d.
113. Vytauto apygardos vado Miškinio raštas Tigro rinktinės vadui su priedais. 1948 m. lapkričio 2 d.
114. Priedas. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 20.1948 m. lapkričio 1 d.
115. Priedas. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 20.1948 m. lapkričio 1 d.
116. Priedas. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 20.1948 m. lapkričio 1 d.
117. Priedas. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 20.1948 m. lapkričio 1 d.
118. Priedas. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 20.1948 m. lapkričio 1 d.
119. Priedas. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 20.1948 m. lapkričio 1 d.
120. Priedas. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 20.1948 m. lapkričio 1 d.
121. Priedas. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 20. 1948 m. lapkričio 1 d.
122. Priedas. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 20.1948 m. lapkričio 1 d.
123. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 21.1948 m. lapkričio 5 d.
124. Tigro rinktinės 11-os kuopos vado Gailiaus raportas Tigro rinktinės vadui. 1948 m. lapkričio 16 d.
125. Tigro rinktinės 7-os kuopos vado Pušyno raportas Tigro rinktinės vadui. 1948 m. lapkričio 16 d.
126. Tigro rinktinės 7-os kuopos vado Pušyno raportas Tigro rinktinės vadui. 1948 m. lapkričio 17 d.
127. Gailiaus raštas Dijakomui. 1948 m. lapkričio 17 d.
128. Tigro rinktinės štabo instrukcija Nr. 2. 1948 m. gruodžio 1 d.
129. Tigro rinktinės štabo instrukcija Nr. 1. 1948 m. gruodžio 1 d.
130. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 21.1948 m. gruodžio 1 d.
131. Tigro rinktinės vado Dijakomo raportas Vytauto apygardos vadui. 1948 m. gruodžio 1 d.
132. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Aušrūnui. 1948 m. gruodžio 1 d.
133. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 18/VS/. 1948 m. gruodžio 10d.

134. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 19 /VS/. 1948 m. gruodžio 10 d.
135. Tigro rinktinės štabo pareigūnų ir eilinių sąrašas. 1948 m. gruodžio 10d.
136. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 22 su priedu. 1949 m. sausio 25 d.
137. Priedas prie įsakymo Nr. 22. 1949 m. sausio 25 d.
138. Tigro rinktinės vado Dijakomo įsakymas rinktinei Nr. 2.1949 m. sausio 25 d.
139. Tigro rinktinės vado Dijakomo raštas Vytauto apygardos vadui. 1949 m. sausio 25 d.
140. Tigro rinktinės štabo instrukcija Nr. 1. 1949 m. sausio 30 d.
141. Tigro rinktinės vado Dijakomo įsakymas rinktinei Nr. 3. 1949 m. sausio 30 d.
142. Tigro rinktinės vado Dijakomo raportas Vytauto apygardos vadui. 1949 m. sausio 30 d.
143. Tigro rinktinės vadovybės atsišaukimas „Lietuviai moksleiviai ir mokytoj ai! “. 1949 m. vasario 10 d.
144. Tigro rinktinės 8-os kuopos vado Jakučio raportas Tigro rinktinės vadui. 1949 m. vasario 17 d.
145. Laikinai einančio Karaliaus Mindaugo srities vado pareigas Šarūno įsakymas K Nr. 4 /14/. 1949 m. vasario 28 d.
146. Priedas prie laikinai einančio Karaliaus Mindaugo srities vado pareigas Šarūno įsakymo K Nr. 4 /14/: organizacinių vienetų ir pareigūnų pavadinimų sutrumpinimai. 1949 m. vasario 28 d.
147. Tigro rinktinės vadovybės atsišaukimas „Šnipams ir išdavikams!“. 1949 m. vasario 28 d.
148. Atsišaukimo „Rolniku“ lenkų kalba vertimas. 1949 m. kovo 2 d.
149. Tigro rinktinės 11 -os kuopos vado Gailiaus raportas Tigro rinktinės vadui. 1949 m. kovo 12 d.
150. Tigro rinktinės vado Dijakomo raportas Vytauto apygardos vadui. 1949 m. kovo 14 d.
151. Tigro rinktinės vado Dij akomo raportas Vytauto apygardos vadui. 1949 m. kovo 14 d.
152. Tigro rinktinės vado Dijakomo raštas „Kaip turime kovoti toliau". 1949 m. kovo 19 d.
153. Tigro rinktinės vado Dijakomo raštas „Nepriklausoma Lietuva su sostine Vilniumi!". 1949 m., ne anksčiau kaip kovo 19 d.
154. Tigro rinktinės vado Dijakomo raštas apie atliktą kvotą dėl partizano Erelio-Malikėno Kosto veiklos. 1949 m. kovo 25 d.
155. Lietuvos išsilaisvinimo kovos sąjūdžio tarybos prezidiumo nutarimas Nr. 1. 1949 m. kovo mėn.
156. Lietuvos išsilaisvinimo kovos sąjūdžio tarybos prezidiumo kreipimasis į sąjūdžio dalyvius ir visus krašto gyventojus. 1949 m. kovo mėn.
157. Vytauto apygardos vadovybės pranešimas Tigro rinktinės vadui. 1949 m. balandžio 4 d.
158. Vytauto apygardos vadovybės narių ir kovos dalinių vadų nutarimas. 1949 m. balandžio 4 d.

159. Tigro rinktinės 8-os kuopos vado Jakučio raportas Tigro rinktinės vadui. 1949 m. balandžio 14 d.
160. Vytauto apygardos vadovybės sveikinimai Tigro rinktinės vadui. 1949 m. balandžio 15 d.
161. Vytauto apygardos štabo raštas Tigro rinktinės vadui Dijakomui. 1949 m. balandžio 15 d.
162. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro raštas Tigro rinktinės vadui su priedais. 1949 m. balandžio 25 d.
163. Priedas. Vytauto apygardos štabo instrukcija Nr. 9. 1949 m. balandžio 25 d.
164. Priedas. Vyriausiojo ginkluotųjų partizanų štabo 2-ojo skyriaus žinių rinkimo projektas. 1949 m. balandžio 25 d.
165. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro įsakymas apygardai Nr. 23. 1949 m. balandžio 25 d.
166. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro raštas Tigro rinktinės vadui Dijakomui. 1949 m. balandžio 26 d.
167. Tigro rinktinės vado Dijakomo raportas Vytauto apygardos vadui. 1949 m. gegužės 24 d.
168. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro raštas Tigro rinktinės vadui. 1949 m. gegužės 24 d.
169. Tigro rinktinės štabo žvalgybos žinios. 1949 m. gegužės 26 d.
170. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro įsakymas apygardai Nr. 24. 1949 m. gegužės 30 d.
171. Tigro rinktinės 5-o rajono kuopos vado Voldemaro raportai Tigro rinktinės vadui. 1949 m. gegužės 30 d.
172. Tigro rinktinės 5-o rajono 1-o būrio kuopos vado Voldemaro raportai Tigro rinktinės vadui. 1949 m. gegužės 30 d.
173. Tigro rinktinės 5-os kuopos vado Voldemaro raportas Tigro rinktinės vadui. 1949 m. gegužės 31d.
174. Bendrojo demokratinio pasipriešinimo sąjūdžio rusų - bolševikų okupacijos meto baudžiamasis statutas. 1949 m. birželio 1 d.
175. Tigro rinktinės žinios apie priešą. 1949 m., ne anksčiau kaip birželio 16 d.
176. Tigro rinktinės 11-os kuopos vado Gailiaus raportas Tigro rinktinės vadui. 1949 m. birželio 22 d.
177. Tigro rinktinės 11-os kuopos vado Gailiaus raportas Tigro rinktinės vadui. 1949 m. birželio 26 d.
178. Tigro rinktinės 7-os kuopos vado Pušyno raportas Tigro rinktinės vadui. 1949 m. birželio 29 d.
179. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro raštas Tigro rinktinės vadui. 1949 m. liepos 5 d.
180. Tigro rinktinės vado Dijakomo raportas Vytauto apygardos vadui. 1949 m. liepos 6 d.
181. Tigro rinktinės vado Dijakomo raportas Vytauto apygardos vadui. 1949 m. liepos 6 d.

182. Tigro rinktinės vado Dijakomo raportas Vytauto apygardos vadui. 1949 m. liepos 6 d.
183. Tigro rinktinės vado Dijakomo raportas Vytauto apygardos vadui. 1949 m. liepos 6 d.
184. Tigro rinktinės štabo viršininko Švyturio raportas Vytauto apygardos vadui. 1949 m. liepos 6 d.
185. Karaliaus Mindaugo srities visuomeninės dalies viršininko Krivaičio raštas Tigro rinktinės vadui. 1949 m. liepos 18 d.
186. Karaliaus Mindaugo srities vado Atlanto raštas Tigro rinktinės vadui Dijakomui. 1949 m. liepos 27 d.
187. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro įsakymas N Nr. 28. 1949 m. rugpjūčio 1 d.
188. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro įsakymas N Nr. 29. 1949 m. rugpjūčio 2 d.
189. Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio stambesnių organizacinių vienetų vadovybių statutas su priedu. 1949 m. rugpjūčio 20 d.
190. Priedas. Stambesnio operacinio vieneto vadovybės organizacijos schema.
191. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro paskyrimo raštas Tigro rinktinės vadui Dijakomui. 1949 m. rugpjūčio 20 d.
192. Karaliaus Mindaugo srities pakėlimui į partizanų karininkų laipsnius pristatytų kandidatų atestacija. 1949 m. rugpjūčio 28 d.
193. Vytauto apygardos štabo instrukcija Nr. 10. 1949 m. rugsėjo 1 d.
194. Tigro rinktinės vado Roko įsakymas rinktinei Nr. 15/60/0/. 1949 m. rugsėjo 28 d.
195. Tigro rinktinės vado Roko įsakymas rinktinei Nr. 16/61 /O/. 1949 m. rugsėjo 28 d.
196. Tigro rinktinės vado Roko įsakymas rinktinei Nr. 17/62/O/. 1949 m. rugsėjo 28 d.
197. Tigro rinktinės vado Roko raportas Vytauto apygardos vadui. 1949 m. rugsėjo 28 d.
198. Tigro rinktinės vado Roko raportas Vytauto apygardos vadui. 1949 m. rugsėjo 28 d.
199. Tigro rinktinės vado Roko raštas Karaliaus Mindaugo srities visuomeninės dalies viršininkui. 1949 m. rugsėjo 28 d.
200. Tigro rinktinės Žvalgybos skyriaus viršininko Seklio raportas rinktinės vadui. 1949 m. spalio 22 d.
201. Tigro rinktinės vado Roko įsakymas rinktinei Nr. 15. 1949 m. gruodžio 4 d.
202. Tigro rinktinės operacinės-mobilizacinės srities veiklos 1949 m. kovo-lapkričio mėn. žinios. 1949 m. gruodžio 4 d.
203. Tigro rinktinės organizacinės srities veiklos 1949 m. kovo-lapkričio mėn. žinios. 1949 m. gruodžio 4 d.
204. Tigro rinktinės žvalgybos srities veiklos 1949 m. kovo-lapkričio mėn. žinios. 1949 m. gruodžio 4 d.

205. Tigro rinktinės ūkio srities veiklos 1949 m. kovo-lapkričio mėn. žinios. 1949 m. gruodžio 4 d.
206. Tigro rinktinės visuomeninės dalies viršininko Švyturio slaptas atsišaukimas į partizanus, laisvės kovų sąjūdžio dalyvius ir organizacinio sektoriaus narius. 1949 m. gruodžio 10 d.
207. Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus viršininko Pakalnio įsakymas Nr. 1. 1949 m. gruodžio 20 d.
208. Tigro rinktinės Žvalgybos skyriaus viršininko Seklio įsakymas Nr. 2. 1949 m. gruodžio 22 d.
209. Vytauto apygardos štabo viršininko Roko raštas „Šis tas iš partizanų taktikos". 1949 m. gruodžio mėn.
210. Karaliaus Mindaugo srities visuomeninės dalies viršininko raštas visiems apygardų vadams. 1950 m. sausio 5 d.
211. Vyčio apygardos vado Žygaudo raštas Vytauto apygardos partizaninio dalinio vadui Dijakomui. 1950 m. sausio 5 d.
212. Tigro rinktinės štabo viršininko Švyturio paskyrimo raštas Aušrūnui. 1950 m. sausio 5 d.
213. Tigro rinktinės štabo viršininko Švyturio paskyrimo raštas Aušrūnui. 1950m. sausio 5 d.
214. Karaliaus Mindaugo srities vado Žalgirio raštas Vytauto apygardos vadui. 1950 m. sausio 10 d.
215. Tigro rinktinės visuomeninės dalies viršininko Švyturio raštas Tigro rinktinės vadui. 1950 m. sausio 10 d.
216. Tigro rinktinės visuomeninės dalies viršininko Švyturio raštas Lokio rinktinės Kiaunės rajono vadui Skrajūnui. 1950 m. sausio 31 d.
217. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Jūreivio raštas Tigro rinktinės vadui. 1950 m. vasario 10 d.
218. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Jūreivio įsakymas V Nr. 1 (33). 1950 m. vasario 16 d.
219. Tigro rinktinės vado Roko raportas Vytauto apygardos vadui. 1950 m. vasario 20 d.
220. Roko raštas Švyturiui. 1950 m. vasario 24 d.
221. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro raštas Tigro rinktinės ir apygardos štabo vadui Dijakomui. 1950 m. kovo 15 d.
222. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro raštas Tigro rinktinės ir apygardos štabo vadui Dijakomui. 1950 m. kovo 15 d.
223. Roko raštas Skrajūnui. 1950 m. kovo 29 d.
224. Tigro rinktinės vado Roko raštas Karaliaus Mindaugo srities visuomeninės dalies viršininkui, Vytauto, Didžiosios kovos ir Vyčio apygardų vadams ir Algimanto apygardos visuomeninės dalies viršininkui. 1950 m. kovo 30 d.
225. Tigro rinktinės visuomeninės dalies viršininko Švyturio raštas Tigro rinktinės vadui. 1950 m. kovo 30 d.
226. Laikinai einančio Karaliaus Mindaugo srities vado pareigas Karijoto įsakymas K Nr. 02. 1950 m. birželio 1 d.

227. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro raštas Tigro rinktinės vadui. 1950 m. birželio 15 d.
228. Vytauto apygardos partizanų sąskrydžio protokolas. 1950 m. birželio 27 d.

TIGRO RINKTINĖS DOKUMENTAI.

1948 m. gruodžio mėn. - 1951 m.

229. Tigro rinktinės vado Roko-Dijakomo rašyta kronika. 1948 m. gruodžio 16 d.— 1950 m. rugsėjo 29 d.
230. Nenustatyto Tigro rinktinės partizano rašyta kronika. 1949 m. sausio 6 d.- 1951 m.

1. Lietuvos laisvės armijos programa

[3-čiai „Tigro“
[...][1] .][2] Nuorašas

LIETUVOS LAISVĖS ARMIJOS
P R O G R A M A

Nepaprastai sunkiame lietuvių tautai momente, skaudžiu svetimųjų priespaudos ir nevilties metu, laisvės kovotojų pavyzdžio patraukta, tėvynės meilės ir gilaus tikėjimo busimąja laimingesne Nepriklausomąja Lietuva skatinama, LIETUVOS LAISVĖS ARMIJA, pradėjusi besąlyginį, žūtbūtinį žygį, savo kovą ir siekimus pagrindžia tokia programa:

I.

§ 1. LLA yra lietuvių tautinė, karinė ir politinė organizacija.

§ 2. Į LLA narius yra priimami patikimi, drąsūs ir veiklūs lietuviai, nenusikaltę lig šiol savo tautai pataikomis arba išdavikiškais darbais, nepaisant profesijos, religijos ir nepriklausomybės laisvės laikais buvusioms organizacijoms priklausymo, išskyrus komunistus ir aiškius vokiečių bei lenkų simpatikus.

§ 3. Pagrindiniais savo tikslais LLA laiko: a/ Lietuvos laisvės iškovojimą, b/ naujos vieningesnės ir galingesnės tautinės Lietuvos valstybės atstatymą su sostine Vilniumi ir Klaipėdos kraštu, c/ politinės bei kultūrinės Lietuvos egzistencijos užtikrinimą kuo ilgesniems laikams ir d/ moralinių lietuvių tautos vertybių saugoj imą palankių tautinei kultūrai tarpti sąlygų sudarymą ir greitesnės pažangos išvystymą lietuvių tautos ir žmonijos labui.

§ 4. LLA yra slapta organizacija ir iki paskutinės nepriklausomybės kovos veikia karo būvyje.

§ 5. Karo būvyje LLA vadovaujasi savitarpiniu pasitikėjimu ir griežčiausios karinės drausmės principais, o taikos metu ji savo veikimą grindžia lietuviškumo, drausmės, krikščioninės dorovės ir socialinio teisingumo dėsniais.

§ 6. LLA geriausią tautos gyvenimą, pažangą ir klestėjimą mato tik nepriklausomoje Lietuvos valstybėje, tautos laisvę bei nepriklausomybę laiko brangiausiu turtu, vertu didžiausių aukų ir pastangų.

§ 7. Patikimiausia priemone nepriklausomybei atgauti ir išlaikyti LLA laiko ginkluotąją karinę pajėgą.

§ 8. LLA neturi nė mažiausio pasitikėjimo kuria nors kaimynine valstybe, Lietuvos likimą sieja ne su kitų didžiųjų valstybių likimu, bet su didžiausiomis savo ir kitų lietuvių pastangomis, kurios, laikui atėjus, turi gaiviališkai pasireikšti ginklų veiksmais.

[1] Sunykęs žodis.

[2] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

§ 9. Nepriklausomybės kovų metu ir spręsdama savo teritorinius klausimus LLA nemano klausyti užsienio intervencijų, kurios Lietuvai būtų nepalankios ir pažeistųjos gyvybinius interesus.

§10. LLA busimųjų laisvės kovų įkarštyje ir tolimesnio karinio tautos parengimo įtakoje ryžtasi atnaujinti senovės lietuvių ginklo garbę ir padėti stiprius moralinius pagrindus ateities nepriklausomos valstybės kariuomenei.

II.

§11. Valstybiniame gyvenime LLA siekia kiek galima tobulesnio valstybinės drausmės suderinimo su didžiausia piliečių laisve ir gerove, todėl: a/ pripažįsta asmens įsitikinimų, sąžinės ir kūrybos laisvę, kuri neprieštarauja tautos bei valstybės gerovei, b/ neneigia privatinės iniciatyvos, kuri sutaria su bendrąja tautos bei valstybės gyvenimo linkme ir c/ nedraudžia profesinių ir kultūrinių organizacijų, kurios neturi piktų tendencijų tautos bei valstybės atžvilgiu ir dirba bendrajai tautos gerovei.

§ 12. LLA visose valstybės srityse visų pirma lietuviams pripažįsta iniciatyvą ir vyraujančią reikšmę.

§13. Buvusias grupines, partines ir kitokias nesantaikas LLA pasmerkia ir susiskaldymui partijomis nepritaria.

§ 14. LLA atstatytos nepriklausomos valstybės aparatan stengiasi įstatyti tvirtos valios, energingus, tautai nepaprastai atsidavusius jaunosios kartos vyrus, manydama tuo būdu apsaugoti tautą ir valstybę nuo visokių eksploatatorių ir karjeristų, kurie savo teises naudotų asmeniniams ir siauriems partiniams ar svetimųjų interesams. Intelekto, praktikos ir senesnio amžiaus autoritetų neneigia, bet jeigu politiniame gyvenime bei savo darbuose nebus parodę aktyvaus atsidavimo Lietuvai arba svetimųjų priespaudos metu bus pasirodę lengvabūdžiai svetimųjų garbintojai, tai LLA jų niekuomet nenorės matyti pirmosiose valstybės vietose.

III.

§ 15. LLA pripažįsta ir laiko geriausiu tautos ūkio pagrindu privatinę nuosavybę.

§ 16. LLA didžiausią ekonominę pajėgą mato žemės ūkyje, todėl ypačiai kreipia dėmesį į ūkininko gyvenimo bei ūkinių sąlygų pagerinimą ir žemės ūkio pramonės išplėtimą.

§17. LLA numato, kad valstybėje žemės įsigyti gali būti leidžiama tik lietuviams, mokantiems ją dirbti.

§ 18. Atskirų ūkininkų vienetų nenormalybes valstybė turi pastebėti ir pagal reikalą arba savo medžiagine prasme, arba bausme pašalinti.

§ 19. LLA laiko reikalinga radikaliomis reformomis sustiprinti Lietuvos miestuose lietuviškumą.

IV.

§ 20. LLA pripažįsta, kad visų ūkinių gėrybių šaltinis yra žmogaus darbas, kuris yra kiekvieno tautos nario pareiga. Valstybė turi rūpintis darbo jėgos paruošimu, jos tikslingu panaudojimu, darbo sąlygų racionalizavimu ir teisingu už darbą atlyginimu.

§21. LLA laiko reikalinga, kad būtų įkurta abiejų lyčių jaunuomenei darbo tarnyba.

§ 22. Socialinei tautos apsaugai laiduoti turi būti įvestas privalomas draudimas senatvės, ligos ir invalidumo atvejais.

§ 23. LLA nuomone, įmonių darbininkams ir tarnautojams turi būti užtikrinta teisė dalyvauti įmonių pelne.

§ 24. LLA laiko reikalinga, kad valstybė užtikrintų palankias sąlygas lietuvių šeimai klestėti, greitai kovoti už priaugančių kartų sveikumą, laiduoti motinystės apsaugą bei globą ir taip pat tinkamą medžiaginį šeimų aprūpinimą.

V.

§ 25. LLA pripažįsta, kad tautinės kultūros kūrimas yra ne tik atskirų asmenų, bet ir visos tautinės bendruomenės uždavinys.

§ 26. LLA pripažįsta, kad tautinė kultūra gali reikštis įvairiomis kryptimis, tačiau tautos dvasia, jos istorija, jos papročiai ir jos gyvybiniai interesai turi būti nuolatinis idėjinis šaltinis ir vertybių kriterijus, todėl LLA visada kovos su lietuviškumą neigiančiomis arba jo nepaisančiomis kultūros srovėmis ir idėjomis.

§ 27. Tautos dvasiniam pajėgumui ugdyti, tautos dvasiniam grynumui išlaikyti, tautinės kultūros praktikai vykdyti, tautai informuoti ir telkti didžiausiai veiklai steigiamos visose viešose gyvenimo srityse specialinės valstybinės institucijos.

§ 28. Jaunimo auklėjimo tikslu LLA laiko išugdyti fiziškai ir dvasiškai stiprias asmenybes, kurios mokėtų tarp savęs sugyventi ir kurti taip, kaip reikalauja tautos aukščiausieji interesai, krikščioninės dorovės principai ir socialinis teisingumas.

§ 29. Vidurinėse, specialinėse ir aukštosiose mokyklose turi būti stropi gabiųjų atranka, ir gabūs, bet neturtingi jaunuoliai turi būti mokomi valstybės lėšomis.

§ 30. Fizinis lavinimas sudaro būtiną tautos ugdymo dalį ir išplečiamas visuose tautos sluoksniuose.

LIETUVOS LAISVĖS ARMIJOS nariai, įsipareigodami siekti šių idėjų bei tikslų, duoda priesaiką, už kurios sulaužymą baudžiama mirtimi.

LIETUVOS LAISVĖS ARMIJOS

Š T A B A S

Nuorašas tikras [parašas neįskaitomas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 5,1. 1-2. Originalas. Mašinraštis.

TIGRO RINKTINĖS DOKUMENTAI.
1946 m. sausio-spalio mėn.

2. Vytauto apygardos štabo instrukcija

1946 m. sausio 21 d.

Nuorašas
Slaptas

L L A
3-čios
„Vytauto" Apygardos
Š t a b a s
Nr. 13.

Tvirtinu /pas[irašė]/ Algimantas [be parašo]
Apygardos Vadas
1946. 1.21.

I N S T R U K C I J A

[3-čioji „Tigro"
Rinktinė][3]

Liečia: informaciją.

LLA Vyr[iausia] Vadovybė, vadovaudama visai lietuvių tautai kovoje dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės, pergyveno daug įvairių periodų. Vienas iš tokių periodų buvo masiniai viso krašto valymai, kurie laikinai susilpnino bendrą LLA veikimą ir nutraukė ryšius. Šį periodą Aukštaitijos kraštas ypatingai pergyveno ir LLA Vyriausios] Vadovybės buvo nepasiekiamas. Laikui bėgant, susirūpinta ir Aukštaitijos kraštu. LLA Vyr[iausio] Vado įsakymu šiame krašte formuojama 3-čioji „Vytauto" Apygarda. Ji apima 5 apskritis: Utenos, Rokiškio, Zarasų, Švenčionių ir Svierių. Pagrindinis apygardos uždavinys - LLA Vyriausios] Vadovybės nurodymais paruošti kovai su priešu Aukštaitijos kraštą ir tuo pačiu prisidėti prie bendros visos tautos kovos dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės.

Rinktiniu vadams: žinoti.

/pas[irašė]/ Girinis [be parašo]
Organizacinio sk[yriaus]
Viršininkas

Aukštaitija, 1946. 1.21.

Nuorašas tikras Saulius [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 6,1. 1. Originalas. Mašinraštis.

[3] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

3. Vytauto apygardos štabo instrukcija su priedu

1946 m. sausio 22 d.

Nuorašas
Slaptas

LLA
3-čios
„Vytauto" Apygardos
Š t a b a s
Nr. 14.

Tvirtinu /pas[irašė]/ Algimantas [be parašo]
Apygardos Vadas
1946. 1. 22.

I N S T R U K C I J A

[3-čioji „Tigro"
Rinktinė][4]

Liečia: apygardos ir rinktinių štabų paslapties išlaikymą susirašinėjimo metu.

Nors šiuo metu visas susirašinėjimas yra slaptas, tačiau siunčiant raštus vokuose įsakoma griežtai laikytis šių nurodymų:

1. Visų štabo skyrių žinios, turinčios ryšio su organizaciniu darbu, laikomos labai slaptomis. Tokios žinios siunčiamos užlipdytuose vokuose ir viršutiniame dešiniame voko kampe užrašoma SAV. Visos kitos žinios siunčiamos taip pat užlipdytuose vokuose ir ant vokų toje pačioje vietoje užrašoma SA. Be to, griežtai reikalaujama ant vokų užrašyti slapyvardes tų asmenų, per kuriuos tie vokai siunčiami. Atsižvelgiant į tai, kad ir ryšininkų-ių tarpe dažnai pastebimas nesąžiningumas, taip pat reikalaujama ant vokų apačioje ženklų SAV-SA pažymėti esančių vokuose raštų egzempliorių skaičių.
2. Apygardos štabui žinias siųsti per patikimus ir prisaikdintus asmenis - ryšininkus, ypatingais atvejais — per Vanagus.
3. Siunčiant žinias apygardos štabui, griežtai draudžiama rašyti ant vokų tikruosius štabo skyrių pavadinimus. Tam tikslui siunčiami išdirbti šifrai (priedas A ir B). Priedu A naudotis rinktinėms siunčiant žinias apygardos štabui. Priedu B naudosis pats apygardos štabas, siųsdamas žinias atitinkamai rinktinei. Priedas B rinktinių naudojamas susirašinėjimui tik su apygarda: susirašinėjimams rinktinėse rinktinių štabai privalo išdirbti savo šifrus.
4. Šifras laikomas didžiausioje paslaptyje. Šifrui patekus į priešo rankas arba jam dingus, skubiu keliu pranešti apygardos štabui. Tokiu atveju susirašinėjimas nutraukiamas, kol bus gautas iš apygardos štabo naujas šifras.

Priede: priedas A ir B.

Rinktinių vadams: vadovautis ir vykdyti.

/pas[irašė]/ Girinis [be parašo]

[4] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

Organizacinio sk[yriaus]
Aukštaitija, 1946. 1. 22. Viršininkas
Nuorašas tikras Saulius [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 6,1. 2. Originalas. Mašinraštis.

4. **Priedas. Vytauto apygardos šifras susirašinėjimui**

1946 **m. sausio** 21 **d.**

Priedas A Nuorašas

Slaptas
[3-čioji „Tigro“
Rinktinė][5]

LLA 3-čios „Vytauto" Apygardos šifras
Susirašinėjimui

1. 3-čioji „Vytauto" Apygarda.....3 Lietuva
2. 3-čios „Vytauto" Apygardos Štabas.....3 Tėvynė
3. 3-čios „Vytauto" Apygardos Vadas.....3 Algimantas
4. 3-čios „Vytauto" Apygardos Rikiuotės Skyrius.....3 Zarasai
5. 3-čios „Vytauto" Apygardos Rikiuotės Sk[yriaus] Viršininkas.....3 Vytautas
6. 3-čios „Vytauto" Apygardos Organizacinis Skyrius..... 3 Svyriai
7. 3-čios „Vytauto" Apygardos Org[anizacinio] Sk[yriaus] Viršininkas..... 3 Kęstutis
8. 3-čios „Vytauto" Apygardos Spaudos-Švietimo Skyrius.....3 Rokiškis
9. 3-čios „Vytauto" Apygardos Sp[audos]-Šv[ietimo] Sk[yriaus] Viršininkas..... 3 Algirdas
10. 3-čios „Vytauto" Apygardos Operatyvinis Skyrius..... 3 Švenčionys
11. 3-čios „Vytauto" Apygardos Op[eratyvinio] Sk[yriaus] Viršininkas.....3 Gediminas
12. 3-čios „Vytauto" Apygardos Žvalgybos Skyrius..... 3 Salakas
13. 3-čios „Vytauto"Apygardos Žv[algybos] Sk[yriaus] Viršininkas.....3 Mindaugas
14. 3-čios „Vytauto" Apygardos Ūkio Skyrius..... 3 Dūkštas
15. 3-čios „Vytauto" Apygardos Ūkio Sk[yriaus] Viršininkas..... 3 Vaidotas
16. 3-čios „Vytauto" Apygardos Vadovybės Būstinė..... 3 Aukštaitija

/pas[irašė]/ Girinis [be parašo]
Aukštaitija, 1946. 1.21. Organizacinio Sk[yriaus] Viršininkas
Nuorašas tikras Saulius [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 6,1. 3. Originalas. Mašinraštis.

[5] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

5. Vytauto apygardos štabo instrukcija

1946 m. sausio 25 d.

Nuorašas
Slaptas

LLA
3-čios
„Vytauto" Apygardos
Š t a b a s
Nr. 15.

Tvirtinu /pas[irašė]/ Algimantas [be parašo]
Apygardos Vadas
1946. 1. 25.

I N S T R U K C I J A
[3-čioji „Tigro"
Rinktinė][6]

Liečia: pagrindinius organizacinius nurodymus, pradedant formuoti rinktines apskrityse.

I. Bendri nurodymai.

1. Formuojant apskrityse rinktines, pagrindinis rinktinių vadų uždavinys yra: a/ paruošti kovai su priešu visą lietuviškąją apskrities visuomenę, b/ iš tos pačios visuomenės tarpo suformuoti kaip galima didesnį ir geriau ginkluotą kautynių vienetą šiuo atveju rinktinę.
2. Vykdydami aukščiau paminėtus uždavinius, rinktinių vadai turi parodyti pirmoje eilėje savo plačią iniciatyvą ir šitame lietuviškai patriotiniame darbe visur ir visada būti pavyzdžiu.
3. Siekiant paminėto tikslo, rinktinių vadams teks susidurti su visuomene ir išspręsti daug įvairių klausimų. Jų patys vieni rinktinių vadai išspręsti nepajėgs. Atsiras gyvas reikalas prie savęs susidaryti tam tikras pareigūnų skaičius, kurie kaip tik ir padės tuos klausimus išspręsti.
4. Organizacinis darbas yra pats svarbiausias. Į jį rinktinių vadai privalo atkreipti didžiausią dėmesį, nes jis turi apimti visą apskritį, pradedant apskrities miestu ir baigiant atskiru vienkiemiu.
5. Organizaciniam darbe statant pirmuosius žingsnius, dėti visas pastangas aprūpinti visuomenę spauda.
6. Greitesniam ir lankstesniam organizaciniam darbui pravesti ir skubiai atlikti administracinį vietos ir pareigūnų paskirstymą.
7. Sutvarkyti žvalgybą ir kontržvalgybą.
8. Pradedant formuoti pirmuosius kautynių vienetus, tuoj pat sutvarkyti aprūpinimo ir operacijų klausimus.
9. Pradėdami organizacinį darbą rinktinių vadai privalo susidaryti sau štabus.

[6] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

II. Rinktinių štabų sudėtis.

10. Laikinai rinktinės štabą sudaro 6 skyriai: a/ rikiuotės, b/ organizacinis, c/ spaudos-švietimo, d/ žvalgybos, e/ operatyvinis, f/ ūkio.
11. Skyrius sudaro poskyriai rinktinių vadų nuožiūra.
12. Skyriams vadovauja skyrių viršininkai, jiems - štabų viršininkai, kurie tiesiog priklauso rinktinių vadams.

III. Rinktinių štabų skyrių uždaviniai.

13. Rikiuotės skyrius tvarko ir paruošia kautynių vienetus operatyviniams veiksmams.
14. Organizacinis skyrius atlieka visą organizacinį darbą, surištą su visos visuomenės paruošimu kovai su priešu tam tikroje apskrityje.
15. Spaudos-švietimo skyrius laiku informuoja visuomenę apie tikrą tarptautinę ir vidaus padėtį, tuo apsaugodamas ją nuo apgaulingos priešo propagandos.
16. Žvalgybos skyrius renka visas žinias apie priešą ir veda kontržvalgybą savo pareigūnų tarpe.
17. Operatyvinis skyrius tvarko visus klausimus, surištus su operacijomis.
18. Ūkio skyrius tvarko visus ūkiškus reikalus, surištus su apginklavimu, maisto ir kitų išteklių parūpinimu.

IV. Administracinis vietos paskirstymas.

19. Mažiausias organizacinis sektorius (OS) yra rajonas, kuris apima valsčiaus ribas. Tam tikras skaičius rajonų sudaro rinktinę, kuri apima visą apskritį.

V. Archyvai, jų reikšmė ir išsaugojimas.

20. Formuodami apskrityse rinktines, rinktinių vadai sprendžia svarbiausius klausimus raštu įsakymų, aplinkraščių, nurodymų bei instrukcijų formose. Visos siunčiamos ir gaunamos žinios raštu - nenaikinamos (naikinti tik tokiais atvejais, kai yra pavojus ir tos žinios tikrai gali patekti į priešo rankas), bet palaipsniui tvarkomos ir slepiamos, nes tokios žinios ateityje bus archyvu, kuriame atsispindės rinktinės veikla. Aišku, kad archyvas bus istorinis dokumentas, todėl jis turi būti labai saugojamas iki paskutinės rinktinės veikimo dienos.

Rinktiniu vadams: vadovautis ir vykdyti.

/pas[irašė]/ Girinis [be parašo]
Organizacinio Sk[yriaus]
Viršininkas

Aukštaitija, 1946. 1. 25.

Nuorašas tikras Saulius [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 6,1. 5-6. Originalas. Mašinraštis.

6. Vytauto apygardos štabo instrukcija

1946 m. vasario 25 d.

Nuorašas
Slaptas

L L A
3-čios
„Vytauto" Apygardos
Š t a b a s
Nr. 19.
[3-čioji „Tigro"
Rinktinė][7]

Tvirtinu/pas[irašė]/ Algimantas [be parašo]
Apygardos Vadas
1946. 2. 25.

I N S T R U K C I J A

Liečia: aprūpinimo organizavimą būriuose.

1. Maistą, rūbus ir kitas reikalingas priemones būriai gauna iš savo apylinkių gyventojų: a/ pašalpos ir b/ rekvizicijos keliu.
2. Reikalingų išteklių parūpinimu rūpinasi būrių vadų pavaduotojai su būrių vadų žinia. Sauvaliavimui ir plėšikavimui išvengti atskiriems Vanagams rekvizicijas vykdyti griežtai draudžiama.
3. Visi gauti ištekliai yra bendras būrio turtas ir Vanagams paskirstomas būrio vado nurodymais.
4. Kiekvieno būrio apylinkėje iš patikimų vietos gyventojų sudaromas Vanagų Rėmimo Komitetas, kurio uždavinys yra: a/ organizuoti vietos gyventojus rėmėjus, b/ surinkti reikiamas pašalpas maistu ir kitais ištekliais ir jas nustatytu laiku ir nustatytoje vietoje perduoti būrio vado pavaduotojui, c/ surasti vietos gyventojus, pas kuriuos galėtų apsinakvoti ir gauti maistą Vanagai, tiksliai nustatant, koks Vanagų kiekis ir kuriam laikui. Tiems gyventojams Vanagų Rėmimo Komiteto nariai iš anksto išaiškina, kam bus teikiama parama, ir nustato slaptažodį, d/ nustatyti asmenis, pas kuriuos galima vykdyti rekvizicijas, nurodant galimus rekvizuoti daiktus ir jų kiekį.
5. Rekvizicijos vykdomos: a/ negaunant pakankamo kiekio išteklių pašalpų keliu arba b/ kaip bausmė vietos gyventojams, kurie pareiškė priešingumą arba nepalankų nusistatymą lietuvių tautos interesams ir Vanagų sąjūdžiui.
6. Rekvizicijų vykdymo tvarka: a/rekvizicijas vykdo būrio vado skirti Vanagai būrio vado pavaduotojo priežiūroje arba kontrolėje, b/ rekvizuojamų daiktų rūšį ir kiekį būrio vadas nustato iš anksto pagal Vanagų Rėmimo Komiteto suteiktas žinias, c/ rekvizavimo pradžioje rekviziciją vykdančios grupės vyresnysis šeimos galvai arba, jos nesant, vienam šeimos narių praneša rekvizavimo priežastį, rekvizuojamų daiktų kiekį ir rūšį ir kas vykdo re-

[7] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

kviziciją, d/ rekvizicija vykdoma vengiant žiaurumu, jei to nereikalauja šeimos narių, pas kuriuos vykdoma rekvizicija, elgesys arba neduoti tuo reikalu būrio vado nurodymai, e/ pas išdavikus ir lietuvių tautos kenkėjus vykdoma visuotinė rekvizicija, t. y paimami visi naudotini ištekliai.

7. Trūkstamus pas vietos gyventojus, bet reikalingus Vanagams daiktus - produktus (cukrų, druską, elektros lemputes ir pan.) leidžiama gauti per Vanagų Rėmimo Komitetus iš vietoje esančių kooperatyvų arba sandėlių. Jei aukščiau išvardintus daiktus - produktus reiktų paimti iš kooperatyvų ar sandėliu panaudojant jėga, reikia gauti iš rinktinės vado atskiras leidimas.
8. Rekvizuojant iš nenusikaltusių lietuvių tautai ir Vanagų sąjūdžiui vietos gyventojų stambesnius daiktus, pavyzdžiui, dviračius, radijo imtuvus, siųstuvus, baterijas ir pan., išduodami kvitai. Kvituose pažymima, iš ko daiktai paimti (pavardė, vardas, gyvenama vieta), daiktų pavadinimas ir rūšis ir apytikrė jų kaina Lt.
9. Būriams leidžiama imti maisto išteklius iš pasiturinčių ir lietuvių tautai nenusikaltusių ūkininkų. Ši rekvizicija daroma aukų formoje, išduodant tuos pačius kvitus, kaip nurodyta 8 punkte, ir tik tais atvejais, jei būrio apylinkėje trūksta kitų šaltinių arba jei kitų šaltinių panaudojimas sudarytų tuo laiku Vanagams rimtą pavojų. Už išsišokimus ir netinkamą elgesį, jei nebūtų panaudota fizinė jėga, ūkininkai Vanagų nebaudžiami vietoje, bet apie tai skubiai pranešama savo vadovybei.
10. Gautus iš rinktinės štabo kvitus būrio vadas laiko pas save.
11. Kvitai ir viešo pobūdžio raštai pasirašomi specialia slapyvarde, kuri šiaip tarnyboje nenaudojama.
12. Kautynių metu įgytas karo grobis tampa bendru būrio turtu.
13. Pastotės imamos Vanagų reikalams išduodant kvitus, kuriuose nurodoma, kam paimta pastotė, iš ko, kuriam atstumui.
14. Būriui apsirūpinti reikalingais ištekliais ne savo apylinkėje leidžiama tik gavus tos apylinkės būrio vado sutikimą. Priešingu atveju apsirūpinimas draudžiamas.
15. Vykdąs operatyvinį uždavinį skrajojantis būrys, sustojęs svetimoje apylinkėje trumpam laikui, esant galimybei turi pranešti tos apylinkės būrio vadui. Jei minimas būrys norėtų toje apylinkėje apsirūpinti maistu ar kitais ištekliais, prieš tai turi gauti sutikimą iš tos apylinkės būrio vado.
16. Bendriems štabo ir jo pareigūnų reikalams apsirūpinti reikalingais ištekliais padeda apylinkių būrių vadai rinktinės vado įsakymu.

Pastaba. Šios instrukcijos nuorašus turi gauti visi būrių vadai.

Rinktiniu vadams: vadovautis ir vykdyti.

/pas[irašė]/ Šernas [be parašo]

Aukštaitija, 1946. 2. 25. Ūkio Sk[yriaus] Viršininkas

Nuorašas tikras Saulius [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 6,1. 7-8. Originalas. Mašinraštis.

7. Tigro rinktinės Organizacinio skyriaus viršininko Švyturio įsakymas Nr. 7
1946 m. kovo 15 d.

LLA 3-čios „Tigro“Rinktinės Organiz[acinio] sk[yriaus] Viršininko
Į s a k y m a s Nr. 7

Nuo šių metų kovo mėn. Į_5_d. p[artizaną] Giedrių skiriu 8-to rajono vadu ir nuo šios dienos įsakau eiti savo pareigas.

Švyturys [parašas]
Organiz[acinio] sk[yriaus] Viršininkas
1946 m. kovo mėn. 15 d.[8]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 14,1. 1. Originalas. Mašinraštis.

8. Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus viršininko Švyturio raportas Nr. 1 Tigro rinktinės vadui
1946 m. kovo 18 d.

Slaptas

B ū s t i n ė

1946. III. 18. LLA 3-čios „Ti[gr][9]o“ Rinktinės V a d u i
R a p o r t a s Nr. 1.

Š. m. kovo mėn. 8 d. gavau iš 3-čios „Vytauto" Apygardos vado įsakymą žodžiu eiti 3-čios „Tigro" Rinktinės Organizacinio Sektoriaus Viršininko pareigas. Švenčionių apskrityje] jau yra 8 OS rajonai, kurie atitinka valsčių ribas ir pavadinti sekančiai:

1-mas OS rajonas..... Švenčionių vals[čius]
2-tras “ “ ..... Švenčionėlių valsįčius]
3-čias “ “ .....Kaltanėnų vals[čius]
4-tas “ “ .....Ignalinos vals[čius]
5-tas “ “ .....Daugėliškio vals[čius]
6-tas “ “ .....Mielagėnų vals[čius]
7-tas “ “ .....Adutiškio vals[čius]
8-tas ““ .....Tverečiaus vals[čius]

3-čios „Tigro" Rinktinės visiems OS rajonams taip pat jau yra numatyta OS Viršininkai, kurie bus paskirti ir pravesti per įsakymus.

Švyturys [parašas][10]
Rinktinės O S Viršininkas

[8] Pabrauktose vietose įrašas padarytas ranka.
[9] Sunykęs tekstas.
[10] Parašas labai išblukęs.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 28,1. 12. Originalas. Mašinraštis.

9. Vytauto apygardos štabo instrukcija Nr. 1

1946 m. kovo 29 d.

Nuorašas
Slaptas

LLA
3-čios
Vytauto" Apygardos
Š t a b a s
N r . 2 7
[3-čiai „Tigro"
rinktinei][11]

Tvirtinu /pas[irašė]/ Algimantas [be parašo]
Apygardos Vadas
1946. 3. 29.

INSTRUKCIJA Nr. 1

Liečia: baudžiamųjų būrių organizavimą rinktinėse.

1. Visuomenės ir vanagų tarpe vidaus tvarkai palaikyti bei operatyviniams veiksmams suaktyvinti kiekvienoje rinktinėje, be kitų kautynių dalinių organizuojami b a u d ž i a m i e j i b ū r i a i .
2. Pagrindiniai baudžiamojo būrio uždaviniai: a) visuomenės ir vanagų tarpe palaikyti vidaus tvarką ir b) pravesti operatyvinius uždavinius tuose rajonuose, kuriuose partizanų sąjūdis yra silpnas arba jo visiškai nėra, pavyzdžiui: 1/ kovoti su alkoholio platintojais bei vartotojais ir su plėšikavimu, ir 2/ bausti išdavikišką elementą.
3. a ir b atvejais baudžiamas būrys turi teisę pavartoti fizines ir mirties bausmes savo iniciatyva, jei tai neliečia vanagų: jei minėti nusižengimai paliestų vanagus, bausmei įvykdyti reikalingas rinktinės vado arba teismo įsakymas bei sprendimas.
4. Baudžiamasis būrys tiesioginiai priklauso rinktinės vadui ir veikia tik jo arba, jam įgaliavus, jo pavaldinių nurodymais.
5. Baudžiamojo būrio sudėtis - 15-20 žmonių
6. Baudžiamąjį būrį sudaro visos rinktinės patys pavyzdingiausi vanagai - savanoriai.
7. Baudžiamojo būrio vadai ir eiliniai vanagai turi būti rinktiniai, drausmingi, ne girtuokliai, sąžiningi ir pareigingi vyrai.
8. Baudžiamasis būrys yra skrajojantis ir nuolatinės savo apylinkės neturi; jis skrajoja visos savo rinktinės ribose.
9. Baudžiamojo būrio uždavinys yra sunkus ir atsakomingas, tačiau kartu ir garbingas.

[11] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

10. Baudžiamajam būriui pagal jo paskirtį duodamos plačios teisės, tačiau jo vadai ir eiliniai vanagai už nusižengimus taip pat baudžiami bendra drausmės nuostatų tvarka.
11. Baudžiamojo būrio įsteigimas pravedamas įsakyme ir apie jo paskirtį tuojau pat informuojama visa rinktinė.

Pastaba. Rinktinių vadams vykdyti ir pagal reikalą išdirbti smulkesnę instrukciją, neišeinant iš duotų nurodymų ribų.

/pas[irašė]/ Cezaris [be parašo]
Operatyvinio Sk[yriaus]
Aukštaitija, 1946. 3. 29. Viršininkas
Nuorašas tikras Saulius [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 6,1. 10. Originalas. Mašinraštis.

10. Vytauto apygardos štabo instrukcija su priedu

1946 m. gegužės 4 d.

Nuorašas
Slaptas

LLA
3-čios
„Vytauto" Apygardos
Št a b a s
N r . 2 8 . I N S T R U K C I J A
[3-čiai „Tigro" rinktinei][12]

Liečia: „Vanagų Drausmės Nuostatų" papildomus nurodymus.

I. įvadas.

Be to, kad „Vanagų Drausmės Nuostatų" įvade aiškiai apibūdinta drausmė ir jos reikalingumas, pats mūsų gyvenimas yra ryškiausias įrodymas, jog drausmė yra reikalinga ir be jos sunku ir dažniausiai visiškai neįmanoma įvykdyti pagrindinius kovos dėl laisvės uždavinius. Įsakymų bei nurodymų neįvykdymas, sauvališkas vanagų iš dalinių pasišalinimas ir įvairios registracijos bei dokumentų pasidirbimai be vado žinios, viršininkų bei vadų ignoravimas, spekuliacija ginklais, girtavimas, dalinių bei pavienių vanagų dažni plėšikavimai ir daug kitų išsišokimų, silpninančių mūsų moralines ir fizines jėgas, dar kartą įrodo, kad vanagų tarpe drausmė turi būti geležinė. Ji

[12] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

reikalinga: a/ mums patiems susitvarkyti, b/ mūsų karinės LLA organizacijos bei jos viršininkų — vadų autoritetui išlaikyti tiek visuomenės, tiek ir pačių vanagų tarpe, c/ pagrindiniams kovos dėl laisvės uždaviniams atlikti. Visi pavyzdingi vanagai turi būti įvertinti, o nusižengę drausmei - nubausti visu griežtumu. Vanagas, kuris žemina savo brolių vardą, turi būti jų pačių nubaustas. Visi vadai ir vanagai privalo šių pareigų nesikratyti ir griežtai vykdyti.

II. Baudų rūšys.

1. Vadų baudos yra neskaitlingos, tačiau praktiškos. Jos turi būti auklėjamo pobūdžio, vengiant fizinių bausmių. Bausdami visi vadai privalo: a/ įsąmoninti vanagus, kad drausmė yra tikrai reikalinga, b/ kad bausmės yra reikalingos pačių vanagų labui, c/ kad už nusižengimus vanagai bus baudžiami visu griežtumu, d/ kad vanagai, kuriems pataisyti nepakaks vadų bausmių, bus atiduoti nubausti brolių arba net karo lauko teismui.
2. Rinktinės broliu teismas. Rinktinės vadas tvirtina šio teismo narių sąstatą, kuris turi būti būtinai pilnas. Rinktinės brolių teismo nariai - vadai ir vanagai turi būti pavyzdingiausi rinktinės vyrai: nebausti, ne girtuokliai, pasižymėję darbais, turį gerą vardą vanagų tarpe. Rinktinės brolių teismo sprendimas, kurį tvirtina rinktinės vadas, sudaromas raštu ir padedamas į archyvą kaip istorinis ir pateisinamas dokumentas. Rinktinės brolių teismui smulkią instrukciją (nurodymus veikimui parašo rinktinės štabas, neperžengdamas apygardos „Vanagų Drausmės Nuostatuose" duotų nurodymų).
3. Pastaba. Šios instrukcijos 1 egz. tuojau pasiunčiamas apygardos štabui.
4. Karo lauko teismas. Nusižengusį vanagą perduoti karo lauko teismui turi teisę rinktinės brolių teismas, jei jo sprendimą patvirtina rinktinės vadas. Atsižvelgiant į tai, rinktinės vadas privalo visada gerai susipažinti su rinktinės brolių teismo sprendimu ir tik tada jį patvirtinti. Rinktinės vado patvirtintas rinktinės brolių teismo sprendimas prie atskiro rašto siunčiamas apygardos štabui.

III. Vadu teisės bausti.

Sprendimuose vadai turi būti griežti, bet ir teisingi. Sprendimai turi būti iš anksto apgalvoti ir jokiu būdu nekaitaliojami. Teisės bausti turi būti neperžengtos, bausmės - pritaikytos pagal nusižengimus.

IV. Nusižengimai.

Vadas turi gerai žinoti tikrą vanago nusižengimą ir tik pagal jį pritaikyti atitinkamą bausmę. Nusižengimų nei bausmių nešvelninti, bet kaltą bausti visu griežtumu.

V. Lygtinis baudimas.

Lygtinis baudimas abiem atvejais mūsų gyvenimo ir kovos sąlygose yra labai artimas ir praktiškas, todėl ir panaudotinas.

VI. Pažymėjimai.

Šių dienų gyvenimo ir kovos sąlygos leidžia LLA vadovybėms atlyginti pasižymėjusiems vanagams kol kas tik moraliai. Šis vienintelis atlyginimas neturi būti jokiu būdu pamirštas, bet kiekvienu pasižymėjimo atveju turi būti vanagui išreikštas kaip nurodyta „Vanagų Drausmės Nuostatuose".

Pastaba. „Vanagų Drausmės Nuostatų" ir šios instrukcijos po 1 egz. turi būtinai gauti visi kuopų kur jų nėra, būrių vadai. Nuostatai turi būti gerai žinomi visiems vanagams. Nagrinėjant šiuos nuostatus rinktinių štabuose ir atsiradus neaiškumams, tuojau aiškintis per apygardos štabą.

/pas[irašė]/ Algimantas [be parašo]
Apygardos Vadas
/pas[irašė]/ Vilkas [be parašo]
Štabo Viršininkas

Aukštaitija, 1946. 5.4.

Nuorašas tikras Saulius [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 6, 1. 11-12. Originalas. Mašinraštis.

11. Priedas. Vanagų drausmės nuostatai

1946 m. kovo 23 d.

Nuorašas
Slaptas

LLA
3-čios
„Vytauto" Apygardos
Š t a b a s
Nr. 26.
[3-čiai „Tigro"
rinktinei][13]

VANAGŲ DRAUSMĖS NUOSTATAI

I. įvadas.

1. Drausmė ir ios reikalingumas: a) LLA yra karinė organizacija, todėl jos pagrindu turi būti aukšta ir sąmoninga drausmė, kurios ugdymas ir stiprinimas yra visų vadų ir vanagų pareiga; b) karinius uždavinius vykdant, į pagalbą ateina drausmė, kuri yra laimėjimo bei pasisekimo laidas.

[13] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

2. Vanagų drausmė: a) vanagų drausmė remiasi Tėvynės meilės, savanoriško jos gynimo, visiško pasitikėjimo vadais ir tarpusavio broliško sugyvenimo pagrindu; b) vanagų tarpusavio sugyvenimas ir bendras susiklausymas laikomas vienu iš svarbiausių vanagų drausmės principų, todėl vanagai tarpusavy vadinasi b r o l i a i s .

II. Baudų rūšys.

1. Vadų baudos: a) pastebėjimas, b) papeikimas - viešas ir neviešas, c) pažeminimas pareigose.
2. Rinktinės broliu teismas - steigiamas prie kiekvienos rinktinės: a) sudėtis: 1/ vyresnis vadas, 2/ jaunesnis vadas, 3/ vanagas; b) bausmės: 1/ viešas papeikimas su griežtu įspėjimu, 2/ atidavimas karo lauko teismui.
   Pastaba. Rinktinės brolių teismo sprendimus tvirtina rinktinės vadas.
3. Karo lauko teismas - steigiamas prie LLA apygardos, atskirais atvejais apygardos vado įsakymu sudaromas prie rinktinės: a) sudėtis: 1/ apygardos vado pavaduotojas-pirmininkas, 2/2 vyr[esnieji] vadai, 3/jaun[esnysis] vadas, 4/ vanagas; b) sprendimai: 1/ išteisinimas, 2/ mirties bausmė.

III. Vadų teisės bausti.

1. Jaunesniųjų vadų - skyrininkų, būrininkų ir kuopininkų: a~) pastebėjimas, b) papeikimas - viešas ir neviešas.
2. Vyresniųjų vadu: a) būrių vadų: 1/ pastebėjimas, 2/ papeikimas - viešas ir neviešas; b) kuopų vadų: 1/pastebėjimas, 2/ papeikimas-viešas ir neviešas, 3/jaun[esniųjų] vadų pažeminimas pareigose; c) rinktinių vadų k[uo]p[ų] vadų teisėmis: 1/ visos baudos kaip k[uo]p[ų] vadų, 2/ atidavimas brolių teismui, 3/ atidavimas karo lauko teismui; d) rinktinių vadų br[igadų] vadų teisėmis: 1/ pastebėjimas, 2/papeikimas-viešas ir neviešas, 3/pažeminimas pareigose iki būrio vado imtinai, 4/ atidavimas brolių teismui, 5/ atidavimas karo lauko teismui.

IV. Nusižengimai.

1. Nusižengimai, baudžiami vadų galia: a) bendras apsileidimas, b) nerangus ir netikslus įsakymų vykdymas, c) ginklų ir patikėto turto neprižiūrėjimas, d) murmėjimas.
2. Nusižengimai, baudžiami broliu teismo: a) girtavimas, b) nesugyvenimas ir nedraugiškumas kitų brolių atžvilgiu, c) bailumas priešo akivaizdoje.
3. Nusižengimai, baudžiami karo lauko teismo: a) paslapties išdavimas priešui, b) įsakymų nevykdymas, c) užmigimas sargyboje ir tarnyboje, d) posto bei tarnybos vietos sauvališkas palikimas, e) sauvališkas pasišalinimas iš dalinio, f) neblaivumas einant tarnybos pareigas, g) plėšikavimas ir smurto veiksmai prieš moteris, h) viršininkų bei vadų įžeidimas žodžiu ir veiksmu, grasinant ginklu, i) ginklo pražudymas, j) pasidavimas nelaisvėn, k) sąmoningas dalinio nuotaikos drumstimas ir vanagų kurstymas tikslu pakenkti

dalinio moralei, 1) sąmoningas neteisingų žinių teikimas ir neteisėtas sąlygų sudarymas tikslu garantuoti sau asmenišką saugumą ir pakenkti bendram vanagų sąjūdžiui.

V. Lygtinis baudimas.

Sąmoningesnės drausmės išugdymui ir aukštos moralės auklėjimui leidžiamas lygtinis baudimas. Lygtinai gali būti baudžiama: a) už mažesnius nusikaltimus, b) už didesnius nusikaltimus, kai neįžiūrima blogos valios.

Pastaba. Pasikartojus panašiam nusikaltimui, nusikaltėlis baudžiamas nelygtinai visu griežtumu, priskaitant ir buvusią lygtinę bausmę.

VI. Pažymėjimai.

Tikslas. Drausmės pakėlimui, pareigingumo skatinimui bei drąsos ir didvyriškumo išugdymui įvedamas atžymėjimas — moralinis atlyginimas pasižymėjusiems.

1. Už ka atžymima: a) už sąžiningą ir kruopštų pareigų ėjimą, b) už pasižymėjimą kautynėse, c) už specialių uždavinių įvykdymą, d) už kitus nuopelnus vanagų labui.
2. Kuo atžymima: a) pagyrimu žodžiu ir įsakyme, b) paaukštinimu pareigose.
3. Turi teise atžymėti: a) jaunesni vadai ir būrių vadai: pagyrimu žodžiu; b) kuopu vadai: 1/ pagyrimu žodžiu, 2/ paaukštinimu jaun[esniųjų] vadų pareigose, 3/ pristatymu rinktinės vadui pagyrimui įsakyme; c) rinktinių vadai: 1/ pagyrimu žodžiu ir įsakyme, 2/ paaukštinimu pareigose iki būrio vado imtinai.

/pas[irašė]/ Algimantas [be parašo]
Apygardos Vadas
/pas[irašė]/ Vilkas [be parašo]
Štabo Viršininkas

Aukštaitija, 1946. 3.23.

Nuorašas tikras Saulius, [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 6,1. 13-14. Originalas. Mašinraštis.

12. Vytauto apygardos štabo instrukcija Nr. 1

1946 m. gegužės 12 d.

Nuorašas
Slaptas

LLA
3-čios
„Vytauto" Apygardos

Tvirtinu /pas[irašė]/ Algimantas [be parašo]
Apygardos Vadas

Š t a b a s 1946. 5. 12.

Nr. 29. INSTRUKCIJA Nr. 1

[3-čiai „Tigro" rinktinei][14]

Liečia: sanitarinio aprūpinimo organizavimą būriuose.

1. Kova dėl laisvės reikalauja aukų. Daug vanagų žūsta kautynių lauke, tačiau nemažas jų nuošimtis miršta tik dėl to, kad lengviau ar sunkiau sužeisti negauna laiku reikalingos medicinos pagalbos. Tokie faktai duoda mums ne tik fizinių, bet ir moralinių nuostolių. Kova su jais - sunki, tačiau būtina. Reikia dėti visas pastangas, kad sanitarinio aprūpinimo klausimas būtų sutvarkytas bent tiek, kad susirgęs arba sužeistas vanagas laiku gautų pirmąją pagalbą, būtų gydomas, apsaugotas nuo pavojų ir aprūpintas maistu. Tai kiekvieno sveiko vado ir vanago pareiga, kurios vengimas būtų lygus didžiausiam nusižengimui. Ši pareiga turi būti lygiai uždėta ir visuomenei. Nė vienas gydytojas, nė viena ligoninė ar vaistinė, nė vienas tautietis neturi teisės atsisakyti suteikti sužeistam vanagui medicinos pagalbą, aprūpinti vaistais bei kitomis reikalingomis medicinos priemonėmis ir duoti bet kokią kitą materialinę pagalbą.
2. Organizuojant sanitarinį aprūpinimą rinktinėse, pagrindu imti būrį, kuris yra pagrindinis kautynių dalinys, visada pasiruošęs gyventi ir veikti savistoviai.
3. Kiekvienas būrio vanagas visada turi turėti prie savęs bent vieną asmens tvarstį, turi mokėti juo pasinaudoti ir turi žinoti, kad asmens tvarstis reikalingas kiekvieno sužeidimo atveju apsaugoti žaizdą nuo užkrėtimo, todėl turi būti branginamas ir saugomas.
4. Lengviau ar sunkiau susirgusiam arba sužeistam vanagui pirmąją medicinos pagalbą suteikia sanitarai, kurių būryje turi būti 1-3.
5. Sanitarams apmokyti organizuoti sanitarų kursus. Kursų programa trumpa ir praktiška. Ją nustato rinktinės sanitarijos viršininkas. Apmokymui panaudoti medikus iš vanagų tarpo, trūkstant jų—patikimus iš visuomenės tarpo.
6. Kiekvienas būrys turi turėti sanitarinį krepšį, kuriame būtų bent minimumas reikalingiausių vaistų.
7. Susirgusiems arba sužeistiems vanagams būrys turi turėti parengęs kelias saugias slėptuves. Jos turi būti toliau nuo nuolatinės stovėjimo vietos. Jų įrengimu rūpinasi būrio vado pavaduotojas.
8. Sudėtingesniam ir komplikuotesniam gydymui, kurio nesugebėtų atlikti būrio sanitaras, kviesti gydytoją iš vanagų tarpo (sanitarijos puskarininkį, fel-

[14] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

cerį, kvalifikuotą gydytoją), jei tokio nebūtų-iš visuomenės tarpo (apylinkės, rajono, rinktinės), neatsisakant nuo jėgos panaudojimo.

9. Dėti visas pastangas, kad kiekvienas rajonas turėtų savo žinioje gydytoją, felčerį arba sanitarijos puskarininkį.
10. Sanitarinio turto ištekliais būrys apsirūpina pats: a/ pašalpų ir b/ rekvizicijos keliu. Susirgusio ar sužeisto vanago maistu ir kitkuo aprūpinimu rūpinasi būrio vado pavaduotojas (žiūr. „Aprūpinimo org[anizaciniuose] būriuose" instr[ukcija]).
11. Susirgusiais ar sužeistais štabo pareigūnais rūpinasi būrys tos apylinkės, kurioje randasi štabo darbovietė.

Pastaba. Šią instrukciją turi gauti kiekvienas būrys.

/pas[irašė]/ Žaltys [be parašo]
Apygardos Sanitarijos
Aukštaitija, 1946. 3. 29. Viršininkas
Nuorašas tikras Saulius [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 6,1. 15. Originalas. Mašinraštis.

13. Vytauto apygardos vadovybės atsišaukimas „Tautiečiai!"
1946 m. birželio 15 d.

T A U T I E Č I A I !

Praslinko šeši sunkios vergijos ir nepaliaujamos kovos dėl Tėvynės laisvės metai. Prieš mūsų akis stovi baisūs bolševikų 1940 metų Lietuvos nepriklausomybės išniekinimo, krašto apiplėšimo ir žiauriausi lietuvių žudymo bei kankinimo vaizdai, rudųjų okupantų per trejus metus padarytos skriaudos ir paskutinių dvejų metų antroji, dar žiauresnė bolševikų okupacija.

Lietuviai! Mūsų tautos kova dėl laisvės prieš nepalyginamai stipresnį priešą yra sunki, bet teisėta, garbinga ir šventa. Per šiuos šešis metus žuvusių mūsų tautiečių kraujas, nuskriaustų motinų ir našlaičių ašaros ir baisūs kankinių bei tremtinių vaitojimai įpareigoja mus tęsti šią kovą iki laimėjimo, kuriuo dabar, žengdami į septintuosius kovos metus, turime labiau pasitikėti, negu bet kada anksčiau. Vakarų demokratijos pasmerkė paskutinį tautų laisvės priešą - komunizmą amžinam pražuvimui. Jos stengiasi tarpusavy sudaryti glaudžią karinę sąjungą, kad, atėjus laikui, bendroje vadovybėje panaudotų vienodai apginkluotas ir apmokytas savo pajėgas ir tuo užtikrintų sau greitą pergalę fronte ir laisvę visoms pasaulio tautoms.

Tautiečiai! Dabar, kai visas pasaulis ir užsienio lietuviai tiek Europoje, tiek Amerikoje organizuojasi lemiamai kovos valandai, visų mūsų šventa pareiga sekti ir naikinti raudonuosius mūsų tautos interesų išdavikus ir išlaikyti partizaninės kovos paslaptis, nes vieninga visos tautos kova yra vienintelis kelias į laisvę ir laimėji-

mo laidas. Visas savo jėgas ir išteklius suneškime ant Tėvynės laisvės aukuro ir iš niūrių griuvėsių prikelsime nepriklausomą Lietuvą amžinam žydėjimui tikrosios demokratijos laisvėje!

Aukštaitija, LLA
1946.6. 15. „Vytauto" Apygardos V[adovybė][15]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 98,1. 1. Originalas. Mašinraštis.

14. Karo lauko teismo nuostatai

1946 m. birželio 28 d.

LLA Nuorašas
3-čios Slaptas
„Vytauto" Apygardos
Š t a b a s Karo Lauko Teismo /KLT/
Nr. 35/33
1946 m. birželio 28 d.

N u o s t a t a i
/ Galioja nuo 1946 m. liepos mėn. 1 d. /

3TR[16]

1. Prie kiekvienos LLA Rinktinės steigiamas Karo Lauko Teismas /KLT/. Atskiru atveju, Rinktinės Vadui įsakius, Karo Lauko Teismas sudaromas vienam kartui prie kuopos.
2. KL Teismui atiduoda Rinktinės Vadas už šiuos nusikaltimus:
   a/ paslapties išdavimą tiesioginiu ar netiesioginiu būdu,
   b/žinių teikimą priešui tikslu pakenkti partizanų Sąjūdžiui,
   c/ veiksmus, gresiančius lojalių Lietuvos piliečių saugumui, asmens bei turto neliečiamumui ir gyvybei,
   d/ sąmoningą drumstimą dalinio nuotaikos ir kurstymą Vanagų tikslu pakenkti dalinio moralei,
   e/ sąmoningą ar iš apsileidimo daromą įsakymo bei pareigų nevykdymą ar pastangas jiems išvengti,
   f/ sąmoningus ar iš apsileidimo daromus kenkimo organizacijai veiksmus,
   g/ užmigimą sargyboje ar tarnyboje,
   h/ posto bei tarnybos vietos sauvališką palikimą,

[15] Sunykęs tekstas. Atitaisyta pagal kitus dokumentus.
[16] Ranka prirašytas užrašas.

i/ sauvališką pasišalinimą iš dalinio,
j/ neblaivumą einant tarnybos pareigas,
k/ plėšikavimą ir smurto veiksmus prieš moteris,
1/ viršininko įžeidimą žodžiu, raštu, gestu ar veiksmu, grasymu viršininkui ginklu,
m/ pasidavimą nelaisvėn,
n/pasikartojančius stambius nusižengimus drausmėje.

3. KLT Sudėtis:
a/ sprendžiant Vanagų, OS Narių ir kitų asmenų bylas:
pirmininkas- Vyr. Vadas,
nariai - vienas Vyr. Vadas,
" vienas jaunesnysis Vadas,
" vienas Vanagas,
b/ sprendžiant jaunesniųjų Vadų ir jaun[esniųjų] OS Vadų bylas:
pirmininkas— Vyr. Vadas,
nariai — vienas Vyr. Vadas ir
" du jaunesnieji Vadai,
e/ sprendžiant Vyr. Vadų ir jiems tolygių OS Viršininkų bylas:
pirmininkas- Vyr. Vadas,
nariai - trys Vyr. Vadai.

4. KLT Sprendimai:
a/ išteisinimas,
b/ mirties bausmė.
KLT Sprendimus tvirtina Rinktinės Vadas.

5. Štabai, atskiros kuopos ir būriai KLT bylų atžvilgiu Vadų įsakymais priskiriami prie atitinkamų KLT

6. Nuo šių nuostatų išleidimo dienos Rinktinių Štabams ir daliniams nebesivadovauti anksčiau Apygardos išleistais nurodymais, kiek jie liečia Karo Lauko Teismus.

/pas[irašė]/ Algimantas [be parašo]
Apygardos Vadas

/pas[irašė]/ Girinis [be parašo]
Organizacinio Sektoriaus
Viršininkas

Nuorašas tikras Valys [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 4,1. 1. Originalas. Mašinraštis.

15. Priedai Nr. 1-7 prie instrukcijos Nr. 35/36: veikimo sektoriaus organizavimo schemos

1946 m. birželio 30 d.

3TR

Priedas Nr. 1 prie instrukcijos
Nr. 35/36 VS 1946 m. birželio mėn. 30 d.

Apskrities VS organizacijos schema

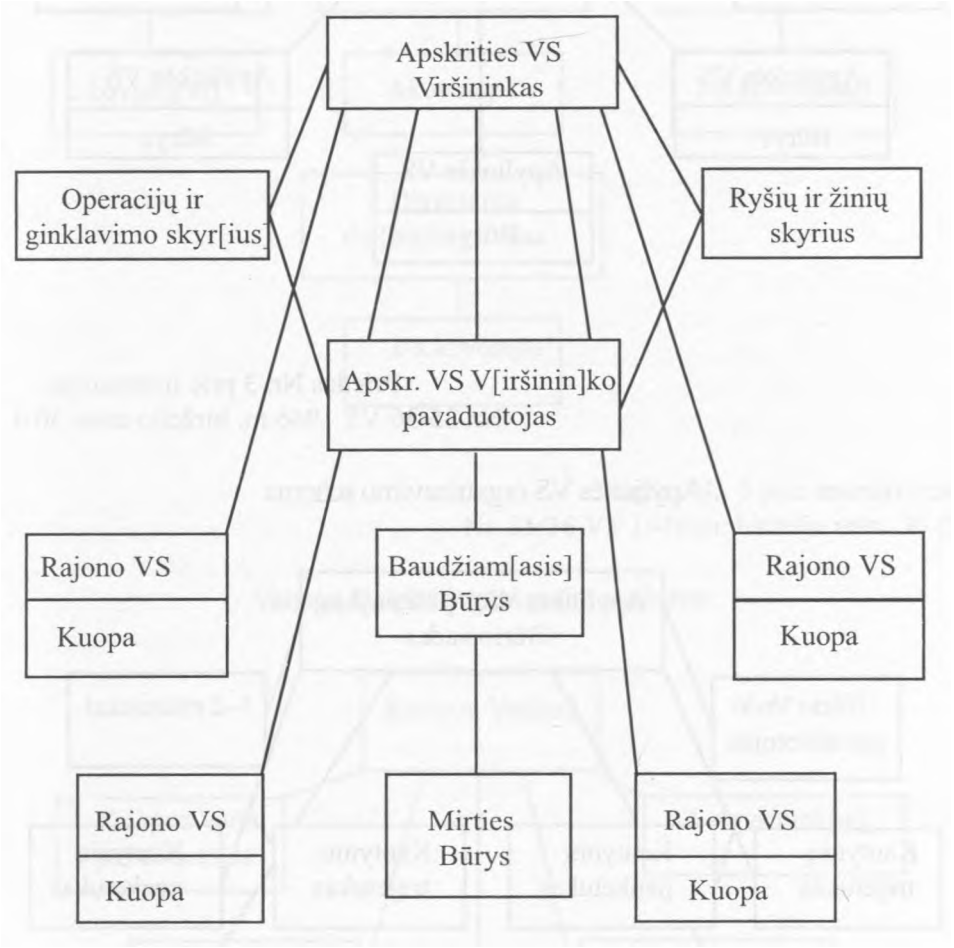

Priedas Nr. 2 prie instrukcijos
Nr. 35/36 VS 1946 m. birželio mėn. 30 d.

Rajono VS organizavimo schema

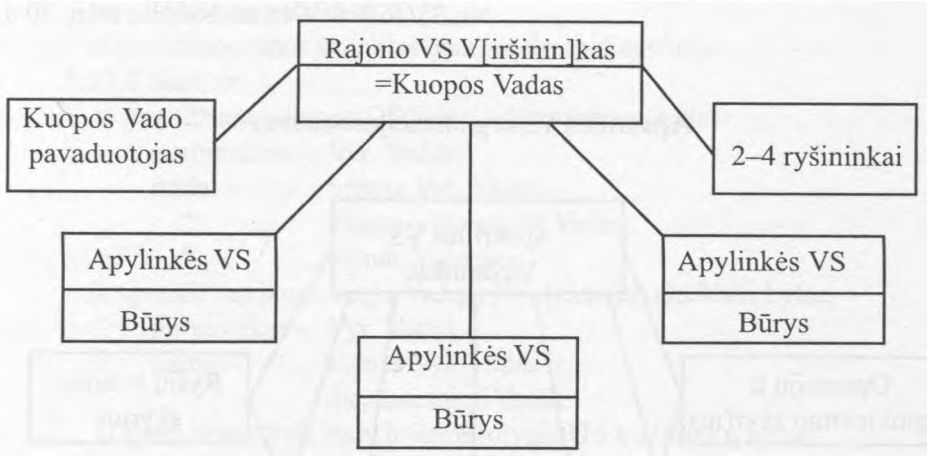

Priedas Nr. 3 prie instrukcijos
Nr. 35/36 VS 1946 m. birželio mėn. 30 d.

Apylinkės VS organizavimo schema

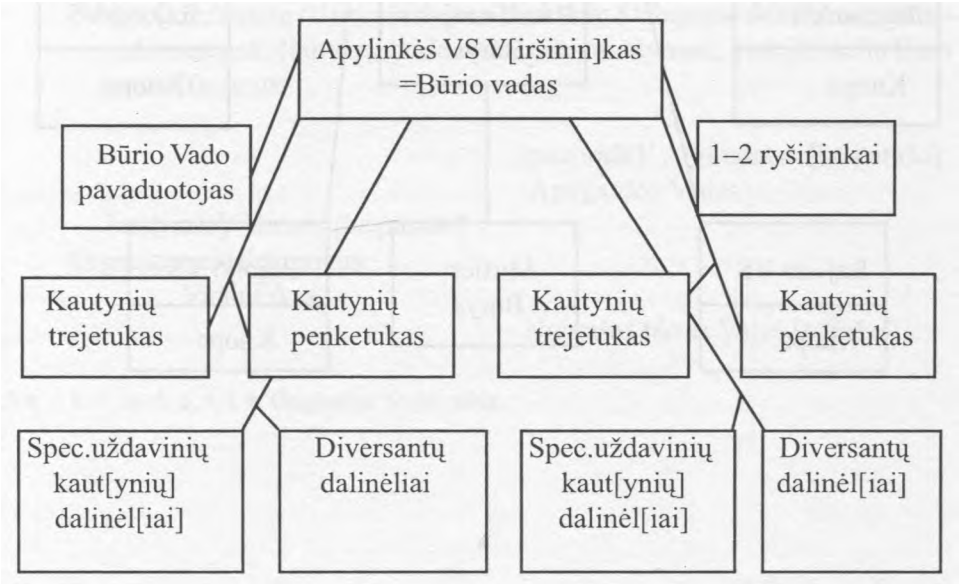

Priedas Nr. 4 prie instrukcijos
Nr. 35/36 VS 1946 m. birželio mėn. 30 d.

Kautynių trejetuko, penketuko, diversantų dalinėlio
ir specialiems uždaviniams] atlikti kautynių dalinėlių
organizavimo schema

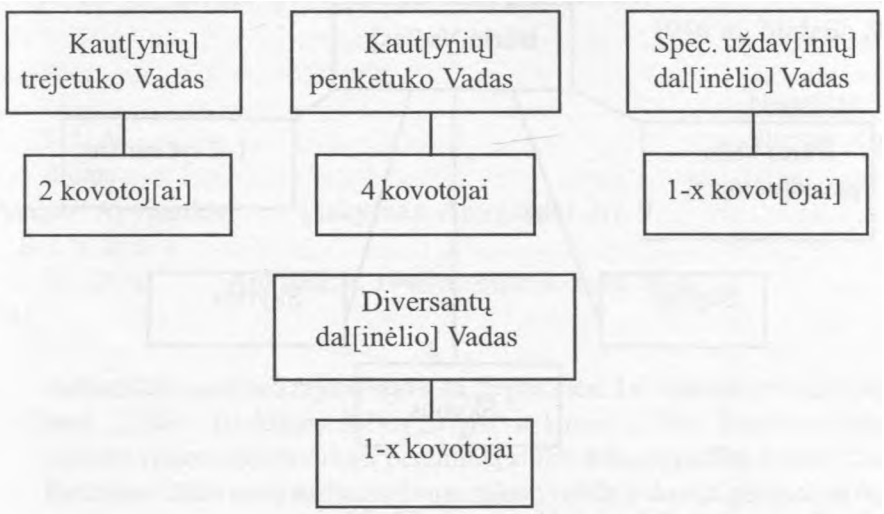

Priedas Nr. 5 prie instrukcijos
Nr. 35/36 VS 1946 m. birželio mėn. 30 d.

Vanagų kuopos organizavimo schema

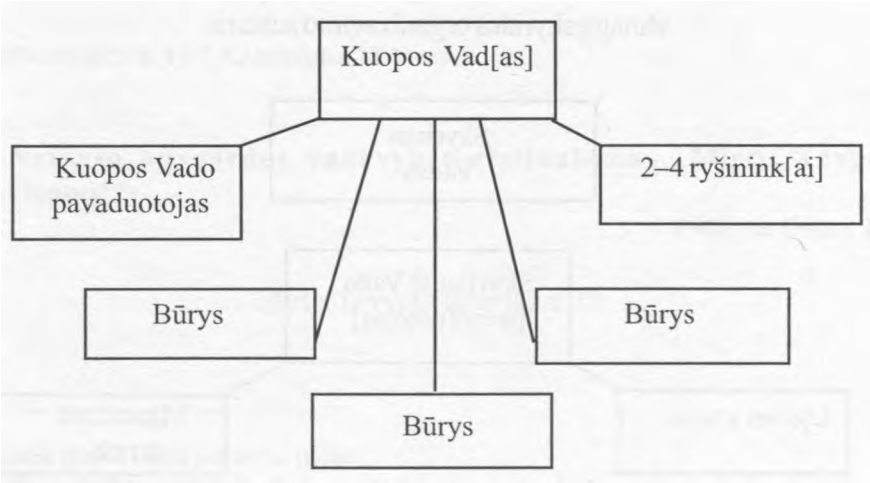

Pastaba. Kuopą sudaro 3 būriai. Vanagų sk. 60-90.

Priedas Nr. 6 prie instrukcijos
Nr. 35/36 VS 1946 m. birželio mėn. 30 d

Vanagų būrio organizavimo schema

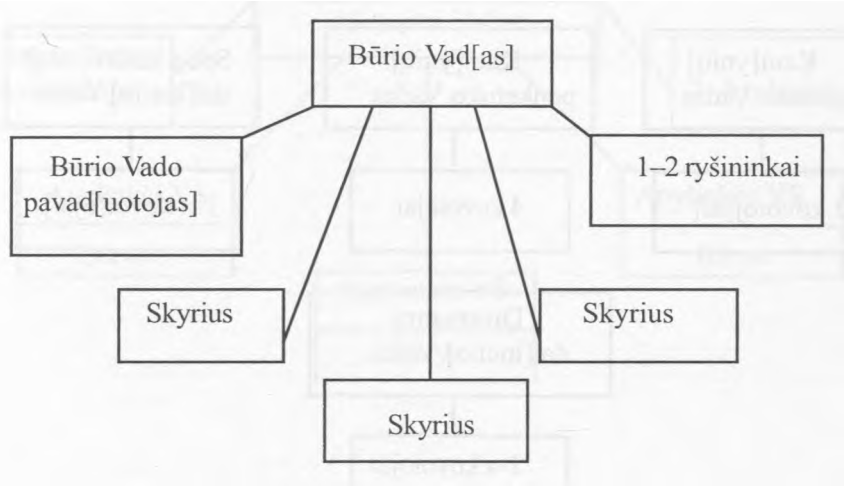

Pastaba. Būrį sudaro 3 skyriai. Vanagų sk. 20-30.

Priedas Nr. 7 prie instrukcijos
Nr. 35/36 VS 1946 m. birželio mėn. 30 d

Vanagų skyriaus organizavimo schema

Pastaba. Skyrių sudaro a) ugnies ir b) manevrinė grupės. Skyriuje vanagų skaič[ius] 6-9.

[be parašo]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 6,1. 23-24. Originalas. Rankraštis.

16. Vytauto apygardos štabo įsakymas apygardai Nr. 9

1946 m. birželio 30 d.

Nuorašas
Slaptas Org.

LLA
3-čios
„Vytauto" Apygardos Įsakymas Apygardai Nr. 9
Š t a b a s
Nr. 35/42 Aukštaitija, 1946 m. birželio mėn. 30 d.
3TR[17]

§ 1.

Saldutiškio valsčiaus rajoną nuo š. m. liepos mėn. 1 d. laikinai priskiriu prie 1-mos „Liūto" Rinktinės. 3-čios „Tigro" ir 1-mos „Liūto" Rinktinių Vadams įsakau to rajono perdavimą ir perėmimą atlikti dokumentaliai. 1 -mos „Liūto" Rinktinės Vadui gerai susipažinti su to rajono veikla ir skubiai perduoti to rajono VS Vadams bei OS Viršininkams reikalingus nurodymus tolimesnei veiklai.

/pas[irašė]/ Algimantas [be parašo]
Apygardos Vadas

/pas[irašė]/ Girinis [be parašo]
Organizacinio Sektoriaus
Viršininkas
Nuorašas tikras Valys [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12,1. 3. Originalas. Mašinraštis.

17. Vytauto apygardos vadovybės atsišaukimas „Mirtis Tėvynės išdavikams!"

1946 m. liepos 1 d.

Mirtis Tėvynės išdavikams![18]

[17] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

[18] Tekstas parašytas puslankiu. Po juo yra piešinys.

Žiaurios raudonųjų, rudųjų ir vėl raudonųjų šešių su viršum metų okupacijos laikotarpis iš lietuvių tautos pareikalavo daug aukų, kančių ir pastangų. Tėvynė daug kartų išbandė savo vaikų ištikimybę. Tuo pačiu metu, kai daugelis tautiečių žuvo garbingoj kovoj prieš ruduosius ir raudonuosius okupantus dėl Tėvynės laisvės, gindami pagrindines lietuvio tautines, religines ir socialines teises, atsirado ir tokių, kurie išdavė mūsų tautos interesus ir, naudodamiesi krašto nelaimėmis, iš asmeniško kerštо, už markes ar rublius nuėjo tarnauti priešui lietuvių žudikais, šnipais ir išdavikais.

Lietuvių tauta jau seniai pasmerkė savo išgamas amžinam prakeikimui. Krašto jaunimas - partizanai, tvirčiausias mūsų tautos elementas, stojo kovon prieš šiuos slibinus, žmonėmis gyvenančius, ir kovos tol, kol bus atstatyta laisva, nepriklausoma, krikščioniškos dorovės ir socialinio teisingumo dėsniais tvarkoma demokratinė Lietuva. Kas išduoda laisvės kovotoją kalėjimui ir mirčiai arba lietuvišką šeimą išvežimui iš gimtosios žemės, tas nevertas, kad ši žemė j į nešiotų. Kas išduoda nuo okupantų akių slepiamą lietuvio turtą, tam nevalia gadinti lietuvišką duoną. Perspėjame išgamas - kas trukdys lietuvių tautos ir viso pasaulio vedamą kovą dėl demokratinės laisvės, tuos bausime ir šalinsime, ir kviečiame padoriąją visuomenę padėti partizanams išrauti piktžoles iš gero vaisiaus dirvos.

Aukštaitija,
1946.7. 1.

LLA
„Vytauto" Apygardos Vadovybė

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 98,1. 2. Originalas. Mašinraštis.

18. Vytauto apygardos vadovybės atsišaukimas „Šalin banditizmas!“
1946 m. liepos 4 d.

Šalin banditizmas![19]

Tvirčiausias mūsų tautos elementas - Lietuvos jaunimas veda partizaninę kovą dėl laisvos, nepriklausomos, krikščioniškos dorovės ir socialinio teisingumo dėsniais tvarkomos demokratinės Lietuvos atstatymo. Esant reikalui, griežtai laikydamiesi nustatytos tvarkos, lietuviai partizanai teisėtai rekvizuoja šiai kovai būtinai reikalingus daiktus bei priemones taip pat ir iš nenusikaltusių tautos interesams tautiečių. Tačiau atsiranda blogos valios asmenų, dažnai nepriklausančių partizanų organizacijai ir gyvenančių legaliai, kurie šį sunkų mūsų tautai momentą išnaudoja savo asmeniškiems reikalams ir sauvališkai šeimininkauja po ūkininkų tvartus, klojimus bei aruodus ir lietuvaičių skrynias. Dažnai tokie plėšikai ir vagys veikia partizanų ir net štabų vardu ir tuo žemina lietuvio partizano vardą visuomenės tarpe. Okupacinė tarybinė valdžia ne tik nekovoja su banditizmu, bet dar stengiasi šiuos kriminalinius nusikaltėlius išnaudoti savo reikalams partizanų kovos dėl Tėvynės

[19] Tekstas parašytas puslankiu. Po juo yra piešinys.

laisvės išdavikais arba įtraukti į Kremliaus budelių NKVD bernų - lietuviškųjų išgamų istrebitelių gaujas, kurios pačios per savo siautėjimus ir kratas dieną vagia, o naktį plėšia nekaltų lietuvių turtą. Dėl to įspėjame vagis ir plėšikus, kad juos, kaip kriminalinius nusikaltėlius ir gyvybinių mūsų tautos interesų išdavikus, baudėme ir bausime, ir kviečiame visus dorus lietuvius padėti partizanams išrauti šias piktžoles iš gero vaisiaus dirvos.

Aukštaitija,
1946. 7. 4.

LLA
„Vytauto" Apygardos Vadovybė

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 98,1. 3. Originalas. Mašinraštis.

19. Vytauto apygardos vadovybės atsišaukimas „Šalin plepumas!"
1946 m. liepos 5 d.

Šalin plepumas![20]

Lietuviai partizanai veda žūtbūtinę kovą dėl laisvos, nepriklausomos, krikščioniškos dorovės ir socialinio teisingumo dėsniais tvarkomos demokratinės Lietuvos atstatymo. Šiai kovai pritaria ir ją remia visa lietuvių tauta. Dėl to šios kovos išdavikai, NKVD šnipai ir agentai griežčiausiai baudžiami kaip Tėvynės ir gyvybinių mūsų tautos interesų išdavikai.

Dažnai išdavimas įvyksta nesąmoningai, be blogos valios. Šmeižėjų ir gandonešių skleidžiamos ir platinamos žinios, gandai bei šmeižtai apie partizanų organizaciją ir atskirus laisvės kovotojus pasiekia NKVD agentų ausis ir padeda jiems išaiškinti atskirus asmenis, šeimas ir kartais net plačios apylinkės partizanų organizaciją. Dėl to griežtai įspėjame visuomenę: vieną kartą ant visados turi pranykti bet kokios kalbos apie partizanų pasirodymą toje ar kitoje vietovėje, apie atskirus partizanus, jų rėmėjus, ryšininkus bei kitus laisvės kovotojus ir apie nekaltų lietuvių slepiamą nuo raudonųjų okupantų turtą. Į klausimus apie tai turi būti atsakoma: nežinau, nemačiau, negirdėjau. Kas savo palaidu liežuviu pastos kelią į laisvę, užtraukdamas mirtį ar kančias kovojantiems broliams, tuos be jokio pasigailėjimo bausime kaip Tėvynės išdavikus. Tik vieninga visos tautos kova, sąžiningai išlaikant visas paslaptis, išves mus į laisvą ir žydinčią Lietuvą.

Aukštaitija,
1946. 7. 5.

LLA
„Vytauto" Apygardos Vadovy[bė][21]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 98,1. 4. Originalas. Mašinraštis.

[20] Tekstas parašytas puslankiu. Po juo yra piešinys.
[21] Sunykęs tekstas.

20. Vytauto apygardos vadovybės atsišaukimas „Naujos NKVD klastos"

1946 m. liepos 13 d.

NAUJOS NKVD KLASTOS

Partizanų organizacijai ir atskirų asmenų veiklai susekti ir išaiškinti raudonieji teroristai pradėjo naudoti judošišką klastą. Jie persirengia lietuviškomis bei vokiškomis uniformomis, užsideda partizanų naudoj amus ženklus - trispalvį trikampį ir vytį ir, užėję pas ryšių su partizanais palaikymu įtariamą lietuvį, apsimeta partizanais, keikia savo tarybinę santvarką ir laukia, kol pilietis pritars. Kartais vaizduoja paklydusius, po kautynių išblaškytus, sužeistus ir ryšio neturinčius partizanus ir, išvardindami išduotų partizanų ryšininkų ir kitų laisvės kovotojų slapyvardes bei įtariamų pavardes, prašo nurodyti ryšį su jais arba su vietos partizanų daliniu. Pasitaiko atsitikimų, kad persirengę enkavedistai naktį įsilaužia pas įtariamą ūkininką, apkaltina jį komunistu bei išdaviku, konfiskuoja jo turtą ir gąsdina sušaudymu. Kartais apkaltintą asmenį raudonieji žudikai nuveda užrištomis akimis į iš anksto paruoštą bunkerį, papuoštą kryžium, šventųjų ir tautiniais paveikslais, kur uniformuoti su Lietuvos karininkų ženklais enkavedistai vaizduoja partizanų štabą ir tardo atvestąjį, norėdami, kad neteisingai apkaltintas pilietis imtų teisintis ir pasakotų apie savo santykius ir turimą ryšį su partizanais. Kas apsigauna ir išplepa paslaptis, tas pražūva pats ir pražudo kitus. Dėl to įspėjame visuomenę ir visus dorus lietuvius nepažįstamiems ginkluotiems asmenims nieko nepasakokite apie partizanus ir apie savo santykius su jais. Visuomet atsiminkite, kad lietuviai partizanai tarpusavyje turi glaudų ryšį ir niekuomet neapkaltins Tėvynės išdavimu nekalto, o juo labiau partizanus remiančio ir su jais palaikančio ryšį, suprantančio vedamos kovos dėl Tėvynės laisvės būtinumą tautiečio.

Aukštaitija, LLA
1946. 7 13. „Vytauto" Apygardos Vadovybė

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 98,1. 5. Originalas. Mašinraštis.

21. Vytauto apygardos štabo raštas Rokui

1946 m. liepos 15 d.

LLA
3-čios
„Vytauto" Apygardos L[ei]t[e]n[antui] R o k u i
Š t a b a s
1946. 7. 15.

Nr. 25/[15.][22] Siunčiu Tamstai skelbimų „Mirtis Tėvynės išdavikams" (3V—

[22] Prirašyta ranka.

3T-R) 75 egz. (išduoti pagal reikalą Tamstos vadovaujamų mirties bausmes vykdančių būrių vadams), atsišaukimo „Tautiečiai" 20 egz. (platinti per rankas visuomenės tarpe), įspėjimų „Mirtis Tėvynės išdavikams", „Šalin banditizmas" ir „Šalin plepumas" po 30 egz. (platinti viešai iškljuojant, ypač apylinkėse po mirties bausmės už atitinkamą nusikaltimą įvykdymo) ir pranešimo „Naujos NKVD klastos" 20 egz. (platinti per rankas patikimų lietuvių tarpe).

Kadangi Tamstai apygardos leidžiama spauda ir ateityje bus nuolatos siuntinėjama, prašau sutvarkyti ryšį su Saroka ir apie tai pranešti apygardos spaudos-švietimo skyriui.

[parašas neįskaitomas]
Spaudos-Švietimo Sk[yriaus]
Viršininkas

LYA, f. K-5, ap. 5. b. 73,1. 1. Originalas. Mašinraštis.

22. Lietuvos laisvės armijos Rytų grupės įsakymas Nr. 1

1946 m. rugsėjo 15 d.

Lietuvos Laisvės Armija
„Rytų Grupė" Įsakymas Nr. 1

1 §. Atsiradus įvairiems nesutarimams tarp partizanų ir būrio vado Svajūno įsakau: nuo šių metų rugsėjo mėn. 15 d. būrio vado pareigas eiti part[izanui] Pušynui. Jo pavaduotoju skiriu partizaną Sakalą. Part[izanui] Svajūnui iki atskiro parėdymo eiti eilinio partizano pareigas.

2 §. Būrio vadas Pušynas sutvarko partizanus taip, kad gautųsi kautynių skyrius.

3 §. Nuo šio įsakymo gavimo dienos statyti sargybą stovyklos apsaugai nuo tamsos iki tamsos. Nakties metu galima būti be sargybos, jeigu nejaučiamas ypatingas pavojus.

Sargybos nebuvimas yra didelis partizanų nedrausmingumas ir apsileidimas. Už šį prasižengimą bus baudžiami ir vadai, ir eiliniai, nes žinome, kokia nelaimė įvyko Antanų miškuose 1944 m. gruodžio mėn. 31 d. tik dėl apsileidimo ir nedrausmingumo. Tas įvykis sukrėtė ne tik partizanus, bet giliu liūdesiu užgulė visą Rytų Lietuvą. Kad išvengti panašaus pasikartojimo — imtis visų atsargumo priemonių pirmon eilėn išstatant sargybą.

Nenorinčius nešti sargybos prašau pranešti man.

4 §. Ekspedicijoms vadovauja „Sakalas", kadangi part[izanas] Pušynas dėl senyvo amžiaus žygiuose tolimuose nedalyvauja. Einant į žygį išsiųsti 2 žmones 15-20 metrų prieky, paskui eina tas, kurs vadovauja, už 5 metrų eina kulkosvaidininkas, toliau žmonės, išretėję per 3-5 metrus. Laike

rekvizicijų turėti sargybas iš pavojingiausių krypčių. Tiek žygių, tiek laike rekvizicijų prisilaikyti kuo didžiausio atsargumo, nes padidėjo enkavedistų siautimas ne tik pamiškėse, bet galimos pasalos ir pačiame miške, ypač prie tų linijų kuriomis vyksta didžiausias judėjimas.

5 §. Kiek galima maskuoti pėdsakus.

Kas šių nurodymų nevykdys - pranešti man.

6 §. Vokietį „Artileristą" įspėju: jeigu dar kartą pakels ranką prieš lietuvį (mušė part[izaną] Svajūną), bus nubaustas pačiu didžiausiu griežtumu.

Reikia atsiminti, kad vokiečiai yra toki pat priešai, kaip ir rusai. Jų okupacijos metu mes patyrėme didelius nuostolius žmonėmis bei įvairia medžiaga ar turtu. Lietuvos atžvilgiu tiek Vokietija, tiek Sovietų Rusija turi tą patį tikslą: sunaikinti lietuvių tautą kad neliktų vardo „Lietuva". Todėl vokiečiai „Artileristas" ir „Jupas" nėra mūsų draugai ir neturi su mumis lygių teisių, o juo labiau mušti, nes pakankamai prišaudė ir pridaužė nekaltų lietuvių vokiečių okupacijos metu. Mes juos į savo ta[rpą][23] priėmėme gera valia, todėl jie turi tuo yp[ati][24]ngai džiaugtis ir būti kiekvienam lietuv[iui][25] [par][26] tizanui paklusnūs. Už nepaklu[snumą][27] galima bausti tuo pačiu būdu, kaip mus baudė vokiečiai: mušti lazda...

7 §. Visiems partizanams, kurie dalyvavo šiame įvykyje ir nesudraudė „Artileristo", reiškiu viešą papeikimą. Reikia žinoti, kad lietuviai kilusius ginčus savo tarpe gali išspręsti be vokiečių pagalbos.

8 §. Šį įsakymą perskaityti ir išaiškinti visiems partizanams. Taip pat perskaityti ir vokiečiams ir juos įspėti.

Rokas [parašas]
„Rytų Grupės" Vadas

1946 met[ai] rugsėjo mėn. 15 d.

Antanų miškas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 13,1. 1-5. Originalas. Rankraštis.

[23] Sunykęs žodis.
[24] Sunykęs žodis.
[25] Sunykęs žodis.
[26] Sunykęs žodis.
[27] Sunykęs žodis.

23. Vytauto apygardos vado Algimanto paskyrimo raštas Rokui
1946 m. rugsėjo 30 d.

Slaptas

LLA
3-čios
„Vytauto" Apygardos
B ū s t i n ė
1946. 9. 30.
Nr. 53

Kam R o k u i

Paskyrimo raštas

Tamstai sutikus, nuo š. m. spalių mėn. 1 d. esate paskirtas 3-čios „Tigro" Rinktinės Vadu.

Algimantas [parašas]
Apygardos Vadas
Viršila [parašas]
Apygardos Adjutantas

LYA, f. K-5, ap. 5. b. 79,1. 64. Originalas. Mašinraštis.

24. Tigro rinktinės Organizacinio skyriaus viršininko Švyturio įsakymas Nr. 5
1946 m. spalio 15 d.

LLA 3-čios „Tigro" Rinktinės Organiz[acinio] sk[yriaus] Viršininko
Į s a k y m a s Nr. 5

Nuo šių metų spalių mėn. 15 d. p[artizaną] Jaunių skiriu 4-to rajono vadu ir nuo šios dienos įsakau eiti savo pareigas.

Švyturys [parašas]
Organiz[acinio] sk[yriaus] Viršininkas
1946 m. spalių mėn. 15 d.[28]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 14,1. 2. Originalas. Mašinraštis.

[28] Pabrauktose vietose įrašas padarytas ranka.

25. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 10

1946 m. spalio 20 d.

Nuorašas
Slaptas

LLA 3-čios
„Tigro" Rinktinės Įsakymas Rinktinei Nr. 10 /OS/
Š t a b a s
Nr. 9 Ežerėnai, 1946 m. spalio mėn. 20 d.

Rikiuotės sritis

§ 1.

Nuo š. m. spalio mėn. 25 d. 3-čios „Tigro“ Rinktinės 2-tro rajono Organizacinio Sektoriaus Viršininku skiriu Kovą.
Pagrindas. 1946. X. 15 paskyrimo raštas Nr. 7.

§2.

Nuo š. m. spalio mėn. 25 d. 3-čios „Tigro" Rinktinės 3-čio rajono Organizacinio Sektoriaus Viršininku skiriu Vasarį.
Pagrindas. 1946. X. 15 paskyrimo raštas Nr. 8.

/pas[irašė]/ [be parašo]
Rinktinės Vadas

Švyturys [parašas]
/pas[irašė]/ Š v y t u r y s
Rinktinės OS Viršininkas

Šio įsakymo išspausdinta .....4 egz.
Iš jų gauna: a/ Apygardos Štabas..... 1 egz.
b/ Rajonų OS Viršininkai..... 2 egz.
c/ Lieka Štabe.....1 egz.
Nuorašas tikras Baravykas [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 14,1. 3. Originalas. Mašinraštis.

TIGRO RINKTINĖS DOKUMENTAI.
1946 m. spalio mėn. - 1948 m. rugpjūčio mėn.

26. Tigro rinktinės Organizacinio skyriaus viršininko Švyturio įsakymas Nr. 11

1946 m. spalio 25 d.

LLA 3-čios „Tigro“ Rinktinės Organiz[acinio] sk[yriaus] Viršininko
Į s a k y m a s Nr. 11

Nuo šių metų spalių mėn. 25 d. p[artizaną] Aušrūną skiriu 8-to rajono vadu ir nuo šios dienos įsakau eiti savo pareigas.

Švyturys [parašas]
Organiz[acinio] sk[yriaus] Viršininkas
1946 m. spalių mėn. 25 d.[29]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 14,1. 4. Originalas. Mašinraštis.

27. Vytauto apygardos štabo įsakymas apygardai Nr. 15

1946 m. lapkričio 30 d.

Nuorašas
Slaptas - Org.

LLA
3-čios
„Vytauto“ Apygardos
Š t a b a s
Nr. 54

Įsakymas Apygardai Nr. 15

Aukštaitija, 1946 m. lapkričio mėn. 30 d.

Rikiuotės sritis

p[artizanui] Rokui[30]

2.

Nuo š. m. spalių mėn. 1 d. 3-čios „Tigro“ Rinktinės Vadu skiriu Roką.
Pagrindas. 1946. 9. 30 paskyrimo raštas Nr. 53.

4.

3-čios „Tigro“ Rinktinės Vadui Rokui skubiai vykti į būstinę ir pradėti eiti

[29] Pabrauktose vietose įrašas padarytas ranka.
[30] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

pareigas. Apie tai pranešti man atskiru raportu.

/pas[irašė]/ Algimantas [be parašo]
Apygardos Vadas
/pas[irašė]/ Virpša [be parašo]
Apygardos Adjutantas
Nuorašas tikras Saulius [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12,1. 8. Originalas. Mašinraštis.

28. Vytauto apygardos štabo įsakymas apygardai Nr. 15

1946 m. lapkričio 30 d.

Nuorašas
LLA Slaptas - Org.
3-čios Įsakymas Apygardai Nr. 15
„Vytauto" Apygardos
Š t a b a s Aukštaitija, 1946 m. lapkričio mėn. 30 d.
Nr. 54

Rikiuotės sritis

3-čiai „Tigro"
rinktinei[31]

§ 1.

3-čios „Tigro" Rinktinės Vadas Karijotas, jam pačiam prašant, nuo š. m. spalių mėn. 1 d. iš einamų pareigų atleidžiamas.
Pagrindas. Rinktinės Vado Karijoto 1946. 9. 5 raportas.

§2.

Nuo š. m. spalių mėn. 1 d. 3-čios „Tigro" Rinktinės Vadu skiriu Roką.
Pagrindas. 1946. 9. 30 paskyrimo raštas Nr. 53.

§ 3.

3-čios „Tigro" Rinktinės Vadui Karijotui perduoti rinktinę su visomis turimomis štabo techniškomis priemonėmis ir dokumentais naujam Rinktinės Vadui Rokui. Rinktinės perdavimą-perėmimą atlikti pagal aktą, kurio 1 egz. atsiųsti Apygardos Štabui. Apie rinktinės perdavimą-perėmimą pranešti man raportais.

§4.

3-čios „Tigro" Rinktinės Vadui Rokui skubiai vykti [būstinę ir pradėti eiti pareigas. Apie tai pranešti man atskiru raportu.

/pas[irašė]/ Algimantas [be parašo]
Apygardos Vadas

[31] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

Tigro rinktinės dokumentai. 1946 m. spalio mėn. - 1948 m. rugpjučio mėn.

/pas[irašė] Virpša [be parašo]
Apygardos Adjutantas
Nuorašas tikras Saulius [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12,1. 9. Originalas. Mašinraštis.

29. Vytauto apygardos vado Algimanto raštas Tigro rinktinės vadui Rokui
1946 m. lapkričio 30 d.

Slaptas

LLA
3-čios „Vytauto" Apygardos
B ū s t i n ė
1946. 11. 30.

3-čios „Tigro“ Rinktinės Vadui Rokui

Nr. 55 Skirdamas Rinktinės Vadu, tikiuosi, kad Tamsta neapvilsite Apygardos Vadovybės nei to krašto visuomenės, kuri reikalinga jai atsidavusio vado. Be to, įpareigoju Tamstą laikytis šių nurodymų:

1. „Tigro“ rinktinę laikinai sudaro Švenčionių ir Svierių apskritys.
2. Abiejose apskrityse veikiantieji partizanų kautynių daliniai sudaro vieną junginį.
3. Dėti pastangas padaryti atskiros rinktinės užuomazgai Svierių apskrityje.
4. Daryti žygių susirišti su Baltgudijos ir Lenkijos partizanais; derybų jokių nevesti - sudarius ryšį, pranešti Apygardos Vadovybei ir laukti tolimesnių nurodymų tuo reikalu.
5. Sutvarkyti pastovius ryšius su Apygardos Štabu: turėti pagrindinius ryšininkus, kurie svarbesniais atvejais palaikytų tiesioginį ryšį; be to, turėti mažiausiai 2 patikimus asmenis, kurie išimtiniais atvejais galėtų atstovauti rinktinę (tokie asmenys turėtų būti tikri lietuviai, inteligentai, visapusiškai patikimi, prijaučią Partizanų Sąjūdžiui, ištikimi LLA programai ir priėmę LLA priesaiką).
6. Susirašinėjimą su Apygardos Štabu vykdyti griežtai prisilaikant nurodyto šifro; šifrui desišifravus, tuojau pranešti.
7. Susirišti su kaimyninėmis veikiančiomis rinktinėmis.

Algimantas [parašas]
Apygardos vadas

LYA, f. K-5, ap. 5. b. 73, 1. 2. Originalas. Mašinraštis.

30. Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus viršininko Švyturio paskyrimo raštas Šilui

1947 m. kovo 10 d.

S l a p t a s

LLA 3-čios
„Tigro“ Rinktinės
Būstinė
Nr. 27

Š i l u i
Paskyrimo raštas

Nuo š. m. kovo mėn. 1 d. laikinai esate paskirtas 3-čios „Tigro" Rinktinės 4-to VS rajono 1-mos grupės vadu, kol Tamstos grupė bus įjungta į skyrių bei būrių sudėtį. Apie tai bus pranešta atskiru raštu. Į grupę įeina sekantieji vanagai:

1. Šilas — grupės vadas
2. Jovaras — “ v[a]n[a]g[as]
3. Bolševikas
4. Pakalnis

Švyturys [parašas]
Rinktinės OS viršininkas

Ežerėnai, 1947. III. 10.

LYA, f. K-5, ap. 5. b. 79,1. 3. Originalas. Mašinraštis.

31. Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus viršininko Švyturio paskyrimo raštas Gyliui

1947 m. kovo 10 d.

S l a p t a s

LLA 3-čios
„Tigro" Rinktinės
Būstinė
Nr. 28

G y l i u i
Paskyrimo raštas

Nuo š. m. kovo mėn. 1 d. laikinai esate paskirtas 3-čios „Tigro" Rinktinės 5-to VS rajono 1-mos grupės vadu, kol Tamstos grupė bus įjungta į skyrių bei būrių sudėtį. Apie tai bus pranešta atskiru raštu. Į grupę įeina sekantieji vanagai:

1. Gylys — grupės vadas
2. Strazdas — “ v[a]n[a]g[as]
3. Šarūnas
4. Genys
5. Žalgiris

Tigro rinktinės dokumentai. 1946 m. spalio mėn. - 1948 m. rugpjučio mėn.

6. Ūsas

Švyturys [parašas]
Rinktinės OS viršininkas

Ežerėnai, 1947. III. 10.[32]

LYA, f. K-5, ap. 5. b. 79,1. 4. Originalas. Mašinraštis.

32. Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus viršininko Švyturio paskyrimo raštas Gintautui

1947 m. kovo 10 d.

S l a p t a s

LLA 3-čios
„Tigro" Rinktinės
Būstinė
Nr. 29

G i n t a u t u i

Paskyrimo raštas

Nuo š. m. kovo mėn. 1 d. laikinai esate paskirtas 3-čios „Tigro“ Rinktinės 7-to rajono VS 1-mos grupės vadu, kol Tamstos grupė bus įjungta į skyrių bei būrių sudėtį. Apie tai bus pranešta atskiru raštu. Į grupę įeina sekantieji vanagai:

1. Gintautas grupės vadas
2. Zubras v[a]n[a]g[as]
3. Naujalis
4. Žiogas
5. Bautrius
6. Pilypavičius
7. Pilypas
8. Poškus
9. Šermukšnis
10. Lazdynas
11. Gaidys
12. Barzdėnas
13. Jūraitis

Švyturys [parašas]
Rinktinės OS viršininkas

Ežerėnai, 1947. 3. 10.

LYA, f. K-5, ap. 5. b. 79,1. 5. Originalas. Mašinraštis.

[32] Mėnuo ir diena prirašyti ranka.

33. Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus viršininko Švyturio paskyrimo raštas Briedžiui

1947 m. kovo 10 d.

S l a p t a s

LLA 3-čios
„Tigro" Rinktinės
Būstinė
Nr. 30

B r i ed ž i u i

Paskyrimo raštas

Nuo š. m. kovo mėn. 1 d. laikinai esate paskirtas 3-čios „Tigro" Rinktinės 7-to rajono VS 2-tros grupės vadu, kol Tamstos grupė bus įjungta į skyrių bei būrių sudėtį. Apie tai bus pranešta atskiru raštu. Į grupę įeina sekantieji vanagai:

1. Briedis grupės vadas
2. Pušynas v[a]n[a]g[as]
3. Perkūnas
4. Kariūnas
5. Liūtas
6. Mikasiukas
7. Jupas
8. Ąžuolas
9. Žvainys
10. Strazdas
11. Gulbis
12. Sakalas
13. Artileristas
14. Aušra
15. Gegužė
16. Žibutė

Švyturys [parašas]
Rinktinės OS viršininkas

Ežerėnai, 1947. 3. 10.

LYA, f. K-5, ap. 5. b. 79,1. 6. Originalas. Mašinraštis.

34. Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus viršininko Švyturio paskyrimo raštas Žilvičiui

1947 m. kovo 10 d.

S l a p t a s

LLA 3-čios
„Tigro" Rinktinės

Ž i l v i č i u i

Tigro rinktinės dokumentai. 1946 m. spalio mėn. - 1948 m. rugpjučio mėn.

Būstinė
Nr. 31 Paskyrimo raštas

Nuo š. m. kovo mėn. 1 d. laikinai esate paskirtas 3-čios „Tigro" Rinktinės 8-to rajono VS 1-mos grupės vadu, kol Tamstos grupė bus įjungta į skyrių bei būrių sudėtį. Apie tai bus pranešta atskiru raštu. Į grupę įeina sekantieji vanagai:

1. Žilvitis grupės vadas
2. Norkaitis v[a]n[a]g[as]
3. Dagilis
4. Staniulis

Švyturys [parašas]
Rinktinės OS viršininkas

Ežerėnai, 1947. 3. 10.

LYA, f. K-5, ap. 5. b. 79,1. 7. Originalas. Mašinraštis.

35. Lietuvos Bendrojo demokratinio pasipriešinimo sąjūdžio komiteto direktyvinis biuletenis

1947 m. kovo 16 d.

Griežtai konspiratyviai

LIETUVOS B D P S KOMITETO
D I R E K T Y V I N I S B I U L E T E N I S
1947 m. kovo mėn. 16 **d.**

A. Liečia: 1.Mūsų kova.
2.Mūsų kovos —mūsų rezistencijos keliai, būdai ir priemonės.
3.Kovų dienos bėgamieji reikalai.

B. Žinoti ir vadovautis:
1 .Visiems BDPS padaliniams ir filialams.
2. VGP Štabui.
3. Lietuvos LK—GP Apygardų Vadams.
4. Svarbesnieji bruožai kiekvienam mūsų kovos - mūsų Sąjūdžio dalyviui.

1. Mūsų kova. — Prieš septynerius metus gūdi ir žiauri vergovės naktis užgniaužė mūsų Lietuvos Laisvės dieną ir be pertraukos slegia mūsų krūtines iki dabar. Toje vergovės naktyje vienas tironas buvo keičiamas kitu, o šį antrąjį vėl pakeitė pirmasis, kuris, kartotinai sugrįžęs į mūsų vieškelius ir laukus, dar karo degėsiams besmilkstant, ėmėsi klaikiuoju slogučiu vėl mus slėgti, naikinti, dusinti, nepalikdamas ramybėje gyvųjų nė mirusiųjų. Tai klaiki, siaubinga vergovės naktis. Tokios dar nėra buvę Lietuvos istorijoje. Tai primestinė, falsifikatais pridengta, iškamšomis ir

pastumdėliais prisotinta, pamynusi visokią teisę, teisingumą ir žmoniškumą planingai migdo letargo miegu ir mes vaitojame toje gūdžioje nedalioje. Bet tai kas, kad mūsų akys pristigo ašarų, tai kas, kad skruostus jau vilgo kraujo lašai, tai kas, kad širdis plyšta iš skausmo ir kančios smaugia mūsų viltį. Tai kas, kad visa Lietuva susigūžusi prie samanoto Pakelių Rūpintojėlio raudas į maldas pina, o eilės retėja ir retėja. Kraujas lietuvio gyslose neužšalo toje speigų žiemoje ir Lietuva - dar gyva ir bus gyva, nes „temiršta tik tie idealai, už kuriuos niekas nemiršta". Mes mūsų Lietuvą kaip pelikanai girdome savo krūtinės krauju, o plauname jos vargų dulkes savo kovų prakaitu ir našlaičių ašaromis ir tikime, kad „vienok gi kada atsibus Lietuva, negi veltui tiek iškentėjo?"

Mūsų kova, prasidėjusi prieš septynerius metus, be pertraukos vyko ir vyksta iki šiandien ir ji vyks tol, kol trūks vergijos pančiai, kol išauš Laisvės Rytas ar užšals paskutinis lietuvio - laisvės kovotojo kraujas ir žus paskutinis lietuvis.

Nūdienė mūsų kova yra organiškas laisvės kovų tęsinys. Nūdienė mūsų kova yra pats žiaurusis, pats sopulingasis etapas mūsų kovų Kalvarijoje. Kad tai tiesa, žino kiekvienas, kas pats išgyvena tėvų, brolių, draugų netekimą kas pats savo akimis matė išniekintus brolių lavonus, kas pats gyvena amžino klajūno - persekiojamo, gainiojamo, gaudomo žvėrelio dienas ir likimą kas nustojo visko, išskyrus gyvenimą vergovės košmare.

Mūsų kovos gretos spontaniškai, savaime ėmė tirštėti, savaime ėmė glaustis kovojanti krūtinė prie krūtinės, savaime ėmė žengti koja prie kojos kovų laukais, viena ranka suspaudė ginklą o antroji įsitvėrė į draugo ranką ir taip iš lėto, žingsnis po žingsnio iškilo kovojanti Lietuva, sudaryta iš Lietuvos Laisvės Armijos, Laisvės kovotojų, įvairių partizanų ginkluotų kovos grupių ir junginiu - gimė mūsų kova ir mūsų Bendrasis Demokratinio Pasipriešinimo Sąjūdis, kovojąs už Lietuvos Atstatymą. Kiekvienas padorus, taurus, ne savanaudis lietuvis tai suprato ir įvertino, ir ėmė didėti mūsų kovos gretos, ėmė sruventi gaivia tėkme mūsų kovos sąjūdis, kreipdamas visus kovojančius į išminties rodomus kelius, ėmė dalintis tikslia padėties analize, ėmė remtis tiksliais duomenimis ir atspariu pagrindu - mūsų Užsienio Delegatūros ir Informacinio Centro prisiunčiamomis žiniomis; ir ėmė retėti beprasmės aukos, prasidėjo nūdienė mūsų kovos fazė, įgalinanti tęsti kovą su mažiausiais kraujo nuostoliais, leidžianti juo didesniam būriui kovų dalyvių išsilaikyti, išlikti ir sulaukti Laisvės Aušros ir Lietuvos Prisikėlimo.

Taip, Lietuva jau kovoja ir kovoja su mažytėmis išimtimis /efr. Į 3-4 skirsnį/ ryžtingai, apdairiai ir išmintingai, žengdama deramais kovų keliais. Betgi už ką kovoja Lietuva? Už ką pakilo lietuviai ir kodėl žengia Demokratinio Pasipriešinimo Sąjūdžio kovos gretose didžiuma lietuvių? Kokia mūsų kovos esmė?

Atsakymą į tuos klausimus išrašo per septynerius nelygios kovos metus kritusių kovų lauke didvyrių ir kankinių kraujas, išryškina tremtinių vaitojimai ir dejonės, papildo kalinių tylūs bežadžiai atsidūsimai, užbaigia atsakymą visų lietuvių neišmatuojamos kančios ir iškentėti vargai. Kokis gi tas atsakymas?

Mes kovojame, nes:

1/ laisvi gimę, laisvi augę, branginame laisvę ir laisvi norime gyventi ir mirti.

2/ trokštame gyventi tik laisvoje, nepriklausomoje, demokratinėje, vieningoje Lietuvoje, kurioje gyvenimas grindžiamas krikščioniškosios moralės dėsniais, kurioje nėra jokių vergų-baudžiauninkų ir diktatoriškų satrapų- tironų kurioje klesti ir tarpsta įvairiausios kultūrinio gyvenimo kūrybinio progreso apraiškos, kurioje galima tikėtis įstatymų teisingumu, laisvių gerbimu, globa ir apsauga.

3/ mes kovojame, nes privalome tesėti ir ivvkdvti žuvusių už laisvę testamentą, išrašytą gyvybės krauju ir neišmatuojamo skausmo ir kančių raidėmis.

4/ mes kovojame, nes norime parodyti pasauliui, kad yra idealų, kurie įkvepia ir įgalina nykštuką milžinu darytis, duoda jėgų ir drąsos tiek, kad galingas tironas nebežino, kaip užgniaužti, jei dar gėdijamasi viešai visus išsmaugti.

5/ mes kovojame, nes tikime, kad kovojame ne vien tik už savo laisvę ir gerbūvį, o kad kovojame už visų brolių, už Tėvynės, už Lietuvos, už visų nuskriaustųjų ir pavergtųjų idealus, teises ir teisingumą, kuriuos Didžiosios Vakarų Demokratinės Galybės paskelbė iškilmingai pasauliui, pagrindėjų vertingumą karo metu geriausiųjų savo sūnų gyvybių ir kraujo milijoninėmis aukomis, sutvirtino milžiniškomis sujungtomis pajėgomis, pergalės triumfu ir įrodė tų idealų vertę ir prakilnumą sukurtomis kultūrinėmis vertybėmis bei iki šiol neįsivaizduojamo masto pažanga.

6/ mes kovojame, nes negalime, neturime tiek jau jėgų. kad pajėgtume abejutiškai žiūrėti į merdėjančiu kalinių kolonas. į tremtinių ešelonus, į rusų infiltraciją visų gyvenimo sričių ir jų brovimąsi į kad ir mažiausią plyšelį, negalime ramiai žiūrėti į sistemingą ekonominį susinimą, alinimą, rafinuotą dvasios slopinimą ir nuodijimą, darant iš gyvo žmogaus - žmogų vilką, tetrokštantį gyventi šia diena, kurio idealas - duonos pluta, kuris nejautrus brolių ašaroms, kuris pasidaro robotas, kuriam nieko nėra brangaus, kuris nepažįsta dvasios vertybių, kuriam krikščioniška moralė yra patyčių objektas, o viso centre - nei šmatuojama baimė, rytoj aus netikrumas, drebėjimas ir vergiškas šunuodegiavimas.

7/ mes kovojame, nes manome ir tikime, kad gi ateis kada nors valanda ir pasaulis pritrūks kantrybės, nuplėš plėšriam tironui kaukę, suburs visas jėgas ir padės išlaisvinti milijonus pavergtųjų kankinių tremtinių kalinių ir vergų o toje kovoje mūsų kovos sąjūdis įgalins vieningomis gretomis nutraukti vergovės pančius ir pakilti po siaubo nakties naujam, atstatymo gyvenimui.

8/ mes kovojame, nes Aukščiausias Pasaulio Valdovas įsakė kovoti su pikto karalija ir kovoje kritusiems pažadėjo amžinos laimės ir garbės vainiką.

9/ mes kovojame, nes dar kol kas iš siaubo neišėjome iš proto ir dar gyvi esame. - Ar galime nekovoti? -

Todėl mes ir kovojame. Todėl mes ir nebijome žūti, todėl mes ir žūstame. Todėl tas yra melagis ir nepažįstąs mūsų kovos esmės, kas šneka kitaip, kas nori

aiškinti mūsų kovą avantiūrų pamėgimu, individualios savisaugos ieškojimu, kerštu ar nusavinta žeme, ar kaip partinių kėslų užmačias, ar tiesiog vaikymuisi garbės, ieškojimą kankinių vainiko ar geidimą įsitvirtinti ir vėliau kaip delfinui plaukioti būsimoje Lietuvoje putliam veltėdiškume? Tai ne tik melagis, bet ir aklas, ir kurčias, tai tiesiog jau nebe žmogus, nes ir taurus priešas sako apie priešą teisybę.

Broliai, mes žinome, kodėl kovojame. Žino ir mūsų Lietuvos laukų, sodybų ir miškų žemelės sauja, klausk ir ji atsakys. Ji atsakys, kad mes kovojame, nes jaučiame iš po velėnos balsą, verčiantį kovoti, ir kad ta kova būtina. Ji apsakys ir suniekins tuos, kurie klega, kad mes kovojame geisdami politinės frakcijos, lyg medinį arkliuką išjoti į būsimą Aušrą, kad geidžiame būti ministeriais, valdovais. Broliai, mes kovojame ir žinome, kad „šiandien tu, o ryt aš“ - atsigulsime į Tėvynės žemę, bet kad mūsų vaikai džiaugsis laisvės laime, kad atėjusi naujoji karta toliau varys Atstatymo darbą, toliau pastūmės kultūros pažangą. Mes kovojame ne už postus ar pozicijas sau, o už gyvenimą kitiems, už Tėvynės laisve ir nemariuosius ŽMONIJOS IDEALUS. Dėl to ta kova yra mūsų gyvenimas, o mūsų gyvenimas yra Tėvynės gyvenimas. Dėl to mūsų kova yra tęsinys tos kovos, kurią pradėjo su pikto sėbrais prieš 2 000 metų Jojo Minčių įkvėpta anoji Nazareto žvejų saujelė ir per Kolizeumų[33] ir visų laikų kankinius išnešė kovos vėliavas į šias mūsų dienas. Tos vėliavos šiandien plevėsuoja daugiur, plevėsuoja ir mūsų krašte, ir kol tos senos kovų vėliavos pleveno laisvoje mūsų Tėvynėje, tol lietuvis buvo tylus ir dirbo ramiai darbus, bet kai tas vėliavas ėmė niekinti, pasikėsino tironas sutrempti kojomis, tuomet tylusis lietuvis susijaudino. Buvęs tylus it mūsų laukų upės, it tyliųjų beržynų ošimas, subangavo kraujas ir pakilo lietuvis į kovą. Argi gali lietuvis nekovoti? - Tai tokia yra mūsų kova, tai tokia mūsų kovos esmė. Bet kaipgi mums kovoti?

2. Mūsų kovos - mūsų rezistencijos keliai, būdai ir priemonės.

Pereitų metų vasarą/1946. VIII. 21./ direktyviniame biuletenyje analizavome, tarp kitų, ir šiuos du klausimus:

1/ ar eiti iki šiol eitu keliu, ar ieškoti naujų kelių? Ir

2/ kuriuo keliu žengti, kurį kelią rinktis?

Kad verta ieškoti nauiu mūsų kovoje keliu - naujų kovos formų teigimą grindėme:

a/ reikalu sumažinti beprasmes aukas ir be ryškios naudos liejamą kraują,

b/ reikalu padėti galimai didesnei daliai lietuviu išlikti savo Tėvynėje, o ne įžengti į tremtinio vargą, o ne įtraukti į kančią ir pražūtį be reikalo šimtus ramių tautiečių,

c/ reikalu neįduoti priešui pasiteisinimo prieš pasauli, kad čia kovoja pamynę žmoniškumą padugnės, nekaltų žmonių žudikai, buvę vokiečių pa-

[33] Taip dokumente. Matyt, Koliziejus.

kalikai ir sandarbininkai, geidžią trukdyti Lietuvos valdymą ir gyvenimo lygio kėlimą, plėšrūs, iš pasalų žudikai,

d/ mūsų kritusių brolių testamento įvykdymu,

e/ nūdienės pasaulinės politikos konjunktūra - išryškėjimu, kad greito karo nėra pagrindo laukti.

f/ mūsų vedamos kovos esme: kovojame už laisvę, teisingumą, humanizmą, demokratiją, krikščioniškąją moralę ir įgimtas teises, o ne už politinį dominavimą, kokios nors politinės frakcijos hegemoniją, klikos viešpatavimą, asmeniškų interesų egoistinę naudą ar norą vien tik liepsnoti kerštu, keršijant už skriaudas, iš eilės visus žudyti, kaltinti ir vėl žudyti, atsimokant tais pačiais darbais, kaip ir priešas, nesiskiriant nuo jo bestiališko[34] žiaurumo, žemiausios moralės. Mes gi teigiame, kad esame kultūringi žmonės, mylį idealus, suprantą ir gyveną pagal krikščioniškos moralės dėsnius ir kovoją kaip dera tikram kariui - kovotojui - laisvės gynėjui ir lietuviui, ir kad neseikėjame tuo pačiu kruvinu priešo saiku.

Po to į klausimą: kuri kelia rinktis? Davėme atsakymą, kad:

1/ pasirinktas kelias privalo būti toks kelias, kuriuo žengdami lietuviai galėtų nenustoti vilties, išlaikyti Tėvynės laisvės ilgesį, išsaugoti save, savo artimuosius nuo beprasmių kančių ir vargų /apart tų, kurie jau ir taip yra užgulę/, kad tas kelias įgalintų išsilaikyti ir išlikti galimai ilgiau ir mažesnių aukų pareikalautų mūsų kova, kad didesni būriai ir tirštesnės gretos pakiltų lemtingo mūšio valandoje už Lietuvos Laisvę ir kad greičiau pajėgtų Laisva Lietuva užgydyti žaizdas ir atsistatyti.

2/ vienintelis kelias, atsakąs į visus mūsų kovos reikalavimus ir kovos tikslus, yra griežtos konspiracijos kelias, pogrindinės labiau pasyvios rezistencijos - demokratinio pasipriešinimo kelias, kuri rodo Bendrasis Demokratinio Pasipriešinimo Sąjūdis - sąmoningai galvojant, realiai vertinant padėtį, kovojanti Lietuva. Tas kelias pagristas tautiniais interesais. Tėvynės meile, laisvės ilgesiu, lietuvio branginimu, priešo tinkamu pažinimu ir įvertinimu, tarptautinės padėties tikslia analize ir mūsų Užsienio Delegatūros ir Informacijų Centro suteiktomis žiniomis, duomenimis ir reto nuoširdumo konsultacija.

Mes ne iš piršto laužiame teigimus, o imame iš gyvenimo, iš tikrų versmių iš lietuvio širdies ir proto. Kurie žengė tuo keliu sąmoningai, apdairiai ir tvarkingai, tie žino to kelio vertę ir naudingumą, tų gretose mažesnės kraujo aukos, tų kovų barų apylinkėse žmonės nesibodi laisvės kovotojų, o juos myli ir globoja, nes žino, kad jie pikto nenori ir neša už juos vargų, kančios ir rūpesčio didesnę naštos dalį.

[34] Taip dokumente. Matyt, žvėriško. Bestija (lot.) - žvėris.

Tie, kurie manė, kad tas kelias yra rodąs bailumą, verčiąs atsisakyti mūsų kovos tikslų ir dėl to pasuko į griežtai priešingą- aktyvaus ginkluoto pasipriešinimo kelią, mesdami šūkius apie greitą karą tarp Rytų ir Vakarų/„dienų klausimas"/, tie įvedė plačias apylinkes į beprasmį vargą, sukišo šimtus be reikalo į prienagus[35] - į kalėjimą. ištrėmimą, sudėjo per ankstyvas ir dar nebūtinas brangiausio lietuvio kraujo ir gyvybės per gausias aukas, demaskavo kovų židinius, neteko materialinių kovai vesti vertybių, išretino kovų gretas ir pagimdė žmonėse abejingumą ir nepasitikėjimą teigimais, privertė atšalti ir tik iš baimės gelbėti tyliai klausiant: „Nejaugi nebėra išmintingų žmonių? Nejaugi miela pjudyti, kurstyti ir po to pasišalinus į nuošalę, nieko negalint pagelbėti, beviltiškai žiūrėti į mūsų vargą? Kam blaškote dūžtančius vylingus blizgučius? Kodėl nežengiate protingos kovos keliais?" Negana to. Ta forsuota aktyvi banga iššaukė priešo priešsmūgį, įgalino rasti pateisinimųu savo šlykštiems naikinimu darbams, o tūlos apylinkės prikimštos karinių-milicinių priešo - okupanto pajėgu sudaro dar didesni vargą, dar labiau sruvena mūsų žmonių ašaros, dar daugiau gema sielvarto ir betiksliu kančių. Kyla klausimas: kas verčia tą toliau tęsti? Nejaugi nebegali šaltai galvoti ir išanalizuoti padėties, teikiamų žinių? Ar nelošia čia rolės noras pasirodyti išdidžiu ir nenoras priimti kitų teikiamų žinių pagrįstų faktais ir išmintinga taktika? Atrodo, kad taip ir yra. Dėl to ir daros taip graudu ir kraupu, nes kai kur buvusios dienos davė didelių mūsų kovai nuostolių ir sudarė betikslių kančių. Ar ilgai dar taip tęsis? Ar nesudrebės širdys tų, kurie veda į pražūtį brolius, nepagrįstus gandus skleisdami, kurie žengia klystkeliais ir tuojau nesąmoningai padeda priešui ir jo kėslams? Ar ne laikas susiprasti, liautis putliai demonstravus savo išmonę ir ar ne metas pripažinti suklydus ir pradėti žengti tikru kovos keliu? Atrodo, kad iau laikas. Bet ar visi tai jau jaučia?

Štai gautos iš užsienio žinios rodo, kad ne visi lietuviai moka blaiviai, realiai ir nuoširdžiai vertinti padėtį, ir vienodai lygiai nori talkininkauti mūsų žūtbūtinėje laisvės kovoje. Tarp daugelio mūsų tautiečių, nūnai esančių Vakarų kraštuose ir ten atklydusių beriedant tirono ordų lavinai į vakarus, kažkaip susidarė dulkių, kurios jau nebeleidžia regėti dienos šviesoje mūsų kovos, Lietuvos, nūdienės mūsų vergovės. Nenorime išmetinėti ar kaltinti, pjudyti ar skaldyti /kas turi gryną sąžinę, tas pats žino savo darbų vertę/, bet mums rodosi, kad mūsų broliai, ten esą, ypač kai kurie, kiek per daug saloniškai vertina nūdienį gyvenimą. Kai mūsų krauju ir ašaromis aptekusios akys žvelgia į tūlus laisvės klausimų analizavimus, susidaro įspūdžio, kad mes jau nebesusigiedame. Ten yra saujelė tautiečių, kurie gyvena svajonėmis, galvoja apie kažkokį savęs „nepakeičiamumą", stumia prieš save anų dienų nuopelnus ir jų priedangoje stengiasi įsitvirtinti, užimti pozicijas ir kalbėti apie „vyraujančių veiksnių" misiją ir jų nepakeičiamumą nūdienėje kovoje, pradeda erzeliuoti dėl būsimų politinių frakcijų įtakų santykio ir vyravimo, būgštauja ir net bando pykti ar nori likti nuošalėje, - tai faktas.

[35] Taip dokumente. Matyt, turėtų būti - priešo nagus.

Mes vertiname ir branginame žilų galvų veteranus, nes mokomės iš jų žygių, nes jaučiamės maži prieš jų atsiekimus ir kūrybines galias, bet mes drįstame tiesiai, nuoširdžiai ir atvirai kalbėti ir mes manome, kad viso centre - mūsų Lietuva, mūsų Lietuvos Laisvė, nepriklausomybė ir atsikūrimas demokratiniais pagrindais, pagal krikščioniškosios moralės dėsnius. Mes esą Tėvynėje, nūdienėje vergovėje, nešame pačią sunkiausiąją, pačia DIDŽIĄJĄ VERGOVĖS retežių naštą. Mūsų kova yra kraujo lašais, prieš laiką užgesusiomis gyvybėmis, aimanomis, tremtinių ir kalinių kančiomis, nuolatiniu drebėjimu dėl rytojaus neaiškumo grįsta. Mūsų gyvenimo dienos nesulyginamai kartesnės nė visų kitų, kurie toli nuo Lietuvos milžinkapių gyvena nebijodami, kad bus areštuoti, ištremti. Sunki emigranto dalia, bet toli gražu ne vergo, pajungto po plėšria tirono letena. Mes kovojame dantis sukandę, apkepusiomis krauju žaizdomis iki paskutinio atodūsio. Ir mes tikime, kad esame nūnai kovojančios Lietuvos centras. Mes drįstame galvoti, kad į mūsų kovų barus turi gravituoti visu lietuvių akys, širdys, pagalba ir parama. Mums netgi atrodo, kad mes sudarome ta gyvaia. kamuojama, maltretuojamą[36] Lietuva. Argi mes klystame?

Todėl mums atrodo, kad mes nesame aklo likimo auka priešo nasrams, priešo patrankų mėsa, trąša Lietuvos Laisvės dirvoje, o kad mes esame Lietuvos gyvi nariai, geidžią nusikratyti nelaisvės jungą, trokštą gyventi, kurti ir įnešti šį bei tą į žmonijos kultūros rūmą. Todėl ir atrodo, kad visi □vadovaujantieji veiksniai" turi dėkoti Dievui, kad jiem neteko toks rūstus likimas, kaip mums ir privalo kreipti visus savo darbus, aukoti visas savo jėgas mūsų vargo lengvinimui, mūsų KOVOS STIPRINIMUI. Nereikia kartoti tūlos pasakėčios apie jautį ir uodą, o drąsiai žvelgti prieš save ir dirbti, glausti savo krūtine prie kito krūtinės, vieningai susiimti rankomis visiems ir grįžti į Tėvynę ne kaip paklydusiam sūnui, o kaip pilnaverčiam kovu broliui. Mes nekaltiname, o sakome: verbus veritatis[37]. Mes esame jau tokie, gal kiek grubūs ir pernelyg tiesoki, nes mes esame nūnai kitokie nei prieš 2 1/2 metų. Esame kitokie, nes mūsų akvs išgyveno karo verpetų stichijos baisumą, mūsų akys regi baisumus, kuriu kiti negalės nė įsivaizduoti, mūsų ausys girdi tokius skundus, kurie net akmeni priverčia sujudėti, mūsų rankos surakintos vergovės pančiais, o mūsų kovu broliai dažnai gesta kaip altorių žvakės prieš mūsų akis ir jų kraujo šilta srovelė įsigeria į mūsų rūbus, mūsų krūtinėje gūdi vergovės nykuma, gėla ir sielvartas. Nežiūrint to, mes kovojame. Todėl kas gali mus kaltinti, kad grubūs mūsų žodžiai. kad mes tiesiai teisybę sakome?

Mes kovojame ne už partijų hegemoniją, ne už partinių lyderių garbę, o kovojame už mūsų Lietuva ir mūsų gyvenimą. Kas dabar pagelbės mūsų kovai, kas paguos mūsų iškamuota siela, kas talkininkaus savo tauriu darbu, mokslu, politine veikla, savo pažintimis mūsų kovai - kovojančiai Lietuvai, kuri yra vergovėje. - tą

[36] Taip dokumente. Maltretuoti (pranc.) - blogai su kuo nors elgtis.

[37] Taip dokumente.

mes priimsime kaip mylimiausią brolį, kaip šviesų mūsų kovų veteraną, mūsų pasididžiavimą ir mūsų laimės dalininką. Mums rūpi nūdienė Lietuva ir kaip pagelbėti tiems, kurie alksta, trokšta, dūsta, kovoja. Visokias rietenas metam į šalį ir kviečiam visus galvoti apie kenčiančią Tėvynę, o ne erzeliuotis, įmantriai rikiuoti gražbylystės posmus. Dėl to ir sakome: „En dextra fidesque“[38] - ir pirmyn vieningu keliu. Kelias tas - tai mūsų rezistencijos - mūsų sąjūdžio kelias, griežtos konspiracijos rėmuose esąs pasipriešinimo kelias, bazuojasis labiau pasyvia kovų išraiška, kol yra nūdienė tarptautinė situacija ir įgalina išlikti, išsilaikyti ir sulaukti Laisvės Prisikėlimo.

2/ Mūsų kovos būdai ir priemonės. — Mes branginame kardo ašmenų aštrumą, bet dar labiau vertiname spausdinto žodžio galią, žodžio, kuris yra paremtas tikrų šaltinių medžiaga, tikslia padėties analize, kuris įgalina nenustoti vilties, leidžia regėti šviesią ateitį, kuris parodo tarptautinę padėtį, kuris iškelia mūsų kovą iš tamsos, pereina ..geležine uždanga" ir parodo mūsų kovos tikrąjį vaizdą ir esme tarptautiniame forume. Todėl ir kviečiame laikytis ir naudotis mūsų patiekiama informacija ir žiniomis, nedarant pražangų su vedama linija.

Mes manome, kad būtina naudoti visas asmeninio sąlyčio galimybes parodyti realiai padėčiai, mūsų kovos esmei, mūsų vilčių realumui, kurstyti Tėvynės meilės ugnį, ugdyti laisvės ilgesį, skatinti mesti rietenas ir vieningai žengti kovų keliu, laikantis griežtos konspiracijos, vengiant padėties užaštrinimų branginant savo ir kitų gyvybę ir sveikatą, dalinantis duonos plutele ir guodžiantis, neleidžiant įsibrauti į gyvenimo esančias spragas priešui - okupantui - rusui, o stengiantis užimti esamus postus ir vykdyti priešo apsupimą, kovojant už mūsų krašto gerbūvį, atsistatymą ir ekonominį klestėjimą, stengiantis visais galimais būdais išlikti, išsilaikyti ir sulaukti laisvės kovų Aušros, nes tik tuomet išryškės visoje pilnumoje ir skaistume visos mūsų aukos, iškentėti vargai ir Tėvynės meilės gilumas. Todėl ir „būkime gudrūs kaip žalčiai ir nekalti kaip avinėliai".

3. Kovų dienos bėgamieji reikalai.

Tenka pranešti ir pastebėti, kad:

1/ mes sudarėme patikrintą, patikimą ryšį su mūsų Užsienio Delegatūra ir Informacijų Centru. Tas ryšys didelių aukų reikalauja, daug kai kam kaštuoja vargo ir graso grėsme, bet įgalina gauti brangias žinias iš anapus „geležinės uždangos", leidžia vis realiau pradėti pajusti ir tikėtis efektyvesne brolių parama, pagalba. Tuo pačiu keliu mes pasiunčiame mūsų vedamos kovos vaizdus, okupanto siautėjimo aprašymus, mūsų kančios ir vargo atgarsius visam pasauliui. Tuo pačiu mes jaučiamės susirišę į vieną, monolitišką, kovojančią Lietuvą. Tuo pačiu mes galime nebūgštauti dėl taktikos, pasirinkto kovos kelio ir Lietuvos Rytojaus.

2/ kuo galėdami ryžtamės dalintis ir kuo galėsime dalinsimės ateigoje. Prašome tik laiku kreiptis ir išdėstyti slegiančius kovų vargus, o po to bendromis jėgomis ieškosime vargų pašalinimo būdų ir priemonių, įkliuvusius į nedalią stengsi-

[38] Taip dokumente.

mės kiek pajėgdami gelbėti /tai liečia: dokumentais aprūpinimą, medikamentus, stacionarinį ligoninėje gydymą, globą ir pan. klausimus/.

3/ kviečiame: isisamoninti į mūsų kovos esmę, suprasti mūsų Sąjūdžio pagrindus, pradėti žengti daug drausmingiau kovos keliu ir labiau laikytis teikiamų direktyvinių instrukcijų. padėties įvertinimo ir dar apdairiau, dar išmintingiau, dar labiau branginant savo ir kito gyvybę, žengti kovos laukais, kurstyti viltį, meilę, tikėjimą. Privalu vengti beprasmių aukų ir vargo naštos didinimo ne tik sau, bet ir kito atžvilgiu. Privalu išlikti ir turime taip kovoti, kad ne vien mirusieji, o ir gyvieji galėtu būsima laisve ir laime džiaugtis.

4/ su širdgėla betgi tenka konstatuoti, kad dar ne visi 100% mūsų kovos dalyvių taip galvoja, kaip sub 3/[39] kviečiama. Pasitaiko tūlų keistuolių, kurie nenori pagalvoti, nenori pasvarstyti, nenori ar bijo teisybei į akis pažvelgti ir eina klystkeliais, tempdami prieš norą vieną - antrą paskui save niekuo nekaltą kovų brolį, sudarydami net žalos kai kuriam rajonui. Iš tokių keistuolių kad ir rodomos iniciatyvos, bet naudos mūsų kovai maža, o daugiau grėsmės, dešifravimo ir net kartais didelės žalos. Štai ir šių metų pradžioje, sausio mėn. pirmoje pusėje, buvo panašių faktų ir tenka vieną ypač tokį ivykį rimčiau paanalizuoti, išnagrinėti priežastis - argumentus, pamatyt tokio poelgio pagrindu nepagristumą. pereinanti i žemos moralės poelgį, priartėjantį prie priešo ir grėsmingai grasinanti skaudžiomis pasėkomis, jei laiku nebus atkreipta reikiamo dėmesio ir parodyta sąmoningo budrumo bei giedraus proto. Tas išsiskirias iš kitų ivykis kelia didelių įtarimų savo veiksmų charakteriu, veiklos forma, pobūdžiu ir turiniu. Tenka rimtai galvoti, ar tai nėra sąmoningas ir gudriai surežisuotas priešo triukas, turįs uždavinio bandyti suskaldyti mūsų kovą iš vidaus, supjudžius brolį prieš brolį, įnešus rietenas ir, tokiu būdu demaskavus centrinius asmenis, užgniaužti visą veikimo centrą, sulikviduoti periferinius satelitus, uždusinti mus mūsų pačių rankomis. Konkrečiai - reikalas eina apie keista ir įtartina dezertyravimą iš patikėtu darbo barų pono Tautvaišos-Šalnos-Girėno /iš Jungtinės „Kęstutis" Apygardos/ ir pono Vyčio-Kazimiero /iš „Tauro" Apygardos/. Vytis-Kazimieras buvo einąs VGPŠ Viršininko adjutanto pareigas, Tautvaiša-Šalna buvo BDPS „B“ skyriaus ryšio reikalui pakviestas ir ruošiamas į žygį su užsieniu, laikinai vykdęs techninką centralizacijos darbą su Jungtine „Kęstutis" Apygarda ir 3 LLA „Vytautas" Apygarda. Abu tie asmenys 5-is mėnesius vykdė patikėtus uždavinius ir buvo drausmės tinkamoje aukštumoje ir tik kai pajuto, kad patys juodžiausi centralizacijos darbai nudirbti, kad jau galės įvykti mūsų kovos galutinis įėjimas į tinkamas vėžes - staiga 1947. I. 8 dingo. Pradžioje manyta apie areštą ir priimta visos priemonės, pakeista ryšys, įspėta apygardos. Po mėnesio ėmė ryškėti ir galutinai dabar, suvedus visus nuodugnaus tyrimo duomenis, išryškėjo, kad kalbami asmenys, neįspėję savo tiesioginių viršininkų- kovos brolių, sulaužę pasitikėjimą pasisavino VGPŠ būstinėje buvusio judamo turto dalį, pagrobė pas juos paliktą VGPŠ antspaudą, išsinešė net

[39] Taip dokumente.

juokingai menkavertes reikmenis, pasisavino kitiems reikalams skirtą pinigų sumą kaip bailūs vagišiai ir bailiai tyliai išsėlino ir dezertyravo, nesirūpindami iš to žygio būsimomis pasėkomis, nepagalvodami apie būsimą žalą užmiršę duoto žodžio laikymą karinę drausmę ir net krikščionišką moralę: prieš nė ryžties mesti šmeižto akmenį - išsiaiškinti akistatoje padėtį ir kilusias dvejones.[40] Negana to, jie nuvyko į „Tauro“ Apygardą sukvietė neva tai Lietuvos Laisvės kovotojų „atstovų suvažiavimą" ir remdamiesi pono Tautvaišos ir Kazimiero pateiktais „argumentais" sudarė iš „Tauro" Apygardos Štabo mūsų komiteto imitaciją. Tame „suvažiavime", kaip pasirodo, dalyvavo vien tik „Tauro" Apygardos trijų rinktinių vadai ir „Tauro" Apygardos Štabo Politinės Dalies Viršininkas Gediminas, Apygardos Vadas ir mūsų dezertyrai.

Štai jų svarbesnieji „argumentai":

a/ Hektoras-Alfonsas mūsų Užsienio Delegatūros narys ir mūsų komiteto narys esąs areštuotas, nepasiekė Vakarų.

b/ Jokio ryšio su Vakarais nėra, o yra tik blefas, šantažas ir panašiai,

c/ Nužudytas „DK" Apygardos Žaliasis Velnias,

d/ Nužudytas PLP Štabo narys Daktaras ir panašūs haliucinacijų „vaizdai".

Kad tai melas ir išgalvoti šmeižtai, turį tikslo pridengti padarytą prasižengimą ir parodyti save nekaltais, gali kiekvienas įsitikinti pažvelgęs į mūsų „Kova" 1947. III. 5 numerį ir pridėtas fotokopijas. Kad tai iš tikrųjų taip yra, galės įsitikinti kiekviena Apygarda, papildomai tuo reikalu atsiųsdama savo atstovą į mūsų būstinę, kuriam mes išaiškinsime visus anųjų prasižengimų pagrindus ir anųjų šmeižtų cinizmą, nes ir Daktaras, ir Žaliasis Velnias yra gyvi ir sveiki, o visos pašto siuntos ir Hektoro-Alfonso laiškai randasi mūsų būstinėje. Tik pagalvokit, ir išryškės šmeižto tikrasis pagrindas - noras vadovauti ir ryškės juokinga „kova dėl valdžios", tiesiog juoką keliąs neprotingumas, bet drauge išryškės ir prasižengimo gilumas. Išryškės, kad ponų Tautvaišos ir Kazimiero sunkiai prasižengta:

a/ duotam žodžiui,

b/ draugiškumui,

c/ parodytam pasitikėjimui,

d/ garbingumui ir teisybei,

e/ mūsų kovos drausmei,

f/ mūsų kovos moralei,

g/žmoniškumui,

h/ krikščioniškiems gyvenimo dėsniams ir

i/ mūsų vedamai Laisvės kovai bendrai.

Tai sunkūs prasižengimai, tai jau išsigimusio žmogaus žemiausių instinktų prasiveržimas, tai jau gresia mūsų kovai, nes talkininkauja priešui.

Nesirengdami eiti į dvikovą tokiais pačiais ginklais, mes visą tą įvykį, kaip

[40] Taip dokumente.

skaudžią pamoką, su širdgėla išgyvenome ir visą tą prasikaltimą perduodame Aukščiausiam Karo Lauko Teismui. Visus gi kovos brolius, mūsų Sąjūdžio dalyvius įspėjame saugotis provokacijos, prašome būti apdairiems, išmintingiems ir nepasiduoti žemiems instinktams, o būti laisvės kovotojais tikrąja žodžio prasme, t. y. tikrais vyrais, tikrais kultūringais kariais, aukštos moralės lietuviais-patriotais ir humanistais. pasižyminčiais mokėjimu viską vertinti protu ir valdyti save geležine valia, praktiškai sukuriant tikrąjį tauruįį žmogų, o ne žmogų - vilką, bedvasį, pilną laukinių instinktų ir džiunglių pomėgių.

Mes drauge norime tikėti, kad dezertyrai susipras, pamatys savo kaltę ir sugrįš kaip sūnūs palaidūnai, ir tauriais kovų žygiais atpirks nuodėmę bei įrodys, kad nėra galutinai supuvę, sugedę, nes: „Errare humanum est, sed in errore perseverare diabolicum[41] - suklysti yra žmogiška, bet suklydus klaidoje likti velniška", - sakydavo senovės romėnai.

5/ Prašome nenustoti vilties, visais būdais vengti klaidų, būti garbingais mūsų kovos Sąjūdžio dalyviais, vis kurstyti Laisvės tikėjimą ir ilgėsį, vengti bereikalingų ir beprasmių aukų. kviečiame žengti mūsų nurodomu keliu ir koja prie kojos. krūtinė prie krūtinės, susirišus meilės ir vienybės ryšiais, žengti ryžtingai, protingai ir drąsiai, nes tik tokiems ir Dievas padeda.

- Tebūnie amžina garbė ir meilė prieš mus kritusiems kovoje. Tegyvuoja Laisva, Demokratinė, Nepriklausoma mūsų Lietuva!

Biuleteni gauna: 1. BDPS Filialų Viršininkai.
2. VGPŠ nariai.
3. G. P. Apygardų Vadai.
4. Užsienio Delegatūros - Informacijos Centras.
5. Vienas egz. užkasamas į žemę ateigoj nūdien vedamų kovų už laisvę pavaizdavimui.

Lietuvos BDPS Generalinis Sekretoriatas.

Pavergtoji Lietuva,
1947. kovo 16 d.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 10,1. 1-13. Originalas. Mašinraštis.

36. **Vytauto apygardos štabo raštas Tigro rinktinės vadui**

1947 m. balandžio 19 d.

LLA
3-čios
„Vytauto" Apygardos 3-čios „Tigro" Rinktinės V a d u i

[41] Taip dokumente.

Š t a b a s
1947. 4. 19.
Nr. 25/[25][42] Siunčiu Tamstai „Aukštaičių Kovos" 10 (14) nr. - 10 egz., 1 (15) nr. - 100 egz. ir „Pogrindžio Tiesos"-50 egz. išplatinti rinktinės ribose. Įpareigoju Tamstą rūpintis gausiu ir dažnu „Rytų Lietuvos" leidimu, nes padidėjus apygardai, apygardos sp[audos]-šv[ietimo] skyrius nepajėgs pakankamai aprūpinti savo spauda visas rinktines. Taip pat įpareigoju Tamstą atsiųsti po 1 egz. „Rytų Lietuvos" ir kitų Tamstos vadovaujamos rinktinės leidinių apygardos sp[audos]-šv[ietimo] skyriui. Iki šiol gauta „Rytų Lietuvos" 1 ir 2 nr., „Lietuva-didvyrių žemė" ir atsišaukimas jaunimui.

[parašas neįskaitomas]
Spaudos-Švietimo Sk[yriaus]
Viršininkas

LYA, f. K-5, ap. 5. b. 73,1. 4. Originalas. Mašinraštis.

37. Vytauto apygardos štabo įsakymas apygardai Nr. 18
1947 m. balandžio 30 d.

Nuorašas
LLA
Slaptas - Org.
3-čios
„Vytauto" Apygardos
Š t a b a s
Nr. [...][43]

ĮSAKYMAS APYGARDAI Nr. 18

Naujapilis, 1947 m. balandžio mėn. 30 d.

Rikiuotės sritis

§ 1.

RLP Vado įsakymu nuo š. m. balandžio mėn. 20 dienos esu paskirtas LLA 3-čios „Vytauto" Apygardos Vadu.

Pagrindas. RLP štabo š. m. balandžio mėn. 19 d. įsakymas Nr. 2. § 1.

§2.

Už parodytą sumanumą, asmeniną drąsą ir patvarumą kovoje dėl Lietuvos laisvės žemiau išvardyti pareigūnai, išskyrus „Tigro" Rinktinės Vadą Roką, 3-čios „Vytauto" Apygardos OS V[iršinin]ką Šiaurį-Parajų ir „Nemuno" Rajono OS V[iršinin]ką Algimantą, iš einamų pareigų atleidžiami ir nuo š. m. gegužės mėn. 1 dienos skiriami 3-čios „Vytauto" Apygardos štabo pareigūnais sekančiai:

[42] Prirašyta ranka.
[43] Numeris neaiškus.

Tigro rinktinės dokumentai. 1946 m. spalio mėn. - 1948 m. rugpjūčio mėn.

Eil. Nr.	Slapyvardė	Eitosios pareigos	Skiriamos pareigos
1.	Laisvūnas	„Liūto[11] R. OS V[iršinin]kas	Apyg[ardos] štabo Viršininku
2.	Rokas	„Tigro[11] R. Vadas	Apyg[ardos] rikiuotės skyriaus Viršininku
3.	Šiaurys-Parajus	ApygĮardos] OS V[iršinin]kas	Apyg[ardos] Mobilizacijos skyr[iaus]Viršininku
4.	Siaubas	„Liūto“R. Adjut[antas]	Apyg[ardos] Žvalgybos skyr[iaus]Viršininku
5.	Algimantas	„Nemuno" R[a]j[ono] OS V[iršinin]kas	Apyg[ardos] Ūkio skyriaus Viršininku
6.	Tauras	„Jovaro" k[uo]p[os] Vadas	Apyg[ardos] Ūkio sk[yriaus] Susisiekimo-ryšio poskyrio V[iršinin]ku
7.	Sakalas	„Liūto" R. štabo V[iršinin]kas	Apyg[ardos] Ūkio sk[yriaus] Apsiginklavimo poskyrio V[iršinin]ku
8.	Gintautas	„Liūto" R. patarėjas ir bendrad[arbis]	Apyg[ardos] Ūkio sk[yriaus] Iždo poskyrio Viršininku
9.	Dūmas	„Jovaro[11] k[uo]p[os] Vado pavad[uotojas]	Apyg[ardos] Ūkio sk[yriaus] Kovotojų maitinimo, aprūp[inimo] ir apmundiravimo poskyrio V[iršinin]ku
10.	Bebas	□Žalgirio" b[ūrio] V[a]n[a]g[as]	Apygardos Ūkio sk[yriaus] Sanitarijos poskyrio V[iršinin]ku
11.	Saulius	„Liūto" R.sp[audos] - šv[ietimo] sk[yriaus] V[iršinin]kas	Apyg[ardos] organo „Laisvės Šauklio Vyr. Redaktorium
12.	Vaidotas	Apyg[ardos] OS V[iršinin]kas	Apyg[ardos] Politinės dalies Viršininku
13.	Šaulys	„Liūto" R. sp[audos]-šv[ietimo] sk[yriaus] sekretorius	Apyg[ardos] Vado Adjutantu
14.	Rimtautas	„Liūto" R. štabo rašt[ininkas]-sekretorius	Apygardos Adjutantu

[§][44] 3.

1-mos „Liuto“ Rinktinės leidžiamas organas „Laisvės Šauklys" nuo š. m. gegužės mėn. 1 d. tampa 3-čios „Vytauto" Apygardos organu.

[§][45] 4.

Už parodytą sumanumą, asmeninę drąsą ir patvarumą kovoje dėl Lietuvos laisvės žemiau išvardyti pareigūnai, išskiriant „Neries" Rajono OS V[iršinin]ką Dagių, iš einamų pareigų atleidžiami ir nuo š. m. gegužės mėn. 1 d. skiriami 1-mos „Liūto" Rinktinės štabo pareigūnais sekančiai:

Eil. Nr.	Slapyvardė	Eitosios pareigos	Skiriamos pareigos
1.	Šiaurys	„Liūto" R. Ūkio sk[yriaus] V[iršinin]kas	„Liūto" Rinkt[inės] Vadu
2.	Briedis	„Aitvaro" b[ūrio] vadas	„Liūto" R. štabo Viršininku
3.	Lapas	„Erškėčio" k[uo]p[os] V[iršininka]s	„Liūto" R. Rikiuotės sk[yriaus] V[iršinin]ku
4.	Stumbras	„Aitvaro" b[ūrio] V[a]n[a]g[as]	„Liūto" R. Adjutantu
5.	Voveraitis	„Liūto" R. Sanit[arinio] sk[yriaus] V[iršinin]kas	„Liūto" R. Žvalgybos sk[yriaus] V[iršinin]ku
6.	Kirvis	„Beržo" k[uo]p[os] Vadas	„Liūto" R. Ūkio sk[yriaus] V[iršinin]ku
7.	Liepa	„Aitvaro" b[ūurio] V[a]n[a]g[as]	„Liūto" R. Susisiekimo-ryšio poskyrio V[iršinin]ku
8.	Ąžuolas	„Šmėklos" b[ūrio] V[a]n[a]g[as]	„Liūto" R. Ūkio sk[yriaus] Apsiginklavimo poskyrio V[iršinin]ku
9.	Darius	□Žalgirio" b[ūrio] V[a]n[a]g[as]	„Liūto" R. Iždo poskyrio V[iršinin]ku
10.	Dagius	„Neries" R[a]j[ono] OS V[iršinin]kas	„Liūto" R. Ūkio skyr[iaus] Kovotojų maitinimo, aprūp[inimo] ir apmundiravimo poskyrio V[iršinin]ku

/pas[irašė]/ Miškinis [be parašo]
Apygardos Vadas

/pas[irašė]/ Šaulys [be parašo]
Apygardos Vado Adjutantas

[44] Sunykęs ženklas.

[45] Sunykęs ženklas.

Tigro rinktinės dokumentai. 1946 m. spalio mėn. - 1948 m. rugpjučio mėn.

Šio įsakymo išspausdinta..... 8 egz.
Iš jų gauna: a/ Srities Vadas.....2 egz.
b/ Rinktinių Vadai..... 3 egz.
c/ Lieka štabe.....3 egz.
Nuorašas tikras ..... [be parašo][46]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12,1. 13-14. Originalas. Mašinraštis.

38. Vytauto apygardos vado paskyrimo raštas Tigro rinktinės vadui Rokui
1947 m. gegužės 1 d.

LLA
3-čios
„Vytauto" Apygardos „Tigro" Rinktinės Vadui
Š t a b [a s][47] P[artizanui] R o k u i
Nr. [,..][48] Paskyrimo raštas

Nuo š. m. gegužės mėn. 1 dienos, neatleidžiant iš einamų „Tigro" rinktinės vado pareigų, esate skiriamas 3-os „Vytauto" Apygardos Rikiuotės skyriaus Viršininku.
Naujapilis, 1947-V-1.

[be parašo]
Apygardos Vadas

[parašas neįskaitomas]
Apygardos Vado Adjutantas

LYA, f. K-5, ap. 5. b. 79,1. 8. Originalas. Mašinraštis.

39. Vytauto apygardos vado Miškinio raštas Rokui
1947 m. gegužės 3 d.

Gerb. p[artizane] Rokai ir kiti!

Nutrūkus ryšiui, mėginu su Tamstomis vėl kaip nors susirišti per p[ane]lę Ramunėlę. Nežinau, kaip pavyks. Esu Tamstoms nepažįstamas. Buvęs „Vytauto" apygardos vadas p[artizanas] Žalgiris-Dėdė šiuo laiku yra Rytų Lietuvos Partiza-

[46] Arba parašas sunykęs.
[47] Sunykęs tekstas.
[48] Sunykęs tekstas.

nų Srities vadas. Aš gi gavau iš centro [.. .][49] būti Vytauto apygardos vadu. Žodžiu, labai daug pasikeitimų įvyko mūsų organizaciniame gyvenime. Mūsų centro ryšininkė p[ane]lė Ramunėlė, jei pavyko, žinoma, susirišti ir išsikalbėti, Jums daug papasakos. Jos tikslas — surišti Švenčionių Rinktiną, t. y. „Tigro" Rinktiną su apygarda. Apygardoje yra daug įdomių dalykų iš centro. Turime naują Statutą, turim centro laikraštėlių „Kova“, turim ir iš užsienio laikraštėlių iškarpų ir net fotografijų. Viską galėsiu Tamstoms pasiųsti, kai susirišim. Šį kartą, sakau, nieko neįdedu dėl to, kad nežinau, ar pavyks susirišti, o be to, esu kelionėje ir rašau pripuolamai, skubiai, ant kelmo. Tikiu, kad su mūsų p[ane]le ryšininke pavyks Tamstoms susikalbėti ir sutvarkyti ryšį tinkamai ir stipriai. Šį kartą tik tiek.

Linkiu Jums, Broliai, laimingai tęsti kovą iki pergalės.
Priimkite mano pagarbą:

Miškinis [parašas]
LLA 3-čios „Vytauto" ap[ygardos] vadas

1947. V. 3 d.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 42,1. 1. Originalas. Rankraštis.

40. Tigro rinktinės štabo raportas Nr. 1 Vytauto apygardos Organizacinio skyriaus viršininkui

1947 m. birželio 10 d.

Nuorašas[50]

LLA 3-čios
„Tigro“ Rinktinės
Š t a b a s
Nr. 3/11
1947. VI. 10.

LLA 3-čios „Vytauto" Apygardos organizacinio sk[yriaus] V i r š i n i n k u i

R a p o r t a s Nr. 1

Nuo šių metų pradžios kelis kartus siunčiau mūsų rinktinės vadui p[artizanui] Rokui paketus su rinktinės bei apygardos spauda ir laiškus, kuriuose kviečiau jį į susitikimą- aptarti rinktinės bei štabo sutvarkymo reikalus, bet jis iki šiol neatsiliepė, nors pagal paskirų partizanų pranešimus, rodos, viską gavo. Paskutinis paketas su apygardos spauda grįžo atgal, nes po kelių įvykių rinktinės vadas p[artizanas] Rokas išsikėlė į tolimą apylinkę, net ryšio nepalikęs. Š. m. birželio mėn. 4 d. gavau mūsų rinktinei skirtus dokumentus, kuriuos turiu pristatyti p[artizanui] Rokui, bet dabar sunku jį rasti. Tokiai situacijai esant, rinktinės bei štabo sutvarkymo reikalai stovi vietoje. Šiuo

[49] Sunykęs tekstas.
[50] Parašyta ranka.

metu mūsų rinktinės ribose vyksta didelis siautimas - sekimas, gal po to jis atsilieps ir imsis darbo? Aš savo iniciatyva, kad ir sunkiose sąlygose, stengiuos, kad ir toliau eitų mūsų rinktinės organas „Rytų Lietuva" ir kiek sąlygos leidžia tvarkau organizacinius reikalus. Šiuo metu tenka persikelti į naują būstinę, kas sudaro nemaža sunkumų ir sutrukdė darbą. Sunku yra dirbti, kai net pasitaiko, kad paskiri vanagai kartais atsisako prie to rizikingo darbo[51] ir pasako, kad tik man visko reikia, o niekas kitas tuo nesirūpina. Bet nusiminti nėra kuo, gal pagerės ir pas mus reikalai?

Švyturys [parašas]
Sp[au]dos-Šv[ieti]mo ir Organiz[acinio] sk[yriaus] V[iršinin]kas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 28,1. 1. Originalas. Mašinraštis.

41. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 11

1947 m. liepos 30 d.

Originalas
LLA 3-čios Slaptas - Org.
„Tigro" Rinktinės
Š t a b a s
Nr. 16

Įsakymas Rinktinei Nr. 11 /OS/
Ežerėnai, 1947 m. liepos mėn. 30 d.
Rikiuotės sritis

§ 1-

3-čios „Tigro[11] Rinktinės 1-mo rajono Organizacinio Sektoriaus Viršininkas Dainius, jam pačiam prašant, nuo š. m. liepos mėn. 30 d. iš einamų pareigų atleidžiamas.

Pagrindas. 1-mo rajono OS Viršininko Dainiaus 1947. 7. 15 d. raportas žodžiu.

§2.

Nuo š. m. rugpjučio mėn. 1 d. 3-čios „Tigro" Rinktinės 1-mo rajono Organizacinio Sektoriaus Viršininku skiriu Darių.

Pagrindas. 1947. 8. 13 paskyrimo raštas Nr. 13.

§ 3.

3-čios „Tigro[11] Rinktinės 6-to rajono Organizacinio Sektoriaus Viršininkas Darius nuo š. m. rugpjūčio mėn. 1 d. iš einamų pareigų atleidžiamas.

§4.

Nuo š. m. rugpjučio mėn. 1 d. 3-čios „Tigro" Rinktinės 6-to rajono Organizacinio Sektoriaus Viršininku skiriu Kalnelį.

[51] Taip dokumente.

Pagrindas. 1947. 8. 1 paskyrimo raštas Nr. 14.

/pas[irašė]/ [be parašo]
Rinktinės Vadas

Švyturys [parašas]
/pas[irašė]/ Švyturys
Rinktinės OS Viršininkas

Šio įsakymo išspausdinta..... 5 egz.
Iš jų gauna: a/ Apygardos Štabas..... 1 egz.
b/ Rajonų OS Viršininkai..... 2 egz.
c/ Lieka Štabe.....2 egz.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 14,1. 5. Originalas. Mašinraštis.

42. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 12

1947 m. liepos 30 d.

Nuorašas
Slaptas - Org.

LLA 3-čios
„Tigro“ Rinktinės
Š t a b a s
Nr. 17

Įsakymas Rinktinei Nr. 12 /OS/
Ežerėnai, 1947 m. liepos mėn. 30 d.
Rikiuotės sritis

§ 1.

3-čios „Tigro" Rinktinės 5-to rajono Organizacinio Sektoriaus Viršininkas Giedrius nuo š. m. liepos mėn. 30 d. iš einamų pareigų atleidžiamas.

§2.

Nuo š. m. rugpjūčio mėn. 1 d. 3-čios „Tigro“ Rinktinės 5-to rajono Organizacinio Sektoriaus Viršininku skiriu Ūsą.

Pagrindas. 1947. 8. 1 d. paskyrimo raštas Nr. 15.

/pas[irašė]/ [be parašo]
Rinktinės Vadas

/pas[irašė]/ Švyturys [be parašo]
Rinktinės OS Viršininkas

Šio įsakymo išspausdinta..... 4 egz.
Iš jų gauna: a/ Apygardos Štabas.....1 egz.
b/ Rajono Viršininkas..... 2 egz.
c/ Lieka Štabe..... 1 egz.
Nuorašas tikras Baravykas [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 14,1. 7. Originalas. Mašinraštis.

43. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 13

1947 m. rugpjūčio 1 d.

Originalas
Slaptas - Org.

LLA 3-čios
„Tigro“ Rinktinės
Š t a b a s
Nr. 18

Įsakymas Rinktinei Nr. 13 /OS/
Ežerėnai, 1947 m. rugpjūčio mėn. 1 d.
Rikiuotės sritis

§ 1.

3-čios „Tigro" Rinktinės visų rajonų Organizacinio Sektoriaus Viršininkai privalo suskirstyti rajonus į apylinkes. Apylinkes sunumeruoti ir projektą atsiųsti Rinktinės Organizacinio Sektoriaus Viršininkui tvirtinti.

§2.

Skirti visų 3-čios „Tigro" Rinktinės rajonų kiekvienai apylinkei Apylinkės Organizacinio Sektoriaus Viršininką. Apylinkių OS Viršininkai turi būti visai patikimi ir pasižymėję remiant partizaninį Sąjūdį. Visus Apylinkių OS Viršininkus raštu pristatyti Rinktinės OS Viršininkui tvirtinti.

§3.

3-čios „Tigro" Rinktinės kiekviename rajone įsteigti žval[gy][52] bos-kontržvalgybos skyrių. /Liečia: Vanagų veiksmus ir pr[iešo][53] veiksmus, nurodytus instrukcijoje Nr. 5/ Apie Žvalgybos-kontržvalgybos skyrių įsteigimą pranešti Rinktinės OS Viršininkui atskiru raportu.

/pas[irašė]/ [be parašo]
Rinktinės Vadas

Švyturys [parašas]
/pas[irašė]/ Švyturys
Rinktinės OS Viršininkas

Šio įsakymo išspausdinta.....11 egz.
Iš jų gauna: a/ Apygardos Štabas..... 1 egz.
b/ Rajonų OS Viršininkai.....8 egz.
c/ Lieka Štabe.....2 egz.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 14,1. 9. Originalas. Mašinraštis.

[52] Sunykęs tekstas.
[53] Sunykęs tekstas.

44. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 14

1947 m. rugpjūčio 1 d.

Originalas
Slaptas Org.

LLA 3-čios
„Tigro" Rinktinės Įsakymas Rinktinei Nr. 14/OS/
Š t a b a s
Nr. 19 Ežerėnai, 1947 m. rugpjūčio mėn. 1 d.

Rikiuotės sritis

§ 1.

Nuo š. m. rugpjūčio mėn. 10 d. 3-čios „Tigro" Rinktinės Spaudos-Švietimo skyriaus raštininku skiriu Baravyką.

Pagrindas. 1947. 8. 1 d. paskyrimo raštas Nr. 20.

/pas[irašė]/ [be parašo]
Rinktinės Vadas

Švyturys [parašas]
/pas[irašė]/ Švyturys
Rinktinės Sp[au]dos-Šv[ieti]mo V[iršinin]kas

Šio įsakymo išspausdinta..... 3 egz.
Iš jų gauna: a/ Apygardos Štabas..... 1 egz.
b/ Lieka Štabe.....2 egz.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 14,1. 10. Originalas. Mašinraštis.

45. Tigro rinktinės vado paskyrimo raštas Baravykui

1947 m. rugpjūčio 1 d.

Slaptas

LLA 3-čios
„Tigro" Rinktinės B a r a v y k u i
B ū s t i n ė
1947. 8. 1
Nr. 20 Paskyrimo raštas

Tamstai sutikus, nuo š. m. rugpjūčio mėn. 5 d. esate paskirtas 3-čios „Tigro" rinktinės Spaudos-Švietimo skyriaus raštininku.

Rinktinės Vadas [be parašo]
Švyturys [parašas]
Rinktinės Spaudos-Švietimo V[iršinin]kas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 79, 1. 12. Originalas. Mašinraštis.

46. Tigro rinktinės štabo instrukcija Nr. 1

1947 m. rugpjučio 5 d.

Slaptas
LLA 3-čios Nuorašas
‚Tigro“ Rinktinės Tvirtinu /pas[irašė]/ [be parašo]
Š t a b a s Rinktinės Vadas
N r . 2 2 1947. 8. 5.

I N S T R U K C I J A N r . 1 /OS/

Liečia: A/ bendrus organizacinius ir kitus nurodymus.

A

1. Apylinkės OS Viršininkus verbuoti, panaudojant visas atsargumo priemones; verbuoti tiesioginiai arba panaudoti tam tikslui jau esama apylinkės OS V[iršinin]ką, kad surastų ar nurodytų gretimai apylinkei tinkamą pareigūną.
2. Ryšius su apylinkių OS V[iršinin]kais palaikyti pagal aplinkybes - tiesioginiai, per lauko paštą arba panaudoti patikimą ryšininką.
3. Visus apylinkių OS V[iršinin]kus supažindinti su 3-čios „Vytauto" Apygardos instrukcijos Nr. 3 /OS/ išrašu: „Apylinkės OS organizavimas" ir schema Nr. 3, 4, 5.
4. Kiekvieną patikimą tautietį,-tę verbuoti į LLA narius, kurie rajono OS V[iršinin]kui bei apylinkių OS V[iršinin]kams bus artimiausi bendradarbiai ir padės įvykdyti kai kuriuos uždavinius.
5. Kiekvienas Apylinkės OS V[iršinin]kas privalo skirti žvalgybos pareigūną/jei jo nėra, pats atlieka žinių rinkėjo pareigas/, kuris turi laiku pasiųsti žinias per apylinkės OS V[iršinin]ką rajono žinių rinkėjui. Rajono žinių rinkėjas privalo žinias pasiųsti /kas 2-3 savaitės/ Rinktinės Žvalgybos skyriui.
6. Jei kurioje apylinkėje atsirastų savanorių norinčių įstoti į LLA ginkluotus junginius, apie tai pranešti per rajono OS V[iršinin]ką Rinktinės OS V[iršinin]kui. Taip pat organizuoti atsargos dalinėliai pagal schemą Nr. 5.
7. Kiekvienas Apylinkės OS V[iršinin]kas privalo būti kiekvienu momentu pasiruošęs priimti globojimui po vieną sužeistą ar sergantį partizaną.

B

1. Rajono ir Apylinkių OS V[iršinin]kai privalo rinkti aukas pinigais iš patikimų tautiečių ir LLA narių Apygardos bei Rinktinės spaudai paremti; aukas su aukotojų sąrašu /Slap[tai]/ siųsti Rinktinės OS V[iršinin]kui.
2. Kiekvienas Apylinkės OS V[iršinin]kas privalo supažindinti jo apylinkėje esantį vanagų būrio vadą ar skyrininką su Vanagų Rėmimo Komiteto pirmininku/jei yra/, kad susitartų vanagų rėmimo reikalu.

3. Jei kurioje apylinkėje nėra vanagų, tai Apylinkės OS V[iršinin]kas /panaudojant LLA narius/ privalo rinkti aukas pinigais, grūdais ir negendamais produktais. Apie surinktas aukas pranešti per Rajono OS V[iršinin]ką Rinktinės OS V[iršinin]kui.
4. Rajono, apylinkių OS V[iršinin]kai ir LLA nariai privalo rinkti:
a/ ginklus, šaudmenis, granatas, sprogstamą medžiagą ir kitokius karišKus reikmenis bei aprangą,
b/ vaistus, tvarstomą medžiagą ir kitokias gydymo priemones,
c/ rašymo bei dauginimo priemones ir jų dalis,
d/ bet kokią rašomąją medžiagą,
e/ radijo ir jai naudojamas priemones,
f/ bet kokių dabar galiojančių asmens dokumentų, pažymėjimų, komandiruočių ir kitokių naudingų raštų neužpildytus blankus /jei galima, geriau su užspaustais štampais ir antspaudais/,
g/ įvairių asmens dokumentų, pažymėjimų, komandiruočių ir kitokių naudingų raštų užpildymo pavyzdžius, jei ne, tai nors štampų, antspaudų bei parašų pavyzdžius.

Rajonu OS V[iršinin]kams vadovautis ir vykdyti.

/pas[irašėj Švyturys [beparašo]
Rinktinės OS V[iršinin]kas

Ežerėnai, 1947. 8. 5.

Nuorašas tikras [be parašo]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 7,1. 1. Originalas. Mašinraštis.

47. Tigro rinktinės 11-os kuopos vado Gailiaus raštas apie nelaimingą įvykį [1947 m., ne anksčiau kaip rugpjūčio 10 d.][54]

Protokolas

1947. VIII. 10 d. atsitiko nelaimingas nuotykis. Buvom užprašyti visi partizanai pamiškėn ant baliaus. Ne visi mes ten buvom, nuėjom tik aštuoniese ir ten visą dieną gražiai praleidom. Bet kas pasidarė tam Artileristui, kad jis atsitraukė nuo mūsų, nuėjo į kaimą dienos metu. Nuėjo jis į kaimą, gąsdino žmones, paskiau atėjo iš kaimo pas mus. Mes pradėjom jį barti, tada Perkūnas už jį užsistojo, ir nuėjo tarp jų ginčiai. Tada nieko nelaukęs, išsiėmė Perkūnas pistoletą, kirto ir kartu šovė Naujaliui per galvą. Mes norėjom atimti iš Perkūno pistoletą, bet negalima buvo, pradėjo šaudyti ir

[54] Datuojama pagal dokumento turinį.

būtų daug ką nušovęs. Tada nieko nelaukęs, išsiėmė Barzdėnas pistoletą ir nušovė Perkūną, o paskiau Artileristą nušovė septintą valandą vakaro.

Kurie buvo tame įvyky, tą viską matė.
Kaltininkas - Barzdėnas.
Liudininkai:
Naujalis,
Poškus,
Klevas,
Gaidys,
Gailius,
Ir daug buvo [.. ,][55] viską tą matė.

Gailius [parašas]

LYA, f. K-5 , ap. 5, b. 29,1. 7. Originalas. Rankraštis.

48. Tigro rinktinės bendros žinios

1947 m. rugpjūčio 14 d.

VI. Bendros žinios.

1. Partizanų moralinis stovis patenkinamas.
2. Visuomenės moralinis stovis taip pat patenkinamas.
3. Nevisiškai rinktinė pajėgi skirtam uždaviniui atlikti.

/pas[irašė]/ [be parašo]
Rinktinės Sp[au]dos-Šv[ieti]mo sk[yriaus] ir OS V[iršinin]kas
Ežerėnai, 1947. 8. 14.
Nuorašas tikras Baravykas [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 38,1. 2. Originalas. Mašinraštis.

49. Pūščios - Lietuvos partizanų susirinkimo protokolas

1947 m. rugpjūčio 17 d.

Pūščios - Liet[uvos] Partizanų susirinkimo
Protokolas
1947 m. rugpjūčio mėn. 17 d. įvyko vietos liet[uvių] partizanų susirinkimas.

[55] Tekstas išblukęs ir neįskaitomas.

Susirinkimui pirmininkavo part[izanas] p. Pilypas, sekretoriavo p. Briedis. Susirinkime dalyvavo 21 partizanas. Susirinkimo dienotvarkė sekanti:

1) Būrio vado rinkimai.

Partizanų būrio vadu vienbalsiai išrinktas p. Gailius.

Jam skirtas pareigas p. Gailius eiti sutiko.

Sekretorius Pirmininkas

Briedis [parašas] Pilypas [parašas]

LYA, f. K-l, ap. 5, b. 19,1. 1. Originalas. Rankraštis.

50. Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus 6-o rajono viršininko Kalnelio raportas Nr. 1 Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus viršininkui su priedu

1947 m. rugpjūčio 18 d.

LLA 3-čios
„Tigro“ Rinktinės
OS Viršininkui

R A P O R T A S Nr. 1

Pranešu Tamstai, kad 3-čios „Tigro“ Rinktinės OS man skirtą 6-tą rajoną pagal įsakymą Nr. 13 ir instrukciją Nr. 3 suskirsčiau dalį rajono į apylinkes ir paskyriau joms OS Viršininkus.

Priede: Suskirstymo apylinkių bei jų OS Viršininkų paskyrimo raštas.

Kalnelis [parašas]
Rinktinės OS 6-to rajono V[iršinin]kas

1947. VIII. 18 d.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 30, 1. 1. Originalas. Mašinraštis.

51. Priedas. Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus 6-o rajono paskirstymo į apylinkes bei jų viršininkų paskyrimo raštas

1947 m. rugpjūčio 18 d.

Priedas

LLA 3-čios „Tigro" Rinktinės OS 6-to rajono
paskirstymo į apylinkes bei jų Viršininkų paskyrimo

R A Š T A S Nr.

§ I.

Nuo š. m. rugpjūčio mėn. 17 d. I-mos Apylinkės OS Viršininku paskirtas V E R T Ė J A S, kuriam priklauso 4-turios seniūnij[os]: Mielagėnų Rubelninkų Krikonių, Budriškės.

§ II.

Nuo š. m. rugpjūčio mėn. 17 d. II-tros Apylinkės OS Viršin[inku][56] paskirtas D R Ą S U O L I S, kuriam priklauso 3 (trys) seniū[nijos][57] : Bernotų, Gilūtų, Žardeliškės.

§ III.

Nuo š. m. rugpjūčio mėn. 18 d. III-čios Apylinkės OS Virš[ininku][58] paskirtas K U R M I S, kuriam priklauso 4-turios seniūni[jos][59] : Malkauščynos, Buckūnų, Kančiogino, Kamarovo.

Kalnelis [parašas]
Rinktinės OS 6-to rajono [Viršininkas][60]
1947. VIII. 18 d.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 30,1. 2. Originalas. Mašinraštis.

52. Pirmojo Lietuvos laisvės kovotojų - Bendro demokratinio pasipriešinimo sąjūdžio aktyviųjų junginių karinės kolegijos sąskrydžio - suvažiavimo protokolas

1947 m. rugpjūčio 28 d.

Erelio klastos[61]

Nuorašo nuorašas

Pirmojo Lietuvos Laisvės Kovotojų - Bendrojo Demokratinio
Pasipriešinimo Sąjūdžio, Aktyviųjų Jungtinių[62] Karinės
KOLEGIJOS sąskrydžio - suvažiavimo
P R O T O K O L A S

1947 m. rugpjūčio mėn. 28 d. [...][63] miške įvyko 1-asis LLK - BDPS aktyviųjų junginių Karinės kolegijos Sąskrydis.

Dalyvavo: BDPS K[omite]to atstovas daktaras NARUTAVIČIUS, LLA Žemaičių Apygardos Vado Pavaduotojas Murmis, „Didžiosios Kovos" Apygardos Vadas UOSIS ir „Vyties" Apygardos Vadas Briedis ir Pavaduotojas PLERPA.

Suvažiavimo posėdžiui pirmininkavo dr. NARUTAVIČIUS.

[56] Sunykęs tekstas.
[57] Sunykęs tekstas.
[58] Sunykęs tekstas.
[59] Sunykęs tekstas.
[60] Sunykęs tekstas.
[61] Prirašyta pieštuku.
[62] Taip dokumente. Kitur minimi aktyvieji junginiai.
[63] Sunykęs tekstas.

Posėdis pradėtas pamaldomis už kritusius partizanus, kurias atlaikė BDPS kapelionas.

Pasiūlyta sekanti dienotvarkė:

1/Posėdžio delegato susipažinimas ir mandatų-įgaliojimu patikrinimas,
2/ Darbų tvarkos paskelbimas,
3/ Apygardų Vadų pranešimai,
4/ „Gyventi ar žūti“ — BDPS K[omite]to atstovo pranešimas,
5/Diskusijos,
6/ Deklaracijų priėmimas - pasirašymas,
7/ Bėgamieji reikalai,
8/ Suvažiavimo baiga.

Patiektoji darbotvarkė buvo be pakeitimų priimta.

I-ju punktu Apygardų atstovai prisistatė suvažiavimo posėdžiui ir patiekė apie save reikiamas žinias.

II-ju punktu darbotvarkės buvo daromi pranešimai iš Apygardų apie jų kūrimąsi, partizaninę veiklą, veikimo sąlygas ir t.t.

a/ LLA Žemaičių Ap[ygardos] įgaliotinis nupasakojo Apygardos kūrimosi eigą, jos veiklą, pasiektus laimėjimus ir turėtus nuostolius. Pagal pranešimą jų Apygarda veikia Žemaitijoj, apima 10 apskričių ribas, nuo 1947 m. pavasario turi ryšį ir priklauso BDPS Komitetui.

b/ „Didžiosios Kovos“ Apygardos Vadas pranešime nurodė, kad jų Apygarda įkurta 1944 m. rudenį. Jos kūrėju laikomas Žaliasis Velnias. Apygarda dalijasi į dvi rinktines: A ir B, 3-jų metų bėgyje turėjo gana žymių nuostolių žmonėmis, vadovaujasi nauja taktika, partizanų laikymasis pasyvus.

c/ „Vyties" Apygardos Vadas BRIEDIS pranešime nurodė, kad „Vyties" Apygarda susikūrė fronto eigoje. Pirmuoju vadu buvo leitenantas KRIKŠTAPONIS. Turėjo aukų bet laikosi pakankamai gerai.

Po pranešimų - BDPS Komiteto atstovo dr. NARUTAVIČIAUS paskaita-pranešimas „Gyventi ar žūti". Atstovas plačiai apibūdino 3-jų metų partizaninę veiklą Lietuvoje, mūsų padėtį užsienio politikoje, sudėtas aukas, jų pateisinamumą ir kvietė partizanus pakeisti veiksmų taktiką pasyvesne prasme, tuo būdu sutaupom daugiau lietuviško kraujo. Mesti tarpusavio ginčus. Taip pat nurodė užsienio lietuvių politinių srovių nesutarimą ir jų pragaištingą akciją, varomą mūsų nenaudai.

Diskusijose gyvai dalyvavo visi suvažiavimo atstovai ir išsiaiškinta įvairiais klausimais.

IV-ju dienotvarkės punktu skaitoma BDPS deklaracija. Partizanų vadovybės klausimu pasiūlymus, p.[64] PLERPA, BRIEDIS ir kiti. Nutarta: Lietuvą paskirstyti į tris sritis, kurias pavesti valdyti sričių vadams.

Sričių vadai sudaro partizanų komitetą ir dirba kartu su BDPS komitetu.

[64] Taip dokumente. Matyt, praleistas ar sutrumpintas žodis - pateikė.

Sričių vadus renka Apygardų vadai iš BDPS pasiūlytų kandidatų.

Sričių vadai turi būti:

a/ buv[ę] Lietuvos armijos karininkai,

b/ nuo 1944 m. aktyvūs ginkluoti partizanai,

c /nesusikompromitavę politiškai ir stiprūs moraliai lietuvių tautybės asmenys.

Spauda. Centras savo organą siunčia į Apygardas, kur padaugina pagal reikalą. Ryšio sudarymą su Vakarais pavesti BDPS k[omite]tui ir Sričių Vadams. Pogrindžio organizacijos „[.. ,][65] Gvardijos" pareiškimą įsijungti jai į VLAK atmesti kaipo [neatitinkantį][66] Lietuvos interesams. L.[67] Tautinės partijos C[entro] K[omite]tui pranešti, kad jų organizacijos nariai gali įsijungti į VLAK sudėtį individualiai. Partizanų savavališki veiksmai vykdomi prieš pavienius gyventojus turi būti perduoti Sričių vadų nuožiūrai /kas liečia mirties[68] sprendimus/.

Daugiau klausimų neatsiradus, pasirašyta deklaracija ir suvažiavimo posėdis baigtas.

Šis protokolas pasirašytas 2-se egzemplioriuose, iš kurių vienas siunčiamas į BDPS K[omite]tą, o antras paliktas „Vyties" Apyg[ardos] archyve.

Dr. J. A. NARUTAVIČIUS [be parašo]
S[uvažiavimo] pirmininkas
ŠVIESA [be parašo]
MURMIS [be parašo] BRIEDIS [be parašo]
UOSIS [be parašo] PLERPA [be parašo]
ŽYGAUDAS [be parašo]
suvažiavimo sekretorius
Nuorašas tikras Adjutantas [be parašo] /Vaitkus/
V. A.
Nuorašo nuorašas tikras Miškinis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 20,1. 1. Originalas. Mašinraštis.

53. Lietuvos laisvės kovotojų Vyties, Didžiosios kovos, Lietuvos laisvės armijos Žemaičių apygardų vadų ir atstovų suvažiavimo rezoliucijos -nutarime
1947 m. rugpjūčio 28 d.

Erelio provokacija![69]

[65] Pirmas pavadinimo žodis išblukęs ir neįskaitomas.
[66] Tekstas išblukęs ir neįskaitomas.
[67] Taip dokumente. Matyt, turėtų būti - lietuvių ar Lietuvos.
[68] Taip dokumente. Matyt, praleistas žodis - bausmės.
[69] Prirašyta pieštuku.

Nuorašo n u o r a š a s

Lietuvos LK „Vyties“, „Didžiosios Kovos“,
LLA Žemaičių Apygardų Vadų ir atstovų
suvažiavimo
REZOLIUCIJOS-NUTARIMAI

Suvažiavimo dalyviai - Apygardų Vadai ir laisvės kovotojų atstovai - Partizanai - BDPS Vadai - VLAK nariai, kaip aukščiausias aktyviųjų rezistencinių pajėgų institutas, po padarytų kovų analizės, darbų veiklos ir žiauriausių kovų patirties sugretinimų siekdami tikslesnių bei vaisingesnių rezultatų už Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės atstatymą ir didžiųjų demokratijos idealų įgyvendinimą, tikslu išsaugoti Lietuvą mylinčių lietuvių Lietuvos prisikėlimui ir Laisvės Aušrai, tikslu išvengti per ankstyvų ir beprasmių kruvinų aukų, taip augančiu greitumu retinančių lietuvių gretas, tikslu įgalinti galimai didesnį lietuvių skaičių neuždusti košmare, tikslu juo daugiau įgalinti išlikti, išsilaikyti, pasiruošti ir sulaukti džiaugsmo dienų, atkurti gyvenimą remiantis demokratijos ir krikščioniškos moralės amžinaisiais principais - pagrindais, tikslu sujungti geros valios lietuvius į vieningą, darnią, gają ir daugiausia teikiančią pergalės vilčių demokratinę kovos šeimą, atsikračiusią daugio liguistų stovių ir grėsmingų savimylos mikrobų pamilusią idealus, už kuriuos kovojo ir žuvo garbingiausi kovojančios Lietuvos natai - didvyriai ir kankiniai milžinai - jaunimas ir senimas, moterys ir vyrai, ūkininkai ir darbininkai, beraščiai ir šviesiausio intelekto žmonės, norėdami išnešti kovos vėliavas į laisvą gyvenimą, kad tos vėliavos įkvėptų ainius kultūrinių vertybių kūrimui, didžiausios vienybės, vieni kitų gerbimo bei broliškos meilės, demokratiškumo ir krikščioniškos moralės principų pasisavinimo asmeniškam ir visuomenės gyvenimui, akivaizdoje neaprašomų Lietuvos kančių ir priešo įvestų rietenų, šunvočių trokšdami išvesti daugį iš grėsmingų kryžkelių į šviesų daugiausiai teikiantį kovos sėkmės, išsilaikymo ir pergalės sulaukimo galimumų kelią, susiglaudę prie kritusių Laisvės kovose didvyrių ir kankinių kapų velėnos, Lietuvos miškų globoje, po išgyventų daugybinių žūtbūtinės kovos mūšių ir neaprašomų kančių sukepusiomis krauju lūpomis, kartodami kritusių brolių palikto Laisvės testamento-įpareigojimo žodžius kaip vienos kenčiančios, išniekintos šeimos vaikai ir kovojančio už Laisvą Demokratinio Sąjūdžio Vadai nutarė:

1. Visas jėgas ir visa aukoti Lietuvos labui, Bendrojo Demokratinio Sąjūdžio ugdymui, Sąjūdžio dalyvių taurinimui, globai, vienybei ir demokratinių ir krikščioniškos moralės idealų puoselėjimui, broliškos meilės skiepijimui, juo darnesniam pasirengimui būsimam Laisvės Rytui.

2. Gyvenime ir kovoje, darbuose ir parengtyje laikytis laisvės testamento, kurį Tėvynės meilės plunksna kritusių didvyrių krauju įrašė būtos dienos, kuris slypi kiekvienam Laisvės kovotojo prakaito, ašaros ir kraujo lašelyje, kuris atsispindi BDPS organizaciniuose pagrinduose ir įsteigimo aktuose, kuris išreiškia visus sąmoningų ir taurių lietuvių troškimus, lūkesčius ir viltis, kuris palaiko tūkstančius brolių, kuriuo remia visą Laisvės kovą VLAK-BDPS Vyriausias komitetas.

3. Visiems, kaip vienos Motinos Lietuvos vaikams glausti krūtinė prie krūti-

nės, tvirtai susiimti rankomis, pasitikėti idealų pergale, Dievo palaima ir vienybės tikėjimo meilės ir vilties galia.

4. Visais galimais būdais vienas kitą remti, gelbėti dūstančius, saugoti ir globoti kenčiančius ir Laisvės kovų dalyvius, branginti lietuvį, lietuvio gyvybę, kraują ir ašarą, stengtis padėti kiekvienam lietuviui išsilaikyti, padėti suprasti teisingą kelią ir išsaugoti savo jėgas neuždusti ir sulaukti prie Nemuno ir Vilijos, Šventosios ir Ventos, Žemaitijos samanoto pakelių rūpintojėlio ir Aukštaitijos ramiųjų ežerų prie Dzūkijos kalnelių ir Vilniaus Aušros Vartų Laisvės Ryto ir Lietuvos Prisikėlimo, rūpinantis, kad liautųsi rietenos, kad liautųsi beprasmės, per ankstyvos aukos, kad juo mažiau riedėtų iš kenčiančios Lietuvos akių ašaros, kad neužkristų ant šimtų tūkstančių beprasmės kančios ir mirties[70] tirono sukurtuose katorgos kapinynuose, kad galėtų juo daugiau ruoštis Prisikėlusios Lietuvos darbams ir kūrybai, kad būtų suklaidintas priešas ir išvengta[71] Kovojančios Lietuvos šeima - mūsų Demokratinis Sąjūdis Lietuvos Atstatymo darbams ir gyvenimui Laisvoje Lietuvoje, kaip pačios garbingiausios Laisvės kovos epopėjos kūrėjas ir amžinųjų idealų apgynėjas.

5. Apygardų Vadų suvažiavimas skaito, kad jau atėjo laikas, kada visos gyvosios jėgos. persiėmusios kovų patirtimi ir matančios toli pirmyn, drąsiai turi pradėti žengti kovos keliu, kurį nurodo gyvenimas, kurį nurodo BDPS-VLAK Vyriausioji vadovybė. Tai kelias, vedas į pasyvinę rezistenciją, tai kelias, vedas į jėgų taupymą, tai partizanu dalinių parėmimo[72] į pogrindines politines ir karines organizacijas kelias, tai kelias, naudojas visas galimybes, kad padėtu kovotojui gyventi, išlikti, neuždusti.

Ir tik šiuo keliu žengiant galės būti atsiekti mūsų kovos idealai. Šis kelias išsaugos mūsų jėgas ir duos mums galimybę išsilaikyti sprendžiamajam momentui. Šis kelias išsaugos mūsų tautą ir leis jai pasididžiuoti skaisčia Laisvės Aušra.

Apygardų Vadų ir kovotojų atstovų suvažiavimas skaito, kad tik šios taktikos kova gali mus išvesti į visišką pergalę - į Laisvos, Demokratinės, Nepriklausomos Lietuvos gyvenimą.

Suvažiavimas skaito, kad tolimesnis geriausių kovotojų laikymasis senos taktikos iščiulps mūsų jėgas, nusilpnins mūsų kovą išretins mūsų tautą ir išnaikins mūsų Tėvynę - Motiną - Lietuvą. Tokias išvadas mus verčia daryti vidaus blaivus ir tarptautinės padėties įvertinimas, kovoj ančių jėgų taupymas ir konkretūs nurodymai mūsų tautiečių, gyvenančių Vakaruose.

Tik blaivus padėties ir mūsų uždavinių įvertinimas galės teisingai vadovauti mūsų kovai.

Visus nusižengusius Sąjūdžio dalyvius prieš Lietuvių tautą mes bausime. ir

[70] Taip dokumente. Matyt, turėtų būti - mirtys.

[71] Taip dokumente. Matyt, praleistas žodis.

[72] Taip dokumente. Matyt, turėtų būti - perėjimo.

bausime griežtai, bet darysime tai tik po teismo sprendimo, aprašant jų nusikaltimo charakterį, laikantis moralės, konstitucinių normų. Viskas turi būti daroma organizuotai ir tvarkingai. Tik tuo būdu gali būti pagrįstas mūsų bendradarbiavimas ir gali vystytis Bendrasis Demokratinio Pasipriešinimo Sąjūdis.

6. Visa, visų darbus, veiklą ir kėslus vertinti šiuo kriterijumi, ką gera tai atnešė, atneš Lietuvai. Lietuvos laisvei ir pačiu lietuviu gerovei? Kiek išgelbėjai brolių nuo mirties iš tirono katorgos kapinyno? Kiek nušluostei ašarų? Ka gera padarei kenčiantiems lietuviams?

7. Suvažiavimas prašo VLAK-BDPS Vyriausiąjį Komitetą:

1/visados ryžtingai stovėti laisvės kovotojų- kovojančių lietuvių interesų sargyboje ir nūdieninėse politinėse rietenose neišleisti iš rankų patikėtų kovos vėliavų, visados remtis į kovojančios Lietuvos Laisvės kovotojų-partizanų-BDPS dalyvių plienines gretas, ryžtingai išrauti įsibrovusius putlius egoistus ir kovotojus už partinę hegemoniją, o ne už kenčiančią Lietuvą, o ne už Lietuvos laisvę, o ne už visų lietuvių šviesų rytojų;

2/ padaryti, atskirai patiekiamų suvažiavimo protokole,— aktyvius Laisvės kovotojus - Partizanus - BDPS dalyvius liečiančius, - organizacinių ir disciplinariniu nuosprendžiu sankcionavimą, priimtu Karinės Kolegijos posėdyje, remiantis kovų paskirtimi ir būsimų kovų sekime.[73]

8. Suvažiavimas nutarė priimti Vyr[iausio] BDPS-VLAK pasiūlymus liečiančius organizacinę, taktinę, disciplinarinę ir ūkine sritis, pasiryžęs dėti visas pastangas ir visus kreipti aukščiau padarytų nutarimų įvykdymui ir praktiškai gyvenime jų pritaikymui.

Lenkdami galvas prieš Laisvės kovų didvyrius ir kankinius, reiškiame gilų tikėjimą, kad visą mūsų tauriais principais grindžiamą veiklą palaimins Dievas, mūsų kančias priims, už būtus ir prieš mus gyvenusių paklydimus atlygindamas palaimintais kūrybos pagrindais ir visų gerovės suklestėjimu Laisvoje Lietuvoje.

TEGYVUOJA LAISVA, NEPRIKLAUSOMA, DEMOKRATINĖ LIETUVA!

I-jų Lietuvos Laisvės Kovotojų - Partizanų - BDPS Apygardų Vadų ir Kovotojų atstovų suvažiavimo nariai - dalyviai:

Lietuvos BDPS Vyriausio] Komiteto įgaliotinis - dr. J. A. NARUTAVIČIUS [be parašo]

LLA Žemaičių Apygardos atstovas - MURMIS [be parašo]

DK Apygardos įgaliotinis - UOSIS [beparašo]

LK „Vyties" Apygardos Vadas - BRIEDIS [be parašo]

Pavergtoji Lietuva, 1947 m. rugpjūčio mėn. 28 d.

[73] Taip dokumente.

Nuorašas tikras adjutantas /VAITKUS/ [be parašo]
Nuorašo nuorašas tikras Miškinis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 20,1. 2. Originalas. Mašinraštis.

54. Tigro rinktinės štabo raportas Nr. 3 Vytauto apygardos vadui su priedu
1947 m. rugpjūčio 28 d.

Slaptas

LLA 3-čios
„Tigro“ Rinktinės 3-čios „Vytauto" Apygardos V a d u i
Š t a b a s
Nr. 22
1947.8.28. R a p o r t a s Nr. 3

Kol Rinktinės Vadas perims savo žinion visas aktyvias partizanų grupes, sutvarkys pagal Apygardos VS instrukciją Nr. 4, Rinktinės Vanagai yra suskirstyti grupėmis ir šiuo metu išdėstyti taip, kaip nurodyta priede. Taip pat galima būtų, kad ir neturint pilnai tinkamo kadro, skirti visi Rinktinės pareigūnai[74] , bet tuo reikalu pirmoje eilėje turėtų duoti nurodymus Rinktinės Vadas.

Priede, LLA 3-čios „Tigro“ Rinktinės aktyvių partizanų ir grupių sąrašas.

Švyturys [parašas][75]
Rinktinės Sp[au]dos-Šv[ieti]mo sk[yriaus] ir OS V[iršinin]kas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 28,1. 3. Originalas. Mašinraštis.

55. Priedas. Tigro rinktinės aktyvių partizanų ir grupių sąrašas
1947 m. rugpjūčio 25 d.

S l a p t a s

Priedas
LLA 3-čios „Tigro" Rinktinės aktyvių partizanų ir grupių
S Ą R A Š A S

[74] Taip dokumente.
[75] Parašas labai išblukęs.

Eil. Nr.	Slapyvardės	Pareigos	Įst[ojimo] data	Pastabos
1	2	3 4		5
		1. I-m o r a j o n o I - m a		g r u p ė
1.	Paberžis	gr[upės] vadas	1944. VII.	tarn[avo] kar[iuomenėje] eil[iniu]
2.	Šermukšnis	v[a]n[a]g[as]	" "	ir buv[o] LLA desant[ininkas]
3.	Uosis		" " "	radistas
4.	Tarzanas		" " "	
5.	Lubinas		1945. V.	
		2. IV-t o r a j o n o I - m a		g r u p ė
1.	Šilas	gr[upės] vadas	1944. VII.	tarn[avo] kar[iuomenėje] eil[iniu]
2.	Jovaras	v[a]n[a]g[as]		
3.	Bolševikas		"" "	" "
4.	Pakalnis			
		3. V-t o r a j o n o I - m a		g r u p ė
1.	Gylys	gr[upės] vadas	1944. VII.	
2.	Strazdas	v[a]n[a]g[as]		
3.	Šarūnas		" " "	
4.	Genys		" " "	tarn[avo] kar[iuomenėje] eil[iniu]
5.	Žalgiris		1947. IV.	
6.	Ūsas	r[a]j[ono] OS V[iršinin]kas		1944. VII.
		4. Vl-t o r a j o n o I - m a		g r u p ė
1.	Baravykas	gr[upės] vadas	1945. III.	nuo š. m. rugp[jūčio] mėn.
2.	Indėnas	v[a]n[a]g[as]	1944. VII.	10 d. eina Sp[au]dos-
3.	Dagilis		" "	Šv[ieti]mo sk[yriaus] paštininko
4.	Dobilas		" "	pareigas
5.	Erškėtis		" "	tarn[avo] kar[iuomenėje] eil[iniu]
6.	Žaibelis		1945. VIII.	
7.	Kalnelis	r[a]j[ono] OS V[iršinin]kas	1944. VII.	buv[ęs] LLA desantas
8.	Švyturys	ROS " V[iršinin]kas ir Sp[au]dos-Šv[ieti]mo[76] V[iršinin]kas		gr[upės] vadas

[76] Taip dokumente. Matyt, praleistas žodis - skyrius.

1	2	3	4	5
		5. VI-t o rajono Il-t ra grupė		
1.	**Bakutis**	**gr[upės] vadas**	**1944. VII.**	
2.	**Ešerys**	**v[a]n[a]g[as]**	**1945. VI.**	
3.	**Lakūnas**			
4.	**Žygas**		**1944. VI.**	
		6. Vl-t o rajono III-č i a grupė		
1.	**Aukštaitis**	**gr[upės] vadas**	**1945. V.**	
2.	**Nemunėlis**	**v[a]n[a]g[as]**		**tarn[avo] kar[iuomenėje] eil[iniu]**
3.	**Aglinskas**			**1944. VII.**
4.	**Giedraitis**			**1947. V.**
5.	**Miškinis**			**1944. VII.**
		7. VII-t o rajono I-m a grupė		
1.	**Gintautas**	**gr[upės] vadas**	**1944. VII.**	**tarn[avo] kar[iuomenėje] pusk[arininkiu]**
2.	**Zubras**	**v[a]n[a]g[as]**		**tarn[avo] kar[iuomenėje] eil[iniu]**
3.	**Naujalis**			**tarn[avo] kar[iuomenėje] eil[iniu]**
4.	**Žiogas**			
5.				
6.	**Pilypavičius**		**1944. VII.**	
7.	**Pilypas**		**1945. VII.**	
8.			**1944. VII.**	
9.	**Šermukšnis**			**tarn[Įavo] kar[iuomenėje] eil[iniu]**
10.	**Lazdynas**			**tarn[avo] kar[iuomenėje] eil[iniu]**
11.	**Gaidys**			
12.				
13.	**Juraitis**			
		8. Vll-t o rajono Il-t ra grupė		
1.	**Briedis**	**gr[upės] vadas**	**1944. VII.**	
2.	**Pušynas**	**v[a]n[a]g[as]**	**1945. VII.**	
3.	**Perkūnas**			
4.	**Kariūnas**		**1946. IV.**	**tarn[avo] kar[iuomenėje] eil[iniu]**
5.	**Liūtas**			
6.	**Mikasiukas**		**1945. VII.**	
7.	**Jupas**			
	Ąžuolas			
9.	**Žvainys**			**tarn[avo] kar[iuomenėje] vyresniuoju] pusk[arininkiu]**
10.	**Strazdas**			
11.	**Gulbis**			

1	2	3	4	5
12.	Sakalas	"		tarn[avo] kar[iuomenėje] eil[iniu]
13.	Artileristas		″ ″	vokiečių taut[ybės]
14.	Aušra	LLA nar[ys]	″ ″	tarn[avo] kar[iuomenėje] pusk[arininkiu]
15.	Gegužė	"		sanit[arė] ir altil.[77]
16.	Žibutė	"	″ ″	
		9. VIII-to rajono I-ma grupė		
1.	Žilvitis	gr[upės] vadas	1944. IX.	tarn[avo] kar[iuomenėje] eil[iniu]
2.	Norkaitis	v[a]n[a]g[as]	1944. VII	
3.	Dagilis	″	″ ″	
4.	Staniulis	″	“ “	tarn[avo] kar[iuomenėje] eil[iniu]
		10. VIII-to rajono II-tra grupė		
1.	Rokas	Rinkt[inės] vad[as]	1944. VII	leit[enentas]
2.	Žvalgis	v[a]n[a]g[as]	″ ″	
3.	Arminas	″	“	tarn[avo] kar[iuomenėje] eil[iniu]
4.	Narutis	"	″ ″	
5.	Sakalas	"	″ ″	

Švyturys [parašas]
Rinktinės O S Viršininkas

Ežerėnai, 1947 m. rugp[jūčio] mėn. 25 d.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 28,1. 4-5. Originalas. Mašinraštis.

56. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 15

1947 m. rugpjūčio 30 d.

Slaptas

[LLA][78] 3-čios
[„Tigr][79]o“ Rinktinės
Š t a b a s
Nr. 23

Įsakymas Rinktinei Nr. 15 /OS/

Ežerėnai, 1947 m. rugpjūčio mėn. 30 d.

[77] Taip dokumente.
[78] Sunykęs tekstas. Atkurta pagal kitus dokumentus.
[79] Sunykęs tekstas. Atkurta pagal kitus dokumentus.

Tigro rinktinės dokumentai. 1946 m. spalio mėn. - 1948 m. rugpjučio mėn.

Rikiuotės sritis

§ 1.

Nuo š. m. rugpjučio mėn. 30 d. 3-čios „Tigro" Rinktinės 8-to rajono Organizacinio Sektoriaus Viršininku skiriu Aušrūną.

Pagrindas. 1947. 8. 30 d. paskyrimo raštas Nr. 23.

/pas[irašė]/ [be parašo]
Rinktinės Vadas

/pas[irašė]/ Š v y t u r y s [be parašo]
Rinktinės OS Viršininkas

Šio įsakymo išspausdinta.....3 egz.
Iš jų gauna: a/ Apygardos Štabas..... 1 egz.
b/ Rajono Viršininkas.....1 egz.
e/ Lieka štabe.....1 egz.
Nuorašas tikras Baravykas [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 14,1. 11. Originalas. Mašinraštis.

57. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 16

1947 m. rugsėjo 1 d.

Nuorašas
Slaptas

[LLA 3-čios][80]
[„Tigro“ Rink][81] tinės Įsakymas Rinktinei Nr. 16/OS/
[Š t a b][82] a s
Nr. 26 Ežerėnai, 1947 m. rugsėjo mėn. 1 d.

Rikiuotės sritis

§ I-

Nuo š. m. rugsėjo mėn. 1 d. 3-čios „Tigro" Rinktinės 7-to rajono Organizacinio Sektoriaus Viršininku skiriu Girėną.

Pagrindas. 1947. 9. 1 d. paskyrimo raštas Nr. 25.

/pas[irašė]/ [be parašo]
Rinktinės Vadas

[80] Sunykęs tekstas. Atkurta pagal kitus dokumentus.
[81] Sunykęs tekstas. Atkurta pagal kitus dokumentus.
[82] Sunykęs tekstas. Atkurta pagal kitus dokumentus.

Švyturys [parašas]
/pas[irašė]/ Š v y t u r y s
Rinktinės OS Viršininkas

Šio įsakymo išspausdinta.....3 egz.
Iš jų gauna: a/ Apygardos Štabas..... 1 egz.
b/ Rajono Viršininkas.....1 egz.
c/ Lieka štabe..... 1 egz.
Nuorašas tikras Baravykas [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 14, l. 12. Originalas. Mašinraštis.

58. Algimanto apygardos vado Šarūno raštas apie santykius su Bendrojo demokratinio pasipriešinimo sąjūdžio komitetu

1947 m. rugsėjo 15 d.

p. R Švyturiui[83]

ALGIMANTO A [P YG AR] DOS
V A D A S
Nr. 1015[84] SU BDPS K[omite]tu santykių išdavos

Begretinant gautųjų „Lietuviškosios Rezistencijos organizacinių ir programinių pagrindų", „Lietuvos BDPS Komiteto Direktyvinio biuletenio", „Kovos" numerių informacijas, nuostatus ir direktyvas su nusistovėjusia dviejų su puse metų mūsų kovos su raudonaisiais okupantais ir vidaus priešais dvasia, partizanų vestos kovos taktika ir ideologija, buvo rasta eilė nesiderinančių punktų ir dviprasmiškų, priešingų mūsų kovos būtinumui ir prasmei frazių tačiau tai, atsižvelgiant į perspektyvas, kurios buvo turimos omenyje tolimesniame harmoningame su BDPS Komitetu bendradarbiavime ir derinant tai, kas atrodo taisytino, keistino BDPS direktyvose, buvo daleista su tikrais[85] rezervais, dalinai daugumos nuostatų priėmimas, taikymas mūsų kovose ir gyvenime, realioje plotmėje.

Tolesniam BDPS Komiteto ištyrimui bei išsisklaidymui rūkų kurie vis labiau ir tirščiau niaukėsi ant BDPS Komiteto kai kurių narių /o ypač dr. Erelio/ veiklos, išsiaiškinimui žinių apie BDPS Komitete įvykusį skilimą, patvirtinimui kitų pranešimų iš įvairių šaltinių, bylojančių apie intrigas BDPS

[83] Prirašyta pieštuku.
[84] Įrašyta ranka.
[85] Taip dokumente. Matyt, turėtų būti — tam tikrais.

Komiteto užkulisiuose, 1947 m. birželio mėn. 23 d. iškeliavau pas „Vyties" Apygardos Vadą p[artizaną] Vaitelį-Briedį. Viso tarimosi eigoje ir diskusijų metu jis, p[artizanas] Briedis, remdamasis daugybe faktų, patvirtinančių dr. Ereliui-Markuliui kaltinimų pragaištinga bei priešui patarnaujančia veikla neteisingumą, užtikrino BDPS Komiteto nario dr. Erelio /dr. J. A. Narutavičiaus-Markulio/ nekaltumą, jo veikimo nuoširdumą ir gilų patriotiškumą, o BDPS Komiteto skaldymosi faktas buvo išaiškintas kaip žemas, egoistinis, karjeriškas nekurių Komitetan įsibrovusių individų nusikalstamas triukas. Nors, reikia pažymėti, abejingumo liepsnelė, ligi tolei bujojusi sąmonėje, nebuvo užgesinta visumoje ir p[artizano] Briedžio rimtų konstatavimų. /Tarp kita ko, bekonferuojant pas „Vyties" Apygardos Vadą, iš dr. Erelio buvo gautas p[artizanui] Briedžiui įspėjimas keletui dienų sulaikyti mano iškeliavimą, kadangi, kaip įspėjime buvo tvirtinama, greičiausiu laiku pas jį/p[artizaną] Briedį/ atvyksiąs jis pats /dr. Erelis/, ir jis trokštąs tame pas „Vyties" Apygardos Vadą apsilankyme rasti ir mane, nors, tačiau po visos savaitės laukimo dr. Erelis neatvyko, nes, kaip grįžus į savąją būstinę paaiškėjo, jis tomis dienomis buvo nuvykęs į pasimatymą su p[artizanu] Žalgiriu./

O įvykiai ritosi toliau. Š. m. liepos mėn. pirmomis dienomis ir kiek anksčiau Š[iaurės] Rytų Lietuvos Srities Partizanų ginkluotų pajėgų Vadą p[artizaną] Žalgirį ištiko įprasti nūdieniai NKVD gaujų antplūdžiai, ko pasėkoje p[artizanas] Žalgiris pasitraukė į kitas laikymosi vietoves, dėl ko mano ryšys tiek su p[artizanu] Žalgiriu, tiek per jį su dr. Ereliu nutrūko.

O reikalas susirišti su BDPS Komitetu buvo opus: rūpėjo siekti realizuoti su „Vyties" Apygardos Vadu Briedžiu aptartieji klausimai, rūpėjo dėti žygių BDPS K[omite]tui išdėstyti savo nuomonę dėl K[omite]te vykstančių intrigų ir skaldymosi, dėl būtinos tvirtos organizacijos, centralizacijos, o be to, susidėjo kiti, kaip spaudos, reikalai, verčią ieškoti kelio su K[omite]tu susirišti.

Su ta misija š. m. liepos mėn. pabaigoje buvo išsiųsta Apygardos centro ryšininkė p[artizanė] sesė Rugiagėlė, kuriai ir pasisekė užmegzti ryšys tarp BDPS K[omite]to ir Algimanto Apygardos.

Greitu laiku susitikimui su manimi atvažiavo Erelio ryš[ininkas] kar[ininkas] Vytas, tačiau prieš tai man iškeliavus į kitą tarnybinį susitikimą, pasimatymas su juo neįvyko. Po to, sesei Rugiagėlei antrą kartą atsilankius K[omite]te, iš dr. J. A. Narutavičiaus /Erelio/ buvo gautas laiškas /žr. laiško išrašą/, kuo vadovaudamasis ir nutariau išsiruošti į š. m. rugpjūčio mėn. 28 d. Apygardos Vadų suvažiavimą.

1947 m. rugpjūčio mėn. 27 d. Vytauto Apygardos Vadas p[artizanas] Miškinis, lydimas ryšių karininko Vyto-Gintauto, atvažiavo į sutartąją vietą/susisiekimo priemone, dr. Ereliui pasiūlius ir p[artizanui] Miškiniui taip pat sutikus, pasirinkome mašiną/, iš kur ir iškeliavome toliau. Pakelyje dar buvo sutikta ryš[ininkė] sesė Vaiva su Tauro Apygardos Vado p[artizano] Žvejo raštu, perspėjančiu susilaikyti nuo kelionės, tačiau mudu su p[artizanu]

Miškiniu, atsižvelgę į žinomą trynimąsi tarp Tauro Apygardos[86] ir dr. Erelio, pagaliau patys pasiryžę, nebojant net savo gyvybių išstatymo į tikrą pavojų, įsitikinti ir parodyti visiems dr. Erelio tikrąjį veidą kad tuomi apsaugojus kitus mūsų [ko][87]vos brolius, bebendraujančius su Ereliu, nuo galimų nelaimių, keliauti [nea][88]tsisakėme. Be to, kaip anksčiau minėta, buvo trokštama dalyvauti plačiame ir taip svarbiai būtiname Partizanų Vadų suvažiavime. Todėl at[...][89] perspėjimą leidomės į kelionę. O kelionės maršrutą ryšininkas Vy[tas][90] [tai][91] p nusakė: arba važiuoti į Vilnių, kur, anot jo, jau randasi Apygardų, išskyrus Vyties Apygardos Vadą Vadai, arba mums pasilikti pakelyje, iš kur būsime paimti rytojaus dieną visiems Apygardų Vadams iš Vilniaus bevykstant į suvažiavimo vietą N… miške. Pasirinkome pirmąjį pasiūlymą.

Pavakaryje buvome Vilniuje ir ryš[ininkui] Vytui pasiūlius sutikome apsi[stoti][92] nakvynei jo bute. Tik, be to, vidurnaktyje, pasitarimui dėl rytdienos [pro][93]gramos, turėjome susitikimą su dr. Ereliu. Jis per ryš[ininką] Vytą išdėstė mums kitų vadų nutarimą ryt rytą /VIII. 28./Vilniuje padaryti tarnybinį posėdį. Mes, be abejo, turėjome sutikti kitų mūsų kovų brolių nutar[imu][94].

Vos sugrįžus į butą/pas ryš[ininką] Vytą/ ir spėjus sumigti, išgirdo][95]me kambaryje žingsnius. Greit paaiškėjo jog tai uniformuoti enkavedistai /jų buvo šeši septyni/ ir su šviečiančia lempa paskoje ryšin[inkas] Vytas.

Aišku - išdavimas! Mudu su p[artizanu] Miškiniu pinklėse.

Enkavedistai, tyliai šnibždėdami: „tychom, tychom“[96] prislinko prie lovos ir šaukdami: „pasidavaite živoi!“[97] užgulė mus. Dėka energingo ir laimingo mūsų pasipriešinime pavyko išveržti suglemžtas rankas ir sėkmingai panaudojus partizaniškus gabumus - atsipalaidavome nuo enkavedistų,- ir šokti pro langą į gatvę. P[artizanas] Miškinis dar liko viduje. Nukritęs į gatvę aš netekau sąmonės, bet šūvis, paleistas netoliese manęs, mane prikėlė ir aš pasileidau Vilniaus gatvėmis. Kambaryje girdėjosi paskiri trys šūviai ir kelios automatų serijos.

Aukščiausiasis manęs neapleido. Jau auštant pasiekiau Vilniaus miesto pakraščius, atsipeikėjau nuo smūgių, apsirišau sužeistas vietas ir lei-

[86] Taip dokumente. Matyt, turėtų būti - Tauro Apygardos Vado.
[87] Sunykęs tekstas.
[88] Sunykęs tekstas.
[89] Sunykęs tekstas.
[90] Sunykęs tekstas.
[91] Sunykęs tekstas.
[92] Sunykęs tekstas.
[93] Sunykęs tekstas.
[94] Sunykęs tekstas.
[95] Sunykęs tekstas.
[96] Tyliai, tyliai (rus.).
[97] Pasiduokite gyvi (rus.).

dausi toliau. O po pustrečios dienos kelionės, po nuotykingiausios Odisėjos, pasiekiau savo Apygardos pirmuosius brolius partizanus. Kaip vėliau paaiškėjo, Dievas lydėjo ir Vytauto Apygardos Vadą p[artizaną] Miškinį.

Taip Erelis-dr. J. A. Narutavičius-dr. J. A. Markulis per ryšių karininką Vytą-Gintautą metė burtus ir tuomi atidengė savo tikrąjį, niekšiškąjį rafinuočiausio enkavedisto veidą.

Visus faktus turint omenyje, esu priverstas padaryti sekančias [išva]98 das:

1. Atiduoti Aukščiausiajam Karo Lauko Teismui išdavikus: [Ere]99lį -dr. J. A. Narutavičių-dr. J. A. Markulį ir ryšių karininką Vytą-Gintautą.

2. Nutraukti visus ryšius su vadovaujamu Erelio BDPS Komitetu.

3. Nutraukti visus ryšius su BDPS Komiteto sukurtomis institucijomis, bendradarbiaujant tik su egzistuojančiais Aukščiausiais Lietuvos Partizanų Sąjūdžio Organais - Apygardomis.

4. Susilaikyti nuo priklausymo bet kokiai politinei partijai, kaip tai - LLA, LLK, etc., tuo norint apsaugoti Lietuvos Partizanų Sąjūdžio vienybę, išvengti partinių rietenų skaldymosi, intrigų jaučiamų dabar ir galimų ateityje.

5. Ir toliau dėti žygių ir konkrečių pastangų ieškoti, rasti ir galimai paremti naują Aukščiausią Partizanų Sąjūdžio Vyriausybę, tikrą centralizaciją, Organą, Centrą, kovojantį už Demokratinę, Laisvą, Nepriklausomą Lietuvą, pagrįstą Vakarų Demokratijų principais ir krikščioniškosios moralės dėsniais.

L a i g y v u o j a D e m o k r a t i n ė , L a i s v a i r N e p r i k l a u s o m a L i e t u v a !

Šarūnas [parašas]
Apygardos V a d a s
/Šarūnas/

Sakalas [parašas]
Adjutantas
/Sakalas/

1947 m. rugsėjo mėn. 15 d.
V a d u v a

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 20,1. ***3-4.*** Originalas. Mašinraštis.

59. Rytų Lietuvos partizanų štabo įsakymas sričiai

1947 m. rugsėjo 20 d.

Konspiratyviai

98 Sunykęs tekstas.
99 Sunykęs tekstas.

Ekstra

R L P Įsakymas Sričiai
S t a b a s
Nr. 19 Visų Apygardų ir Rinktinių Vadams bei
Štabų atsakomingiems pareigūnams

LLA „Tigro" Rinktinės žinoti ir griežtai vykdyti
Vadui[100]

Šių metų rugpjūčio mėn. 27 d. LLA 3 „Vytauto" ir „Algimanto" Vadai, pogrindžio ryšių karininko lydimi, nuvyko į Vilnių, kad toliau vyktų į Apygardų Vadų suvažiavimą, kuris turėjo įvykti „Vyties" Apygardos ribose. Naktį į butą, kuriame buvo apsistoję Apygardų Vadai ir ryšių karininkas, įsiveržė milicija, ko pasėkoje buvo areštuotas ryšių karininkas, o Apygardų Vadai išbėgo iššokdami per langą. 3 „Vytauto" Apygardos Vado likimas yra žinomas: jis gyvas ir sveikas žygiuoja savo rajono kryptimi. „Algimanto" Apygardos Vado likimas dar nežinomas. Jei jis gyvas ir laisvas, reikia manyti, siekia to paties tikslo. Kadangi įvykio priežastys dar nežinomos ir sudėtingos, be to, visa tai galėjo įvykti išdavimo pasėkoje, nuo šio mano įsakymo gavimo dienos skelbiu visoje Srityje ypatingo budrumo stovį ir įsakau:

1/Nutraukti bet kokius ryšius su Vilniumi.

2/ Sustabdyti ryšių pareigūnų judėjimą traukiniais ir kitomis susisiekimo priemonėmis Vilniaus kryptimi.

3/ Nesileisti į bet kokias tarnybines kalbas su atvykusiais iš Centro pareigūnais. Tai atlikti leidžiu ryšių pareigūnui Ramunėlei.

4/ Nutraukti ryšius su kitų sričių ginkluotų partizanų junginiais.

5/ Iš kitų junginių atvykusių ryšių pareigūnų paketus priimti, tačiau atsakymo neduoti ir su pačiais pareigūnais į tarnybines kalbas nesileisti.

6/ Visuomenės ir eilinių kovotojų tarpe be ypatingo reikalo įvykio žinių neskleisti ir be reikalo panikos nekelti.

7/ 3 „Vytauto" Apygardos Štabo Adjutantui skubiai susirišti su Ukmergės partizanų daliniais, reikiamai informuoti juos apie padėtį ir įpareigoti suteikti pagalbą abiem apygardų vadams.

8/ „Algimanto" Apygardos Štabo Adjutantui skubiai susirišti su „Vyties" Apygarda, reikiamai informuoti ją apie įvykį ir prašyti daryti atatinkamų žygių to įvykio reikalu.

9/ „Tigro“Rinktinės Vadui suteikti reikalingą pagalbą abiem apygardų vadams, jei jie prašytų.

10/ Ryšių pareigūnui Laisvei skubiai vykti į „Tigro" Rinktinės būstinę ir įteikti mano įsakymą Nr. 19 Rinktinės Vadui.

[100] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

11/ Ryšių pareigūnui Kregždutei skubiai vykti į „Algimanto" Apygardos būstinę ir įteikti mano įsakymą Nr. 19 Apygardos Adjutantui.

12/ Ryšių pareigūnui Ramunėlei budėti savo nuolatinėje vietoje, jei sąlygos leis, atsargiai sekti atvykstančius iš Vilniaus /Centro/ pareigūnus, priimant iš jų paketus, tačiau neįsileidžiant į tarnybines kalbas.

13/ Ryšių pareigūnui Gražinai skubiai vykti į mano nurodytą ryšių punktą ir laiku įteikti reikalingiems pareigūnams mano įsakymą Nr. 19 žiniai ir vykdymui.

14/ Srities Politinės Dalies Viršininkui Aušrūnui visais atvejais palaikyti su manim ryšį tik per ryšių pareigūną Ramunėlę.

15/ Visiems šiame įsakyme paminėtiems pareigūnams parodyti kaip galima daugiau sveikos iniciatyvos ir padėti abiem apygardų vadams sugrįžti į [savo būstines.

16/ Reikalingas šiam įvykiui sekti ir išaiškinti ži][101]nias siųsti ryšių pareigūnui Ramunėlei.

17/ Šio mano įsakymo 1-6 punktus vykdyti iki atskiro mano įsakymo. Kiti punktai vykdomi pagal reikalą.

18/ Visas mano įsakymas vykdomas griežtai, jei jis nepavėluotas.

19/ Visiems pareigūnams, iki šiol parodžiusiems savo iniciatyvos ir padėjusiems pastangų mano vadovaujamos Srities apsaugojimo bei abiejų apygardų vadų gelbėjimo reikalu, reiškiu gilią tarnybinę padėką.

Žalgiris [parašas]
Žalgiris
Srities Vadas

Parajus [parašas]
Parajus
Srities Vado Adjutantas

Įsakymą gauna:

1. Srities Politinės Dalies Viršininkas. - 1 egz.
2. „Algimanto" Apygardos Adjutantas.. 1 “
3. „Vytauto" Apygardos Adjutantas..... 1 "
4. „Tigro" Rinktinės Vadas.....1 "
5. Ryšių pareigūnai: Ramunėlė, Gražina, Kregždutė ir Laisvė..... 1 “ .

[Aukštaitija,
1947. IX. 20.][102]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 11,1. 1. Originalas. Mašinraštis.

[101] Prirašyta ranka.
[102] Prirašyta ranka.

60. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 17

1947 m. rugsėjo 30 d.

Nuorašas
Slaptas

LLA 3-čios
„Tigro" Rinktinės Įsakymas Rinktinei Nr. 17 /OS/
Š t a b a s
Nr. 28 Ežerėnai, 1947 m. rugsėjo mėn. 30 d.

Rikiuotės sritis

§ 1.

Nuo š. m. spalio mėn. 1 d. 3-čios „Tigro" Rinktinės 4-to rajono Organizacinio Sektoriaus Viršininku skiriu Jaunių.

Pagrindas. 1947. 9. 25 d. paskyrimo raštas Nr. 27.

/pas[irašė]/ [be parašo]
Rinktinės Vadas

Švyturys [parašas]
/pas[irašė]/ Š v y t u r y s
Rinktinės OS Viršininkas

Šio įsakymo išspausdinta.....3 egz.
Iš jų gauna: a/ Apygardos Štabas..... 1 egz.
b/ Rajono Viršininkas.....1 egz.
c/ Lieka Štabe..... 1 egz.
Nuorašas tikras [parašas neįskaitomas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 14, l. 13. Originalas. Mašinraštis.

61. Roko raštas Pavasariui

1947 m. spalio 6 d.

[spaudas:
GAUTA
1948 m. IV mėn. 14 d.
Nr. [103]] Ponas Pavasari!

Aš esu pasiryžęs artimiausiu laiku susitikti Tamstą. Mat būtų geriausia mums asmeniškai pasikalbėti, nes rašant iš tikrųjų reiktų daug rašyti, ir be

[103] Numeris neįrašytas arba sunykęs.

to, tas daug sugaišintų laiko. Gaila tik, kad Tamsta esi tolokai ir niekur nesitrauki iš tos vietos, kame gyveni.

Aš ateisiu su tais pačiais vyrais, su kuriais Tamsta buvai susitikęs. Taip pat tuo pačiu, jūsų sutartu laiku, būtent 15 d. šio mėnesio. Jeigu kartais Tu galėsi, tai minimą dieną būk su Ereliu ton vieton, kame gyvena Ereliui žinomas žmogus raide „L...“.

Kiek patyriau iš Tamstos laiškų, pas Tamstą yra mano vardu laiškų ir šiaip raštų. Norėčiau prie progos juos gauti. Reiktų Tamstai pagalvoti apie gyvenimą drauge su manimi. Tokiu atveju, jeigu Tamsta būtum tik vienas, aš tam nebūčiau priešingas, jeigu ir drauge gyventume. Tokiu būdu tektų iki tam laiko[104] sutvarkyti savo reikalus.

Tikiuosi, pavyks mums asmeniškai pasikalbėti.

Viso geriausio.

Sudie!

Rokas [parašas]

1947 m. spalių mėn. 6 d.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 46,1. 1. Originalas. Rankraštis.

62. Algimanto apygardos ir Didžiosios kovos apygardos B rinktinės vadovybių nutarimas

1947 m. spalio 28 d.

Nuorašas

N U T A R I M A S

1947 m. spalio mėn. 28 d. „Algimanto" A[pygar]dos Vadas Šarūnas, Adjutantas Darius, DKR „B" Vadas Plienas, Štabo Viršininkas Diedukas ir Spaudos-Švietimo Skyr[iaus] Viršininkas Žilvinis, bendrame susirinkime iššiūrėję 1947 m. rugp[jūčio] 29 d. N miške įvykusio I-jo LLK-BDPS Aktyviųjų Junginių protokolo nuorašą, Lietuvos LK „Vyties", „Didžiosios Kovos", LLA Žemaičių Apygardų Vadų ir atstovų suvažiavimo rezoliucijos-nutarimo nuorašą, nutarė, kad tai tik Lietuvos partizanų vardu padaryti nutarimai, bet ne jų dvasia.

Ypatingą abejonę jų verte sukėlė protokolo ir rezoliucijos patys sau prieštaraujantieji punktai.

Iki dalykai paaiškės, „Algimanto" A[pygar]dos ir DKR „B“ nutarė griežtai nutraukti visus ryšius su BDPS ir savo veikimą tęsti nusistovėjusia partizanų veiklos linkme.

Veikimui sustiprinti stengtis susirišti su kitais kovojančiais daliniais. Lei-

[104] Taip dokumente.

džiant sąlygoms, sukviesti gretimų kovojančių dalinių, vadovybių bendrą pasitarimą, pirmoj eilėj -Rytų Lietuvos. Pasitarimui vietą, laiką nustato „Algimanto" A[pygar]dos Vadas Šarūnas.

Šis nutarimas persiunčiamas ŠRL Srities Vadui Žalgiriui, „Vytauto" A[pygar]dos Vadui Miškiniui, nuorašai - „Algimanto" ir „Vytauto" Apygardų rinktinių vadams, „Vyties" ir „Jung[tinei] Kęstučio" apyg[ardai],

Su Lietuvos LK „Vyties" A[pygar]dos Vadu tiesioginiai susirišti ir išsiaiškinti šiam nutarime minimo protokolo ir rezoliucijos autentiškumu, susipažinti su šiuo nutarimu pavedama „Algimanto" A[pygar]dos Vadui Šarūnui.

Nutarimo originalus gauna visi nutarimą pasirašiusieji.

/pas[irašė]/ (Šarūnas) [be parašo]
„Algimanto" A[pygar]dos Vadas

/pas[irašė]/ (Darius) [be parašo]
„Algimanto" A[pygar]dos Adjutantas

/pas[irašė]/ (Plienas) [be parašo]
DKR „B" Rinktinės Vadas

/pas[irašė]/(Diedukas) [be parašo]
DKR „B“ R[inkti]nės Štabo[105]
V[iršinin]kas

/pas[irašė]/ (Žilvinis] [be parašo]
DKR „B" R[inkti]nės Spaudos-
Švietimo Skyr[iaus] Viršininkas

Briedis [parašas]

Nuorašas tikras /pas[irašė]/ Briedis

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 20,1. 5. Originalas. Mašinraštis.

63. Vytauto apygardos vadovybės atsišaukimas „Tautiečiai!"

1947 m. spalio mėn.

T a u t i e č i a i !

Pasaulis atsidūrė naujo karo išvakarėse. Dar niekuomet tarptautiniai santykiai tarp Rytų ir Vakarų nebuvo tiek įtempti kaip šiandien. Visos laisvę mylinčios tautos didžiausiu mastu ruošiasi naujam karui. Belieka laukti tik kibirkštėlės, kuri įžiebtų milžinišką karo ugnį ir nušluotų nuo žemės paviršiaus visos žmonijos priešą- komunizmą.

Šiandien ir patys bolševikai atvirai kalba apie naujo karo pavojų. Jų spauda ir radijas varo pasiutusią propagandą ir šmeižtus prieš demokratines Vakarų valstybes. Kre[mlia][106]us tironai pajuto, kad jų dienos suskaitytos ir, lyg pasiutę žvėrys, blaškosi priešmirtinėje agonijoje.

Artėjant laisvės valandai, net ir vietiniai komunistai išsigando savo kruvinų darbų ir teisingo tautos teismo už jų piktadarybes. Daugelis komunistinių pareigūnų,

[105] Dokumente taisyta.
[106] Sunykęs tekstas.

jų tarpe net valsčių vykdomųjų komitetų pirmininkai, bėga iš tarnybų, kad tuo būdu išvengus pelnytos bausmės ir atsakomybės už mūsų krašto terorizavimą.

T a u t i e č i a i ! Šiandien mes esame tikri, kad bolševizmas bus sunaikintas ir netrukus išauš skaistus Laisvės Rytas. Budėkite ir būkite pasiruošę visokiems netikėtumams, nes Laisvės Kova reikalauja daug ištvermės ir pasiryžimo. Supraskite piktus bolševikų planus ir nesiduokite suvedžiojami. Visuomet atminkite kovojančios tautos reikalus ir savo darbus bei mintis derinkite su Laisvės Kovų programa.

Visi būkite pasiruošę Laisvos Demokratinės Lietuvos Atstatymui.-

LLA
„Vytauto" Apygardos
1947.10.-. Vadovybė

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 98,1. 10. Originalas. Mašinraštis.

64. Vytauto apygardos vadovybės atsišaukimas „Užverbuotųjų dėmesiui!"
1947 m. spalio mėn.

UŽVERBUOTŲJŲ DĖMESIUI!

Šiandien kiekvienam aišku, kad karas neišvengiamas. Visos pasaulio tautos stojo kovon prieš komunizmą. Kruvinasis bolševikų viešpatavimas baigiasi. Net pačių komunistų tarpe jaučiama panika ir baimė, jie patys mato beartėjančią pražūtį.

Todėl griežtai perspėjame, kad visi bolševikų užverbuoti ir net žinias teikiantieji asmenys apie savo užverbavimą tuojau pat praneštu vietos partizanams. Tie, kurie tai slėps ir varys pragaištingą darbą, bus laikomi lietuvių tautos priešais ir susilauks pelnytos bausmės.

Išmušus laisvės valandai galbūt Jūs bandysite teisintis, tačiau bus per vėlu. Negalvokite, kad visa tai Jums pavyks nuslėpti ir užmaskuoti. Mums yra žinomas kiekvienas Jūsų žingsnis, tačiau mes tikime, kad Jūs susiprasite ir atitaisysite savo klaidas.

Dauguma užverbuotų tautiečių tuojau pat apie tai mums praneša, todėl mes tikime, kad ir likusieji suras galimybę tai padaryti. Tie, kurie laisvu noru prisipažins - nebus baudžiami.

Todėl apsigalvokite ir susitvarkykite, kad paskum netektų gailėtis.

Šnipams ir tautos išdavikams pasigailėjimo nebus.-

LL A
„Vytauto" Apygardos
1947. 10. -. Vadovybė

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 98,1. 15. Originalas. Mašinraštis.

65. Vytauto apygardos vadovybės atsišaukimas „Šalin rinkimus!“

1947 m. gruodžio 20 d.

Š a l i n r i n k i m u s !

Raudonieji okupantai vėl ruošiasi naujai klastai - rinkimams į vietines tarybas. Šie rinkimai turi nemaža reikšmės, nes komunistai nori mus pačius padaryti aklais įrankiais mūsų kraštui naikinti. Jie nori savo kruvinus darbus pateisinti visos tautos vardu ir žarstyti žarijas mūsų pačių rankomis.

Galbūt ne vienas doras lietuvis prieš savo norą yra įtrauktas į deputatų arba rinkiminių komisijų sąrašus. Bolševikai juos nori padaryti bevaliais pastumdėliais ir aklais komunistinių planų vykdytojais. Tačiau svarbesnieji deputatai, kaip apskričių ir valsčių pirmininkai, visi yra komunistai, mūsų tautos priešai ir išdavikai. Jų pavardės bus įrašytos žaliuose ir mėlynuose lapeliuose.

Vesdama šventą kovą dėl gimtojo krašto laisvės, visa tauta turi priešintis bet kokiai bolševikų klastai ir smurtui. Todėl nei vienas lietuvis negali dalyvauti šiuose rinkimuose.

Nei vienas neikite prie urnų ir nelikite aklais bolševikų įrankiais. Ieškokite būdų balsavimui išvengti ir apie tai perspėkite savo kaimynus.

Dar kartą parodykite pasauliui mūsų tautos vieningumą ir griežtą nusistatymą komunistinės diktatūros atžvilgiu.

Visi silpnavaliai ir bailiai, kurie balsuos, turės už tai atsakyti.

Šalin neteisėtus komunistinius rinkimus!

Lietuvių tauta reikalauja laisvų, demokratinių rinkimų!

„Vytauto" Apygardos

1947. XII. 20. Partizanų Vadovybė

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 98,1. 18. Originalas. Mašinraštis.

66. Vytauto apygardos štabo atsišaukimas „Perspėjimas!“

1948 m. vasario 15 d.

P e r s p ė j i m a s

Raudonieji okupantai, jausdami artėjančią pražūtį, imasi žiauriausių teroro priemonių.- Paskutiniu metu pradėjo masinį lietuvių šeimų trėmimą į Sovietų Sąjungos gilumą- į baisųjį Sibirą. Tokie žiaurūs išvežimai palietė Suvalkiją, Dzūkiją, Žemaitiją ir kai kurias Aukštaitijos apskritis. Vien tik per vieną naktį Suvalkijoje išvežta apie 400 šeimų. Ypatingai smarkiai paliesta Lietuvos pasienio sritis. Vežama ne tik partizanų šeimos, bet ir kitokie komunistams nepalankūs lietuviai: turtingesni ūkininkai ir kitokie „liaudies priešai". Šį kruviną darbą atlieka sužvėrėję čekistai, kurie nepagaili nei mirštančių senelių, nei lopšyje gulinčių kūdikių.

Toks bolševikams nepalankių lietuvių vežimas į „Tarybinį rojų“ numatomas ir [...][107] krašte. Todėl perspėjame partizanų šeimas [...][108] visus tuos, kurie nujaučia, kad gali būti išvežti iš gimtojo krašto, slėptis ir būti atsargiems. Reikalinga budėti ir saugotis, kad nepatekti į raudonųjų budelių rankas.

Kruvinasis bolševikų viešpatavimas baigiasi. Tremdami nekaltus lietuvius, komunistai valo užnugarį, nes karas neišvengiamas. Todėl ilgai laukti ir saugotis nereikės. Kiekvieno lietuvio šventa pareiga priglausti nuo išvežimo besislapstantį tautietį.

Todėl budėkite, būkite atsargūs, slėpkitės ir saugokite save bei savo artimuosius nuo išvežimo.

Geriau vargti savųjų tarpe, negu badauti ir žūti tolimajame Sibire toli nuo tėvynės.-

„ Vytauto" Apygardos
1948. II. 15. Štabas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 98,1. 19. Originalas. Mašinraštis.

67. Partizanų atsišaukimas „Šalin kolchozus!"

1948 m. balandžio 10 d.

Š a l i n k o l c h o z u s !

Raudonieji okupantai, norėdami visiškai sunaikinti mūsų kraštą, pradėjo organizuoti kolchozus. Įvairiais pažadais ir melaginga propaganda jie vilioja mūsų tautą į naują vergiją ir nori uždėti sunkų komunistinės baudžiavos jungą.

Ūkininkai! Jūs gerai suprantate baisų gyvenimą kolchozuose. Pas Jus dažnai užklysta išbadėję ir nuskurę kolchozninkai iš „tarybinio rojaus", kurie elgetauja mūsų krašte, gindamiesi nuo bado. Toks pats likimas laukia ir Jūsų. Suėję į kolchozus, Jūs neteksite savo turto ir laisvės. Jūsų kruvinu prakaitu naudosis parsidavėliai komunistai, o Jūs kęsite amžiną badą ir skurdą. Netikėkite komunistų žadamu „rojumi" ir kolchozų organizatoriais—pirmūnais. Tokie organizatoriai yra vagys, tinginiai ir kitokie mūsų tautos atmatos, kurie nori pelnytis svetimu turtu ir darbu. Jiems mūsų tėvynėje vietos nebuvo ir nebus!

Lietuvių tauta nenori likti bolševikų bernais ir elgetomis, todėl visuomet priešinsis raudonosios baudžiavos įvedimui. Nei vienas lietuvis tenedrįsta stoti į alkanų ir nuskurdusių kolchozninkų eiles. Norint užkirsti kelią mūsų žemės ūkio sunaikinimui, stojantieji į kolchozus bus baudžiami griežčiausiomis bausmėmis. Taip pat perspėjame nesirašyti į žemės ūkio draugijas ir arteles, nes tai yra priemonė Lietuvai sukolchozinti.

Ginkite savo gimtąsias sodybas ir žemę nuo kolchozinės vergijos ir visiško

[107] Sunykęs tekstas.
[108] Sunykęs tekstas.

sunaikinimo. Nesukiškite savo turto į išbadėjusių komunistų gerkles, nes raudonųjų okupantų dienos baigiasi.

Lietuvių tauta nenori kolektyvinės tironijos!

Nei vienas į kolchozus!

P a r t i z a n a i

1948. IV. 10.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 98, 1. 25. Originalas. Mašinraštis.

68. Vytauto apygardos vado įsakymas Nr. 1

1948 m. balandžio 15 d.

„VYTAUTO" APYGARDOS VADO
Į S A K Y M A S Nr. 1

1.

Visiems piliečiams griežtai draudžiama stoti į kolektyvinius ūkius - kolchozus.

2.

Neklausantieji šio įsakymo, ypač pirmūnai, bus baudžiami mirties bausme ir visišku turto konfiskavimu-

APYGARDOS VADAS

1948. IV. 15.

LYA. f. K-5, ap. 5, b. 98,1. 28. Originalas. Mašinraštis.

69. Šiaurės-Rytų Lietuvos partizanų kovos dalinių vadų, vadovybės narių ir atstovų sąskrydžio protokolas

1948 m. gegužės 1 d.

p[artizanui] Švyturiui[109]

N u o r a š a s

Š I A U R Ė S - R Y T Ų L I E T U V O S P A R T I Z A N Ų
K O V O S D A L I N I Ų V A D Ų, V A D O V Y B Ė S N A R I Ų
I R A T S T O V Ų S Ą S K R Y D Ž I O
P R O T O K O L A S

1948 m. gegužės mėn. 1 d. N... miške įvyko Šiaurės-Rytų Lietuvos kovos dalinių Vadų Vadovybės narių ir atstovų sąskrydis.

[109] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

Sąskrydyje dalyvavo ŠRS Vadas Žalgiris, Adjutantas Laisvūnas, Ryšių karininkas Siaubas; Jung[tinės] Kęstučio Apygardos ryšininkė Sesė Stirna; Vytauto Apygardos Vadas Miškinis, Adjutantas Rimtautas, OS Viršininkas Rokas, Apygardos organo „Laisvės Šauklys" redaktorius Saulius, Tigro Rinktinės Vadas Švyturys, Lokio Rinktinės Vado Pavaduotojas Žaibas, Liūto Rinktinės Vadas Šiaurys, Rinktinės Ūkio Skyriaus Viršininkas Kirvis, Beržo Kuopos Vadas Ūsas, Žalgirio Būrio Vadas Briedis; Algimanto Apygardos Vadas Šarūnas, Adjutantas Audenis, Apygardos Štabo Viršininkas Skirmantas, Apygardos organo „Partizanų Kova" redaktorius Ramunis, Šarūno Rinktinės Vadas Montė, Žaliosios Rinktinės Vadas Daujotas, K[unigaikščio] Margio Rinktinės Vadas Rimtutis, Mindaugo Kuopos Vadas Vilkas, Vytenio Būrio Vadas Eskimas; Didžiosios Kovos Apygardos „B“ Rinktinės Vadas Plienas, Rinktinės Štabo Viršininkas Diedukas, Rinktinės Spaudos-Švietimo Skyriaus Viršininkas Žilvinis.

Posėdžiui pirmininkavo Algimanto Apygardos Vadas Šarūnas, sekretoriavo „Partizanų Kova" redaktorius Ramunis.

Posėdis pradėtas bendra malda už žuvusius dėl Laisvės kovų brolius - partizanus.

Buvo pasiūlyta tokia darbotvarkė:

1. Vytauto Apygardos Vado Miškinio pranešimas: „Kovojom, kovosim ir laimėsim".
2. Šarūno ir Miškinio pranešimai apie buvusius santykius su vadovaujamu dr. Erelio BDPS K[omite]tu ir apie žygį į Karinės Kolegijos Sąskrydį.
3. Dalinių Vadų pranešimai.
4. Diskusijos:
   a/ dr. Erelio veikla,
   b/ centralizuotos organizacijos reikalu.
5. Einamieji reikalai.
6. Posėdžio pabaiga. Himnas.

Darbotvarkė buvo priimta be pakeitimų.

1. Vytauto Apygardos Vadas Miškinis kalbėjo apie neapsakomai sunkią kovą, kurią mūsų tauta turi vesti prieš žiauriuosius okupantus - rusus. Sunki nūdienė lietuvio dalia pavergtoj Lietuvoj ir dar sunkesnė Sibiro taigose, darbo stovyklose, kalėjimuose. Tačiau dabartinė pasaulio politinė padėtis diena iš dienos teikia mums tikresnių vilčių. Visos kultūringojo pasaulio tautos jungiasi bendron kovon prieš komunizmą, kaip žmonijos nelaimę. Santykiai tarp Vakarų ir Rytų nuolat aštrėja ir, atsižvelgiant į dabartinį rengimąsi karui ir į karinių pajėgų santykį, aiškėja, kad totalitaristinis režimas gyvena paskutines savo dienas. Mes, Lietuvos partizanai, esame pirmieji, kurie pradėjome aktyvią kovą prieš komunizmą. Šia kryptimi rikiuojasi dabar visos valstybės, kurios pripažįsta tikrąsias demokratinio valdymosi formas, nes vis labiau įsitikinama, tol nebus pasauly taikos, kol nebus sunaikintas komunizmas. Tikėkime, kad komunizmas greit liks praeityje kaip slogus raudonojo teroro prisiminimas.

Argi mes neturime teisės ginti tai, ką amžiais gynė mūsų protėviai, kas

yra brangiausia kiekvienam žmogui: laisvę, tiesą, krikščioniškosios moralės principus, savo gimtąją žemę... Kartu su mumis visa tauta; tik maža dalelė pasirinko Judo kelią. Mes šventai tikime, kad dėl Laisvės kritusiųjų brolių ir sesių pralietas kraujas, išvežtųjų ir kalėjimuose uždarytųjų kančios ir ašaros, mūsų žygiai ir pasiaukavimas - geriau mirti, negu vergauti - atneš mūsų kraštui Laisvę ir Nepriklausomybę.

2. Vytauto ir Algimanto Apygardų Vadai nurodė dr. Erelio /Markulio/1947 m. rugpjūčio mėn. 28 d. Vilniuje suruoštą klastą tariamame Apygardų Vadų suvažiavime, kur Apygardų Vadai jau buvo atiduoti į enkavedistų rankas. Tik dėka jų apsukrumui ir drąsumui, pergyvenus didelius pavojus, sužeistiems pavyko grįžti į savas būstines.

3. Dalinių Vadai savo pranešimuose nurodė, kaip kovojama ir dirbama atskirose apylinkėse, kaip persekioja okupantai - rusai, kaip kovojama su šnipais ir parsidavėliais. Taip pat nurodė ir tas klaidas, kurios dar pasitaiko partizanų tarpe ir ateityje yra vengtinos.

4. Diskusijose buvo gyvai aptariami tie veiksniai, kurie trukdo centralizuotai Lietuvos partizanų veiklai. Nekalbant jau apie didelius sekimus ir persekiojimus, siekiančius paralyžiuoti bet kokį konspiratyvų veikimą, atsiranda ir „savųjų", kurie patarnauja priešui. Išdavikiška dr. Erelio veikla ne tik kad pareikalavo aukų, sudarė nemažą pavojų bet taip pat sukėlė nepasitikėjimą BDPS Komitetu. Šiuo metu dėl išdavimų ir suėmimų BDPS veikla nėra aiški. Kadangi dabartinis gyvenamasis momentas neleidžia delsti, sąskrydžio dalyviai nutarė siekti skubios centralizacijos. Anksčiau buvusi Vyr[iausia] Karinė Vyriausybė nepateisino vilčių. Vyr[iausią] Karinę Vyriausybę turėtų sudaryti žinomi, visą laiką pogrindyje dirbą, turį pasitikėjimą asmenys. Esame įsitikinę, kad visus kovojančius partizanus tampriai riša vienas tikslas -kova dėl Laisvės,- ir jokių nei politinių nei kitokių nuomonių skirtumų nėra.

Jung[tinės] Kęstučio Apygardos ryš[ininkė] Sesė Stirna perdavė linkėjimus nuo kovos brolių- Žemaičių ir /nors neįgaliota/ painformavo posėdžio dalyvius apie jų kovas ir siekimus.

Nutarta daryti skubių žygių artimiau susirišti su Jung[tine] Kęstučio ir kitomis Žemaičių Apygardomis ir rasti kelius susirišti su visais kitais aktyviai veikiančiais daliniais Lietuvos teritorijoje. Pasikeisti nutarimais ir pageidavimais su Jung[tine] Kęstučio ir kitomis Apygardomis centralizacijos, Vyr[iausios] Vadovybės sudarymo reikalais ir kt.

5. Einamuose reikaluose buvo tartasi ryšių palaikymo, spaudos platinimo, laikymosi taktikos, žvalgybos ir kt. klausimais.

6. Sąskrydžio metu padaryti nutarimai buvo perskaityti, visų priimti ir įgaliotų asmenų pasirašyti.

7. Posėdžiui baigiantis sugiedotas Lietuvos Himnas.

Šis protokolas pasirašytas 3-se egzemplioriuose, iš kurių po vieną siunčiama į Vytauto, Algimanto Apygardų ir DKR „B" Rinktinės Štabų archyvus. Nuorašai Jung[tinei] Kęstučio, Vyties Apygardų Vadams ir visiems pasirašiusiems.

(pas[irašė]) /Šarūnas/ [be parašo]
Susirinkimo pirmininkas

_____ Tigro rinktinės dokumentai. 1946 m. spalio mėn. - 1948 m. rugpjučio mėn.

Dalyviai: (pas[irašė])[110]

Žalgiris, Laisvūnas, Siaubas, Miškinis, Rimtautas, Rokas, Saulius, Švyturys, Žaibas, Šiaurys, Kirvis, Ūsas, Briedis, Audenis, Skirmantas, Montė, Daujotas, Rimtutis, Vilkas, Eskimas, Plienas, Diedukas, Žilvinis [be parašų],

(pas[irašė]) /Ramunis/ [be parašo]

Sąskrydžio Sekretorius

Nuorašas tikras Miškinis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 21,1. 3. Originalas. Mašinraštis.

70. Šiaurės-Rytų Lietuvos partizanų Lietuvos laisvės armijos Vytauto, Lietuvos partizanų Algimanto apygardų, Lietuvos partizanų Didžiosios kovos apygardos B rinktinės dalinių vadų, vadovybės narių ir atstovų sąskrydžio nutarimai

1948 m. gegužės 1 d.

Nuorašas

Šiaurės-Rytų Lietuvos Partizanų LLA Vytauto, LP Algimanto Apygardų,
LP Didžiosios Kovos Apygardos „B“ Rinktinės Dalinių Vadų,
Vadovybės Narių ir Atstovų Sąskrydžio, įvykusio 1948 m. gegužės mėn. 1 d.,
N U T A R I M A I

Mes, Šiaurės-Rytų Lietuvos Partizanų Kovos Dalinių Vadai, Vadovybių Nariai ir Atstovai, išnagrinėję žiaurioje kovoje nueitą kelią lenkdami galvas tiems kovų broliams, kurie savo brangiausią turtą- gyvybę - paaukavo tam, kad mūsų tėvynė Lietuva, nusikračiusi raudonuoju siaubu, prisikeltų naujo gyvenimo Rytmečiui, giliai atjausdami Sibiro taigose, darbo stovyklose, kalėjimuose kenčiančius ir badu mirštančius mūsų brolius ir seseris, laukiančius dienos, kad vėl galėtų pamatyti savo gimtąją žemę, siekdami vieningo kelio žūtbūtinėje kovoje dėl Lietuvos Laisvės ir Nepriklausomybės, tikrų demokratinių formų įgyvendinimo ir krikščioniškos moralės principų išlaikymo, n u t a r i a m e :

1.Visas jėgas skirti ir aukoti Lietuvos Prisikėlimui ir jos tolimesniam klestėjimui.

2. Lietuvos Pa[rtiza][111] nų Sąjūdžio vienijantis veiksnys yra bendra kova dėl Tautos Lai[svės][112] ir Nepriklausomybės. Vienoki ar kitokie įsitikinimai, ar nuomonių skirtumai neturi būti kliūtimi siekiant bendro tikslo.

3. LLA, LLK ir kitokie aktyviai kovojančių partizanų pavadinimai nerodo organizacijos vieningumo arba kelia įtarimą krypstant į vieną ar kitą politinės parti-

[110] Prirašyta pieštuku.

[111] Sunykęs tekstas.

[112] Sunykęs tekstas.

jos pusę, todėl suvienodinti, Vytauto ir Algimanto Apygardose [...][113] ti LP /Lietuvos Partizanų/ pavadinimą.

4. Pripažinti [tik][114] tai tokią Vyriausią] Vadovybę, kurią sudaro pogrindyje dirbą ir aktyviai [...][115] ą partizanai.

5. Išdavikiš[ka][116] dr. Erelio /Markulio/ veikla BDPS komitete nusipelnė mūsų pasmerki[mo][117].

6. Ieškoti [. . .][118] ir visomis galimomis priemonėmis remti centralizuotą Lietuvos Partizanų Veikimą.

7. Artimiausiu laiku užmegzti tampresnius bendradarbiavimo ryšius su Jung[tine] Kęstučio Apygarda ir su kitomis Apygardomis.

8. Sudaryti vieningą Vyr[iausią] Vadovybę - Centrą /Politines ir Karines institucijas/. Jei tokios institucijos naujai pertvarkytos jau veikia-visokeriopai jas remti ir pristatyti savo atstovus įsijungti į bendrą darbą.

9. Vadovaujantis nueitojo kovos kelio patirtimi ir tradicijomis, ir tolimesnį partizanų veikimą palikti aktyvų kaip buvo iki šiolei.

10. Tautiečiai,-ės, talkininkaują mūsų tautos priešams - okupantams, sudarą su jais santuoką bei nusikalstą pripažintoms dorovės dėsniams, registruojami ir baudžiami pagal LP organizacinius nuostatus, kaip nusikalstą Lietuvių tautos aspiracijoms.

11. Kolektyvinio ūkio sistema yra mūsų krašto ūkio naikinimas. Kolektyvinių ūkių organizatorius laikyti tautos ūkio kenkėjais ir atitinkamai bausti.

12. Telkti visus geros valios lietuvius įsijungti į tautos išsilaisvinimo darbą.

T e g y v u o j a L a i s v a i r N e p r i k l a u s o m a L i e t u v a !

ŠR Srities Vadas /pas[irašė]/ Žalgiris, Adjutantas /pas[irašė]/ Parajus, Ryšių karininkas /pas[irašė]/ Siaubas, Vytauto Apygardos Vadas /pas[irašė]/ Miškinis, Adjutantas /pas[irašė]/ Briedis, OS Viršininkas /pas[irašė]/ Rokas, ,,L[aisvės] Š[auklys]“ Redaktorius /pas[irašė]/ Saulius, Tigro Rink[tinės] [Va][119]das /pas[irašė]/ Švyturys, Lokio R[inkti]nės V[ado] Pav[aduotojas] /pasfirašė]/ Žaibas, [Liūto][120] R[inkti]nės Vadas /pas[irašė]/ Šiaurys, Liūto R[inktinės] Ūkio Skyr[iaus] V[iršinin]kas [/pas[irašė]/][121] Kirvis, Beržo kuo-

[113] Sunykęs tekstas.
[114] Sunykęs tekstas.
[115] Sunykęs tekstas.
[116] Sunykęs tekstas.
[117] Sunykęs tekstas.
[118] Sunykęs tekstas.
[119] Sunykęs tekstas.
[120] Sunykęs tekstas. Atkurta pagal kitus dokumentus.
[121] Sunykęs tekstas.

pos Vadas /pas[irašė]/ Ūsas, Žalgirio kĮuopos] [Vadas][122] /pas[irašė]/ Briedis, Algimanto Apyg[ardos] Vadas /pas[irašė]/ Šarūnas, Adjutantas /pas[irašė]/ Audenis, Štabo Viršininkas /pas[irašė]/ Skirmantas, ,,P[artizanų] K[ova]“ Redaktorius /pas[irašė]/ Ramunis, Šarūno Rinktinės] Vadas /pasfirašė]/ Montė, Žaliosios Rinktinės] Vadas /pasįirašė]/ Daujotas, Kfunigaikščio] Margio Rinktinės] Vadas /pas[irašė]/ Rokas-Rimtutis, Mindaugo kuopos Vadas / pas[irašė]/ Vilkas, [Vyten][123] io Būr[io] Vadas /pas[irašė]/ Eskimas, Didžiosios Kovos Rinktinės] Vadas [/pasirašė]/][124] Plienas, Štabo Viršininkas / pasįirašė]/Diedukas, Spaudos-[Švie][125]timo Skyr[iaus] V[iršinin]kas/pas[irašė]/ Žilvinis [be parašų].

Šie nutarimai pasirašyti 3-se egzemplioriuose, iš kurių po vieną siunčiama į Vytauto, Algimanto Apygardų ir DKA „B“ Rinktinės Štabų archyvus. Nuorašai - Jung[tinei] Kęstučio ir Vyties Apygardų Vadams ir visiems pasirašiusiems.

N[uoraš][126] as tikras Miškinis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 21,1. 4-5. Originalas. Mašinraštis.

71. Vytauto apygardos vado Miškinio raštas Jūros srities vadui
1948 m. gegužės 17 d.

Žemaitija[127]
Nuorašas

Vytauto Apygardos
V a d a s
Nr. 186

J ū r o s Srities V a d u i
Į rašta Nr. 85 sl[aptai] iš 1948. 5. 10.

48. V. 17 d.

Dėkoju už siuntą. Ją gavau pilnoj tvarkoj. Pasistengsiu ir aš trumpai kai ką Tamstai atsakyti.

1. Mūsų Srities Vadas liks tas pats, t. y. p[artizanas] Žalgiris. Jokio įtarimo neturėkite. Jis visai įsitikinęs M a r k u l i o-Erelio veidmainyste. Visus ryšius su juo yra nutraukęs. Per daug buvo įveltas į velniškas pinkles, dėl to kai kas buvo padaryta ne taip, kaip turėjo būti. Dabar gi jis

[122] Sunykęs tekstas.
[123] Sunykęs tekstas. Atkurta pagal kitus dokumentus.
[124] Sunykęs tekstas.
[125] Sunykęs tekstas.
[126] Sunykęs tekstas.
[127] Prirašyta ranka.

jokių abejonių dėl Erelio niekšiškos veiklos neturi ir pirmai progai pasitaikius jį likviduotų. P[artizanas] Vadas Žalgiris pirmas pradėjo mus organizuoti, dar visai nepažindamas Erelio. Jis yra karininkas, organizaciniame darbe turi gabumų. Dėl to jis kaip toks ir tinka užimamai vietai. Buvę tarpe mūsų nesusipratimai, jeigu dar ne visai pas kai kuriuos išnyko, tai turės išnykti. Bo dabar ne laikas rietenoms ar kokioms varžyboms. Šarūnas irgi taip pačiai galvoja.

Šių metų gegužės mėn. 1 d. buvo mūsų Srities gausus sąskrydis. Buvo paliestas ir Srities vado klausimas. Nieks prieš nepasisakė. Sąskrydžio nutarimo protokolus siunčiu Tamstai.

2. Vadai mūsų Srityje, kiek man žinoma, daugumoje yra užėmę savo postus daugumai partizanų pritarus. Pavyzdžiui, aš patekau į aukštesnes pareigas prieš savo norą. Dauguma mano apylinkės vyrų tam pritarė. Jeigu dauguma vyrų pareikštų, kad aš jiems netinkamas, mielu noru nuo pareigų atsisakyčiau, užleisdamas vietą kitam. Nesu karininkas, taigi galbūt ir netinku šioms pareigoms. Esu baigęs gimnaziją. Turiu praktikos tik policijos srityje. Štai mano savikritika, visas mano mundrumas. Būtų gerai, kad mano vietoje būtų koks aukštesnis karininkas, bet, matyt, jų nėra. Inteligentinių pajėgų mano apygardoje, palyginus, yra. Turiu keletą baigusių gimnazijas, yra taip pat ir universitetus baigę, bet jie arba truputį jaunesni, arba nenori būti šiose pareigose. Visa laimė tiktai, kad aš vyrus ir jie mane myli, pasitiki ir klauso. Tuo tikrai galiu pasigirti.

3. Ryšys su mano apygarda yra Tamstoms duotas. Jį žino panelė Radvilaitė ir p[ane]lė Stirna. Šis ryšys ir su P[artizanu] Vadu. Tamstų ryšių punktą Radvilaitė man paliko. Buvau susitikęs ir p[ane]lę Radvilaitę. Susitarėm iš eilės vieni pas kitus važinėti. Taigi tuo tarpu, rodos, dėl ryšio susitvarkėm pusėtinai. Atstovą tikiuosi neužilgo pasiųsti.

4. Nieko prieš su Tamstos siūloma tarpsritinio bei tarpapygardinio bendradarbiavimo tvarka. Matot, po didelių pergyvenimų ir nusivylimų norėjosi susirašinėti su apygarda, su apygardomis. Turėjau galvoje, kai Srityje ar kur kitur gali sėdėti ponaitis per daug gerai galvojantis apie save ir nematyti reikalo nuoširdžiai tartis su apygarda, per kurią viskas vyksta.

5. Apie kap[itoną] Kunconą štai ką žinau. Jis randasi Biržų apskrityje. Laikosi su keliais vyrais. Su juo turi ryšį p[artizanas] Šarūnas. Visą laiką lindėjo jis vienas. Jokio aktyvaus veikimo visose srityse nerodė. Dabar, kiek girdėjau, nori ir jis šį tą veikti. Iki šio laiko pas jį jokios apygardos nebuvo, nebent dabar atsirado. Šarūnas ir aš rašėm jam laiškus ir kvietėm glaudžiau bendradarbiauti.

6. P[artizanui] Žalgiriui su Vaiteliu susirišti nepavyko. Šarūnas siuntė Vaiteliui laišką, kuriame išdėstė Erelio klastą, bet šis - Vaitelis - laiko mūsų nelaime, kaip eilinį supuolimą. Taigi, kol jis įsitikins, su juo reikia draugauti atsargiai. Ar Vaitelio Tamstai rašytas laiškas, tikrai tvirtinti

negaliu, nes nepažįstu braižo. Manau, kad tai bus jo. Šį laišką pasiųsiu p[artizanui] Šarūnui. Šis tikrai pasakys, nes su Vaiteliu susirašinėja. Po to laišką grąžinsiu.

7. Apie „Dariaus-Girėno“ Apygardą aš nieko nežinau. Taip pat mūsų krašte jokios ŠLLA apygardos nėra. Kad tik nebūtų provokacija.

Šarūnas yra pasveikęs, laikosi puikiai. Neseniai iš jo grįžau. Sesė Stirna irgi laikosi pas jį. Žadėjo tuojau pat grįžti į Jūsų kraštą. Apie Markulį, ką turėsiu, paruošiu kitam kartui. Šį kartą tiek.

Prašau perduoti nuoširdžiausius linkėjimus visiems kovos broliams Žemaitijoje.

Viso geriausio!

Priede 7 lap[ai] ir Didžiosios Kovos Rinktinės] laikraštėlis.

/pas[irašė]/ Miškinis [be parašo]

Nuorašas tikras Miškinis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 21,1. 1-2. Originalas. Mašinraštis.

72. Vytauto apygardos štabo instrukcija Nr. 7

1948 m. gegužės 25 d.

„Vytauto" Apygardos Naujapilis, 1948. V. 25.
Š t a b a s S l a p t a i
N r . 1 6 4

I N S T R U K C I J A Nr. 7

Liečia: nuo išvežimo išbėgusius besislapstančius liet[uvius],

1. Vienas iš pagrindinių partizaninės kovos uždavinių yra apsaugoti savo tautiečius nuo ištrėmimo iš gimtojo krašto, todėl kiekvieno partizano šventa pareiga teikti visokeriopą paramą bei apsaugą nuo išvežimo pabėgusiems ir besislapstantiems lietuviams.

2. Ginklą nešioti galintieji pabėgę lietuviai priimami į partizanų eiles. Priimti galima tik tokius, kurie yra tvirtai pasiryžę tęsti partizaninę kovą iki galutinos pergalės. Naujai stojantieji supažindinami su pagrindiniais partizanų kovos dėsniais ir prisaikdinami.

3. Negalintieji arba nenorintieji stoti į partizanų eiles /seneliai, moterys, vaikai/ turi taip pat išlikti savo gimtajame krašte. Partizanai turi nurodyti atliekamas slėptuves, kur pabėgę tautiečiai pavojaus atveju galėtų pasislėpti.

4. Partizanai turi padėti susirasti prieglaudą ir pastogę nuo išvežimo pabėgusiems tautiečiams, nurodydami ir paprašydami patikimus lietuvius.

5. Tie piliečiai, kurie iš baimės arba blogos valios atsisakys priglausti besislapstančius pabėgusius tautiečius, turi būti baudžiami visu griež-

tumu, konfiskuojant visą arba dalį turto. Dėl pavyzdžio vieną kitą tokį nesusipratėlį visiškai išvyti iš namų, jeigu tokių atsirastų.

6. Įpareigoti gyventojus teikti prieglaudą ir materialinę paramą besislapstantiems. Kur sąlygos leidžia, organizuoti maisto ir drabužių rinkliavas per OS apylinkių ir rajonų Viršininkus bei šiaip patikimus lietuvius.

7. Uždrausti gyventojams be partizanų žinios plėšti bei dalintis išvežtųjų turtą, o taip pat pirkti iš komunistinės valdžios konfiskuotus daiktus.

8. Tų šeimų turtą, kurių visi šeimos nariai išvežti, perimti partizanų reikalams.

9. Kiek sąlygos leidžia, bausti ir be pasigailėjimo naikinti visus tuos, kurie prisidėjo prie šio masinio lietuviškų šeimų išvežimo, ir keršyti tautos išdavikams.

10. Kuopų ir Būrių Vadai privalo kaip galint skubiau suteikti Rinktinės Vadui žinias apie jų rajone išvežtųjų ir pabėgusių nuo išvežimo šeimų bei šeimos narių skaičių, bolševikų vartotas išvežimo priemones ir ateičiai ruošiamus bolševikų planus.

11. Ne vėliau 10 dienų laikotarpyje Būrių Vadai komandos keliu turi pranešti Rinktinės Vadui apie kiekvieną į būrį naujai įstojusį partizaną.

12. Šią instrukciją gauna visi Rinktinių Kuopų ir Būrių Vadai ir OS Rajonų Viršininkai.

Miškinis [parašas]
Apygardos Vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 6,1. 26. Originalas. Mašinraštis.

73. Vytauto apygardos vado Miškinio raštas Rokui ir Švyturiui
1948 m. liepos 20 d.

LP Naujapilis, 1948. 7. 20.
„VYTAUTO" Apygardos
V a d a s
Nr. 221 Gerb.
p[artizanams] R o k u i ir Š v y t u r i u i

Neperseniai gavau iš Tamstų laiškus, kurie dėl ryšio nesklandumų ilgą laiką užtruko kelionėje. Nors kai kurios žinios gana pavėluotos, bet ką darysi. Juk tam kaltos sunkios sąlygos. Dabar, kiek patyriau, ryšys pagerėjo ir, reikalui esant, galėsime dažniau susirašinėti. Glaudesnis bendradarbiavimas mums, ypač šiuo metu, yra būtinai reikalingas. Dėl to stengsimės, kad jis nebenutrūktų.

Šių dienų politinė padėtis yra gana rimta. Kiekviena diena gali atnešti mums Laisvės Rytojų. Žinoma, gal padėtis kartais ir atslūgs, bet, jeigu ir taip įvyktų tai vis tiek neilgam. Turint visa tai galvoje, mes turėtu-

mėm labiau susikaupti ir dažniau pagalvoti, kaip sutiksime laukiamą Laisvę, pagalvoti, ar esame vieningi ir susiorganizavę. Svarbiausia, žinoma, mūsų organizacijos kokybė, bet dar geriau, jei ji bus ir skaitlinga. Jeigu būsime tvirti dvasia ir gausūs skaičiumi, tai reikalaujant savo užvargtų teisių, visokie trukdymai ir kliūtys bus lengvai nugalimi. Kiekvienas iš mūsų turime žinoti, kad atsiras tipų, galbūt ir organizuotų, kurie mėgins mus nustelbti, t. y. nepriduoti mūsų krauju ir kančiomis vestai Laisvės Kovai tinkamos reikšmės arba net ignoruoti. Juk daugelis baltarankių ponaičių pasijus menkučiais, kurie kitų sąskaiton per daug keliaklupsčiavo ir pataikavo priešui. Tokie „patriotai" mėgins savo silpnumą užtušuoti visokiais išvedžiojimais, kartais net pasisavinti mūsų atliktus darbus. Būdami vieningi, mes visų tų užmetimų lengvai atsikratysime.

Aišku, tokie „patriotai" per didelio rūpesčio mums nesudaro. Visos tautos, kai kurios būdamos net puslaukinės, didžiuojasi laisvės kovotojais -partizanais ir juos tinkamai įvertina. Su tokiomis grupelėmis, kurios mėgins neužtarnautai reikalauti kažkokių teisių, mes galėsime visada susitvarkyti.

Mane labai džiugina žinia, kad p[artizanas] Š v y t u r y s vyksta gyventi pas p[artizaną] R o k ą. Dabar turime pamiršti tas smulkmenas, dėl kurių mes anksčiau buvome vienas ant kito nepatenkinti. Mūsų jėgos turi šiuo metu jungtis, bet ne skaldytis. Kiekvienas turime jausti pareigą ir net atsakomybę už mūsų susiorganizavimą. Bet kokie asmeniškumai šiuo laiku ne vietoje. Dėl pareigų ir darbo galima irgi draugiškai susitarti.

Aš p[artizaną] R o k ą esu numatęs į Apygardos Štabą. Paskyrimą irgi, rodos, esu pasiuntęs. Aišku, šios pareigos p[artizanui] R o k u i tiks daugiau ateityje. P[artizanui] Š v y t u r i u i buvo pavesta laikinai eiti Rinktinės Vado pareigas. Jos, aišku, kaip karininkui, geriau tiktų p[artizanui] R o k u i. Tas buvo padaryta dėl to, kad su p[artizanu] R o k u buvo nutrūkęs ryšys. Aš manyčiau, kad abu pasitarę ir išsiaiškinę, pasiskirstysite pareigomis mano norima linkme. Prie Rinktinės Štabo prisitraukite dar vieną kitą pajėgesnį darbininką ir bus puiku.

Didesnį dėmesį reikėtų kreipti į OS organizavimą. Kiekvieno rajono Viršininkas turi numatyti savo apylinkėje rimtesnių piliečių ar buv[usių] partizanų, kurie ateityje, iškilus reikalui, gali būti pakviesti į talką. Žodžiu, duoti jiems suprasti, kad priklauso mūsų organizacijai. Šį reikalą prašyčiau tvarkyti pagal savo nuožiūrą ir iniciatyvą.

Jeigu Rinktinės Štabe nėra suregistruoti nuo pat Rinktinės veiklos pradžios svarbesni partizaninės kovos ir veiklos įvykiai, pav[yzdžiui], kautynės, pasalos, organizaciniai laimėjimai, reikėtų visa tai padaryti. Matot, būtų archyve vaizdas, kas nuveikta. Nuorašas būtų reikalingas ir Apygardos Štabui.

Mūsų Srities Vadas p[artizanas] Ž a l g i r i s yra numatomas į

Vyr[iausią] Vadovybę atstovauti mūsų sričiai. Visi buvę nesklandumai mūsų tarpe baigti.

Šį kartą tiek. Siunčiu nuoširdžiausius linkėjimus ir sveikinimus Jums ir Jūsų Kovos Broliams.

Sėkmės ir Aukščiausiojo palaimos darbuose ir žygiuose.

Miškinis [parašas]
Apygardos Vadas.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 42,1. 6. Originalas. Mašinraštis.

74. Šiaurės-Rytų Lietuvos partizanų kovos dalinių vadų, vadovybės narių ir atstovų sąskrydžio protokolas

1948 m. rugpjūčio 4 d.

ŠIAURĖS-RYTŲ LIETUVOS PARTIZANŲ KOVOS DALINIŲ VADŲ IR ATSTOVŲ SĄSKRYDŽIO PROTOKOLAS

1948 m. rugpjūčio mėn. 1—4 d. Vorutoje įvyko Šiaurės-Rytų Lietuvos Partizanų kovos dalinių vadų ir atstovų sąskrydis. Sąskrydyje dalyvavo RLP Srities Vadas Brolis ŽALGIRIS, Vytauto Apygardos Vadas Brolis MIŠKINIS, Algimanto Apygardos Vadas Brolis ŠARŪNAS, Didžiosios Kovos Apygardos „B“ Rinktinės Štabo Viršininkas Brolis DIEDUKAS.

Sąskrydį atidarė Srities Vadas Brolis Žalgiris. Atidarydamas sąskrydį padarė šį pareiškimą: Srities Vadu esu paskirtas BDPS Komiteto Vyr[iausios] Vadovybės įsakymu 1947 m. sausio mėn. 2 d. Kadangi tuo metu BDPS Komitetui vadovavo dr. J. A. Markulis-Erelis-Narutavičius, kaip visiems dabar jau žinoma, yra tautos išdavikas, tad, laikydamas jo veiklą mūsų kovos reikalui neteisėtą, savo skyrimą irgi skaitau neteisėtu. Tuo remdamasis, bendros kovos labui, nuo eitų Srities Vado pareigų atsisakau. Atsisakydamas iš Srities Vado pareigų, sąskrydžiui pirmininkauti siūlau Algimanto Apygardos Vadui Broliui Šarūnui.

Brolis Šarūnas, sutikdamas sąskrydžiui pirmininkauti, sąskrydžio sekretorium pakvietė Vytauto Apygardos Vadą Brolį Miškinį ir techniškuoju sekretorium - Algimanto Apygardos Štabo Viršininką Brolį Skirmantą.

Sąskrydžio dalyvių svarstyta: Srities egzistencijos ir centralizacijos reikalas.

Nutarta: dėl Srities egzistencijos ir jai vado išrinkimo sąskrydžiui pirmininkaujantis Brolis Šarūnas padarė šį pareiškimą:

ŠR Lietuvos partizaninis sąjūdis išaugo į Vytauto ir Algimanto Apygardų sudėtį. Didžiosios Kovos Apygardos Vadovybei pakliuvus į tautos išdaviko dr. Erelio rankas, „B“ Rinktinei išvengus išdavikiško darbo pasekmių ir pareiškus norą bendradarbiauti su Algimanto Apygarda /l947 m. spalio mėn. 28 d. Algimanto Apygardos ir DK „B“ Rinktinės vadovybių nuo BDPS K[omite]to atsisakymo nutarimas/, randu, kad šių dviejų Apygardų ir DK „B“ Rinkt[inės] bendram veikimui ir sėkmingai mūsų kovai Sritis būtinai reikalinga.

Šioje Srityje partizaniniam sąjūdžiui likti vieningu pirmuoju organizatorium ir vadu laikau Brolį Žalgirį. Jis iš atskirai veikusių kovos dalinių suorganizavo Vytauto Apygardą ir jai sėkmingai vadovavo iki 1947 m. balandžio mėn. 19 d., t. y. iki buvo sudaryta ŠR Lietuvos Partizanų Sritis. Kad jį skyrė Srities vadu Erelis, tegali reikšti tik įvykusio fakto patvirtinimą.

Atsisakymą Brolio Žalgirio nuo Srities Vado pareigų dėl to, kad jis oficialiai toms pareigoms skirtas tautos išdaviko Erelio, laikau brolišku pasielgimu, bet tai, kad skiriant Brolį Žalgirį srities vadu niekas apie Erelio išdavikišką veiklą nežinojo, tad atsisakymą iš Srities vado pareigų laikau netiksliu.

Imant dėmesin Brolio Žalgirio kaip organizatoriaus ir vado sugebėjimus, manau, kad Srities labui jo atsisakymas nepriimtinas.

Sąskrydžio dalyviai Broliui Šarūnui vieningai pritarė, tuo numatė Srities būtinumą kartu ir pageidavimą, kad pirmasis Srities organizatorius ir jos vadas ir toliau Sričiai vadovautų. Brolis Žalgiris, sutikdamas būti Srities Vadu, pasiūlė, kad sėkmingai Srities veiklai būtų sudaryta pilnai veiksminga Srities vadovybė. Sąskrydžio dalyviai, pritardami Srities Vado nuomonei, nutarė, kad Srities Vadas sudaro Srities Štabą su karinės ir politinės plotmės bei dalies viršininkais.

Srities apimtis - Vytauto Apygarda rinktinių sudėtyje: Tigro, Liūto, Lokio; Algimanto Apygarda Rinktinių sudėtyje: Šarūno, Žaliosios, Kunigaikščio Margio / sutrum[pintai] K. Margio/. Prie šios Apygardos pasiūlyta ir B... apskrityje] veikiantiems kovos daliniams prisijungti. Šiuo reikalu padaryti atatinkamus žygius sutiko Srities vadas.

Skaitant DK „B“ Rinktinę oficialiai prisidėjusią prie ŠRLP Srities, jos sutarimą bendradarbiauti su Algimanto Apygarda, 1947 m. spalio mėn. 28 d. dėl formalaus įsijungimo Brolis Diedukas padarė šį pareiškimą:

Didžiosios Kovos Apygarda sudaryta iš Didžiosios Kovos Rinktinės, įkurtos ir vadovautos Brolio Žalio Velnio, iš Brolio Plieno Kovos Dalinių, Perkūno Brolijos ir kt. mažesnių kovos vienetų. Apygardą sudarė „A“ ir „B“ Rinktinės. Išdaviko Markulio-Erelio įtakoj kliuvus Apygardos „A“ Rinktinės Vadovybei, paslaptingomis aplinkybėmis žuvo DK Apygardos įkūrėjas Brolis Žaliasis Velnias ir jo artimieji bendradarbiai. „A“ Rinktinės Vadas Uosis, perėjęs į legalų gyvenimą dabar atstovauja Apyg[ardos] Vadą „B“ Rinktinė, gavusi iš Apygardos kelis įsakymus, kad aprūpintų kovotojus dokumentais, 1946 m. pabaigoje gavo griežtą įsakymą suteikti Apygardai žinias apie ryšio postus ir ginklų sandėlius. Ryšio pareigūnų turėjo būti pranešta gyvenvietės, pavardės ir slapyvardės.

Rinktinės Vadui Broliui Plienui tai įvykdyti atsisakius, o Apygardos Vadui griežtai, net grasinant atatinkamomis sankcijomis, pakartotinai šių žinių reikalaujant, kilo įtarimas. Susitikus su Algimanto Apygardos Vadu Broliu Šarūnu, išsigelbėjus nuo Markulio išdavystės ir bėgančiu iš Vilniaus, galutinai buvo įsitikinta DK Apyg[ardos] klastingumu ar per ją klastai veikiant. To pasėkoj „B“ Rinktinė su Apygarda ryšius nutraukė ir reiškia noro prisidėti prie ŠRLP Srities veikimo.

Sąskrydžio dalyviai, susipažinę su Didž[iosios] Kovos Apygarda ir jos nueitu keliu, nutarė:

Mūsų kovai Žaliojo Velnio asmuo yra per daug prasmingas, tad jis iš mūsų kovos išnykti negali. „B“ Rinktinei išvengus klastos pasekmių tuo laikyti ją išgelbėjusią ir Žaliojo Velnio pastangas - Didžiosios Kovos idėją. Kadangi „B“ Rinktinė savo gyvenimu įrodė pilną pajėgumą savistoviam veikimui, tad ją ir laikyti Didžiosios Kovos pagrindiniu vienetu — Apygarda, o jos vadovybę—Apygardos vadovybe. Tad į Srities sudėtį DK „B“ Rinktinė įeina kaip Didžiosios Kovos Apygarda, pradžioje vienos Rinktinės sudėtyje.

Apsvarsčius Vyties Apygardos Vado Brolio Žygaudo raštą Nr. 8 sl[aptai] 1948 m. birželio mėn. 26 d. Algimanto Apygardos vadui dėl šios Apygardos vadovybės pageidavimo prisijungti prie Srities, sąskrydžio dalyviai nutarė, kad Vyties Apygardą tada į Sritį priimti, kai galutinai nutrauks visus santykius su Ereliniu BDPS ir įstoj imui į Sritį paduos formalų pareiškimą.

Rinktinės apimtis: Nepriklausomos Lietuvos laikų apskritis.

Srities pavadinimas: Karaliaus M i n d a u g o Sritis /sutrumpintai] K. Mindaugo Sritis/, slaptavardis - K A L N Ų /K/. Vietovė - V O R U T A.

1. Srities Vadą renka Apygardų Vadai.

2. Srities pareigūnus /vadovybes/ pasirenka Srities Vadas, tvirtina Apygardų Vadai.

3. Rinkimai ir tvirtinimai atliekami paprasta balsų dauguma.

4. Apygardų Vadų posėdžiams pirmininkauja Srities Vadas su sprendžiamuoju balsu.

Sritis leidžia savo organą „Aukštaičių Kova“.

Iki bus paskelbtas mūsų kovos statutas, Apygardos tvarkosi jų apimtyje nusistovėjusiais nuostatais.

Sis protokolas surašomas 7-se egzemplioriuose, pasirašomas visų sąskrydžio dalyvių ir tvirtinamas Algimanto Štabo antspaudu. Vieną protokolo egz. gauna Srities Vadas, Apygardų Vadai žiniai ir vadovautis, po vieną Vytauto ir Algimanto Apygardų archyvuose ir vienas egz. pasiunčiamas Vyr[iausiai] Vadovybei.

Nuorašus Rinktinių Vadai siunčia Rinktinių Vadams ir Srities Vadas savo nuožiūra.

Sąskrydžio Pirmininkas, Algimanto Apygardos Vadas
/pas[irašė]/ Š a r ū n [a s][128] [be parašo]

Karaliaus Mindaugo Srities Vadas /pas[irašė]/ Ž a l g i r i s [be parašo]

Didžiosios Kovos Apyg[ardos] Štabo Viršininkas /pas[irašė]/ D i e d u k a s [be parašo]

Sąskrydžio Sekretorius, Vytauto Apygardos Vadas
/pas[irašė]/ M i š k i n i s [be parašo]

[128] Sunykęs tekstas.

Sąskrydžio techniškas sekretorius - Algimanto Apygar[dos][129] techniškasis sekretorius /pas[irašė]/ S k i r m a n t a s [be parašo]

A. V.

V o r u t a ,
1948. 8. 4.

Nuorašas tikras Krivaitis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 21,1. 6-7. Originalas. Mašinraštis.

75. Karaliaus Mindaugo srities vado, Vytauto, Algimanto apygardų vadų ir Didžiosios kovos apygardos štabo viršininko sąskrydžio protokolas

1948 m. rugpjūčio 4 d.

[Nuorašas][130]

/b/[131] L [.. .][132] P Karaliaus Mindaugo S r i t i s
V o r u t a , 1948 m. rugpjūčio mėn. 4 d.

Srities Vado, Vytauto, Algimanto Apygardų Vadų ir Didžiosios Kovos Apygardos Štabo Viršininko sąskrydžio

P r o t o k o l a s

Svarstyta Vyriausios] Vadovybės sudarymo klausimas.

Nutarta:

Sąskrydžio dalyviai, iššiūrėję Lietuvos pogrindžio Vyriausios] Vadovybės schemą BDPS Prezidiumo Pirmininko Gintauto parašu patvirtintą apsvarstę įvairių Apygardų bei kitų kovos dalinių nuomones rado, kad imant mūsų kovos pagrindu Apygardą tarp Srities ir Vyriausios] Vadovybių būtų lygiagretumų. Sąskrydžio dalyvių vieninga nuomonė, kad Vyr[iausia] Vadovybė pilnai atstoja Srities vadovybę, kai joje Apygardos turi savo pilnateisius Srities vardu atstovus. Ta prasme vadovaudamasi K[araliaus] Mindaugo Sritis į Vyr[iausią] Vadovybę ir nutarė pasiųsti du savo atstovus. Srities Vadas Brolis Žalgiris, kaip Apygardų Va[dų][133] išrinktas vyriausiu Srities vadovu, tuo pačiu jis paliekamas ir Srities atstovu į Vyr[iausią] Vadovybę. Antruoju atstovu išrinktas Erelis-Diedukas, DK Štabo Viršininkas.

Vyriausią Vadovybę Srityje atstovauti numatyta: karinėje plotmėje - Algimanto Apygardos Vadui, politinėje dalyje - Vytauto Apygardos Vadui.

Dėl Vyr[iausios] Vadovybės prasmės mūsų kovoje K[araliaus] M[indaugo] S[ritis] reiškia savo nuomonę:

[129] Sunykęs tekstas.
[130] Tekstas išblukęs ir sunkiai įskaitomas.
[131] Prirašyta ranka.
[132] Sunykęs tekstas.
[133] Sunykęs tekstas.

Iš tikro šalies skausmo iškilo tautos laisvės gyvieji liudininkai - Apygardos. Jos eina per savo atstovus sudaryti Gyvos visos Lietuvos. Tad šia prasme tegalima kalbėti ir apie Vyriausią] Vadovybę, per savo egzistencijąji tai turi viduje ir užsienyje ir įrodyti[134].

Tam pasiekti pirmoji sąlyga, kad Vyriausią] Vadovybę - Gyvąją Lietuvą- sudarytų tie, kurie savu krauju išugdė tautos gyvuosius liudininkus - Apygardas.

Šventa tiesa, kad mūsų kovai būtinai reikalingi žmonės su didžiu intelektu, ypač jos vadovybėje, mes nuoširdžiausiai turime sveikinti tuos, kurie savo mintijimą suderina su mūsų kovos dvasia ir ateina kovos tesėjimui padėti, bet lenkdami galvas šiai šventai tiesai, mes neturime užmiršti to, kas pačią kovą tautai šventa padarė. Imant tai dėmesin, mes turime sutikti, kad didžiausias intelektas yra to, kuris paskui save kitus patraukia, šiuo atveju visi prie kovos prisidedantieji turi nusilenkti prieš tą kurs savo ir didžiausiam intelektui pasireikšti gavo sąlygas. Tuo remiantis, Vyriausios] Vadovybės nariais tegali būti šventos kovos pradininkai ir tęsėjai, o ateinantieji ne tik didų, bet net šventą savo intelektą parodys, kai padės vadovui kovą tęsti, ją lengvinti, ją teisingai ir įprasminti. Anaiptol, kad tai gali kai kas skaityti pavėlavimu, tai yra tikras gyvenimas: kai atėjusio gyvenimas kūnu ir krauju bus sujungtas su kovos dvasia, tada jo intelektas tikrai bus jam vadovu ir į kovos vadovus.

Vyr[iausia] Vadovybė negali būti jokia politinė ar partinė organizacija, bet tautos vadovas į nepriklausomą ir pilnai laisvą gyvenimą. Tiesa, nepriklausomą tautos gyvenimą mes suprantame tikrai demokratinį, tuo laisvą tautos gyvenime partijų reikšmę irgi pripažįstame. Gaunasi, nepartiniais būdami - partijas pripažįstame, šiuo atžvilgiu Vyr[iausia] Vadovybė turi įprasminti tiek mūsų kovą kad ir būsimam laisvam tautos gyvenime, tautos laisva valia per tas partijas, kurios iš mūsų kovos prasmės bus išplaukusios, kurios bazuotųsi į mūsų kovos prasmę, tai yra tokios, kurios ne tik moka laisvas tautas valdyti, bet laisvam gyvenimui sugeba savo gretomis jas iš vergijos išvesti.

Iš to seka ir mūsų kovos atžymėjimai, te bus medalių, ordinų ar laipsnių pavidalu. Mūsų tautos kova dėl savo laisvės priaugo iki būtinumo jai Vyriausios] Vadovybės. Kova tampriai surišta su pasišventimu iki pasiaukojimo, kas yra būtina amžinųjų tautų gyvenime. Tas didus pasišventimas, kuriuo savo kelius grindžia lietuvis partizanas jau keturi metai, tas kilnus aukojimas net savo gyvybės, kad tik tauta gyva būtų, ne tik mūsų tautos kartų kartos turi byloti, bet ir žmonijai privalo pasakyti: tas niekšingo galo sulauks, kas žmogaus pavergti išėjo. Laipsniai bei garbės ženklai ir bus gyva kalba mūsų kartoms ir visai žmonijai apie mūsų tautos garbingą kelią ir žmonijos laisvę.

Dėl teisėtumo būkime tikri, kad mūsų kova yra ir bus nemari. Jau vien partizano ženklas daug kalbės apie tą kuris turės teisę jį nešioti, tuo labiau ženklo vertę

[134] Taip dokumente.

iškels ir tie atžymėjimai, kurie per kančią, per pasišventimą, per auką bus pasiekti. Aišku, juos nešios mūsų kovos dalyviai, tad belieka klausimas, kuo remiam savo kovą: jei mes kovojam dėl savo nepriklausomo valstybės gyvavimo išlaikymo, mes visus laipsnius ir garbės ženklus imame Nepriklausomos Lietuvos - konstitucinius, jei mūsų kova - tautą iš pavergimo į nepriklausomą gyvenimą įvesti, tuokart mes savitai kovai savitus pažymėjimus ir atžymėjimus pasirenkam. Tokio klausimo, ar šiuos ženklus pripažins kas — ir nagrinėti neverta. Jei atsirastų panašių abejonių, atsižvelgiant į mūsų kovos šventumą, per ją tą didžią auką ant tėvynės nepriklausomumo aukuro sudėtą, tikrai tauta paklaustų abejojančiųjų, kiek jie verti tos šalies piliečio vardo, kuri garbingai dėl savo laisvės kovoti geba.

Ženklas: jis tegali reikšti simbolinį mūsų kovos tesėtojų ryšį, dėl to negali skirstytis užimamų pareigų ar kitais atžymėjimais.

Šis protokolas surašomas 7-se egzemplioriuose, tvirtinamas Algimanto Apygardos Štabo antspaudu. Vieną egzempliorių gauna Srities Vadas, Apygardų Vadai žiniai ir vadovautis, po vieną Vytauto ir Algimanto Apygardų archyvuose ir vienas egz. pasiunčiamas Vyr[iausiai] Vadovybei.

Nuorašus Apygardų Vadai siunčia Rinktinių Vadams ir Srities Vadas savo nuožiūra.

Karaliaus Mindaugo Srities Vadas /pas[irašė]/ Ž a l g i r i s [be parašo]
Vytauto Apygardos Vadas /pas[irašė]/ M i š k i n i s [be parašo]
Algimanto Apygardos Vadas /pas[irašė]/ Š a r ū n a s [be parašo]
Didžios[ios] Kovos Apygardos Štabo Viršininkas /pas[irašė]/ D i e d u k a s [be parašo]

A. V.
V o r u t a ,
1948. 8.4.

Nuorašas tikras Krivaitis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 21,1. 8-9. Originalas. Mašinraštis.

76. Lietuvos partizanų Rytų grupės štabo įsakymas Nr. 86

LP
Rytų Grupės Štabas Įsakymas Nr. 86
Nr. 95

Rikiuotės sritis

Lietuvos partizanai yra gerai organizuota karinė organizacija, kurios kova su bolševizmu yra žinoma visam pasauliui. Apie mūsų laimėjimus ir pralaimėjimus ne kartą yra paminėjusi užsienio spauda. Be to, mūsų vyriausioji vadovybė turi ryšius su užsieniu.

Anglosaksų-amerikiečių blokas pradėjo organizuoti sovietų okupuotuose kraštuose „Bendro Demokratinio Pasipriešinimo Sąjūdį". Šiame „Sąjūdy" privalo daly-

vauti visos tautos be jokio skirtumo. Mums dabar yra griežtai draudžiama tarp savęs kovoti dėl sienų, nes taip darydami palengvinsime bolševikams mus pačius sunaikinti.

Taip pat yra įsakyta be tautybės skirtumo visiems partizanams klausyti tų vadų kurie turi ryšį su vyriausiąja partizanų vadovybe ir jos yra paskirti vadovauti tam tikriems rajonams. Pasižymėjusieji partizanai yra keliami į aukštesnius laipsnius. Mano vadovaujama Grupė iki šiam laikui turi gerus ryšius tik su lenkų partizanais. Tarp jų ir mūsų nėra jokių nesusipratimų. Su gudų partizanais, dėl nesugebėjimo Ramanovskio vadovauti gudų partizanams, ryšio visai nėra. Be to, pastebėta, kad Ramanovskio vadovaujamieji partizanai tyčia šifruoja tam tikrus rajonus. Sakysime, atvedimas berniuko ir palikimas miške. Po to kariuomenė vaikščiojo po mišką Šitoks elgesys yra ne partizaniškas. Reikia laukti garnizono įsteigimo Kazėnuose. Kai bus garnizonas, tai bus bloga ne tik mums, bet ir jiems patiems.

Todėl įsakau:

§ 1.

Nuo šio įsakymo paskelbimo dienos Ramanovski iš baltgudžių ir prie jo esančių lenkų partizanų grupelės vado pareigų atleidžiamas ir griežtai įspėjamas klausyti naujo vado nurodymų bei įsakymų.

§2.

Gudų ir lenkų grupelės vadu nuo šios dienos skiriu partizaną Mišą

§3.

Partizaną Mišą paaukštinu į jaunesnio puskarininkio laipsnį.

§4.

Grupelės vadui Mišai palaikyti ryšį su manimi [...][135] pačią vietą per kurią jis gaus šį laišką

§5.

Įsakymą perskaityti visiems partizanams.

Aš jūsų savo priešais neskaitau. Jūs blogai elgiatės dėl to, kad jums blogai vadovaujama. Taip pat ir Ramanovski nelaikau priešu. Aš noriu, kad jis pasitaisytų ir įsijungtų į bendrą kovą prieš komunistus.

Jeigu jūs šio įstatymo nevykdysite, jūs pirmiausia pakenksite sau: prasidėjus karui neturėsite ryšio ir būsite paieškomi. Po karo būsite baudžiami kaip plėšikai.

Jeigu jūs tyčia šifruosite tam tikrus rajonus, tai mes pradėsime šifruoti tas vietas, kur jūs gyvenate. O tas vietas mes gerai žinome. Kviečiu susitvarkyti!

Kapitonas Dijakomas [parašas]
Rytų Grupės Vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 13,1. 8-9. Originalas. Rankraštis.

[135] Sunykęs tekstas.

TIGRO RINKTINĖS DOKUMENTAI.
1948 m. rugpjūčio mėn. - 1950 m. birželio mėn.

77. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 2

1948 m. rugpjūčio 5 d.

Slaptas

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės
Š t a b a s
Nr. 20[136]

Įsakymas Rinktinei Nr. 2
Ežerėnai, 1948 m. rugpj[ūčio] mėn. 5 d.

Rikiuotės sritis

1.

Nuo šios dienos pradėjau eiti 3-čios „Tigro“ Rinktinės vado pareigas. Laikinai ėjęs Rinktinės vado pareigas OS Viršininkas p[artizanas] Švyturys grįžo prie savo tiesioginių pareigų.
Pagrindas. 1946. 9. 10 paskyrimo raštas Nr. 53.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

Šio įsakymo išspausdinta..... 2 egz.
Iš jų gauna: a/ Apygardos štabas..... 1 egz.
b/ Lieka štabe..... 1 egz.
Nuorašas tikras Pakalnis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 15,1. 1. Originalas. Mašinraštis.

78. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 3

1948 m. rugpjūčio 23 d.

Nuorašas
Slaptas - org.

[136] Prirašyta ranka.

LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės Įsakymas Rinktinei Nr. 3
Š t a b a s Ežerėnai, 1948 m. rugpjūčio mėn. 23 d.
Nr.17[137] Rikiuotės sritis

§ 1.

1946 m. birželio mėn. buvau sutikęs „N“ miške tuo laiku ėjusį rinktinės vado pareigas p[artizaną] Karijotą. Su juo dėl bendradarbiavimo susitarti nepavyko dėl jo keisto supratimo apie rinktinės organizavimą. Išsiskyrėme susitarimo nepasiekę. Esant tame rajone daugumai partizanų, juos suorganizavau ir kadangi šita grupuotė buvo skaitlingiausia, negu kuri kita gyvavusi Švenčionių apskrityje], ją laikiau pagrindu ir pavadinau „Rytų grupė". Tuo reikalu esu išleidęs įsakymų. „Rytų grupė" išimtinai laikėsi miškuose. Įkūrimo dieną partizanų skaičius buvo apie 70 žmonių.

§ [**2**][138]

Nuo šio įsakymo dienos paskelbimo „Rytų grupė" pavadinimas nustoja galioti, o visi partizanai įsijungia į LP 3-čios „Tigro" Rinktinės sudėtį.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

Šio įsakymo išspausdinta..... [...][139]
Iš jų gauna: a/ Apygardos štabas..... [...][140]
b/ Lieka štabe..... [...][141]
Nuorašas tikras Pakalnis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 15,1.2. Originalas. Mašinraštis.

79. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 5 /VS/

1948 m. rugsėjo 1 d.

Slaptas - org.

LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės Įsakymas Rinktinei Nr. 5 /VS/
Š t a b a s
Nr. 15 Ežerėnai, 1948 m. rugsėjo mėn. 1 d.

[137] Prirašyta ranka.
[138] Sunykęs tekstas.
[139] Sunykęs tekstas.
[140] Sunykęs tekstas.
[141] Sunykęs tekstas.

Rikiuotės sritis

§ 1.

Rinktinės štabas sudaromas sekančios sudėties: be Rinktinės vado pareigų einu rikiuotės skyriaus ir operatyvinio skyriaus viršininkų pareigas.

§ 2.

Nuo š. m. rugsėjo mėn. 10 d. Švyturiui eiti 3-čios „Tigro" Rinktinės vado pavaduotojo pareigas.

Pagrindas. 1948. 9. 1 paskyrimo raštas Nr. 9.

§ 3.

Švyturį tvirtinu 3-čios „Tigro" Rinktinės Organizacinio Sektoriaus Viršininko pareigose.

Pagrindas. 1946. 11.5 „Vytauto" Apygardos vado įsakymas žodžiu.

§4.

Nuo š. m. rugsėjo mėn. 10 d. Dagiliui eiti 3-čios „Tigro" Rinktinės Žvalgybos skyriaus Viršininko pareigas.

Pagrindas. 1948.9. 1 paskyrimo raštas Nr. 10.

§ 5.

Švyturiui ir toliau eiti 3-čios „Tigro" Rinktinės Sp[au]dos-švietimo skyriaus Viršininko pareigas.

Pagrindas. 1946. 12. 10 „Tigro" Rinktinės vado įsakymas žodžiu.

§6.

Nuo š. m. rugsėjo mėn. 10 d. Budriui eiti 3-čios „Tigro" Rinktinės Ūkio skyriaus Viršininko pareigas.

Pagrindas. 1948. 9. 1 paskyrimo raštas Nr. 11.

§ 7.

Nuo š. m. rugsėjo mėn. 10 d. Pakalniui eiti 3-čios „Tigro" Rinktinės vado Adjutanto pareigas.

Pagrindas. 1948. 9. 1 paskyrimo raštas Nr. 12.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

Šio įsakymo išspausdinta..... 6 egz.
Iš jų gauna: a/ Apygardos Štabas..... 1 egz.
b/ Virš minėti pareigūnai..... 4 egz.
c/ Lieka štabe..... 1 egz.

Nuorašas tikras Pakalnis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 16,1. 1. Originalas. Mašinraštis.

80. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Pakalniui

1948 m. rugsėjo 1 d.

Slaptas

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės P a k a l n i u i
B ū s t i n ė
Nr. 5[142] Paskyrimo raštas
1948. 9. 1. Nuo š. m. rugsėjo mėn. 1 d. esate paskirtas 3-čios „Tigro" Rinktinės Vado adjutantu.

Rinktinės Vadas
Dijakomas [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 79,1. 31. Originalas. Mašinraštis.

81. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Budriui

1948 m. rugsėjo 1 d.

Slaptas

LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės B u d r i u i
B ū s t i n ė
Nr. 6[143] Paskyrimo raštas
1948. 9. 1. Nuo š. m. rugsėjo mėn. 1 d. esate paskirtas 3-čios „Tigro" Rinktinės ūkio skyriaus viršininku.

Rinktinės Vadas
Dijakomas [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 79,1. 32. Originalas. Mašinraštis.

82. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Dagiliui

1948 m. rugsėjo 1 d.

Slaptas

LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės D a g i l i u i
B ū s t i n ė
Nr. 7[144]

[142] Dokumente taisyta.
[143] Dokumente taisyta.
[144] Dokumente taisyta.

1948.9. 1. Nuo š. m. rugsėjo mėn. 1 d. esate paskirtas 3-čios „Tigro“ Rinktinės Žvalgybos skyriaus viršininku.

Rinktinės Vadas
Dijakomas [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 79,1. 33. Originalas. Mašinraštis.

83. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Švyturiui
1948 m. rugsėjo 1 d.

Slaptas

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės
B ū s t i n ė
Nr. 9

Š v y t u r i u i

Paskyrimo raštas

1948. 9. 1. Nuo š. m. rugsėjo mėn. 1 d. esate paskirtas 3-čios „Tigro" Rinktinės Vado pavaduotoju.

Dijakomas [parašas]
Rinktinės Vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 79,1. 34. Originalas. Mašinraštis.

84. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 6 /VS/
1948 m. rugsėjo 5 d.

Slaptas - org.

LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės
Š t a b a s
Nr. 19

Įsakymas Rinktinei Nr. 6 /VS/

Ežerėnai, 1948 m. rugsėjo mėn. 5 d.

Rikiuotės sritis

§ 1.

Rinktinė dalijama į sekančius rajonus, kurie vadinsis pagal šifrą: „1“ rajonas, „2“ rajonas ir t.t.

1. Rajonas Švenčionių valsčius,
2. “ Švenčionėlių “
3. “ Kaltanėnų
4. “ Ignalinos
5. “ Daugėliškio
6. “ Mielagėnų
7. “ Adutiškio
8. “ Tverečiaus

9. “ Pabradės
10. “ Joniškio “
11. “ Svierių apskritis.

Nuo šios dienos minėtiems rajonams VS Viršininkais skiriu sekančiai ir jie vadinsis pagal šifrą: pav. „5“ rajono VS Viršininkas „Stumbras" ir t.t.

1. Paberžis 1 ir 2 rajonų VS Viršininkas /Kuopos vad[as]/
2. Šilas 3 ir 4 “ “ “ “
3. Voldemaras 5 rajono “ “ “ “
4. Gaidys 6 “ “ “ “
5. Pušynas 7 “ “ “ “
6. Ąžuolas 8 “ “ “ “
7. Gailius 11 “ “ “ “

§**2**.

Pabradės ir Joniškio VS Viršininkai nepaskirti todėl, nes, atrodo, tuose rajonuose nebėra aktyvių partizanų.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

Šio įsakymo išspausdinta..... 3 egz.
Iš jų gauna: a/ Apygardos štabas..... 1 egz.
b/ Lieka štabe..... 2 egz.
Nuorašas tikras Pakalnis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 16,1. 6. Originalas. Mašinraštis.

85. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Voldemarui

1948 m. rugsėjo 5 d.

Slaptas

LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės
B ū s t i n ė
Nr. 12[145]

V o l d e m a r u i

Paskyrimo raštas

1948. 9. 5. Nuo š. m. rugsėjo mėn. 5 d. esate paskirtas 3-čios „Tigro" Rinktinės 5 rajono Veikimo Sektoriaus Viršininku /Kuopos vadu/. 5 rajono ribos apima Daugėliškio valsčių.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 79,1. 36. Originalas. Mašinraštis.

[145] Dokumente taisyta.

86. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Šilui

1948 m. rugsėjo 5 d.

Slaptas

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės
B ū s t i n ė
Nr. 13[146]

Š i l u i

Paskyrimo raštas

1948. 9. 5. Nuo š. m. rugsėjo mėn. 5 d. esate paskirtas 3-čios „Tigro“ Rinktinės 3 ir 4 rajonų Veikimo Sektoriaus Viršininku/Kuopos vadu/. 3 ir 4 rajonų ribos apima Kaltanėnų ir Ignalinos valsčius.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 79,l. 37. Originalas. Mašinraštis.

87. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Paberžiui

1948 m. rugsėjo 5 d.

Slaptas

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės
B ū s t i n ė
Nr. 14[147]

P a b e r ž i u i

Paskyrimo raštas

1948. 9. 5. Nuo š. m. rugsėjo mėn. 5 d. esate paskirtas 3-čios „Tigro“ Rinktinės 1 ir 2 rajonų Veikimo Sektoriaus Viršininku /Kuopos vadu/. 1 ir 2 rajonų ribos apima Švenčionių ir Švenčionėlių valsčius.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 79,l. 38. Originalas. Mašinraštis.

88. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Gaidžiui

1948 m. rugsėjo 5 d.

Slaptas

[146] Dokumente taisyta.
[147] Dokumente taisyta.

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės G a i d ž i u i
B ū s t i n ė
Nr. 23 Paskyrimo raštas

1948. 9. 5. Nuo š. m. rugsėjo mėn. 5 d. esate paskirtas 3-čios „Tigro" Rinktinės 6 rajono Veikimo Sektoriaus Viršininku /Kuopos vadu/. 6 rajono ribos apima Mielagėnų valsčių.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 79,1. 39. Originalas. Mašinraštis.

89. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Pušynui

1948 m. rugsėjo 5 d.

Slaptas

LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės P u š y n u i
B ū s t i n ė
Nr. 24 Paskyrimo raštas

1948. 9. 5. Nuo š. m. rugsėjo mėn. 5 d. esate paskirtas 3-čios „Tigro" Rinktinės 7 rajono Veikimo Sektoriaus Viršininku /Kuopos vadu/. 7 rajono ribos apima Adutiškio valsčių.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 79, 1. 40. Originalas. Mašinraštis.

90. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Gailiui

1948 m. rugsėjo 5 d.

Slaptas

LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės G a i l i u i
B ū s t i n ė
Nr. 25 Paskyrimo raštas

1948. 9. 5. Nuo š. m. rugsėjo mėn. 5 d. esate paskirtas 3-čios „Tigro" Rinktinės 11 rajono Veikimo Sektoriaus Viršininku /Kuopos vadu/. 11 rajono ribos apima visą Svierių apskr[itį].

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 79, 1.41. Originalas. Mašinraštis.

91. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Ąžuolui

1948 m. rugsėjo 5 d.

Slaptas

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės
B ū s t i n ė
Nr. 26

Ą ž u o l u i

Paskyrimo raštas

1948. 9. 5. Nuo š. m. rugsėjo mėn. 5 d. esate paskirtas 3-čios „Tigro“ Rinktinės 8 rajono Veikimo Sektoriaus Viršininku /Kuopos vadu/. 8 rajono ribos apima Tverečiaus valsčių.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 79,1. 42. Originalas. Mašinraštis.

92. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 10 /VS/

1948 m. rugsėjo 8 d.

Slaptas - org.

LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės
Š t a b a s
Nr. 22

Įsakymas Rinktinei Nr. 10 /VS/
Ežerėnai, 1948 m. rugsėjo mėn. 8 d.

Rikiuotės sritis

§ 1-

Visuomenės ir partizanų tarpe vidaus tvarkai palaikyti bei operatyviniams veiksmams suaktyvinti - rinktinėje yra įkuriamas baudžiamasis būrys. Jo uždaviniai šie: a/ visuomenės ir partizanų tarpe palaikyti vidaus tvarką, b/ pravesti operatyvinius veiksmus tuose rajonuose, kuriuose partizanų sąjūdis mažas ar jo visai nėra, e/ bausti plėšikus ir išdavikus.

§2.

Baudžiamasis būrys paminėtais atvejais turi teisę panaudoti fizines ir mirties bausmes ne partizanams. Prieš partizanus reikalingas rinktinės vado sutikimas ar teismo sprendimas.

§3.

Baudžiamasis būrys tiesioginiai priklauso rinktinės vadui. Į jo sudėtį įeina rinktiniai vyrai.

§4.

Baudžiamojo būrio vadu skiriu Dikerį, pavaduotoju - Bevardį.

5.

Į baudžiamojo būrio sudėtį įeina: Bajoras, Žilvitis, Bevardis, Rimkus, Seklys ir Dagilis.

Pagrindas. 1948. 3. 28. „Vytauto" Apygardos instrukcija Nr. 27.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

Nuorašas tikras Pakalnis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 16,l. 9. Originalas. Mašinraštis.

93. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 8 /VS/

1948 m. rugsėjo 10 d.

Slaptas - org.

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės
Š t a b a s
Nr. 26

Įsakymas Rinktinei Nr. 8 /VS/

Ežerėnai, 1948 m. rugsėjo mėn. 10 d.

Rikiuotės sritis

§ 1.

Iš 8-to VS rajono yra išskiriama ši apylinkė, kuri apima sekančius kaimus: Karalyčia, Vosiūnai, Dysna, Piemenys. Ji vadinsis „Apylinkė Bajorai".

2.

„Bajorų Apylinkės" būrio vadu skiriu partiz[aną] Bajorą, jo pavaduotoju - Šarūną.

3.

Ši apylinkė tiesioginiai priklausys Rinktinės vadui.

4.

8 VS rajono Kuopos vadui žinoti, skirstant rajoną į apylinkes.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

Nuorašas tikras Pakalnis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 16,l. 10. Originalas. Mašinraštis.

94. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 9 /VS/

1948 m. rugsėjo 10 d.

Slaptas - org.

LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės

Tigro rinktinės dokumentai. 1948 m. rugpjučio mėn. - 1950 m. birželio mėn.

Š t a b a s Įsakymas Rinktinei Nr. 9 /VS/
Nr. 29 Ežerėnai, 1948 m. rugsėjo mėn. 10 d.

Rikiuotės sritis

§ 1.

3-čioje „Tigro“ Rinktinėje yra įsteigiamas „Karo Lauko Teismas" (KLT).
Karo Lauko Teismui Rinktinės vadas atiduoda už šiuos nusižengimus:

1. Paslapties išdavimą tiesioginiu ar netiesioginiu būdu,
2. Žinių perdavimą priešui tikslu pakenkti partizanų sąjūdžiui,
3. Už veiksmus, grasančius Lietuvos lojalių piliečių saugumui,
4. Sąmoningą drumstimą dalinio nuotaikos ir kurstymą vanagų,
5. Už nevykdymą įsakymo ar uždėtų pareigų,
6. Kenkimas organizacijai,
7. Užmigimas sargyboje ar tarnyboje,
8. Savavališkas pasitraukimas iš posto ar tarnybos,
9. Savavališkas pasitraukimas iš dalinio,
10. Neblaivumą einant tarnybos pareigas,
11. Plėšikavimą ir smurto veiksmus prieš moteris,
12. Viršininko įžeidimą žodžiu, raštu, veiksmu, grasinimą ginklu,
13. Pasidavimą nelaisvėn, ir
14. Pasikartojimas stambių nusižengimų drausmėje.

§2.

Karo Lauko Teismo sprendimas: išteisinimas arba mirties bausmė.
/versti/[148]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 16,1. 11. Originalas. Mašinraštis.

95. Tigro rinktinės štabo raportas Nr. 1 Vytauto apygardos vadui
1948 m. rugsėjo 10 d.

Slaptas - org.

LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės „Vytauto" Apygardos Vadui
Š t a b a s
Nr. 18[149] Raportas Nr. 1

1948. 9. 10. Š. m. rugpjūčio mėn. 5 d. susitikau su p[artizanu] Švyturiu, su kuriuo susitarėme dėl 3-čios „Tigro" Rinktinės organizavimo. Jis perdavė

[148] Prierašas „versti", bet dokumento tęsinio nėra.
[149] Numeris įrašytas ranka. Dokumente taisyta.

visus įsakymus bei instrukcijas, liečiančias Rinktinės organizavimą ir Rinktinės vado pareigas.
Tokiu būdu jis nustojo eiti laikinai Rinktinės vado pareigas ir grįžo prie savo tiesioginių pareigų. Tuo pačiu aš pradėjau eiti Rinktinės vado pareigas, kurios buvo pavestos anksčiau.
Pagrindas. 1946. 9. 30 paskyrimo raštas Nr. 53.

Rinktinės Vadas
Dijakomas [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 27,1. 1. Originalas. Mašinraštis.

96. Tigro rinktinės štabo instrukcija Nr. 1 /VS/

1948 m. rugsėjo 12 d.

Slaptas - org.

LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės
Š t a b a s
Nr. 11

I n s t r u k c i j a Nr. 1 /VS/

Liečia: Veikimo Sektoriaus (VS) rajono ir apylinkės organizavimą
1948.9.12.

I.

Rajono VS organizavimas.

1. Rinktinės vado įsakymų, instrukcijų bei kitų reikalingų nurodymų perdavimui, specialių uždavinių įvykdymui, apylinkių būrių vadų bei partizanų informavimui ir jų darbo kontroliavimui skiriamas rajono Veikimo Sektoriaus Viršininkas - kuopos vadas.
2. Sau pavaduotoju kuopos vadas skiria daugiausiai iniciatyvos, sumanumo parodžiusį būrio vadą.
3. Kuopos vadas tiesioginiai priklauso Rinktinės vadui [ir][150] su juo privalo laikyti nenutraukiamą ryšį ir nustat[ytais][151] laiko tarpais teikti žinias apie savo kuopos padėtį [ir][152] veiklą.
4. Kuopa susideda iš trijų būrių. Būriais paskirsto [...][153] vadas. Rajono ribos atitinka valsčiaus riboms.

II.

Apylinkės VS organizavimas.

1. Apylinkės Veikimo Sektoriaus Viršininkas yra būrio [vadas][154]. Apylinkės

[150] Sunykęs tekstas.
[151] Sunykęs tekstas.
[152] Sunykęs tekstas.
[153] Sunykęs tekstas.
[154] Sunykęs tekstas.

ribos 2-3 seniūnijos. Būrio sudėtis trys [sky][155]riai. Skyrininkus ir jų pavaduotojus skiria būrio [vadas][156]. Skyrius susideda iš ugnies grupės ir manevrinės [grupės][157]. Skyriuje 6-9 žmonės. Taip pat būrio vadas pasiskir[ia][158] pavaduotoją.

2. Būrio vadas tiesioginiai priklauso kuopos vadui. [Visi][159] partizanai, esantieji apylinkėje, vykdo būrio vado [nu][160]rodymus bei įsakymus. Apie savo veiklą būrio vadas [su][161] teikia žinias kuopos vadui.
   Su apylinkės OS Viršininku Būrio vadas bendradarb[iauja][162] vadovybės įsakymų ir instrukcijų nurodytomis formom[is][163].
3. Būrių vadai organizuoja iš civilių tarpo atsargos [„Kau][164] tynių trejetukus" bei „Kautynių penketukus". Kiekviename „trejetuke" bei „penketuke" turi būti paskirtas vadas. Visi nesivadina tikraisiais vardais, bet slapyvardėmis. Taip pat „trejetukai" ar „penketukai" vadinti pagal šifrą: pav., „trejetukas" Stumbras, „penketukas" Žaibas ir t. t. „Penketuką" ar „trejetuką" galima vadinti tos grupelės vado slapyvarde, kol bus nurodytas atskiras šifras.

III.

Bendri nurodymai

1. „Trejetukų" bei „penketukų" organizavimas turi praeiti kuo slapčiausiai. Tesižino vienas kitą tik „trejetuko" ar „penketuko" ribose. „Trejetukai" bei „penketukai" savo tarpe ryšio nepalaiko ir vienas kito nežino. Būrio vadas asmeniškai palaiko ryšius tik su „trejetukų" ar „penketukų" vadais bei jų pavaduotojais.
   Pagrindas. 1946. 6. 30 „Vytauto" Apygardos instrukcija Nr. 35.

   Pastaba. Išrašus, liečiančius būrių organizavimą pateikti būrių vadams.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

Nuorašas tikras Pakalnis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 16,1. 13. Originalas. Mašinraštis.

[155] Sunykęs tekstas.
[156] Sunykęs tekstas.
[157] Sunykęs tekstas.
[158] Sunykęs tekstas.
[159] Sunykęs tekstas.
[160] Sunykęs tekstas.
[161] Sunykęs tekstas.
[162] Sunykęs tekstas.
[163] Sunykęs tekstas.
[164] Sunykęs tekstas.

97. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 15 /VS/

1948 m. rugsėjo 15 d.

Slaptas - org.

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės Įsakymas Rinktinei Nr. 15 /VS/
Š t a b a s
Nr. 32 Ežerėnai, 1948 m. rugsėjo mėn. 15 d.
Rikiuotės sritis

§ 1.

Nuo š. m. rugsėjo mėn. 20 d. Sekliui eiti prie 3-čios „Tigro“ Rinktinės štabo ir prie drauge besibazuojančio dalinio sanitaro pareigas.

§2.

Sanitarui įsigyti reikalingiausių vaistų bei tvarsčių.

§ 3.

Rimkus, Seklys, Dagilis, Žilvitis yra skiriami ryšininkais prie Rinktinės vado. Vyresnysis - Rimkus.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

Nuorašas tikras Pakalnis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 16,1. 15. Originalas. Mašinraštis.

98. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 16

1948 m. rugsėjo 20 d.

Slaptas - org.
Nuorašas

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės Įsakymas Rinktinei Nr. 16 /OS/
Š t a b a s
Nr. 24 Ežerėnai, 1948 m. rugsėjo mėn. 20 d.
Organizacinė sritis

§ 1.

Rajonų ir Apylinkių OS Viršininkai privalo kaip galint skubiau suteikti Rinktinės OS Viršininkui žinias apie jų rajone ar apylinkėje išvežtųjų ir pabėgusių nuo išvežimo šeimų bei šeimos narių skaičių, bolševikų vartotas išvežimo priemones ir ateičiai ruošiamus planus.

§ 2.

Rajonų ir Apylinkių OS Viršininkai privalo skubiai pranešti Rinktinės OS Viršininkui ar vietos partizanų kuopos vadui, kiek yra jų rajone ar apylinkėje pabėgusių nuo išvežimo vyrų norinčių įstoti į partizanų eiles.

§3.

Rajonų ir Apylinkių OS Viršininkai privalo surašyti savo rajone ar apylinkėje visus asmenis, kurie yra partizanų bausti, pažymint datą, vardą, pavardę, amžių, lytį, tautybę ir kokia bausme baustas /mirtimi, mušimu ir 1.1./

§4.

Rajonų ir Apylinkių OS Viršininkai privalo surašyti savo rajone ar apylinkėje visus asmenis, kuriuos bolševikai areštavo ar nužudė už slapst[ymąsi] [...][166] , palaikymą ryšių su pa[rtizan][167]ais ir [...][168] areštavimo bei nužudymo būdą, datą, [var][169] dą pavardę, amžių, lytį, tautybę ir gyvenamąją vietą.

§5.

Rajonų ir Apylinkių OS Viršininkai privalo užrašyti savo rajone ar apylinkėje visus asmenis, kurie trukdo Lietuvos atstatymo darbą, kenkia partizaniniam sąjūdžiui, pažymint jų nusikaltimo laipsnį, vardą, pavardę, amžių, lytį, tautybę ir gyvenamąją vietą.

§6.

Rajonų ir Apylinkių OS Viršininkai privalo skubiai suteikti Rinktinės OS Viršininkui žinias, kiek galima tiksliau, koks skaičius jų rajone ar apylinkėje yra vyrų, galinčių nešioti ginklą.

§7.

Rajonų OS Viršininkai privalo susipažinti su savo rajono kuopos vadu tikslu bendradarbiauti organizuojant atsargos dalinėlius - „trejetukus" ar „penkiukes", taip pat partizanų aprūpinimo reikaluose. Susipažinti arba ryšį palaikyti su reikalingu kuopos vadu galima per mane.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

/pas[irašė]/ Švyturys [be parašo]
Rinktinės OS Viršininkas

Šio įsakymo išspausdinta..... 10 egz.
Iš jų gauna: a/ Apygardos Štabas..... 1 egz.
b/ Rajonų OS V[iršinin]kams..... 8 egz.[170]
c/ Lieka Štabe..... 1 egz.[171]

[165] Sunykęs tekstas.
[166] Sunykęs tekstas.
[167] Sunykęs tekstas.
[168] Sunykęs tekstas.
[169] Sunykęs tekstas.
[170] prirašyta ranka.
[171] Prirašyta ranka.

Nuorašas tikras[172] Pakalnis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 14,l. 14. Originalas. Mašinraštis.

99. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 14 /VS/

1948 m. rugsėjo 20 d.

Slaptas - org.

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės
Š t a b a s
Nr. 28

Įsakymas Rinktinei Nr. 14 /VS/
Ežerėnai, 1948 m. rugsėjo mėn. 20 d.

Rikiuotės sritis

§ 1.

Š. m. rugsėjo mėn. 4 d. užėjęs ant pasalų žuvo 8-to rajono kuopos vadas Ąžuolas.

Pagrindas. Partizanų pranešimas žodžiu.

§2.

Partizaną Jakutį nuo tos pat dienos skiriu 8-to rajono kuopos vadu.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

Nuorašas tikras Pakalnis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 16,l. 17. Originalas. Mašinraštis.

100. Tigro rinktinės štabo raportas Nr. 2 Vytauto apygardos vadui

1948 m. rugsėjo 22 d.

Slaptas - org.

LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės
Š t a b a s
Nr. 18[173]

„ V y t a u t o " A p y g a r d o s V a d u i

Ežerėnai, 1948 m. rugsėjo mėn. 22 d.

Raportas Nr. 2

Viršilos laipsniui gauti pristatau žemiau išvardintus partizanus:

1. Pušynas, apie 55 met[us] amž[iaus], tarnavęs caro armijoje eilinio laips-

[172] Prirašyta ranka.
[173] Numeris įrašytas ranka. Dokumente taisyta.

nyje, jis ir dvi jo dukterys buvo ryšininkais, dėl ko buvo priversti išeiti į partizanus. Partizanauja nuo 1945 m. vasaros; sumanus, narsus, energingas ir pavyzdingas partizanas. Paskutiniu metu paskirtas kuopos vadu.

2. Bajoras-gimęs 1925 m., tarnavo bolševikų antrosios okupacijos metu lietuvių divizijoje, 1944 m. žiemą dezertyravo ir nuo to laiko partizanauja. Drąsus, sumanus, pavyzdingas tiek partizaniniame gyvenime, tiek visuomenės tarpe. Paskutiniu metu skirtas būrio vadu.
3. Paberžis - apie 28 met[us] amž[iaus], vokiečių okupacijos metu tarnavo lietuvių policijoje, pabėgo į Vokietiją, iš ten grįžo parašiutininkų radistu 1944 m. žiemą. Nuo to laiko ir partizanauja. Drąsus, sumanus partizanas. Paskutiniu metu skirtas kuopos vadu.

Vyresnio puskarininkio laipsniui gauti pristatau žemiau išvardintus partizanus:

1. Voldemaras - gim[ęs] 1910 m., kariuomenėje netarnavęs, partizanauja nuo 1944 m. Paskutiniu metu skirtas kuopos vadu.
2. Šilas - gim[ęs] 1922 m., tarnavęs Lietuvos kariuomenėje, partizanauja nuo 1944 m. Paskutiniu metu skirtas kuopos vadu.
3. Gailius - gim[ęs] 1922 m., kariuomenėje netarnavęs, partizanauja nuo 1944 m. Paskutiniu metu skirtas kuopos vadu.
4. Dagilis - gim[ęs] 1923 m., kariuomenėje netarnavęs, partizanauja nuo 1944 m.
5. Dikeris - gim[ęs] 1923 m., tarnavęs lietuviškoje divizijoje, dezertyravo 1944 m. žiemą nuo to laiko ir partizanauja.
6. Seklys -gim[ęs] 1920 m., kariuomenėje netarnavęs, partizanauja nuo 1944 m.
7. Budrys-gim[ęs] 1910[174] m., tarnavęs lenkų kariuomenėje, vėliau lietuviškoje divizijoje, dezertyravo 1945 m. pavasarį, nuo to laiko partizanauja. Paskutiniu metu skirtas „Tigro" Rinktinės Ūkio Viršininko[175] pareigoms eiti.
8. Jovaras - gim[ęs] 1914 m., tarnavęs kariuomenėje, partizanauja nuo 1945 m. Paskutiniu metu skirtas rajono OS Viršininko pareigoms eiti.
9. Kadugys - gim[ęs] 1911 m., tarnavęs lenkų kariuomenėje, partizanauja nuo 1944 m.
10. Ūsas - gim[ęs] 1910 m., kariuomenėje netarnavęs, partizanauja nuo 1944 m.

[174] Dokumente taisyta. Neaišku - 1910 ar 1920 metais.
[175] Taip dokumente. Matyt, praleistas žodis - skyriaus.

11. Rimkus - gim[ęs] 1919 m., tarnavęs lietuvių kariuomenėje, vėliau lietuvių batalionuose vok[iečių] okupacijos metu, partizanauja nuo 1944 m.
12. Šarūnas - gim[ęs] 1918 m., kariuomenėje netarnavęs, partizanauja nuo 1944 m.

Jaunesnio puskarininkio laipsni [ui][176] gauti pristatau žemiau išvardintus partizanus:

1. Bevardis - gim[ęs] 1926 m., tarnavęs lietuviškoje divizijoje, dezertyravo 1944 m. pavasarį, nuo to laiko partizanauja.
2. Žilvitis - gim[ęs] 1919 m., tarnavęs lietuvių savisaugos daliniuose, partizanauja nuo 1944 m.
3. Pakalnis-gim[ęs] 1922 m., kariuomenėje netarnavęs, partizanauja nuo 1944 m. Paskutiniu metu skirtas Rinktinės vado adjutantu.
4. Pipiras-gim[ęs] 1930 m., kariuomenėje netarnavęs, partizanauja nuo 1946 m.
5. Dagilis - gim[ęs] 1920 m., kariuomenėje netarnavęs, partizanauja nuo 1944 m.
6. Dobilas - gim[ęs] 1917 m., kariuomenėje netarnavęs, partizanauja nuo 1944 m.
7. Staniulis-gim[ęs] 1907 m., tarnavęs lenkų kariuomenėje, partizanauja nuo 1944 m.
8. Genys - gim[ęs] 1914 m., tarnavęs lenkų kariuomenėje, partizanauja nuo 1944 m.
9. Indėnas - gim[ęs] 1918 m., kariuomenėje netarnavęs, partizanauja nuo 1944 m.
10. Baravykas - gim[ęs] 1923 m., kariuomenėje netarnavęs, partizanauja nuo 1945 m.
11. Dysnaitis - gim[ęs] 1911 m., tarnavęs kariuomenėje, partizanauja nuo 1944 m.
12. Tarzanas - gim[ęs] 1918 m., kariuomenėje netarnavęs, partizanauja nuo 1944 m.
13. Šermukšnis - gim[ęs] 1911 m., tarnavęs kariuomenėje, partizanauja nuo 1944 m.
14. Uosis-gim[ęs] 1918m.,netamavęskariuomenėje,partizanaujanuo 1944m.
15. Lubinas - gim[ęs] 1914 m., netarnavęs kariuomenėje, partizanauja nuo 1945 m.
16. Kalnelis - gim[ęs] 1922 m., buvęs vok[iečių] okupacijos metu policijoje,

[176] Sunykęs tekstas.

pabėgo į Vokietiją ir grįžo desantu 1944 m. žiemą, nuo to laiko partizanauja. Eina raj[ono] OS V[iršinin]ko pareigas.

17. Erškėtis - gim[ęs] 1910 m., tarnavęs lenkų kariuomenėje, partizanauja nuo 1944 m.
18. Jakutis - gim[ęs] 1904 m., tarnavęs kariuomenėje, partizanauja nuo 1944 m. Paskutiniu metu skirtas kuopos vadu.
19. Gaidys - gim[ęs] 1920 m., tarnavęs kariuomenėje, partizanauja nuo 1944 m.
20. Liūtas-gim[ęs] 1922 m., kariuomenėje netarnavęs, partizanauja nuo 1944 m.
21. Mikasiukas - gim[ęs] 1925 m., kariuomenėje netarnavęs, partizanauja nuo 1945 m.
22. Barzdėnas - gim[ęs] 1910 m., kariuomenėje netarnavęs, partizanauja nuo 1944 m.

Grandinio laipsniui gauti pristatau žemiau išvardintus partizanus:

1. Erelis - gim[ęs] 1913 m., tarnavęs vok[iečių] okupacijos metu policijoje, partizanauja nuo 1944 m.
2. Karklas - gim[ęs] 1925 m., kariuomenėje netarnavęs, partizanauja nuo 1948 m.
3. Alpukas-gim[ęs] 1919 m., netarnavęs kariuomenėje, partizanauja nuo 1948 m.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 27,1. 2-3. Originalas. Mašinraštis.

101. Tigro rinktinės vado Dijakomo raštas rinktinės partizanams

1948 m. rugsėjo 27 d.

Slaptas - org.

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės
B ū s t i n ė
Nr. 33

RINKTINĖS PARTIZANAI!

Lietuvos partizanai yra karinė organizacija. Ji remiasi ir vadovaujasi kariniais įstatymais bei statutais. Todėl jos įstatymai yra griežti, bet ir teisingi. Kiekviena organizacija, jeigu ji tik drausminga, turi pasisekimo. Mes, Lietuvos partizanai, tęsiame pernelyg nelygią kovą su labai žiauriu ir nekultūringu priešu, todėl mes ypač turime būti drausmingi. Tik būdami drausmingi, tesėsime nelygioje kovoje.

Kovodami jau nebe pirmus metus, gerai matėme, prie ko priveda

nedrausmingumas bei neklausymas vadų. Daugelio aukų būtų buvę mažiau, jeigu mes būtume buvę drausmingesni.

Dabartinis momentas ypač reikalauja iš mūsų drausmingumo ir susiklausymo. Dabartinė tarptautinė padėtis teikia mums daug džiuginančių vilčių. Kiekvienu momentu mes galime būti reikalingi bendroje kovoje prieš komunizmą, reikalingi atstatant Laisvą Lietuvą! Reiškia, mes šiuo laiku esame labai reikalingi, mes turime išsilaikyti. Išsilaikyti mums pavyks tik tada, jeigu mes būsime drausmingi.

Baigdamas noriu įspėti partizanus, kaip karinės organizacijos narius, būti drausmingais, klausyti jums uždėtų vadų bei viršininkų įsakymų bei nurodymų. Nepaklusnieji ir nusižengusieji partizaniškiems drausmės nuostatams bus baudžiami visų įstatymų griežtumu.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

Ežerėnai, 1948. 9. 27.
Nuorašas tikras Pakalnis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 97,1. 9. Originalas. Mašinraštis.

102. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 15 /VS/

1948 m. spalio 2 d.

Slaptas - org.
Nuorašas

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės
Š t a b a s
Nr. 62

Įsakymas Rinktinei Nr. 15 /VS/

Ežerėnai, 1948 m. spalių mėn. 2 d.

Rikiuotės sritis

§ 1.

Š. m. spalių mėn. 2 d. kario mirtimi žuvo 3-čios „Tigro“ Rinktinės žvalgybos skyriaus Viršininkas, taip pat KLT narys Dagilis.
Pagrindas. Partizanų pranešimas žodžiu.

§ 2.

Nuo tos pat dienos Seklį skiriu 3-čios „Tigro“ Rinktinės Žvalgybos skyriaus Viršininku.
Pagrindas. 1948. 10. 2 paskyrimo raštas Nr. 60.

§ 3.

Partizaną Genį skiriu 3-čios „Tigro“ Rinktinės Karo Lauko Teismo nariu.
Pagrindas. 1948. 10. 2 paskyrimo raštas Nr. 61.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

Tigro rinktinės dokumentai. 1948 m. rugpjūčio mėn. - 1950 m. birželio mėn.

Nuorašas tikras Pakalnis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 16,1. 20. Originalas. Mašinraštis.

103. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 19

1948 m. spalio 5 d.

Slaptas - org.
Nuorašas

LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės Įsakymas Rinktinei Nr. 19/OS/
Š t a b a s
Nr. 57 Ežerėnai, 1948 m. spalių mėn. 5 d.

Rikiuotės sritis

§ 1.

Nuo š. m. spalių mėn. 5 d. 3-čios „Tigro" Rinktinės 8-to rajono Organizacinio Sektoriaus pareigūnais ir apylinkių OS viršininkais skiriu žemiau išvardintus asmenis:

1. 8-to rajonoOS Viršininko pavaduotoju Dovydaitį[177] ,
2. “ “ “Partizanų rėmimo vedėju Putiną,
3. “ “ “Žinių rinkėju Mėnulį,
4. 1-mos Apylinkės OS Viršininku Gaudentą,
5. 2-tros “ ““ Vilčiūną,
6. 3-čios “ ““ Merkį,
7. 4-tos “ ““ Grigalių
8. 5-tos “ ““ Bijūną,
9. 6-tos “ ““ Laukūną,
10. 7-tos “ ““ Ringį,
11. 8-tos “ ““ Grinių,
12. 9-tos “ ““ Girdvilį,
13. 10-tos “ ““ Ilgį,
14. 11-tos “ ““ Saulėną,
15. 12-tos “ ““ Donatą.

Pagrindas. 1948. 7. 1 8-to rajono OS Viršininko paskyrimų raštai Nr. 34, 36, 38,39,40,41,42,43,44,45,46,47,48,49, 50.

§ 2.

1. 8-to rajono 1-mos Apylinkės OS Viršininko patikėt[iniu] Šilą,
2. “ “ 2-tros “ “ “ “ Laukutį,

[177] Prirašyta ranka.

ne
jei
su
vil
ko
mo
jei
riu
nu
tai
Už
Nu

3.	"	"	3-čios	"	"	"	"	Žirgelį,
4.	"	"	4-tos	"	"	"	"	Oželį,
5.	"	"	***5-tos***	"	"	"	"	Vilgūną
6.	"	"	***6-tos***	"	"	"	"	Šerį,
7.	"	"	***7-tos***	"	"	"	"	Jurgį,
8.	"	"	***8***-tos	"	"	"	"	Šviesuo!
9.	"	"	***9-tos***	"	"	"	"	Pušyną,
10.	"	"	***10 -tos***	"	"	"	"	Klevą,
11.	"	"	***11*** -tos	"	"	"	"	Alksnį,
12.	"	"	***12 -tos***	"	"	"	"	Diemed

Pagrindas. 1948. 9. 19 8-to rajono OS Viršininko paskyrimas raštu.

§3.

1. 8-to rajono OS Viršininko		ryšininke		Vilų,
2.	"	"	"	Žibutę,
3.	"	"	ryšininku	Žirnį,
4.	"	"	"	Tomą.

Pagrindas. 1948.7. 1 8-to rajono OS Viršininko paskyrimų raštai Nr. 51 53,54.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

/pas[irašė]/ Švyturys [be parašo]
Rinktinės OS Viršininkas

Šio įsakymo išspausdinta.....4 egz
Iš jų gauna: a/ Apygardos Štabas.....1 egz
b/ 8-to rajono OS V[iršinin]kas.....1 egz
c/ Lieka štabe.....2 egz

Nuorašas tikras[178] Pakalnis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 14,1. 16. Originalas. Mašinraštis.

104. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Sekliui

1948 m. spalio

Slaptas

[178] Prirašyta ranka.

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės S e k l i u i
B ū s t i n ė
Nr. 60 Paskyrimo raštas

1948. 10. 5. Nuo š. m. spalių mėn. 2 d. esate paskirtas 3-čios „Tigro“ Rinktinės Žvalgybos skyriaus Viršininku.

/pas[irašė]/ Dijakomas [parašas]
Rinktinės vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 79, 1. 44. Originalas. Mašinraštis.

105. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Geniui

1948 m. spalio 5 d.

Slaptas

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės G e n i u i
B ū s t i n ė
Nr. 61 Paskyrimo raštas

1948. 10. 5. Nuo š. m. spalių mėn. 2 d. esate paskirtas 3-čios „Tigro“ Rinktinės Karo Lauko Teismo nariu.

/pas[irašė]/ Dijakomas [parašas]
Rinktinės vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 79,1. 45. Originalas. Mašinraštis.

106. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 15 /VS/

1948 m. spalio 8 d.

Slaptas - org.

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės Įsakymas Rinktinei Nr. 15 /VS/
Š t a b a s
Nr. 56 Ežerėnai, 1948 m. spalių mėn. 8 d.

Rikiuotės sritis

§ 1-

Dėl sklandesnio apsirūpinimo maistu bei apranga įsakau visiems partizanams šiuos daiktus įsigyti aukų ar rekvizicijos būdu tik savo rajone. Kitame rajone rinkti šiuos daiktus galima tik su rajono kuopos vado leidimu. Taip elgdamiesi mes nepadarysime blogumo kitų rajonų partizanams.

2.

Atsitikimuose, kai keleto rajonų partizanai gyvena vienoje vietoje-reikalingais daiktais apsirūpina savo rajonuose. Šį reikalą tvarko visos stovyklos vadas.

3.

Atsitikime, kai vieno rajono partizanai gyvena ne vienoje vietovėje, reikalingais daiktais apsirūpina savo apylinkėse arba pagal atskirą kuopos vado patvarkymą.

4.

6-tas, 7-tas ir 8-tas rajonai palieka taip, kaip buvo mano praėjusią žiemą patvarkyta. Tokiu būdu ir šiais metais „Bajorų" apylinkė iš 8-to rajono maitinimosi ir aprangos atžvilgiu išskiriama.

Kuopu vadams vadovauti ir vvkdvti.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

Šio įsakymo išspausdinta.....10 egz.
Iš jų gauna: a/Apygardos štabas..... 1 egz.
b/ Kuopų vadai.....7 egz.
c/ Lieka štabe.....2 egz.
Nuorašas tikras Pakalnis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 16,1. 21. Originalas. Mašinraštis.

107. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 20

1948 m. spalio 20 d.

Slaptas - org.
Nuorašas

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės
Š t a b a s
Nr. 58

Įsakymas Rinktinei Nr. 20 /OS/

Ežerėnai, 1948 m. spalių mėn. 20 d.

Rikiuotės sritis

§ 1.

Rajonų OS Viršininkai privalo pasirūpinti, kad visai patikimi OS nariai skubiai įrengtų dėl 2-3 asmenų kelias visiškai slaptas slėptuves. Slėptuvės bus panaudotos partizanų reikalams tik tam tikrais atvejais, pav., ligos ar sužeidimo metu ir t. t. Slėptuves paruošus pranešti Rinktinės OS Viršininkui.

§ 2.

Rajonų OS Viršininkai privalo pasirūpinti, kad OS nariai, kuriems leidžia sąlygos, skubiai paruoštų partizanams bent vieną naują aprangos daiktą, būtent: pirštines su dviem pirštikais /didžiuoju] ir rodom[uoju]/, megztinius

ir baltinius. Rajonų OS Viršininkai minėtą aprangą privalo atsiųsti Rinktinės Štabui esamu ryšio keliu.

Pastaba. Labiau pasižymėjusius aukotojus bei rinkėjus atžymėti.

§3.

Rajonų OS Viršininkai privalo pranešti Rinktinės OS Viršininkui, kiek yra kiekvienam rajone OS narių, pažymint slapyvardes ir pareigas.

§4.

Atsilikę Rajonų OS Viršininkai privalo skubiai baigti skirstyti rajonus į apylinkes ir apylinkių OS Viršininkus raštu pristatyti Rinktinės OS Viršininkui tvirtinti.

§5.

Visi OS nariai, kiek tai jiems yra prieinama, privalo intensyviai rinkti, pirkti arba kitaip išgauti:

a/ ginklus, šaudmenis, granatas, sprogstamą medžiagą ir kitokius karišKus reikmenis bei aprangą,

b/ vaistus, tvarstomą medžiagą ir kitokias gydymo priemones,

c/ rašymo bei dauginimo priemones ir jų dalis,

d/ bet kokią rašomą medžiagą,

e/ radijo ir jam naudojamas elektros priemones,

f/ bet kokių dabar galiojančių asmens dokumentų, pažymėjimų komandiruočių ir kitokių naudingų raštų užpildymo pavyzdžius, neužpildytus blankus /jei galima - geriau su antspaudais ir užspaustais štampais/,

g/ įvairių asmens dokumentų pažymėjimų komandiruočių ir kitokių naudingų raštų užpildymo pavyzdžius, jei ne - tai nors štampų antspaudų bei parašų pavyzdžius.

Pastaba. Rajonų OS V[iršinin]kai privalo surinktus daiktus atsiųsti Rinktinės štabui.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

/pas[irašė]/ Švyturys [be parašo]
Rinktinės OS Viršininkas

Šio įsakymo išspausdinta..... 10 egz
Iš jų gauna: a/ Apygardos Štabas 1 egz.
b/ Rajonų OS Viršininkai 8 egz.
c/ Lieka Štabe..... 1 egz.
Nuorašas tikras Pakalnis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 14,1. 17. Originalas. Mašinraštis.

108. Tigro rinktinės 6-os kuopos 1-o būrio vado Kairio raportas kuopos vadui

[1948 m., ne anksčiau kaip spalio 20 d.][179]

Forma B Slaptas
LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės Kuopos v a d u i
6-tos kuop[os] 1 b[ūrio] vadas
Nr. 2
1948 m. spal[io] mėn. ... d. Raportas

Pranešu Tamstai, kad š. m. spalių mėn. 20 d. N kaime susidūrėme su N. miestelio istrebiteliais.
Laike kautynių buvo užmušti 3 istrebiteliai, 4 sužeisti.
Mūsų nuostolių nebuvo.

/pas[irašė]/ Kairys [be parašo]
l-mob[ūrio] vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 16,1. 26. Originalas. Mašinraštis.

109. Tigro rinktinės štabo instrukcija Nr. 2

1948 m. spalio 24 d.

Slaptas - org.
LP 3-čios Nuorašas
„Tigro" Rinktinės I N S T R U K C I J A Nr. 2
Š t a b a s
Nr. 59 Liečia: žvalgybą.

1948. 10. 24. Žvalgyba skirstosi į: a/ žvalgybą ir b/ kontržvalgybą. Žvalgyba yra žinių rinkimas apie priešą ir kontržvalgyba yra žinių rinkimas apie savuosius.

Žvalgyba:

1. Žvalgybos skyriaus Viršininkas privalo sekti priešo kariuomenės judėjimą, judėjimo kryptį, dislokaciją, kokia kariuomenės rūšis, kokia dalis, jos skaičius ir koki jos artimiausi uždaviniai.
2. Sekti priešo kariuomenės moralinį stovį. Čia svarbūs priešo kareivių vienoki ar kitokie išsireiškimai partizanų, tarybinės santvarkos atžvilgiu.

[179] Datuojama pagal dokumento turinį.

3. Sekti komunistinio elemento ir tarybinės administracijos tarnautojų moralinį stovį; kaip jie atlieka tarnybines pareigas ir kaip jie pasitiki tarybine santvarka.
4. Stengtis susirišti ir išgauti žinių iš priešo kariuomenės, ypač iš vadovaujančio personalo, iš komunistinio elemento, iš tarnautojų, tarnaujančių įvairiose įstaigose. Visos žinios, ar jos būtų iš savivaldybinės įstaigos, ar iš karinio pobūdžio įstaigos, gali būti vienodai svarbios. Tačiau pirmoje eilėje turi rūpėti susirišti su karinėmis įstaigomis, kaip štai: vojenkomatais[180], NKVD bei milicijos įstaigomis, istrebiteliais, štabais bei jų skyriais.
5. Visuomet ir visur stengtis žvalgybos tinklą išplėsti kuo plačiausiai ir tankiausiai, o ypač Rinktinės ribose. Naudotis patikimais agentais bei pranešėjais.
6. Jeigu pavyktų susirišti su asmenimis, kurie randasi kitos Rinktinės ribose, tai tokius asmenis surišti su Rinktinės Žvalgybos sk[yriaus] Viršininku, kurios ribose randasi minėti asmenys.
7. Seka ir registruoja priešo siautimą, jų pavartotas žiaurumo priemones prieš partizanus ar civilius gyventojus.
8. Seka priešo piktadarybes, kaip štai: žiaurumas, plėšikavimas, veikimas partizanų vardu, persirengimai ir t.t.
9. Priešo propaganda ir jos būdai: mitingai, susirinkimai, raudonosios gurguolės ir jų įtaka gyventojams.
10. Tarybinė spauda, jos vertė bei įtaka.

<u>Kontržvalgyba:</u>

1. Sekti visus agentus bei šnipus, įskundėjus ir pranešėjus. Jie dažniausiai bus iš civilių gyventojų tarpo, užsiregistravusieji partizanai ir kiti. Gali pasitaikyti išdavikų ir iš aktyviųjų partizanų tarpo.
2. Registruoti visus išdavikus bei šnipus, kurie kenkia partizaniniam sąjūdžiui ar gyventojams, palaikantiems minėtą sąjūdį.
3. Registruoti nubaustus išdavikus vienokiomis ar kitokiomis bausmėmis.
4. Registruoti išvežtuosius į Sibirą, susodintus į kalėjimą, nužudytus. Pažymėti gyvenamoji vieta, pavardė, vardas, amžius, lytis, data, skaičius; taip pat sudegintų ūkių skaičius; priežastis, data, vieta.
5. Sekti pogrindžio spaudos įtaką gyventojams.
6. Visuomenės moralinis stovis. Kokią įtaką daro gyventojams priešo siautėjimai, išvežimai, žudymai.
7. Gyventojų atsiliepimai partizanų atžvilgiu.

[180] Karinis komisariatas (rus.).

8. Kokią įtaką daro gyventojams blogas partizanų elgesys, girtuokliavimas, plėšikavimas, išsišifravimas.

Bendri nurodymai:

1. Žvalgybos sk[yriaus] Viršininkas veikimo ribų nežiūri, tačiau savaime aišku, pirmoje eilėje turi rūpėti tinkamas sekimas jam tiesioginiai priklausančio rajono plote.
2. Žvalgybos sk[yriaus] Viršininkas turi stengtis kuo labiausiai laikyti paslaptį pats ir to reikalauti iš savo bendradarbių.
3. Turi ypatingą dėmesį kreipti į atsargumą; žinoti, kad priešas ir pats stengiasi susirišti ir mus sunaikinti. Tam tikslui leidžia įvairius ryšininkus ir vadus. Tuščių susitikimų vengti. Tegu priešas savo norą su mumis bendradarbiauti įrodo darbais, o ne noru susitikti. Iš jų reikalauti mums naudingų žinių, globos mūsų šeimoms, reikalingų priemonių ir pan.
4. Žvalgybos sk[yriaus] Viršininkas privalo nesigailėti nei darbo, nei žygių virš paminėtiems uždaviniams atlikti. Visos priemonės, kurios gali patarnauti Lietuvos nepriklausomybės atkūrimui, bus geros.
5. Žinias paruošti taip, kad jos prieš kiekvieną 1 ir 15 galėtų patekti į Apygardos Žv[algybos] skyrių.

/pas[irašė] Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

/pas[irašė] Pakalnis [be parašo]
Rinktinės Vado adjutantas

Nuorašas tikras Švyturys [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 8,1. 1-2. Originalas. Mašinraštis.

110. Tigro rinktinės vado Dijakomo raportas Nr. 3 Vytauto apygardos vadui
1948 m. spalio 28 d.

LP Nuorašas
3-čios „Tigro“ Rinktinės
Vado
Nr.
1948 m. sp[alio] mėn. 28 d.

Apygardos Vadui

Raportas Nr. 3

Prašau Tamstos sutikimo pakeisti pavadinimą „3-čioji „Tigro" Rinktinė" į „4-toji Rinktinė". Tuo pačiu - „Ežerėnai" į „Užrubežis".

Pagrindas tas, kad minėtas Rinktinės pavadinimas jau nuo senai yra žinomas priešui, be to, turėdama Rinktinė šį pavadinimą turėjo daug nepasisekimų ir nesklandumų.

Tigro rinktinės dokumentai. 1948 m. rugpjučio mėn. - 1950 m. birželio mėn.

Dijakomas [parašas]
Rinktinės Vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 27,1. 6. Originalas. Rankraštis.

111. Lietuvos partizanų štabo poskyrio gudų reikalams viršininko Kadugio raštas Orlovui

1948 m. spalio 31 d.

LP
Štabas Nr. 2
1948 m. spal[io] mėn. 31d. Orlovui!

Vado pavestas, pranešu Tau, kaip paskirtam gudiškų partizanų vadui, sekantį: Amerikoje yra susikūręs „Gudų Komitetas", kurs veikia, kad po busimojo karo Baltgudija būtų nepriklausoma su savo 13 milijonų gyventojų valstybė. Šis „Komitetas" glaudžiai bendradarbiauja su kitų tautų pavergtų atstovais. Ypač šis „Gudų Komitetas" artimai veikia su Amerikoje esančia Lietuvos vyriausybe. Kaip anksčiau, senovėje, lietuviai veikė išvien su gudais ir sukūrė didžiulę valstybę, kuri tęsėsi nuo Baltijos jūros iki Juodųjų jūrų taip dabar to paties priešo smaugiami, nuoširdžiai bendradarbiauja ir stengiasi ateity būti laisvi. Savaime aišku, gudų pastangos sukurti nepriklausomą valstybę nepatinka ypač lenkams, kurie vėl norėtų ateity valdyti nemažą dalį Gudijos. Tik visų gudų vieningumas ir bendros pastangos leis įgyvendinti „Gudų Komiteto", esančio Amerikoje, siekimą Todėl kiekvienas gudas šio „Komiteto[11] yra kviečiamas įsijungti į kovą ne tik prieš komunistus, bet ir prieš kiekvieną kurs norėtų ateity valdyti Gudiją. Todėl jūs, busimieji gudiškosios partizankos vadai, turite padėti „Gudų Komitetui" įgyvendinti jo užsibrėžtus tikslus. Lietuva nei anksčiau, nei dabar neturi Gudijos atžvilgiu grobuoniškų tikslų. Su kiekvienu, kurs kovoja prieš bolševikus ar siekia laisvės, Lietuva yra pasiruošusi nuoširdžiai dirbti ir vieni kitiems padėti.

Iš čia seka: mes privalome veikti irgi suderintai, vieni prieš kitus nekovoti, nes tuo palengvinsime tik mūsų priešui. Be to, tarp mūsų privalo būti nuolatinis ryšys, kad galėtume pranešti jums, kas jums reikalinga žinoti. Mūsų vyriausybės įsakyta mums veikti sutartinai. Todėl pirmiausia turi pranešti, ar sutinki būti gudiškų partizanų vadu. Gavęs šį laišką apie tai kuo skubiausiai pranešk.

Vyr[esnysis] puskarininkis Kadugys [parašas]
Poskyrio gudų reikalams viršininkas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 72,1. 3. Originalas. Rankraštis.

112. Vytauto apygardos vado Miškinio raštas Tigro rinktinės vadui
1948 m. lapkričio 1 d.

LP Naujapilis, 1948. XI. 1.
VYTAUTO Apygardos
V a d a s
Nr. 305 S l a p t a s

TIGRO Rinktinės V a d u i

Atsakydamas į Jūsų pasiteiravimą Nr. 29 dėl Jūsų turimų ryšių bei santykių su gudų bei lenkų partizanais, galiu pranešti sekantį:

Labai malonu, kad kova prieš komunizmą vedama visose pavergtose tautose. Būtų įdomu sužinoti, ar Jūsų sutinkamieji partizanai turi kokį nors supratimą apie organizacinį veikimą ir ar jie turi bet kokį ryšį su aukštesnėmis instancijomis, ar su kitomis grupėmis. Jeigu jie neturi jokio ryšio su organizuotais vienetais, tuomet mūsų pareiga yra padėti jiems susiorganizuoti ir suteikti jiems visokeriopą paramą.

Ypač gudų - baltarusių partizanams reikalinga išaiškinti jų organizuotos kovos reikšmę. Iš užsienio gaunamomis žiniomis, į Baltarusiją žiūrima kaip į kovojančią tautą, kuriai, atėjus išsilaisvinimo valandai, bus suteikta laisvė ir nepriklausomybė. Aktyviai kovojantieji gudų partizanai galės daug kuo prisidėti prie Baltgudijos valstybės atkūrimo.

Šiuo metu užsienyje stengiamasi sukurti regionaliniai valstybių blokai, sugrupuojant taip pat ir šiuo metu pavergtas tautas. Regionalinėje politikoje didelį vaidmenį vaidina lenkai, kurie nori į savo įtakos sferą įtraukti Lietuvą ir Baltarusiją. Mūsų politiniai veikėjai užsienyje stengiasi atsikratyti šios lenkų kuriamos regionalinės sferos ir nori sudaryti Pabaltijo tautų regionalinį bloką. Į Pabaltijo tautų regionalinę sferą turėtų įsijungti ir baltarusiai, nes lenkų politinė įtaka jiems nieko gero nežada. Pasitaikius progai, baltarusių partizanams reikėtų visa tai išaiškinti ir stengtis su jais bendradarbiauti.

Su lenkų partizanais taip pat reikėtų palaikyti glaudžius ryšius, nes jeigu jie gali sudaryti ryšius su savo aukštesnėmis instancijomis, tai tas padėtų mums susirišti su lenkų pogrindžio viršūnėmis, gauti įdomių informacijų ir pagyvinti mūsų veiklą.

Jeigu šie gudų ir lenkų partizanai yra pavieniai, besislapstantieji nuo komunistinio teroro ir neturi jokio supratimo apie organizacinę veiklą, galima būtų laikinai juos priimti į savo globą, parodyti organizuotos veiklos teigiamąsias puses ir padėti jiems susiorganizuoti.

Labai būtų svarbu gauti tikslesnių žinių apie šiuos lenkų ir gudų partizanus, apie jų galvoseną, apie kovos tikslus, apie jų gausumą ir panašiai. Tokių svarbių žinių ir tokio tarpusavio bendradarbiavimo iš mūsų reikalauja Vyr[iausia] Vadovybė ir Užsienis. Tokiu būdu Jūs atliktumėte gana svarbų uždavinį.

Skubiai lauksiu tuo reikalu žinių iš Jūsų.

Miškinis [parašas]
Apygardos Vadas

Adjutantas [be parašo]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 42,1. 9. Originalas. Mašinraštis.

113. Vytauto apygardos vado Miškinio raštas Tigro rinktinės vadui su priedais

1948 m. lapkričio 2 d.

LP
VYTAUTO Apygardos Naujapilis, 1948. XI. 2.
V a d a s
Nr. 304 TIGRO Rinktinės V a d u i

Labai džiugu, kad Jūs po ilgo ieškojimo susitvarkėte ir pradėjote darniai bei vieningai dirbti bendros kovos labui. Jūsų atlikti darbai organizacinėje srityje, išleisti įsakymai bei instrukcijos yra didelis įnašas mūsų kovoje dėl Laisvės. Dabar susidaro vaizdas, kad Jūsų vadovaujamoji rinktinė yra stiprus ir organizuotas kovos dalinys, kuris tiek šiuo metu, tiek išmušus Laisvės Rytui, galės pilnai atlikti savo uždavinį. Malonu, kad Jūs, pamiršę visus buvusius nesklandumus, ėmėtės iniciatyvos, kurią mes visa širdimi sveikiname. Tikiuosi, kad ir ateityje mes nuoširdžiai bendradarbiausime ir visuomet dalinsimės pasiektais laimėjimais bei informacijomis.

Kartu prisiunčiame Jums Apygardos įsakymo nuorašus dėl Jūsų rinktinės partizanų pakėlimo į aukštesnius laipsnius. Pas mus yra priimta, kad pristatant pakėlimui, būtų tiksliai nurodyta, kuriam būriui bei kuopai pristatomas pakelti partizanas priklauso arba kokias pareigas eina. Jūsų raporte to nebuvo, todėl pasitenkinome tik abstrakčiu nurodymu. Kiekvienam pakeltam partizanui mes pranešame ištrauka, kurios pavyzdį siunčiame ir Jūsų žiniai.

Linkiu geriausios sėkmės kovoje ir žygiuose.

Miškinis [parašas]
Apygardos Vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12, 1. 19. Originalas. Mašinraštis.

114. Priedas. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 20
1948 m. lapkričio 1 d.

LP
VYTAUTO Apygardos V a d a s Nr. 302

ĮSAKYMAS APYGARDAI NR. 20
N a u j a p i l i s , 1948 m. lapk[ričio] mėn. [l][181]d.

Rikiuotės sritis

Remiantis BDPS Prezidiumo Pirmininko 1947 m. rugpjūčio mėn. 10 d. įsakymu Nr. 11, žemiau išvardintieji partizanai, kautynių dalinių vadai ir štabų pareigūnai, pasižymėję nepalaužiama ištverme, asmenine drąsa, drausmingumu, sumanumu, tvarkingu pareigų atlikimu, o taip rodantieji ypatingą iniciatyvą organizaciniame darbe ir diversantiniuose veiksmuose, žūtbūtinėje ir nenuilstamoje kovoje dėl gimtojo krašto laisvės prieš raudonuosius okupantus, keliami į aukštesnius viršilos, puskarininkio ir jaunesniojo puskarininkio laipsnius:

Į viršilos laipsnį:

P u š y n ą - Tigro Rinktinės 7-os kuopos vadą.

/pas[irašė]/ Miškinis [be parašo]
Apygardos vadas

Ištrauka tikra Dijakomas [parašas]
Tigro Rinktinės vadas
1949. I. 25.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12,1. 35. Originalas. Mašinraštis.

115. Priedas. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 20
1948 m. lapkričio 1 d.

LP
VYTAUTO Apygardos V a d a s Nr. 302

ĮSAKYMAS APYGARDAI NR. 20
N a u j a p i l i s , 1948 m. lapk[ričio] mėn. 1 d.

Rikiuotės sritis

Remiantis BDPS Prezidiumo Pirmininko 1947 m. rugpjūčio mėn. 10 d. įsakymu Nr. 11, žemiau išvardintieji partizanai, kautynių dalinių vadai ir štabų pareigūnai, pasižymėję nepalaužiama ištverme, asmenine drąsa, drausmingumu, sumanumu, tvarkingu pareigų atlikimu, o taip rodantieji ypatingą

[181] Sunykęs tekstas. Atkurta pagal kitus dokumentus.

iniciatyvą organizaciniame darbe ir diversantiniuose veiksmuose, žūtbūtinėje ir nenuilstamoje kovoje dėl gimtojo krašto laisvės prieš raudonuosius okupantus, keliami į aukštesnius viršilos, puskarininkio ir jaunesniojo puskarininkio laipsnius:

Į viršilos laipsnį:

B a j o r a s - Tigro Rinktinės Bajorų a p y - linkės] būrio vadas.

/pas[irašė]/ Miškinis [be parašo]
Apygardos vadas

Ištrauka tikra Dijakomas [parašas]
Tigro Rinktinės vadas
1949.1. 25.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12,1. 36. Originalas. Mašinraštis.

116. Priedas. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 20
1948 m. lapkričio 1 d.

LP
VYTAUTO Apygardos
V a d a s
Nr. 302

ĮSAKYMAS APYGARDAI NR. 20
N a u j a p i l i s , 1948 m. lapk[ričio] mėn. 1 d.

Rikiuotės sritis

Remiantis BDPS Prezidiumo Pirmininko 1947 m. rugpjūčio mėn. 10 d. įsakymu Nr. 11, žemiau iš vardintieji partizanai, kautynių dalinių vadai ir štabų pareigūnai, pasižymėję nepalaužiama ištverme, asmenine drąsa, drausmingumu, sumanumu, tvarkingu pareigų atlikimu, o taip rodantieji ypatingą iniciatyvą organizaciniame darbe ir diversantiniuose veiksmuose, žūtbūtinėje ir nenuilstamoje kovoje dėl gimtojo krašto laisvės prieš raudonuosius okupantus, keliami į aukštesnius viršilos, puskarininkio ir jaunesniojo puskarininkio laipsnius:

Į viršilos laipsnį:

P a b e r ž į - Tigro Rinktinės 1-2 kuopos vadą.

/pas[irašė]/ Miškinis [be parašo]
Apygardos vadas

Ištrauka tikra Dijakomas [parašas]
Tigro Rinktinės vadas
1949. I. 25.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12,1. 37. Originalas. Mašinraštis.

117. Priedas. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 20
1948 m. lapkričio 1 d.

LP
VYTAUTO Apygardos
V a d a s
Nr. 302

ĮSAKYMAS APYGARDAI NR. 20
N a u j a p i l i s , 1948 m. lapk[ričio] mėn. 1 d.

Rikiuotės sritis

Remiantis BDPS Prezidiumo Pirmininko 1947 m. rugpjūčio mėn. 10 d. įsakymu Nr. 11, žemiau išvardintieji partizanai, kautynių dalinių vadai ir štabų pareigūnai, pasižymėję nepalaužiama ištverme, asmenine drąsa, drausmingumu, sumanumu, tvarkingu pavestų pareigų atlikimu, o taip pat rodantieji ypatingą iniciatyvą organizaciniame darbe ir diversantiniuose veiksmuose, žūtbūtinėje ir nepailstamoje kovoje dėl gimtojo krašto laisvės prieš raudonuosius okupantus, keliami į aukštesnius viršilos, puskarininkio ir jaunesniojo puskarininkio laipsnius:

Į puskarininkio laipsnį: Tigro Rinktinės 5-tos kuopos vadą Voldemarą.

/pas[irašė]/ Miškinis [be parašo]
Apygardos vadas

Ištrauka tikra Dijakomas [parašas]
Tigro Rinktinės vadas
1949. I. 25.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12,1. 38. Originalas. Mašinraštis.

118. Priedas. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 20
1948 m. lapkričio 1 d.

LP
VYTAUTO Apygardos
V a d a s
Nr. 302

ĮSAKYMAS RINKTINEI NR. 20
N a u j a p i l i s , 1948 m. lapk[ričio] mėn. 1 d.

Rikiuotės sritis

Remiantis BDPS Prezidiumo Pirmininko 1947 m. rugpjūčio mėn. 10 d. įsakymu Nr. 11, žemiau išvardintieji partizanai, kautynių dalinių vadai ir štabų pareigūnai, pasižymėję nepalaužiama ištverme, asmenine drąsa, drausmingumu, sumanumu, tvarkingu pavestų pareigų atlikimu, o taip pat rodantieji ypatingą iniciatyvą organizaciniame darbe ir diversantiniuose veiksmuose, žūtbūtinėje ir nepailstamoje kovoje dėl gimtojo krašto laisvės prieš raudonuosius okupantus, keliami į aukštesnius viršilos, puskarininkio ir jaunesniojo puskarininkio laipsnius:

Tigro rinktinės dokumentai. 1948 m. rugpjučio mėn. - 1950 m. birželio mėn.

Į puskarininkio laipsnį:
Š i l ą - Tigro Rinktinės 3-4 kuopos vadą.

/pas[irašė]/ Miškinis [be parašo]
Apygardos vadas
Ištrauka tikra Dijakomas [parašas]
Tigro Rinktinės vadas
1949. I. 25.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12,l. 39. Originalas. Mašinraštis.

119. Priedas. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 20
1948 m. lapkričio 1 d.

LP
VYTAUTO Apygardos
V a d a s
N r . 3 0 2

ĮSAKYMAS RINKTINEI NR. 20
N a u j a p i 1 i s, 1948 m. lapk[ričio] mėn. 1 d.

Rikiuotės sritis

Remiantis BDPS Prezidiumo Pirmininko 1947 m. rugpjūčio mėn. 10 d. įsakymu Nr. 11, žemiau išvardintieji partizanai, kautynių dalinių vadai ir štabų pareigūnai, pasižymėję nepalaužiama ištverme, asmenine drąsa, drausmingumu, sumanumu, tvarkingu pavestų pareigų atlikimu, o taip pat rodantieji ypatingą iniciatyvą organizaciniame darbe ir diversantiniuose veiksmuose, žūtbūtinėje ir nepailstamoje kovoje dėl gimtojo krašto laisvės prieš raudonuosius okupantus, keliami į aukštesnius viršilos, puskarininkio ir jaunesniojo puskarininkio laipsnius:

Į puskarininkio laipsnį: Tigro Rinktinės 11 -tos kuopos vadą G a i l i ų .

/pas[irašė]/ Miškinis [be parašo]
Apygardos vadas
Ištrauka tikra Dijakomas [parašas]
Tigro Rinktinės vadas
1949. I. 25.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12,l. 40. Originalas. Mašinraštis.

120. Priedas. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 20
1948 m. lapkričio 1 d.

LP
VYTAUTO Apygardos

ĮSAKYMAS APYGARDAI NR. 20

V a d a s N a u j a p i l i s , 1948 m. lapk[ričio] mėn. 1 d.
Nr. 302

Rikiuotės sritis

Remiantis BDPS Prezidiumo Pirmininko 1947 m. rugpjūčio mėn. 10 d. įsakymu Nr. 11, žemiau išvardintieji partizanai, kautynių dalinių vadai ir štabų pareigūnai, pasižymėję nepalaužiama ištverme, asmenine drąsa, drausmingumu, sumanumu, tvarkingu pavestų pareigų atlikimu, o taip pat rodantieji ypatingą iniciatyvą organizaciniame darbe ir diversantiniuose veiksmuose, žūtbūtinėje ir nepailstamoje kovoje dėl gimtojo krašto laisvės prieš raudonuosius okupantus, keliami į aukštesnius viršilos, puskarininkio ir jaunesniojo puskarininkio laipsnius:

Į puskarininkio laipsnį: Tigro Rinktinės 8-tos kuopos vadą J a k u t į .

/pas[irašė]/ Miškinis [be parašo]
Apygardos vadas

Ištrauka tikra Dijakomas [parašas]
Tigro Rinktinės vadas
1949. I. 25.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12, l. 48. Originalas. Mašinraštis.

121. Priedas. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 20 1948 m. lapkričio 1 d.

LP
VYTAUTO Apygardos ĮSAKYMAS APYGARDAI NR. 20
V a d a s N a u j a p i l i s , 1948 m. lapk[ričio] mėn. 1 d.
Nr. 302

Rikiuotės sritis

Remiantis BDPS Prezidiumo Pirmininko 1947 m. rugpjūčio mėn. 10 d. įsakymu Nr. 11, žemiau išvardintieji partizanai, kautynių dalinių vadai ir štabų pareigūnai, pasižymėję nepalaužiama ištverme, asmenine drąsa, drausmingumu, sumanumu, tvarkingu pavestų pareigų atlikimu, o taip pat rodantieji ypatingą iniciatyvą organizaciniame darbe ir diversantiniuose veiksmuose, žūtbūtinėje ir nenuilstamoje kovoje dėl gimtojo krašto laisvės prieš raudonuosius okupantus, keliami į aukštesnius viršilos, puskarininkio ir jaunesniojo puskarininkio laipsnius:

Į jaunesniojo puskarininkio laipsnį: Tigro Rinktinės] 6-tos kuopos vadą G a i d į .

/pas[irašė]/ Miškinis [be parašo]
Apygardos vadas

Tigro rinktinės dokumentai. 1948 m. rugpjučio mėn. - 1950 m. birželio mėn.

Ištrauka tikra Dijakomas [parašas]
Tigro Rinktinės vadas
1949. I. 25.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12,1. 55. Originalas. Mašinraštis.

122. Priedas. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 20
1948 m. lapkričio 1 d.

LP
VYTAUTO Apygardos
V a d a s
N r . 3 0 2

ĮSAKYMAS RINKTINEI NR. 20
N a u j a p i 1 i s, 1948 m. lapk[ričio] mėn. 1 d.

Rikiuotės sritis

Remiantis BDPS Prezidiumo Pirmininko 1947 m. rugpjūčio mėn. 10 d. įsakymu Nr. 11, žemiau išvardintieji partizanai, kautynių dalinių vadai ir štabų pareigūnai, pasižymėję nepalaužiama ištverme, asmenine drąsa, drausmingumu, sumanumu, tvarkingu pavestų pareigų atlikimu, o taip pat rodantieji ypatingą iniciatyvą organizaciniame darbe ir diversantiniuose veiksmuose, žūtbūtinėje ir nenuilstamoje kovoje dėl gimtojo krašto laisvės prieš raudonuosius okupantus, keliami į aukštesnius viršilos, puskarininkio ir jaunesniojo puskarininkio laipsnius:

Į jaunesniojo puskarininkio laipsnį: Tigro Rinktinės 1-2 kuopos part[izaną] T a r z a n ą .

/pas[irašė]/ Miškinis [be parašo]
Apygardos vadas

Ištrauka tikra Dijakomas [parašas]
Tigro Rinktinės vadas
1949. I. 25.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12,1. 63. Originalas. Mašinraštis.

123. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 21
1948 m. lapkričio 5 d.

Slaptas - org.

LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės
Š t a b a s
N r . 9 7

Įsakymas Rinktinei Nr. 21 /OS/

Ežerėnai, 1948 m. lapkričio mėn. 5 d.

Rikiuotės sritis

[§][182] 1.

3-čios „Tigro" Rinktinės 8-to rajono Organizacinio Sektoriaus Viršininkas Aušrūnas nuo š. m. lapkričio mėn. 30 d., jam pačiam prašant, nuo pareigų atleidžiamas.

§2.

Nuo š. m. lapkričio mėn. 30 d. 3-čios „Tigro" Rinktinės 8-to rajono Organizacinio Sektoriaus Viršininku skiriu buvusį 8- o rajono OS Viršininko pavaduotoją Dovydaitį.

§ 3.

Vilčiai ir Dariui ir toliau eiti 3-čios „Tigro" Rinktinės šabo ryšininkų pareigas.
Pagrindas. 1948. VII. 10. įsakymas žodžiu ir 1948. 8. 5. paskyrimo raštas Nr. 34.

§4.

Girėnui, Aušrunui, Lelijai, Marusiai, Birutei ir Vilties Broliui taip pat eiti 3-čios „Tigro"Rinktinės štabo ryšininkų pareigas.
Pagrindas. 1948. VIII. 5 įsakymas žodžiu ir 1948. XII[183] . 1 paskyrimo raštas Nr. 95, 96[184].

Dijakomas [parašas]
/pas[irašė]/ Dijakomas
Rinktinės Vadas

Švyturys [parašas]
/pas[irašė]/ Švyturys
Rinktinės OS Viršininkas

Šio įsakymo išspausdinta:..... 5 egz.
Iš jų gauna: a/ Apygardos Štabas..... 1 egz.
b/ Rajonų OS Viršininkai.....2egz.
c/ Lieka štabe.....2 egz.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 14,1. 20. Originalas. Mašinraštis.

124. Tigro rinktinės 11-os kuopos vado Gailiaus raportas Tigro rinktinės vadui

1948 m. lapkričio 16 d.

[182] Sunykęs ženklas.
[183] Neaiški data - įsakymas pasirašytas lapkričio mėn.
[184] Neaiškus skaičius.

[spaudas:
Gauta
1948. XI. 20 d.
[Nr.][185]]
LP 3-čios Slaptas
„Tigro" Rinktinės
11-tos kuop[os] vadas
Nr. 1
1948 m. lap[kričio] m[ėn.] 16 d. Rinktinės Vadui

Raportas

Pranešu Tamstai, kad mano kuopos bus būrio vadai tokie:
1) būrio vadas Dagilis.
2) “ “ Indėnas.
3) “ “ Dobiliukas.
Su kuriais aš galiu bendradarbiauti ir kovoti.

(pas[irašė]) Gailius [parašas]
11 Kuopos vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 29,1. 1. Originalas. Rankraštis.

125. Tigro rinktinės 7-os kuopos vado Pušyno raportas Tigro rinktinės vadui 1948 m. lapkričio 16 d.

[spaudas:
GAUTA
1948 m. XI mėn. 20 d.
Nr. [186]]
LP 3-čios Slaptas
„Tigro“ Rinktinės
7-tos kuopos vadas
Nr. 1
1948 m. lap[kričio] 16 d. Rinktinės vadui

Raportas

Pranešu Tamstai, kad mano kuopos bus būrio vadai tokie:
1) būrio vadas Mikas,
2) būrio “ Liūtas,

[185] Sunykęs tekstas.
[186] Numeris neįrašytas arba sunykęs.

3) “ “ Barzdėnas,
su kuriais aš galiu bendradarbiauti ir kovoti.

(pas[irašė]) Pušynas [parašas]
7 kuop[os] vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 32,1. 1. Originalas. Rankraštis.

126. Tigro rinktinės 7-os kuopos vado Pušyno raportas Tigro rinktinės vadui
1948 m. lapkričio 17 d.

[spaudas:
GAUTA
1948 m. XI. 20 d.
Nr. [187]]

LP 3-čios Slaptas
„Tigro" Rinktinės
7-tos kuopos vadas
Nr. 2
1948 m. lap[kričio] 17 d. Rinktinės vadui

Raportas

Pranešu Tamstai, kad iš mano grupės pasišalino Jakutis, Karklas, Augė, gyvena atskirai.

(pas[irašė]) Pušynas [parašas]
Kuopos vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 32,1. 2. Originalas. Rankraštis.

127. Gailiaus raštas Dijakomui
1948 m. lapkričio 17 d.

P[artizanui] Dijakomui!

Norėjom nuvykti savo rajonan, bet nežinom tos apylinkės ir neturim žemėlapių. Jeigu labai būtų reikalinga, tai šiaip taip galėtume nuvykti. Šią žiemą apsigyvenom savo miške visi kartu, tik atsiskyrė Gabrutis[188], Karklas ir Augė, o mes visi gyvenam vienoj grupėj.

Jeigu įvyksta kokie ginčai arba įvykiai, reikalinga būtų rašyti raportas ir duoti

[187] Numeris neįrašytas arba sunykęs.
[188] Kai kur minimas kaip Gabriukas.

jiems pastabą, (pavyzdžiui) taip jeigu išvyksta kaiman, apdaužo žmogų ir šaudo be reikalo, daro visai chuliganiškai, už tat, kad nebijo nė kokios drausmės. Jeigu daleisite man pravesti dienoraštį ir pažymėti partizanų darbus, išvardinti pavienius ir duoti viešą papeikimą, kad jie bijotų mūsų įsakymų ir drausmės.

Aš su kuriais partizanais galiu bendradarbiauti, jie nuo manęs nesiskiria ir aš jų neapleisiu iki paskutinės dienos.

1948. XI. 17 d.

Gailius [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 47,1. 8. Originalas. Rankraštis.

128. Tigro rinktinės štabo instrukcija Nr. 2

1948 m. gruodžio 1 d.

Slapta - org.

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės
Š t a b a s
Nr. 99

Dijakomas [parašas]
Tvirtinu /pas[irašė]/ Dijakomas
Rinktinės Vadas
1948. XII. 1.

I N S T R U K C I J A Nr. 2 /OS/

Liečia: a/ Rinktinės Organizacinio Sektoriaus /OS/ narių drausmę.

1. Organizacinio Sektoriaus /OS/ narių drausmei palaikyti prie Rinktinės sudaromas Rinktinės OS Narių Teismas /ROSNT/.
2. Rinktinės OS Narių Teismui atiduoda Rinktinės OS Viršininkas už šiuos nusikaltimus:
   a/ nesugyvenimą ir nedrausmingumą kitų narių atžvilgiu,
   b/ drausmės pabaudų nevykdymą,
   c/ pasikartojančius nusikaltimus drausmei,
   d/ pasitraukimą iš pareigų be tiesioginio Viršininko sutikimo ir
   e/ paslapties neišlaikymą, jos išdavimą pašaliniams asmenims.
3. Rajonų OS Viršininkai apie nusižengusius drausmei OS narius tučtuojau turi pranešti Rinktinės OS Viršininkui, pažymint pareigas ir nusikaltimo laipsnį.
4. Rinktinės OS Viršininkas, gavęs pranešimą, skiria atitinkančiam rajone iš OS pareigūnų bei narių tarpo Rinktinės OS Teismo Narių sudėtį, kurie išnagrinėję bylą, sprendimą siunčią Rinktinės OS Viršininkui tvirtinti.
5. Štabų OS pareigūnai, tai yra ryšininkai ir kiti, OS Narių Teismo atžvilgiu vadų įsakymais priskiriami prie atatinkamų rinktinės OS Narių Teismų.
6. Rinktinės OS Narių Teismo sprendimai:
   a/ viešas papeikimas,
   b/ pašalinimas iš narių tarpo ir
   c/ pašalinimas iš narių ir bylos perdavimas Karo Lauko Teismui.

7. Rajonų OS Viršininkai privalo painformuoti apie šią instrukciją visus OS narius.

Švyturys [parašas]
/pas[irašė] Švyturys
Rinktinės OS V[iršinin]kas

Ežerėnai, 1948. XII. 1.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 7,1. 2. Originalas. Mašinraštis.

129. Tigro rinktinės štabo instrukcija Nr. 1

1948 m. gruodžio 1 d.

Slapta - org.

LP 3-čios
‚Tigro“ Rinktinės
Š t a b a s
Nr. 100
1948. 12. 1.

Tvirtinu /pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas
1948. XII. 1.

I N S T R U K C I J A Nr. 1

Liečia: žvalgybą.

Žvalgyba skirstoma į: a1 žvalgybą ir b/ kontržvalgybą. Žvalgyba yra žinių rinkimas apie priešą, kontržvalgyba yra žinių rinkimas apie savuosius.

Žvalgyba:

1. Reikalinga sekti kariuomenės judėjimą, kokia kariuomenės rūšis, skaičius ir koki jos uždaviniai.
2. Sekti priešo kariuomenės moralinį stovį; čia svarbūs kariuomenės vienoki ar kitokie išsireiškimai partizanų ir tarybinės santvarkos atžvilgiu.
3. Stengtis susirišti ir išgauti iš priešo kariuomenės, istrebitelių enkavedistų vojenkomatų ir iš tarnautojų mums reikalingas žinias.
4. Sekti ir registruoti priešo siautimą ir žiaurumo priemones, pavartotas prieš partizanus ir civilius gyventojus.
5. Sekti priešo piktadarybes: kaip štai žiaurumas, plėšikavimas, veikimas partizanų vardu ir t.t.

Kontržvalgyba:

1. Sekti visus agentus bei šnipus, įskundėjus, pranešėjus; jie gali būti iš civilių tarpo, užverbuoti užsiregistravusieji partizanai ir kiti. Gali būti ir iš aktyviųjų partizanų tarpo.
2. Registruoti visus išdavikus bei šnipus, kurie kenkia partizaniniam sąjūdžiui ar gyventojams, palaikantiems partizanus.
3. Registruoti nubaustus išdavikus vienokiomis ar kitokiomis bausmėmis.
4. Registruoti išvežtus į Sibirą, susodintus į kalėjimus, nužudytus, likviduotus

ar sudegintus ūkius, pažymint gyvenamąją vietą, pavardę, vardą amžių, lytį ir datą.

5. Sekti, kokią įtaką daro žmonėms pogrindinis veikimas.

Bendri nurodymai:

1. Dalinių vadai ir OS Viršininkai turi registruoti ar patys žvalgybos žinias, ar paskirti tam darbui tinkamą žvalgybos pareigūną
2. Žvalgybos veikla turi būti laikoma ko didžiausioje paslaptyje.
3. Susirišant būti atsargiems, nes priešas irgi griebiasi visokių priemonių su mumis susirišti ir mus apgauti.
4. Suregistruotas žinias prieš kiekvieno mėn. 1 ir 15 reikalinga pasiųsti į Rinktinės štabą

/pas[irašė] Seklys [be parašo]
Rinktinės Žv[algybos] sk[yriaus] Viršininkas

Nuorašas tikras Švyturys [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 8,1. 6. Originalas. Mašinraštis.

130. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 21

1948 m. gruodžio 1 d.

Slaptas - org.

LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės
Š t a b a s
Nr. 104

Įsakymas Rinktinei Nr. 21
Ežerėnai, 1948 m. gruodžio mėn. 1 d.
Rikiuotės sritis

§ 1.

Pasitaiko, kad partizanai, remdamiesi įvairiais reikalais, kaip štai: vaistų pirkimui, išvežtoms šeimoms paremti, pirkti ginklus ir pan., reikalauja pas gyventojus pinigų, dažnai gąsdindami arba patys ieškodami. Ir tai pasitaiko, kad tokius išsišokimus daro pas patikimus partizanams žmones ir net jų bendradarbius. Žmonės tokiais partizanų veiksmais nusiskundžia, įjuos blogai žiūri ir tas, savaime aišku, gyventojuose nežadina mums pagarbos ir meilės.

Be to, yra partizanų, kurie su gyventojais elgiasi labai žiauriai. Neretai muša, koliojasi, keikia, vartodami dargi rusiškus keiksmažodžius. Tas yra labai nekultūringa, taip elgiasi tik enkavedistai. Partizanas turi būti mandagus, griežtas ir teisingas. Kiekvienu atsitikimu reikia vadovautis klausant įsakymų, instrukcijų ir, be to, klausyti savo sąžinės. Neįmanoma prie kiekvieno partizano pastatyti vyresnįjį. Esant grupėje griežtai klausyti vyresniojo įsakymų.

§2.

Todėl įsakau su gyventojais elgtis mandagiai, be reikalo nesikaršči uoti, nevartoti prievartos ar smurto ir nesikolioti.

§ 3.

Visokios rinkliavos yra griežtai draudžiamos, rinkti pinigus galima tik gavus sutikimą kuopos ar būrio vado, pagal sąrašą, kuriame turi būti pažymėta suaukota suma. Tokie pinigai negali būti naudojami vieno kurio reikalui. Juos naudoti visų bendriems reikalams pagal kuopos ar būrio vado paskirtį. Kuopų ir būrių vadai tam reikalui turi vesti apyskaitą.

§ 4.

Kuopų ar burių vadai, darydami rinkliavas, rinkikais turi paskirti sąžiningesnius, patikimesnius partizanus. Turi būti paskirtas vyresnysis.

§ 5.

Draudžiamos rinkliavos pavienių partizanų ar be kuopos bei būrio vado sutikimo.

§ **6**.

Didesnės vertės daiktus paimant, išduoti kvitus, kuriuos bus galima gauti pas kuopos ar būrio vadą.

§ 7.

Apsirūpinama aukų ir rekvizicijų keliu.

§ 8.

Visi, kurie rinks pavieniui pinigus ar be leidimo, bus skaitomi plėšikais ir bus baudžiami pagal „Partizanų Drausmės Nuostatus". Be to, nemoką elgtis su gyventojais partizanai nebus keliami į aukštesnius laipsnius.

§ 9.

Šį įsakymą gauna visi dalinių vadai ir rajonų OS Viršininkai ir jį paskelbia partizanams.

Dijakomas [parašas]
/pas[irašė]/ Dijakomas
Rinktinės Vadas

Švyturys [parašas]
/pas[irašė]/ Švyturys
Rinktinės OS Viršininkas.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 15,1. 6. Originalas. Mašinraštis.

131. Tigro rinktinės vado Dijakomo raportas Vytauto apygardos vadui
1948 m. gruodžio 1 d.

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės
V a d o Apygardos V a d u i

Nr. 5/94
1948. XII. 1. Raportas

Prašau Tamstos tarpininkavimo, kad į planą, kuriame yra sužymimos vietovės, į kurias bus mėtomi ginklai bei šaudmenys, būtų įtrauktos šios vietovės, kuriose gyvena lietuviai partizanai, būtent: Vidžių rajonas - Belmonto miško nuosavybė (Pleterių), Pastovio rajonas — Varapajevo miško nuosavybė, ir Medilo miškai. Tarp Varapajevo ir Medilo miškų eina svarbi geležinkelio magistralė: Vilnius-Molodečnas-Polockas-Maskva.

Šie miškai eina iš žiemių, nuo Breslaujos į pietus, iki buvusio prie Lietuvos vokiečių okupacijos metu priskirto Svierių rajono. Vidžiai taip pat tuo metu priklausė Lietuvai. 1920 m. pagal Kerzono linijąminėti miškai buvo Lietuvos etnografinėse sienose.

Šiuo metu šiuose miškuose vieninteliai organizuoti partizanai yra lietuviai. Gudai, kurie yra pavieniai ir jų yra nedaug, užsiiminėja, išimtinai, plėšikavimu. Lenkai yra išvažiavę į Lenkiją, taip pat yra užsilikusių pavienių. Ir vienų, ir kitų nedaug, neorganizuoti.

Prašau minėtų miškų prisiųsti žemėlapius.

Rinktinės Vadas
Dijakomas [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 27,1. 7. Originalas. Mašinraštis.

132. Tigro rinktinės vado Dijakomo paskyrimo raštas Aušrūnui
1948 m. gruodžio 1 d.

Slaptas

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės A u š r ū n u i
B ū s t i n ė
Nr. 25 Paskyrimo raštas

1948. XII. 1. Tamstai sutikus, nuo š. m. gruodžio mėn. 1 d. esate paskirtas 3-čios „Tigro" Rinktinės štabo ryšininku.

Švyturys [parašas]
Rinktinės OS Viršininkas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 79,1. 52. Originalas. Mašinraštis.

133. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 18 /VS/
1948 m. gruodžio 10 d.

Slaptas - org.

LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės Įsakymas Rinktinei Nr. 18 /VS/
Š t a b a s
Nr. 111 Ežerėnai, 1948 m. gruodžio mėn. 10 d.

Rikiuotės sritis

§ 1.

Prie 3-čios „Tigro" Rinktinės štabo yra įsteigiami du poskyriai: 1-mas poskyrius - gudų reikalams ir 2-ras poskyrius - lenkų reikalams.

§2.

1-mo poskyrio - gudų reikalams Viršininku skiriu part[izaną] Kadugį, 2-ro poskyrio - lenkų reikalams - part[izaną] Šarūną.

§3.

Minėtų poskyrių Viršininkams sudaryti su gudų ir lenkų partizanais ryšį.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

Nuorašas tikras Švyturys [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 16,l. 38. Originalas. Mašinraštis.

134. Tigro rinktinės štabo įsakymas rinktinei Nr. 19 *(VS/*

1948 m. gruodžio 10 d.

Slaptas - org.

LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės Įsakymas Rinktinei Nr. 19 /VS/
Š t a b a s
Nr. 112 Ežerėnai, 1948 m. gruodžio mėn. 10 d.

Ūkio sritis

§ 1.

Prie 3-čios „Tigro" Rinktinės štabo yra įsteigiamas „Trijų komitetas". Šio komiteto tikslas ir uždavinys pirmoje eilėje remti išvežtas šeimas į Sibirą maistu bei apranga. Be to, reikalingos paramos tos šeimos, kurių nėra kam remti, arba tokios šeimos, kurios dėl jų artimųjų ar giminių apsileidimo, ar šykštumo blogai remiamos ar visai neremiamos. Savas šeimas partizanai gali paremti organizuotai: tam tikslui tam tikrais laiko tarpais šiam reikalui daryti specialias rekvizicijas arba išskirti reikiamą kiekį produktų iš esamos maisto atsargos. Kitas šeimas remiant, reikia jų artimiesiems arba šiaip turtingesniems ūkininkams įsakyti pasiųsti siuntinius pagal duotus adresus, tikrinti, ar pasiuntė pagal siuntinio kvitą, išduodamą pašte.

§2.

„Trijų komitetan" skiriu pirm[ininku] Bevardį, nariais Rimkų ir Genį.

§3.

Part[izaną] Pakalnį skiriu „Bibliotekos vedėju". Jo uždavinys - parūpinti partizanams knygų, sąsiuvinių, paišelių. Perskaitytas knygas persiųsti kitoms grupėms.

Parūpinti tinkamus šachmatus.

Dijakomas [parašas]
/pas[irašė]/ Dijakomas
Rinktinės vadas

Budrys [parašas]
/pas[irašė]/ Budrys
Rinktinės ūkio sk[yriaus] V[iršinin]kas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 16,1. 39. Originalas. Mašinraštis.

135. Tigro rinktinės štabo pareigūnų ir eilinių sąrašas

1948 m. gruodžio 10 d.

B ū s t i n ė

1948. XII. 10.

LP 3-čios ..Tigro" Rinktinės štabo pareigūnų ir eilinių s ą r a š a s

Štabo pareigūnai ir štabo dalinio
p a r t i z a n a i :

1. Dijakomas — Operatyvinio sk[yriaus] V[iršinin]kas ir Rinktinės vadas,
2. Švyturys - Sp[au]dos-šv[ieti]mo, Rinkt[inės] OS V[iršinin]kas ir Rinktinės] vad[o] pavad[uotojas],
3. Seklys - Žvalgybos sk[yriaus] V[iršinin]kas,
4. Budrys - Ūkio sk[yriaus] V[iršinin]kas,
5. Kadugys - gudų reikalams poskyrio V[iršinin]kas,
6. Šarūnas - lenkų reikalams poskyrio V[iršinin]kas,
7. Pakalnis - Rinktinės vado adjutantas,
8. Dikeris - baudžiamojo būrio vadas,
9. Bevardis - „Trijų komiteto" pirmininkas,
10. Bajoras - „Bajorų" apylinkės būrio vadas,
11. Rimkus - Rinktinės vado ryšininkas,
12. Žilvitis - Rinktinės vado ryšininkas.

1-mo rajono p a r t i z a n a i :

1. Paberžis - kuopos vadas,
2. Šermukšnis - eilinis,
3. Tarzanas - “
4. Uosis - “
5. Lubinas - “

4-to rajono p a r t i z a n a i :

1. Šilas-kuopos vadas,
2. Dysnaitis- eilinis,
3. Staniulis- “
4. Jovaras - rajono OS V[iršinin]kas.

5-to rajono p a r t i z a n a i :

1. Voldemaras - kuopos vadas,
2. Genys-eilinis,
3. Siaubas — (narys),
4. Juodvarnis - (narys),
5. Alpukas - eilinis,
6. Ūsas - rajono OS V[iršinin]kas,
7. Erelis - eilinis.

6-to rajono p a r t i z a n a i :

1. Gaidys - kuopos vadas,
2. Baravykas - eilinis,
3. Kalnelis-rajono OS V[iršinin]kas,
4. X-eilinis,
5. Y - “

7-to rajono p a r t i z a n a i :

1. Pušynas - kuopos vadas,
2. Liūtas-eilinis,
3. Mikas -
4. Barzdėnas - “
5. Jupas - “
6. Našlaitė,
7. Žibutė.

8-to rajono p a r t i z a n a i :

1. Jakutis - kuopos vadas,
2. Karklas - eilinis,
3. Augė.

11 -to rajono p a r t i z a n a i :

1. Gailius - kuopos vadas,
2. Pipiras - eilinis,
3. Indėnas-
4. Dobiliukas - “
5. Dagilis.

Švyturys [parašas]
/pas[irašė]/ Švyturys

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 82,1. 3-4. Originalas. Mašinraštis.

136. Vytauto apygardos vado Miškinio įsakymas apygardai Nr. 22 su priedu
1949 m. sausio 25 d.

VYTAUTO Apygardos
V a d a s
Nr. 4-8
[Gauta
9. 2. 1949.][189]

V i s a i s l a p t a i

ĮSAKYMAS APYGARDAI NR. 22
Naujapilis, 1949 metų sausio mėn. 25 d.

Veikimo sritis

§ 1.

Musų kaimuose kiekvienoje apylinkėje/seniūnijoje/ raudonieji okupantai turi įrengę komunistinės spaudos ir literatūros skaityklas, bibliotekas, raudonuosius kampelius ir pan. Per šias komunistines skaityklas jie bando skleisti melagingą propagandą, nuodija tautinę sąmonę ir stengiasi palaužti tautos pasipriešinimą kovoje dėl Laisvės. Nors šios tarybinės skaityklos mūsų tautiečių tarpe jokio pasisekimo neturi, tačiau komunistų valdžia joms skiria didelį vaidmenį ir nuolat giriasi tų skaityklų sėkmingu veikimu. Ji ragina skaityklų vedėjus skaityti gyventojams komunistines paskaitas, pumpuoti komunistinę propagandą padėti pildyti įvairius komunistų planus ir vilioti lietuvius į kolchozinę vergiją. Per skaityklas raudonieji okupantai nori sukomunistinti kaimą kuris iki šiolei yra lietuviškumo ir Laisvės Kovų tvirtovė.

Tikslu užkirsti kelią plėstis komunistinei propagandai mūsų kaimuose ir parodyti lietuvių tautos pasipriešinimą piktiems okupantų planams į s a k a u:

sunaikinti visas kaimuose esančias tarybinės spaudos ir literatūros skaityklas, bibliotekas, raudonuosius kampelius ir pan.

§2.

Masinį ir organizuotą tarybinių skaityklų naikinimą pravesti visoj e Apygardoje vienu metu. /Data bus nurodyta prie šio įsakymo atskirai./ Nustatytu laiku nesunaikintos skaityklos turi būti sunaikintos vėliau, laikantis atsargumo, kad nesaugotų priešas.

§3.

Kuopų, burių ir grupių vadai iš anksto paruošia tikslų savo rajone esančių skaityklų sunaikinimo planą ir deda visas pastangas sunaikinti visas skaityklas. Į tolimesnius rajonus iš anksto reikalinga pasiųsti specialius partizanų dalinėlius šiam uždaviniui atlikti. Neveiklių, skaityklų naikinimo vengiančių partizanų rajonuose skaityklas vis tiek sunaikins veiklesni partizanai.

[189] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

4.

Skaityklas naikinti reikalinga sudeginant arba suplėšant portretus, plakatus, šūkius, tarybinę spaudą, [...][190] [...][191] tinę literatūrą ir kitokį komunistines idė[jas][192] [...][193] šlamštą. Nekomunistinių rašytoji, tiek [...][194] [pa][195] saulinių klasikų, veikalus galima pa[...][196] [...][197] [...][198] tyti sau arba išdalinti vietos gyve[ntojams][199]

5.

Skaityklų vedėjams ir laikytojams, kurių dauguma yra dori lietuviai, mandagiai ir pilnai reikalinga išaiškinti šio sunaikinimo tikslus ir prasmę, kad paskum jie nesigriebtų neapgalvotų žygių.

§6.

Visi daliniai apie jųrajonuose sunaikintas ir esančias komunistines skaityklas tuojau pat komandos keliu turi pranešti Rinktinės Vadui, o Rinktinių Vadai - Apygardos Vadui.

§7.

Šio įsakymo nuorašus gauna visi dalinių vadai iki Kuopos Vado imtinai. Žemesniems dalinių vadams praneša žodžiu ir šį įsakymą nustatytos datos laiko griežtoje paslaptyje.

/pas[irašė]/ MIŠKINIS [be parašo]

/pas[irašė]/ BRIEDIS [be parašo] Apygardos Vadas

-----" Adjutantas

Nuorašas tikras Krivaitis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12,1. 72-73. Originalas. Mašinraštis.

137. Priedas prie įsakymo Nr. 22

1949 m. sausio 25 d.

S l a p t a i .

Priedas prie įsakymo Nr. 22

[190] Sunykęs tekstas.
[191] Sunykęs tekstas.
[192] Sunykęs tekstas.
[193] Sunykęs tekstas.
[194] Sunykęs tekstas.
[195] Sunykęs tekstas.
[196] Sunykęs tekstas.
[197] Sunykęs tekstas.
[198] Sunykęs tekstas.
[199] Sunykęs tekstas.

Tigro rinktinės dokumentai. 1948 m. rugpjučio mėn. - 1950 m. birželio mėn.

Perskaičius įsidėmėti ir sunaikinti!
Perduoti tik žodžiu!
Šiam priedui patekus priešui skubiai pranešti Apygardos Štabui.
Masinis ir organizuotas skaityklų naikinimas visoje Apygardoje bus atliekamas 1949 metu vasario mėn. 22 d. vakare.
Prieš nurodytą datą skaityklas naikinti griežtai draudžiama.

NV [be parašo]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12,1. 74. Originalas. Mašinraštis.

138. Tigro rinktinės vado Dijakomo įsakymas rinktinei Nr. 2
1949 m. sausio 25 d.

L P
Tigro Rinktinės V a d o Nr. 2

ĮSAKYMAS RINKTINEI NR. 2 /OS/

Ežerėnai, 1949 m. sausio mėn. 25 d.

Rikiuotės sritis

§ 1.

Įsakau visiems kuopų vadams ir rajonų OS viršininkams kuo skubiausiai susirasti po 1—2 patikimus žmones šiose vietovėse:
a/ rajono centre - valsčiaus mieste ar miestelyje,
b/ bažnytkaimiuose,
c/ prie didesnių kryžkelių ar stambesnių judėjimo kelių ir
d/ prie didesnių žmonių susibūrimo vietų, kaip tai: klubų, MTS stočių raudonųjų kampelių ir panašiai.

§2.

Minėti asmenys turi būti visais atžvilgiais patikimi.

§3.

Jų pareiga bus minėtose vietose platinti spaudą klijuoti atsišaukimus, pranešti svarbesnes žinias ir panašiai.

§4.

Su minėtais žmonėmis jokiu budu negalima laikyti ryšį per ryšininkus, per kuriuos ryšys laikomas, sakysime, tarp Apygardos ir Rinktinės. Tam reikalui susirasti kitus ryšininkus.

§5.

Apie minėtus asmenis pranešti man, paminint jų slapyvardes, gyvenamąją vietą kokį darbą dirba ir būdą su jais susisiekti.

§6.

Kuopų vadams ir rajonų OS viršininkams šiuo reikalu parodyti plačiausią iniciatyvą ir tą atlikti kuo skubiausiai.

§ V.

Atkreipti ypatingą dėmesį į slaptumą ir atsargumą: žiūrėti, kad nebūtų susirišta su enkavedė agentais.

Šio įsakymo nuorašus gauna: visi kuopų vadai, rajonų OS viršininkai ir Apygardos štabas.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės Vadas

/pas[irašė]/ Švyturys [be parašo]
Rinktinės OS V[iršinin]kas
Nuorašas tikras Pakalnis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 14,1. 22. Originalas. Mašinraštis.

139. Tigro rinktinės vado Dijakomo raštas Vytauto apygardos vadui
1949 m. sausio 25 d.

LP
Tigro Rinktinės
V a d a s
Nr. 3[200]

Ežerėnai, 1949 m. sausio mėn. 25 d.

S l a p t a s

VYTAUTO APYGARDOS VADUI.

Atsakydamas į Tamstos raštą apie santykius su gudų - lenkų partizanais Nr. 305 iš 1948 m. lapkr[ičio] mėn. 1 d. - pranešu, kad apie tai esu Tamstai rašęs savo raporte dėl vietovių numesti ginklams bei šaudmenims, tačiau pranešu:

1. Gudų partizanai.

Pastovių bei Vidžių rajonuose gudiškų partizanų yra nedaug. Tikrai žinome, kad yra du. Jie jokiu organizaciniu darbu neužsiima, į politiką nesigilina ir gerokai plėšikauja. Naikina visus tuos, kurie jiems kenkia: enkavedė agentus, pranešėjus ir kitką. Turi ryšius ir kartais drauge plėšikauja su besislapstančiais penkiais lenkų partizanais, kurie paprastai prisilaiko Pastovių rajone.

Vienas gudiškųjų partizanų gana ilgą laiką gyveno su lietuviais partizanais, konkrečiai, mano vadovybėje. Vėliau aš jį paskyriau gudų partizanų vadu. Palaikėme su juo ryšį ir po to, kai jis su mumis negyveno, tačiau jis mūsų pradėjo vengti, kadangi padarė Lietuvoje keletą apiplėšimų.

Į mano raštą, kuriame klausiau, ar sutinkąs būti gudų partizanų vadu ir ar norįs pradėti organizacinį darbą - atsakęs, kad ateities kare parti-

[200] Numeris įrašytas ranka.

zanus organizuosią lenkai. Bet konkrečiai nieko nepasakė: nedavė nei teigiamo, nei neigiamo atsakymo. Jam rašysiu pakartotinai.

2. Lenkų partizanai.

Vidžių rajone žinome penkis lenkų partizanus, su kuriais vieną žiemą drauge gyvenome. Su jais palaikome ryšį, kartais susitinkame ir drauge pagyvename.

Lenkų partizanai organizaciniame darbe taip pat nieko neveikia. Jų vadas yra kažkoks kunigas, kurs slapstosi nuo bolševikų. Tačiau ir tas, matomai, organizuoti nepradeda, nes nieko nebuvo pastebėta, kas būtų panašu į organizaciją. Matomai, laukia patogaus momento ir žmonių iš Lenkijos. Dabar jokio ryšio su Lenkija neturi. Bendrai vadovaujasi tais nuostatais, kuriais vadovavosi „Armija krajova“ vokiečių okupacijos metu. Rusams užėjus, karininkai, kurie buvo šiame krašte, išvažiavo į Lenkiją.

Ši grupelė, išskyrus minėtą dvasiškį, jokių ryšių su niekuo nepalaiko.

Antra grupelė, taip pat maždaug penkių vyrų, randasi Pastovių rajone. Su šia grupele turi ryšius minėti gudų partizanai. Abi šios grupelės tarp savęs ryšių neturi.

Pirmąją grupelę aš kviečiau įsijungti į organizacinį darbą, siūliausi padėti, tačiau jie greičiausiai nepasitikėjo ir atsakė, kad neturi įsakymo iš vadovybės. Faktinai mano rašto lenkų partizanams tikslas - nustatyti, ar jie turi kokią nors vadovybę, ar ne. Tuo ir paaiškėjo minėtas dvasiškis.

Apskritai reikia pasakyti, kad tiek gudų, tiek lenkų partizanai[201], tiek lenkiškoji visuomenė su mumis palaiko gerus santykius daugiau dėl to, kad mūsų daugiau ir mūsų privengia. Antraip „velnias - palieka velniu"... Aš juos visus gerai pažįstu ir apie tai esu truputį kitos nuomonės, negu, galimas dalykas, ir p[artizanas] Miškinis. Tuo reikalu aš nenoriu klaidinti nei Tamstos, nei vadovybės. Tačiau šiuo atžvilgiu turime būti diplomatai: gražiai apie juos šnekėti, o daryti tai, kas mums reikia daryti.

Karo atveju, jeigu mes čia būsime vieninteliai, kurie turėsime ryšius ir duosime jiems ginklų, tai mes reikalą tvarkysime taip, kaip mums patiks. Antraip - teks išsikraustyti.

Todėl reiktų, jeigu tik galima būtų, taip paveikti, kad mes tame krašte, kurs vokiečių okupacijos metu buvo prie Lietuvos srities priskirtas, galėtume[202] organizuoti ateities partizanus. Juo labiau kad nei gudai, nei lenkai partizanai yra neorganizuoti ir nedirba organizacinio darbo bei su aukštesnėm instancijom ryšio nepalaiko.

Dijakomas [parašas]
Rinktinės vadas

[201] Prirašyta ranka.
[202] Prirašyta ranka.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 42,1. 13-14. Originalas. Mašinraštis.

140. Tigro rinktinės štabo instrukcija Nr. 1

1949 m. sausio 30 d.

Slaptas - org.
Nuorašas

LP
‚Tigro“ Rinktinės
Š t a b a s
Nr. 9

Tvirtinu /pas[irašė]/Dijakomas [beparašo]
Rinktinės Vadas
1949. 1. 30.

I N S T R U K C I J A Nr. 1 /OS/

Liečia: pogrindinės spaudos platinimą.

1. Kuopų vadai ir rajonų OS viršininkai, verbuodami pogrindinės spaudos platintojus, privalo prisilaikyti šių dėsnių:
   a/verbuoti iš vieningos šeimos politiniu atžvilgiu;
   b/ visiškai patikimus ir neįtartinus nuo valdžios;
   e/ ne girtuoklius ir
   d/ turi būti sumanūs ir drąsūs.
2. Kuopų vadai ir rajonų OS viršininkai, suradę tinkamus slaptos spaudos platintojus /atatinkamose vietose vieną- du, pagal 1949 m. sausio mėn. 20 d. įsakymą Rinktinei Nr. 3/, jeigu jie dar nėra OS nariai, prisaikdinami ir priimami į Lietuvos Partizanų Organizaciją.
3. Pogrindinė spauda daugumoje yra dviejų rūšių: laikraštėliai ir atsišaukimai. Abiejų rūšių spaudos platinimo tvarka turi būti tokia:
   Organizacinis Sektorius.
   a/ Rajonų ir apylinkių OS viršininkų įpareigoti OS nariai savo nuožiūra įteikia laikraštėlių ar atsišaukimų tik visiškai patikimiems piliečiams, OS pareigūnams ir nariams.
   b/ Rajonų OS viršininkai gautą iš Rinktinės štabo spaudą pasiunčia paskirtiems spaudos platintojams.
   Veikimo Sektorius.
   a/Kuopų ir burių vadų įpareigoti partizanai savo nuo[ziūra][203] įteikia geriems ar blogiems piliečiams laikraštėlių atsišaukimų atsižvelgiant į tai, kam spauda yra skiriama.
   b/ Įpareigoti partizanai ar savo iniciatyva išklijuoja atsišaukimus atatinkamose vietose.

[203] Sunykęs žodis.

c/ Kuopų vadai gautą iš Rinktinės štabo spaudą pasiunčia paskirtiems spaudos platintojams.

4. Pogrindinės spaudos platintojai privalo prisilaikyti šių dėsnių:
   a/ savo nuožiūra įteikia laikraštėlių ar atsišaukimų tik visiškai patikimiems piliečiams;
   b/ atsišaukimus prisegti tik tokiose vietose, už kurias nebus atsakomingi geri lietuviai - prie valdiškų namų, lentų, skirtų atsišaukimams, kelio rodyklių, telefono ir kilometrinių stulpų ir t.t.;
   c/turėti skubių prisegimo priemonių- segtukų , viniukų plačiom galvutėm ir t.t.;
   d/ spaudą nešiotis ir platinti tik blaiviam stovy ir
   e/ laikytis kuo didžiausio atsargumo.
5. Rajonų ir apylinkių OS viršininkai ir kiti OS pareigūnai, nariai ir spaudos platintojai privalo kuo rūpestingiausiai pogrindinę spaudą slėpti - nelaikyti už atvaizdų, veidrodžių, kišenėse ir t.t.
6. Stabo ryšininkai, kurie palaiko ryšį tarp Rinktinės ir Apygardos, neprivalo dalyvauti pogrindinės spaudos platinime.

Kuopų vadams, rajonų OS viršininkams vadovautis ir vykdyti - painformuoti ryšininkus, spaudos platintojus ir kitus pareigūnus.

/pas[irašė] Š v y t u r y s [be parašo]
Rinktinės OS V[iršinin]kas

Ežerėnai, 1949.1. 30.

LYA, f. K-5, ap. 5, **b.** 7,1. 6. Originalas. Mašinraštis.

141. Tigro rinktinės vado Dijakomo įsakymas rinktinei Nr. 3

1949 m. sausio 30 d.

Slaptas - org.

LP
Tigro Rinktinės
V a d o
Nr.8[204]

ĮSAKYMAS RINKTINEI NR. 3
Ežerėnai, 1949 m. sausio mėn. 30 d.
Rikiuotės sritis

Mus pasiekė žinios, kurios mūsų nėra patvirtintos, kad Tverečiaus valsčiuje, būtent Guntauninkų kaime ir Tverečiuje, buvo sulaikyta žmonių, kurie platino atsišaukimus „Nebalsuokite" ir kitus. Tverečiuje buvęs sulaikytas platintojas, kurs traukęs iš kišenės pirštinę ir su ja ištraukęs atsišaukimą, o kadangi tą

[204] Prirašyta ranka.

pastebėjęs enkavedistas, tai minėtas pilietis ir buvęs sulaikytas. Guntauninkuose buvę sulaikyta daugiau žmonių ir vis tai per neatsargumą, todėl įsakau:

§ 1.

Kuopų vadai, rajonų viršininkai, ryšininkai parinkdami spaudos platintojus turi išrinkti tik tinkamus tam reikalui žmones. Bet kam platinimo darbo nepavesti, nes tuo kenkiama, pirmiausia, sau patiems, o antra, partizaniniam sąjūdžiui. Be to, pavedant platinti spaudą nurodyti konkrečiai, kaip tą atlikti ir kur platinti.

§2.

Ryšininkai, kurie palaiko ryšį tarp Rinktinės ir Apygardos, spaudą platinti paveda labai atsargiai arba ir visai nepaveda. Galima duoti spaudą platinti tik tokiems, kuriais pasitikima taip, kaip pats savimi. Antraip visai neduoti.

§3.

Kuopų vadams ir rajonų OS viršininkams spaudos platinimą tvarkyti pagal mano š. m. sausio mėn. 25 d. įsakymą Nr. 2. Tuo reikalu susitvarkyti kuo skubiausiai, kad galima būtų ir tolimiausius užkampius aprūpinti spauda. Apie sutvarkymą pranešti man raportu.

Dažnai pasitaiko, kad į Rinktinės Štabą ateina įvairių pareigūnų raštai, rašyti paprastu paišeliu. Paprastai raštai kelionėje gerokai susiglamžo ir tampa neįskaitomi. Todėl visus raštus, kadangi tai yra archyvinė medžiaga, rašyti rašalu arba bent chemišku paišeliu (mėlynu).
Be to, visi raštai turi būti pasirašyti pridedant laipsnį, slapyvardę ir pareigas. Pavyzdžiui: „Viršila Pušynas, 7-tos kuopos vadas".

§5.

Tigro Rinktinės OS Viršininkui išleisti spaudos platinimo reikalu instrukciją.

Šio įsakymo nuorašus gauna: kuopų vadai, rajonų OS viršininkai, ryšininkai ir Apygardos Štabas.

/pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės vadas

Nuorašas tikras Pakalnis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 15,1. 10. Originalas. Mašinraštis.

142. Tigro rinktinės vado Dijakomo raportas Vytauto apygardos vadui
1949 m. sausio 30 d.

Slaptas

LP
Tigro Rinktinės
V a d o VYTAUTO APYGARDOS V A D U I

Nr. 10[205] R a p o r t a s Nr...

Žemiau vardinamus partizanus pristatau į puskarininkio laipsnį pakelti:

1. Jaun[esnįjį] pusk[arininkį] Bevardį-„Trijų komiteto" pirmininką.
2. Jaun[esnįjį] pusk[arininkį] Jakutį- 8-tos kuopos vadą.
3. JaunĮesnįjį] pusk[arininkį] Pakalnį-Tigro rinktinės adjutantą.
4. Jaun[esnįjį] pusk[arininkį] Miką- 7-tos kuopos būrio vadą.
5. Jaun[esnįjį] pusk[arininkį] Liūtą-7-tos kuopos būrio vadą.

Į Jaunesniojo puskarininkio laipsnį pakelti:

1. Grandinį Alpuką - penktos kuopos partizaną.
2. Grandinį Karklą - 8-tos kuopos būrio vadą.

Dijakomas [parašas]
Rinktinės vadas

Ežerėnai, 1949. 1. 30.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 27,1. 8. Originalas. Mašinraštis.

143. Tigro rinktinės vadovybės atsišaukimas „Lietuviai moksleiviai ir mokytojai!“

1949 m. vasario 10 d.

LIETUVIAI MOKSLEIVIAI IR MOKYTOJAI!

Paskutiniu laiku mūsų krašto okupantai - bolševikai stengiasi kaip galima greičiau palaužti lietuvių tautinį susipratimą, daro nežmonišką spaudimą į moksleivius, versdami juos rašytis į komjaunimo partiją. Šių judošiškų užmačių pasekmės yra baisios ir kiekvienam suprantamos. Iš lietuvio moksleivio jie sugalvojo padaryti budelį, kuriam pastatys uždavinį persekioti ir žudyti savo brolius, naikinti visa, kas tautos per ištisus amžius buvo sukurta, ir atsižadėti gyvenančiai tautai brangiausio turto — Laisvės, už kurią bočiai visais laikais aukojo gyvybes ir liejo kraują. Į jauno lietuvio moksleivio sielą sėjama pikto sėkla ir, kad ji prigytų, nesigailima pinigų, gražių pažadų, o kai tas negelbsti, - smurto ir prievartos.

Lietuviai partizanai, jausdami save tikraisiais krašto šeimininkais ir tautos valios vykdytojais, jaučia savo pareigą perspėti dėl gresiančio pavojaus ir skatina visus moksleivius laikytis kuo didžiausio tvirtumo - nesiduoti įvedamiems į pinkles, tempiančias į pražūtį. Nesileiskite stumiami į purvą, kur amžiams, nenuplaunamai bus supurvintas Jūsų vardas.

[205] Numeris įrašytas ranka.

LP supranta mokslo reikšmę bei reikalingumą, bet jeigu mokslas reikalauja [tok][206] ių žmogų žeminančių aukų ir teisėtu keliu j o siekti būtų neįmanoma, tokiu atveju pataria geriau atsižadėti mokslo, negu eiti į juodą minią, kuri laisvei išaušus bus ravima kaip žmogaus išsigimimo gėda!

Laisvei išaušus, tauta daugiau vertins savo vaiką, kuris, nors nedaug išmanė, [bet][207] savo jėgas pašventė tautos labui /arba nors neveikė nieko bl[ogo][208], negu tą, kuris, turėdamas didesnį išsilavinimą, nuėjo kasti jai [duob][209] ės.

Primindami [tą][210] baisią gėdą, į kokią jus stengiamasi įstumti, patariame laikytis kuo didžiausio tvirtumo ir lietuviško atsparumo bet kokioms jus palaužti siekiančioms užmačioms.

Mokytojų kurie moksleivių gyvenime turi labai daug įtakos, pareiga yra visomis pastangomis kovoti su priešo varoma pavergimo propaganda ir ugdyti tvirtą lietuvišką dvasią. Mokytojai privalo atsiminti, kad jie yra atsakingi už tautos ateitį, kad už nesąžiningus darbus /jei jų bus padarę/ tauta pareikalaus iš jų ataskaitos tą dieną, kurioje ji švęs savo <u>džiaugsmo diena</u> ir kuri jau nėra per toli.

LP skatina visus moksleivius bei mokytojus pajusti tikrą lietuvio pareigą ir dėl savo asmeninių išskaičiavimų neprisidėti prie tautos išdavikų, kartu perspėdami, kad tie, kurie nueis tarnauti priešui ir uoliai vykdys jų įsakymus, bus baudžiami kaip savo krašto Judai - <u>mirties bausme</u>.

CR Vadovybė

1949. D. 10.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 98,1.61. Originalas. Mašinraštis.

144. Tigro rinktinės 8-os kuopos vado Jakučio raportas Tigro rinktinės vadui
1949 m. vasario 17 d.

8-tos Kuopos Ponui
Vadas Rinktinės Vadui
1949. II. 17 d.
Nr. 3 Raportas

Pranešu Tamstai, kad š. m. sausio mėn. 14 d. Adutiškio istrebiteliai,

[206] Sunykęs tekstas.
[207] Sunykęs tekstas.
[208] Sunykęs tekstas.
[209] Sunykęs tekstas.
[210] Sunykęs tekstas.

apie 40 žmonių, krėtė „Pūščios" mišką, stovyklų nesurado.

Jakutis [parašas]
Kuopos Vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 31,1. 4. Originalas. Rankraštis.

145. Laikinai einančio Karaliaus Mindaugo srities vado pareigas Šarūno įsakymas K Nr. 4 /14/ su priedu

1949 m. vasario 28 d.

Nuorašo nuorašas

K V
1949. II. 28.
Nr. 183

Į S A K Y M A S K Nr. 4 /14/
Org[anizacinė] sritis

§ 1.

Iki bus paskelbta pagrindiniai mūsų rezistencijos nuostatai, į s a k a u :

a/ Sąjūdžio narius vadinti laisvės kovotojais /sutrumpintai LK/,

b/ Sąjūdžio narius partizanus vadinti laisvės kovotojais partizanais /sutrumpintai P/,

c/ Sąjūdžio OS narius vadinti laisvės kovotojais slapukais /sutrumpintai S/,

d/ Sąjūdžio narius - rėmėjus /NR/, atsargos partizanus - kandidatus, ir laisvės kovotojų bičiulius bendrai vadinti Sąjūdžio dalyviais.

e/ Sąjūdžio narius - rėmėjus nuo šiol vadinti laisvės kovotojų talkininkais /sutr[umpintai] T/.

§2.

Sužeistiems laisvės kovotojams partizanams atžymėti yra įvestas ir LAV patvirtintas SUŽEIDIMO ŽENKLAS.

§3.

Užimamosios vietos prilyginimas:

a. vadovybės narių:

GPŠV.....— SrV užim[amai] vietai
GPŠSkV, SrŠV, SrVDV..... - ApV
SrŠSkV, SrVDSkV, ApŠV, ApVDV..... - RnV
ApŠSkV, ApVDSkV, RnŠV, RnVDV..... - RjV
RnŠSkV, RnVDSkV, RjŠV, RjVDV..... - KpV
RjŠSkV, RjVDSkV..... - KpVpd “
Kp visuomenininko, Kp ūkvedžio..... - BrV

b. atskirai veikiančių smulkesnių org[anizacinių] vienetų vadovybių narių:

Br visuomenininko, Br ūkvedžio.....- Skr užimĮamai] vietai
Sk " , Sk " .....-Gm "

c. vadovybių pagalbinių pareigūnų:
GPVAdj..... - RnV užimfamai] vietai
GPŠ PoskV, SrVAdj..... - RjV
SrŠ PoskV, ApVAdj..... - KpV
ApŠ PoskV, RnVAdj..... - KpVpd "
RnŠ PoskV..... - BrV
RjŠ PoskV.....- Skr

§4.

P viršininkų užimamosios vietos atitinka šiuos P laipsnius:

Gm - P gr.	KpVpd — P vrš.	RnV - P kpt.
Skr. - P j. psk.	KpV - P j. ltn.	ApV - P mjr.
BrV - P psk.	RjV — P ltn.	SrV — P pik. ltn.

Pagrindas. § § 1, 2, 3 ir 4 LAV raštas Nr. 72 sl[aptas] 49 1. 1.

§ 5.

Nuo š. m. vasario mėn. 28 d. įsakau ApV visuose org[anizaciniuose] vienetuose sudaryti štabus - sudėtis pagal įsakymą K Nr. 1 /14/ § 14.

6.

Įsakau ApV su sekančia siunta Šifruotu raštu pranešti man apygardos ribas /apskritims/ Apskritys] NepriklausĮomos] Lietuvos laikų/.

§7.

Slaptavardis Plutonas /P/ pakeičiamas į Zenitas /Z/.
Šiuo įsakau vadovautis ir pildyti.

Originalą pasirašė Šarūnas [be parašo]
1. e. K V p.

Nuorašas tikras /pas[irašė]/ Pūga [be parašo]
1. e. KVAdj. p.
Nuorašo nuorašas tikras Krivaitis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 11,1. 2. Originalas. Mašinraštis.

146. Priedas prie laikinai einančio Karaliaus Mindaugo srities vado pareigas Šarūno įsakymo K Nr. 4 /14/: organizacinių vienetų ir pareigūnų pavadinimų sutrumpinimai

1949 m. vasario 28 d.

Priedėlis Nr. 2 prie įsakymo K
Nr. 4/14/ 1949. 2. 28.

ORGANIZACINIŲ VIENETŲ IR PAREIGŪNŲ
S U T R U M P I N I M A I

1. GPŠV.....Ginkl[uotų] Pajėgų Štabo Viršininkas,
2. Sr..... Sritis,
3. Ap.....Apygarda,
4. Rn..... Rinktinė,
5. Rj..... Rajonas,
6. Kp.....Kuopa,
7. Br.....Būrys,
8. Sk..... Skyrius, Skyrininkas,
9. Grn.....Grandis, Grandininkas,
10. Š..... Štabas,
11. V..... Vadas,
12. Sk..... Skyrius,
13. SkV.....Skyriaus Viršininkas,
14. VD..... Visuomeninė Dalis,
15. VDV.....Visuomeninės Dalies Viršininkas,
16. ŠSkV.....Štabo Skyriaus Viršininkas,
17. VDSkV..... Visuomen[inės] Dalies Sk[yriaus] Viršininkas,
18. PoskV..... Poskyrio Viršininkas,
19. Adj..... Adjutantas,
20. KpVpd.....Kuopos Vado pavaduotojas.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 11,1. 4. Originalas. Mašinraštis.

147. Tigro rinktinės vadovybės atsišaukimas „Šnipams ir išdavikams!"
1949 m. vasario 28 d.

Š n i p a m s i r i š d a v i k a m s !

Šiandien jau kiekvienam aišku, kad karas neišvengiamas. Apie tai jau atvirai rašo ir tarybinė spauda. Visos pasaulio tautos stojo kovon prieš komunizmą. Kruvinasis bolševikų viešpatavimas baigiasi. Jau pačių komunistų tarpe jaučiama panika ir baimė; jie patys mato beartėjančią pražūtį.

Todėl griežtai perspėjame, kad visi šnipai ir išdavikai, prievarta ar kitokiu būdu bolševikų užverbuoti, tai yra žinias teikiantieji asmenys, apie tai, kad yra bolševikų užverbuoti, tuojau praneštu vietos partizanams. Tie, kurie savo niekšišką darbą slėps arba tęs ir toliau, bus laikomi lietuvių tautos priešais ir susilauks pelnytos bausmės!

Išmušus laisvės valandai, galbūt Jūs bandysite teisintis, tačiau bus per vėlu. Negalvokite, kad visa tai Jums pavyks nuslėpti ar užmaskuoti. Mums yra žinomas kiekvienas Jūsų žingsnis, tačiau mes tikime, kad Jūs susiprasite ir laiku atitaisysite savo klaidas.

Tie, kurie pames tą niekšišką darbą bei laisvu noru prisipažins,- nebus baudžiami. Todėl apsigalvokite ir laiku susitvarkykite, kad paskum netektų gailėtis!

Tigro Rinktinės vadovybė

1949. II. 28.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 98,1. 64. Originalas. Mašinraštis.

148. Atsišaukimo lenkų kalba „Rolniku“ vertimas

1949 m. kovo 2 d.

[Išplatinta
Tigro Rinkt[inės] ribose
Švyturys [parašas]][211]

Žemdirby!

Jau artėja laikas, kuomet visos tautos, tiek didelės, tiek mažos, susigrąžins laisvę ir visas žemes (vietoves), priklausiusias joms nuo seniausių laikų. Visame pasaulyje įsiviešpataus santarvė, laimė ir gerovė. Bolševizmas ir bedievystė bus sunaikinti!

Žemdirby, jokiu būdu nestok į kolchozą, nes prarasi ūkinę laisvę, žemės ūkio padargus, gyvulius ir turėsi badauti. Neklausyk bolševikų ir jų agitatorių melo, o paremk partizanų sąjūdį ir kovą už laisvę. Paruošk slėptuvę sau, maisto produktams ir, esant reikalui, priimk neturintį prieglaudos.

Tegyvuoja demokratija, žmonių politinės, visuomeninės, ūkinės ir tikėjimo laisvės!

V a d o v y b ė

1949. III. 2.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 72, 1. 7. Originalas. Mašinraštis.

149. Tigro rinktinės 11-os kuopos vado Gailiaus raportas Tigro rinktinės vadui

1949 m. kovo 12 d.

LP 3-čios Slaptas
„Tigro“ Rinktinės
11-tos Kuop[os] Vadas

[211] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

Nr. 3
1949 m. kovo m[ėn.] 12 d. Rinktinės Vadui

Raportas

Pranešu Tamstai, kad mūsų grupėj įvyko didelė nelaimė. Rusai krėtė mišką ir surado mūsų bunkerį. Visi pasitraukėm laimingai, bet tik vienas Jupas pateko gyvas, o mes kiti buvom išsisklaidę.

(pas[irašė]) Gailius [parašas]
11 -tos kuop[os] vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 29,1. 3. Originalas. Rankraštis.

150. Tigro rinktinės vado Dijakomo raportas Vytauto apygardos vadui
1949 m. kovo 14 d.

LP
Tigro Rinktinės
V a d o A p y g a r d o s v a d u i
1949. III. 14.
Nr. 2 R a p o r t a s

Pranešu Tamstai, kad š. m. vasario mėn. pabaigoje pateko gyvas enkavedistams 6-to rajono OS V[iršinin]kas Kalnelis. Bandė atsišaudyti, tačiau nepavyko: neveikė nei automatas, nei pistoletas. Žinios suteiktos partizanams ir patikrintos.

Tigro Rinktinės vadas
Ežerėnai Dijakomas [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 27,1. 10. Originalas. Mašinraštis.

151. Tigro rinktinės vado Dijakomo raportas Vytauto apygardos vadui
1949 m. kovo 14 d.

LP
Tigro Rinktinės
V a d o A p y g a r d o s v a d u i
1949. III. 14.
Nr. 2 R a p o r t a s

Pristatau į aukštesnį laipsnį pakelti šiuos partizanus:

1. J[aunesnįjį] pusk[arininkį] Žilvitį,
2. J[aunesnįjį] pusk[arininkį] Genį,

3. J[aunesnįjį] pusk[arininkį] Gaidį.

Dijakomas [parašas]
Tigro Rinktinės vadas

Ežerėnai

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 27,1. 12. Originalas. Mašinraštis.

152. Tigro rinktinės vado Dijakomo raštas „Kaip turime kovoti toliau“
1949 m. kovo 19 d.

Kaip turime kovoti toliau

Svarbiausias mūsų kovos tikslas - atstatymas Lietuvos valstybės nepriklausomybės. To tikslo siekiame kovodami penktus metus su nelygiu priešu žūtbūtinę kovą. Laike šios kovos patyrėme daug skaudžių smūgių ir, niekam ne paslaptis, kad mūsų eilės gerokai praretėjo. Reikia imtis žygių, kad vertingai būsimajai kovai partizanų likučiai nebūtų visiškai sunaikinti. Tokiu būdu išeina, reikia aiškiai apibrėžti tikslus, kurių mes norime siekti ir nustatyti tvirtą tolimesnės kovos charakterį, būdą.

Šiuo metu mes turime pakankamai jėgos, kad galėtume sukelti krašte didelį siautimą... Galėtume įvaryti gerokai baimės civilinei administracijai, trukdyti susisiekimą, pakenkti aprūpinimui ir pan. Galėtume padaryti nuostolių gyvajai priešo jėgai. Viso to rezultate būtų stiprus valymas, siautimas, kurio pasėkoje nukentėtų partizanai, mūsų retos eilės praretėtų dar labiau. Be to, nukentėtų mums palanki visuomenė, nes kiekvienas siautimas lygiagrečiai paliečia partizanus ir visuomenę. Mūsų nuostoliai gali būti neatstatomi, tuo tarpu priešas mūsų smūgius perneštų lengvai, nesudarytume didelio rūpesčio. Mes visi gerai žinome dėsnį: kur kovojama, ten aukos neišvengiamos. Tuo tarpu mūsų eilės šiuo metu naujais kovotojais beveik nepapildomos. Reiškia, juo mes labiau įsitrauksime į kovą, juo mūsų eilės greičiau praretės ir gali ateiti momentas, kai mes liksime visai nereikšmingi, nebebūsime jėga, tinkanti bet kokiems uždaviniams. Antra vertus, nežiūrint kokios būtų didelės mūsų pastangos, kaip būtų didelės mūsų aukos, jos mums greitesnio išsilaisvinimo neatneš. Reiškia, mes savo jėgomis laisvės šiuo metu išsikovoti negalime, todėl mes neprivalome statyti sau tikslu šiandieninę kovą ir į ją mesti visas savo jėgas. Taip darydami mes nepasieksime tikslo, kurį pradžioje užsibrėžėme, būtent atstatymas Lietuvos valstybės nepriklausomybės. Šiandien kiekvienam aišku, kiekvienas jaučia, kad pati didžioji, pati sprendžiamoji kova yra ateity. Tą mes, partizanai, turime suprasti tuo labiau ir tai kovai privalome taupyti savo jėgas. Sprendžiamu momentu, atstatant Lietuvos nepriklausomybę, svarbiausiu faktoriumi bus pralietas kraujas ne praeity, bet tas kraujas, kurį mes galėsime pralieti ateity. Tiek mūsų priešai, tiek mūsų draugai skaitysis su mumis tiek, kiek mes būsime stiprūs reikiamu momentu. Galų gale, mes savo kovą turime derinti su viso demokratiškojo pasaulio veiksmais bei kova. Mes aiškiai matome, kad visas pasaulis kruopščiai ren-

giasi sprendžiamajai kovai. Čia jau nebėra paslapties. Tik komunistai šiuo metu puola keliamų revoliucijų pavidale. Todėl ir mes privalome su visu atidumu ruoštis būsimajai kovai, taupyti jėgas, kad tai kovai prasidėjus mes nepasiliktume nuošaly. Jeigu mes per daug neįsileisime į ginkluotą kovą dabar, ateity to mums nieks per daug neprikiš, tačiau jeigu mes pasiliksime nuošaly ar silpnai prisidėsime prie sprendžiamosios kovos,- to mums nieks nedovanos ir tą ne tik visi supras ir pamatys, bet tas mums gali išeiti į blogą nes šiaip ar taip, geriausia yra skaitomasi su tuo, kurs turi ir jėgos. O mes to nenorime, mes norime dalyvauti sprendžiamojoje kovoje, mes norime reikiamu momentu būti stiprūs, kad galėtume paremti mūsų teisėtus reikalavimus - būti laisviems. Tokiu būdu mes privalome aiškiai ir griežtai suprasti, kad sunkiausi uždaviniai mūsų laukia ateity. Mes tam momentui turime tinkamai ruoštis ir taupyti jėgas. Mes blogai manytume apie keleivį, kurs rengdamasis į didelę kelionę eikvotų savo jėgas neišmintingai, vietoje jas taupyti. Tokiu būdu ir mes išmintingai taupykime jėgas būsimam, dideliam, lemiamam žygiui, kurs, galimas daiktas, mus ištiks greičiau, negu mes manome. Mes turime skaitytis su tuo faktu, kad busimosios kovos vadovai ir organizatoriai bus aktyvūs partizanai, o ne kas kitas. Nereikia manyti, kad iš kur nors atsiras vadovų ir organizatorių. Vis dėlto nieks nebūtų taip užsigrūdinęs kovoje, kaip šių dieninis Lietuvos partizanas.

Iš čia seka, kad nustodami dabartiniu metu partizano, netenkama vertingo vado ir organizatoriaus ateities kare, kai tuo tarpu, kai jo pralietas kraujas ant tėvynės aukuro ateity, atneštų ir tėvynei daugiau naudos. Todėl privalome juo mažiau leistis į stambesnius kovos veiksmus, kad tuo mažiau erzintume priešą neiššauktume stambių valymų, akcijų ir nepatirtume nuostolių.

Iš to, kas trumpai pasakyta, matosi, kokie yra mūsų tikslai, kurių mes turime siekti.

Kokiu būdu mes privalome tęsti kovą toliau? Ateity mes neprivalome imtis platesnio masto ginkluotų veiksmų, o turime ribotis vietinio pobūdžio veiksmais. Šitokie veiksmai bus: naikinimas šnipų ir išdavikų, kurie kenkia mūsų sąjūdžiui, ir naikinimas visų tų, kurie imtųsi pakeisti esamą padėtį bolševikų naudai. Tai bus įvairūs organizatoriai, sakysime, kolchozų ir panašūs. Be to, dar mums teks dažnai susidurti su priešu atsitiktinai, jo neieškant. Dabartiniu metu, skaitau, šių veiksmų visiškai pakanka. Jau vien dėl visų paminėtų mūsų veiksmų nei priešas, nei visuomenė nepajus, kad jau mūsų nebėra. Kad dar mes esame, jaus gerai ir visuomenė, ir priešas, o tačiau tokiais vietinio pobūdžio veiksmais iššauksime žymiai mažesnį priešo spaudimą ir tuo išvengsime didesnių aukų. Mes neprivalome statyti sau tikslu sukelti kažką panašaus į Graikijos ar Indonezijos pilietinius karus. Reikia žinoti, kad šiuo metu bet koks mėginimas sukelti tokius karus pasibaigtų visišku sunaikinimu to, kurs sukeltų tokį karą Be to, tą padaryti neleidžia nei mūsų teritorijos paviršius, nei geografinė mūsų krašto padėtis, ir nebūdamas mūsų kraštas svarbiu strateginiu punktu būsimajam karui nesusilauks paramos iš kitų šalių. Tokio karo atveju būtume palikti sunaikinimui ir būtume nuslopinti su didžiausiu bolševikų žiaurumu. Tam pavyzdžių yra: Gruzijos sukilimas buvo nuslopintas pačiu žiauriausiu būdu. Taigi panašaus tikslo siekdami dar labiau sukruvinsime tėvynę ir taip jau gero-

kai sukruvintą, ir reikiamu momentu neturėsime jėgos, kuri laiduotų dalyvavimą sprendžiamojoje kovoje. Mes negalime pasakyti, kaip greitai bus trečiasis pasaulinis karas, negalime atspėti, kokia bus jo eiga, ir negalime savo likučių mesti į kovą lyg žinodami, kad tai jau yra sprendžiamas momentas ir kad mes ryt poryt galėsime ramiai gydyti savo žaizdas... Antra vertus, mes per daug negalime švaistytis su savo jėgomis dar ir dėl to, kad nežinome, kiek ir kokių būtent sprendžiamu momentu turėsime priešų... O vis dėlto geriausia daugiausiai pasitikėti savimi, savo jėgomis. Užtat mes neprivalome šioje kovoje, kuri, kaip minėjau, mums laisvės greičiau neatneš, prarasti visas savo jėgas. Apie mūsų kovas, mūsų kančias, apie smurtą, kurio pagalba priešas mus užgrobė, visas pasaulis labai gerai žino ir mums nereikia pasauliui išrodinėti, kad mes siekiame laisvės lyg tai kažko nepriklausomo ar daikto, kurio mes esame neverti... Danija anuo metu Vokietijai nusileido ir pasidavė be kovos, o tačiau Vokietiją nugalėjus nekilo klausimas, grąžinti ar negrąžinti Danijai nepriklausomybę, nes visi gerai žinojo, kad Danija nusileido keliasdešimts kartų didesnei jėgai ir kad tas žingsnis nebuvo neprotingas, o priešingai, išmintingas, nes Danija būtų praliejusi tik bereikalingai kraują be vilties apsiginti nuo agresoriaus. Tas pats yra ir su Lietuva. Visi žino, kad mes nusileidome taip pat labai didelei, pačiai žiauriausiai ir labai nekultūringai jėgai, kuri jau spėjo užgrobti daug kraštų, mylinčių laisvę, neturinčių blogų ketinimų kitų atžvilgiu. Be to, agresorius, atėmęs mums laisvę, panaudojo ne tik jėgą, bet ir klastą. Tą visi gerai žino ir nieks nesiims peikti mūsų protingo praeities pasielgimo. Antra vertus, mes dabartinėje kovoje įnešėme didelį įnašą į bendrą kovą prieš komunizmą. Tą taip pat visi gerai žino. Dažnai girdime plataus pasaulio balsus apie kenčiančią Lietuvą ir niokojamą Lietuvą ir balsus apie jos kovas už laisvę. Šiuo metu tuos balsus sustiprintų ir juos padaugintų plunksna, o ne kardas... To mes visomis jėgomis turime siekti, tą turime remti visomis jėgomis.

Iš čia seka, kad mes aiškiai ir griežtai turime pergrupuoti esamas jėgas ir grupuoti bendras jėgas būsimai sprendžiamai kovai. Likusias jėgas turime panaudoti kaip tinkamiausias, grupuojant viso krašto bendras jėgas, esamoji jėga turi vadovauti bendrai jėgai, nes tai yra jos tiesioginis uždavinys, kadangi tai vienintelė jėga, kuri tiesioginiai, su ginklu rankoje, ryžosi kovoti už savo tautos laisvę. Reiškia, ginkluotą kovą negalima statyti pirmon vieton, šalia jos yra kitas kovos būdas, jau išbandytas prieš 1918 metus, būtent - organizuotumas. Organizuotumas bus lemiamu veiksniu ateičiai, nuo jo priklausys mūsų uždavinių pasisekimas, kurių mes siekiame. Mes negalime sėkmingai atlikti šiuos du uždavinius iš karto, būtent vesti stiprią ginkluotą kovą ir gerai susiorganizuoti. Taip elgdamiesi mes turėsime nepakeliamų nuostolių ir nepasieksime mūsų svarbiausio tikslo - atstatymo Lietuvos nepriklausomybės. Be to, kad pravesti tinkamai organizacinį darbą tam yra reikalinga ramybė, nepavojingumas, kurs leistų partizanams ne tik nuolat lindėti lindynėse, o laisviau judėti kiek galima didesniame plote ir patiems, ne per įvairius tarpininkus, atlikti organizacinius reikalus. Kiekvienas partizanas šalia karinio patyrimo, kurį jis įsigijo įvairiose kovose per penkerius metus, turi tapti geru organizatoriumi visuomenės tarpe, turi tapti vadu būsimoje kovoje. Mes, aktyvūs partizanai, turime taip suorga-

nizuoti mūsų veikimą, kad ir tolimiausi mūsų krašto užkampiai būtų pasiekti, būtų aprūpinami spauda, būtų laiku ir teisingai informuojami apie politinius įvykius, kad mes galėtume tinkamai veikti mūsų krašto visuomenę per spaudą. Tačiau mes neturime statyti sau tikslu suorganizuoti kuo didžiausią skaičių narių, taip darydami mes statysime visuomenę į pavojų, bet mums svarbu visa numatyti ateičiai, dabar padaryti užuomazgas, iš kurių reikiamu momentu greitai pasidarytų rimta pajėga. O visa kita, bus daug padaryta, jeigu mūsų visuomenė bus gerai informuojama apie tikrą dalykų padėtį, nes visa visuomenė stovi mūsų pusėje, o tik maža dalis yra mums priešai. Tokiu būdu veikdami mes pirmiausia užkirsime kelią priešo propagandai ir čia bus kirstas jam pagrindinis smūgis. Ne be reikalo sovietų valdžia mūsų spaudai yra jautresnė negu ginkluotiems veiksmams, iš kurių neretai priešas daro sau naudingą propagandą, skleisdamas įvairius prasimanymus apie mūsų žiaurumą banditiškus veiksmus. Aš tuo nenoriu pasakyti, kad mes padėtume ginklus, o pasiimtume plunksną... Aš jau minėjau, kad mes ir toliau privalome bausti išdavikus, įvairius naujoviškumų organizatorius. Reiškia, turime derinti abu šiuos kovų būdus, tačiau jokiu būdu neduoti pirmenybės ginkluotai kovai, o priešingai, duoti pirmenybę geram susiorganizavimui, įsitraukti daugiau į pogrindinį veikimą. Tuo pačiu nenoriu pasakyti, kad mes privalome pasitraukti iš aktyviųjų partizanų eilių. Priešingai, pasilikdami partizanais, mes tuos uždavinius geriau įvykdysime, tačiau privalome geriau prisitaikyti prie esamų aplinkybių, veikti taip, kaip reikalauja dabartinis momentas, būti lankstesniems ir keisti veikimo taktiką pagal laiko reikalavimus. Taip elgdamiesi būkime tikri, kad tikslą kurį siekiame - pasieksime.

Geresniam pavaizdavimui viso to, ką pasakiau, pridedu šią statistiką:

Švenčionių apskrities (pusės) partizanų sudėties žinios nuo 1945 m. birželio mėn. 16 d. iki 1949 m. kovo mėn. 9 d.

Eil. Nr.	Valsčius	Žuvo	Užsireg [istravo]	Gyv[i] paim[ti]	Partiz- [anauja]	Dingo be žinios	Nusižu- dė	Viso
1.	Daugėliškio	42	67	4	11	-	-	125
2.	Ceikiniai	14	21	1	8	-	-	44
3.	Kaltanėnai	8	12	3	1	-	-	24
4.	Mielagėnai	20	11	3	4	-	-	38
5.	Adutiškis	32	1	6	9	7	-	55
6.	Tverečius	14	3	9	3	-	-	29
7.	Ignalina	26	31	6	3	-		66
8.	Rimšės (nepiln.)	3	4	-	-	-	-	7
		159	150	32	39	7	1 Viso:	388

Iš šios statistikos matosi, kad iš 10 partizanų liko 1 žmogus. Kiti arba žuvo, arba užsiregistravo.

Šioje statistikoje neįtraukti šie Švenčionių apskrities valsčiai: Švenčionių Švenčionėlių, Saldutiškio, Joniškio ir Pabradės.

Apskritai ši statistika nėra visiškai pilna, kadangi ir šiuo metu yra žmonių, kurie slapstosi, tačiau niekur nesirodo.

Dijakomas [parašas]
Tigro Rinktinės Vadas

Ežerėnai, 1949 m. kovo mėn. 19 d.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 112,1. 2-9. Originalas. Rankraštis.

153. Tigro rinktinės vado Dijakomo raštas „Nepriklausoma Lietuva su sostine Vilniumi!"

[1949 m., ne anksčiau kaip kovo 19 d.][212]

Nepriklausoma Lietuva su sostine Vilniumi!

Kad po ateinančio karo bus Lietuva nepriklausoma kaip buvusi, nėra jokių abejonių. Ir štai dėl ko:

1) Vakarų demokratinės valstybės nesirengia užgrobti nei vieno krašto, kurs anksčiau buvo laisvas ir nepriklausomas. Priešingai, padeda visiems kraštams, kurie kovoja už savo laisvę. Pav[yzdžiui], Amerika suteikė paskolą Palestinai, kuri stengiasi išsivaduoti iš anglų globos. Palestinoje viešpatauja ne komunistai.

2) Visiems kraštams, kuriuos užėmė anglai - amerikiečiai žlugus Hitleriui, be jokių suvaržymų grąžino kuo greičiausiai nepriklausomybę. Pav[yzdžiui], Danijai, Belgijai, Olandijai, Liuksemburgui ir kitoms.

3) Amerika ir visa eilė kitų valstybių pripažino, kad Sovietų Sąjunga užgrobė Lietuvą, Latviją ir Estiją neteisingai ir jas laiko kaip laisvomis ir nepriklausomomis, tik laikinai nustojusiomis nepriklausomybės.

Todėl, pavyzdžiui, Amerikoje gyvena ir veikė Lietuvos atstovas p. Žadeikis, kurs yra į Ameriką atstovu paskirtas p. respublikos prezidento A. Smetonos. Su juo elgiamasi kaip su laisvos ir nepriklausomos valstybės atstovu.

Ir todėl neseniai sovietų laikraštis „Pravda“ rašė: „kiekvienam mokyklinio amžiaus vaikui aišku, kad Lietuva ir kitos Pabaltijo valstybės prisijungė prie Sovietų Sąjungos laisva valia, o tačiau to iki šiam laikui nežino Amerikos užsienio reikalų ministerija ir tas valstybes laiko vis dar neteisingai užgrobtomis"... Mat visas pasaulis žino kaip Lietuva ir kitos valstybės buvo užgrobtos.

4) Mūsų atstovas Amerikoje p. Žadeikis pareiškė: „Po bolševikų išvijimo iš Lietuvos Lietuvos nepriklausomybė bus atstatyta per 5 minutes"...

Po šių trumpų mano išvedžiojimų nieks negali abejoti dėl nepriklausomos Lietuvos atstatymo. Kai kam gali kilti klausimas: „o kaipgi bus su Vilniumi [.. .][213],

[212] Data nustatyta pagal dokumento turinį ir kitus dokumentus.

[213] Sunykęs tekstas.

Vilnius vėl bus neteisingai atplėštas nuo mūsų tėvynės?" Kad trumpai atsakyti į šį klausimą, reikia pasakyti štai ką:

1) Visiems yra žinoma, kad po Vilniaus krašto užgrobimo Lietuva padavė skundą prieš lenkus Tautų Sąjungai. Tautų Sąjungos Tarptautinis tribunolas Hagoje Vilniaus klausimą išsprendė šitaip: Vilnių pripažino Lietuvos kraštu, pripažino, kad šį kraštą lenkai užgrobė neteisingai ir liepė lenkams grąžinti Vilniaus kraštą Lietuvai. Tačiau lenkai šio įsakymo nepaklausė ir Vilniaus Lietuvai negrąžino. Tautų Sąjunga tuo metu buvo silpna ir ginklu neprivertė lenkus grąžinti Vilnių Lietuvai.

Tokiu būdu visas pasaulis žino, kad Vilniaus kraštas priklauso Lietuvai, o ne kam nors kitam.

2) Kai 1939 metais Lietuva darė sutartį su SSSR dėl karų, tai SSSR pripažino Vilnių Lietuvai ir šį kraštą atidavė. Kai 1940 m. galų gale Sovietų Sąjunga [.. ,][214] užgrobė Lietuvą, vis vien Vilnių pripažino Lietuvos kraštu, Lietuvos sostine.

3) 1941 m. kilus karui tarp vokiečių ir rusų ir Lietuvą užėmus vokiečiams, Lietuvai vokiečiai davė taip vadinamą „savivaldą". Lietuva valdėsi savistoviai, kontroliuojant vokiečiams. Prie Lietuvos buvo priskirtas ne tik Vilnius, bet dar ir daugiau lietuviškų kraštų, kurių rusai nepriskyrė Lietuvai. Pavyzdžiai: Svierių apskritis, Ašmena, Vidžiai ir kiti kraštai. Mat rusai, neapkęsdami Lietuvos už tai, kad Lietuva visados jiems priešinosi, minėtus kraštus priskyrė Gudijai.

Tokiu būdu, nors mūsų priešai užgrobdavo mūsų kraštą, tačiau Vilnių, kaip Lietuvos sostinę, priskirdavo Lietuvai, nes jie žino, kad Vilnius yra Lietuvos kraštas, neteisėtai ir jėga lenkų užgrobtas.

4) Prieš pat vokiečių-lenkų karą lenkų užsienių ministras B[.. .][215] lankėsi Anglijoje. Jam esant Londone, Londono stambiausias laikraštis „Taims" parašė, kad esą lenkai negerai daro, kad Vilniaus krašto negrąžina Lietuvai. Taip darydami jie elgiasi neteisingai. Už šios tiesos pasakymą lenkų užsienių reikalų ministras kreipėsi su protestu į anglų užsienių reikalų ministrą. Tačiau iš to protesto nieko neišėjo, nes visi gerai žino, kad Vilnius yra Lietuvos sostinė ir turi pasilikti prie Lietuvos.

5) Apskritai įvairių šalių valdovai įvairiomis progomis pasakydavo, kad Vilnius turi būti grąžintas Lietuvai. Reiškia, visas pasaulis žino, kad Lietuva buvo nuskriausta neteisingai ir ateity, ką jau įrodė mūsų priešai, ši skriauda bus atitaisyta ir Vilniaus kraštas nebus atskirtas nuo Lietuvos.

Tokiu būdu netenka mums abejoti nei dėl Lietuvos nepriklausomybės atgavimo, nei dėl Vilniaus krašto pasilikimo prie Lietuvos valstybės. Pagaliau mes, partizanai, kovodami jau penktus metus įrodėme pasauliui, kad mokame ginti savo kraštą mokame reikalauti savo teisių norime būti laisvi, nepriklausomi. Šia mūsų kova visas pasaulis stebisi ir žino, kad mes esame verti ir vieno, ir kito: ir nepriklausomybės, ir Vilniaus krašto. Mes esame verti nepriklausomos valstybės su sostine Vilniumi.

[214] Sunykęs tekstas.

[215] Sunykęs tekstas.

Tautieti! Mes dabar labai kenčiame, tačiau tvirtai tikėkime, kad mūsų kančios greit baigsis ir sulauksime šviesios ir laimingos ateities!

Dijakomas [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 112,1. 9-12. Originalas. Rankraštis.

154. Tigro rinktinės vado Dijakomo raštas apie atliktą kvotą dėl partizano Erelio-Malikėno Kosto veiklos

1949 m. kovo 25 d.

1949 met[ai]
Belmont[216] - Žvyryne[217]
Kvota

Aš, Tigro Rinktinės vadas Dijakomas, 1949 m. vasario mėn. 18 d. pradėjau kvotą apie partizano Erelio veiklą ryšium su jo plėšimu.

Erelis-Malikėnas Kostas, gyv. Strakšiškės km., Daugėliškio valsčiuje], Švenčionių apskrity, partizanauja nuo 1944 metų, nuo antrosios bolševikų okupacijos.

Erelis pirmosios bolševikų okupacijos metu gyveno Vilniuje ir dirbo kažkokio sandėlininko pareigose. Prasidėjus karui ir užėjus vokiečiams, Erelis pats asmeniškai sunaikinęs žydus, kad tektų jų turtas. Pas minėtus žydus Erelis nuomavo butą. Kai visa tai vyko, dar žydai į getką[218] nebuvo varomi. Iš tikrųjų jam atitekęs stambus turtas, kurį jis vėliau pergabenęs į savo žmonos tėviškę.

Užėjus vokiečiams, Erelis įstojo į policiją ir tarnavęs Vilniuje 4-toje nuovadoje eilinio pareigose. Tačiau Erelis greit suprato, kad tarnyba policijoje maža duodanti naudos. Pradėjo daryti žygius pasiliuosuoti iš policijos ar bent būti policininku, tačiau neiti jokių pareigų, o užsiimti spekuliacija. Su nuovados viršininko pagalba jam pavyko pasiliuosuoti nuo pareigų pasiliekant policininku. Ką veikė po to Erelis? Vaikščiojo po turgaus aikštes, už pfenigus supirkinėjo sviestą, lašinius, medžiagas, o vėliau visa tai parduodavęs spekuliatyvine kaina. Be to, vaikščiodavęs stotyse ir laukdavęs pareinant traukinių kad atimti iš tarnautojų maisto produktus, kuriuos jie veždavosi iš tėviškės, nes visiems yra žinoma, kad vokiečių okupacijos metu tarnautojas, negaudamas pagalbos iš namų, negalėdavęs prasimaitinti. Kadangi Erelis dėvėjo policininko uniformą ir turėjo policininko dokumentus, tai neva gaudydamas spekuliantus atimdavo visa, kartais primokėdamas keletą pfenigų. Be to, dažnai važiuodavo į provinciją, ypač į Ignaliną, ir čia stotyje atimdinėdavo iš geriausių lietuvių, kaimynų visa, ką jie veždavosi savo reikalams. Už šitą galimybę

[216] Belmonto miškai.
[217] Žvyrynės miškas.
[218] Taip dokumente. Matyt, getą.

atimdinėti, matomai, mokėdavo nuovados viršininkui. Už šias kombinacijas buvo sukliuvęs vokiečių žandarams, iš kurių rankų vos išsisukęs.

Jo visas žydiškas turtas sudegė. Buvo taip. Kadangi jis buvo policininko uniformoje, tai kartą, kai buvo parvažiavęs į žmonos tėviškę, buvo užpultas rusų partizanų. Erelis iš pirkios pradėjęs šaudyti ir nušovęs vieną partizaną. Partizanai padegė trobas ir pasitraukė. Tokiu būdu, visas jo turtas sudegęs. Jo parvežęs sunkvežimį[219] . Jis buvo išduotas berods savo švogerio[220] , kurį Erelis taip pat nušovęs, nes supratęs išdavystę.

Šio laikotarpio visas jo piktadarybes sunku nustatyti, tik žinoma, kad jas darydavo be jokio gailestingumo ir neatsižvelgdavo į nieką: nei į tautybę, nei į padėtį - spekuliantas ar tarnautojas.

Antrosios bolševikų okupacijos metu padarytus Erelio nusikaltimus, kiek leis galimybė, pasistengsiu įrodyti faktais. Tam reikalui duodu žemiau partizanų parodymus.

Esu 5-tos k[uo]p[os] vadas, p[u]sk[arininkis] Voldemaras, 1949 m. vasario mėn. 18 d. paklaustas dėl Erelio piktadarybių, parodau:

Erelį pažįstu gerai, nes esu su juo netolimas kaimynas, be to, partizanaujant tekdavo drauge gyventi, vaikščioti ir dažnai susitikti. Su Ereliu jokių asmeninių ginčių neturiu, ne giminės.

1945 m. pavasarį Erelis apiplėšė pilietį Jeronimą Rastenį, gyvenantį Viktorinės km., Daugėliškio valsčiuje, Švenčionių apskrity. Iš jo buvo paimta: civilinis kostiumas, žmonos brangus žieminis paltas, siuvamoji mašina ir visi lašiniai. Be to, šiaip įvairių smulkesnių daiktų. Išvažiuodamas pasakęs: jeigu praneši milicijai, skaitysiu išdaviku ir būsi sušaudytas. Nežiūrint minėtos skriaudos, pilietis milicijai nepranešė. Erelis sakydavęs, kad minėtas pilietis neva yra komunistas ir jį gaudydavęs. Bijodamas Erelio, slapstėsi nuo Erelio, tačiau po šio apiplėšimo nustojo slapstytis.

Padaręs šį apiplėšimą ir gėdydamasis, nes minėtas pilietis jam yra gerai pažįstamas, suvertė kaltę kitiems partizanams. Pats Erelis nesirodė: jo įsakymu plėšė Kiškelis (žuvęs), po apiplėšimo pasipiktino šiuo darbu ir atsiskyrė, Grikis - užsiregistravęs, Balandis — areštuotas ir kiti.

1946 m. Erelis apiplėšė žmogų, kurio vardo ir pavardės nežinau, tačiau gerai pažįstu, gyv. Pūčkoriškės km., Ignalinos valsčiuje], Švenčionių apskrityje]. Iš jo paėmė aukso laikrodį, šliūbo auksinius žiedus, auskarus, kostiumą ir daug kitų daiktų. Apiplėšęs pasakė: praneši - būsi sušaudytas. Minėtas žmogus yra susipratęs lietuvis, remia partizaninį judėjimą, nepranešėjas. Apie įvykį nepranešė milicijai, o pranešė partizanams ir pasakęs, kad laukią kai bus savo valdžia, tai šį reikalą iškelsiąs.

Erelis, norėdamas, kad ateity šis reikalas neiškiltų viešumon ir nereikėtų atsakyti, buvo pradėjęs kitiems partizanams įrodinėti, neva minėtas pilietis esąs ko-

[219] Taip dokumente.
[220] Svainis.

munistas ir reikią jį sušaudyti... Tai sakęs 3-čio ir 4-to rajono kuopos vadui p[u]sk[arininkiui] Šilui.

1948 m. rudenį man pil[ietis] Paukštė Romusis, gyv. Gimeliškės km., Ceikinių valsč[iuje], Švenčionių apskrity, papasakojo verkdamas: „Man Erelis neduoda gyventi. Atėjęs paėmė batus, lašinius ir kitką. Uždraudė pranešti. Aš niekam nepranešiau. Po kiek laiko vėl atėjo ir liepė sumokėti 200 rublių kadangi mano namuose bolševikai padarė skaityklą ir dukterį paskyrė vedėja. Be to, įvairiai grasina".

Minėtas pilietis yra susipratęs lietuvis, daug kartų imdavome iš jo pastotę, pranešdavo partizanams žinių apie bolševikus ir t.t. Jis reikalų su NKVD neturėjo. Be to, bolševikai vertė, kad jo namuose būtų įsteigta skaitykla. Tada minėtas pilietis atsiklausė partizanų ir tik tada leido, kai partizanai liepė leisti.

1948 m. rudenį Erelis siuvėjui, gyv. Sadūniškės km., Ceikinių v[alsčiuje], Švenčionių apskrityje], Bartašūnui Jeronimui uždėjo mokestį 200 rublių. Minėtas siuvėjas siuva partizanams rūbus, geras lietuvis, niekad nepranešė milicijai apie partizanus.

Minėto siuvėjo namuose gyvena geras lietuvis mokytojas, kuriam taip pat uždėjo 200 rb. Mokytojas pradėjęs aiškintis, kad jis nepranešinėjęs, esąs lietuvis, kaip ir visi. Tada Erelis atsakęs: „Nekalbėk, būsi sušaudytas". Minėtas mokytojas sumokėjęs reikalautą sumą.

1948 m. rugsėjo mėn. Erelis išreikalavo 150 rb iš pil[iečio] Garla[221] Felikso, gyv. Burkolų km., Ceikinių v[alsčiuje], Švenčionių a[pskrityje]. Jei neduosi - išvažiuok į miestą. Prakalbėsi - būsi sušaudytas.

Minėtas pilietis yra geras lietuvis.

1948 m. lapkričio mėn. Erelis iš vieno gyventojo, gyv. Ignalinos valsčiuje, išreikalavęs 500 rb. Žmogus pardavęs veršį ir atidavęs pinigus.

1948 m. Erelis pas pil[ietį] Milkevičių Edmundą gyv. Dūdėniškės km., Daugėliškio valsčiuje, reikalavo 1000 rublių. Minėtas pilietis anksčiau buvo įtariamas ir atitinkamai partizanų nubaustas. Po šio nubaudimo žmogus aiškiai pasitaisė ir pasidarė partizanų rėmėjas. Tačiau po Erelio apsilankymo ir uždėjimo 1000 rublių, negalėdamas šios sumos išmokėti, išvažiavo miestan. Išvažiuodamas apie šį įvykį pranešė milicijai. Ant rytojaus milicija pradėjo siausti minėtame krašte ir vos neužėjo partizanų, bedarančių bunkerį žiemai.

Apskritai Erelis nenori gyventi organizuotai ar klausyti kieno nors įsakymų ar įspėjimų. Bastosi ir plėšikauja vienas. Kadangi vienas pas blogus žmones užeiti bijo, tai plėšia gerus lietuvius, kurių nebijo ir kuriems užgrasina, kad nepraneštų. Šiais Erelio darbais žmonės labai pasipiktinę ir sako, kad „partizanai blogai daro piešdami gerus žmones". Jis nedidina mus remiančių žmonių skaičiaus, bet mažina.

Apskritai jo piktadarybių pridaryta labai daug. Jas sunku patikrinti, nes paskutiniu laiku bastosi vienas.

[221] Taip dokumente.

Parodymas man skaitytas [be parašo]
Kvočiau Dijakomas [parašas]

„Esu Genys, 5-tos k[uo]p[os] būrio vadas, partizanauju nuo 1944 metų, Erelį pažįstu gerai, nes yra netolimas kaimynas, tekdavo dažnai susitikti partizanaujant, jokių asmeniškų su juo ginčų neturiu, ne giminės.

Apie jo piktadarybes, padarytas įvairiais laikais, galiu pasakyti sekantį: kai kartą Erelis susibarė su Talandžiu Justinu, gyv. Kūjiškės km., Daugėliškio valsčiuje], Švenčionių apskrityje], tai Talandis pasakė, kad Erelis, užėjus vokiečiams į Vilnių, žydus, pas kuriuos nuomavęs butą sunaikinęs, kad tektų jam jų turtas. Minėtas Talandis drauge su Ereliu gyvenęs viename bute. Ir tikrai Erelis turėjo stambų žydišką turtą: tai buvo dvi siuvamosios mašinos, rūbų, karakulinis labai brangus paltas, baldai ir daug kitų daiktų. Be to, reikia manyti, vaistų, nes minėtas žydas buvęs turtingas vaistininkas. Vėliau šis visas jo turtas sudegęs. Apie tai žino visa apylinkė.

Vokiečių okupacijos metu tarnavo policijoje ir taip pat užsiiminėjo piktadarybėmis ir spekuliacija.

Žmonės kalba, kad turi nemažai aukso, auksinių daiktų, dantų.

Antrosios bolševikų okupacijos metu partizanauja.

Žinau jo apiplėšimus šiuos:

Jeronimą Rastenį - iš jo paėmė siuvamąją mašiną kostiumą paltą ir lašinius. Pats šiems žmonėms nesirodė, nes jį gerai pažįsta. Jo įsakymu plėšė kiti, nes nieko nežinantiems partizanams prikalbėjo, esą „komunistas".

Vėliau kaltę suvertė kitiems.

Toliau žinau, kad Erelis iš gerų žmonių atėmė laikrodį. Buvo taip. Mes nuėjome pas Berlinskus, gyv. Naujasaly (Derevnioje), Ceikinių v[alsčiuje], Švenčionių apskrity, su jais kalbėjomės ir t. t. Vėliau, kai nuėjome kitą kartą, jis pasakė, kad kai mes buvome, tai jam dingęs laikrodis. Mes užsipuolėme ant Erelio, nes jį visi gerai pažįstame. Vėliau nuėjau pas jį aš, Voldemaras ir Erelis, ir Erelis grąžino, mūsų priverstas, laikrodį. Minėtus Berlinskus mes gerai pažįstame, geri lietuviai, be to, kai Erelis paėmė laikrodį, tai aš buvau nuėjęs atsiimti kelnių, kurias jis man siuvo.

Dėl mokesčių, kuriuos jis uždėdinėja žmonėms, tai tinka tas pats Voldemaro parodymas, nes mums abiem su Voldemaru žmonės skundėsi.

Bendrai visiems yra žinoma, ne tik partizanams, bet ir visuomenei, kad Erelis plėšikauja. Paskutiniu laiku vaikščioja vienas, kad nebūtų liudininkų. Savaime aišku, vienas būdamas pas blogus žmones užeiti bijo, todėl eina pas gerus. Visi, kuriuos paminėjau žmones, yra žmonės geri, ne komunistai.

Erelio daug turto paėmė enkavedistai 1946 m. Du maišai daiktų ir penki venzlai[222]: ten buvo įvairiausio turto: drabužių, batų, indų. Šį turtą enkavedistams

[222] Ryšuliai.

nurodžiusi jo sesuo, kuri gyvena su enkavedistais. Mat ji pas Erelį prašė palto ir batams odos ir, kadangi Erelis atsisakė duoti, minėta jo sesuo išdavė enkavedistams, kurie ir paėmė.

Bendrai, žmonės skundžiasi, kad partizanai blogai daro, nes plėšia gerus žmones.

Parodymas man skaitytas Genys [parašas]
Kvočiau Dijakomas [parašas]

1945 m. vasarą viena mergaitė „Rūtelė" buvo priversta slapstytis. Išėjo ieškoti partizanų, kad pas juos radus prieglaudą Atsitiko taip, kad ji pirmiausia sutiko Erelį. Erelis tik tada sutiko ją priimti, kai ji atidavė 5 aukso rublius ir sutiko dirbti Erelio laukuose laukų darbus, kadangi ta mergaitė tam krašte buvusi mažai žinoma. Erelis laikė ją trumpai. Kai tik negalėjo dirbti darbų, nežiūrint, kad buvo atidavusi, galimas daiktas, paskutinį savo turtą Erelis nuo savęs pavarė. Tą ji pati pasakojo visai eilei partizanų: Geniui, Voldemarui, Pakalniui ir kit[iems].

Jau vienas šitas bjaurus Erelio pasielgimas yra vertas pačios griežčiausios bausmės: išnaudojimas savo tikslams blogoje padėty patekusio partizano.

Dijakomas [parašas]

Apskritai už piktadarybes Erelį buvo norėta nušauti jau ne kartą. Tačiau vis buvo manoma, kad pasitaisys. Daug kartų buvo perspėtas, pagaliau 1946 m. pradžioje Karijotas smarkiai mušė ir nuginklavo. 1945 m. pradžioje aš, būdamas Tigro Rinktinės vadu Labanoro miškuose, vedžiau kvotą apie Erelį už tai, kad jis, būdamas ekspedicijoje, be kitokio turto grobimo, vienai moteriškei žiauriai ištraukė iš ausų auksinius auskarus. Buvo nesušaudytas tik dėl to, kad buvo pradžia partizanavimo, jį mažai pažinome ir kai kurie partizanai palaikė jį.

1945 m. vasarą norėjo jį nubausti p[artizanas] Dobilas, buvęs tuo laiku Tigro Rinktinės vadu.

1945 m. vasarą Erelį norėjo nušauti part[izanas] Plechavičius už tai, kad Erelis apiplėšė jo dėdę, paimdamas daug daiktų, netinkančių partizano reikalams. Minėto partizano dėdė — geras lietuvis, pas jį minėtas partizanas su savo broliu ilgai slapstėsi. Šį reikalą minėtas partizanas papasakojo man asmeniškai.

Apskritai Erelis yra pridaręs daug, daug piktadarybių Apie jas žino visas kraštas: ne tik partizanai, bet ir visuomenė.

Erelis yra labai apsukrus, moka daug kalbėti, meluoti, suversti kaltę kitiems, išrodyti, kad jis nekaltas, kad jis dirba politinį-organizacinį darbą kad šioje srityje jis yra daug nuveikęs ir yra vertas nuopelnų.

Turėdamas visus šiuos faktus prieš akis ir matydamas, kad Erelio veiksmai nesutinka su partizaninių veiksmų dvasia, kad jis skriaudžia neteisėtai gerus lietuvius gyventojus, kad jis savo blogais veiksmais gadina gero lietuvio partizano vardą ir kenkia partizaniniam sąjūdžiui ir, išnaudodamas dabartinę savo, kaip ginkluoto, padėtį, partizanų vardu stengiasi įsigyti ateičiai didelį turtą-

nutariau:

Erelį-Malikėną Kostantiną[223] , gyv. Strakšiškės km., Daugėliškio valsčiuje, Švenčionių apskrityje, perduoti Tigro Rinktinės Karo Lauko Teismui.

Dijakomas [parašas]
Tigro Rinktinės vadas

1949 m. kovo mėn. 25 d.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 78,1. 1-10. Originalas. Rankraštis.

155. Lietuvos išsilaisvinimo kovos sąjūdžio tarybos prezidiumo nutarimas Nr. 1

1949 m. kovo mėn.

Nuorašo nuorašas
P r o j e k t a s

LIETUVOS IŠSILAISVINIMO KOVOS SĄJŪDŽIO TARYBOS
PREZIDIUMO
1949 metų kovo mėn. [...][224] dienos
N U T A R I M A S Nr. 1
dėl laisvės kovotojų ir gyventojų santykiavimo tvarkos
/laisvės kovotojų bei gyventojų žiniai ir vykdymui/

LIKS Tarybos Prezidiumas, remdamasis sąjūdžiui reiškiamu tautos pasitikėjimu, kaip aukščiausias tautos valios vykdomasis organas, šiuo bolševikinės okupacijos metu, didesniam išsilaisvinimo kovos sėkmingumui, sąjūdžio laisvės kovotojų bei dalyvių ir gyventojų didesniam saugumo užtikrinimui atsiekti ir galimiems nesusipratimams jų tarpusavio santykiuose išvengti,
n u t a r i a :

§ 1.

Sąjūdžio laisvės kovotojai partizanai, laikydamiesi statuto ir aukštesnės vadovybės nustatytos tvarkos, turi teisę reikšti visiems gyventojams savo pageidavimus, siekiančius laisvės kovotojų partizanų būtina aprūpinimo ar pagalbos jiems atitinkančių išsilaisvinimo kovos uždavinių įvykdymui.

Gyventojai, savanoriškai vykdantieji tuos pageidavimus, laikomi laisvės kovotojų b i č i u l i a i s ir traktuojami kaip Lietuvos Išsilaisvinimo Kovos Sąjūdžio dalyviai.

Reiškiamus pageidavimus įvykdyti atsisakantiems ar išsilaisvinimo kovos sąjūdžiui nelojaliems gyventojams, o kai reikalas yra labai svarbus ar skubus - ir bet kuriems gyventojams, gali būti pastatomi būtiniausio sąjūdžio laisvės kovotojų

[223] Taip dokumente.
[224] Dokumente diena neįrašyta.

partizanų aprūpinimo ar pagalbos, be kurios išsilaisvinimo kovos uždavinių vykdymui išsiversti nėra galima, siekiantieji reikalavimai.

Reikalavimai turi būti pagrįsti ir gyventojui įmanomi įvykdyti. Draudžiama statyti reikalavimus siekiant nereikalingų /pav[yzdžiui], svaigalų, kokių nors patogumų malonumų ar pan./, nebūtinų dalykų. Turi būti žiūrima, kad reikalavimai būtų gyventojams galimai lygiau išdėstomi proporcingai jų pajėgumui ir atsižvelgiant į jų duotą įnašą išsilaisvinimo kovai.

Gyventojui atsisakius vykdyti teisėtus sąjūdžio laisvės kovotojo partizano reikalavimus, šis, negalėdamas kitaip to pasiekti, jų įvykdymui gali panaudoti prievartą, o ypatingais atvejais ginklą neatsakydamas už jų panaudojimo pasekmes.

Pageidavimais ar reikalavimais išgaunamos medžiaginės vertybės ir pagalba šiuo metu neatlyginama, jų panaudojimo tikslas nenurodomas. Stambesnės vertės dalykus paimant, gyventojui to panorėjus, gali būti išduodami atitinkami pakvitavimai. Atsiskaitomybė apie visų tų dalykų panaudojimą ne organizacijos pareigūnams galės būti pateikiama tik po išsilaisvinimo iš priešų okupacijos.

§2.

Sąjūdžio Gynybos Pajėgų Vadui, atskirai veikiančių organizacinių vienetų vadams ir atskiriems sąjūdžio laisvės kovotojams bei dalyviams suteikiama teisė jiems pavestoje veikimo apimtyje įsakymais žodžiu ar raštu statyti gyventojams bet kokius sąjūdžio laisvės kovotojams bei dalyviams ir gyventojų saugumą užtikrinti siekiančius reikalavimus.

Gyventojai nesąmoningai nusižengę jiems žinomiems šiame straipsnyje aukščiau aptartiems reikalavimams gali būti baudžiami iki 1.000 Rb. pinigine arba dvigubos vertės daiktine pabauda.

Gyventojai sąmoningai arba sąjūdžiui priešingais tikslais sulaužę tuos reikalavimus, o taip pat tie, kurių nusižengime jiems nesąmoningumas įtikinamai neįrodomas, gali būti baudžiami mirties bausme sušaudant arba pakariant.

Sąjūdžio laisvės kovotojai partizanai neatsako už gyvybę ir saugumą tų gyventojų, kuriuos, nesilaikant saugumą užtikrinti siekiančių reikalavimų, ištinka nelaimingi atsitikimai.

§3.

Sąjūdžio laisvės kovotojų partizanų santykiuose su visais gyventojais turi būti laikomasi abipusio saugumo priemonių prisilaikant sąjūdžio Gynybos Vado ir sąjūdžio organizacinių vienetų vadų tuo reikalu duotų nurodymų.

Gyventojai turi teisę reikšti sąjūdžio laisvės kovotojams partizanams objektyvius ir pagrįstus pageidavimus savo saugumui užtikrinti, kurių vykdymas, atsižvelgiant į galimybes, sąjūdžio laisvės kovotojams partizanams yra privalomas.

§4.

Nuo okupantų besislapstantieji ir kiti sąjūdžio veikloj nedalyvaujantieji, ginkluoti ar neginkluoti asmenys, gali naudotis tiktai gyventojų teisėmis ir parama bei prieglobsčiu tų gyventojų, kurie humaniškumo ar kitais sumetimais jiems tai savo noru teikia. Jiems griežtai draudžiama laisvės kovotojų partizanų ar kokiu kitu vardu prisidengus statyti reikalavimus gyventojams, o taip pat atlikinėti bet kokius veiks-

mus, kurie galėtų pakenkti sąjūdžio laisvės kovotojų bei dalyvių ir gyventojų saugumui ar trukdytų išsilaisvinimo kovai.

Asmenys, nesilaikantieji šiame straipsnyje išreikšto nutarimo, baudžiami kaip savo veiksmais kenkiantieji tautos išsilaisvinimo kovai.

§ 5.

Visiems Lietuvos piliečiams /turintiems Lietuvos pilietybę pagal nepriklausomos Lietuvos įstatymus arba teisę tai pilietybei įgyti/, nežiūrint jų tautybės, tikybos, įsitikinimų, savo veiksmais nenusikaltusiems prieš lietuvių tautos teises ir siekimus, užtikrinamas gyvybės, saugumo ir turto neliečiamumas iš laisvės kovotojų partizanų pusės.

Toks pat neliečiamumas užtikrinamas ir visiems svetimų valstybių piliečiams, kurie į Lietuvos teritoriją atvyko tautai nepriešiškais tikslais ir nepažeidžia lietuvių tautos teisių ir siekimų.

Šiame straipsnyje aukščiau išvardintų asmenų nusikaltimų prieš tautą ir sąjūdį bylas sprendžia ir nusikaltėlius baudžia sąjūdžio teismai pagal LIKS Okupacijos Meto Baudžiamąjį Statutą.

Asmenys, užtikti darant nusikalstamą darbą, įmatytą Okupacijos Meto Baudžiamajame Statute, gali būti baudžiami vietoje be teismo.

VKP /b/ nariai, ginkluoti okupacinės valdžios pareigūnai bei kariai ir visi kiti tautai priešiškais tikslais apginkluoti asmenys skaitomi lietuvių tautos priešais ir todėl iškrinta iš neliečiamumo ribų.

Laisvės kovotojai neatsako už gyvybę bei saugumą kartu su ginkluotais priešais esančių asmenų, išskiriant sulaikytuosius, kai sąjūdžio laisvės kovotojai be žalos sau negali jų gyvybės išsaugoti.

6.

Gyventojai, pažeisti šiems nutarimams prieštaraujančiais sąjūdžio laisvės kovotojų ar kitų asmenų veiksmais, turi teisę per bet kuriuos sąjūdžio laisvės kovotojus bei dalyvius ar kitus patikimus asmenis skųstis atitinkamiems sąjūdžio organizacinių vienetų viršininkams.

Sužinojus apie sąjūdžio laisvės kovotojų bei kitų asmenų neteisėtus veiksmus ar nusikaltimus, kiekvieno sąjūdžio organizacinio vieneto viršininko ir laisvės kovotojo pareiga yra įvykį ištirti ir kaltininkus /jei jie yra priklausomi/ nubausti ar tarpininkauti, kad jie būtų nubausti.

- o -

LIETUVOS IŠSILAISVINIMO KOVOS SĄJŪDŽIO
TARYBOS PREZIDIUMAS

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 1,1. 2-4. Originalas. Mašinraštis.

156. Lietuvos išsilaisvinimo kovos sąjūdžio tarybos prezidiumo kreipimasis į sąjūdžio dalyvius ir visus krašto gyventojus

1949 m. kovo mėn.

Nuorašo nuorašas

P r o j e k t a s

LIETUVOS IŠSILAISVINIMO KOVOS SĄJŪDŽIO TARYBOS
PREZIDIUMO
K R E I P I M A S I S
į sąjūdžio dalyvius ir visus krašto gyventojus

Devintus metus nešdama sunkų okupacijos jungą, lietuvių tauta ryžtingai ir nepalaužiamai priešinasi okupantų užmačioms pavergti visa siela laisvės trokštančio žmogaus dvasią, nuskurdinti bei kolonizuoti kraštą ir amžiams išbraukti mūsų mažos tautos vardą iš laisvai gyvenančių tautų tarpo. Nustelbiama šešėlyje grumtynių dėl visos žmonijos likimo, šimteriopai gausesnių ir žmoniškumo neturinčių pavergėjų kruvinai draskoma, ji drąsiai grumiasi dėl savaime suprantamų tautos ir žmogaus teisių.

Vokiškųjų nacių okupacijos metu plačiu mastu vykęs tautos pasipriešinimas, kraštą antrą kartą užėmus daug žiauresniems okupantams — bolševikams, įgavo naują pobūdį ir formas.

Šimtai tūkstančių pačių pajėgiausių tautiečių norėdami kiek tik leido jų jėgos padėti skaudžioje padėtyje atsidūrusiai savo tautai, nežiūrėdami jokių sunkumų bei pavojų, atvirai su ginklu rankoje ar slaptu - pogrindiniu veikimu, stojo į kovą su pradėjusiais nevaržomai šeimininkauti pavergtoje mūsų Tėvynėje bolševikiniais okupantais bei savo tautos išdavikais. Visa sveikoji tautos dalis sau įmanomais būdais parėmė laisvės kovotojų pasiryžimą ir darbus.

Okupantų pastangos pasmaugti tautą savo pačios rankomis tapo suparalyžiuotos. Tautos išdavikai, nuėję tarnauti priešams ir prieš savo brolius atsukę priešo duotą ginklą veik kiekviename Lietuvos valsčiuje partizanams juos po keletą kartų užklupus, buvo sumušti. Jų bandoms charakteringas plėšrumas ir buldogiškas paklusnumas savo lakintojams tapo palaužtas, savo tautiečių kančiomis ir krauju mitę dykaduoniai, vos pirmųjų smūgių paliesti, pajuto gyvulišką baimę ir spruko kur tik kuris išmanydamas. Nedaug tepasidžiaugė ir kiti svetimu prakaitu uždirbtos duonos mėgėjai. Šnipai, dykaduoniai ir kitokie grašiniai parsidavėliai partizanų veikimo rajonuose pasijuto tarsi utėlės po krosnimi kaitinamuose rūbuose. Kai vieniju susilaukė atpildo už savo darbus, kiti jau pabūgo siurbti kraują iš tautos kūno.

Laisvės kovotojų partizanų buvimo ir veiklos dėka bolševikinių okupantų valdžią pilnai veikiančią mūsų krašte iki šiol tegali skaityti tik miestuose ir apskričių bei valsčių centruose.

Šitoji didinga tautos išsilaisvinimo kova, kad ir kiek stipria geležine užtvara atitvertame krašte, nelieka be atgarsio ir laisvajame pasaulyje. Iš tos mažos dalies informacijų kurios ten gaunamos, pasaulis jau spėjo įvertinti mūsų tautos išsilaisvinimo pastangas, kas ne tik užtikrina Lietuvai prideramą vietą busimajame laisvų tautų bendradarbiavime, bet labai ir labai pakėlė mūsų tautos vardą ir pastatė ją į lygią gretą su kitomis didvyriškomis tautomis.

Ilgą laiką užtrukusi išsilaisvinimo kova neišvengiamai turėjo pareikalauti ir pareikalavo daug skaudžių ir brangių aukų. Jas ypač padidino tai, kad veikusių

organizacijų vadovybėms bei svarbesniems vadovaujantiems pareigūnams pabėgus iš savo krašto arba žuvus pačioje kovos pradžioje, į kovą pakilusi tauta liko be vadovavimo. Bolševikai išnaudojo tą padėtį. Stipriau pasireiškusius organizacinius vienetus daužė dalimis, įvairiausiais būdais išprovokuodami naikino jų vadovybes. Atskirų organizacinių vienetų pastangos burtis, organizuotis, pasikeisti įgyta patirtimi susidūrė su įvairiausiais sunkumais ir didžiausiais trukdymais iš priešo pusės. Trukdymų viršūnė buvo tai, kad priešas, pasinaudodamas plačiuose visuomenės sluoksniuose pasitikėjimą turėjusiu Lietuvos Judu /dr. J. A. Markuliu/ ir jo bendrininkais, paėmė į savo rankas centrinį išsilaisvinimo kovos sąjūdžio vadovavimą BDPS Centro Komiteto vardu, kas ne tik sustabdė tikrojo susijungimo pastangas, bet labai didele dalimi sugriovė ir tai, kas jau buvo padaryta. Sąjūdį griaunančiais įsakymais, sąmoningai paruoštomis klaidinančiomis informacijomis tie Judai sąjūdžio organizacinių vienetų vadovybėms davė beprasmio darbo, iššaukė klaidingus jų veiksmus, demoralizavo sąjūdžio laisvės dalyvius. Piniginiais pažadais užmigdė naivesnių sąjūdžiui vadovaujančių asmenų budrumą, atitraukė juos iš sąjūdžio eilių ir, paėmę savo tariamon globon, sulikvidavo. Į sąjūdžio narių eiles, o kartais net į vadovybes įspraudė savo agentus, per kuriuos rinko sau reikalingas žinias ir pagal jas vykdė sąjūdžio laisvės kovotojų bei dalyvių naikinimą. Padarytoji netvarka sudarė puikiausias sąlygas piktos valios asmenų ir nesąmoningo elemento sauvaliavimams. Beprasmiškai kentėjo gyventojai, žuvo laisvės kovotojai, eikvojosi tautos jėgos. Tautos išsilaisvinimo kovos sąjūdžiui atėjo kritiškas momentas.

Tačiau sveikosios išsilaisvinimo kovos sąjūdžio jėgos tą krizę nugalėjo. Kupini skaudžios patirties sąjūdžio organizaciniai vienetai vėl pasuko į sunkų, priešo didžiausiomis pastangomis trukdomą, savarankiškos centralizacijos siekimo kelią.

Po didelio įtempto, didelių aukų pareikalavusio darbo tas siekimas buvo įgyvendintas: visos krašto išsilaisvinimo kovos sąjūdžio jėgos sujungtos į vieningą visuomeninę karinę organizaciją- Lietuvos Išsilaisvinimo Kovos Sąjūdį/LIKS/, valdomą Sąjūdžio Tarybos perjos Prezidiumą.

LIKS tikslas yra atstatyti laisvą, nepriklausomą, demokratinę Lietuvos Respubliką. Tam tikslui atsiekti LIKS svarbiausieji uždaviniai yra - slopinti okupantų bei savo tautos išdavikų daromas tautos dvasinio ir fizinio naikinimo, krašto nuskurdinimo ir kolonizacijos pastangas visais įmanomais būdais skaudžias okupacijos kančias pernešančiai tautai, ir organizuotai parengti bei išsaugoti jos jėgas galutinam išsilaisvinimo kovos ruožui.

Siekdamas savo tikslo, LIKS yra tautos valios reiškėjas ir vykdytojas. Tautos valiai reikšti LIKS Taryba bei jos Prezidiumas darys visas galimas pastangas tautos nuomonei patirti ir tiksliai vertinti tautos padėtį krašto viduj e ir užsienio veiksnių atžvilgiu. LIKS uždaviniams įvykdyti LIKS Gynybos Pajėgų Vadovybė išvystys galimas ir atitinkamam momentui tikslesnes karinės veiklos pastangas, o LIKS Visuomeninės Dalies Vadovybė - tautos dvasios bei moralės palaikymo ir ugdymo, informavimo ir kultūrinimo bei švietimo veiklos pastangas.

Sąjūdis bei jo vadovybė imasi vykdyti sunkius, bet tautos egzistencijai ir laisvam, nepriklausomam gyvenimui atsiekti būtinus uždavinius. Jiems kuo tiksliau atlikti

bus panaudota visa anksčiau turėta ir išsilaisvinimo kovoj įgyta laisvės kovotojų patirtis, kiek galint tinkamesnės organizacinės formos ir tautai kuo mažiausius nuostolius atnešantieji išsilaisvinimo kovos būdai. To siekiant LIKS Vyriausioji Vadovybė, nesivaikydama toli siekiančių ir kartais tam tikras tendencijas turinčių užsimojimų, savo darbą pradeda nuo organizacijos vidaus tvarkos parengimo ir tobulinimo, stengdamasi sudaryti visa, kad išsilaisvinimo kova būtų atstatyta ant rimtų ir tvirtų pagrindų ir kad ji visame kame būtų kuo naudingiausia bendram mūsų tautos reikalui.

Kad visa tai būtų galima atsiekti, tauta privalo visais įmanomais būdais paremti LIKS daromas pastangas. Nuo to, kokią tautos paramą patirs LIKS savo veiksmuose bei užsimojimuose, tiesioginiai priklauso išsilaisvinimo kovos sėkmingumas ir tuo pačiu tautos ateitis.

LIKS Tarybos Prezidiumas laukia, kad visi gyventojai kiekviena proga/per sąjūdžio laisvės kovotojus bei dalyvius ar kitais būdais/ pilnai objektyviai reikštų savo nuomones bei realius pageidavimus visais tautą bei LIKS liečiančiais klausimais. Tikima, kad nors tokiu būdų pratinant kuo platesnių gyventojų sluoksnių nuomones svarbesniais klausimais, bus sudarytos galimybės reikšti tikrąją tautos valią ir parenkami geriausi būdai sąjūdžio uždaviniams atlikti.

LIKS Tarybos Prezidiumas kviečia šiose okupacijos sąlygose pajėgius kovai tautiečius, o ypač tuos, kurie gali savo išsilavinimą ir patirtį panaudoti sąjūdžio veiklos vadovavimui pagerinti, įsijungti į sąjūdžio laisvės kovotojų eiles.

Tepajaučia pasiaukojimo didingumą kiekvienas tas, kas atsisakydamas savo laimės ir gerovės gali pašvęsti savo jėgas savo tautos, o ypač jos priaugančios kartos gerovei. Didžiulis darbas reikalauja kuo daugiau naujų, besąlygiškai pasišventusių sąmoningų ir energijos pilnų kovotojų.

Kas nesijaučia pajėgus ir negali besąlyginiai pasišvęsti išsilaisvinimo kovai, tas tegu sau įmanomais būdais talkininkauja laisvės kovotojams, visomis išgalėmis padėdamas atlikti jiems atitinkančius uždavinius.

Kiekvieno ištikimo krašto gyventojo pareiga yra medžiaginiai, moraliniai ir savo darbu remti laisvės kovotojų pastangas. Te nepasijaučia laisvės kovotojai vieniši savo sunkiame darbe. Te nežlugdo jų pastangų medžiaginis nedateklius. Tegu kiekvienas ne tik žodžiais, bet ir darbais įrodo, kad laisvės kovotojų pasiaukojimas bei veikla yra tinkamai suprantama, įvertinama ir paremiama.

Prieš imdamasis bet kokio darbo išsilaisvinimo kovos sąjūdyje, kiekvienas tegu iš anksto pagalvoja, ar jis tesės? Ar ištikus nesėkmei jis, priešo tardomas, savo neatsparumu nepadarys tautai bei sąjūdžiui daugiau žalos, nei kad savo visu ankstyvesnių darbu bus padaręs naudos? Ar kritiškoje padėtyje atsidūręs nesuteps savęs išdavimu, dėl ko ne tik pats nusipelnys tautos panieką, bet ir už padarytą nusikaltimą jei ne dabar, sąjūdžio teismo, tai ateityje, išsilaisvinusios tautos teismo, bus griežčiausiai nubaustas. Priklausomai nuo to, kiekvienas tesiima darbo bei pareigų pagal savo pajėgumą ir išgales.

Šios sunkios ir skaudžios okupacijos laikotarpyje LIKS Tarybos Prezidiumas tiki pasireiškiant kuo didžiausią tautos vieningumą. Buvusios nesantaikos, vaidai, rietenos telieka mums prisiminimu, kad laisvoje Lietuvoje gerai gyvendami kai kas jau buvo spėję pareikšti savo išpaikimo žymes. Dabar gi visi dori tautiečiai privalo

laikytis prieš audras tvirtai susikabinę, bet kokioje nelaimėje gelbėti vienas kitą. Ypač turi būti nepamirštami tie, kurie dėl dalyvavimo išsilaisvinimo kovose, jų rėmime ar dėl kitokios tautos labui pareikštos veiklos buvo paliesti raudonojo teroro ir šiuo metu būdami tėvynėje ar už jos ribų kalėjime, ištrėmime ar nelegalaus gyvenimo padėtyje, atsidūrė varge bei skurde. Kiekvieno doro tautiečio pareiga yra padaryti visa, kas tik galima, kad žiauriausius okupanto kankinimus, skaudžius dvasinius sukrėtimus, vargą, badą ir skurdą pergyvenančių tautiečių kančios būtų sumažintos visų jiems padėti galinčių pastangomis, pasireiškiančia materialia ir kitokia parama.

Kiekvienas, kas išnaudodamas skaudžią tautos padėtį siekia sau asmeninės naudos ar savo užgaidų patenkinimo, arba pasinaudodamas okupanto pagalba daro skriaudas kitiems, yra bjaurus tautos parazitas, kuriam ne vieta ant mūsų tautos kūno.

LIKS Tarybos Prezidiumas, primindamas, kad okupantai ilgokam laikui paralyžiavę sąjūdžio organizuotumą, per savo agentus ir pasinaudodami kai kur į sąjūdžio laisvės kovotojų eiles įsiskverbusį piktos valios elementą, yra iššaukę kai kur nepateisinamų sąjūdžio dvasiai svetimų veiksmų, randa būtina pareikšti, kad sąjūdžio vadovybė, remiama visų sveikųjų sąjūdžio jėgų visomis įmanomomis priemonėmis kovos su laisvės kovotojų partizanų tarpe esančių ar tuo vardu prisidengiančių asmenų piktos valios pasireiškimais, arba sauvaliavimais.

Sąjūdžio laisvės kovotojų veikla bus išvystyta remiantis sąjūdžio statuto nurodoma tvarka ir formomis. Jų santykiavimo su gyventojais tvarka ir gyventojų bei laisvės kovotojų teisės ir pareigos tame bus nustatomos LIKS Tarybos ir jos Prezidiumo nutarimais, viešai paskelbiamais gyventojų žiniai. Bet kokie savivaliavimai ar nustatytos tvarkos nesilaikymas yra griežčiausiai draudžiami.

LIKS Tarybos Prezidiumas prašo gyventojus giliau neištyrus visų sąlygų ir aplinkybių per daug lengvabūdiškai nesmerkti laisvės kovotojų už kai kur pasitaikančias klaidas, stengtis patiems padėti, patarti, kad tokių klaidų būtų kiek galint daugiau išvengta. Kiekvienas, kas jaučiasi galįs ką nors geriau padaryti - teateina ir tepadaro, o tauta ir sąjūdis liks jam už tai dėkingi. Bet tegul pagalvoja ką daraąs tas, kas savo viską neigiančia kritika teprisideda tik prie naikinimo to, kas yra perkama brangiausiomis tautos aukomis.

LIKS Tarybos Prezidiumas kviečia visus gyventojus savo teigiama įtaka dalyvauti laisvės kovotojų auklėjime bei jų dvasios stiprinime. Tegul kiekvienas susitikimas su gyventojais pakelia jų dvasią skatina ryžtingumą pasiaukojimą drąsą. Pasikalbėjimai su gyventojais, gražūs gyventojų pavyzdžiai, laisvės kovotojams suteikiamos knygos bei žurnalai tepraturtina laisvės kovotojų asmens kultūrą.

Tebūnie iš šaknų išrautas paprotys pataikavimų, kad ir gerbtino asmens blogiems polinkiams, teikti pražūtį nešančių nuodų - tariamų malonumų. Kaip gali būti rami sąžinė tų žmonių, kurie tariamai rodydami vaišingumą silpnesnės valios laisvės kovotojus — partizanus nugirdo iki proto netekimo. Juk tuo tiesiog žudomos mūsų tautos jėgos, žlugdoma tautos ateitis. Nuo tokio darbo vaisių tauta kenčia didžiausias kančias, skaudžiai retinamos laisvės kovotojų eilės.

LIKS Tarybos Prezidiumas šiuo sunkiu ir skaudžiu momentu laukia visos tautos kuo didesnio santūrumo, rimties ir susikaupimo.

Kokią milžinišką žalą daro plepėjimas apie slaptumo būtinus dalykus, tačiau kiek daug gyventojų daro tame nusižengimų. Skaudu pagalvoti apie tas aukas, kurios krito tik dėka nevaržomo plepumo, bet dar skaudžiau, kad daugelis gyventojų iš to nepasimoko ir toliau nuolat sudarinėja galimybes okupantams pigiu būdu sunaikinti gyvybingiausias tautos jėgas.

Nemažą žalą daro ir tautoje pasireiškiantis lengvabūdiškumas pačių gandų sudaromoms nuotaikoms. Kultūringojo pasaulio žygis prieš bolševizmą nors ne per daug sparčiai, bet nuosekliai bręsta ir dėl to netolimas bolševizmo žlugimas yra neišvengiamas. Tauta tik privalo laikytis rimties, protingai organizuotis, apdairiai sekti priešo kėslus ir ryžtingai, visomis pastangomis ginti savo teises.

Sunku suprasti, ar nors kiek pagalvoja ką daranti toji tautos dalis, kuri drumsdama ant bedugnės kranto stovinčios tautos rimtį, apsvaigusi naminės degtinės, kitokių svaigalų ir okupantų atnešto ištvirkimo nuodais, viskam užmerkia akis ir siunta iki pašėlimo.

Tautos ir sąjūdžio moralinė jėga bus neįveikiama tiek, kiek šventai iki smulkmenų bus atsidedama šiam didžiam tautos išsilaisvinimo siekimui įgyvendinti.

LIKS Tarybos Prezidiumas, kviesdamas visus tautiečius nulenkti savo galvas išsilaisvinimo kovoje žuvusių brolių bei sesių nemariam atminimui, prašo kiekvieną dorą tautietį savo širdyje prisiekti, jog padarys visa, kas tik galima, kad tauta savo gyvenimu ir darbais liktų verta kovoje sudėtų aukų, pakeltų kančių ir pralieto kraujo.

Telaimina Aukščiausias mūsų mažos, darbą ir taiką mylinčios tautos teisingą savo laisvės ir nepriklausomybės siekimą.

- o -

LIKS
Okup[uota] Lietuva. 1949. III. TARYBOS PREZIDIUMAS

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 1,1. 5-8. Originalas. Mašinraštis.

157. Vytauto apygardos vadovybės pranešimas Tigro rinktinės vadui
1949 m. balandžio 4 d.

TIGRO Rinktinės V a d u i

Su giliausiu liūdesiu širdyse pranešame, kad š. m. kovo mėn. 24 d., išvykęs į tarnybinį pasitarimą priešo apsuptas ūkininko sodyboje, didvyrio mirtimi krito VYTAUTO Apygardos Vadas M i š k i n i s kartu su šešiais ištikimais Laisvės Kovų Broliais.

Mūsų Apygarda kartu su visa kovojančia tauta giliai liūdi netekusi brangaus Laisvės Kovų V a d o ir pasižada dar su didesniu pasiryžimu bei ištverme tęsti Jo pradėtąją Laisvės Kovą iki galutinos Pergalės. Jo nemarus atminimas mus visuomet žadins naujiems žygiams bei darbams kovoje dėl gimtojo krašto Laisvės.

Tigro rinktinės dokumentai. 1948 m. rugpjučio mėn. - 1950 m. birželio mėn.

Tebūnie Jam lengva gimtoji žemė, dėl kurios Laisvės Jis kovojo ir mirė...

VYTAUTO
Apygardos Vadovybė

Pavergtoji Aukštaitija,
1949. IV. 4.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 2,1. 2. Originalas. Mašinraštis.

158. Vytauto apygardos vadovybės narių ir kovos dalinių vadų nutarimas 1949 m. balandžio 4 d.

VYTAUTO APYGARDOS VADOVYBĖS NARIŲ IR KOVOS DALINIŲ VADŲ NUTARIMAS

1949 metų balandžio mėn. 4 d. Apygardos Štabo būstinėje įvyko VYTAUTO Apygardos Vadovybės narių ir Kovos Dalinių Vadų susirinkimas, kuriame dalyvavo: Apygardos Vado Adjutantas B r i e d i s , Apyg[ardos] Žvalgybos Skyriaus Viršininkas S i a u b a s , Apyg[ardos] Organo „LAISVĖS ŠAUKLYS" Redaktorius Sa u l i u s-K r i v a i t i s, LIŪTO Rinktinės Vadas Š i a u r y s , LIŪTO Rinktinės] Ūkio Skfyriaus] Viršininkas K i r v i s , LIŪTO Rinktinės] BERŽO Kuopos Vadas Ū s a s , BERŽO Kuopos AUŠROS Būrio Vadas S a u l i u s ir Vado pavaduotojas S a k a l a s . Susirinkimas buvo skubiai sušauktas aptarti susidariusiai padėčiai po VYTAUTO Apygardos Vado Brolio M i š k i n i o ir Štabo Viršininko Brolio L a i s v ū n o žuvimo, o taip pat ryšium su tuo apsvarstyti tolimesnę Apygardos partizaninę veiklą ir nubrėžti naujus kelius bei uždavinius.

Aukščiau išvardinti Apygardos Vadovybės nariai ir Kovos Dalinių Vadai, su gilia pagarba lenkdami galvas prieš šviesų, amžinai negęstantį Tautos Karžygių, Brangių Kovos Brolių a. a. M i š k i n i o i r L a i s v ū n o atminimą o taip pat vykdydami jų krauju rašytą testamentą
n u t a r i a :

1. Nežiūrint ištikusių skaudžių nelaimių ir taip pat brangių gyvybinių aukų dar su didesniu pasiryžimu, ištverme ir organizuotumu tęsti pradėtąją lietuvių tautos išsilaisvinimo partizaninę kovą iki galutinos pergalės, nes mūsų Apygarda keturių nenuilstamos kovos metų laikotarpyje nuėjo garbingą Laisvės Kovų kelią ir pasirodė kaip stiprus organizacinis vienetas.
2. Visų Apygardos Vadovybės narių ir Kovos Dalinių Vadų nutarimu VYTAUTO Apygardos Vado pareigas laikinai eiti pavesti Apygardos Žvalgybos Skyriaus Viršininkui S i a u b u i , kuris turi sudaryti pilną Apygardos Štabo sąstatą.
3. Pagal išstatytas kandidatūras galutinį Apygardos Vado išrinkimą pravesti partizanų tarpe laisvo balsavimo būdu ir pristatyti tvirtinti Srities Vadui.

4. Visą Apygardos partizaninę veiklą, kaip ir anksčiau, derinti su LIKS ir kitų aukštesnių vadovybių įsakymais bei nurodymais ir palaikyti nenutrūkstamą ryšį su Srities Vadu ir kaimyninėmis apygardomis.

Briedis [parašas]
Vado Adjutantas

Šiaurys [parašas]
LIŪTO Rinktinės] Vadas

Siaubas [parašas]
Žvalgybos Sk[yriaus] V[iršininkas]

Ūsas [parašas]
LIŪTO R[inktinės] Ūkio Sk[yriaus] V[iršininkas]

Saulius-Krivaitis [parašas]
„Laisvės Šauklio" Red[aktorius]

Kirvis [parašas][225]
LIŪTO Rinktinės] BERŽO K[uo]p[os] V[adas]

Sakalas [parašas]
AUŠROS B[ūrio] Vado pavad[uotojas]

Saulius [parašas]
BERŽO K[uo]p[os]
AUŠROS B[ūrio] V[adas]

- o -

Šį nutarimą gauna Srities Vadas, U, M, Z Apyg[ardų] Vadai, Rinktinių Vadai ir 2 egz. lieka Apygardos archyvuose.

Briedis [parašas]
Adjutantas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 2,1. 3. Originalas. Mašinraštis.

159. Tigro rinktinės 8-os kuopos vado Jakučio raportas Tigro rinktinės vadui
1949 m. balandžio 14 d.

8-os Kuopos
Vadas

Ponui
Rinktinės Vadui

1949. IV. **14** d.
Nr. 10

Raportas

Pranešu Tamstai, kad š. m. kovo mėn. 13 d. užpuolė mano bunkerį enkavedistai: apsupo, aš du nušoviau ir pralindau, ir paskui mane išėjo part[izanė] Augė, o part[izaną] Karklą sunkiai sužeidė ir paėmė gyvą, bet girdėti, kad jau mirė. Žmonių nieko neišdavė.

Dėlei sunkių aplinkybių anksčiau negalėjau pranešti.

Jakutis [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 31,1. 7. Originalas. Rankraštis.

[225] Taip dokumente: supainiotos Ūso ir Kirvio pareigos

160. Vytauto apygardos vadovybės sveikinimai Tigro rinktinės vadui
1949 m. balandžio 15 d.

TIGRO Rinktinės V a d u i

Mūsų pavergtosios Tėvynės dienos pražvito Pasaulio Atpirkėjo Prisikėlimo šventėmis.

VELYKŲ Švenčių proga priimkite mūsų širdingiausius broliškus sveikinimus ir leiskite palinkėti dar didesnės ištvermės, pasiryžimo ir Aukščiausiojo palaimos šventoje kovoje dėl gimtojo krašto Laisvės.

Didingi ALELIUJA garsai tepasiekia Jūsų kovos iškankintas ir Laisvės išsiilgusias širdis, o prisikėlęs Kristus teatneša greitą Prisikėlimą ir mūsų brangiajai Tėvynei - L i e t u v a i .

Liutauras [parašas] Krivaitis [parašas]
VYTAUTO Ap[y]g[ardos] Vadovybė

Pavergtoji Aukštaitija,
1949. IV. 15.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 2,1. 4. Originalas. Mašinraštis.

161. Vytauto apygardos štabo raštas Tigro rinktinės vadui Dijakomui
1949 m. balandžio 15 d.

LP
VYTAUTO Apygardos Naujapilis, 1949. IV. 15.
Š t a b a s
Nr. 19-5

TIGRO Rinktinės V a d u i

D I J A K O M U I

Žuvus VYTAUTO Apygardos Vadui a. a. br[oliui] M i š k i n i u i , remdamiesi 1949 m. balandžio mėn. 4 dienos VYTAUTO Apygardos Vadovybės narių ir Kovos Dalinių Vadų nutarimu, vardan mūsų vedamos išsilaisvinimo kovos ir žuvusių Laisvės Kovų Brolių k v i e č i a m e Tamstą užimti VYTAUTO Apygardos Vado pareigas.

Tikimės, kad Tamsta suprasite bendrą reikalą ir mūsų kvietimą priimsite. Tuo tikslu Tamstai tektų atvykti į Apygardos Štabą.

Lauksime Jūsų atsakymo. Ryšys per Žaibą.

Linkime geriausios sėkmės Jūsų darbuose ir žygiuose.

Krivaitis [parašas] Liutauras [parašas]
VYTAUTO Apygardos Vadovybė

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 44,1. 1. Originalas. Mašinraštis.

162. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro raštas Tigro rinktinės vadui su priedais

1949 m. balandžio 25 d.

N V
1949. IV. 25.
Nr. 21-5

CRV

Kartu prisiunčiame Jums instrukciją dėl karinių žinių rinkimo ir VGPŠ II Sk[yriaus] Žinių rinkimo projekto nuorašą. Reikalaujamas žinias, surinkus iš savo Rinktinės rajono per organizacinius dalinius, prašome siuntinėti mums kiekvieną mėnesį, ne vėliau 5 dienos prieš mėnesio pabaigą.

Šias žinias, kaip instrukcijoje nurodyta, prašau rinkti per partizanus, ryšio pareigūnus, OS narius ir specialiai užverbuotus agentus. Pagrindinis žinių rinkimo org[anizacinis] vienetas yra Rajonas /Kuopa/, todėl jiems duokite atatinkamus nurodymus žinių rinkimui organizuoti.

Žinios renkamos turi būti slaptai ir kaip galint tiksliau. Lauksime žinių už gegužės mėnesį. Padėties žinios: kaip gelžkeliai, plentai, tiltai, kariniai įrengimai, aerodromai galima suteikti iš karto.

Liutauras [parašas]
L. e. NV p.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 2,1. 5. Originalas. Mašinraštis.

163. Priedas. Vytauto apygardos Štabo instrukcija Nr. 9

1949 m. balandžio 25 d.

LP
[VY][226] TAUTO Apygardos
Š t a b a s
Nr. 21-6

Naujapilis, 1949. IV. 25.

V i s a i s l a p t a i

I N S T R U K C I J A Nr. 9[227]

Liečia: karinių žinių rinkimą.

1. Vienas iš pagrindinių partizaninės kovos uždavinių yra visada turėti tiks-

[226] Sunykęs tekstas.
[227] Numeris įrašytas ranka.

lias žinias apie priešo išsidėstymą, judėjimą, karinius pasiruošimus ir vykdomus bei rengiamus priešo kovos būdus prieš partizaninį sąjūdį mūsų krašto viduje. Šios žinios reikalingos teikti aukštesnėms vadovybėms, o taip pat padeda apsisaugoti patiems partizanams ir tautiečiams nuo piktų okupantų planų. Todėl visi organizacinių vienetų ir kovos dalinių vadai turi kreipti ypatingą dėmesį į Žvalgybos skyrių veiklą ir tikslių žinių apie priešą rinkimą bei perdavimą.

2. Remiantis VGPŠ II sk[yriaus] žinių rinkimo projektu, turi būti renkamos ir siunčiamos aukštesnėms vadovybėms sekančios žinios:

a. <u>Kariniai daliniai:</u>

Kur jie randasi? Koks jų tikslas? Koks jų įgulos skaičius? Kada jie atvyko? Koks jų apsiginklavimas? /tankai, patrankos, lėktuvai/. Kur tų dalinių štabai? Kaip daliniai mankštinami?Kurių šaukimo metų? Pavardės karininkų pradedant nuo majoro. Kuriomis kryptimis ir kuriais [. . j u d a ? Kur jie apsistoja? Smulkus tų dalinių [...] ? Dalinių drausmė ir moralinis stovis? Tų dalinių apsauga?

b. <u>Kariniai pasirengimai:</u>

Gelžkeliai, plentai ir vieškeliai, kuriais kariniai daliniai juda? Kelių remontas ir nauji keliai.

Svarbesni tiltai, jų stovis, smulkus aprašymas. /Atkreipti dėmesį į medinius ir naujai statomus tiltus/.

Aerodromai /tikslus vietovės nurodymas/. Lėktuvų skaičius, apsaugos priemonės, ruošiami įrengimai. Naudojami ir atsarginiai aerodromai.

Ginklų sandėliai: vietovė, ginklų rūšys, apsaugos priemonės.

Kariniai sustiprinimai ir linijos? Kurie darbai atliekami? Kurios vietovės yra „uždraustos"? Tiksli jų pozicija? Kokie juose daliniai?

Poligonai: didumas, padėtis, tikslas?

Ryšys. Telefono linijos, radijo stotys.

c. <u>Kova prieš partizanini sąjūdi ir lietuviu tauta:</u>

Tam tikslui skirtos jėgos: garnizonai, liaudies gynėjai, MVD ir MGB pareigūnai /nurodyti skaičių kiekviename miestelyje/. Kada garnizonai atvyko, kur išvyko, kareivių skaičius? Masiniai siautimai, jų apimtis ir pasekmės? Labiausia sekami ir persekiojami rajonai? Kur vykdomos pasalos? Tos kovos metodai. Priešo vykdomos provokacijos: /smulkus aprašymas/. Žinomi šnipai ir išdavikai.

Lietuviškų šeimų trėmimas. Tremtinių likimas. Areštai, teroras, kankinimai, teismai.

3. Žinios turi būti detalizuotos, jei galima, paremtos nurodymais

[228] Sunykęs tekstas.

[229] Sunykęs tekstas.

žemėlapyje, statistika, datomis ir originaliais dokumentais. Reikalinga slaptos žinios, kurios negali būti paremtos spauda arba radijo klausymu. Žinios patartina rinkti keliuose šaltiniuose, paskui galima šių žinių tikrumą patikrinti. Svarbiausia ir skubiausia karinės žinios.

4. Karinių žinių rinkimą organizuoti sekančiai: Rinktinių Žvalgybos Skyriai turi duoti atatinkamus nurodymus Rajonų /Kuopų/ Vadams. Rajonų /Kuopų/ Vadai savo vadovaujamame rajone sudaro Žvalgybos skyrius ir nustato tikslų žinių rinkimo planą. Kiekvieno būrio rajone ir didesniuose miesteliuose bei miestuose reikalinga įsteigti žinių rinkimo agentūras. Šios agentūros turi būti atsakingos tiesioginiai Rajono /Kuopos/ Žvalgybos Skyriui arba Vadui. Miestuose ir partizanų negyvenamuose rajonuose tokias žinių rinkimo agentūras organizuoti per OS narius.

5. Žinias apie priešą rinkti įpareigojamas kiekvienas partizanas, ryšio pareigūnas, OS narys ir iš patikimų piliečių užverbuoti agentai. Užverbuotų agentų tinklas turi apimti visą pavestą rajoną ypatingai tokių agentų reikalinga MVD, MGB organuose, karinėse įstaigose, prie stambesnių kelių ir karinių įrengimų.

6. Rinktinių ir rajonų Žvalgybos Skyriai gali išdirbti specialias lenteles karinėms žinioms rinkti.

7. Partizanai, ryšio pareigūnai, OS nariai ir užverbuoti agentai gautas žinias turi tuojau pat pranešti į joms nurodytas agentūras, arba svarbiais atvejais siunčia tiesiog Rajono /Kuopos/ Vadui. Rajono /Kuopos/ Žvalgybos Skyrius iš agentūrų ir pavienių partizanų bei agentų gautas žinias susumuoja ir nerečiau kaip du kartus į mėnesį siunčia Rinktinės Žvalgybos Skyriui. Rinktinių Žvalgybos Skyriai gautas žinias persiunčia Apygardos Žvalgybos Skyriui, <u>viena karta i mėnesi,</u> penkios dienos prieš mėnesio pabaigą.

8. Žinios ir medžiaga apie [...]jį[230] terorą komunistinio valdymo sistemą tautos persekiojimą [.. .Jos[231] ūkio griovimą renkamos atskirai.

9. Už tikslų ir punktualų žinių suteikimą yra atsakomingi Rinktinių ir Rajonų /Kuopų/ Vadai.

10. Pavienių žinių rinkimo agentūrų vadovavimą pavesti aktyviems partizanams arba OS Rajonų Viršininkams.

11. Su šia instrukcija supažindinami visi Rajonų/Kuopų/ Vadai, o pavieniams agentams gali būti duodami tik specialūs nurodymai arba ištraukos.

12. Instrukcija vadovautis nuo jos paskelbimo dienos.

Liutauras [parašas]

1.e. VYTAUTO Ap[ygardos] Vado p.

[230] Sunykęs tekstas.

[231] Sunykęs tekstas.

Tigro rinktinės dokumentai. 1948 m. rugpjučio mėn. - 1950 m. birželio mėn.

Siaubas [parašas]
Žvalgybos Sk[yriaus] Viršininkas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 2,1. 6. Originalas. Mašinraštis.

164. Priedas. Vyriausiojo ginkluotųjų partizanų štabo 2-ojo skyriaus žinių rinkinio projektas

1949 m. balandžio 25 d.

Nuorašo nuorašas
V i s a i s l a p t a i

VGPŠ 2 Skyriaus žinių rinkimo projektas.

Bendros pastabos: Atsakymai [klausimus privalo būti detalizuoti, jei galima-paremti nurodymais žemėlapyje, statistika, datomis ir originaliais dokumentais. Norima slaptos informacijos, kuri negali būti įgyta per spaudą ar klausant radijo. Svarbiausia ir skubiausia - karinės žinios.

K a r i n i s

N. B. Kur tik galima, gaukite informacijų, pagal kurias galima būtų padaryti braižinius. Informacijos tikrintinos keliuose šaltiniuose. Mėginkite gauti precizuotų[232] detalių.

1. Kariniai daliniai:

   Kur jie yra? Kaip daug? Kada jie atvyko? Ką jie pakeitė? Kur išvyko pakeistieji daliniai? Kurios yra pavardės jų karininkų, pradedant majoru? Kokia jų uniforma? Koks dalinių aprūpinimas? Ar turi tankų? Sunkiosios artilerijos? Ar turi raketinių prožektorių? Ar yra gvardijos dalinių? Ar yra parašiutinių dalinių - /jų tarpe sklandytuvais gabenamų/? Kaip daliniai yra mankštinami? /manevrais, ete./ Kurių šaukimo metų yra daliniai? Kurie numeriai pulkų divizijų [...][233] priemonių tvarkomi pagal junginius? Ar važmos priemonės turi identifikacijos ženklus? Pav[yzdžiui]: paukščius, gyvulius ir kt...

2. Aprūpinimas:

   Kuri yra aprūpinimo kilmė? /buvusi vokiška, lenkiška, USA ar sovietiška/. Ar aprūpinimas modemiškas? Ar gerame stovyje? Kas rūpinasi aprūpinimo priežiūra? Kurios yra važmos priemonės? Kurios yra bėginės važmos priemonės? Kurio kalibro artilerija? Kurio dydžio tankai? Kur yra ginklų sandėliai ir kaip jie saugojami?

[232] Taip dokumente. Matyt, turi būti - preciziškų.
[233] Sunykęs tekstas.

3. Apsaugos priemonės:

a/ Pakraščių apsauga. Tikslios pozicijos ir skaičius jose? Kada jos buvo pastatytos? Ar jos plečiamos? Koks jų apginklavimas?

b/ Prieš išorinė apsauga. Tikslios pozicijos ir kokie daliniai jose? Prožektoriai? Garso lokalizatoriai? Radarai? Kurie štabai kontroliuoja juos? /aviacijos ar armijos/ Iki kur siekia jų telefoninis ryšys? Koks apmokymas?

4. Sustiprintos vietovės ir poligonai:

Kurios vietovės yra „uždraustos"? Tiksli jų pozicija? Kaip senai jos uždraustos ir kuriuo tikslu? Kokie daliniai juose?

Poligonas.

Didumas, padėtis, tikslas?

5. Komunikacija.

Telefonas. Kokie armijos ir kiti kariniai tinklai? Ar sovietų armija naudoja lokalinį telefono tinklą ar radijo telefoną? Koks aprūpinimas bevieliu telegrafu? Kurios yra apsaugos priemonės?

Keliai ir geležinkeliai.

Kokie remontai tęsiami ir planuojami išplėtimui, padaryti nuo 1939 metų? Padarykite škicuotą žemėlapį, kuris tai pavaizduotų? Kokia tiltų statyba? Kokie geležinkelių bėgių pakeitimai padaryti? Kurios linijos yra dvigubos? Kurios kelių ir geležinkelių taisymo ir aptarnavimo organizacijos egzistuoja? Gaukite geležinkelių tvarkaraščius, detales apie nuolatinių autobusų susisiekimo tvarką. Kuriame stovyje yra garvežiai? Bendras pranešimas apie gelžkelius, padarytas ekspromtu, turėtų labai didelės vertės.

6. Kur yra sovietų penktoji tankų armija?

7. Surinkite detaliu apie MVD organizacija?

Operaciniai daliniai, pasienio apsauga, konvojiniai daliniai, fabrikų apsaugos daliniai, jų aprūpinimas, organizacija, uniforma, rekrutavimas, moralinis stovis, santykiai su kitais daliniais?

8. Kas visai tiksliai kalbant vyksta Gaižiūnu poligone?

9. Kuri yra kariuomenės pašaukimo tvarka?

Kurie dokumentai, įrodą karinės tarnybos atlikimą arba nuo jos atleidimą, turi būti nešiojami su savimi? Kiek toli yra pasiekusi demobilizacija? Kokie išduodami demobilizacijos pažymėjimai? Kas juos išduoda? Kada jie turi būti patiekti patikrinimui?

10.a/ Tiksli buveinė visų štabų,

b/ Pavardės, užimamoji vieta ir komanduojami daliniai majorų ir aukštesniųjų laipsnių karininkų.

c/ Važmos priemonių ženklai -1. y. pagrindinės sąlygos sovietų armijos daliniams lokalizuoti ir identifikuoti.

A v i a c i j a

N. B. Neseniai yra buvę įrengta daug nusileidimo vietų, apie kurias žinios gana prieštaraujančios. Be abejo. vra tokių, apie kurias nieko nebegirdėti. Duokite visas jų tikslias pozicijas.

1. Aerodromai:

Tiksli jų pozicija, jei galima, nurodant gretimą kaimą? Aukštis virš jūros lygio. Nusileidimo vieta. Terenas[234] , apylinkė. Kliūtys aplinkoje. Kliudančios šviesos. Nenaudojamas periodas dėl atlydžio pavasarį. Kiek starto takų? Ilgis, plotis, paviršius ir tų takų kryptis. Kuriame priežiūros stovyje? Kokio tipo lėktuvams naudojami? Ar yra angarų? Ar yra remonto įrengimų? Kur ir kiek dalinių patalpinta? Kaip su vandeniu? Ar yra prisijungimai prie gelžkelio? Priešlėktuvinė apsauga? Kamufliažo galimumai. Kurie daliniai laikomi tuose aerodromuose? Kas yra komanduoją karininkai? Benzino ir amunicijos sandėliai?

2. Lėktuvai.

Skaičius lėktuvų ir kuri jų kategorija/naikintuvai ir bombonešiai/? Identifikacijos ženklai /išraižymai ir skaičiai/. Lėktuvo aprašymas /motorų skaičius/, ar tie motorai vienoje linijoje, ar radialiai sustatyti, skaičius sparnelių apginklavimas? Stovis - nauji ar seni? Lėktuvų kategorija: naikintuvai ar bombonešiai, bombonešiai transportiniai, naikintuvai-bombonešiai, sklandytuvai, hidroplanai, biplaniniai, lėktuvai mokomieji.

N. B. Preciziškumas, kas liečia tipus ir jų aprašymą, yra labai svarbu. Ar lėktuvai yra nuolatiniame aerodrome, ar tranzitiniame? Kaip dažnai jie skraido? Ar jie skraido po vieną, ar grupėmis? Kaip ilgai esti ore? Kaip vyksta mokymas?

3. Asmenys.

Pavardės, daliniai, užimamoji vieta ir kiti daviniai apie karininkus, pradedant majoro laipsniu?

4. Radarai.

Tiksli jų vietovė, nusakymas bendros išvaizdos /gaubtuviniai, rėminiai, tinkliniai, etc./. Gaubtuvų apimtis arba rėmų pritvirtinti ar rotaciniai? Statiniai ar kilnojamieji? Antenų skaičius ir dydis. Artumoje esą namai, barakai, kontrolės būstai? Personalo identifikacija? Jų įrengimo tam tikroje vietoje tikslas. Į kur eina ryšiai?

5. Duokite detalių, kartu nurodant tikslią vietą Klaipėdos aerodromo? Kur yra dešimts kitų aerodromų?

L a i v y n a s

1. Kaliningradas. Baltijskas ir Klaipėda.

Kurie karo laivai? Komanduojančių karininkų pavardės? Laivų atvykimo data, stovis? Kuriam karo laivyno junginiui priklauso? Koks apmokymas? Laivų vardas ir didumas? Kurie prekybos laivai? Iš kur? Į kur ką gabena? Atvykimo, išvykimo datos? Kokia dalių konstrukcija /karo laivams, prekybos laivams ar povandeniniams laivams/.

[234] Taip dokumente.

2. Doku stovis.

Darbininkų skaičius, darbo tempas, darbininkų tautybė, apsaugos stovis?

3. Apsaugos priemonės. /Labai svarbu tikslios pozicijos./

Minų laukai, tinkl[...][235] užblokavimo laivai? Priešlėktuvinė apsauga, pakraščio apsauga ir spygliuotos vielos?

4. Torpediniai ir hidroplanai?

5. Pakraščio susisiekimas.

Kurie galimumai būtų panaudoti kurjeriams, kurie važinėtų laivais tarp Talino, Helsinkio, Gdynės ir Sčiutino ? Kaip toli nuo pakraščio vyksta žvejų laivynas? Kokia priežiūra?

[M o k s l o][236] s r i t i s

1. Kas yra prof. Komonovskis?
2. Kurie moksliniai instrumentai gaminami išvežimui į užsienį?
3. Papildomos informacijos apie mokslininkus, prof. tyrinėtojus būtų labai vertinga, kurie dirba tyrinėjimo srityje.

P o l i t i n ė s r i t i s

1. Prašytume tolimesnių informacijų apie lietuvių kompartijos narius ir komitetus.
2. Kiekviena informacija, tvirtai pagrįsta, apie politinę situaciją būtų labai vertinga ir, tikimės, kad tokių informacijų gausite iš ekspertų.

Ū k i n ė s r i t i s

1. Pragyvenimo kaštai ir atlyginimai. Duokite autentišką statistiką įvairaus tipo žmonėms.
2. Gera statistika ir pranešimai apie žemės ūkį ir ūkinius klausimus bus labai vertinama.
3. Kurie fabrikai dirba išimtinai tiekimui Rusijai? Ir kurie išimtinai Sovietų Armijai?
4. Sovietų moksliniai ir pusiau moksliniai projektai.

Kokie darbininkai? Kokia pramonės gamyba? Kas iš jos vežama lauk? Į kur? Kas yra direktoriai?

5. Normavimas.

Ar visos gyventojų klasės gauna tas pačias normas? Jei ne, kurie yra skirtumai? Kurios normavimo kortelės yra išleidžiamos? Koks jų galiojimo laikas? Ar vartojamos kortelės restoranuose?
Kokia yra rūbų normavimo sistema?

6. Juodoji rinka.

Kainos.

7. Darbas.

Kiek žmogus yra laisvas pasirinkti darbą? Kurie svetimi darbininkai buvo atgabenti į Lietuvą? Kuriomis sąlygomis? Kokius jie turi dokumentus? Kurioms grupėms ar profsąjungoms priklauso įvairios darbininkų kategorijos?

[235] Sunykęs žodis.
[236] Sunykęs žodis.

S a u g u m o t a r n y b a

1. Jei galima, detalių apie sovietų kontržvalgybą ir jos metodus? Asmenų pavardes? Sekimo metodus?
2. Kuriuos asmens dokumentus yra kiekvienam žmogui būtina su savimi nešiotis? Kurie dokumentai yra reikalingi galimai kontrolei patenkinti? Gaukite galimai daugiau pavyzdžių su nurodymu apie jų paskirtį ir galiojimą.
3. Kurios specialios priemonės galioja prie sienos, pakraščio, aerodromo, karinių vietovių, etc.?
4. Kurie yra keliavimo suvaržymai? Kurie dokumentai reikalingi? Kaip jie gaunami? Kurie nuostatai dėl asmens kortelių atnaujinimo? Pasų? Kokie užsieniečiai, išskyrus rusus, atsilanko Lietuvoje? Kuriuo reikalu? Kurie yra pagrindiniai sienos punktai? Kurie suvaržymai naudoti važiavimo priemonėmis? Važiavimo licencijos? Benzino normavimas? Kariniai keliai, saulei nusileidus?
5. Yra labai svarbu gauti gimimo metrikus ir jungtuvių metrikus? Kurių draugijų nario kortelė būtų naudinga turėti?
6. Kaip dėl korespondencijos su užsieniu? Kaip veikia vidaus pašto tarnyba? Kokia cenzūra?
7. Kurioje apimtyje Lietuvos žmonės lankosi Rusijoje, Latvijoje, Estijoje? Kuriuos formalumus šiuo atveju reikia atlikti?

- o -

Nuorašas tikras /parašas neįskaitomas/ [be parašo]
VGPŠ Adjutantas

Nuorašo nuorašas tikras Krivaitis [parašas]
N. Adjutantas
1949. IV. 25.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 2,1. 7-8. Originalas. Mašinraštis.

165. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro įsakymas apygardai Nr. 23

1949 m. balandžio 25 d.

N V
1949. IV. 25.
Nr. 22-6 [237]

Visai slaptai

ĮSAKYMAS APYGARDAI Nr. 23
1949 m. balandžio mėn. 25 d.

[237] Numeris įrašytas ranka.

Organizacinė sritis

Konspiracijos sumetimais kampiniuose antspauduose ir susirašinėjime įsakau naudoti šiuos slapyvardžius:

§ 1.

Kampiniuose antspauduose:

LIŪTO Rinktinė- Aras /sutr[umpintai] AR/; Vadas ARV

LOKIO Rinktinė- Baras /sutr[umpintai] BR/; Vadas BRV

TIGRO Rinktinė- Cezaris /sutr[umpintai] CR/; Vadas CRV

§2.

Susirašinėjant ant vokų žymėti:

LIŪTO Rinktinei - M a r t y n u i ,

LOKIO Rinktinei - L a u r y n u i ,

TIGRO Rinktinei - J o k ū b u i .

§ 3 .

VYTAUTO Apygarda naudoja šiuos slapyvardžius:

Kampiniuose antspauduose - NEPTŪNAS /sutr[umpintai] N/;

Vadas NV.

Ant vokų rašyti: V i k t o r u i .

§4.

Rinktinių Vadams įsakau duotu šifru nurodyti tiesioginius ryšių punktus ir slaptavardžius bei slaptažodžius su šiais punktais susirišti. Rinktinių Vadai turi pasirinkti ir pranešti man rašytinius slaptavardžius.

§ 5.

Šis įsakymas galioja nuo jo paskelbimo dienos.

Liutauras [parašas]

1.e. NV p.

Šį įsakymą gauna KV, ARV, BRV ir CRV ir 1 egz. lieka N Štabe.

Krivaitis [parašas]

Adjutantas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 2,1. 15. Originalas. Mašinraštis.

166. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro raštas Tigro rinktinės vadui Dijakomui

1949 m. balandžio 26 d.

NV Slaptas

1949. IV. 26.

Nr. 24-5 TIGRO Rinktinės V a d u i

D i j a k o m u i

Mūsų Apygardą sukrėtė skaudi nelaimė: š. m. kovo mėn. 24 dieną žuvo Apygardos Vadas Br[olis] MIŠKINIS. Žuvimo priežastis - išdavimas.

Ši nelaimė, įvairūs sukrėtimai, o ypač mūsų ryšininkės LAISVĖS areštas nutraukė tiesioginį ryšį su Jumis. Todėl šį kartą į Jus kreipiamės per LOKIO Rinktinės Vadą Ž a i b ą. Tikimės, kad siunčiamos siuntos Jus pasieks.

Tikslesniam ryšiui užmegzti mes prašytumėme šifro būdu nurodyti mums tiesioginį punktą su Jūsų Rinktine, į kur galėtumėme pasiųsti savo ryšininką, o paskui galėsime nurodyti ir mes. Būtų gerai, kad Jūsų duotas ryšio punktas būtų netoli nuo gelžkelio, kas įgalintų patogesnį susisiekimą

Žuvus Apygardos Vadui br[oliui] MIŠKINIUI, Apygardos Vado pareigos laikinai eiti pavesta man, tačiau kartu nutarta kaip galint greičiau kviesti Jus galutinai šioms pareigoms perimti. Tikimės, kad bendram labui Jūs tai priimsite. Davus sutikimą Jums būtinai reikėtų atvykti į Apygardos Štabo būstinę arba persikelti į artimesnį rajoną nes gyvenant tokiame atstume būtų neįmanoma koks nors sėkmingesnis vadovavimas. Atvykti tektų, mūsų pasiūlymu, per partizanus. Pirmiausia pas LOKIO Rinktinės Vadą ŽAIBĄ, o iš ten - per Lapą- Aukštaitį ir t.t. Todėl tuo klausimu lauksime Jūsų skubaus atsakymo per p[artizaną] ŽAIBĄ.

Mūsų Vyr[iausia] Vadovybė veikia sėkmingai. Gavome nemaža organizacinių nurodymų ir nutarimų, kurie daugumoje yra projektinio pobūdžio. Kuomet tik šie projektai bus priimti, stengsimės supažindinti visus.

Pildydami Srities Vado įsakymą prašome taip pat skubiai pranešti apie Jūsų Rinktinės užimamą rajoną nurodant apskričių ir valsčių ribose. Taip pat lauksime žvalgybos žinių, kadangi Jūsų Rinktinės rajonas yra gana svarbus.

Perduokite brolišku sveikinimus visiems Jūsų Rinktinės vyrams.

Geriausios sėkmės. Lauksime atsakymo.

Liutauras [parašas]
L. e. N V p.

LYA, f. K-5, ap. 5, **b.** 44,1. 2. Originalas. Mašinraštis.

167. Tigro rinktinės vado Dijakomo raportas Vytauto apygardos vadui 1949 m. gegužės 24 d.

LP
CRV N e p t ū n o V a d u i
1949 m. geg[užės] mėn. 24 d.
Nr. 7-32 R a p o r t a s

Liečia: lenkų partizanus.

Su lenkų partizanais susitikome 1947 m. vasarą. Jų buvo keturi vyrai, tačiau vėliau vieną patys nušovė, todėl liko trys. Dažnai susitikdavome ir, be to, 1947-8 metų žiemą žiemojome vienoje vietoje. Jokių ginčių tarp mūsų nekilo, mes juos

traktavome kaip sau lygius, neskriaudėme nei tarnybos, nei maisto atžvilgiu. Vėliau taip pat dažnai susitikdavome, drauge pagyvendavome. Tarp mūsų visa gerai išėjo tol, kol lenkų partizanų buvo maža.

Lenkų partizanai yra neorganizuoti, jų yra maža ir gyvena po 2—3 žmones. Jokių ryšių tarp savęs nepalaiko, be to, nėra bendros vadovybės, neleidžia jokių įsakymų laikraštėlių ir pan. Tačiau paskutiniu metu jų susirinko didesnė grupelė - apie 11 žmonių. Praeitą žiemą žiemojo atskirai. Prieš žiemą buvome susitarę dėl ryšio, tačiau nei jie mums nieko neperdavė, nei mes jiems.

Aš visada lenkų partizanams aiškinau, kad mes turime bendrai kovoti prieš mūsų bendrą priešą- bolševikus, komunizmą, kad tam tikslui yra sukurta organizacija BDPS, kuri visiems yra bendra. Kviečiau į bendrą darbą.

Tačiau kai jų tik jėgos susilygino maždaug su tame rajone esančiomis mūsų jėgomis, pastebėjau, kad jie pradėjo su mumis ne taip draugiškai elgtis, kaip elgėsi anksčiau. Be to, pradėjo kurstyti gyventojus prieš mus, o tiems, kurie nusistatę mums draugiškai - grasinti. Žodžiu, pradėjo yla lįsti iš maišo. Lenkai pirmieji pradėjo rodyti savo šovinizmą ir nesilaikyti BDPS nuostatų - tęsti visiems bendrai kovą prieš komunizmą.

To maža. š. m. gegužės mėn. 16-17 dienomis susitikome su lenkų partizanais. Jie atėjo į mūsų stovyklą. Pasikalbėjome gana draugiškai. Tą patį visiems pakartojau, kad turime veikti bendrai, kad apskritai padarytume bolševikams juoko, jeigu mes dabar nepasidalytume teritorijomis ir pradėtume kovą tarp savęs. Atrodo, visi jie tam pritarė.

Tą patį vakarą išėjo mūsų keletas vyrų su lenkų partizanais. Lenkų buvo 10. Visi užėjo pas vieną lenką, kurs pavaišino juos samagonu[238] . Lenkai įgėrę pradėjo karščiuotis - vienas iš jų užvedė politinę kalbą, „esą lenku buvęs ir būsiąs...“ Kiti laikėsi gana ramiai, o kiti dargi peikė išsišokėlį. Minėtas išsišokėlis, kito lenko partizano, didelio šovinisto kurstomas, išsivedę dar vieną lenką partizaną laukan, taip pat girtą šeimininką ir pradėjo tartis, kad reikia nušauti porą lietuvių partizanų. Šitą pokalbį, kadangi jie išsigėrę garsiai kalbėjo, išgirdo mūsų sargybiniai ir perspėjo savo draugus. Be to, tą sužinojo ir visi lenkų partizanai. Kai kurie pasijuto labai nejaukiai ir viešai pareiškė, kad jie nemano su lietuviais šaudytis, ir išėjo į kitą namą. Išskyrus pora lenkų partizanų- likusieji tam nepritarė. Mūsiškiai nesitraukė ir buvo pasiruošę visokiems galimumams. Tačiau viskas baigėsi ramiai ir grįžo mūsiškiai su lenkais į mūsų stovyklą, kadangi lenkų mūsų stovykloje buvo likę daiktai. Lenkų išsišokėliai pačių lenkų partizanų į mūsų stovyklą nebuvo leidžiami, mat lenkai norėjo tuo išvengti galimo susišaudymo, nes mes, likusieji stovykloje, buvome įspėti apie lenkų partizanų blogus kėslus. Tokiu būdu keturi lenkų partizanai nuėjo kitu keliu, o šešiuose užėjo į mūsų stovyklą pasiimti daiktų.

[238]Naminė degtinė.

Stovykloje neleidau daryti jokių pasiaiškinimų ir liepiau lenkų partizanams tuojau apleisti stovyklą, nes kai kurie buvo įsigėrę. Šie be jokių ginčių apleido stovyklą, dauguma rimtai pasipiktinę saviškių elgesiu. Šiems išeinant iš stovyklos pastebėjome, kad ir anie keturi, kurie neva nuėjo kitu keliu namo, yra atėję prie mūsų stovyklos ir guli su paruoštais ginklais. Matomai jie bijojo, kad mes nepultume tų, kurie buvo mūsų stovykloje.

Minėti lenkų partizanų veiksmai mums padarė labai blogą įspūdį ir davė suprasti, kad vargiai bus galima su jais bendradarbiauti. Galimas daiktas, jie panašiai nesielgtų, jeigu jie būtų organizuoti, turėtų atsakingą vadą. Dabar pas juos nieko panašaus nėra. Veikia taip, kaip kam patinka, ir parodo savo lenkiškąjį šovinizmą.

Sekančią dieną aš jiems pasiunčiau laišką rusų kalboje.

Priede. Laiškas lenkų partizanams.

Dijakomas [parašas]
CR V

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 27,1. 14-16. Originalas. Rankraštis.

168. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro raštas Tigro rinktinės vadui

1949 m. gegužės 24 d.

N V
1949.5.24.
Nr. 33-5

C R V

Su nepaprastu nekantrumu laukiame Jūsų atsakymo dėl Jums pasiūlytų pareigų. Mūsų nuomone, Jums perėmus pareigas, nebūtų būtino reikalo apsigyventi mūsų rajonuose, kur šiuo metu vyksta nemaži siautėjimai. Jums reikėtų tik priartėti arčiau, kur būtų galima palaikyti spartesnis ryšys[239] su Vyr[iausia] ir Srities Vadovybėmis ir galima būtų dirbti. Taip pat būtinai reikėtų susitikti asmeniškai, pasikalbėti visais rūpimais klausimais ir galutinai suformuoti Apygardos Štabą.

Apygardos Štabo suformavimui norėtumėme gauti pareigūnų ir iš Jūsų rinktinės tarpo, nes tuomet Štabas apimtų visas rinktines. Lauksime Jūsų pasiūlymų.

Nežinia, ar greit Jus mūsų siuntos pasiekia, bet reikia tikėtis, kad tuojau viską išsiaiškinsime.

[239] Taip dokumente.

Sveikinimai Jums ir Jūsų Kovos Broliams.

Liutauras [parašas]
1. e. N V p.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 44,1. 3. Originalas. Mašinraštis.

169. Tigro rinktinės štabo žvalgybos žinios

1949 m. gegužės 26 d.

LP
CRŠ
Nr. 1-33

Ežerėnai, 1949. 5. 26.

Žvalgybos žinios

1. Karinės žinios.

a) Š. m. gegužės mėn. pradžioje pastebėtas didesnis rusų kariuomenės judėjimas Švenčionėliuose. Juose atvyko nežinomo dydžio artilerijos dalinys. Be to, pastebėtas karininkas generolo laipsnio. Karininkai atvykę su šeimomis. Atvykę iš Vakarų Vokietijos. Manoma, atvyko į Švenčionėlių poligoną manevrams.

b) Miestuose ir miesteliuose, be to, kai kuriose vietose ir kaimuose pavasarį buvo surašinėjami didesni butai kariuomenės reikalams. Surašinėjimą atliko rusų kariuomenės karininkai.

c) Š. m. gegužės pabaigoje Adutiškio miestelio administracija gavo iš karinės valdžios įsakymą atituštinti miesto ligoninę. Administracija įsakė ligoniams apleisti ligoninę. Ar panašų įsakymą gavo ir kitos ligoninės, žinių neturiu.

d) Kiekviename valsčiaus miestely bolševikų pajėgos maždaug sekančios: keli NKGB žemesniųjų laipsnių karininkai, keli žem[esniųjų] laips[nių] NKVD karininkai, 3-5 milicininkai ir 20-25 istrebiteliai.

Be to, ginkluoti žymesnieji civiliniai administracijos valdininkai. Apskrities mieste, be aukščiau paminėtų, yra nuolatinis NKVD kariuomenės garnizonas - 30-40 vyrų. Visai Švenčionių apskričiai vadovauja NKGB pulk[ininkas] Berezinas.

Be to, netoli Mielagėnų miestelio, Mielagėnėliuose, yra rusų kareiviai, kurie seka lėktuvų judėjimą.

2. Kova prieš partizanus ir lietuvių tautą.

a) Pavasarį pastebimas didelis vietinių garnizonų aktyvumas: pasalas rengia dieną ir naktį. Bastosi po 10-15 žmonių be pertraukos. Jų yra visur: ir gyvenvietėse, ir pamiškėse. Ypatingai didelis siautimas yra prie Antanų miško, esančio Adutiškio, Tverečiaus valsčiuose ir Pastovių (BSSR) rajone. Pastovių rajono miško dalyje bastosi nuolatiniai daliniai iš 8 vyrų, kurį sudaro: du kareiviai ir 6 žem[esniojo] laips[nio] karininkai. Beveik nuolat apšaudo pamiškes.

b) Rengia pasalas labai slaptai. Dažnai net ir vietiniams gyventojams nesirodo. Žmonės pastebi tik pėdsakus.
c) Minėtas miškas žiemos metu buvo keletą kartų krečiamas. Ypatingai stiprus siautimas buvęs š. m. kovo mėn. 12, 13 dienomis.

Valyme dalyvavo apie 500 žmonių: visi garnizonai vietiniai, Pastovių garnizono kareivių, iš Lydos. Vadovavo pulk[ininkas] Berezinas, Švenčionių apskr[ities] NKGB viršininkas. Dauguma miško kvartalų buvo pereiti „vilnimi". Vienas kvartalas „vilnimi" buvo pereitas tris kartus.

Partizanų nuostoliai: vienas pateko sužeistas - laukia teismo ir antras —vokietis, Antrojo pasaulinio karo dalyvis, pasidavė taip pat gyvas. Rusų nuostoliai: 3 užmušti ir vienas sužeistas. Charakteringa rusų taktika pagauti gyvus: iš sugauto vokiečio sužinojo, kad vienoje miško dalyje gyvena du partizanai ir viena partizanė. Tokiu būdu rusai nutarė pagauti juos gyvus. Minėti partizanai buvo apsupti, rusai priėjo visai arti. Tačiau minėti partizanai pradėjo šaudyti ir nušovė tris rusus ir vieną sužeidė. Tačiau vienas partizanas irgi buvo sunkiai sužeistas ir iš užpakalio nučiuptas gyvas.

Buvo atrasta ir kita partizanų stovykla, kuri pasitraukė ir buvo persekiojama iki 10 val. vakaro. Mat buvo mėnesiena. Iš šios stovyklos rusams pateko minėtas vokietis.
d) Civiliniai gyventojai smarkiai terorizuojami. Už menkiausius niekniekius areštuojami, kiekvienam prikišama „turėjimas ryšio su banditais", tardomi, mušami, savaitėmis be reikalo pralaikomi kalėjimuose ir areštinėse. Didžiausia prievarta verbuojami šnipai ir išdavikai. Jiems grasinama išvežimu į Sibirą turto likvidavimu, uždarymu į kalėjimą.
3. Ekonominės žinios.
a) Žmonės prievarta grūdami į kolchozus. Š. m. balandžio mėn. pabaigoje į Guntauninkų kaimą Tverečiaus valsčiuje, atvažiavę rusų 4 mašinos su enkavedistais ir paskelbė gyventojams, esą jeigu kas nesirašys į kolchozus, tą išvešime į Sibirą. Žmonės nė vienas nesirašė. Vis dėlto mašinos išvažiavo tuščios. Vėliau, jau gegužės mėn., atvažiavo enkavedistai ir nieko nesiklausę surašė visus į kolchozus, ir iš pačių gyventojų paskyrė kolchozo vadovybę. Patys surašinėtojai vartojo šitokią provokaciją: „nebūkite kvailiai, rašykitės į kolchozus, jeigu valdžia reikalauja, vis tiek bus karas ir rudenį viskas vėl liks jums kaip buvę..."

Be to, yra atsitikimų, kad versdami gyventojus rašytis į kolchozus, enkavedistai šaudo žmonėms virš galvų. Kitus keletas enkavedistų su lazdomis ginkluoti išsiveda laukan ir grasina mušimu, jeigu nesirašys į kolchozą.

Ypatingai tuos gyventojus kankina, kurie turi giminystės ryšius su partizanais.

Panašias represijas sovietai vartoja ir rinkdami vidaus paskolą. Gyventojai žiauriausiu būdu verčiami pasirašyti didžiausias sumas.
b) Kadangi gyventojai iki šiam laikui slėpė faktinį galvijų ir šiaip turto skaičių, tai labai nenorėdami, kad visa tai patektų sovietams pusdykiai, pardavinėja

karves, arklius ir kitką. Be to, norėdami paslėpti, atiduoda žmonėms į kitą respubliką - Gudiją, manydami pasikeitus laikams, nori tokiu būdu susidaryti pradžią savo ūkiui atkurti.

4. Gyventojų moralė.

Apskritai gyventojai gerokai rusų įbauginti išvežimu į Sibirą, kadangi jau daug žmonių išvežta. Be to, žmonės žino, kad Sibire jų laukia badas, šaltis ir sunkus darbas. Todėl neretai pirmieji į kolchozus rašosi „kulokai“[240]. Gyventojai labiausiai laukia karo. Karo buvimu visi tiki, tik skundžiasi, kad jo taip ilgai reikia laukti. Apskritai gyventojai kalba, kad jeigu dar nebus karo metus, kitus, tai bus ne tik sunaikintas visas žmonių turtas, bet ir visi žmonės bus išvežti į Sibirą.

Žinios iš Gudijos respublikos

1. Karinės žinios.

a) Ir BSSR, kaip ir Lietuvoje, yra surašinėjami butai kariuomenės reikalams. Vidžių rajone (apskrity), Siginės dvare buvo vaikų prieglauda, tačiau š. m. gegužės mėn. pradžioje vaikus išvežė nežinia kur, o patalpas atituštino. Tuo tarpu jos tuščios.

b) Valdžios organai leidžia žmonėms gandų kad esą gali eiti dideli kariuomenės junginiai, su artilerija ir tankais, ir kviečia gyventojus nenusigąsti, nes esą būsią dideli manevrai.

c) BSSR gyventojai - jaunuoliai, kuriems atėjo laikas tarnauti kariuomenėje, į kariuomenę neimami, bet į savanorišką darbą [(...)][241] - daugumoje į Donbaso anglies šachtas. Jaunuoliai į šiuos darbus neina, kai ateina šaukimo laikas - slapstosi. Jie yra gaudomi ir prievarta gabenami į šachtas, nors skaitoma, kad tai yra savanoriai. Praėjus šaukimo laikui, jie iki kito šaukimo neliečiami.

d) Demobilizacija pravesta nesuprantamai. Pav[yzdžiui], tų pačių metų vyrai, tarnaujantieji tose pačiose ginklo rūšyse, galimas daiktas, ne toje pačioje vietoje, vieni yra demobilizuoti, kiti - iki šiam laikui tarnauja kariuomenėje.

e) Apskritai baltarusiai nekenčia bolševikų, daugumas vyrų nėjo į kariuomenę, slapstėsi miškuose, o, paskelbus amnestijos įstatymą užsiregistravo. Karo atveju nieks nežada eiti į rusų kariuomenę. Šiuo metu jokių pogrindinių organizacijų nėra. Apskritai gyventojuose tautinis susipratimas — beveik joks. Jie daugiau nekenčia santvarkos, o ne tautos ar valstybės. „Bet kas, kad tik būtų geriau gyventi... “

Mūsų santykiai geri, draugiški. Iš viso apie lietuvius baltgudžiai gerai atsiliepia, dar netgi geriau negu apie kitas tautas.

[240] Ūkininkai, vad. buožės (rus.).

[241] Neįskaitoma santrumpa.

2. Kariniai įrengimai.

a) Halousko aerodromas - žiūr. žemėl[apį]. Kazėnai - lenkiškas 1:100.000, 1932 met[ų] laidos. Minėtas aerodromas randasi: iš rytų - kelias nuo Staurovo į Halousko palivarką, iš žiemių-miško Žvyryne piet[inis] pakraštys, iš pietų ir vakarų - vieškelis Kazėnai - Ūsčiai.

Minėtame aerodrome nėra nei angarų, nei kokių nors kitokių įrengimų. Jame gali tik nusileisti lėktuvai. Pereitais metais, truputį paaugus žolei, skubiai buvo nušienautas. Dabartiniu metu jį naudojo pašto lėktuvai. Prieš prasidedant karui tarp rusų-vokiečių 1941 m., jame stovėjo įvairios paskirties lėktuvai: bombonešiai, naikintuvai ir žvalgybiniai. Apskritai aerodromas didelis, lygus. Kadangi bendrai kraštas yra žemas ir lygus, tai aerodromas pavasarį ir rudenį esti šlapias.

Vokiečių-rusų karo metu, kai įsigalėjo rusų partizanai - sovietai, šį aerodromą naudoj o numetimui ginklų, šaudmenų, įvairių reikmenų. Jame nusileisdavo rusų lėktuvai ir paimdavo sunkiau sužeistuosius. Apskritai jis buvo pilnoje partizanų kontrolėje, kadangi yra tarp miškų.

Šiuo metu jokių darbų jame nepastebima, tik žmonės kalba „esą atskris į aerodromą lėktuvai..

Apie šį aerodromą surinksiu smulkesnių žinių.

3. Ekonominės žinios.

a) Apskritai Baltgudija gerokai nukentėjo nuo karo. Vokiečiai degino ne tik trobesius, bet ir gyventojus. Yra kaimų, kuriame neliko nė vieno gyventojo. Kitur šiaip taip žmonės atsistato. Kurie tarnavo rusų kariuomenėje arba buvo partizanuose, tiems valdžia davė medžio pasistatyti nedidelei trobai. Jokios kitos paramos nebuvo duota. Dar ir dabar yra gyvenančių „zemliankose“ — įsikasę žemėse. Nežiūrint, kad gyventojai neturėjo nei galvijų, nei javų, patys mirė badu, valgė duoną, keptą iš samanų, iš žolių, medžio pjuvenų, vaikščiojo su sutinusiais pilvais - bolševikai iš pirmųjų metų uždėjo dideles normas, kurių, žinoma, nieks neatiduodavo. Tačiau bolševikai atvažiuodavo ir viską patys paimdavo, nežiūrint, kad likdavo badu miršta vaikai ir paliegę žmonės. Iš to galima spręsti, kad Rusijoje pirmieji pokariniai metai buvo labai sunkūs. Visa tai yra ne šiurpi pasaka, o tikrovė. Tai mes matėme savo akimis.

b) Baltarusijoje norma tokia: už ha - 135 k[i]l[o]g[ramai] javų, tam tikras kiekis k[i]l[o]g[ramų] mėsos ir sviesto. Be to, vidaus paskolos verčia sumokėti kuo didžiausią sumą.

c) Tuo tarpu Baltarusijoje į kolchozus nevaro, nes gyventojai neturtingi, ir, kuriant kolchozus, reiktų duoti jiems pagalbos. Kas kita Lietuvoje: sudarius kolchozus, daug turto atlieka, kurį galima pasiųsti į Rusiją

Nežiūrint, kad gyventojai daugumoje neturtingi, kolchozų nenori, ir šiaip taip atsikuria ūkiai, žmonės turi duonos, bulvių.

4. Administracinis suskirstymas.

a) Oblastis[242] - gubernija, rajonas - apskritis, sielsovietas[243] -mažesnis už mūsų valsčių, tačiau didesnis už seniūniją. Tačiau administraciniu atžvilgiu yra lygus mūsų valsčiui.

b) Rajono mieste yra garnizonas, kuris savo apimtimi yra lygus mūsų valsčiaus garnizonui. Kiekviename sielsoviete yra učastkavas[244] —milicininkas. Rajone yra 10-15 sielsovietų.

Kitos žinios.

Perėjimui tarp respublikinės sienos jokių dokumentų nereikia. Judėjimas yra visiškai nevaržomas.

BSSR vyrai turi tik „Voenij bilet“ - kariškas liudijimas. Kitokių dokumentų nereikia. Lietuvoje turi turėti taip pat „Voenij bilet“ ir dar „Asmens liudijimą". Kurių neliečia karo tarnyba, tie turi turėti „Asmens liudijimą“ ir „spravką“[245] apie tai, kad neliečia karo tarnyba.

Gudijoje moterys visiškai neturi jokių asmens dokumentų, nesvarbu, kokio jos amžiaus. Jeigu joms reikia keliauti įvairiais reikalais į didesnius miestus ar į kitą respubliką, tai joms išduoda „spravką“ sielsovieto pirmininkas be foto, tik pažymi vardą, pavardę, gimimo metus ir gyvenamąją vietą. Pirmininkas uždeda sielsovieto antspaudą. Prisiųsiu pavyzdį vėliau.

Tigro Rinktinės Vadas [be parašo]

P. S. Paskutinėmis žiniomis - į Vidžius atvyko apie 300 rusų kareivių su mašinomis ir benzino bačkomis. Kad yra kariuomenės - tai faktas, tačiau koks skaičius - nežinia. Atvykimo tikslas ir apskritai smulkesnės žinios - nežinomos.

Taip pat šiomis dienomis lygina gyventojai Halousko aerodromą. Minėtas aerodromas yra Vidžių rajone.

Dijakomas [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 38,1. 4—10. Originalas. Rankraštis.

170. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro įsakymas apygardai Nr. 24

1949 m. gegužės 30 d.

N V
1949. V. 30

Slaptas - org.

[242] Sritis (rus.).
[243] Kaimo, apylinkės taryba (rus.).
[244] Apylinkės įgaliotinis (rus.).
[245] Pažymą (rus.).

Nr. 34-6 Į S A K Y M A S A P Y G A R D A I Nr. 24.
1949 metų gegužės mėn. 30 d.

Rikiuotės sritis

§ 1.

1949 metų kovo mėn. 24 dieną, klastingo niekšo išduotas, nelygioje kovoje didvyrio mirtimi žuvo N Vadas br[olis] M i š k i n i s , kartu su kitais 6 iki mirties ištikimais Kovos Broliais.

Nemirštama garbė ir atminimas Tautos Didvyriams, kritusiems kovoje dėl Lietuvos Laisvės.

Pagrindas. LIŪTO Rinktinės Vado raportas Nr. 154 iš 1949. 3. 27.

§2.

VYTAUTO Apygardos Vadovybės Narių ir Kovos Dalinių Vadų nutarimu nuo 1949 metų balandžio mėn. 4 dienos esu laikinai paskirtas eiti N Vado pareigas.

Pagrindas. VYTAUTO Ap[y]g[ardos] Vadovybės Narių ir Kovos Dalinių Vadų nutarimas iš 1949. 4. 4.

§3.

1949 metų vasario mėn. 11 dieną, išduotas ir priešo apsuptas, bunkeryje didvyrio mirtimi žuvo N Štabo Viršininkas br[olis] L a i s v ū - n a s ir 1949 m. vasario mėn. 16 d. sunkiai sužeista, patekusi į priešų nagus, didvyrės kankinės mirtimi nuo žaizdų mirė N Štabo ryšininkė sesė R a m u n ė l ė .

Nemirštama garbė ir atminimas Tautos Didvyriams, kritusiems kovoje dėl Lietuvos Laisvės.

Pagrindas. N Adj[utanto] raportas Nr. 7 iš 1949. 2. 25.

§4.

1949 m. kovo mėn. 25 dieną į Sovietų Sąjungos gilumą ištremtas N Ūkio Skyriaus Viršininkas A l g i m a n t a s .

Pagrindas. LIŪTO Rinktinės] Vado raportas Nr. 155 iš 1949. 3. 28.

§5.

LIŪTO Rinktinės Ūkio Skyriaus Viršininkas K i r v i s nuo 1949 metų gegužės mėn. 1 dienos iš einamųjų pareigų atleidžiamas ir nuo tos pat dienos skiriamas N Ūkio Skyriaus Viršininku.

Pagrindas. Paskyrimo raštas Nr. 35-1 iš 1949. 5. 5.

§6.

1949 metų kovo mėn. 15 dienos naktį, žygio metu, susidūrus su priešu žuvo N Ūkio Skyriaus Susisiekimo-Ryšio Poskyrio Viršininkas br[olis] T a u r a s .

Nemirštama garbė ir atminimas Tautos Didvyriams, kritusiems kovoje dėl Lietuvos Laisvės.

Pagrindas. LIŪTO Rinktinės] Vado raportas Nr. 156 iš 1949. 4. 1.

§ 7.

1949 metų vasario mėn. 27 dieną, atliekant pavestas pareigas, priešo buvo areštuota N Štabo ryšininkė sesė L a i s v ė-J u r g i n a s.

Pagrindas. N Adj[utanto] raportas Nr. 8 iš 1949. 3. 30.

§ 8.

Rinktinių vadams įsakau sudaryti visų sužeistųjų partizanų sąrašus ir suteikti jiems teisę nešioti sužeidimo ženklus pagal sužeidimo ženklo dėvėjimo taisykles.

Pagrindas. K Srities Vado įsakymas Nr. 4 § 2 iš 1949. 2. 28.

§ 9.

LIŪTO Rinktinės BERŽO Kuopos ŽALGIRIO Būrį, kaipo perėjusį į U Apyg[ardą], nuo 1949 metų gegužės mėn. 1 dienos išskiriu iš N Apygardos sudėties.

Pagrindas. ARV įsakymas Nr. 18 iš 1949. 5. 18.

§ 10.

Šį įsakymą vykdyti nuo jo paskelbimo dienos.

Liutauras [parašas]
1. e. N V p.

Įsakymą gauna
KV, ARV, BRV, CRV ir 1 lieka N Štabe.

Nuorašus
UV, NV, ŠV.

Krivaitis [parašas]
N Adj[utantas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12,1. 75. Originalas. Mašinraštis.

171. Tigro rinktinės 5-o rajono kuopos vado Voldemaro raportai Tigro rinktinės vadui

1949 m. gegužės 30 d.

LP 3-čios
„Tigro" Rinktinės
5-to raj[ono] kuop[os] Vadas
Nr. 1 Rinktinės Vadui
1949 m. gegužės 30 d. Raportas

Pranešu Tamstai, kad š. m. 10 d. gegužės m[ėn.] atvyko partizanas Šernas iš Kretuonių kaim[o], Kaltanėnų valsč[iaus]. Kolei kas nori su mumis gyventi mūsų rajone.

Raportas

Pranešu Tamstai, kad š. m. 15 d. balandžio m[ėn.] nuo išvežimo išbėgo Baušys iš Vasiulių kaim[o], valsč[iaus] Daugėliškio.
Nori, kad priimtum į partizanus.

Kuop[os] Vadas
Voldemaras [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 34,1. 2. Originalas. Rankraštis.

172. Tigro rinktinės 5-o rajono 1-o būrio kuopos vado Voldemaro raportai Tigro rinktinės vadui

1949 m. gegužės 30 d.

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės
5-to raj[ono] 1 būr[io] kuop[os] Vadas
Nr. 1 Rinktinės Vadui
1949 m. V. 30 d. Raportas

Pranešu Tamstai, kad š. m. gegužės m[ėn.] 15 d. Reškutėnų skaityklą ir krautuvę sunaikinom valsč[iuje] Kaltanėnų.

Raportas

Pranešu Tamstai, kad š. m. birželio m[ėn.] 1 d. Mažėnų kaim[e], Rimšės valsč[iuje] sunaikinom kolchozo skaityklą ir krautuvę.
Krautuvininko paėmėm šautuvo [...][246]

5-to raj[ono] Kuop[os] Vadas
Voldemaras [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 34,1. 3. Originalas. Rankraštis.

173. Tigro rinktinės 5-o rajono kuopos vado Voldemaro raportas Tigro rinktinės vadui

1949 m. gegužės 31 d.

LP 3-čios
„Tigro“ Rinktinės
5-tos kuop[os] Vadas

[246] Neįskaitomas žodis.

Nr. 1 Rinktinės Vadui
1949 m. geguž[ės] 31 d. Raportas

Pranešu Tamstai, kad š. m. baland[žio] m[ėn.] 20 d. kaim[e] Rubelninkų, valsč[iuje] Mielagėnų, prie namo su istrebiteliais laike kautynių buvo užmušti 3 istrebiteliai, 1 sužeistas. Su Ignalinos istrebiteliais mūsų nuostolių nebuvo.

Voldemaras [parašas]
5-to raj[ono] Vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 34,1. 4. Originalas. Rankraštis.

174. Bendrojo demokratinio pasipriešinimo sąjūdžio rusų - bolševikų okupacijos meto baudžiamasis statutas

1949 m. birželio 1 d.

P r o j e k t o nuorašas

BENDRO DEMOKRATINIO PASIPRIEŠINIMO SĄJŪDŽIO
rusų - bolševikų okupacijos meto
BAUDŽIAMASIS STATUTAS

Bendrieji nuostatai

1. Kiekvienas asmuo, Lietuvos ar svetimos valstybės pilietis, veikiąs prieš lietuvių tautos interesus arba savo veiksmais daręs ypatingą žalą lietuvių tautos dvasinėms ar materialinėms vertybėms, yra baudžiamas.
2. Bausmių rūšys:
   a/ mirties bausmė,
   b/ įspėjimas.

Nusikaltimų rūšys.

3. Kas nusikalto šnipinėjęs laisvės sąjūdžio veiklą ir surinktas žinias teikęs okupacinės valdžios organams arba kokiais nors kitais būdais kenkęs laisvės kovos sąjūdžiui, tas yra baudžiamas m i r t i e s b a u s m e .
   Pastaba. Jei turi, konfiskuojama turto dalis.
4. Kas nusikalto, su ginklu arba be ginklo, pavieniai ar gaujoj, daręs apiplėšimus, tas yra baudžiamas mirties bausme.
   Pastaba I. Jei turi, konfiskuojama turto dalis.
   Pastaba II. Jei plėšikauja nepilnametis, kuriam nesukako 18 metų, jis, jei turi ginklą nuginkluojamas ir perduodamas globoti artimiesiems.
5. Okupacinės valdžios pareigūnas, ypatingai žiauriai vykdąs okupacinės valdžios priemones, nukreiptas prieš vietos gyventojus, yra baudžiamas m i r t i e s b a u s m e .
   Pastaba. Jei turi, konfiskuojama turto dalis.
6. Kas nusikalto, iš kerštо arba savanaudiškumo sumetimais, įskundinėjęs gyventojus okupacinės valdžios organams, kai dėl jo įskundimų ne ma-

žiau kaip du gyventojai buvo ar yra kalinami arba ištremti, tas yra baudžiamas m i r t i e s b a u s m e .

Pastaba. Jei turi, konfiskuojama turto dalis.

7. Kas naudodamasis savo padėtimi sąmoningai stengiasi išrauti iš lietuvio širdies tautinę sąmonę ir įskiepyti jam nutautinimo dvasią, tas yra baudžiamas m i r t i e s bausme.

Pastaba. Jei turi, konfiskuojama turto dalis.

8. Kas nusikalto šio statuto 3-7 straipsniuose įmatytais nusikaltimais, bet tai padarė nesąmoningai, nesuprasdamas savo veiksmų kenksmingumo ir yra vilties, kad įspėtas daugiau nebenusikals, tas įspėjamas vieną kartą žodžiu ar raštu. Jei įspėtasis nusikaltėlis nepasitaiso, jis baudžiamas m i r t i e s b a u s m e .

Pastaba. Darant įspėjimą gali būti konfiskuojama turto dalis.

9. Kas buvo nusikaltęs veikdamas prieš lietuvių tautos interesus arba savo veiksmais ypatingai kenkdamas lietuvių tautos dvasinėms ar materialinėms vertybėms, bet jei jau nemažiau kaip vieneri metai yra nutraukęs savo kenksmingą lietuvių tautai veiklą, tas šiuo metu statutu dabar nebaudžiamas, bet jis neatleidžiamas nuo atsakomybės tada, kai bus atstatyta Lietuvos Nepriklausomybė.

Baigiamieji nuostatai.

10. Šis statutas galiojanuo jo paskelbimo dienos iki bus atstatyta Lietuvos Nepriklausomybė.
11. Šiam statutui vykdyti taisykles leidžia Vyriausias Ginkluotų Pajėgų Vadas.
12. Nebegalioja visi anksčiau paskelbtieji karo meto baudžiamieji nuostatai, kurių liečiamieji klausimai išspręsti šiuo statutu, ir ypač tie nuostatai, kurie šiam statutui prieštarautų.

- o -

Nuorašas tikras Krivaitis [parašas]
N. Adj[utantas]

1949. VI. 1.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 1,1. 9-10. Originalas. Mašinraštis.

175. Tigro rinktinės žinios apie priešą

[1949 m., ne anksčiau kaip birželio 16 d.][247]

Nr. 15-58

[247] Data nustatyta pagal dokumento turinį ir kitus dokumentus.

Žinios apie priešą

1. Š. m. birželio mėn. pradžioje į Daugėliškį, Švenčionių apskrity, atvyko apie 30 kareivių, kurių uždavinys - statyti sekimo punktus - trigonometrus. Tokių punktų jau yra keletas pastatyta - Daugėliškio valsčiuje - Grigiškės ir Vasiulių kaimuose.
2. Tarp miestelių Mielagėnai-Tverečius ant vieškelio pastatyti nauji tilteliai— senų vietoje. Tą darbą atliko Mėčionių kaimo Mielagėnų valsčiaus] gyventojai, kurie prievarta buvo išvaryti ir dirbo pirmą ir antrą Sekminių dienomis.
3. Tarp Adutiškio ir Tverečiaus nuo š. m. birželio mėn. 8 d. pradėtas platinti vieškelis, nežiūrint, kad šis vieškelis yra normalaus platumo. Tam reikalui naudojami du traktoriai, kurie lygina kelio šonuose griovius.
4. Į Tverečiaus v[alsčių], Čemakiškės ir Guntauninkų kaimus atvyko vietinių gyventojų giminės - trys šeimos iš Sankt Peterburgo. Jos pasakoja, kad rusų valdžios organai ne tik leidžia laisvai išvykti iš Sankt Peterburgo, bet dargi ragina, esą dėl galimų bombardavimų.
5. Š. m. birželio mėn. 16 d. skubiai buvo pastatytas stambesnis tiltas ant upelio prie Paliesiaus dvaro, Mielagėnų valsčiuje. Gyventojams buvo įsakyta pastatyti iki vakaro. Kadangi iki vakaro tiltas nebuvo baigtas, tai gyventojai statė per naktį.
6. Platinamas kelias Pastovys-Adutiškis-Švenčionys. Pjaunami rugiai abiejuose šonuose po 5 metrus. Posūkiuose - po 8 metrus.
   Tokie patys darbai atliekami BSSR-Šarkauščinos-Vidžių rajone.
   Kelias, einantis iš Šarkauščinos į Kazėnus, ne tik platinamas, bet pagal mačiusiųjų pasakojimus pakelėse užkasamos kažkokios statinės su nežinomu tūriu. Ant statinių yra raidė „A“.
7. Adutiškio valsčiaus jaunimui, gimusiam 1929 m. ir 1930 m., įteikti šaukimai kariškam apmokymui, kurs prasidės birželio mėn. 27 d. Atvykti į Mielagėnus.
8. Vidžiųrajone, per Drūkšos upę nuo Halousko aerodromo į Vidžius, žadama statyti tiltą. Iki šiam laikui šioje vietoje jokio tilto nebuvo. Tai būtų artimiausias kelias tarp Vidžių ir aerodromo.
9. Adutiškio valsč[iuje] į Jakelių kaimą atvykęs rusų kariuomenės majoras Kapralovas - iš kur nežinia - padarė gyventojų susirinkimą laike kurio pasakęs, esą gali būti didesni rusų kariuomenės judėjimai ir, jeigu atsitiktų, kad kareiviai imtų arklius ar karves, tai kad gyventojai neprotestuotų, nes gali jiems tas kainuoti gyvybę.
   Analogiškas susirinkimas buvo padarytas Vidžių rajone, Išdegėlių kaime. Turinys tas pats.
10. Adutiškio valsčiuje sudaryti du kolchozai: vienas - Pociškės, antras- Naujasalio kaimuose.
    Apskritai plačiai kalbama apie karo galimumą. Tarnautojai ir žiauresni komunistai gerokai susirūpinę dėl ateities.

Gyventojų ir partizanų moralė vidutinė.

Dijakomas [parašas]
CRV

R S. Apskritai aš Jums siunčiu žinias tik įdomesnes ir kariškos vertės. Visos kitos - kaip, sakysim, gandai - tie patys, kaip ir pas Jumis. Todėl, užpildydami žiniomis blankus iš mano Rinktinės, dėkite tokias pačias, kaip ir pas save.

D.[248] [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 38,1. 23-24. Originalas. Rankraštis.

176. Tigro rinktinės 11-os kuopos vado Gailiaus raportas Tigro rinktinės vadui

1949 m. birželio 22 d.

LP 3-čios Slaptas
„Tigro“ Rinktinės
11-tos kuop[os] Vadas
Nr. 4
1949 m. birž[elio] m[ėn.] 22 d. Rinktinės Vadui

Raportas

Pranešu Tamstai, kad šiais m[etais] birželio m[ėn.] patvarkėm savo krašte išgamas, kurie išdavinėjo žmones ir trukdė partizanų veikimą: Vileitų kaime - vieną Antanų kai[me] — tris, Čemakiškės kai[me] vieną naujakurį, kuris atvažiavęs iš Rusijos. Jiem biškį įkrėtėm į kailį, kad tolimesniam laikui pasitaisytų.

(pas[irašė]) Gailius [parašas]
11-tos kuop[os] vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 29,1. 4. Originalas. Rankraštis.

177. Tigro rinktinės 11-os kuopos vado Gailiaus raportas Tigro rinktinės vadui

1949 m. birželio 26 d.

LP 3-čios Slaptas

[248] D raide pasirašo Dijakomas.

„Tigro" Rinktinės
11-tos kuop[os] vadas
Nr. 5
1949 m. birželio m[ėn.] 26 d. Rinktinės Vadui

Raportas

Pranešu Tamstai, kad šiais m[etais] birželio mėnesio 26 dieną sušaudėm Bobėnų seniūną ir kartu jo žmoną, jie dirbo prieš Tautą, rusų pusėj, dokumentų jokių neturėjo. Gylys Adolfas, iš Petrošiūnų kaimo, Tverečiaus v[alsčiaus], amžiaus 25 metų, o jo pana iš Rusijos, kolchoznikė, Vera, gimimo iš 26 metų[249]. Jie sušaudyti kartu ant vietos, Pašilėj pas Verą namuose, sušaudyti Tautos išdavikai.

(pas[irašė]) Gailius [parašas]
11-tos kuop[os] vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 29,l. 5. Originalas. Rankraštis.

178. Tigro rinktinės 7-os kuopos vado Pušyno raportas Tigro rinktinės vadui 1949 m. birželio 29 d.

LP 3-čios Slaptas
„Tigro" Rinktinės
7-tos kuopos vadas
Nr. 5
1949 m. VI. 29 d.

Raportas
Rinktinės Vadui

Pranešu Tamstai, kad 1949 m. VI. 26 d. buvo įvykdyta mirties bausmė gyventojui Adolfui Gyliui, Petrošiūnų km., Tverečiaus vals[čiuje], ir jo žmonai rusei kolchoznikei. Bausmė buvo įvykdyta už šnipinėjimą ir išdavystę. Bausmę įvykdė mano grupės partizanai: Gaidys, Pipiras, Gailius ir Mikasius.

(pas[irašė]) 7-tos kuopos vadas
Pušynas [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 32,l. 6. Originalas. Rankraštis.

[249] Taip dokumente.

179. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro raštas Tigro rinktinės vadui

1949 m. liepos 5 d.

K
N V
1949.7.5.
Nr. 50-5
[gauta
20. VIII. 1949.
Nr. 52][250]

S l a p t a s

CRV

Broliškai dėkoju už Jūsų laiškus ir siuntas, kurias gavau š. m. liepos mėn. 1 dieną. Labai džiugu, kad mums vėl pavyko atstatyti ryšys, kuris ir nėra toks greitas, bet, atsižvelgiant į visas sąlygas, pakankamas.

Su nepaprastu susidomėjimu skaičiau visus Jūsų laiškus ir susipažinau su visomis Jūsų iškeltomis mintimis bei žiniomis. Aš pilnai suprantu Jūsų išdėstytas priežastis, kurios verčia atsisakyti užimti Apygardos Vado pareigas. Savaime suprantame, kad šiuometinis Jūsų postas yra be galo svarbus ir Jūsų veikla turės lemiamos reikšmės ateičiai, sprendžiant to krašto suvereninį priklausomumą.

Esant tokiai padėčiai, Apygardos Vado klausimas kolei kas lieka atviras. Tuo reikalu pasiunčiau užklausimą mūsų Srities Vadovybei ir iš tenai lauksiu atsakymo. Prie progos galiu priminti, kad p[artizanas] ŽALGIRIS šiuo metu nebevadovauja mūsų sričiai, bet dirba mūsų Vyriausioje] Vadovybėje. Srities Vado pareigas eina kaimyninės /ALGIMANTO/ Apygardos Vadas br[olis] ŠARŪNAS, tačiau Jūsų siųsti laiškai pasieks ir p[artizaną] ŽALGIRĮ.

Apygardos Vado klausimas, savaime suprantama, negalės sutrukdyti mūsų tolimesnės veiklos. Kiek sąlygos leis, stengsiuosi tęsti pradėtąjį darbą ir dalintis su Jumis visais pasiektais laimėjimais.

Prieš porą dienų gavau dideles siuntas iš Srities ir Vyriausios] Vadovybių tačiau dėl laiko stokos dar negalėjau padaryti visų raštų nutarimų bei nurodymų nuorašų ir pasiųsti Jums. Stengsiuosi, kad su sekančia siunta visi šie dokumentai pasiektų ir Jus.

Kaip matyti iš prisiųstų raštų ir nutarimų mūsų Vyr[iausia] Vadovybė yra pilnai susitvarkiusi ir apima viso krašto partizaninį sąjūdį. Pagal naujuosius LLKS statutus truputį naujai pertvarkoma mūsų organizacinių vienetų sudėtis, todėl nors keliais žodžiais stengsiuosi Jus apie tai painformuoti, o su sekančia siunta pasiųsiu ir visus statutus bei originalus. Pagal naująjį statutą pertvarkoma ir Rinktinių sudėtis. Be Rinktinės Vado kiek-

[250] Įstrižai ranka padarytas įrašas.

vienoje rinktinėje turi būti paskirti Štabo Viršininkas ir Visuomeninės Dalies Viršininkas. Paskum Štabo Viršininkas savo žinioje turi atatinkamus skyrius, kaip organizacinį, žvalgybos, operacinį-obilizacinį ir ūkio, o Visuomeninei Daliai priklauso tautinis ir politinis skyriai. Todėl artimiausiu laiku prašau numatyti savo rinktinėje Štabo Viršininką ir Visuomeninės Dalies Viršininką. Aš puikiai suprantu, kad mūsų eilėse trūksta intelektualinių pajėgų, kurios tinkamai galėtų atlikti savo pareigas. Todėl šiam kartui numatykite nors virš minėtus viršininkus, iš kurių vienu galėtų būti br[olis] ŠVYTURYS, ir pasiųskite man patvirtinti.

Taip pat pagal naująjį statutą Rinktinės skirstomos į rajonus, ne tik OS, bet ir veiklos atžvilgiu. Kiek man žinoma, Jūsų Rinktinė yra suskirstyta į rajonus, bet galbūt šie rajonai daugiau taikomi OS, bet ne partizaninės veiklos atžvilgiu. Paprastai numatyta, kad rajonas apima net keletą valsčių. Rajono statutą mes Jums pasiuntėme su priešvelykine siunta, todėl, tikiuosi, jį esate gavę. Todėl prašyčiau parašyti, kaip pas Jus tikrumoje yra su rajonais ir kokie yra tie rajonų plotai. Pagal Vyr[iausios] Vadovybės nurodymus visi rajonų/pagal naująjį statutą/ vadai bus keliami į Partizano karininko laipsnį, todėl skubiai prašytumėme pranešti visus rajonų vadus, duodant apie juos trumpas atestacijas, kurių iš mūsų reikalauja Srities Vadovybė.

Šiuo metu, pildydami Srities Vadovybės reikalavimą iš Jūsų Rinktinės kandidatais į P[artizano] karininko laipsnį pristatėme tik Jus ir br[olį] ŠVYTURĮ, nes apie kitus neturėjome jokių žinių. Taip pat kartu parašykite ką nors daugiau apie save ir apie br[olį] ŠVYTURĮ, nes mes aplamai esame labai mažai pažįstami ir sunku tokiose sąlygose artimiau susipažinti.

Srities Vadovybei taip pat pasiuntėme Jūsų raportą Nr. 7 dėl santykių su lenkų partizanais ir žvalgybos žinias, kurios yra gana įdomios ir reikalingos.

Su sekančia siunta pristatykite mums Jūsų štabo pareigūnų ir visų kovos dalinių sąrašus, kad mes nors iš rašto galėtumėme daugiau turėti žinių apie Jūsų Rinktinę.

Dėl Jūsų raportu minimos siuntos šiuo metu nieko aiškaus pasakyti negaliu. Galbūt šią siuntą kurioje buvo 300 rb ir Jūsų straipsnis, gavo a. a. M i š k i n i s, o gal ji žuvo kur nors pakeliui, nes nuo vasario mėn. pirmąją nuo Jūsų siuntą gavome tik dabar.

Daug kas reikėtų dar parašyti ir broliškai pasitarti, bet jau baigiasi laikas, reikia gabenti laiškai, tad šį kartą reikės pasitenkinti ir tuo. Su sekančia siunta pasikalbėsime daugiau.

Broliškai spaudžiu dešinę ir linkiu geriausios sėkmės ir Aukščiausiojo palaimos Jums ir visiems Jūsų Kovos Broliams kovoje dėl Lietuvos Laisvės.

Liutauras [parašas]
1.e. N V p.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 44,1. 4. Originalas. Mašinraštis.

180. Tigro rinktinės vado Dijakomo raportas Vytauto apygardos vadui
1949 m. liepos 6 d.

LP
CRV N V
1949 m. liepos mėn. 6 d.
Nr. 8-51 R a p o r t a s

Š. m. birželio mėn. 10 d. Dunilovo rajone, prie Dubravos km., miške buvo užpulti mūsų septyni partizanai rajono enkavedistų. Nežiūrint to, kad mūsiškiai buvo po žygio ir dauguma miegojo, tačiau mūsiškiai sėkmingai pirmieji atidengė ugnį ir nušovė du enkavedistus, ir keletą sužeidė. Laike atsitraukimo buvo sužeistas p[u]sk[arininkis] Šarūnas ir p[u]sk[arininkis] Bevardis. P[u]sk[arininkis] Rimkus buvo sužeistas ir atsiskyrė nuo kitų. Kurį laiką neturėjome apie jį žinių. Vėliau pasiekė žinios, kad jis buvo rastas Dysnos upėje prie Siamionavičių km., Šarkauščinos rajone, prigėręs. Iki upės nuo sužeidimo vietos yra apie 6 k[i]l[o]m[etrus]. Kadangi šį atstumą jis galėjo pereiti - tai jis sužeistas buvo nesunkiai, tačiau kodėl jis nuskendo - nežinoma, nes jis buvęs geras plaukikas. Manoma, kad nuo nuovargio ir nemigo beplaukiant ištiko jį mėšlungis, ir dėl tos priežasties prigėręs.

Minėti partizanai buvo sužeisti sunkiai ir patys galėjo trauktis nuo susišaudymo vietos tik 50 metrų. Nežiūrint to, jie nebuvo palikti ir su dideliu vargu pargabenti į mažiau pavojingas vietas.

NKVD-istai, būdami gerokai pavaišinti mūsiškių ugnimi, nepersekiojo.

Žuvusiojo ir sužeistųjų liko ginklai.

Mūsiškių grupė veikė nepažįstamoje vietovėje.

Dijakomas [parašas]
CRV

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 27,1. 17. Originalas. Rankraštis.

181. Tigro rinktinės vado Dijakomo raportas Vytauto apygardos vadui
1949 m. liepos 6 d.

LP
CRV N V
1949 m. liepos mėn. 6 d.
Nr. 9-52 R a p o r t a s

Š. m. birželio mėn. 13 d. Vidžių rajone, Kazėnų sielsoviete, Aziaravos km., į vakarušką atėjo apie 7 lenkų partizanai. Namas buvo apsuptas ir įėjusieji į vidų partizanai pradėjo šaudyti į viršų ir reikalauti kelti rankas aukštyn. Žmonės pradėjo bėgti vieni pro duris, kiti pro langus. Apsupusieji

pradėjo šaudyti ir nušovė dvi moteris, o vieną sunkiai sužeidė, kuri randasi ligoninėje. Minėtos merginos jokios tarnautojos ar komunistės, o bėgę paprastai iš išgąsčio.

Šiuo žiauriu ir kvailu lenkų partizanų elgesiu labai pasipiktinusi vietos visuomenė. Ir patiems lenkų partizanams šis įvykis labai nesmagus, o tačiau jį kokiu nors būdu pateisinti negalima, nes jeigu būtų nušauti vyrai, galima būtų sakyti, kad tai buvo tarnautojai, ar ginkluoti, ar komunistai. O dabar nušautos nieku nekaltos moterys!... Jie ir patys supranta, kad čia jie pasirodo pačiu kvailiausiu būdu.

Kaip ir visur, taip ir čia lenkų partizanai stengėsi pavaizduoti lietuvių partizanus ir tuo tikslu kalbėjo lietuviškai. Tačiau tuo tikslo nepasiekė, nes jie visi buvo su lenkų kariškos uniformos kepurėmis ir su „vištomis" - su valstybiniu ženklu. Žmonės visi suprato, kad tai buvo lenkų, o ne lietuvių partizanai. Visuomenė gerai žino lietuvius partizanus, apie juos labai gerai atsiliepia, jų nebijo, nes lietuvių partizanai elgiasi korektiškai ir nekaltų žmonių nešaudo.

Dijakomas [parašas]
CR V

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 27,1. 18. Originalas. Rankraštis.

182. Tigro rinktinės vado Dijakomo raportas Vytauto apygardos vadui
1949 m. liepos 6 d.

LP
CRV N V
1949 m. liepos mėn. 6 d.
Nr. 11-54 R a p o r t a s

Iššaukiantis lenkų partizanų elgesys

Apskritai paskutiniu laiku pastebimas didelis lenkų partizanų nedraugiškumas mums. Viso to priežastis - lenkų partizanų šovinizmas ir imperializmas. Galų gale lenkų partizanai sužinojo mus ištikusią nelaimę - sužeistieji ir žuvęs š. m. birželio mėn. 10 d. - pradėjo šifruoti tą rajoną, kuriame nujautė mus esant. Iš tikrųjų tame rajone jie padarė daug pranešimų, daug kartų pasirodė dienos metu. Tame rajone įvyko jų žiauriausias pasirodymas - tai nušovimas dviejų moterų ir vienos sužeidimas. Be to, telefonų stulpų nupjaustymas taip pat yra stambaus masto veiksmas.

Visi jų veiksmai aiškiai rodė vieną tikslą- iššifruoti rajoną, kuriame mes randamės, iššaukti miško krėtimą ir tuo būdu padaryti mums daugiau nuostolių. Tam ypač būtų jautrūs sužeistieji. Tą tikslą jie pasiekė. 15 dienų praėjus po įvykio prie Dubravos kaimo, būtent š. m. birželio mėn. 25 d., prasidėjo rusų siautimas Belmonto miškuose.

Dijakomas [parašas]
CRV

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 27, 1. 20. Originalas. Rankraštis.

183. Tigro rinktinės vado Dijakomo raportas Vytauto apygardos vadui
1949 m. liepos 6 d.

LP
CRV N V
1949 m. liepos mėn. 6 d.
Nr. 12-55 R a p o r t a s

Š. m. birželio mėn. 25 d. prasidėjo valymo veiksmai Belmonto miškuose. Valymo veiksmuose dalyvauja: Vidžių rajono enkavedistai, Šarkauščinos raj. enkavedistai, Dunilovo raj. enkav[edistai], Pastovių rajono garnizono kareivių dalinėlis ir Švenčionių apskrities enkavedistai ir strebkai. Viso apie 300 žm[onių]. Akcijai vadovauja Vidžių NKVD viršininkas majoras Arastovas.

Akcija tęsėsi tris dienas. Su partizanais susidūrimų neįvyko, nei stovyklų nei bunkerių nerado.

Dijakomas [parašas]
CRV

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 27,1. 21. Originalas. Rankraštis.

184. Tigro rinktinės štabo viršininko Švyturio raportas Vytauto apygardos vadui
1949 m. liepos 6 d.

LP
CRŠV N V
Nr. 1-59
1949. VII.6. Raportas

Š. m. balandžio mėn. 28 d. areštuota daug pasidarbavusi dėl laisvės atgavimo mūsų rinktinės štabo ryšininkė Viltis. Ji ėjo ryšininkės pareigas nuo 1945 m. gegužės mėn. Be to, paaukojo nemaža aukų partizaninio sąjūdžio reikalams. Iki šiol ji neišdavė nė vieno bendradarbio.

Švyturys [parašas]
Rinktinės štabo V[iršinin]kas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 28,1. 11. Originalas. Rankraštis.

185. Karaliaus Mindaugo srities visuomeninės dalies viršininko Krivaičio raštas Tigro rinktinės vadui

1949 m. liepos 18 d.

K
VDV
1949. 07. 18.
Nr. 9

Visai slaptas

C R V[251]

K Srities Vadovybės vardu prašau Tamstą pareikšti savo galutinę ir objektyvią nuomonę dėl žemiau siūlomų kandidatų N /VYTAUTO/ Apygardos Vado pareigoms užimti.

Šiuo metu N Vado pareigoms užimti yra numatomos dvi kandidatūros:

1. SIAUBAS-LIUTAURAS ir
2. VAIDOTAS.

Kartu pridedu trumpas numatytų jų kandidatų charakteristikas:

1. SIAUBAS-LIUTAURAS, gimęs 1924 metais, baigęs gimnaziją, vokiečių okupacijos metais buvęs Plechavičiaus suorganizuotoje vietinėje Rinktinėje. Užėjus bolševikams, nuo 1944 metų rugsėjo mėn. iki 1945 m. sausio mėn. mokytojavo Skiemonių ir Tauragnų progimnazijose. Iš pat pirmųjų bolševikų okupacijos dienų buvo susirišęs su partizaniniu sąjūdžiu, todėl 1945 m. sausio mėn. stojo į partizanų eiles. Nuo 1945 m. vasaros iki 1947 m. rugpjūčio mėn. vadovavo VYTAUTO-ĄŽUOLO Kuopai, paskum buvo paskirtas LIŪTO R Veikimo Sektoriaus Viršininku ir LIŪTO R Vado Adjutantu. Paskutiniu metu dirbo N Štabo Žvalgybos Skyriaus Viršininku. Šiuo metu laikinai eina N Vado pareigas. Energingas, drąsus, pasiryžęs, sėkmingai vadovavęs kautynių daliniams.

2. VAIDOTAS - gimęs 1922 metais, baigęs gimnaziją, antrojo bolševikmečio pradžioje mokytojavo Utenos gimnazijoje. Vienas iš pirmųjų ėmėsi pogrindinės veiklos organizavimo tiek vokiečių tiek bolševikų okupacijos metu. Nuo 1945 metų vasario mėn. stojo į partizanų eiles ir buvo vienas iš buv[usios] LLA ŠARŪNO Rinktinės organizatorių. Nuo 1946 metų gruodžio mėn. iki 1947 metų rugpjūčio mėn. sėkmingai vadovavo LIŪTO Rinktinei ir suorganizavo visus partizanus į organizacinį vienetą. Paskum buvo paskirtas N Politinės Dalies Viršininku, o šiuo metu paskirtas N Visuomeninės Dalies Viršininku. Geras organizatorius, sumanus, tvarkingas, ištvermingas ir darbštus. Šiuo metu truputį nutolęs nuo N Štabo organizacinio darbo dėl nepalankių gyvenimo sąlygų, bet, esant reikalui, galės pilnai įsijungti į bendrą darbą.

[251] Prirašyta ranka.

Tigro rinktinės dokumentai. 1948 m. rugpjūčio mėn. - 1950 m. birželio mėn.

Savo pasisakymus dėl pristatytų N Vado postui kandidatų prašome skubiai siųsti slaptuose vokuose tuo pačiu ryšiu L e o n a r d u i .

Lauksiu Jūsų skubaus atsakymo, nes visa tai užtikrins N Vado pareigų klausimo greitesnį išsprendimą ir sėkmingesnį N Ap[ygardos] darbą

Krivaitis [parašas]
K VDV

LYA, f. K-5, ap. 5, **b.** 73,1. 12. Originalas. Mašinraštis.

186. Karaliaus Mindaugo srities vado Atlanto raštas Tigro rinktinės vadui Dijakomui

1949 m. liepos 27 d.

LLKS
KV
49. 07. 27[252]
Nr_269_
[Gauta
30. 11. 1949 m.
Registracija
Nr. I][253]

CRV /p[artizanui] Dijakomui/

Tamstos laišką siųstą 49.05.25 Sr[ities] V[adui] p[artizanui] Ž[algiriui] - gavau 49. 07. 27. Kadangi p[artizanas] Ž[algiris] yra kitose pareigose, būtent Gynybos Pajėgų Štabo Viršininkas /GPŠV/, todėl aš, eidamas Sr[ities] V[ado] pareigas, Jums atsakau kaipo į tarnybinį raštą, laišką pasiųsiu adresatui /p[artizanui] Ž[algiriui].

Dėl N patirtos nelaimės, kaip Brolio Miškinio žuvimas, tai yra per daug skaudus smūgis mūsų vedamai kovai ir visam sąjūdžiui, liūdime dėlei to visi.

Kadangi NVdv buvo pilnai įsitikinusi, kad Tamsta esate tinkamiausias ir rimčiausias kandidatas užimti NV postą todėl Jus tarnybiniai ir kvietė į jį. Bet Tamsta gana stipriais ir pamatuotais argumentais įrodėte savo reikalingumą likti vietoje, o perkelti ten NŠ būstinę būtų netikslu, nes NŠ paliktų neveiksmingas. Todėl Jūsų patiektų argumentų svarbą pilnai suprantu, įvertinu ir pateisinu. Šio krašto išlaikymas Lietuvai yra svarbus teritorinis reikalas, todėl gerbiu Tamstos idealius įsitikinimus ir džiaugiuos, kad taip pasiaukojančiai tvarkote, ginate ir lietuvinate tą kraštą. Ir todėl, kad tamsta stovite taip svarbiame poste Lietuvai, sargyboje, visais Jums rūpimais teritoriniais klausimais bei su tuo reikalu susijusiais reikalais ar trūkumais kreipkitės tiesioginiai per NV į mane. Aš į visus Tamstos išvardintus ir patiektus projektus bei reikalus visuo-

[252] Diena parašyta ranka.
[253] Ranka parašytas užrašas.

met kreipsiu rimtą dėmesį ir reikalausiu iš atitinkamų pareigūnų ir Vyriausios] Vadovybės /LVdv/, kad būtų laiku suteiktos atitinkamos ir reikiamos priemonės bei pagalba.

Mūsų visų tikslas - kuo daugiausiai skverbtis į Vilniaus kraštą ir ten kelti tautinį susipratimą, kovinį pasiruošimą ir jo išlaikymą, nes reikia, reikia manyti ir daleisti, kad mūsų Tautos amžiais buvęs priešas lenkas /nors dabar bendražygis prieš viso kultūringojo pasaulio priešą- komunizmą/, visada reiškė, reiškia ir reikš pretenzijas į tikrą mūsiškąjį Vilniaus kraštą. Todėl mums privalu dėti visas galimas pastangas Jį ir išlaikyti. O kas liečia lenkų partizanus, kadangi jie yra visai neorganizuoti, būkite ne tik su jais, bet ir visur, ir visada diplomatas ir laikykitės teisingos gyvenimiškos devizos: „skaldyk ir valdyk“, nes mano įsitikinimais, mes dar su jais susitiksime ne tik politiniai, bet ir fiziniai, kaip priešai, ir reikalus spręsime ginklu.

Dėl Tamstos prašomų pareigūnų, kadrų papildymui, pasiuntimo, tuo reikalu rašiau 1. e. NV p. P[artizanui] broliui Liutaurui, tikiu, kad Jis tuo reikalu rimtai susirūpins ir Jums visada padės.

Tuo ir baigsiu, linkėdamas ypatingos sėkmės ir Viešpaties Palaimos Jūsų darbuose bei žygiuose kovojant už brangiąją Lietuvos Laisvę.

Atlantas [parašas]
K V

Pūga [parašas]
1.e. KV Adj[utanto] p.

Pastaba.

Tarp kitko, gautomis žiniomis iš ccntr[inėsj Lenkijos, lenkų P[artizanai], atrodo, yra organizuoti ir net jau aprūpinti pažymėjimais, kurio nuorašą pridedu Jums /originalo pasiųsti negaliu/. Todėl Jūsų sutiktieji lenkų P[artizanai], aišku, yra neorganizuoti ir į jų veiksmus turite stiprų pagrindą atitinkamai reaguoti.

Priede. Lenkų P[artizano] pažymėjimo nuorašas.

A[254] [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 40, I. 1. Originalas. Mašinraštis.

187. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro įsakymas N Nr. 28

1949 m. rugpjūčio 1 d.

[254] A raide pasirašo Atlantas.

K
N V
1949.8.01.
Nr. 66-1
[30. 11. 1949 met[ai]
Nr. 2][255]

Į S A K Y M A S N NR. 28
1949 metų rugpjūčio mėn. 1 d.

Rikiuotės sritis

§ 1.

Už sėkmingą veiklą ir pasišventimą kovoje dėl Lietuvos Laisvės CRV D i j a k o m a s nuo 1949 metų liepos mėn. 1 dienos skiriamas N Štabo Viršininku /NŠV/, kartu einant CRV pareigas.

Pagrindas. Paskyrimo raštas Nr. 44-1 iš 1949. 7. 01.

§2.

Persitvarkant N Štabui, N Politinės Dalies Viršininkas P v[i]rš[ila] V a i d o t a s nuo 1949 metų liepos mėn. 1 dienos skiriamas N Visuomeninės Dalies Viršininku /NVDV/.

Pagrindas. Paskyrimo raštas Nr. 45-1 iš 1949. 7. 01.

§ 3 '

N spaudos organo „LAISVĖS ŠAUKLYS" Redaktorius P v[i]rš[ila] Sa u l i u s-K r i v a i t i s nuo 1949 metų liepos mėn. 1 dienos ryšium su perkėlimu į aukštesnį organizacinį vienetą iš einamųjų pareigų atleidžiamas.

Pagrindas. KV įsakymas K Nr. 6 /16/ iš 1949. 4. 21.

§4.

NVDV P v[i]rš[ilai] V a i d o t u i įsakau skubiai suorganizuoti N spaudos organo „LAISVĖS ŠAUKLIO" išleidimą ir pristatyti tvirtinimui kandidatus N VD Tautinio Skyriaus Viršininko /NVDTSkV/ ir Politinio Skyriaus Viršininko /NVDPSkV/ pareigoms užimti.

Pagrindas. LLKS Tarybos Prezidiumo 1949. 2. 25 nutarimas ir LLKS stambesnių org[anizacinių] vienetų vadovybių Statutas.

§ 5.

Už ištvermę ir pasišventimą kovoj e dėl Lietuvos Laisvės BR Spaudos-Švietimo Skyr[iaus] Viršininkas L i u b a r t a s nuo 1949 m. liepos mėn. 1 dienos skiriamas N Štabo Operacinio-Mobilizacinio Skyriaus Viršininku / NŠOpMobSkV/.

Pagrindas. Paskyrimo raštas Nr. 46-1 iš 1949. 7. 01.

[255] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

§ 6.

Už ištvermę ir pasiryžimą kovoje dėl Lietuvos Laisvės ARS ŪkSkV Kovot[ojų] Mait[inimo], Aprūp[inimo] ir Apmundiravimo Skyr[iaus] Viršininkas P p [u] sk[arininkiui] D a g i u s nuo 1949 metų liepos mėn. 1 dienos skiriamas N Štabo Organizacinio Skyriaus Viršininku /NŠOrgSkV/.

Pagrindas. Paskyrimo raštas Nr. 47-1 iš 1949. 7. 01.

§ 7.

Remiantis BDPS Statutu - Rajonas nuo 1949 metų rugpjūčio mėn. 1 dienos AR sudėtyje tvirtinu sekančius Rajonus:

1. RAMBYNO /Rb/ - Vadas P p[u]sk[arininkis] Saulius-L a i m u t i s,
2. DEIMANTO /Dm/ - Vadas P p[u]sk[arininkis] Dūmas-K a n t a s,
3. GINTARO /Gt/ - Vadas P p[u]sk[arininkis] A u k š t a i t i s ,
4. PERLO /Pr/ - Vadas P p[u]sk[arininkis] Č i ž i k a s ir
5. TITNAGO /Tg/ - Vadas P L y d e k a i t i s .

Pagrindas. ARV raportas Nr. 221 iš 1949. 8. 01. [256]

§ 8.

Žemiau išvardintus P, pasižymėjusius ištverme ir pasišventimu kovoje dėl Lietuvos Laisvės tvirtinu sekančiose AR Štabo pareigose:

1 .P v[i]rš[ila] KLAJŪNAS-ŠVIEDRYS - ARV Adj[utantas] nuo 1949. 5. 11.
2.Pj[aunesnysis] p[u]sk[arininkis] PLIENIUS-ARŠ Rikiuotės SkV nuo 1949. 5.01.
3.P j jaunesnysis] p[u]sk[arininkis] DUČĖ-ARŠ Žvalgybos SkV nuo 1949.7.01.
4.P p[u]sk[arininkis] TROCKIS-RADVILA ARŠ Ūkio SkV nuo 1949. 8. 01.

Pagrindas. Paskyrimo raštai: Nr. 29-1 iš 1949. 5. 11, Nr. 36-1 iš 1949. 5. 01, Nr. 58-1 iš 1949. 7. 01 ir Nr. 61-1 iš 1949. 8. 01.

§ 9.

Žemiau išvardintus P, pasižymėjusius ištverme ir pasiryžimu kovoje dėl Lietuvos Laisvės, nuo 1949 metų rugpjūčio mėn. 1 dienos tvirtinu sekančiose BR Štabo pareigose:

1. NŠOpMobSkV P LIUBARTAS - BRŠV,
2. P ats[argos] j[aunesnysis] leit[enentas] LIEPA - BRVDV,
3. P v[i]rš[ila] ŠARŪNAS - BROpMobSkV,
4. P p[u]sk[arininkis] DOBILAS - BRŪkSkV.

Pagrindas. BRV raportas Nr. 43 iš 1949. 7. 26.

10.

Už pasišventimą ir stropų pareigų atlikimą BR KIAUNĖS Rajono Vadas P p[u]sk[arimnkis] S k r a j ū n a s nuo 1949 metų liepos mėn. 1 dienos skiriamas N Štabo ryšio pareigūnu.

[256] Prirašyta ranka.

Tigro rinktinės dokumentai. 1948 m. rugpjučio mėn. - 1950 m. birželio mėn.

Pagrindas. Paskyrimo raštas Nr. 64-1 iš 1949. 8. 1.

§ 11-

Šis įsakymas įsigalioja nuo jo paskelbimo dienos.

Liutauras [parašas]
1.e. N V p.

Šį įsakymą gauna: KV, NVDV, ARV, BRV, CRV ir 2 egz. NŠ.

Jovaras [parašas]
N Adj[utantas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12,1. 77. Originalas. Mašinraštis.

188. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro įsakymas N Nr. 29

1949 m. rugpjūčio 2 d.

K
N V
1949. 8. 02.
Nr. 68-6
[30. 11. 1949
Nr. 8][257]

Į S A K Y M A S N NR. 29
1949 metų rugpjūčio mėn. 2 d.

Bendroji dalis

Brangūs Šventosios Kovos už Lietuvos Laisvę pradininkai ir tesėtojai Broliai ir Sesės Partizanai!

Sveikinu Jus penkerių metų mūsų sunkios ir žiaurios kovos sukakties proga, taip garbingai ir nepalaužiamai vedusius kovą už brangiąją mūsų Tėvynės Laisvę. Mes įrodėme pasauliui, kad mūsų Tauta yra verta turėti vietą laisvųjų tautų tarpe. Mes pakėlėme ant savo pečių visus priešo žiaurumus, visas priešo klastas bei išdavystes ir žengiame toliau garbingi ir nepalaužiami tvirtai laikydami kovos vėliavą savo rankose. Ta kova jau eina prie galo, visas kultūringas pasaulis rengiasi šiandien į paskutinį ir didįjį žygį, kad galutinai sutriuškintų raudonąjį huną ir amžiams išlaisvintų pasaulį iš bolševikinio jungo. Dabar tik - daugiau pasiryžkime; ištvermingumas, susiklausymas ir vienybė telydi mus iki visiškos Pergalės - Laisvės. Te Dievas ir kritusių] ų mūsų bendražygių kraujas padeda mums!

[257] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

Kenčiantiems mūsų tautiečiams Sibiro taigynuose siunčiame tos liūdnos sukakties proga mūsų karščiausius sveikinimus ir kartu pranešame, kad Jų vargus ir kančias greit panaikins nušvitęs spindulys mūsų Tėvynei Lietuvai.
Pagrindas. KV įsakymas K Nr. 8 /10/ iš 1949. 7. 15.

Rikiuotės sritis

Remdamasis LIKS Statutu, žemiau išvardintiems N organizacinių vienetų vadams ir vadovybių pareigūnams penkerių metų sunkios ir didvyriškos išsilaisvinimo kovos sukakties proga ypatingai nusipelniusius operatyvinėje ir organizacinėje veikloje, r e i š k i u viešą padėką ir a p d o v a n o j u sekančiai:

§ 1.

III-jo laipsnio Pasižymėjimo ženklu:

1. ARV	Brolį	P Š i a u r į ,
2 . B R V	“	P Ž a i b ą ,
3 . C R V	“	P D i j a k o m ą ,
4. ARVAdj	“	P K l a j ū n ą ,
5. NŠOpMobSkV	“	P L i u b a r t ą ,
6. CROrgSkV	“	P Š v y t u r į ,
7. BRKRjV	“	P S k r a j ū n ą ,
8. NŠ ryšininkę] Sesę		L a i mę.

2.

Pasižymėjimo lapu:

1. NŠŪkSkV	Brolį	P K i r v į ,
2. ARRbV	“	P S a u l i ų ,
3. ARRbPsV	“	P S a k a l ą ,
4. ARDmV	“	P D ū m ą ,
5. ARRbŽvSkV	"	P Š t u r m ą ,
6. ARRbPvP	“	P G a i d e l į .

Organizac[inė] sritis

1.

RnV įsakau visuose organizaciniuose vienetuose įvesti ir vykdyti P viršininkų atestavimą pagal P viršininko atestavimo nuostatus.
Pagrindas. KV įsakymas K Nr. 1 /11/ iš 1949. 2. 10. - § 6.

§2.

Slaptumo ir saugumo sumetimais įsakau P laipsnių nei žodžiu, nei raštu nenaudoti ir jų ženklų nenešioti.
Pagrindas. KV įsakymas K Nr. 1 /11/ iš 1949. 2. 10. - § 9.

§ 3 .

RnV įsakau, vadovaujantis BDPS GPŠ Statutu - Rajonas, Rn

ribose iš PD ir OS narių suorganizuoti rajonus ir pristatyti man tvirtinimui.
Pagrindas. KV įsakymas K Nr. 1 /l 1/ iš 1949. 2. 10. - § 5.

§4.

RnV įsakau su reikalingomis atestacijomis pristatyti kandidatus pakėlimui į P karininkų laipsnius:

RjV teisių pareigūnus-į P jaun[esniojo] leitenanto laipsnį ir ypatingai pasižymėjusius narsumu, drąsa kautynėse bei diversantiniuose veiksmuose P - į P jaun[esniojo] leitenanto laipsnį.
Pagrindas. KV įsakymas K Nr. 1 /l 1/ iš 1949. 2. 10.- § 7.

§5.

Šis įsakymas įsigalioja nuo jo paskelbimo dienos.

Liutauras [parašas]
1.e. N V p.

Įsakymą gauna: A, B, CRV, KV ir du lieka RŠ.

Jovaras [parašas]
N V Adj[utantas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12,1. 79. Originalas. Mašinraštis.

189. Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio stambesnių organizacinių vienetų vadovybių statutas su priedu

1949 m. rugpjūčio 20 d.

[...][258] Nuorašo nuorašas

[20. VIII.1949.
Nr. 55][259] P r o j e k t a s

LIETUVOS LAISVĖS KOVOS SĄJŪDŽIO
STAMBESNIŲ ORGANIZACINIŲ VIENETŲ
V A D O V Y B I Ų S T A T U T A S

A. BENDROJI DALIS

1. Sąjūdžio stambesnio organizacinio vieneto veiklai vadovauja jo vadas, padedamas kitų to organizacinio vieneto vadovybės pareigūnų.

2. Kiekvieno stambesnio org[anizacinio] vieneto vadovybę sudaro:

a/ org[anizacinio] vieneto vadas /V/,
b/ “ “ štabas /Š/ ir
c/ “ “ visuomeninė dalis /VDV/

[258] Sunykęs tekstas.
[259] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

Vadui atitenkančių techniškų uždavinių atlikimui skiriamas vadovybės pagalbinis pareigūnas - vado adjutantas /Adj/.

Štabo ir visuomeninės dalies uždaviniams atlikti, reikalui esant, gali būti skiriami vadovybės pagalbiniai pareigūnai.

Vadovybės uždavinių vykdymui palengvinti, reikalui esant, gali būti skiriami vadovybės pagalbininkai.

3. Šis statutas apibrėžia vadovybės organizaciją, veiklą, jos pareigūnų funkcijas, kiek tai nėra nurodyta kituose sąjūdžio statutuose.

B. VADOVYBĖS ORGANIZACIJA, UŽDAVINIAI IR PAREIGŪNŲ FUNKCIJOS

I. Stambesnio organizacinio vieneto vadas

4. Organizacinio vieneto vadas:

a/ perduoda org[anizaciniam] vienetui iš aukštesnės vadovybės gautus įsakymus, instrukcijas bei nurodymus, padarydamas jų vykdymui vietos sąlygose reikalingus papildymus bei par[...][260] ,

b/ laikydamasis sąjūdžio statutų ir aukštesnės vadovybės įsakymų, instrukcijų bei nurodymų leidžia savo org[anizacinio] vieneto veiklai reikalingus įsakymus, instrukcijas bei nurodymus,

c/ leidžia įsakymus vadovybei, nustato gaires jos veiklai ar duoda jai apibrėžtas užduotis,

d/ derina, taiso ir tvirtina vadovybės pareigūnų paruoštų įsakymų, instrukcijų, nurodymų ir kitokių raštų projektus,

e/ teikia aukštesnės vadovybės reikalaujamas žinias ir reikalauja reikalingų žinių iš sau priklausomų org[anizacinių] vienetų ar paveda jas surinkti kuriam nors vadovybės pareigūnui,

17 org[anizacinio] vieneto vardu atlieka/ar kuriam nors vadovybės pareigūnui paveda atlikti/ susirašinėjimą bei kitokį susižinojimą ar bendravimą su aukštesne vadovybe, su priklausomais ir su kaimyniniais org[anizaciniais] vienetais,

g/ betarpiškai vadovauja vadovybės daliniui saugumo ir taktiniu atžvilgiu / esant reikalui, šį vadovavimą paveda kuriam nors vadovybės pareigūnui/.

II. Organizacinio vieneto štabas ir visuomeninė dalis

5. Štabo ir visuomeninės dalies paskirtis yra:

a/ surinkti ir suteikti vadui paskirtose veiklos srityse išsamius duomenis ir pateikti veiklos klausimų išsprendimo pasiūlymus, kad vadas galėtų padaryti sprendimą aukštesnės vadovybės įsakymams ar savo sumanymams įvykdyti,

b/ vado sprendimą išreikšti reikalinga forma /įsakymo, instrukcijos ar nurodymo pavidalu/,

[260] Sunykęs žodis.

c/tvarkyti org[anizacinio] vieneto paskirų veiklos sričių veiklą bei atlikti reikalingus jų uždavinius bei darbus ir kontroliuoti tos veiklos sritims duotų įsakymų, instrukcijų bei nurodymų vykdymą.

6. Vadovybės pareigūnų paruošti įsakymų, instrukcijų bei nurodymų projektai įsakomosios galios priklausomiems org[anizaciniams] vienetams įgyja tik tada, kai vadas, patikrinęs ir padaręs reikalingus pataisymus, juos patvirtina.

7. Štabo ir visuomeninės dalies pareigūnams jiems pavestose veiklos srityse priklauso žemesniųjų org[anizacinių] vienetų atitinkami vadovybių pareigūnai, kuriems jie privalo duoti savo nurodymus praktiškam tų veiklos sričių darbo atlikimui.

8. Štabas ir visuomeninė dalis bei jų skyriai turi tarpusavyje glaudžiai bendradarbiauti ir derinti savo veiklą, o ypač tais atvejais, kai atskirų pareigūnų vykdomi uždaviniai kuo nors tarpusavyje yra susiję.

9. Vadovybės pareigūnui, greta jo pagrindinių pareigų, gali būti pavedamos / kad ir ilgesniam laikui/ laikinai eiti vienos ar daugiau šalutinių pareigų. Šiuo atveju turi būti žiūrima, kad vienas asmuo nebūtų priklausomas atskiriems vienas nuo kito nepriklausomiems viršininkams /neskaitant specialybės priklausomybės/, ar kad tas pats asmuo kurio nors vadovybės pareigūno atžvilgiu nebūtų kartu viršininkas ir pavaldinys. Vadas taip pat gali imtis vienų ar keleto šalutinių pareigų /išskiriant ŠŪkSkV pareigas/.

III. Organizacinio vieneto štabas

10. Štabą sudaro:

a/ štabo viršininkas /ŠV/,

b/ “ organizacinio sk[yriaus] V[iršinin]kas /ŠOrgSkV/,

c/ “ žvalgybos s[kyriaus] V[iršinin]kas /ŠŽvSkV/,

d/ “ operacinio-mobilizacinio sk[yriaus] V[iršinin]kas/ŠOpMobSkV/,

e/ štabo ūkio skyriaus V[iršinin]kas /ŠŪkSkV/.

11. Štabas padeda vadui vykdyti organizacinės, karinės ir ūkinės veiklos uždavinius.

ŠTABO VIRŠININKAS

12. ŠV vadovauja štabo veiklai ir tvarkai bei derina paskirų štabo skyrių veiklą:

13. ŠV:

a/ patiekia vadui organizacinės, karinės bei ūkinės veiklos klausimų sprendimo pasiūlymus,

b/ ruošia bendrajai, organizacinei, karinei bei ūkinei /ar atskiriųjų sričių/ veiklai įsakymų, instrukcijų bei nurodymų projektus,

c/ paveda štabo skyrių viršininkams jų veiklos sričių uždavinius ir duoda jiems tam reikalingus nurodymus,

d/ štabo skyrių viršininkų patiektus pasiūlymus, parengtus projektus bei suteiktas žinias tikrina, derina ir taiso,

e/ parengia /ar kuriam nors štabo pareigūnui paveda parengti/ org[anizacinio] vieneto susirašinėjimo organizaciniais, kariniais bei ūkiniais klausimais raštus ir aukštesnei vadovybei reikalingas žinias,

f/ tvarko štabo raštinės darbą, gautos korespondencijos paskirstymą, pa-

rengtos korespondencijos pasiuntimą, štabo gaunamųjų-siunčiamųjų raštų registraciją, renka, tvarko ir saugo štabo archyvinę medžiagą.

14. Štabo viršininkui betarpiškai priklauso štabo skyrių viršininkai.

ŠTABO ORGANIZACINIO SKYRIAUS VIRŠININKAS

15. ŠOrgSkV tvarko org[anizacinio] vieneto bendrąją organizaciją ir ryšius.

16. ŠOrgSkV:

a/ patiekia savo pasiūlymus organizacinės veiklos ir ryšių reikalais ir parengia tų sričių veiklai reikalingus įsakymų, instrukcijų, nurodymų ir kitokių raštų projektus,

b/ organizuoja naujus ir plėtoja priklausomus org[anizacinius] vienetus,

c/ priklausomų org[anizacinių] vienetų pareigūnams bei nariams žodžiu ar raštu aiškina statutus ir kitokius sąjūdžio organizacijai esmingus raštus,

d/ organizuoja ir tvarko savo vadovybei reikalingus ryšius, verbuoja bei parengia tam reikalingus pareigūnus ir nustato ryšių naudojimo tvarką.

ŠTABO ŽVALGYBOS SKYRIAUS VIRŠININKAS

17. ŠŽvSkV tvarko org[anizacinio] vieneto žvalgybinę, sekimo bei kontržvalgybinę veiklą.

18. ŠŽvSkV:

a/ patiekia savo pasiūlymus žvalgybos, sekimo bei kontržvalgybos reikalais ir parengia tų sričių veiklai reikalingus įsakymų, instrukcijų, nurodymų ir kitokių raštų projektus,

b/ organizuoja ir atitinkamai parengia žvalgybos, sekimo ir kontržvalgybos tinklą,

c/ veda žvalgybos-sekimo dienoraštį ir įvairiais būdais tikrina gautas žinias,

d/ nuolat teikia vadui, štabui, visuomeninei daliai ir aukštesnei vadovybei bei priklausomiems org[anizaciniams] vienetams reikalingas žinias.

ŠTABO OPERACINIO-MOBILIZACINIO SKYRIAUS V[IRŠININ]KAS

19. ŠOpMobSkV tvarko org[anizacinio] vieneto mokymo, operacinės veiklos ir mobilizacijos parengimo planus.

20. ŠOpMobSkV:

a/ patiekia savo pasiūlymus P mokymo, operacinės veiklos ir mobilizacijos parengimo reikalais, paruošia tam reikalingų įsakymų, instrukcijų, nurodymų ir kitokių raštų projektus,

b/ rūpinasi P mokymo planų įgyvendinimu ir tikrina P karinį parengimą,

c/ sudaro ir veda org[anizacinio] vieneto mobilizacinį [.. .]ną[261] , numato mobilizacinius kadrus ir rūpinasi jų parengimu,

d/ duoda nurodymų betarpiškai priklausančių org[anizacinių] vienetų

[261] Sunykęs žodis.

mobilizaciniams planams sudaryti, tikrina jų vedimą ir mobilizacinių kadrų rengimą,

e/ kaupia P karinės veiklos patirtį ir tinkamai apipavidalindamas paruošia jąperduoti aukštesnei vadovybei bei betarpiškai priklausančių org[anizacinių] vienetų vadovybėms.

ŠTABO ŪKIO SKYRIAUS VIRŠININKAS

21. ŠŪkSkV tvarko org[anizacinio] vieneto ūkinio bei sanitarinio aprūpinimo ir tiekimo veiklą ir sąskaitybą.

22. ŠŪkSkV:

a/ patiekia savo pasiūlymus ūkiniais ir sanitariniais reikalais ir parengia tų sričių veiklai reikalingus įsakymų, instrukcijų, nurodymų ir kitokių raštų projektus,

b/ tvarko ir saugo org[anizaeiniam] vienetui bei jo vadovybei reikalingą turtą, inventorių, medžiagas ir kitokias ūkines gėrybes,

c/ vykdo ūkines operacijas nenaudingų ir nereikalingų ūkinių gėrybių pakeitimui į naudingas ar jų pavertimui į pinigus,

d/ rūpinasi P vieneto sanitarine būkle, laisvės kovotojų sanitariniu parengimu, P gydymui reikalingų specialistų parengimu ar užverbavimu ir stengiasi sudaryti P gydymui reikalingiausių medikamentų bei gydymo priemonių atsargas,

e/ veda org[anizacinio] vieneto vadovybės dalinio sąskaitybą,

f/ kontroliuoja bei tikrina priklausomų org[anizacinių] vienetų ūkinį bei sanitarinį aprūpinimą ir tikrina juose vedamą sąskaitybą.

23. Vienas iš pagrindinių ŠŪkSkV uždavinių yra laiduoti ūkinį pagrindą vadovybės veiklai.

- o -

IV. ORGANIZACINIO VIENETO VISUOMENINĖ DALIS

24. Visuomeninę dalį sudaro:

a/ visuomeninės dalies viršininkas,

b/ “ “ tautinio/ žmogaus moralės skyriaus viršininkas / VDTSkV/ ir

c/ visuomeninės dalies politinio/ žmonijos gyvenimo informacijos skyr[iaus] viršininkas /VDPSkV/.

25. Visuomeninė dalis padeda vadui vykdyti visuomeninės veiklos uždavinius ir pati vysto visuomeninę veiklą org[anizacinio] vieneto laisvės kovotojų bei org[anizacinio] vieneto veikimo apimtyje esančių sąjūdžio dalyvių ir gyventojų tarpe.

VISUOMENINĖS DALIES VIRŠININKAS

26. VDV tvarko, derina ir vysto bendrąją org[anizacinio] vieneto visuomeninę veiklą.

27. VDV:

a/ patiekia vadui savo pasiūlymus visuomeninei veiklai išvystyti bei su tuo surištiems klausimams išspręsti ir rengia tam reikalingus įsakymų, instrukcijų, nurodymų ir kitokių raštų projektus,

b/duoda gaires ir koordinuoja org[anizacinio] vieneto VD skyrių viršininkų ir kitokių priklausomų VD pareigūnų veiklą, duoda tam reikalingus nurodymus ir, reikalui esant, įpareigoja juos atlikti apibrėžtus visuomeninės veiklos uždavinius,

c/ kontroliuoja priklausomų VD pareigūnų visuomeninę veiklą, ją derina su aukštesnės vadovybės gairėmis, tikrina bei taiso surinktas žinias bei leidžiamus leidinius,

d/ parengia org[anizacinio] vieneto susirašinėjimo visuomeninės veiklos reikalais raštus ir aukštesnei vadovybei reikalingas žinias,

e/ tvarko visuomeninės dalies raštinės darbą visuomeninio pobūdžio leidinių bei spaudos dauginimą gautos korespondencijos paskirstymą parengtos korespondencijos, visuomeninio pobūdžio leidinių bei spaudos paskirstymą visuomeninės dalies gaunamųjų-siunčiamųjų raštų registraciją renka, tvarko ir saugo visuomeninės dalies archyvinę medžiagą

f/ rūpinasi org[anizacinio] vieneto laisvės kovotojų partizanų kulto reikalais.

VISUOMENINĖS DALIES TAUTINIO SKYRIAUS VIRŠININKAS

28.VDTSkV tvarko org[anizacinio] vieneto tautinės ir moralinės srities veiklą.

29. VDTSkV:

a/ pats rengia arba duoda nurodymus parengti straipsnius, paskaitas, pasikalbėjimus bei kitas tinkamas priemones laisvės kovos sąjūdžiui populiarinti ir jo laisvės kovotojų, dalyvių bei kitų tautiečių pakiliai dvasiai ir aukštai moralei, atsparumui, ištvermei laikyti ir kelti,

b/ renka žinias apie tautos ir sąjūdžio dvasinę bei moralinę būklę, pasireiškiančias negeroves ar ydas, blogas įtakas ar kitus tautos egzistencijai žalingus veiksnius, pasiūlo tautos bei sąjūdžio dvasinei ir moralinei būklei pagerinti priemones,

c/ renka žinias bei medžiagą apie tautos išsilaisvinimo pastangas, laisvės kovos sąjūdžio istoriją laisvės kovotojų, sąjūdžio dalyvių ir kitų tautiečių didvyriškus darbus, karžygiškumą charakteringesnius laisvės kovos vaizdus, sukurtas ar pritaikytas maldas, dainas bei kitokius kūrinius ir visa tai sutvarko bei išplatina taip, kad tai stiprintų ir keltų tautos ir sąjūdžio dvasią ir rodytų kitoms tautoms mūsų tautos išsilaisvinimo pastangas,

d/ renka žinias bei medžiagą apie okupantų bei savo tautos išdavikų darbus, tautai jų padarytas ir daromas skriaudas ir kitus jų niekšiškus darbus, tuo iškeldamas okupantų bei savo tautos išdavikų niekšiškumą ir tautos neapykantą jiems,

e/ propaguoja tautos vieningumo reikalą ir skatina pagalbos tiekimą okupanto teroro paliestiesiems,

f/ rūpinasi tautos bendrais ir ypač sąjūdžio laisvės kovotojų auklėjimo, kultūros ir švietimo reikalais.

VISUOMENINĖS DALIES POLITINIO SKYRIAUS
VIRŠININKAS

30. VDPSkV tvarko org[anizacinio] vieneto orientavimo politinėje padėtyje ir informacinę veiklą.

31. VDPSkV:

a/ renka politines ir kitokias žinias ir pats rengia ar duoda nurodymus parengti straipsnius, pranešimus ir kitokias informacijas, reikalingas org[anizacinio] vieneto vadovybei, laisvės kovotojams, sąjūdžio dalyviams ir visiems kitiems lojaliems gyventojams orientuoti apie vidaus ir tarptautinę padėtį,

b/ parengia reikalingus nurodymus, kaip tautai bei sąjūdžiui laikytis įvairių situacijų metu, ir tautą tam tinkamai nuteikia,

c/ kaupia reikalingas žinias ir jas atatinkamai parengia informacijai apie sąjūdį, jo veiklą, siekimus ir uždavinius,

d/ renka ir kaupia bei atatinkamai parengia žinias apie okupantų valdžią bei jos organus, jų veiklą, pagal reikalą apie tai informuoja tautą,

e/ rūpinasi propagandos reikalais.

V. ORGANIZACINIO VIENETO VADO ADJUTANTAS

32. Adj[utantas] yra org[anizacinio] vieneto vado technikinis padėjėjas vadovavimo darbams. Jo paskirtis yra, pagal vado duotus nurodymus, tvarkyti tuos vadui atitenkančius darbus bei uždavinius, kurių atlikimas nereikalauja sprendžiamosios galios. Adj[utantas] betarpiškai priklauso vadui ir yra vienu laipsniu žemesnių už ŠSkV teisių.

33. Adj[utantas]:

a/ tvarko vado raštinės darbus, parengia vadui reikalingų raštų projektus, tvarko vado susirašinėjimo ir kitokio susižinojimo reikalus, veda vado siunčiamųjų-gaunamųjų raštų registraciją org[anizaciniam] vienetui gautųjų raštų paskirstymą, iš org[anizacinio] vieneto siunčiamųjų raštų pasiuntimą, siunčiamiesiems raštams parengia reikalingus lydraščius, pakvituoja org[anizaciniam] vienetui skirtų raštų gavimą /išskiriant slaptus - asmeniškus/ ir renka, tvarko bei saugo vado susirašinėjimo archyvinę medžiagą

b/ rūpinasi vadovybės saugumo reikalais,

c/ techniškai atlieka bet kuriuos vado pavestus tarnybinius darbus bei uždavinius.

VI. VADOVYBĖS SPECIALŪS NEETATINIAI PAREIGŪNAI

34. Org[anizacinio] vieneto tarybos nutarimu ar vado įsakymu kiekvienam org[anizacinio] vieneto pareigūnui gali būti pavedamos specialios neetatinės pareigos.

35. Org[anizacinio] vieneto specialios neetatinės pareigos yra šios:

a/ organizacinio vieneto atstovas,

b/ “ “ prokuroras,

c/ “ “ inspektorius,

d/ “ “ vado įgaliotinis ir

e/ “ “ “ patikėtinis.

36. Organizacinio vieneto atstovu, prokuroru ar inspektoriumi gali būti skiriami tik vadovybės nariai ar kiti tų lygių teisių org[anizacinio] vieneto pareigūnai, o vado įgaliotiniu bei patikėtiniu - bet kuris vadovybės pagalbinis pareigūnas ar pagalbininkas ar kuris kitas org[anizacinio] vieneto pareigūnas.

37. Specialios neetatinės pareigos pavedamos nelaikinai eiti, nors pareigūnai iš savo pagrindinių pareigų neatleidžiami. Tačiau jei jiems specialios neetatinės pareigos kuriam laikui neleidžia atlikti savo pagrindinių pareigų, jų pagrindinės pareigos laikinai eiti turi būti pavedamos kitam asmeniui.

ORGANIZACINIO VIENETO ATSTOVAS

38. Atstovas yra org[anizacinio] vieneto tarybos išrinktas pareigūnas bet kuriems org[anizacinio] vieneto išorės reikalams atstovauti tais atvejais, kai, remiantis sąjūdžio statutu ar aukštesnės vadovybės įsakymu, tai yra reikalinga:

39. Atstovas:

a/ org[anizacinio] vieneto ar vado pavestas veda pasitarimus su reikalingais pareigūnais ar asmenimis, juos informuoja org[anizacinį] vienetą liečiančiais klausimais ir jam duotų įgaliojimų ribose org[anizacinio] vieneto vardu pasirašo susitarimus,

b/ org[anizacinio] vieneto tarybos ar vado pavestas atlieka įvairius kitus svarbios reikšmės uždavinius už org[anizacinio] vieneto ribų, kai vadas negali tai atlikti,

c/ informuoja org[anizacinio] vieneto tarybą bei org[anizacinio] vieneto vadą apie jam pavestų uždavinių eigą, o juos įvykdęs patiekia tarybai savo darbų ataskaitą.

ORGANIZACINIO VIENETO PROKURORAS

40. Prokuroras yra org[anizacinio] vieneto tarybos išrinktas pareigūnas, kurio uždavinys yra tirti org[anizaciniame] vienete ar jo veikimo apimtyje padarytus nusikaltimus prieš tautą bei sąjūdį ir nusikaltėlius traukti teismo atsakomybėn.

41. Prokuroras savo uždaviniuose yra priklausomas tik nuo aukštesnio org[anizacinio] vieneto prokuroro ir pareigas atlieka griežtai laikydamasis sąjūdžio statuto ir sąjūdžio okupacijos meto baudžiamojo statuto. Savo uždavinių vykdymui prokuroro duoti parėdymai yra privalomi vykdyti visiems org[anizacinio] vieneto laisvės kovotojams.

42. Prokuroras:

a/ sudaro ir perduoda savo org[anizacinio] vieneto vadui ar aukštesnio org[anizacinio] vieneto prokurorui bylas asmenų, nusikaltusių prieš tautą bei sąjūdį,

b/ esant reikalui, dalyvauja teismo posėdžiuose kaltintoju,

c/ renka, tvarko ir saugo kaltinamąją medžiagą apie šiuo metu pasislėpusius nuo tautos teisingumo rankos išdavikus ir kitokius nusikaltėlius.

ORGANIZACINIO VIENETO INSPEKTORIUS

43. Inspektorius yra org[anizacinio] vieneto vado, reikalui esant, skirtas pa-

reigūnas, kurio uždavinys yra lankyti ir tikrinti vietoje priklausomus org[anizacinius] vienetus.

44. Skirdamas pareigas bei pavesdamas uždavinius vadas turi suteikti inspektoriui atitinkamą įgaliojimą. Turimo įgaliojimo ribose inspektoriaus parėdymai yra privalomi vykdyti visiems priklausomų org[anizacinių] vienetų pareigūnams bei nariams.

45. Inspektorius:

a/ tikrina bendrąją priklausomų vienetų org[anizacinę] būklę, įsakymų, instrukcijų bei nurodymų vykdymą, išsiaiškina trūkumus, tiria pageidavimus,

b/ žodžiu instruktuoja priklausomų org[anizacinių] vienetų vadovybes bei laisvės kovotojus vado pavestais ar tikrinimo metu iškilusiais klausimais,

c/ apie visus inspektavimo metu patirtus dalykus informuoja vadą ir patiekia jam savo pasiūlymus reikalingiems patvarkymams.

ORGANIZACINIO VIENETO VADO ĮGALIOTINIS

46. Įgaliotinis yra org[anizacinio] vieneto vado, reikalui esant, skirtas pareigūnas, kuriam pavedama nustatytose ribose savistoviai su kuo nors aptarti vadui rūpimus klausimus ir tais klausimais padaryti reikalingus susitarimus bei patvarkymus.

ORGANIZACINIO VIENETO VADO PATIKĖTINIS

47. Patikėtinis yra org[anizacinio] vieneto vado, reikalui esant, skirtas pareigūnas, kuriam pavedama kas nors aiškiai apibrėžto atlikti, žodžiu ką nors perduoti ar perimti arba duoti reikalingus paaiškinimus.

VII. VADOVYBĖS PAGALBINIAI PAREIGŪNAI

48. Daugiau išplėstų veiklos sričių vadovybės narių veiklai palengvinti ar kurios nors veiklos srities specialių uždavinių nuolatiniam atlikimui gali būti skiriami vadovybės pagalbiniai pareigūnai.

49. Vadovybės pagalbinius pareigūnus skiria, jų uždavinius bei pareigų pavadinimą nustato org[anizacinio] vieneto vadas, ŠV arba VDV pasiūlius.

50. Vadovybės pagalbiniai pareigūnai betarpiškai priklauso Š arba VD skyrių viršininkams ir yra dviem laipsniais žemesnių teisių.

Vadovybės pagalbiniais pareigūnais gali būti skiriami P arba S.

VIII. VADOVYBĖS PAGALBININKAI

51. Vadovybės pagalbininkai yra į vadovybės sudėtį įskirti P arba S, padedantieji vadovybei atlikti jos uždavinius.

52. Org[anizacinio] vieneto vado įsakymu vadovybės pagalbininkai /iš jų sudarius org[anizacinius] vienetus ar paskirai/, gali būti priskiriami bet kurio pareigūno valdžion.

Vadovybės pagalbininkai, jeigu jie nėra kam nors priskirti, betarpiškai priklauso adjutantui.

Vadovybės pagalbininkų teises /žemesnes už pagalbinių vadovybės pareigūnų/ nustato org[anizacinio] vieneto vadas, atsižvelgdamas į jų sugebėjimus bei jiems pavestus uždavinius.

C. VADOVYBĖS VEIKLA

53. Org[anizacinio] vieneto vadovybės savo veikloje vadovaujasi visais bendraisiais sąjūdžio statutais, šiuo statutu ir iš aukštesnės vadovybės gaunamais nurodymais bei instrukcijomis.

54. Jei org[anizacinio] vieneto vadovybė veikia išsidėsčiusi į kelias dalis, tai kiekviena vadovybės dalis sudaro atskirai veikiantį vadovybės dalinį.

55. Vidaus tvarkos atžvilgiu kiekvienas vadovybės dalinys tvarkosi pagal normalią organizacinę priklausomybę/žiūr. Vadovybės organizacijos schema/.

56. Taktiniu atžvilgiu kiekvienas vadovybės dalinys sudaro kautynių vienetą /skyrių, grandį/, kuriam betarpiškai vadovauja org[anizacinio] vieneto vadas arba jo specialiai tam paskirtas pareigūnas.

57. Suskirstydamas vadovybės dalinį kaip kautynių vienetą, org[anizacinio] vieneto vadas /ar jo specialiai tam paskirtas pareigūnas/, kaip savo kautynių vieneto vado pavaduotoju ir grandžių vadais skiria geriausiai sugebančius kautynėse vadovauti vadovybės dalinio kovotojus, visai neatsižvelgdamas į jų užimamas vietas.

D. BAIGIAMIEJI DARBAI

58. Šis statutas yra slaptas sąjūdžio dokumentas, kurio turinys tegali būti žinomas tik sąjūdžio stambesnių org[anizacinių] vienetų vadovybėms.

59. Visi stambesnių org[anizacinių] vienetų vadovybių nariai, specialūs neetatiniai pareigūnai, pagalbiniai pareigūnai ir pagalbininkai privalo šį statutą, kiek tai juos liečia, gerai žinoti ir jo laikytis.

Statutui aiškinti, jo įgyvendinimo būdams nurodyti org[anizacinių] vienetų vadai jiems betarpiškai priklausančių org[anizacinių] vienetų vadovybėms duoda instrukcijas bei nurodymus.

Neaiškumai turi būti išsiaiškinti su aukštesne vadovybe.

60. Šis statutas gali būti papildytas arba pakeistas LIKS Tarybos Prezidiumo nutarimu.

- o -

Nuorašas tikras /2/ ATLANTAS [be parašo]
K V
1949. 05. 30.
Nuorašo nuorašas tikras Krivaitis [parašas]
N Adj[utantas]
1949. 07. 10.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 3,1. 2-8. Originalas. Mašinraštis.

Tigro rinktinės dokumentai. 1948 m. rugpjūčio mėn. — 1950 m. birželio mėn.

190. Priedas. Stambesnio operacinio vieneto vadovybės organizacijos schema

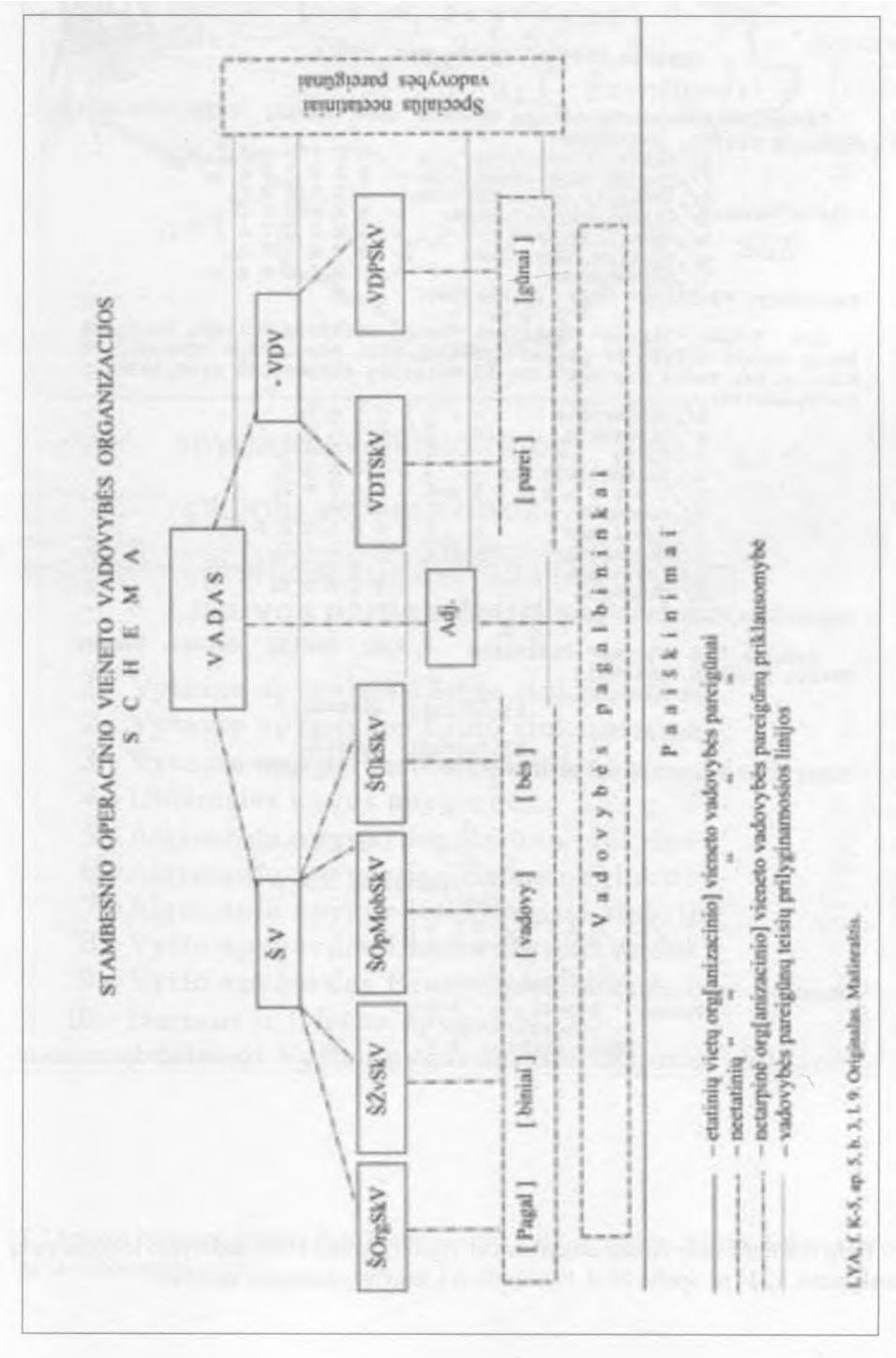

SLAPTAI

LLA VANAGŲ "TIGRAS" RINKTINEI

RINKTINĖS VADO

ĮSAKYMAS Nr. 2

Rustimo, 1944 m. spalių mėn. 28 d.

§ 1.

Iš žemiau išvardintų asmenų sudarau LLA VANAGŲ "TIGRAS" RINKTINĖS Štabą ir skirių pareigoms:

1/. Štabo Viršininku - D E I M A N T A,
2/. Operat. Skyr. V-ku - T I T N A G A,
3/. Žvalgių Kyšio Sk. V-ku - [illegible],
4/. Mobilizac. Skyr. V-ku - G R A N I T A,
5/. Ūkio Skyr. V-ku - S M I L T A I T Ė,
6/. Ypating. Skyr. V-ku - J U R O S,
7/. Rašininiuku - P u t n a g ė.

Pagrindas: "SKALAS" Vado 1. įsakymas.

§ 2.

LLA VANAGŲ "Tigras" Rinktinei Vanagų kautynių dalinių kuopą ir burių vadais skiriu ir įsakau pradėti eiti pareigas, o būriuose ir kuopose, kur vadai yra pasilikę iš vokiečių okupacijos meto, tęsti darbą toliau:

1/. Slenkrunio - K L E V A S,
2/. Kirdeikių - B E R Ž A S,
3/. Tyšių - K A R Č I A,
4/. Saldutiškio - J U O L A S,
5/. K r i v a s a l i o - K R I A U Š A,
6/. Labanoro - [illegible] I N G A,
7/. Ignalinos - J U O D A L K S N I S,
8/. Veltamanų - [illegible] A R Ž E L A S,
9/. Tuktiškių - [illegible] I L V Y T Ė,
10/. Tauragnų - P U T I N A S.

Pagrindas: "SKALAS" Vado 4. įsakymas.

§ 3.

Sudarau LLA "Tigras" Rinktinės VANAGŲ BROLIŲ Talūną. Vanagų Brolių Talūnan skiriu:

pirmin. - [illegible] V A I S,
1) Talūnij Diemedį,
narius:
2) Juodąj Mykolą.

Pagrindas: Lietuvos Laisvės Armijos Vado įsakymas.

/-/ A R Ū N A S

Rinktinės V a d a s

/-/ D E I M A N T A S
Štabo V i r š i n i n k a s

Nuorašas tikras. [signature]

Gauna: Štabui 1 egz.
vykdyti 10 "
lieka Štabe 1 "

1. Tigro rinktinės vado Arūno įsakymas dėl Tigro rinktinės štabo sudarymo ir burių vadų paskyrimo. 1944 m. spalio 28 d. Faksimilė iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

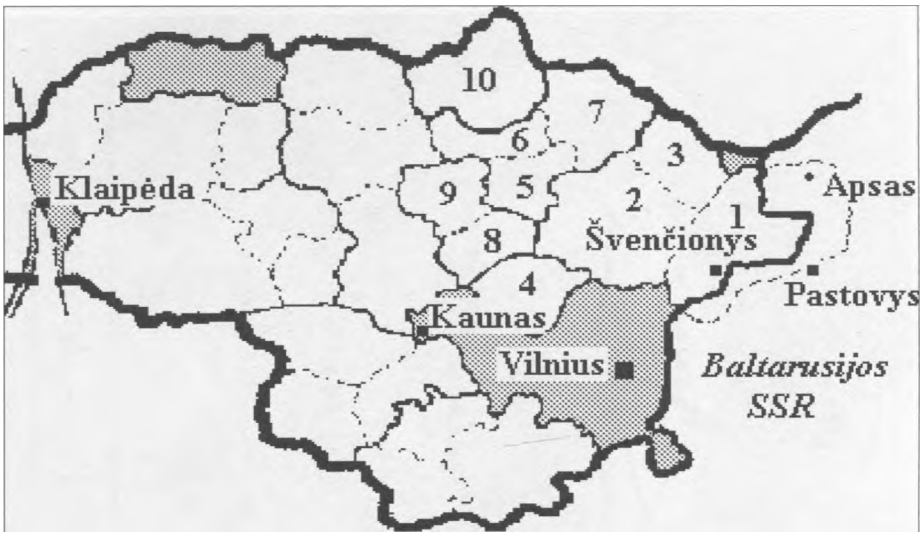

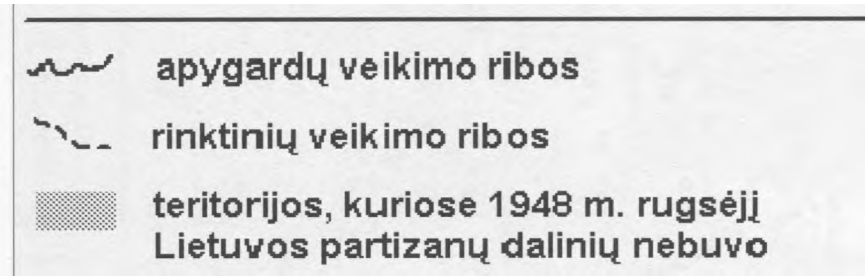

1 - Vytauto apygardos Tigro rinktinė
2 - Vytauto apygardos Liūto rinktinė
3 - Vytauto apygardos Lokio rinktinė
4 - Didžiosios kovos apygarda
5 - Algimanto apygardos Šarūno rinktinė
6 - Algimanto apygardos Žaliosios rinktinė
7 - Algimanto apygardos Margirio rinktinė
8 - Vyčio apygardos Ukmergės rinktinė
9 - Vyčio apygardos Panevėžio rinktinė
10 - Dariaus ir Girėno apygarda
(busimoji Vyčio apygardos Sierakausko rinktinė)

2. Lietuvos partizanų Šiaurės Rytų Lietuvos sritis 1948 m. rugsėjo mėnesį. Schemą parengė G. Gečiauskas.

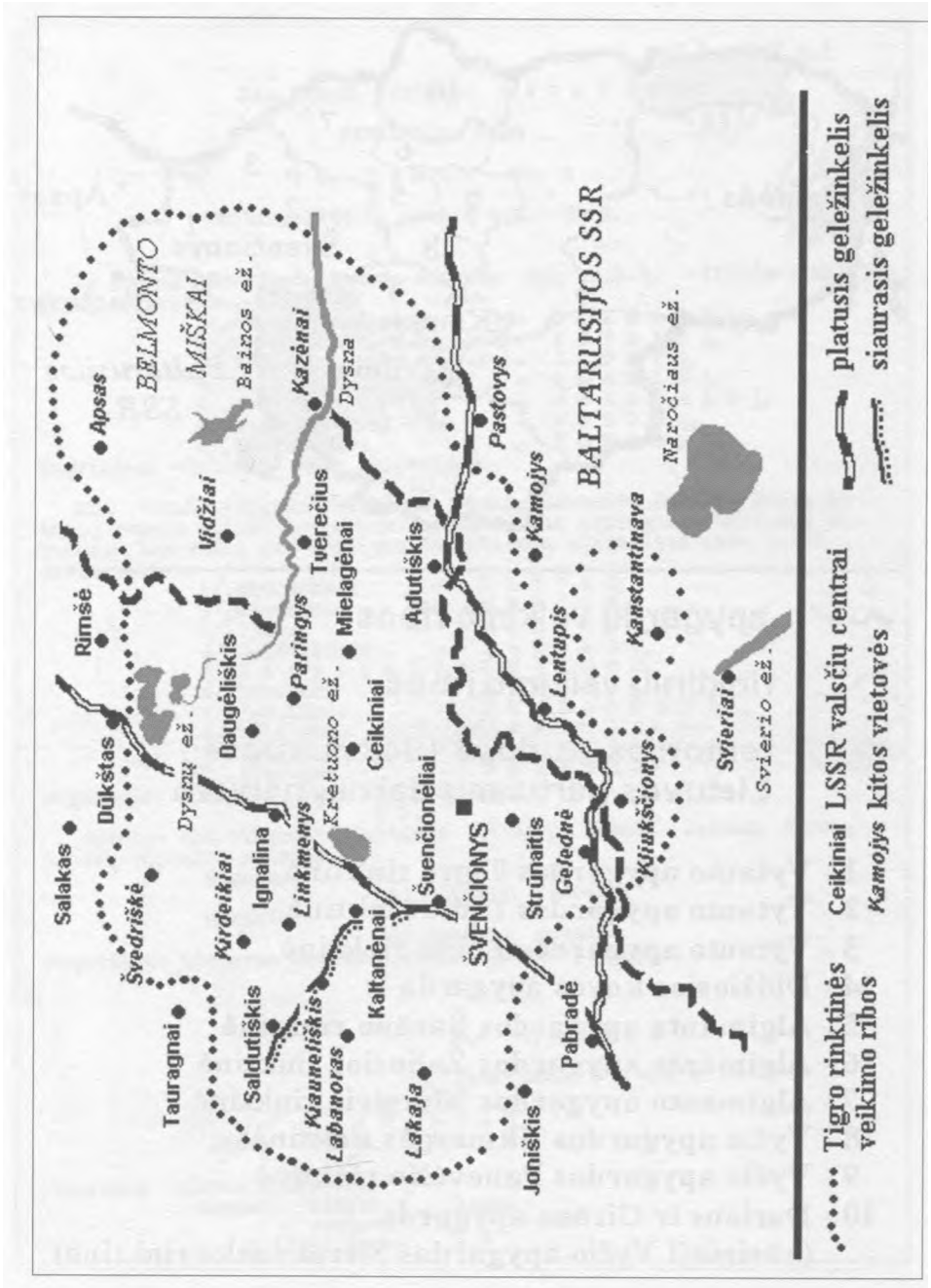

3. Tigro rinktinės veikimo ribos 1945-1952 metais. Schemą parengė G. Gečiauskas.

4. Vincas Žaliaduonis-Rokas-Dijakomas-Cezaris. Nuotrauka iš Genocido aukų muziejaus.

5. Leonas Vilutis-Arūnas-Bitinėlis. Tigro rinktinės įkūrėjas ir pirmasis vadas. Nuotrauka iš Genocido aukų muziejaus.

6. Benediktas Kaletka-Senis-Kęstutis. Jungtinės Tigro rinktinės vadas. Nuotrauka iš Genocido aukų muziejaus.

7. Pranas Švilpa-Barzdyla-Ąžuolas. Jungtinės Tigro rinktinės štabo spaudos ir švietimo skyriaus viršininkas ir laikraščio „Kelias į laisvę“ redaktorius. Nuotrauka iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

8. Vincas Gumauskas-Salva-Gailius. Zarasų apskrityje veikusios Tigro rinktinės dalies vadas. Nuotrauka iš Genocido aukų muziejaus.

9. Jeronimas Bulka-Deimantas-Svajūnas. Pirmasis Tigro rinktinės štabo viršininkas. Nuotrauka iš Genocido aukų muziejaus.

10. Feliksas Kvartunas. Jungtinės Tigro rinktinės štabo viršininkas. Nuotrauka iš Genocido aukų muziejaus.

11. Jonas Gimžauskas-Karosas-Beržas. Vienas Tigro rinktinės steigėjų, pirmasis Kirdeikių kuopos vadas. Nuotrauka iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

12. Juozas Basys-Šarunas. Tigro rinktinės štabo apsaugos dalinio vadas. Nuotrauka iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

13.Neatpažinti Tigro rinktinės partizanai. Nuotrauka iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

14.Neatpažinti Tigro rinktinės partizanai. Nuotrauka iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

15. Neatpažinti Tigro rinktinės partizanai. Nuotrauka iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

16. Neatpažinti Tigro rinktinės partizanai. Nuotrauka iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

17. Neatpažinti Tigro rinktinės partizanai. Nuotrauka iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

18. Neatpažinti Tigro rinktinės partizanai. Nuotrauka iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

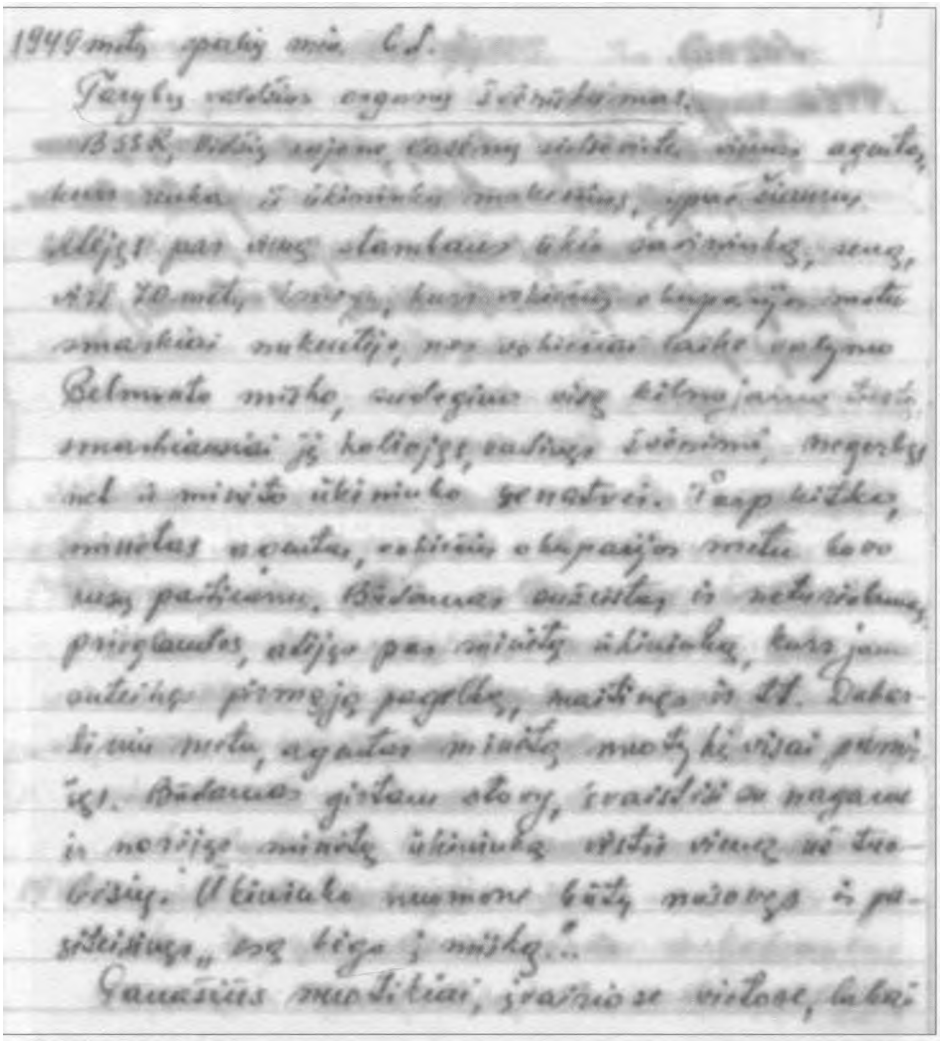

19. Ištrauka iš V.Žaliaduonio-Roko-Dijakomo rašytos kronikos. Faksimilė iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

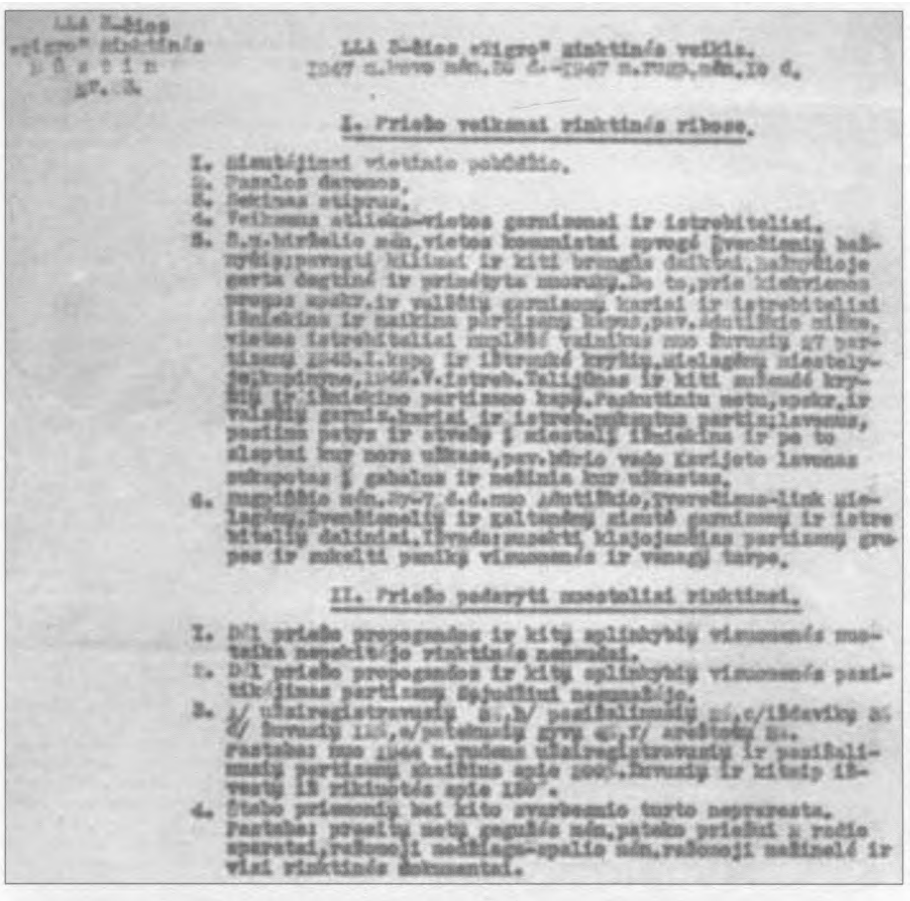

LLA S-ėjos „Tigro" rinktinės veikla.
1947 m. kovo mėn. 30 d. - 1947 m. rugpjūčio mėn. 10 d.

I. Priešo veiksmai rinktinės ribose.

1. Gimtojoje vietinėje policijoje.
2. Pasalos darymas.
3. Reikšmės stiprus.
4. Veiksmus atliekančios-vietos garnizonai ir istrebitelial.
5. S.m.birželio mėn.vietos komunistai apvogė gyventojų bažnyčių;pavogti kilimai ir kiti brangūs daiktai.Bažnyčioje gerta degtinė ir prisidėta suorušų.Be to,prie kiekvienos progos apskr.ir valsčių garnizonų kariai ir istrebitelial išniekina ir naikina partizanų kapus,pav.Adutiškio mieste, vietos istrebitelial nuplėšė vainikus nuo žuvusių 47 partizanų 1945.I.kapo ir išbraukė kryžių.Vilelaikių miestelyje,kupiškyje,1946.V.istreb.Taliūnas ir kiti suėmė kryžių ir išniekino partizano kapą.Pasiuntinių metu,apskr.ir valsčių garnizonų kariai ir istreb.užkabina partizanavusius, pastima patys ir atveža į miestelį išniekina ir pa to slepiasi kur nors užkasa,pav.Būrio vado Kavijoto lavonas sukapotas į gabalus ir nežinia kur užkastas.
6. Rugpiūčio mėn.27-7 d.d.nuo Adutiškio,Tverečiaus-link vilelaikių,Švenčionėlių ir Kaltanėnų miestų garnizonų ir istrebitelių dalinial.Tikslas:sunaikti klajojančias partizanų grupes ir sukelti panikų visuomenėje ir vienų kitų tarpe.

II. Priešo padaryti nuostoliai rinktinei.

1. Dėl priešo propogandos ir kitų aplinkybių visuomenės nuotaika nepakitėjo rinktinės naudai.
2. Dėl priešo propogandos ir kitų aplinkybių visuomenės pasitikėjimas partizanų šąjudžiui nesumažėjo.
3. a/ užsiregistravusių 8[illegible]b/ pasišalinusių 2[illegible],c/išdavikų 3[illegible] d/ žuvusių 15[illegible],e/pateknsių gyvų 4[illegible],f/ areštuotų 3[illegible]. Pastaba: nuo 1944 m.rudens užsiregistravusių ir pasišalinusių partizanų skaičius apie 2000.Žuvusių ir kitaip išvestų iš rikiuotės apie 150 .
4. Štabo priemonių bei kito svarbesnio turto nepraresta. Pastaba: praeitų metų gegužės mėn.pateko priešui į rankas aparatai,raštosiai nedidelis-spalio mėn.raštosiai nežinelė ir visi rinktinės dokumentai.

20. Pranešimas apie Tigro rinktinės veiklą 1947 m. kovo 30 d - 1947 m. rugpjūčio 10 d. Faksimilė iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

RYTŲ LIETUVA

Nr.1 (13) LLKS TIGRO RINKTINĖS ORGANAS 1950.2.15 d.

VASARIO ŠEŠIOLIKTŲ DIENA.

Prieš 32-jus metus Lietuva ir nepriklausomybės kovos dalyvių pa-
siaukojimas,pasiaukavimas ir drąsa dėl laisvės ir nepriklausomybės
atgavimo,dėl bendrų tautos reikalų,dėl tautos gerovės padarė stebė-
lius.Ilgus amžius marinama,nutautinama,nugdoma,iš šalkių pakilo Lietu-
va laisvam gyvenimui.Lietuva tapo kultūringa,civilizuota ir šiuo-
laikiniam pasaulyje valstybė.

Tačiau 1940 m.birželio mėn.15 d.tie patys Rusijos imperialistai,
tik prisidengę komunistinės ideologijos apgaulingais miražais bei gra-
žiais šūkiais ir paleidėlių,smulkiųjų neįvykdytinų sutarčių su Lietuva ir jų
geru pagalba vėl pavergė nuostabiai ramią kūrybą ir taikingą mūsų šalį.

Mūsų dabartinė karta,kupina didžios Tėvynės meilės,didelio savo
protėvių noro laisvėje ir nepriklausomybės kovos suvenarių,šaulių-partiza-
nų kelias,stojo į partizaninį karą prieš žiaurų ir nekultūringą
priešą-bolševikus.Jau šešti metai baigiasi,kaip mūsų tauta tyko nely-
gią partizaninį karą nemaloniesiems,rykštingai.Bolševikai prieš besipr-
iešinančią lietuvių tautą ėmė naudoti žiaurius ir despotiškus meto-
dus.Per bolševikų ir vokiečių nacistų okupacijos laikotarpį iki šiol
Lietuva neteko apie 0,5 milijono žmonių.Tačiau bolševikams nepavyko
kė palaužti mūsų išlikimo ir pasiryžimo,nes jaigu mes,lietuviai,ir
nekovotume su ginklais rankose,tai bolševikai visiškai naikintų mūsų
tautą.Kovą prieš bolševikus bus tęsiama iki pergalės.Tėvynės meilė
yra tokia didelė,jog žiaurios,esant reikalui,nesibijoma aukoti,ka-
lėjime ir mirtyje.

Vakarų laisvas demokratinis pasaulis įvertino lietuvių tautos
kovą dėl laisvės ir nepriklausomybės atgavimo.Mūsų kova yra sekama su
pagarba ir užuojauta.Šiandien Lietuva yra skaitoma,kaip šiltnamių sąjun-
gininkė prieš komunizmą.Tose valstybėse mūsų emigrantai turi pilnas
teises veikti dėl Lietuvos išvadavimo.Yra sudarytas Amerikos Lietuvių
Taryba,kurios pirm.yra Kęst.Jurgėla,Lietuvos Išvadavimo Komitetas ir
Pasaulinė Lietuvių Sąjunga,kurios tikslas suklėti jaunimą tautinėje
dvasioje,ugdyti Tėvynės meilę ir kelti idėją dėl Tėvynės išvadavimo.
Tos lietuvių emigrantų institucijos informuoja laisvąjį pasaulį apie
padėtį bei įtempimą sąmonės apie įvykius Lietuvoje ir lietuvių tautos kovą
prieš bolševikų okupaciją,priespaudą ir terorą.

Be to laisvąjį pasaulį demokratinėse valstybėse veikia Lietuvos
atstovybės,kurias paskyrė nepriklausomos Lietuvos vyriausybė.Mūsų di-
plomatai konsultuojasi su laisvų demokratinių valstybių vy-
riausybėmis ir Suvienytų Tautų Organizacija įvairiais Lietuvą liečian-
čiais klausimais.Reikia dar pažymėti,kad minėtos valstybės nepripažįs-
ta Lietuvos okupavimo ir laiko tą Tarybų Sąjungos aktą neteisėtu,agre-
siniu,neleistinu ir prie kiekvienos progos tas yra Tarybų Sąjungai
priklijuota.

Turint omenyje tą vienos pusės Lietuvos sąjungininkų Vakarų val-
stybių,jų tarpe ir JAV,moralinį,ekonominį,politinį ir karinį pranašu-
mą,smurtiniam kariniam prieš pasaulinį viso pasaulio pri[illegible]
o iš kitos pusės Tarybų Sąjungos ir jos satelitinių kraštų ekonominės
nuosmukį,pasitikėjimo metodų ir taktikos kliedingumą,moralinį pakrikimą

21. Tigro rinktinės leidinys „Rytų Lietuva". 1950 m. vasario 15 d. Faksimilė iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

22. Tigro rinktinės ūkio skyriaus kasos knyga. Faksimilė iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

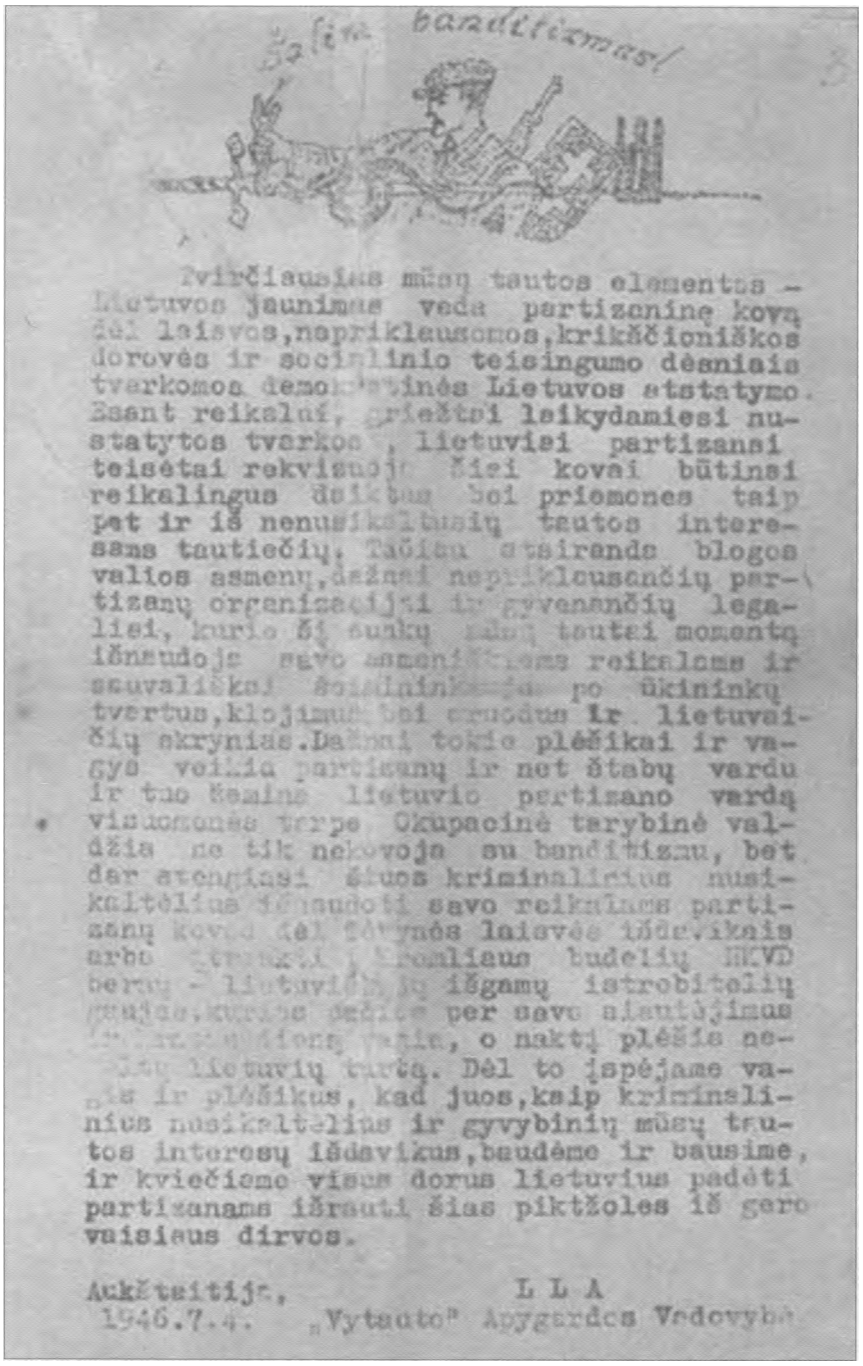

Šalin banditizmas!

Tvirčiausius mūsų tautos elementus – Lietuvos jaunimus veda partizaninę kovą dėl laisvos, nepriklausomos, krikščioniškos dorovės ir socialinio teisingumo dėsniais tvarkomos demokratinės Lietuvos atstatymo. Šiant reikalui, griežtai laikydamiesi nustatytos tvarkos, lietuviai partizanai teisėtai rekvizuoja šiai kovai būtinai reikalingus daiktus bei priemones taip pat ir iš nenusikaltusių tautos interesams tautiečių. Tačiau atsiranda blogos valios asmenų, dažnai nepriklausančių partizanų organizacijai ir gyvenančių legaliai, kurie šį sunkų tautai momentą išnaudoja savo asmeniniams reikalams ir savavališkai besidindinėja po ūkininkų tvartus, klojimus bei sandėlius ir lietuvaičių skrynias. Dažnai tokie plėšikai ir vagys veikia partizanų ir net štabų vardu ir tuo šešėliu lietuvio partizano vardą visuomenės akyse teršia. Okupacinė tarybinė valdžia ne tik nekovoja su banditizmu, bet dar stengiasi šiuos kriminalinius nusikaltėlius išnaudoti savo reikalams partizanų kovai dėl Tėvynės laisvės išduoti arba įtraukti į šiaurėlius budelių NKVD bernų - lietuvių tautybės išgamų istrebitelių grupes, kurios siaučia per savo atsiųstuosius [illegible] vietas, o naktį plėšia nekaltus lietuvių ūkius. Dėl to įspėjame vagis ir plėšikus, kad juos, kaip kriminalinius nusikaltėlius ir gyvybinių mūsų tautos interesų išdavikus, baudėme ir bausime, ir kviečiame visus dorus lietuvius padėti partizanams išrauti šias piktžoles iš gero vaisingo dirvos.

Aukštaitija, 1946.7.4.

L L A
„Vytauto" Apygardos Vadovybė

23. Vytauto apygardos vadovybės atsišaukimas „Šalin banditizmas!“. 1946 m. liepos 4 d. Faksimilė iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

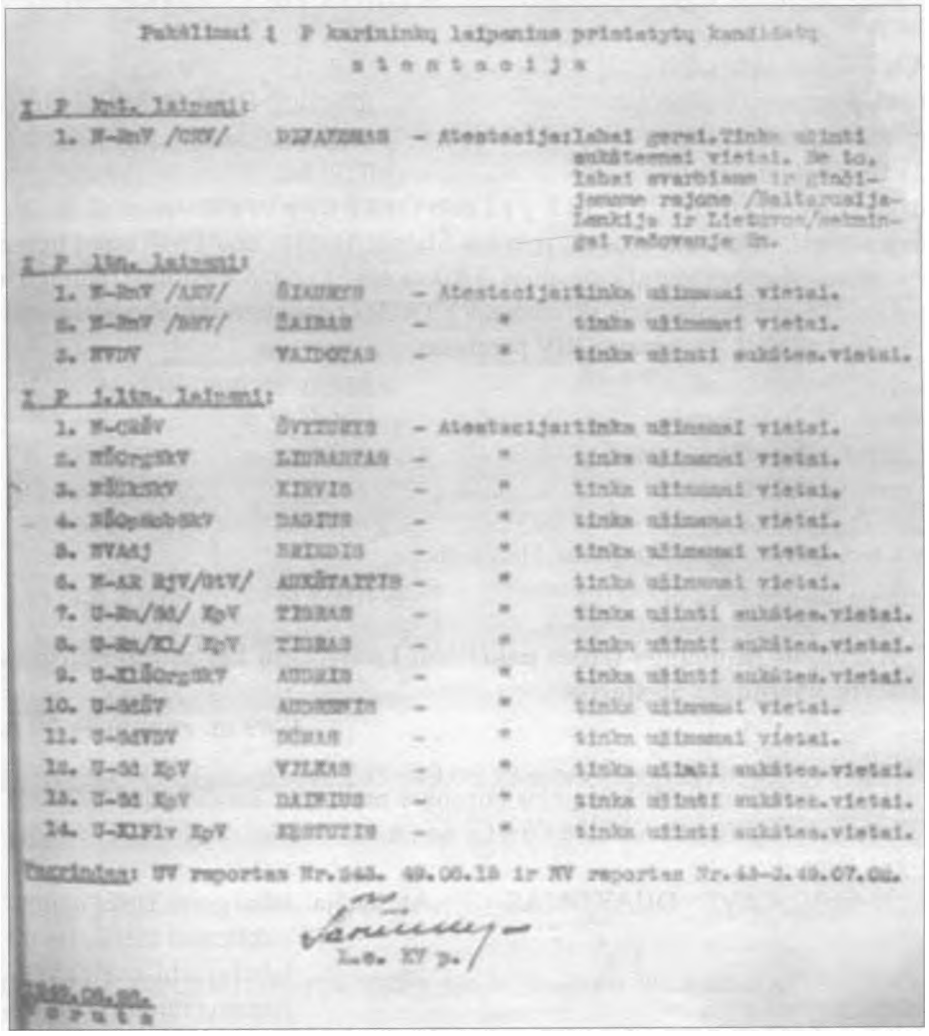

Pakėlimui į P karininkų laipsnius pristatytų kandidatų

a t e s t a c i j a

I P Krt. laivyni:

1. M-BnV /CBV/ DŽIAUGMAS – Atestacija: labai gerai. Tinka užimti aukštesnes vietas. Be to, labai svarbiame strateginiame rajone /Baltarusijoje-lenkija ir Lietuvos/ sėkmingai vadovauja Bn.

I P 1Šn. laivyni:

1. M-BnV /AIV/ ŠIAUKŠYS – Atestacija: tinka užimamai vietai.
2. M-BnV /BBV/ ŠAIRAS – " tinka užimamai vietai.
3. RVDV VAIDOTAS – " tinka užimti aukštes. vietai.

I P j.Lin. laivyni:

1. M-CHŠV ŠVITUKYS – Atestacija: tinka užimamai vietai.
2. MŠOrgŠkV LIUBAUSKAS – " tinka užimamai vietai.
3. MŠUkŠkV KIRVIS – " tinka užimamai vietai.
4. MŠOpMobŠkV DAGYS – " tinka užimamai vietai.
5. RVAdj RAIMUNDAS – " tinka užimamai vietai.
6. M-AR RjV/BtV/ ANKŠTAITYS – " tinka užimamai vietai.
7. U-Bn/St/ KpV TIGRAS – " tinka užimti aukštes. vietai.
8. U-Bn/KL/ KpV TIGRAS – " tinka užimti aukštes. vietai.
9. U-KlŠOrgŠkV AUDRIS – " tinka užimti aukštes. vietai.
10. U-StŠV [illegible] – " tinka užimamai vietai.
11. U-StVDV DŪMAS – " tinka užimamai vietai.
12. U-St KpV VILKAS – " tinka užimti aukštes. vietai.
13. U-St KpV DAINIUS – " tinka užimti aukštes. vietai.
14. U-KlPlv KpV KUNIGUTIS – " tinka užimti aukštes. vietai.

Pastaba: VV raportas Nr.245. 49.08.18 ir KV raportas Nr.43-2.49.07.08.

Viršininkas
L.e. KV p.

1949.08.28.
Prata

24. Karaliaus Mindaugo srities pakėlimui į partizanų karininkų laipsnius pristatytų kandidatų atestacija. 1949 m. rugpjūčio 28 d. Faksimilė iš Genocido aukų muziejaus.

191. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro paskyrimo raštas Tigro rinktinės vadui Dijakomui

1949 m. rugpjūčio 20 d.

K
N V
1949.7.1. CRV
Nr. 44-1 br[oliui] D I J A K O M U I
[gautas
20. VIII. 1949.
Nr. 51][262] P a s k y r i m o r a š t a s

Persitvarkius Apygardos Štabui, Tamsta nuo 1949 metų liepos mėn. 1 dienos esate atleidžiamas iš Rikiuotės Skyriaus Viršininko pareigų ir nuo tos pat dienos esate skiriamas VYTAUTO Apygardos Štabo Viršininku /N ApŠV/, kartu einant CRV pareigas.

Liutauras [parašas]
1. e. N V p.

Jovaras [parašas]
Adjutantas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 79,1. 57. Originalas. Mašinraštis.

192. Karaliaus Mindaugo srities pakėlimui į partizanų karininkų laipsnius pristatytų kandidatų atestacija

1949 m. rugpjūčio 28 d.

Pakėlimui į P karininkų laipsnius pristatytų kandidatų
a t e s t a c i j a

Į P kpt. laipsnį:

1. N-RnV /CRV/ DIJAKOMAS - Atestacija: labai gerai. Tinka užimti aukštesnei vietai. Be to, labai svarbiame ir ginčijamame rajone /Baltarusija — Lenkij a ir Lietuvos/ sėkmingai vadovauja Rn.

Į P ltn. laipsnį:

1. N-RnV /ARV/ ŠIAURYS - Atestacija: tinka užimamai vietai.

[262] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

2. N-RnV /BRV/ ŽAIBAS - “ tinka užimamai vietai.
3. NVDV VAIDOTAS - “ tinka užimti aukštes[nei] vietai.

I P j. ltn. laipsnį:

1. N-CRŠV ŠVYTURYS - Atestacija: tinka užimamai vietai.

2. NŠOrgSkV LIUBARTAS - “ tinka užimamai vietai.
3. NŠŪkSkV KIRVIS - “ tinka užimamai vietai.
4. NŠOpMobSkV DAGIUS - “ tinka užimamai vietai.
5. NVAdj BRIEDIS - “ tinka užimamai vietai.
6. N-AR Rj V/GtV/AUKŠTAITIS - “ tinka užimamai vietai.
7. U-Rn/Sd/KpV TIGRAS - “ tinka užimti aukštes[nei] vietai.
8. U-Rn/K1/KpV TIGRAS - “ tinka užimti aukštes[nei] vietai.
9. U-KIŠOrgSkV AUDRIS - “ tinka užimti aukštes[nei] vietai.
10. U-SdŠV AUDRENIS - “ tinka užimamai vietai.
11. U-SdVDV DŪMAS - “ tinka užimamai vietai.
12. U-Sd KpV VILKAS - “ tinka užimti aukštes[nei] vietai.
13. U-Sd KpV DAINIUS - “ tinka užimti aukštes[nei] vietai.
14. U-KlPlv KpV KĘSTUTIS - “ tinka užimti aukštes [nei] vietai.

Pagrindas: UV raportas Nr. 243 49.06.15 ir NV raportas Nr. 43-3 49.07.02.

Šarūnas [parašas]
L. e. KV p.

1949. 08.28.
V o r u t a

LGGRTC GAM, GEK 11636, PDk 1660, b. 1,1. 33. Originalas. Mašinraštis.

193.Vytauto apygardos štabo instrukcija Nr. 10

1949 m. rugsėjo 1 d.

N u o r a š a s

K
N Š
ŪkSkV
1949. 9.01.

S l a p t a i

Nr. 75-11 Tvirtinu /-/ Liutauras [be parašo]
N V

[Gauta 1949. 9.01.
1949. 9.20.
N [r]. 2][263] INSTRUKCIJA Nr. 10

Liečia: P aprūpinimo organizavimą.

1. Komunistinė okupacija ir ypatingai prievarta ir teroru pravedamas krašto sukolchozinimas padarė milžinišką žalą mūsų tautos ūkiui ir nepaprastai apsunkino ekonominį gyvenimą. Šiuo metu beveik visi stambesni ūkiai yra sunaikinti, išdraskyti, nubuožinti arba apkrauti milžiniškais mokesčiais ir pyliavomis, o apsirūpinti vien tik iš smulkesnių ūkių yra didelė našta tų ūkių savininkams. Todėl iškilo skubus reikalas imtis naujų priemonių ir būdų partizanų apsirūpinimui maistu, drabužiais ir kitais būtinais pragyvenimo reikmenimis.
2. Šiuo metu pirmoje eilėje reikia stengtis apsirūpinti iš valstybei, įvairioms komunistinėms organizacijoms ir mūsų tautos priešams - komunistams priklausomo turto rekvizicijos keliu, o taip pat iš kolchozų suvisuomeninto turto. Tam tikslui reikalinga, prisilaikant visų saugumo priemonių organizuoti sovchozams, kooperatyvams, pieninėms ir kitoms tarybinėms įstaigoms priklausomo turto konfiskavimą o taip pat operatyvinės veiklos metu paimto turto sunaudojimą pragyvenimo reikalams.
3. Iš suvisuomenintų ir bendrai veikiančių kolchozų nustatoma tokia apsirūpinimo tvarka: - suvisuomenintas turtas /javų atsargos, gyvuliai, pinigai/ paimami rekvizicijos būdu, o iš pavienių neprasikaltusių kolchozo narių - aukų būdu. Tuose kolchozuose, kur kolchozo valdyba yra sudaryta iš patikimų susipratusių lietuvių, reikalinga kreiptis į kolchozo valdybą prašant skirti iš bendrų atsargų reikalingą maisto kiekį aukojimo keliu. Savaime suprantama, kad tokia kolchozo valdyba, suprasdama bendrą reikalą ir norėdama išvengti nemalonumų, savu noru sutiks paaukoti prašomą maisto kiekį. Tuose kolchozuose, kur valdyba paaukoti atsisako arba iš viso pavojinga į ją kreiptis, reikalingi daiktai imami rekvizicijos keliu. Rekviziciją galima atlikti susitarus su kolchozo valdyba arba atskirais kolchozo nariais. Tokia iš suvisuomeninto turto aukų ar rekvizicijų keliu pravesta apsirūpinimo sistema įgalina iš karto gauti didesnį maisto kiekį ir nesudaro apsunkinimų pavieniams ūkininkams.
4. Iš pavienių ūkininkų ir dar nesuvisuomenintų kolektyvinių ūkių valstiečių maistas, drabužiai ir pinigai renkami aukų būdu, atsižvelgiant į turimus

[263] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

išteklius. Didesnių aukų galima reikalauti ir kartu nubausti kolchozų organizatorius, agitatorius, pirmūnus, kolchozų valdybos narius, o taip pat tarybinės valdžios pareigūnus /seniūnus, sekretorius, skaityklų vedėjus/. Iš blogos valios atsisakę paaukoti gali būti baudžiami rekvizicijos keliu. Būtina atsižvelgti į tuos aukotojus, kurie kitu būdu padeda mūsų sąjūdžiui: siųsdami maistą į Sov[ietų] Sąjungą ištremtiems arba nukentėjusioms šeimoms.

5. Piniginės paramos reikalu nepamiršti kreiptis ir pas patikimesnius miestų ir miestelių tarybinius tarnautojus, kurie savo aukomis sutinka paremti mūsų sąjūdį.
6. Tikslesniam apsirūpinimo organizavimui atskiri partizanų daliniai, grupės arba net pavieniai gyvenantieji tarpusavio brolišku susitarimu nustato apsirūpinimo rajonus ir griežtai laikosi jų ribų.
7. Apsirūpinimo reikalams RŠŪkSkV paruošia specialius kvitus dviejų rūšių:
   a/ aukų kvitus ir
   b/ rekvizicijos kvitus.

   Aukų kvitai išduodami už maistą drabužius ir pinigus, gautus aukų keliu, o rekvizicijos kvitai išduodami reikalingą turtą konfiskuojant. Šie kvitai pagal numeraciją išduodami RjV, kurie pagal pareikalavimą paskirsto žemesniems org[anizaciniams] vienetams.
8. Ši instrukcija įsigalioja nuo jos paskelbimo dienos ir su ja būtina supažindinti visi partizanai.

/pas[irašė]/ ŠALČIUS [be parašo]
NŠŪkSkV

Nuorašas tikras Jovaras [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, **b.** 6,1. 27. Originalas. Mašinraštis.

194. Tigro rinktinės vado Roko įsakymas rinktinei Nr. 15/60 /O/ 1949 m. rugsėjo 28 d.

Įsakymas Rinktinei Nr. 15/60 /O/
Rikiuotės sritis

§ 1.

Š. m. rugpjūčio mėn. **4** d. ant pasalų užėjęs karo mirtimi mirė p[artizanas] vyr[esnysis] p[u]sk[arininkis] Gailius - 11 kuopos vadas. Amžina šlovė kritusiems kovoje su priešu.

§2.

Š. m. rugsėjo mėn. 16 d. per nelaimingą atsitikimą - saviškio palaikytas priešu - žuvo p[artizanas] j[unesnysis] p[u]sk[arininkis] Dobilas. Amžina šlovė kritusiems kovoje su priešu.

Rokas [parašas]
Tigro Rinktinės Vadas

Ežerėnai, 1949 m. rugsėjo mėn. 28 d.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 15,1. 15. Originalas. Rankraštis.

195. Tigro rinktinės vado Roko įsakymas rinktinei Nr. 16/61 /O/
1949 m. rugsėjo 28 d.

Įsakymas Rinktinei /O/ Nr. 16/61
Rikiuotės sritis

§ 1.

Nuo š. m. rugsėjo mėn. 28 d. p[artizaną] Švyturį iš OS viršininko pareigų atleidžiu.

§ 2.

Nuo š. m. rugsėjo mėn. 28 d. p[artizaną] Švyturį skiriu Tigro Rinktinės VDV (visuomeninės dalies viršininku).

§3.

Nuo š. m. rugsėjo mėn. 28 d. p[artizaną] viršilą Bajorą skiriu Tigro Rinktinės Štabo Organizacinio skyriaus viršininku.

§ 4.

Nuo š. m. rugsėjo mėn. 28 d. vyr[esnįjį] p[u]sk[arininkį] Dikerį skiriu Tigro Rinktinės Štabo Operacinio-Mobilizacinio skyriaus viršininku.

§ 5.

Tigro Rinktinės Štabo Žvalgybos skyriaus viršininko pareigas ir toliau eina p[artizanas] vykesnysis] p[u]sk[arininkis] Seklys.

§ 6.

Tigro Rinktinės Štabo Ūkio skyriaus viršininko pareigas ir toliau eina p[artizanas] vyr[esnysis] p[u]sk[arininkis] Budrys.

Rokas [parašas]
Tigro Rinktinės Vadas
Pakalnis
CR adj [utantas]

Ežerėnai, 1949 m. rugs[ėjo] mėn. 28 d.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 15,1. 16. Originalas. Rankraštis.

196. Tigro rinktinės vado Roko įsakymas rinktinei Nr. 17/62 /O/
1949 m. rugsėjo 28 d.

Įsakymas Rinktinei /O/ Nr. 17/62
Rikiuotės sritis

§ 1.

Teisingesnio vadovavimo dėlei nuo šio laiko Rinktinėje rajonų vadų valdžia

gerokai išplečiama: anksčiau rajonų vadai buvo tik OS srityje veiklūs, veiklos sritis jiems nepriklausė. Ši sritis priklausė veiklos vadui - kuopos vadui. Abu šie vadai buvo lygiateisiai.

Dabar rajono vadui pavedama ir organizacinė sritis, ir veiklos sritis.

Rajonų vadai sudaro rajono štabą šių skyrių: organizacinis skyrius, žvalgybos skyrius, operacinis-mobilizacinis ir ūkio skyrius.

§ 2.

Rinktinė dalijama į šiuos rajonus:

1- rajonas - Švenčionių ir Švenčionėlių valsčiai,
2- rajonas - Kaltanėnų ir Ignalinos v[alsčiai],
3-rajonas -Daugėliškiovalsč[ius],
4-rajonas - Mielagėnų valsč[ius],
5- “ -Ceikinių valsč[ius],
6- “ -Adutiškio valsč[ius],
7- “ — Tverečiaus valsč[ius] ir Vidžių rajonas (BSSR),
8- “ -Svierių rajonas (BSSR).

§3.

Rajonų vadais nuo šio laiko skiriu sekančiai:

1 rajono vadu - viršila Paberžis,
2 “ “ - vyr[esnysis] p[u]sk[arininkis] Šilas,
3 “ “ -vyr[esnysis] p[u]sk[arininkis] Voldemaras,
4 “ “ - vyr[esnysis] p[u]sk[arininkis] Gaidys,
5 “ “ - vyr[esnysis] p[u]sk[arininkis] Šarūnas,
6 “ “ - viršila Pušynas,
7 “ “ - vyr[esnysis] p[u]sk[arininkis] Liūtas,
8 “ “ -j[aunesnysis] p[u]sk[arininkis] Dagilis.

§4.

Nuo šio laiko senasis padalinimas Rinktinės į rajonus nebegalioja ir juo nesivadovauti.

Rokas [parašas]
Tigro Rinktinės Vadas
Pakalnis
CR adj[utantas]

Ežerėnai, 1949 m. rugs[ėjo] mėn. 28.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 15,1. 17. Originalas. Rankraštis.

197. Tigro rinktinės vado Roko raportas Vytauto apygardos vadui 1949 m. rugsėjo 28 d.

LP
CRV N Vadui
28. 9. 1949 m.

Nauja raudonųjų taktika: pastebėta, kad paskutiniu laiku raudonieji prieš pradėdami krėsti miškus siunčia į pamiškes tik karininkus, kurie susipažįsta su vietovėmis. Jie bastosi su žemėlapiais rankose, klausinėja pas gyventojus įvairių vietovių. Taip prieš Antanų miško valymą buvo pasirodę maždaug savaitę laiko anksčiau apie 12 karininkų. Jie renka ir galutines žinias apie rajonus, kuriuose gyve[na][264] partizanai.

Š.m. rugpjūčio mėn. į Vidžius atvyko apie 40 sovietų karininkų. Iš jų 12 ir vienas pulkininkas buvo apsistoję Kazėnuose. Gyventojams sakėsi, esą atvykę normų reikalu. Dar kitiems sakė, esą pulkininkas yra „sledovatel kontrabandi"[265] . Tikrumoje naktimis darė pasalas ir įvairiausiomis kryptimis sekė partizanų judėjimą. Be to, kiekvieną rytą pats pulkininkas iš kiekvieno sielsovieto reikalavo suteikti žinias apie partizanus. Tačiau nieko nesusekę, po mėnesio laiko išvyko.

Rokas [parašas]
CRV

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 27,1. 26. Originalas. Rankraštis.

198. Tigro rinktinės vado Roko raportas Vytauto apygardos vadui
1949 m. rugsėjo 28 d.

LP
CRV N Vadui
28. 9. 1949 m.
Nr. 20/67 R a p o r t a s

Jau antras mėnuo, kai visas kraštas stebisi kažkokiais „naujos madosˮ partizanais Šarkauščinos rajone. Be to, visame krašte eina įvairiausios kalbos apie parašiutininkus, apie į partizanus pabėgusius enkavedistus ir šiaip komunistus. Žodžiu, visuomenėje tuo reikalu eina pačios kvailiausios kalbos ir gandai.

Kame reikalas? Reikalas tame, kad bolševikai, Šarkauščinos rajono valdytojai, bijodami lietuvių partizanų šiame krašte įsigyvenimo, sumanė jiems užbėgti už akių: kad įgąsdinti žmones nepasitikėti nepažįstamais žmonėmis, jie vaikšto partizanų vardu ir žmones, kurie parodo per didelį pasitikėjimą partizanams, areštuoja. Prieš pradėdami veiklą partizanų vardu, paleido gandus, „esą šimtas lietuvių partizanų perėjo per upęˮ... Tikrumoje mes į minėtą rajoną pradėjome vis dažniau lankytis.

[264] Sunykęs tekstas.
[265] Kontrabandos bylų tardytojas (rus.).

Minėti „partizanai" neretai plėšia gerus gyventojus, atima medžioklinius šautuvus, batus, rūbus ir t.t.. Visuomet ir visur klausinėja, „kaip būtų galima susirišti su partizanais"... Jeigu randa kartais žmogų, besislapstantį nuo valdžios organų, tai jį mielai areštuoja.

Vietomis, ypač miške, kai juos užtinka uogautojos ar grybautojos, stengiasi pasirodyti parašiutininkais. Tam reikalui rodo dolerius ar baltą duoną...

Pagal gyventojų pranešimus šiuo metu Šarkauščinoje yra apie 300 rusų kariuomenės.

Rokas [parašas]
CRV

Belmont

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 27,1. 28. Originalas. Rankraštis.

199. Tigro rinktinės vado Roko raštas Karaliaus Mindaugo srities visuomeninės dalies viršininkui

1949 m. rugsėjo 28 d.

LP
CRV K VDV
28.9. 1949 m.
Nr. 20 N vado pareigoms užimti palaiko p[artizano] Siaubo-Liutauro kandidatūrą.

Rokas [parašas]
CRV

Ežerėnai

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 73,1. 14. Originalas. Rankraštis.

200. Tigro rinktinės Žvalgybos skyriaus viršininko Seklio raportas rinktinės vadui

1949 m. spalio 22 d.

LP
CR
Žv[algybos] Sk[yriaus] V[ir]š[ininkas] Rinktinės Vadui
22. 10. 1949.
Nr. 3 Raportas

Pranešu Tamstai, kad š. m. spalio mėn. 21 d. mirties bausme nubaustas Lukšėnas Albertas iš Vosiūnų km., Tverečiaus valsč[iaus]. Jis buvo Vosiūnų kolchozo sandėlininkas. Kiekvieną kartą, pastebėjęs partizanus, pranešdavo ir išdavinėjo valdžiai gerus žmones.

Seklys [parašas]
Žv[algybos] Sk[yriaus] Viršininkas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 33,1. 4. Originalas. Rankraštis.

201. Tigro rinktinės vado Roko įsakymas rinktinei Nr. 15

1949 m. gruodžio 4 d.

N
CR V
4. 12. 1949.
Nr. 54-68

Įsakymas Rinktinei Nr. 15
Rikiuotės sritis

Sąryšyje su CR reorganizavimu skelbiu:

1.

P[artizaną] Švyturį - CRŠV nuo 4. 12. 1949.
P[artizaną] Švyturį - CRVDV “ “ “
P[artizaną] p[u]sk[arininkį] Pakalnį-CROSV “ “ “ “.
P[artizaną] p[u]sk[arininkį] Dikerį - CROpMobSV “ “ “ “.
P[artizaną] p[u]sk[arininkį] Seklį -CRŽSV nuo 20. 10. 1948.
P[artizaną] p[u]sk[arininkį] Budrį — CRŪSV “ “ “ “.
P[artizaną] p[u]sk[arininkį] Žilvitį - CR divers[inės]-sab[otažinės] grupės vadu nuo 4. 12. 1949.
P[artizaną] p[u]sk[arininkį] Kadugį -CRŠ raštininku.....
" " " "

§2.

Rinktinę į rajonus skirstau sekančiai:

1 Rj. Švenčionių ir Švenčionėlių v[alsčiai], Rj V - virš[ila] Paberžis.
Rj OSV -j[aunesnysis] p[u]sk[arininkis] Šermukšnis.
Rj OpMobSV-j[aunesnysis] p[u]sk[arininkis] Tarzanas.
Rj ŠSV - j[aunesnysis] p[u]sk[arininkis] Lubinas.
Rj ŪkSV - p[artizanas] Papartis.

2 Rj. Ignalinos ir Kaltanėnų v[alsčiai], Rj V - p[u]sk[arininkis] Šilas.
Rj OSV-j[aunesnysis] p[u]sk[arininkis] Jovaras.
Rj OpMobSV - j[aunesnysis] p[u]sk[arininkis] Dysnaitis.
Rj ZSV - p[artizanas] Šernas.
Rj ŪkSV -j[aunesnysis] p[u]sk[arininkis] Staniulis.

3 Rj. Daugėliškio ir Ceikinių v[alsčiai], Rj V - p[u]sk[arininkis] Voldemaras.
Rj OSV - p[u]sk[arininkis] Šarūnas.
Rj OpMobSV -p[u]sk[arininkis] Bevardis.
Rj ŽVS - p[u]sk[arininkis] Genys.
Rj ŪkSV -j[aunesnysis] p[u]sk[arininkis] Alfukas.
4 Rj. Adutiškio ir Mielagėnų v[alsčiai], Rj V - p[u]sk[arininkis] Liūtas.
Rj OSV-p[u]sk[arininkis] Mikasius.
Rj OpMobSV -j[aunesnysis] p[u]sk-[arininkis] Pipiras.
Rj ŽSV-j[aunesnysis] p[u]sk[arininkis] Barzdėnas.
Rj ŪkSV - virš[ila] Pušynas.
5 Rj. Tverečiaus vĮalsčius] ir Vidžių (BSSR) rajonas - Rj V - OS narys Galiūnas.
Rj OSV - OS nar[ys] Aušrūnas.
Rj OpMobSV -p[u]sk[arininkis] Jakutis.
Rj ŽSV - OS nar[ys] Siaubas.
Rj ŪkSV - OS nar[ys] Karosas.

3.

Rinktinės ribos apima apskritį. Organizaciniu atžvilgiu CR nepriklauso Saldutiškio valsčius. Saldutiškis priklauso kitai Rinktinei. Be to, su Pabradės ir Joniškio valsčiais CR neturi ryšių. Prie CR organizaciniu atžvilgiu priklauso Vidžių rajonas (BSSR). Anksčiau, būtent vokiečių okupacijos metu, šis rajonas priklausė prie Lietuvos srities kaip valsčius Švenčionių apskrities sudėty.

4.

Šis įsakymas galioja nuo jo paskelbimo galios. Ankstesnis įsakymas nustoja savo galios.

Rokas [parašas]
CRV

Kadugys [parašas]
CRŠ raštininkas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 15,1. 19-20. Originalas. Rankraštis.

202. Tigro rinktinės operacinės-mobilizacinės srities veiklos 1949 m. kovo-lapkričio mėn. žinios

1949 m. gruodžio 4 d.

N
CROpMobSV
4. 12. 1949 m.

OpMob Srities Veiklos žinios
už 1949 m. kovo-lapkričio mėnesius

Nr. 3.

1 .Per minėtą laikotarpį su priešu turėta susidūrimų 25 kartai.

Mūsų nuostoliai: 4 užmušti vyrai, 2 moterys, 1 P[artizanas] žuvo per nelaimingą atsitikimą 4 pateko gyvi.

Priešo nuostoliai: 8 rusai nukauti, 4 sužeisti.

Komunistinio aktyvo sunaikinta 5 žm[onės].

Padaryta trijose vietovėse visų kaimo gyventojų susirinkimai tikslu įbauginti gyventojus, kad nestotų į kolchozus. Palikti įspėjantieji atsišaukimai, kuriuos gyventojai perduodavo milicijai.

Padaryta apie 20 diversinių aktų: sunaikintos skaityklos, pieninės, kooperatyvai, kolchozai.

Mokymas dėl priešo stipraus siautimo neįmanomas.

Įsakymų vykdymas žemesniųjų pareigūnų silpnokas.

CRV [be parašo]

CROpMobSkV [be parašo]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 38,1. 14. Originalas. Rankraštis.

203. Tigro rinktinės organizacinės srities veiklos 1949 m. kovo-lapkričio mėn. žinios

1949 m. gruodžio 4 d.

N
CROSV
4. 12. 1949.
Nr. 45

Org[anizacinės] Srities Veiklos žinios
už 1949 m. kovo-lapkričio mėnesius

1. Ryšiai CR viduje patenkinami.
2. Ryšiai CR su išore blogi. Net negalima kalbėti apie kokį nors ryšio periodiškumą. Priežastis — gana ilga ryšio linija, o svarbiausia - tai tas, kad buvo naudojama daug ryšininkų, kurių tarpe atsirado nevisiškai stropių ir sąžiningų. Ryšys pertvarkomas pagrindinai.
3. Naujų OS narių priimta 10. Areštuota 4.
4. Gautieji įsakymai vykdomi aukštesniųjų pareigūnų gerai, žemesniųjų- silpnai.

Rokas [parašas]
CRV

Pakalnis
CROSV

LYA, f. K- 5, ap. 5, b. 38,1. 17. Originalas. Rankraštis.

204. Tigro rinktinės žvalgybos srities veiklos 1949 m. kovo-lapkričio mėn. žinios

1949 m. gruodžio 4 d.

N
CRŽSV
4. 12. 1949.
Nr. 6

Žvalgybos veiklos srities žinios
už 1949 m. kovo-lapkričio mėnesius

1. CR ribose, kiekviename valsčiaus miestely, randasi maždaug 25-35 istrebiteliai su vienu, dviem žemesniojo laipsnio karininkais priešaky. Be to, yra 2-3 NKVD ir 2-3 NKGB pareigūnai, taip pat daugumoje karininko laipsnyje. Apskrities mieste yra apie 30-40 NKVD kareivių.

CR ribose yra 11 valsčių. Taigi apskrity priešo jėgos sudaro apie 400 žm[onių]. Per tą laikotarpį R[inktinės] ribose buvo apie 6 stambesni stambesnių miškų valymai, kuriuose dalyvavo ne tik esančios R[inktinės] ribose jėgos, tačiau talkininkavo kariuomenė ir iš kitų vietovių.

Apskritai visur pasireiškia stiprios ir dažnos pasalos.

2. Per minėtą laikotarpį priešas smarkiai sunaikino kraštą ekonominiu atžvilgiu: apie 50 % kaimų suvaryti į kolchozus. Tam tikslui atsiekti priešas naudoja gąsdinimus, grasinimus ir areštus.

3. Priešas atvirai skelbia, kad karas neišvengiamas. Tam daro įvairius pasirengimus. Šiomis dienomis BSSR, Vidžių rajone, prie Halousko, per upę Drūkša stato tiltą. Šio tilto tikslas - sujungti Halousko aerodromą su Vidžių miestu. Halousko aerodromas randasi prie kelio, einančio iš Kazėnų per Halousko palivarką į Ūsčius. Tiksliau, Belmonto miško pakrašty pietiniam, kur yra parašo „Malkowszczyzna”[266] šios raidės: „szczyz“ žiūr. lenkišką karišką žemėl[apį], lapas Koziany[267] , 1:100.000.

Šis aerodromas jau buvo sovietų naudojamas prieš 1941 m. karą, po to, vokiečiams atsitraukus 1943 m., vėl buvo naudojamas. Vokiečių-rusų karo metu, ypač 1942 metų pabaigoje, 1943 m. pradžioje šis aerodromas buvo kontroliuojamas rusų partizanų. Jame nusileisdavo rusų lėktuvai su ginklais ir kitais reikmenimis. Taip pat dažnai buvo naudojamas numetimui ginklų ir kt. Šiuo metu jokių įrengimų dar nėra.

Be to, rusai stato antrą tiltą per Dysnos upę, prieš kaimą Navikai - žiūr. lenkų karišką žemėlapį „Vidze“[268] 1:100.000, nors vienas tiltas yra Bučėnų km. - trys k[i]l[o]m[etrai] žemiau upe. Tas pats žemėlapis.

Be to, krašte vasaros metu pristatė nemažą skaičių sekimo punktų

[266] Malkauščyna.
[267] Kazėnai.
[268] Vidžiai.

(majakų). Jų tankumas įvairus. Vietomis 5-15 k[i]l[o]m[etrų] vienas nuo kito.

4. Gautieji įsakymai vykdomi gerai.

Rokas [parašas]
CRV

Seklys
CRŽSV

LYA, f. K- 5, ap. 5, b. 38,1. 17-18. Originalas. Rankraštis.

205. Tigro rinktinės ūkio srities veiklos 1949 m. kovo-lapkričio mėn. žinios

1949 m. gruodžio 4 d.

N
CRŪkSV
4. 12. 1949.
Nr. 2

Ūkio srities veiklos žinios
už 1949 m. kovo-lapkričio mėnesius

1. Partizanai maistu apsirūpina patys rekvizicijų ir aukų būdu. Tokiu pat būdu apsirūpina apranga. Ginklai renkami arba perkami.
Medikamentais P[artizanai] apsirūpina kiekviena grupė atskirai.

2. Išvežtąsias šeimas P[artizanai] aprūpina kiekvienas savo. Žuvusių P[artizanų] šeimas - per OS narius arba įsakant išvežtųjų giminėms.

3. Vadovybių rėmimas vidutiniškas.

4. Gautieji įsakymai vykdomi vidutiniškai. Aukštesni pareigūnai - gerai, žemesnieji - silpniau.

Rokas [parašas]
CRV

Budrys
CRŪSV

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 38,1. 19. Originalas. Rankraštis.

206. Tigro rinktinės visuomeninės dalies viršininko Švyturio slaptas atsišaukimas į partizanus, laisvės kovų sąjūdžio dalyvius ir organizacinio sektoriaus narius

1949 m. gruodžio 10 d.

S l a p t a s atsišaukimas į partizanus.
laisvės kovu sąjūdžio dalyvius ir OS narius

B R O L I A I !

Mes neaiškinsime apie spaudos reikalingumą ir reikšmę mūsų tautos gy-

venime, jos atliktą vaidmenį kovų metu dėl laisvės ir nepriklausomybės, kultūros ir mokslo lygio pakėlime ir t.t. Kiekvienam tai yra žinoma iš lietuvių tautos istorijos. Kiekvienam yra aišku, jog spauda yra ginklas, kurį naudoja net ilgus amžius laisvai gyvavusios valstybės - Anglija, JAV ir kitos - skirdamos tam reikalui milžiniškas lėšas. Nežiūrint to, kad tokios galingos valstybės turi radijo stotis dėl skubių informacijų, bet ir spaudos pagalba ginasi nuo klaidingo mokslo eretikų - komunistų ir fašistų - propagandos, kad neužnuodytų tautinės sąmonės ir nesuklaidintų lengvatikių.

Šiandien, kada visos tikrai demokratinės, laisvos tautos stojo į kovą ir jau pasiruošė į lemiamą žygį prieš paskutinį civilizacijos, demokratijos, Dievo, tiesos ir žmogaus bei tautų laisvės priešą-komunizmą, viso laisvojo pasaulio spauda įrodinėja apie Markso-Lenino teorijos klaidingumą, kuri yra tik priemonė Rusijos komunistų imperialistiniams planams įvykdyti. Praktikoje komunistinėje santvarkoje nėra politinės, ekonominės, tikybinės, žodžio, spaudos, žmogaus ir tautų laisvės. Rusijos komunistai jėgos, apgaulės ir įvairių tautų išdavikų pagalba uždėjo eilei mažesnių tautų vergijos pančius. Jų tarpe ir lietuvių tautai.

Broliai! Šiandien ir vėl laisvas lietuviškas spausdintas žodis yra draudžiamas. Komunistai lietuvių kalbą paliko tik tam, kad kuo greičiau užnuodytų lietuvių tautinę sąmonę. Komunistai kiek galėdami kemša savo melagingą ir klaidingą spaudą. Tačiau vergaujantieji mūsų broliai laukia laisvo, teisingo lietuviško spausdinto žodžio. Mūsų pareiga yra kuo gausiau aprūpinti vergaujančius brolius laisva lietuviška spauda, kurios tikslas - teisingai informuoti apie tarptautinius įvykius, žadinti lietuvių tautinę sąmonę, ugdyti tėvynės meilę ir kviesti įsijungti vienokiu ar kitokiu būdu į kovą dėl mūsų tautos gerovės, laisvės ir nepriklausomybės atgavimo.

Nuo 1946 m. lapkričio] mėn. 1 d. iki š. m. lapkričio] mėn. 1 d. turėjome visai menkas spausdinimo priemones. Tačiau, nežiūrint sunkių gyvenimo sąlygų ir nuolatinio priešo sekimo, per trejų metų laikotarpį išspausdinome vien tik pagedusia rašomąja mašinėle vienuolika „Rytų Lietuvos" Nr. ir įvairių atsišaukimų, kiekvieną kartą po 50—60 egzemp[liorių]. Tai yra labai mažas skaičius, palyginus su plotu, kurį apima mūsų veikla.

Paskutiniu metu br[olių] Aušrūno, Galiūno, Karoso, Giedraičio, Girėno ir sesės Žibutės rūpesčiu ir pastangomis įsigijome tinkamesnę rašomąją ma[ši][269] nėlę, tačiau mums trūksta dar spaudos dauginimo priemonių-rotatoriaus, tušo, matricų ir kartais kalkės bei elektrinių elementų dėl radijo. Ryšium su tuo kviečiame visus partizanus, laisvės kovų sąjūdžio dalyvius, OS narius ir geros valios visuomenę prie kiekvienos progos rūpintis visa tai gauti ir atsiųsti mums. Reikia vengti nereikalingų išlaidų, kaip štai: degtinei ir kitokių, o daugiau rūpintis ir aukoti dėl spaudos reikalų nes šiuo metu tam tikslui reikia daugiausia lėšų. Lygiai kviečiame siųsti aukas ir

[269] Sunykęs tekstas.

mūsų Rinktinės štabo reikalams. Taip pat galima siųsti partizanams asmenines dovanas. Dėl to nė vienas partizanas, kuris negavo dovanų, neturi teisės užsigauti ant aukotojų, nes tuo pačiu iššifruotų savo pavydo jausmus. Kiekvienas aukotojas turi teisę siųsti aukas ir dovanas savo nuožiūra.

Kartu kviečiame visus partizanus, laisvės kovų sąjūdžio dalyvius ir OS narius, kurie yra fotonuotraukų mėgėjai, atsiųsti mums kiek galima daugiau 15-25 cm dydžio popieriaus lapų su vaizdeliais - bolševikų nuverstais kryžiais, partizanų namais, uždarytomis bažnyčiomis ir t.t.. Vaizdeliai turi būti viršutinėje lapo dalyje ir kairiajame ar dešiniajame kampe. Kas nusimano apie fotonuotraukų išdirbimą tas žino, kokio popieriaus tam tikslui reikia. Mes ant tų lapų su vaizdeliais atspausdintume atsišaukimus į tautiečius. Be to, virš[270] minėtų nuotraukų, kad ir mažo dydžio, prašome mums atsiųsti.

Taip pat prašome dar, jei kas turės galimybę kokiu nors būdu gauti, atsiųsti mums spaustuvinių metalinių raidžių lietuvišką abėcėlę su visais skaičiais. Visa tai reikalinga yra dėl bendrų reikalų mūsų tautos kovoje dėl laisvės ir nepriklausomybės.

Tik bendromis jėgomis ir vienybėje, šalindami blogus papročius ir ydas, galėsime žengti kovos keliu į pergalę lygiagrečiai su buvusios nepriklausomos Lietuvos broliais, kur šiuo metu daug gausiau pasirodo laisva lietuviška spauda negu mūsų rytinėje Lietuvos dalyje. Tad, nors jau artėjant laisvės valandai, nors pavėluotai, visi bendrai susirūpinkime spaudos reikalais, kad ji kuo gausiau pasklistų mūsų padangėje ir skleistų laisvės, demokratijos, krikščioniškos dorovės ir socialinio teisingumo žodžius!

Š v y t u r y s [be parašo]
CR Visuomeninės Dalies Viršininkas

10. [12. 1949.][271]

LYA, f. K-5, ap. 5. b. 97,1. 11-12. Originalas. Mašinraštis.

207. Tigro rinktinės organizacinio sektoriaus viršininko Pakalnio įsakymas Nr. 1

1949 m. gruodžio 20 d.

Tvirtinu Rokas [parašas]
CRV

[270] Taip dokumente.
[271] Sunykęs tekstas. Atkurta pagal kitus dokumentus.

N
C R O S Įsakymas Nr. 1
20[272].12. 1949 m.
Nr. 1/75 § 1.

RjV ir RjOS viršininkams įsakau kuo skubiausiai prisiųsti į CR štabą sekančias žinias: 1) Kiek rajonuose yra OS narių?
2) Kurie nariai yra priėmę priesaiką?
3) Nuo kurio laiko įstojo į OS narius?
4) Kiek rajonuose yra rėmėjų?

§2.

Prašau suteikti žinias apie ryšininkus: kurie yra priėmę priesaiką nuo kada stojo ryšininko tarnybon, slapyvardę.

§3.

RjOS viršininkus įspėja būti atsargiems priimant naujus OS narius. OS narius, tiek ir rėmėjus priimant prisilaikyti trejukių, penkiukių metodo. Šio reikia griežtai prisilaikyti, norint neiššifruoti organizacijos. Praktika parodė, kad tik to[kiu][273] būdu galima sėkmingai organizuotis. Antraip, vienam nariui sukliuvus NKVD naguose, gali atsidurti viso rajono nariai pavojuje.

§4.

Organizuojantis prisilaikyti sekančio dėsnio: nesistengti suorganizuoti kuo didesnį kiekį visų narių, o stengtis į organizaciją įtraukti kuo vertingesnius žmones, kuo geresnius veikėjus. Kitaip sakant, kreipti dėmesį ne į kiekybę, o į kokybę.

§5.

Į organizaciją priimant kreipti dėmesį į štai ką: kad priimamas į OS narius būtų tvirto būdo, ne plepys, nesusikompromitavęs nei prie jokių [oku][274] pantų, neveikęs niekad prieš lietuvių tautą.

§ 6.

Kiekvienam naujai priimtam nariui išaiškinti, kad mūsų organizacijos tikslas yra Lietuvos nepriklausomybės atgavimas ir tai su Vilniaus kraštu. Tam tikslui atsiekti mes neturime gailėtis nei turto, nei gyvybės. Be to, paaiškinti, kad mūsų organizacijos tikslas - kovoti prieš dabar organizuojamus kolchozus, taip pat, reikalui esant, sudrausti tiek civilinės, tiek karinės administracijos organus. Tą atlieka partizanai pagal OS narių žinias bei nurodymus. Tas pat yra su šnipais, agentais, įvairiais mūsų tautos kenkėjais.

[272] Neaiški data. Atkurta pagal kitus dokumentus.
[273] Sunykęs tekstas.
[274] Sunykęs tekstas.

7.

Išaiškinti kiekvienam nariui, kad jis neša didelę atsakomybę ne tik prieš organizaciją, bet ir prieš visuomenę, prieš lietuvių tautą jeigu jis išduotų organizacijos narius ar paslaptis, surištas su organizacija.

Pakalnis [parašas]
C R O S V

Šį įsakymą gauna RjV ir RjOSV, vienas į NŠ, ir vienas lieka CRŠ.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 14,1. 25-26. Originalas. Rankraštis.

208. Tigro rinktinės Žvalgybos skyriaus viršininko Seklio įsakymas Nr. 2
1949 m. gruodžio 22 d.

Tvirtinu: Rokas [parašas]
CRV

N
CRŽSV Įsakymas Nr. 2
22. 12. 1949.
Nr. 4 §1.

Rj ŽSV įsakau suteikti CRŠ sekančias žinias:

a) Sekti savo rajone priešo judėjimą, skaičių, naujas priešo išgalvotas taktikas ir kokie priešo daliniai randasi rajone.

b) Sekti priešo propagandą ir visokius paskleistus gandus žmonių tarpe.

c) Mėginti susirišti su priešo tarnautojais, pareigūnais ir išgauti iš jų reikalingų mums žinių.

d) Sekti, kokią įtaką daro priešo propaganda gyventojų tarpe ir kaip ūkininkai jaučiasi kolektyviniuose ūkiuose.

e) Sekti, kokią įtaką daro žmonių tarpe geri partizanų veiksmai ir pogrindinė spauda, ir blogi partizanų veiksmai, kaip girtuokliavimas, plėšikavimas ir kiti.

2.

Gautas žinias laikyti kuo griežčiausioje paslaptyje, kad nepatektų į priešo rankas.

§ 3.

Visas gautas žinias Rj ŽS Viršininkai kiekvieną mėnesį turi prisiųsti į CRSŽ skyrių.

Seklys [parašas]
CRŽSV

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 15,1. 22. Originalas. Rankraštis.

209. Vytauto apygardos štabo viršininko Roko raštas „Šis tas iš partizanų taktikos"

1949 m. gruodžio mėn.

Slaptas

ŠIS TAS IŠ PARTIZANŲ TAKTIKOS

Į v a d a s

Šiame mano darbe nėra jokių abstrakčių taisyklių, jokių formulių. Čia yra tik bendrais bruožais aptarti tam tikri klausimai, su kuriais mes, partizanai, susiduriame gyvenime ir kuriuos dažnai nevienodai suprantame ir nevienodai sprendžiame. To priežastis - trūkumas statutų, instrukcijų, įsakymų. Šį trūkumą iš dalies šiuo darbu ir norėčiau pašalinti.

Jeigu skaitytojas ras sau keletą naudingų minčių ir jomis pasinaudos - mano darbo tikslas bus atsiektas!

Leit[enantas] R o k a s [be parašo]
Vytauto Apygardos Štabo V[iršinin]kas

1. Mūsų kovos tikslas ir jos charakteris.

Kai 1939 m. pabaigoje Pabaltyje buvo įrengtos Sovietų Sąjungos karinės bazės, tai šių kraštų visuomenėje daug girdėjosi balsų, esą reikėję sovietų neįsileisti, o kariauti. Esą tuo šie kraštai parodė, būk jiems nebrangi laisvė, nebrangi nepriklausomybė, žodžiu, jie gražiuoju sutiko būti sovietų okupuoti... Užtat dar ir dabar pas mus ne tik visuomenės, bet ir partizanų tarpe, ypač vadovybės tarpe, yra žmonių, kurie mano, kad šiuo metu mes turime atpirkti tuo laiku buvusių valdovų „klaidas", vesdami griežtą kovą prieš mūsų okupantą, kad turime kovodami įrodyti, kad mes norime būti laisvi, nepriklausomi. Reikia pasakyti, kad yra tiek viena, tiek kita nuomonė klaidinga. Ir štai dėl ko.

Lietuva niekuomet nebuvo mirusi. Ji tik ilgą laiką buvo okupuota to paties okupanto kaip ir šiandien, ir taip pat marinama, nutautinama, buvo saugojama nuo kultūros šviesos spindulio. Tam buvo atimtos spaudos teisės, veiklesnieji lietuviai patriotai tremiami į Sibirą. Tačiau susidėjus palankioms aplinkybėms Lietuva sukilo, kaip ir daugelis kraštų, ir su ginklu rankoje išvijo iš savo krašto priešus, sukūrė nepriklausomą valstybę. Būdama laisva bei nepriklausoma užsiėmė kultūros ir civilizacijos kūrimu savo krašte, kėlė savo krašto ūkį, vedė su visomis pasaulio valstybėmis taikią ir nuolaidžią politiką, su visomis norėjo gyventi taikoje, niekieno atžvilgiu neturėjo imperialistinių kėslų, vedė plačią prekybą, išmokėjo laiku užsienio valstybėms skolas ir tuo įrodė pasauliui ne tik tai, kad ji moka save valdyti, moka gyventi, nori būti laisva ir nepriklausoma, bet tuo įgijo apie save gerą nuomonę, susirado draugų, pasidarė žinoma. Kad taip buvo, kad taip yra galima patvirtinti tvirtais argumentais: eilė valstybių, jų tarpe JAV, iki šiai dienai nepripažino Lietuvos okupavimo, sovietų šį aktą laiko neteisingu, laiko agresiniu, imperialistiniu, neteisingu. Šiose visose valstybėse iki šiam laikui tebeveikia mūsų atstovybės, kurias paskyrė nepriklausomos Lietuvos vyriausybė.

Ką tai reiškia? Tas reiškia tai, kad šios valstybės gerai supranta, kad Lietuva savo jėgomis negalėjo atsiginti nuo agresoriaus, kad agresorius per daug galingas palyginus su mumis ir kad mes stodami į kovą būtume tik bereikalingai kraują lieję, o savo tikslo vis viena nebūtume atsiekę. Užtat jie laiko, kad mūsų tuometinės vyriausybės politika buvo teisinga, kad Lietuva ir kitos Pabaltijo valstybės kitaip pasielgti negalėjo, juo labiau kad Sovietų Sąjunga sutarty dėl bazių viešai visam pasauliui pareiškė, kad ji į šių valstybių vidaus gyvenimą nesikiš. Tačiau šį savo pasižadėjimą sulaužė greičiau negu per metus laiko, okupuodama šias valstybes kariuomenės pagalba.

Iš čia galima padaryti teisingą išvadą, kad aukščiau paminėtos valstybės kitaip supranta laisvę ir nepriklausomybę. Pagal jas, ne armiją, galingą karo techniką turinti valstybė gali būti laisva, bet ir ta, kuri užsiima ramia kūryba, moka valdytis, neturi imperialistinių kėslų ir veda taikią politiką.

Nepriklausomoji Lietuva tai įrodė pilnai ir mums dabar nereikia dar kažkokio ypatingo įrodymo, kad mes norime būti laisvi, nepriklausomi. Mūsų nepriklausomybė ateityje garantuota be jokių sąlygų. Kaip pavyzdį galiu nurodyti Daniją ir Liuksemburgą. Šios valstybės vokiečių buvo okupuotos jėga, tačiau jos jai nesipriešino. Nugalėjus Vokietiją, tą pačią dieną šios valstybės atgavo nepriklausomybę. Tarp kitko, Liuksemburgas labai maža valstybėlė, kaip nemaža mūsų apskritis.

Jeigu mes kariaujame su mūsų okupantu šeštus metus, tai tą darome dėl to, kad mes nekenčiame būti okupuoti, nekenčiame vergijos, kad mes šia kova įrodome pasauliui neteisingumą rusų propagandos, esą Sovietų Sąjungoje rojus, esą nėra reakcijos. Bet dar tuo mes įnešame įnašą į demokratinio lagerio bendrą kovą prieš demokratijos priešą - komunizmą.

Apie šią mūsų kovą žino visas platusis pasaulis, ją seka su pasididžiavimu ir užuojauta.

Kaip turime kovoti dabar ir tada, kai prasidės sprendžiamoji kova tarp demokratijos ir komunizmo? Dabartinė mūsų kova turi ribotis trukdomaisiais veiksmais, daugiau pogrindine veikla. Silpninti priešą iš vidaus ekonominiu atžvilgiu, neduoti krašto gerai sutvarkyti, palaikyti reakciją- toks mūsų kovos tikslas dabar. Be to, mūsų kova gerokai kenkia sovietų propagandai demokratinio pasaulio akyse.

Tokios taktikos šiuo metu laikosi visos pavergtos tautos - tautos, kurios randasi už „geležinės uždangos".

Prasidėjus lemiamai kovai - mes turime į ją įsijungti visa tauta, suduoti priešui smūgius, kurie turėtų įtakos į priešo strateginius planus, kaip tai buvo 1941 m. birž[elio] mėn. pabaigoje, kai sovietai Lietuvoje bijojo kiekvieno krūmo!... Tam reikalui taupyti ir organizuoti jėgas dabar.

2. <u>Kaip elgtis su civilinės ir karinės administracijos organais?</u>

Dar ir dabar dauguma partizanų klaidingai mano, kad jeigu kas iš lietuvių tarnauja kokioje nors įstaigoje, tai jis jau komunistas, jis yra didžiausias mūsų priešas, kuris reikia naikinti be pasigailėjimo.

Tas ypač ryškiai buvo jaučiama pradžioje mūsų partizaniškos kovos ir to pasėkoje buvo sunaikinta nemaža žmonių, kurie nieko bendro neturėjo su komunizmu, su mūsų priešu, o buvo toki pat lietuviai kaip ir mes. Dar blogiau! Šis mūsų

neapgalvotas žingsnis daugelį mūsų tautiečių nugręžė nuo mūsų, įdavė jiems ginklą į rankas prieš mus. Patys pasidarėme sau daugiau priešų ir pradėjome brolžudišką kovą visai be reikalo.

Jeigu yra valdžia - bus ir civilinė administracija, o jeigu ji bus - geriau tegu susideda iš savo tautiečių, o ne iš okupantų, žydų, vietinių maskolių ir t.t. Mūsų uždavinys juos pamokyti, kokiais būti tarnautojais: visur ir visada būti lietuviu, lietuviui visuomet padėti, neprisidėti prie naikinimo tautos. Žodžiu, diegti vienybės idėją. Bus geriau mums ir mūsų tautai, jeigu mes nuo tokių tarnautojų neatsiskirsime kaip nuo priešų, o stengsimės ir toliau su jais skaitytis kaip su savo tautiečiais, kaip su broliais, kurie kenčiame vieną priespaudą, vieną terorą. Įrodyti, kad nesvarbu, kur lietuvis bebūtų, nesvarbu, kas kokį užsiėmimą bei darbą dirbtų, o svarbu, kad visur nepamirštų, jog jis lietuvis, jog jis turi būti vieningas, turi neapkęsti okupanto. Būkime tikri, kad beveik visi civiliniai tarnautojai yra tų pačių minčių kaip ir mes, tų pačių norų, lygiai taip neapkenčia okupanto kaip ir mes. O jeigu jie stojo tarnauti, tai ne dėl to, kad padėti okupantui naikinti mūsų kraštą, savo tautą. Dauguma pasirinko tą kelią todėl, kad ieškojo sau ir savo šeimai pragyvenimo šaltinio, kiti norėdami išvengti karinės prievolės, priverčiamo darbo, išvykimo iš savo tėvynės. Būkime tikri, kad taip elgdamiesi atrasime platų atsiliepimą iš jų pusės, jie jausis esą glaudžiame kontakte su savo tėvyne ir džiaugsis tuo, jeigu galės kam kokiu nors būdu pasitarnauti, jeigu jų pasitarnavimas bus užskaitytas kaip įnašas į bendrą mūsų tautos kovą. Todėl pasistenkime su jais palaikyti glaudesnius ryšius, aprūpinti juos partizaniška spauda ir tikra informacija apie tarptautinę padėtį. Siekti, kad visa lietuvių tauta būtų vienos nuomonės, vieno siektų tikslo, vienodai suprastų mūsų kovos prasmę, žodžiu, siekti, kad visa Lietuva ne tik dabar, bet ir ateityje būtų vienalytė, vienas ištisas vienetas. Vienybėje - galybė!

Gal kas pasakys - ieškodami su tarnautojais ryšių galime būti išduoti? Tas tiesa! Tam pavyzdžių turime. Tačiau šiame reikale reikia atsiminti viena: vengti pasimatymų ir susitikimų. Reikalus vesti raštu. Iš jų darbų spręsime, ar jie dirba mums, ar priešui. Nėra abejonės, kad mes jų tarpe turėsime tikrai mums atsidavusių žmonių, iš kurių gerai žinosime ir apie kitus.

Kenkiančius mūsų sąjūdžiui, mūsų tautai - naikinti, kaip mūsų tautos priešus.

Pereidamas prie santykių su karinės administracijos organais turiu pastebėti, kad ir čia mes turime parodyti lankstumo ir jų tarpe ieškoti sau patikimų žmonių, kurie teiktų mums svarbias žinias apie priešą, ginklus, šaudmenis. Čia visų pirma dar reikalinga didesnis atsargumas. Kiekvienas partizanas ar OS narys, susirišęs su karinės ar civilinės valdžios atstovu, turi pranešti aukštesnei vadovybei. Kaip pavyzdį tokio ryšio galima paminėti M valsčiaus istrebitelius. Iš pradžių partizanai susirišo tik su vienu iš jų. Po kiek laiko istrebiteliai susitarė nešaudyti į partizanus, jeigu jie užeitų ant pasalų, o šaudyti ne į taikinį. Istrebiteliai beveik visi buvo lietuviai. Be to, būdami pasalose ir jausdami ateinančius partizanus duodavo ženklą, po kurio partizanai pasukdavo kita kryptimi. Savo namuose slėpdavo partizanų šeimas, pranešdavo išvežimų į Sibirą laiką, teikdavo šovinius, vogdavo ginklus ir viską perduodavo partizanams. Jų nuopelnas tam valsčiui neabejotinas. Jie tapo žmoniš-

kesni elgesiuose su žmonėmis, kultūringesni. Laukė momento, kada galėtų pradėti veikti kartu su partizanais prieš bendrą priešą. Vyresnė vadovybė atkreipė į tai dėmesį ir beveik visus lietuvius atleido kaip „neveiklius" ir įtariamus.

Taigi ir čia atsargiai dirbant galima pasiekti gerų rezultatų. Mes iš jų galime gauti mums labai naudingų žinių: iš jų galime sužinoti mūsų priešo taktiką, siekimus, ką jie mano apie mūsų sąjūdį, apie partizanus.

Juo mūsų ryšys bus sudarytas su aukštesniais pareigūnais, juo jis bus geresnis, juo mes daugiau turėsime naudos. Antra vertus, jeigu iškyla faktas, kad tarp jų pareigūnų atsiranda tokių, kurie tarnauja mums, tas mūsų sąjūdį iškelia ne tik visuomenės akyse, bet ir priešo, priešą demoralizuoja, kelia nepasitikėjimą savo siekimams, rodo tai, kad vis dėlto yra žmonių ir jų eilėse, kurie ieško naujų kelių.

Santykiuose su komunistiniu elementu - komunistais ir komjaunuoliais - turime atkreipti dėmesį į tai, kad ypatingai šiuo metu kompartijose yra atbudęs nacionalinis judėjimas, noras išsivaduoti iš Sovietų Sąjungos įtakos. Tas pastebima visur. Dauguma komunistų suprato tikruosius sovietų planus, o tie planai visiems aiškūs - rusų imperializmas ir pagrobimas kitų kraštų savo įtakon, ir todėl nenori išduoti savo tautos svetimon įtakon bei vergijon. Užtat dabar dauguma mielai prisideda prie reakcijos, sabotuoja tarybų valdžią.

Todėl neatsisakyti santykiauti ir su jais, su sąlyga, renkant žinias apie jų praeities veiklą. Ateis laikas ir bus užmokėta kiekvienam pagal jo užsitarnavimą. O dabar galima jungti visus į bendrą kovą.

Taip elgdamiesi ardysime šias komunistines partijas iš vidaus, užkirsime kelią sovietiškai propagandai, mažiau atsiras žmonių, norinčių įstoti į šias partijas.

Stengtis jaunimą ypač akademinį, aprūpinti spauda ir tikra informacija, parodyti tikroje šviesoje šių partijų ideologinius siekimus.

3. Mūsų santykiai su civiliniais ginkluotais gyventojais.

Ginkluotus civilinius gyventojus galime suskirstyti į tris kategorijas: pirmoji kategorija - bus tokie, kurie turi paėmę ginklą iš įsitikinimo, kad reikia padėti išnaikinti partizanus, užkirsti kelią mūsų sąjūdžiui, padėti okupantui išnaikinti mūsų tautą. Tai bus šios santvarkos šalininkai idealistai. Jų tarpe maža lietuvių, dauguma maskoliai - vietiniai rusai. Jie mielai terorizuoja ramius gyventojus, plėšia turtą dalyvauja veiksmuose prieš partizanus istrebitelių junginiuose. Šitokie turi būti naikinami kaip ir visi mūsų priešai.

Antra kategorija - tie, kurie nori atsiginti nuo apiplėšimų. Prieš šią kategoriją neretai kalti mes patys. Kame reikalas? Reikalas tame, kad mūsų tarpe buvo vienas kitas toks, kuris dabartinę savo padėtį išnaudojo blogam, užsiėmė plėšimu, norėjo įsigyti lengvu būdu turto ateičiai. Tiesa, tokių nedaug buvo. Gaila, kad dėl mūsų pačių neryžtingumo nebuvo tokie veiksmai užgniaužiami pačioje pradžioje, neleidžiant pakenkti visam partizanų vardui. Mūsų visuomenė puikiai žino, koki daiktai reikalingi mūsų egzistavimui ir su noru paremia ir parems. Tačiau bus laikomas plėšiku tas, kuris ima daiktą kuris jo gyvenimui aiškiai nereikalingas.

Tokie žmonės visai nesikėsindami prieš partizanus, prieš sąjūdį, būdami geriausi patriotai, ima ginklą tam, kad apgintų savo turtą.

Šių žmonių jokiu būdu negalima naikinti ar elgtis šiurkščiai. Verčiau juose atitaisyti nuomonę apie partizanus, parodyti, kad tikrieji partizanai reikalauja mažai, neplėšia, neima daiktų kurie jų gyvenime nereikalingi. Tikėkime, jie niekuomet prieš mus ginklų nepakels, jie bus mūsų pusėje.

Trečioji kategorija ginkluotų bus tie, kuriems MGB ginklus įbruko prievarta. Šie žmonės visiškai nekalti, tačiau jeigu partizanai neatkreips dėmesio į tai, kokiomis aplinkybėmis jie paėmė ginklus ir elgsis su jais žiauriai - aišku, jie ginsis. Todėl jiems reikia pranešti, kad jiems nieko nebus daroma, nebus baudžiami, ir po to drąsiai galima pas juos apsilankyti. Jie bus mūsų pusėje, jie palaikys mūsų sąjūdį.

4. Kova su priešo agentais.

Agentai yra dviejų kategorijų: tokie, kurie dirba bolševikams iš idėjos, iš noro pasitarnauti jų reikalams, jie yra šios santvarkos šalininkai, jie dirba ne tik prieš partizanus, bet mielai išdavinėja savo kaimynus ir t.t. Jie labai pavojingi mums, mūsų tautai, sunkiai pataisomi ir turi būti be jokio pasigailėjimo naikinami. Tai mūsų tautos priešai piktžolės.

Antroji agentų kategorija bus tie, kurie agentais užverbuoti prievarta. Labai dažnai to priežastimi esame mes patys. Tai žmonės arba buvę mūsų ryšininkai, OS nariai, rėmėjai, palaikę mus ar mūsų šeimas, rėmė aukomis ar dosniai maistu ir dėl mūsų pačių neatsargumo tapo iššifruoti. Šie žmonės yra geriausi lietuviai patriotai, dešimtį kartų kviesti į MGB įstaigą, mušti, kankinti, gąsdinti Sibiru, įvairiai terorizuoti ir tik po to tapę agentais. Tapę agentais iš prievartos, gelbėdami savo vaikus, senus tėvus nuo Sibiro... Tokie žmonės verti mūsų didžiausios užuojautos, paramos bei pagalbos. Jeigu šie žmonės minėtoje padėty dėl mūsų kaltės - reikia šį reikalą ištirti, nusikaltėlius griežtai bausti, nes partizanai yra jau ne naujokai, šiuos reikalus gerai supranta, kadangi tokių atsitikimų buvo nemaža. Apskritai iš tokių liūdnų įvykių reikia pasimokyti visiems.

Kaip mes turime elgtis su tokiais per prievartą tapusiais agentais? Būtų didžiausias mūsų nesusipratimas, parodymas nežmoniškumo, jeigu mes žmonėms, kurie dar vakar rodė mums savo širdį, aukojo drabužį, maistą, galbūt ėjo ryšininko pareigas, rizikavo laisve savo ir savo šeimos, tokį žmogų mes užmuštume ar per daug prie jo ištumės. Tai būtų veiksmai, kurie šauktųsi Dangaus keršto!...

Kas gi darytina panašiu atveju? Paprastai mes visada žinome, kai toks žmogus dažnai vaikšto į MGB įstaigą. Be to, kviečiamasis pats dažniausiai pasisako kur ir kokiu reikalu vaikšto, ir ko iš jo reikalauja. O dažniausiai reikalauja tapti agentu. Mes galime patarti tik viena: neprisipažinti jokiu būdu kaltėje ir spirtis iš paskutiniųjų nepasirašyti pranešinėti. Taip elgiantis kartais galima sulaukti gerų rezultatų. Tačiau jeigu jau kitos išeities nėra kaip tik kalėjimas - patarti tapti agentu su sąlyga, kad jis dirbs su mūsų žinia. Toliau su juo turi būti elgiamasi kuo atsargiausiai, kadangi mažiausias neatsargumas jį gali pražudyti neišvengiamai. Toliau su juo ryšį palaiko tik vadovybė, eiliniai partizanai veikia tik vadovybės įgalioti, apskritai pas tokį žmogų negalima dažnai lankytis ar naudoti jį įvairiems reikalams.

Jeigu mes elgsimės priešingai - galime susilaukti liūdnų rezultatų. Drausdami tokiam piliečiui griežtai tapti agentu—priversime jį elgtis slaptai ir jis, gelbėda-

mas save bei savo šeimą, taps slaptu agentu. Jis pradės saugotis mūsų, kaip anksčiau saugojosi MGB. Be tolimesnių komentarų toliau aišku, kad jo slapta veikla mums yra pavojingesnė.

Be to, turėti agentą, kuriuo galima pasitikėti, yra naudinga patiems partizanams. Pirmiausia, iš jų galima sužinoti apie veiklą mūsų priešų, jų nuomonę apie partizanus. Antra, per jį galima duoti priešui klaidingus pranešimus, nukreipiant jų pasalas, veiksmus į tuščius rajonus. Taip elgdamiesi daugiau išsaugosime savo tautiečių nuo kalėjimų, ištrėmimo, nužudymo. Iš kitos pusės, mūsų tautiečiai pamatys, kad mums rūpi ne tik mūsų pačių gyvybė, gerovė, bet kad mes sutinkame aukotis ir dėl jų gerovės. Tas tik stiprins tautos vienybę taip žiaurioje ir negailestingoje kovoje.

Tokius klausimus sprendžiant - pirmiausia reikalą iš pagrindų ištirti. Tas nereiškia, kad kiekvienas žmogus, spaudžiamas MGB, kuo greičiausiai pasirašytų būti agentu. Čia toks pilietis privalo parodyti kuo didžiausią kietumą, atsparumą. Tačiau jis tokioje padėtyje jausis žymiai laisvesnis, ramesnis, tuo pačiu jo gynimosi kalbos atrodys tikresnės, kai jis jaus, kad blogiausiu atveju yra antra, nors ir labai bloga ir negarbinga išeitis, tapti agentu. O tą turi jau tinkamai išaiškinti partizanų vyresnieji, partizanai.

5. <u>Partizanų moralė, santykiai su visuomene ir priešu.</u>

Partizanas turi būti doras, patriotas, mylįs savo tautą bei kraštą, religingas, sąmoningas savo kovoje, drąsus, kantrus. Tokiu jis turi būti stovykloje, tokiu rodytis viešumoje. Šios savybės mums reikalingos juo labiau šiuo metu, kai mes labai žiauraus priešo blaškomi, pačiu žemiausiu, klastingiausiu būdu persekiojami, dažnai negalime tinkamai susiorganizuoti, suvienodinti visų partizanų veiklą o turime dažnai veikti dalimis, pavieniui, grupelėmis, ir todėl dažniausiai trūkstant statutų, instrukcijų, įsakymų įvairiais veiklos klausimais, turime įvairius, komplikuotus uždavinius spręsti vadovaudamiesi krikščioniška sąžine ir žmoniškumo principais. Jeigu partizanas bus turtingas aukščiau paminėtomis dorybėmis - jam bus svetimas savanaudiškumas, smurtas, noras įsigyti nereikalingojo reikalams turto ir t.t. Tik tokie partizanai bus visuomenės gerbiami, visuomenė jais pasitikės, tik tokius partizanus visuomenė laikys savo tikraisiais gynėjais. Tik tokių partizanų visuomenė nebijos visokeriopai paremti.

Todėl ugdykime savyje šias geras ypatybes! Santykiaukime su visuomene kaip lygus su lygiu. Duokime suprasti, kad mes visi esame vienodai priešo prispausti, okupuoti, visi vienodai trokštame laisvės, visi esame vienos tautos sūnūs bei dukros, duokime suprasti, kad mūsų tik pareigos skirtingos, būtent, jie turi mus remti moraliai, materialiai, o mes juos, reikalui esant, ginti nuo per daug įžūlių išnaudotojų, nuo tų, kurie juos nori įkišti į kalėjimus, kurie kėsinasi į jų turtą.

Niekuomet nebūkime priežastimi suėmimų bei ištrėmimų mūsų piliečių. Savaime aišku, kad ir prie geriausių norų bus areštų ir suėmimų. Bet taip tegu esti prie labai rimtų priežasčių. Nebijokime! Jeigu tas atsitiks dėl rimtų priežasčių, tai mūsų tautiečiai ant mūsų nepyks. Jie supras, jie jaus, kad kitaip atsitikti negalėjo. Jie žino, kad ne tik mes aukojame savo gyvybes laisvės reikalui, bet žino, kad vardan laisvės ir kovos ir jie gali aukotis! Kitas reikalas bus, jeigu mes tautiečius kišime į MGB nasrus be reikalo ar dėl visai nesvarbaus reikalo. Tam noriu papasakoti pora pavyzdžių.

Tigro rinktinės dokumentai. 1948 m. rugpjūčio mėn. — 1950 m. birželio mėn.

Gyvena kaime muzikantas, turi armoniką, keletą dukrų ar seserų. Ateina vėlai naktį partizanai, įsigėrę, ir reikalauja pagroti, o patys šokina mergaites. Atrodo, čia nieko blogo. Mergaitės turi noro pašokti su žaliukais, patenkintos, šeimininkas prieš taip pat daug ką neturi pasakyti. Neužėjo skrebai ir gerai, be to, lauke yra ir sargyba. Tačiau vis dėlto yra vienas blogumas ir tai pats didžiausias blogumas, kuris žmogų pastato ant bedugnės krašto, o neretai nubloškia jį ir jo šeimą į Sibiro taigas. Kame gi reikalas?

Reikalas tame, kad partizanai, gerokai pasišokę, patriukšmavę, išeidami šeimininkui pasakė: „Žiūrėk, nepranešk MGB. Praneši - būsi sušaudytas!" Pasakė ir nuėjo! O šeimininkas liko priblokštas, toli gražu, jo galvoje ne muzika, ne linksmumas. Jam tąsyk vaizdas milicijos, kalėjimo, Sibiro, tardymai, mušimai. Žmogus svarsto, kas jam darytina. Jis galvoja, kad jeigu pas jį būtų atėję partizanai, paprašę maisto ir tyliai būtų išėję, jis nieko nebijotų, jis net ir nepagalvotų apie pranešimą. Juk pas jį partizanai nebe pirmą kartą gauna maisto, pasiklausia žinių, o jis net ir negalvodavo pranešti. Tačiau dabar kitas reikalas! Juk pas jį naktį, nei iš šio, nei iš to, dargi ne sekmadienį, muzika, šokiai, triukšmai... Juk kaimynai aiškiausiai girdėjo! Jie tikriausiai apie tai kalbės vienas kitam, o gal net praneš milicijai. O tada kas bus? Sibiras! Kaip būtų gerai, jeigu jie būtų nešokę, ar jeigu jau šoko, tai kad būtų leidę pranešti. Aš būčiau buvęs visai be bausmės. O dabar galima prapulti dėl šokių, dėl tokio niekniekio.

Galų gale žmogus nutaria, „kas bus ne bus“ pranešti MGB.

Praslinkus kiek laiko vėl pas tą patį pilietį ateina partizanai. Tačiau šį kartą jau pikti. Ūkininkas supranta, ko jie atėjo. Jis bijo, kad jo neužmuštų.

Partizanai pasielgia žiauriai: primuša gerokai šeimininką, likviduoja gerokai jiems reikalingo turto ir galutinai įspėja, kad jeigu dar kartą praneš, tai jau kitą kartą tikrai užmušią...

Tautietis mato, kaip elgiasi partizanai nesupratingai, kaip jie nekreipia dėmesio į jo paties ir jo šeimos likimą, mato, kokią jam daro skriaudą saviškiai ir tai be reikalo. Jį apima ir apmaudas, ir pyktis, ir liūdnumas.

Kas šiame atsitikime kaltas - tegu sprendžia pats skaitytojas!...

Arba vėl, vienam vienkiemy stovyklauja dienos metu grupė partizanų. Pagaliau apie vidudienį sargybinis praneša, kad vienkiemio kryptimi eina du istrebiteliai. Pagaliau partizanai mato, kad istrebiteliai išsiskiria ir vienas iš jų pasuko vienkiemio, kuriame stovyklauja partizanai, kryptimi, o kitas nuėjo nuolatinės savo stovyklavimo vietos kryptimi. Atėjusį istrebitelių partizanai sulaiko ir sulaikę vakare išsiveža su savimi. Jį sunaikina. Piliečiui, pas kurį stovyklavo, uždraudžia apie visa tai pranešti milicijai.

Ant rytojaus prasideda toje vietoje ieškojimas dingusio istrebiteliaus. Tas istrebitelius, kuris nuėjo garnizono link, atvedė miliciją pas tą žmogų, pas kurį tikrumoje įvyko visa tai, stovyklavo partizanai ir atėjo skrebas. Ūkininkas buvo areštuotas, pasodintas kalėjime, kalinamas, prisipažino, kad pas jį stovyklavo partizanai, atėjo skrebas, buvo sulaikytas ir sunaikintas. Nors ir prisipažino, tačiau ilgam laikui buvo pasodintas kalėjiman, o likusioji šeima laike išvežimo buvo išvežta į Sibirą.

Šiame atsitikime kalti tik patys partizanai. Jeigu jau taip atsitiko, reikėjo leisti pranešti, juo labiau skrebai neatėjo abu, o vienas nuėjo savo keliu. Žinodamas, kur nuėjo antrasis.

Tokių ir panašių nuotykių galima būtų priskaityti ir daugiau, tačiau, kadangi jie vienas į kitą yra panašūs, todėl nėra reikalo juos kartoti. Viena tik aišku, kad šitoks elgesys yra neleistinas, baustinas ir jo blogumą supranta kiekvienas pilietis. Taip elgdamiesi partizanai nesustiprina pasitikėjimo sau visuomenės tarpe ir tuo nekelia sau pagarbos.

Svarbiausia, mes neturime pamiršti, kad turime rūpintis ne tik savo saugumu, bet ir visuomenės saugumu. Mūsų kovos sėkmingumas priklauso nuo visuomenės paramos, nuo jos palankumo mums, nuo jos vieningumo, nuo jos pasitikėjimo mumis. Todėl visuomenės reikšmė mūsų kovoje nė kiek nemažesnė negu mūsų, partizanų. Tik būdami glaudžiame kontakte su visuomene, su visa tauta, pasieksime sėkmingų rezultatų.

Mūsų santykiai su priešu turi pasižymėti griežtumu, teisingumu, tačiau jokiu būdu ne žiaurumu bei gyvuliškumu. Jokiu būdu nerodyti žiaurumo belaisviui ar žuvusiam priešui. Tik mūsų okupantas su dideliu pamėgimu, pasigardžiavimu kankina belaisvį, niekina lavoną, niekina kapus, kryžius. Mūsų okupantas - mums ne pavyzdys! Kultūringas žmogus gerbia ir savo priešą, o ypač žuvusį. Priešui pridera teisinga bausmė be kankinimų, be niekinimų.

6. Kaip mes turime žiūrėti į kolektyvizaciją?

Kaip žinome, kolektyvizacija mūsų krašte įvedama tik didžiausia prievarta, terorizavimu, gąsdinimu. Bolševikai prieš pradėdami kolchozinimo kampaniją turtingesniuosius ūkininkus išvežė į Sibirą dėl neaiškių priežasčių: neva dėl palaikymo ryšių su partizanais, neva dėl to, kad jie „kulokai“. Apskritai čia bolševikai elgėsi su išskaičiavimu, nes steigiant kolchozus numatė, jog reikės pradėti nuo turtingesniųjų ūkininkų, o ne nuo smulkesnių. Mat prie biednioko[275] nėra kaip pririšti, nėra kaip tokius masiškai tremti į Sibirą, nors ir tokių buvo daug išvežta. Užtat, norėdami turtingesniuosius ūkininkus padaryti nuolaidesniais organizuojant kolchozus, padarė išvežimą tokių žmonių į Sibirą. Be to, norėdami juos padaryti dar nuolaidesniais, stato juos kolchozų pirmininkais, brigadininkais ir kit[ais]. Be to, tai daro dar ir dėl to, kad esą jie mokėjo vadovauti savo ūkiui, mokėjo įsigyti turto, tai esą jie tvarkys gerai ir kolchozus ir tokiu būdu kolchoze bus geras gyvenimas, bus duonos. Tai visa daroma norint apgauti žmones ir palaužti jų pasipriešinimą, nenorą, užsispyrimą kolektyvizacijai. Kad žmonės taip bijo kolektyvizacijos - nėra kokios nors propagandos nuopelnas. Žmonės gerais pavyzdžiais pamatė ką reiškia kolektyvizacija, pamatė, kad kolchozai - tai badas ir skurdas, baudžiava, netekimas laisvės, netekimas viso, kas reikalinga laisvam gyvenimui. Galų gale mūsų tautietis pamatė Sovietų Sąjungos kolchozininką ir visa suprato be žodžių.

[275] Vargšo (rus.).

Mes, partizanai, padedame savo tautiečiams priešintis kolektyvizacijai. Tam reikalui aiškiname, ką neša mūsų kraštui kolchozai, kaip jiems priešintis. Galų gale sudraudžiame tuos lengvabūdžius, kurie patikėję sovietų propagandai patys pirmieji rašosi į kolchozus ir tuo traukia ir kitus. Darome viešus masinius susirinkimus ir gąsdiname represijomis visus tuos, kurie stos į kolchozus. Ypač griežtai elgiamės su tais, kurie pirmaisiais rašosi į kolchozus, atseit su tais, kurie jų labiausiai nenori - su turtingaisiais.

Ar privalome mes taip griežti būti iki galo, kaip mes griežtai darome įspėjimus? Ar mes turime naikinti pirmūnus, pastatytus prievarta iš geriausių lietuvių tarpo? Aš manau, kad čia logiška išvada gali būti tik viena: tuos, kurie rašosi į kolchozus iš idėjos, iš įsitikinimo, kad kolchozuose yra gerovė, ir tuo verčia rašytis beveik visus nenorinčius kolchozų- reikia naikinti kaip mūsų tautos priešus. Tačiau tuos, kurie priversti įsirašyti į kolchozus prievarta - naikinti negalima, juo labiau, jeigu jie ir įsirašę nenustoja būti gerais ir susipratusiais lietuviais, palaiko mūsų sąjūdį. Mes juk negalime naikinti žmones dėl ekonominių sumetimų. Galime tą daryti tik tada, jeigu kas nors kėsinasi į mūsų turtą. Tą, kuris iš įsitikinimo rašosi į kolchozus, galima prilyginti piktadariui, nes jis eina prieš viso pasaulio įsitikinimą kad kolchozuose geras[276] gyvenimas, jis palaiko įsitikinimą mažos saujelės žmonių, būtent Stalino klikos įsitikinimą kad kolchozai neša žmonėms gerovę. Bet yra žmonių kurie įsitikinę, kad plėšti - tai nėra blogas darbas. Kolektyvizacija, jeigu tarptautinė padėtis nepasikeis, mūsų krašte bus padaryta ir tai artimiausioje ateityje. Mes trukdydami galime pratęsti tik laiką Jeigu mes ir žudytume visus tuos, kurie rašosi iš viso į kolchozus, tai ir tai bolševikai neatsisakytų įvesti kolchozus. O tai darydami mes tik pasitarnautume bolševikų imperialistiniams planams, būtent: patys padėtume naikinti savo tautą ir atituštinti vietą kolonizatoriams. Žinokime, to bolševikai dabar pageidauja. Antra vertus, jų nesaisto joki tarptautiniai nuostatai, jie nesilaiko jokių tarptautinių teisių. Savo planus įgyvendina iki galo, nors tam pravesti reikia imtis pačių nežmoniškiausių priemonių.

Todėl ir čia mes turime apsiriboti tik trukdomaisiais veiksmais. Naikinti tuos, kurie prie kolektyvizacijos prisideda iš įsitikinimo, iš idėjos, naikinti kolchozų turtą įrengimus, sabotuoti ir apskritai veikti taip, kad kolektyvizacija kuo greičiausiai pasirodytų tokia, kokia ji iš tikrųjų yra: betvarkė, badas ir skurdas.

7. Kultūros ir kulto reikalai.

Nežiūrint sunkių mūsų gyvenimo sąlygų, mes neprivalome pamiršti religijos bei kultūros reikalų. Apskritai turime gražaus laiko, kartais gerokai nuobodžiaujame, neturėdami ką veikti. Todėl šį laiką reikia praleisti produktingai, skaitant naudingas, įvairaus turinio knygas, kurios teiktų partizano dvasiai visokeriopo peno, auklėtų jį visapusiškai. Tam reikalui naudoti senų autorių knygas, paskaityti vieną kitą ir sovietiško turinio, kad pažinti visą prastumą nemeniškumą ir neteisingumą sovietų literatūros.

[276] Taip dokumente.

Mokytis šachmatų žaidimo. Tai gana įdomus žaidimas, lavinąs protą bei orientaciją ir įvairina laiką.

Su religiniais reikalais blogiau, tačiau jau nėra taip bloga. Be reikalo partizanai didelėmis grupėmis eina išpažinties, stato dvasiškius į didelį pavojų kurie ir be to yra didelėje bolševikų nemalonėje, smarkiai persekiojami. Nebent leidžiama apie tokį įvykį pranešti milicijai. Antraip iš daugumos partizanų atsiranda silpnavalių, kurie apie tai neiškenčia nepasigyrę pašaliniams asmenims, kol pagaliau įvykis pasiekia MGB organus. Po to dvasiškio pražūtis neišvengiama.

Yra žinoma: „Kas Dievą nešioja savo širdyje, tam nereikia keliauti Jo ieškoti į Jeruzalę. Kas Dievo neturi savo širdyje, tas, kad ir nukeliaus, vis tiek Jo neras". Taip yra ir su partizanais. Kuris neturi Dievo savo širdyje, tas nuėjęs į bažnyčią Jo neras, o kas Jį nešioja savo širdyje, tas ir be bažnyčios Jį turi savo širdyje! Dievas mato mūsų galimumus šiuo reikalu, mato, kad mes neiname į bažnyčią ne dėl tingėjimo, ką mielai darydavome anksčiau, kai tą atlikti turėjome puikiausių galimumų...

Jeigu kas, matydamas kitą kenčiant - kenčia pats, jeigu matydamas kitą verkiant - verkia pats, jeigu kas giliai atjaučia kitų vargus, nelaimes, jeigu mielai kenčiančiam padeda, jeigu dažnai su giliu, iš širdies einančiu, atsidūsėjimu pagalvoja apie Dievo galybę, apie savo menkumą, sukalba trumpas, nuoširdžias maldas, tvirtai tiki į Dievo valią tai valiai save paveda - tas turi Dievą savo širdyje! Tas drąsiai gali pasitikėti Viešpaties malone!

8. Organizacinė veikla.

Šimtus kartų mes organizuojamės, šimtus kartų buvome priešo išblaškyti, iššifruoti, daug žmonių pateko kalėjimuosan, Sibiran, daug žuvo nuo nepakeliamo darbo, bado ir šalčio. Tai yra ne tik pas mus. Panaši padėtis visuose sovietų okupuotuose kraštuose.

Galų gale pati vyr[iausia] vadovybė suprato, kad čia yra tik naikinimas savo tautos, brukimas sąmoningai savo tautiečių Sibiran. Juk absurdiška yra suorganizuoti kuo skaitlingiausią iš civilių, beginklių asmenų organizaciją ir laukti, kad ši organizacija iškovotų mūsų kraštui laisvę. Mes, partizanai, ne tiek praliejome kraujo, kovojame pačią negailestingiausią kovą kokia kada nors buvo tik kovojama, o tačiau be laiko, be visuotinės kovos sau laisvės iškovoti negalime. Mes turime atminti, kad mes esame nedidelis ratukas dideliame mechanizme, kuris netolimoje ateityje pradės veikti visu savo galingumu. Tada bus svarbus ir šis mažojo ratukėlio taisyklingas veikimas. Todėl, kol neveikia visas mechanizmas, nereikia per daug apsunkinti kitas, mažesnes, pavienes dalis.

Šiuo metu mūsų svarbiausias organizacinėje srityje tikslas - aktyvius partizanus paruošti būsimais vadais, išmokyti vadovauti skyriams, būriams ir net kuopoms. Tai yra būtina.

OS srityje sudaryti tokį tinklą iš OS narių, kad visus mūsų krašte kampus pasiektų mūsų spauda, informacija ir, be to, kad mes gautume iš viso krašto informaciją apie įvairius priešo žvėriškumus, veiksmus, naikinant mūsų tautą naikinant mūsų krašto ekonomiką apie įvairius priešo nusikaltimus prieš žmoniškumą.

Taip susiorganizavę, būsime padarę viską kas šiuo metu galima padaryti.

9. Spauda.

Kaip žinome, Sov[ietų] Sąjungoje nėra opozicijos, nėra opozicinės spaudos. Sov[ietų] Sąjungoje yra tik viena komunistų partija, ji vienintelė, vyraujanti. Spauda - tai komunistų įrankis savo propagandai skleisti. Sov[ietų] Sąjungoje tiek opozicija, tiek opozicinė spauda galima tik pogrindyje. Taigi mes ir mūsų spauda sudarome opoziciją. Opozicijos tikslas - kritikuoti valdančią partiją, duoti tikras žinias apie dalykų tikrąją padėtį, būtent duoti tokias žinias, kokių neskelbia valdančioji partija. Taigi mūsų tikslas ir yra duoti tikras žinias apie komunistų partiją apie jos imperialistinius planus, apie jos skleidžiamą melą. Be to, duoti tikrą informaciją apie kitų valstybių gyvenimą jų politiką ekonominius laimėjimus ir pan. Be to, mūsų spauda liečia ir mūsų tautos bei partizanų aktualius klausimus, mūsų valstybės ypatingus momentus.

Spauda yra galingas kovos įrankis, todėl į ją turi būti kreipiamas ypatingas dėmesys. Spauda, kaip tokia tinkama kovos priemonė su priešu, turi pasiekti tolimiausius mūsų krašto užkampius, turi pasiekti jaunimą o ypač akademinį jaunimą.

Toki spaudos tikslai.

10. Kaip partizanas privalo elgtis patekęs gyvas į priešo rankas?

Kas kovoja - tam yra pavojaus žūti, kas kovoja - tas gali patekti gyvas į priešo rankas. Mūsų priešas žiaurus, negailestingas, nekultūringas. Jis niekina mūsų lavonus, žiauriausiai kankina patekusius gyvais į jų rankas. Dažnai nežmoniškiausiu būdu išniekina lavonus, sužaloja veidą kad negalima būtų atpažinti, be to, lavonus laidoja visiškai žemės paviršiuje, kad lavonas, veikiamas oro ir vandens, greičiau pūtų, išnyktų. Tuo nori sunaikinti mūsų kovos fizinius įrodymus. Tas dar pusė bėdos, turint galvoje mūsų priešo barbariškumą. Mirusiam nesvarbu, kokiu būdu jį niekina. Čia svarbiau tas faktas, kad mūsų priešas parodo savo nekultūringumą žvėriškumą apskritai pasirodo ne žmogumi, bet kažkokiu žvėrim, galviju.

Tačiau daug blogiau, kai partizanas turi nelaimę patekti gyvas į tokio žiauraus priešo nagus. Prasideda tardymas, reikalavimas išduoti draugus, ryšininkus ir pan. Prasideda žiauriausias kankinimas, laužymas kaulų, kišimas į žaizdas grūstuvo, statymas ant įkaitintų geležų ir t.t. Manau, neatsiras norinčių ginčytis, kad visa tai niekniekiai, nėra baisūs bandymai, kurie yra sunkiai pernešami.

Yra partizanų, kurie karžygiškai pernešė visus šiuos bandymus ir mirė kankinio mirtimi nieko neišdavę. Tačiau buvo ir tokių kurie neišlaikė šių žiaurių kankinimų ir vedė kariuomenę į stovyklas, parodė bunkerius, išdavinėjo ryšininkus ir kitus.

Apskritai kaip pasielgiama su patekusiais į nelaisvę partizanais?

Pirmiausia, MGB pareigūnai stengiasi parodyti gerumo. Vaišina papirosais, degtine. Prasideda tardymas. Iš pradžių kalbamasi gražiuoju, aiškina, kad reikia viską išduoti, ko reikalaujama, už tai garantuota, kad bus mažiau baudžiamas ar ir visai nebaudžiamas. Daleiskime, kad partizanas išdavė porą žmonių ir aiškinasi daugiau neturįs ką išduoti. Tardytojas pradeda gąsdinti, rėkti, mušti, kankinti. Tardomasis nusigando ir dar kai ką pasakė, ko reikalauja tardytojas. Tardytojas reikalauja daugiau žinių. Vis ta pati procedūra: kankinimai, gąsdinimai, mušimas ir leiskim, tardomasis dar ką nors pasakė. Toliau sakosi tikrai nieko neturįs išduoti. Tačiau tardytojas mato, kad kankinimai padeda, ir vėl griebiasi tų pačių priemonių.

Tardomasis tikrai jau nieko daugiau negali išduoti, nieko nežino. Tada baigiasi kankinimai. Teismas į tai, kad jis išdavė, neatkreipė dėmesio ir davę lygią „porciją" kaip visiems: 15-25 metai priverčiamojo darbo!..

O kas esti su tuo, kuris nieko neišduoda ir laikosi vienodų parodymų? Jis taip pat „perleidžiamas[14] per visus kankinimo būdus, mušamas, kankinamas ir galų gale gauna tuos pačius 15-25 metus priverčiamojo darbo stovykloje. Skirtumas tiktame, kad pirmasis buvo kankinamas tik tada, kai nustodavo išdavinėti, o antrasis visus kankinimo būdus perėjo greičiau. Gavo pajusti tą patį abu.

Išvadoje galima pasakyti štai ką: tardomasis pirmame atvejyje išdavė, ką tik galėjo išduoti, ir buvo lygiai kankinamas kaip tas, kuris nieko neišdavė. Gal jis mažiau nukentėjo? Ne! Jis nukentėjo dvigubai: jis nukentėjo fiziniai tiek pat, kiek ir tas, kuris nieko neišdavė, ir dar jis nukentėjo moraliai: jis išdavė tuos geradarius, kurie darė jam gerą. Jis jausis dėl šios priežasties labai nesmagiai, jis supras, kad jis pasielgė nevyriškai, negarbingai.

Tardomasis aiškiai galėjo sakyti, kad jis nieko nežinąs, jis pas pažįstamus neidavęs, maistą, drabužius imdavęs prievarta. Jokių ryšininkų nežinąs, nes juos žinanti tik vadovybė ir keletas patikimųjų partizanų, aišku, nurodant tokius, kurie yra laisvėje. Kas būtų, jeigu jis tik tokius parodymus su įsitikinimu tvirtai kartotų ir nieko daugiau nesakytų? Būtų tik tiek, kad jis pereitų per visus kankinimo būdus kaip ir tas, kuris po truputį išdavė, ką tik žinojo, ir gautų tą pačią normą metų priverčiamojo darbo stovykloje. Tačiau jis būtų kentęs tik vieną kartą: jis kentė tik fiziškai, bet nekentė morališkai. Jam fizines kančias lengvina jo sąžinės švarumas prieš geradarius, kurių jis neišdavė, jis jaučia pasididžiavimą savimi, kad jis elgėsi vyriškai, kad didvyriškai pernešė kankinimus. Tas jam teikia daug paguodos, daug suraminimo. Jis išėjo nugalėtoju! Tokių dauguma!

Gal kas pasakytų: o jeigu visa, ką žinai, išduoti be jokių užsispyrimų, be jokių sukčiavimų, gal tada išvengtum kankinimų, bausmės? Visai ne! Nežiūrint to, kad tardomasis ir viską pasakytų, ką žinotų, vis tardytojui atrodytų, kad pasakė dar ne viską ir be kankinimų vis tiek neapsieitų. Jie kankintų dar ir dėl to, kad jie iš viso įpratę taip daryti, kad pas juos nėra joks tardymas, jeigu jie nesusideda iš visos eilės baisiausių kankinimų. Iš viso jie nesupranta, kaip galima nekankinti partizano, laisvės sąjūdžio dalyvio. Tačiau ar toks žmogus, jeigu jis šiek tiek būtų kankinamas ir mažiau, tačiau daug ką išdavęs, išloštų? Ne! Bausmę jis gautų tą pačią, kaip ir visi. Tačiau ką toks žmogus jaustų dvasioje, kiek jis kentėtų morališkai, juk jam sąžinė, jeigu iš viso būtų galima kalbėti apie taip pasielgusio žmogaus sąžinę, neduotų ramumo, neleistų užmigti naktį už tai, kad jis tiek žmonių, dariusių jam gera, negailestingai išdavė ir vien tik dėl to, kad nežinojo kaip kalbėti, nežinojo, ką jis gali išduoti, ką neišduoti, neparodė vyriškumo, valios, reikiamu momentu nebuvo kietas. O laimėti nieko nelaimėjo, liko jam tik vidujinis susigraužimas, nepasitenkinimas, nusivylimas pačiu savimi. Toks žmogus, jeigu ir grįžtų į tėvynę, sulauktų laisvės - negalėtų pakelti akių prieš pažįstamus, prieš buvusius draugus ir būtų baudžiamas kaip išdavikas, nes norėdamas sumažinti sau bausmę ar jos visai išvengti, stengėsi kuo daugiausia išduoti Lietuvos Išsilaisvinimo Kovos Sąjūdžio dalyvių.

Galutina išvada peršasi tokia: patekęs gyvas į priešo rankas turi būti pasirengęs iškęsti visą eilę žiauriausių kankinimų, nepriklausomai nuo to, ar išduosi mažai, ar daugiau, ar neišduosi nieko. Bausmę gausi tą pačią. Neišdavęs nieko - jausiesi didvyriškai, jausi dvasios pakilimą, bus lengvos fizinės kančios. Išdavęs - jausiesi dvasia [...][277] ir tą smukimą dar gilins fizinės kančios.

Todėl patekęs - geriausia gyvam nepasiduoti - susidaryti planą, ką kalbėti dar prieš tardymo pradžią, to plano kietai, užsispyrusiai laikytis laike viso tardymo, nežiūrint grasinimų, gerų pažadų, nežiūrint žiauriausių kankinimų. Tik tuo laimėsi!

11. Bendra išvada.

Bendroje viso šio mano darbo išvadoje norėčiau skaitytojo dėmesį atkreipti į šias aplinkybes: mes kovojame su labai žiauriu ir negailestingu priešu. Mūsų priešas su didžiausiu kruopštumu, su didžiausiu atsidavimu, nesiskaitydamas su jokiais žmoniškumo principais, nesigailėdamas nei darbo, nei priemonių, stengiasi mus sunaikinti, užgniaužti. Iš viso, jeigu mūsų priešas tiek pastangų skirtų kultūros reikalams, ūkio tvarkymui, menui, mokslui, kiek jis skiria pastangų kovai su reakcija, tai Sov[ietų] Sąjungoje žymiai būtų mažiau badaujančių, būtų daugiau kultūros, būtų geresnis gerbūvis. Atseit ir prie tokios santvarkos kaip komunizmas, kurio idėja - utopija, būtų galima laukti pakilimo, geresnių gyvenimo sąlygų už dabartines. Tačiau mūsų priešas į visa kita dėmesio nekreipia ir visas jėgas skiria kovai su reakcija, kovai dėl įgyvendinimo imperialistinių planų.

Neretai mes, partizanai, įskaudinti ir užgauti priešo žiauriais kovos metodais, neturinčiomis sau pavyzdžio represijomis, atsakome jam tuo pačiu. Tą ypatybę kovos įkarštyje sunku pastebėti, sunku nuo jų susilaikyti, nes dažniausiai norima atsiliepti taip, kaip mus šaukia. Iš pusiausvyros nebus išmušti tik tie, kurie bus aukštesnės moralės, kultūringesni. Todėl aš ir aukščiau minėjau, ir dar kartą pakartoju: „Mūsų okupantas mums ne pavyzdys!" Būkime mes aukštesnės moralės, būkime kultūringesni. Su priešu elgtis griežtai, teisingai, žmoniškai. Dar į vieną aplinkybę kreipiu dėmesį: šiuo metu mes kovojame savo krašte, savo tėvynėje. Žinokime, kad mūsų okupantas stengiasi mus sukiršinti, stengiasi priversti mus kovoti su savo tautiečiais, stengiasi sudaryti sąlygas, kad mes patys lietuviai kuo daugiausiai vieni kitų išnaikintume, atituštintume vietą kolonistams. Priešas norėtų mus, lietuvius, išnaikinti kuo greičiausiai, kuo skaitlingiausiai, tačiau tai atlikti norėtų mūsų pačių rankomis, norėtų prieš viso pasaulio opiniją būti „švarūs". Tam atsiekti veda kiršinimo vienų prieš kitus politiką, įvairiais pažadais, grasinimais, lengvatomis nori priversti kariauti brolžudišką kovą. Lietuviai! Atkreipkime į tai rimtą dėmesį. Nebūkime greiti, griežti sprendimuose lietuviams, nors jie būtų ir komunistai, nors jie būtų mums priešai su ginklu rankose. Pirmiausia pagrindinai ištirkime priežastis, kurios lietuvį padarė mūsų priešu, tas priežastis, kurios įdavė jam į rankas ginklą kovoje prieš tokius pat lietuvius. Atminkime, kad labai mažas skaičius bus tokių, kurie

[277] Neįskaitomas žodis.

pakėlė ginklą prieš savo brolį dėl komunistinės idėjos. Daugiausia bus tokių, kurie pasidarė savo tautos priešais veikiami įvairių kitokių veiksnių, kitokių priežasčių. To priežasties reikia ieškoti visai kitose aplinkybėse, aplinkybėse, kurios, galimas daiktas, supo mus pačius... Būkime nuolaidesni vienas kitam, supraskime geriau vienas kitą, daugiau rodykime vienas kitam širdies. Tik vienas Dievas gali būti mūsų visų veiksmuose teisėjas neklystantis. Tik nežemiškos jėgos galioje pasverti visų gerus bei blogus darbus.

Žiūrėdami iš panašaus taško į lietuvius, kovojančius prieš savo tautą, sutiksime daug atvejų kur reikalą pataisyti užteks pamokymo, įspėjimo, išaiškinimo, atitaisymo ankstesnės klaidos. Už tai, kaip kompensaciją už anksčiau buvusią jų priešišką veiklą, reikalauti aktyvumo, pasiaukojimo kovoje prieš mūsų tautos, prieš viso pasaulio, prieš žmoniškumo bei kultūros priešą komunizmą.

1949 met[ai] gruodžio mėn.

B e 1 m o n t

Nuorašas tikras Švyturys [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 115,1. 1-12. Originalas. Mašinraštis.

210. Karaliaus Mindaugo srities visuomeninės dalies viršininko raštas visiems apygardų vadams

1950 m. sausio 5 d.

K
V D V
1950.01.05.
Nr. 1-3[278]
[Gauta
24. 3. 1950.
Nr. 9][279]

V i s a i s l a p t a i

Visiems Apygardų Vadams

1947 metų balandžio mėn., remiantis BDPS Statu[tu][280] ir organizaciniais nurodymais, iš aktyviai veikusių LLA VYTAUTO ir ALGIMANTO Apygardų buvo sukurta Šiaurės Rytų Lietuvos Partizanų Sritis. Šios Srities sukūrimo tikslas buvo palaikyti glaudų ryšį su Vyr[iausia] Vadovybe ir subendrinti atskirų Apygardų darbą bei duoti reikalingus organizacinius nurodymus. 1948 metų rugpjūčio mėn. į šią Sritį įsijungė

[278] Numeris įrašytas ranka.
[279] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.
[280] Sunykęs tekstas.

DIDŽIOSIOS KOVOS ir VYČIO Apygardos ir Sritis buvo pavadinta KARALIAUS MINDAUGO Sritimi (slaptavardis KALNAI; sutr[umpintai] K). K Vadui Ž a l g i r i u i perėjus dirbti į aukštesnį organizacinį vienetą, K Vado pareigos buvo pavestos ALGIMANTO Apygardos Vadui Š a r ū nu i-A 11 a n t u i. Kiek sąlygos leido, K Vadas stengėsi palaikyti nenutrūkstamą ryšį su Vyriausia] Vadovybe ir duoti reikalingus organizacinius nurodymus atskiroms Apygardoms. Dėl nuožmių priešo siautėjimų ryšys su Vyriausia] Vadovybe nuo 1949 m. liepos mėn. yra nutrūkęs.

1949 m. spalio mėn. 29 dieną mūsų Sritį ištiko skaudi nelaimė. Niekšingo išgamos išduotas ir priešo gaujų apsuptas savo būstinėje garbingai žuvo K Vadas A t l a n t a s su kitais bendradarbiais. Į priešo rankas pateko K Štabo archyvas ir kitos darbo priemonės. Iš buvusios K Vadovybės likau tik aš vienas.

Paskutiniu metu didelių nuostolių turėjo ir atskiros Apygardos. 1949 metų lapkričio mėn. 1 dieną priešas sunaikino ir ALGIMANTO Apygardos Štabą, kur žuvo ALGIMANTO Apygardos Vadas M o n t ė kartu su kitais Vadovybės nariais, o tos [Apy][281] gardos ŠARŪNO Rinktinės Vadas T a r z a n a s gyvas pateko į priešo rankas. Didelių nuostolių turėjo ir kitos Apygardos. Nuožmūs priešo siautėjimai pareikalavo nemaža brangių aukų, sutraukė ryšio linijas ir susilpnino Apygardų veiklą.

Susipažinęs su esama padėtimi ir apsvarstęs tolimesnės veiklos kelius, priėjau sekančios nuomonės, kurią ir nor[ėj][282] au pasiūlyti K sudėtyje esančių Apygardų Vadams:

1. Šiuo metu atkurti veiksmingą ir pajėgią K Vadov[ybę][283] [nė][284] ra galimybės. K atkūrimui reikalinga vadovavimui ti[nkami][285] asmenys, glaudus ryšys su Vyr[iausia] Vadovybe, nemaža pastangų, [ri][286] zikos ir laiko. Taip pat praktika parodė, kad at[..][287] Apygardos negali tinkamai išvystyti veikos ir central[izuoti][288] savo darbą. Atskiroms Apygardų Vadovybėms reikali[nga][289] intelektualinių pajėgų, o taip pat didelis Štabų skaiči[us][290] [iš][291] sklaido pajėgas ir greičiau išsišifruoja.

[281] Sunykęs tekstas.
[282] Sunykęs tekstas.
[283] Sunykęs tekstas.
[284] Sunykęs tekstas.
[285] Sunykęs tekstas.
[286] Sunykęs tekstas.
[287] Sunykęs tekstas.
[288] Sunykęs tekstas.
[289] Sunykęs tekstas.
[290] Sunykęs tekstas.
[291] Sunykęs tekstas.

Todėl iš savo pusės siūlau iš K sudėtyje esančių atskirų Apygardų sudaryti vieną pajėgią ir didesnę jungtinę Apygardą ir suburti visas pajėgas į vieną stiprų Vadovybės vienetą.

2. Į naujai organizuojamos Jungtinės Apygardos sudėtį turėtų įeiti VYTAUTO Apygarda su LIŪTO, LOKIO ir TIGRO Rinktinėmis, DIDŽIOSIOS KOVOS Apygarda, o taip pat buvusios ALGIMANTO Apygardos KUN[IGAIKŠČIO] MARGIO Rinktinė ir ŠARŪNO Rinktinės dalys.
3. Naujai organizuojama Jungtinė Apygarda apims visą Aukštaitiją ir ji galės tiesioginiai palaikyti ryšį su Vyr[iausia] Vadovybe.
4. VYČIO Apygarda, su kuria nėra pastovesnio ryšio, galėtų veikti savistoviai arba įsijungti į kitos Srities sudėtį.
5. Atskirų Apygardų Vadams ir Vadovybių pareigūnams siūlau tučtuojau pradėti tarpusavio pasitarimus naujos Jungtinės Apygardos organizavime. Naujai kuriamos Jungtinės Apygardos organizavimas galima pravesti sušaukiant Apygardų Vadų, Vadovybės narių bei Rinktinių Vadų sąskrydį arba visa tai atlikti susirašinėjimo keliu.
6. Atskirų Apygardų Vadai turėtų parinkti tinkamą kandidatą Jungtinės Apygardos Vado pareigoms užimti ir jam pavesti suorganizuoti pajėgų Apygardos Štabą. Naujai suorganizuotos Apygardos veikla turi derintis su visais Vyr[iausios] Vadovybės duotais nurodymais ir Laisvės Kovų dvasia.
7. Atskirų Apygardų Vadai turėtų nustatyti tolimesnės veiklos gaires ir naujos Apygardos pavadinimą. Ypatingą dėmesį reikėtų kreipti į sėkmingą Visuomeninės Dalies veiklos išvystymą.
8. Naujai suorganizuotos Jungtinės apygardos Vadovybė pirmoje eilėje turėtų stengtis užmegzti ryšį su Vyr[iausia] Vadovybe ir gauti iš ten reikalingus nurodymus. Ryšiui su Vyr[iausia] Vadovybe atstatyti prašyčiau dėti pastangas DIDŽIOSIOS KOVOS Apygardos Vadą P l i e n ą, nes senosios ryšio linijos yra sutrūkę.
9. Apygardų Vadai, Vadovybių nariai ir kitų organizacinių vienetų vadai savo nuomones dėl naujai organizuojamos Jungtinės Apygardos sukūrimo turėtų siųsti VYTAUTO Apygardos Vadui J ū r e i v i u i .

Šis raštas siunčiamas VYTAUTO, DIDŽIOSIOS KOVOS ir VYČIO Apygardų Vadams ir ALGIMANTO Apygardos VDV.

[parašas neįskaitomas]
K VDV

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 26,1. 2. Originalas. Mašinraštis.

211. Vyčio apygardos vado Žygaudo raštas Vytauto apygardos partizaninio dalinio vadui Dijakomui

1950 m. sausio 5 d.

Girėnai, 1950 m. sausio mėn. 5[292] d.

LLKS
Vyčio A[pygar]dos
V a d a s
Nr. 4
[gauta
24. 2. 1950.
Nr. 6][293]

N Partizaninio Dalinio Vadui
p[artizanui] D i j a k o m u i

Sveikinu Jus, p. Vade, su prasidėjusiais 1950-siais Šventaisiais Metais tais ir linkiu Jums asmeniškai ir Jūsų kovos daliniui partizaninės sėkmės.

Netyčiom užklydo pas mane Jūsų laiškas iš 49. VII. 30 rašytas DK Apygardos Vadui broliui Plienui, kuriame kalbama apie partizanų plaukus bei barzdas.

Laiške minėto klausimo tuo tarpu nagrinėti nemanau ir Jums rašau kitu reikalu.

Iš minėto laiško susidariau nuomonę, kad Jums, p. Vade, nėra svetima partizaninė organizacija ir jos gyvybiniai reikalai. Jūs, kaip matosi, rūpinatės net partizanų išore, tad manau tuo labiau Jums rūpi mūsų partizaninės organizacijos centralizacija ir kiti faktoriai, susiję su organizuota kova prieš komunizmą visame krašte.

Žinau, kad Tamsta esate Lietuvos armijos kadro karininkas, vadovaujate N kovos daliniui, administruojate tam tikrą rajoną etc.

Bet štai kas: Jūs, p. Vade, gerai žinodami apie partizaninį sąjūdį—LLKS, jo dislokaciją, vadovaujamų jėgų potencialą ir kt., neįsijungėte nė į vienos LLKS apygardos sudėtį ir savo nuošalumu darote žymų nuostolį partizaninės kovos centralizacijai ir tos kovos vadovybės asmeninei sudėčiai.

Nežinau, galbūt Tamsta buvote nesuprastas ar panaudota prieš Jus kieno nors bloga valia, gal surištas šeimos reikalais ar galų gale /atleiskite/ dauguma mūsų buvusių karininkų tebeserga nesveika ir mūsų tautai žalinga didybės manija ir nori, kad visi prie jų tik rikiuotųsi, patys ne ką teveikdami. Jūs, kaip girdėjau, ne iš tų. Tad kas bebūtų, Mielas Vade, meskime viską šalin ir, padavę rankas vieni kitiems, stokime į bendrą kovos barą.

Rašau Jums liūdnų faktų metu. Jums gerai žinoma, kad šį rudenį žuvo mūsų Srities Vadas Šarūnas ir iki šiol tas postas paliktas laisvas, ko neturi būti. Tik ką neseniai žuvo ir DK Apygardos Vadas Plienas.

[292] Diena parašyta ranka.
[293] Įstrižai ranka padarytas įrašas.

Kiekviena kova reikalauja aukų- tad ar galima nuleisti rankas po to, kai tiek daug kraujo nutekėjo Lietuvos upėmis? Tiek aukų ir darbo sudėta, kol sudaryta bendra partizaninės kovos Vadovybė ir kt.? Manau, Jūs atsakysite: - ne, šimtą kartų ne!

Einant prie reikalo, siūlau ir kviečiu - p. Vade, įsijunkite į Mindaugo Sritį. Toliau, labai prašau duoti savo asmeninį sutikimą įeiti į bet kurios apygardos ar mūsų Srities Vadovybę, ką blogiausiu atveju galima padaryti ir nekeičiant gyvenamosios] vietos.

Manau, bus neaišku, kodėl aš, Jums nepažįstamas ir negirdėtas asmuo, rašau šiuo reikalu? Kas man tai pavedė? - Rašau todėl, kad Sritis ir kai kurios apygardos atsidūrė labai blogoje padėtyje. O kuriam gi iš mūsų nerūpi mūsų kovos frontas? Aš likau vienas iš senesniųjų vadų Srityje ir amžiumi, ir P[artizanavimo] stažu, tad metus šalin viską: ir orumą, kuris ne visuomet naudingas, ir nenorą, ir pasiteisinimą - ne mano reikalas - tenka griebtis visų priemonių ir būdų suglausti praretėjusias gretas.

Tikiu, p. Vade, suprasite mane ir reikalo svarbumą ir kaip galima greičiau atsakysite į šį mano raštą.

Daug, daug sėkmės ir Dievo Palaimos Jūsų žygiuose, o juk netoli tas laikas, kada - Prikelsime Lietuvą mūsų-

Pastaba: Šio rašto nuorašus gauna: Vytauto, Algimanto A[pygar]dų Vadai ir DK A[pygar]dos Štabas.

Žygaudas [parašas]
Vyčio A[pygar]dos Vadas

[parašas neįskaitomas]
Adjutantas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 75,1. 3. Originalas. Mašinraštis.

212. Tigro rinktinės štabo viršininko Švyturio paskyrimo raštas Aušrūnui
1950 m. sausio 5 d.

S l a p t a s
Tvirtinu /pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės vadas

LP
CR Š[tabo] V[iršinin]kas P[artizanui] A u š r ū n u i
Nr. 4
1950. 1. 5 Paskyrimo raštas

Nuo š. m. sausio mėn. 1 d. Tamsta esate paskirtas Cezario Rinktinės 5-to rajono Štabo Viršininku!

Tigro rinktinės dokumentai. 1948 m. rugpjūčio mėn. - 1950 m. birželio mėn.

Švyturys [parašas]
CR Štabo Viršininkas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 79,1. 61. Originalas. Mašinraštis.

213. Tigro rinktinės štabo viršininko Švyturio paskyrimo raštas Aušrūnui
1950 m. sausio 5 d.

S l a p t a s
Tvirtinu /pas[irašė]/ Dijakomas [be parašo]
Rinktinės vadas

LP
CR Š[tabo] V[iršinin]kas P[artizanui] Aušrūnui
Nr. 8
1950.1.5 P a s k y r i m o r a š t a s

Nuo š. m. sausio mėn. 1 d. Tamsta esate paskirtas Cezario Rinktinės Štabo ryšininku.

Švyturys [parašas]
CR Štabo Viršininkas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 79,1. 62. Originalas. Mašinraštis.

214. Karaliaus Mindaugo srities vado Žalgirio raštas Vytauto apygardos vadui
1950 m. sausio 10 d.

N u o r a š a s
1950. 1. 10. Visai slaptai
Labai skubu

VYTAUTO Apygardos Va d u i
(Nuorašai: VYČIO, ALGIMANTO ir DIDŽIOSIOS KOVOS
Apygardų Vadams)

Sveikinu Tamstą ir artimiausius Tamstos bendradarbius nenuilstamoje kovoje dėl Lietuvos Laisvės.

Iš VYČIO Apygardos Vado sužinojau apie paskutiniu laiku susidariusią padėtį. Iš gautų informacijų pasidariau išvadą, kad K yra be Vdv, neturi ryšio su LVdv, be to, nutrūkęs tarp apygardinis ryšys. Suprasdamas mūsų sąjūdžio bendrą reikalą ir nekreipdamas dėmesio į mano tarnybinę padėtį šiandieną, pasiryžau dėti visas galimas pastangas K susidariusiai padėčiai atstatyti. Tuo reikalu man yra daug padėjęs VYČIO Apygardos Vadas, su kuriuo aptariau visą eilę klausimų. Būtina, kad ir kitų Ap[ygardų] V[adai] galimai greičiau pasektų paminėtojo pavyzdžiu.

Ryšio reikalu. Pirmoje eilėje reikalinga atstatyti tarpapygardinis ryšys. Tokiam ryšiui atstatyti su DK Ap deda pastangas VYČIO ApV. Ryšiui atstatyti su ALGIMANTO ApV prieš mėnesį laiko pasiunčiau du laiškus pačiam ApV, kuriam pasiūliau susitikti su manimi. Ryšiui atstatyti su Tamsta prieš dvi savaites pasiunčiau įgaliotą asmenį pas BrV L i ū t ą įpareigodamas jį padėti susitikti Tamstai su įgaliotu asmeniu. Iš ALGIMANTO ApV jokio atsakymo dar negavau, todėl skubiai susiriškite su juo ir painformuokite jį, kad jam pasiųstieji mano laiškai yra pas BrV M e r k į , per kurį tegul siekia VYČIO Ap bet kuriuo laiku. Jei to padaryti negalėtų, su VYČIO ApV tegul palaiko ryšį per Tamstą. Ryšį su VYČIO ApV palaikykite per tą ryšio kanalą kurį Jums nurodys mano pasiųstas įgaliotas asmuo. Ryšys su manim tik per VYČIO ApV. Ant voko man adresuokite - K a r i j o t u i . Siuntą viduje adresuokite pusiau tarnybiniai - neminint mano dabartinių pareigų.

Informacijų reikalu. Prašau man pranešti, ar ALGIMANTO bei VYTAUTO ApVdv yra padariusios kokių nors žygių veiksmingos KVdv sudarymo reikalu, žuvus KV. Jei taip, tai kokio laipsnio tie žygiai. Man būtina žinoti nūdienė K padėtis. Jei naujai sudarytoji K Vdv jau būtų, atpultų mano numatytieji žygiai tuo reikalu. Žodžiu, gautos informacijos turėtų mane orientuoti dabar ir ateityje, naujos K Vdv atstatymo atveju. Todėl gavęs tik iš Tamstos bei ALGIMANTO ApV tikras informacijas dėl nūdienės K padėties, galėsiu ateityje pasiųsti konkrečius pasiūlymus K Vdv atstatymo reikalu bei visam tam turėti rimtą pagrindą.

Kolei bus atstatytas tarpapygardinis ryšys bei gautos reikalingos informacijos, į KV postą siūlau TIGRO RnV ir VYTAUTO ApŠOrgSkV p[artizaną] D i j a k o m ą. Su šiuo pasiūlymu VYČIO ir DK ApV sutinka. Jei su šiuo mano pasiūlymu sutiktumėte Tamsta ir ALGIMANTO ApV, įgalioju ir įpareigoju Tamstą su p[artizanu] D i j a k o m u pravesti reikalingą susirašinėjimą. Nenorėčiau net pagalvoti, kad su šiuo pasiūlymu nesutiktų p[artizanas] D i j a k o m a s . Tokiu būdu Tamstos pareiga būtų parašyti p[artizanui] D i j a k o m u i raštą visos K vardu ir parengti jam žygį iki savo būstinės. Žinoma, nereikėtų delsti. Vėliau, esant reikalui, parašysiu p[artizanui] D i j a k o m u i ir aš L Vdv vardu. Šiuo metu to padaryti negaliu, nes man nežinoma visų ApV bendroji nuomonė.

Ta pačia proga prašau atsakyti į mano asmeninį laišką siųstą Tamstai per a. a. brolį Š a r ū n ą . J e i L a i s v ė dar tvarkoje, panaudokite ją ryšių reikalams su VYČIO ApV.

Su atsakymu prašau nedelsti.

Geriausios sėkmės ir Aukščiausiojo palaimos kovoje.

(pas[irašė]) ŽALGIRIS [be parašo]

P. S. Šio laiško nuorašus prašau pasiųsti tik ALG[IRDO] ApV.

(-) Ž[ALGIRIS] [be parašo]

Nuorašas tikras Jovaras [parašas]
VVAdj.
1950. 3. 10.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 26,1. 3. Originalas. Mašinraštis.

215. Tigro rinktinės visuomeninės dalies viršininko Švyturio raštas Tigro rinktinės vadui

1950 m. sausio 10 d.

S l a p t a s

LP
CR VD V[iršinin]kas CR V a d u i
Nr. 14

1950. 1. 10. Šį kartą „Rytų Lietuvos" Nr. 4 (12) išspausdinau 30 egzemp[liorių], kuriuos išsiuntinėjau į spaudos platinimo punktus - išplatinti mūsų rinktinės ribose. Porą laikraštėlių siunčiu ir Tamstai pasižiūrėti.

Kartu siunčiu paskyrimo raštų formą ir įsakymo nuorašą kuriuos gavo mūsų rinktinės 5-[to][294] rajono pareigūn[ai][295] . Jie visi prašė [ap-rū][296]pinti kuo greičiau dokumentais, tad ir pasiunčiau. M[anau][297] , ir Tamsta nieko prieš, nes atlikau viską tvarkingai.

Prie progos noriu dar pranešti, kad apygardos spaudą išskirstyti ir išsiuntinėti į spaudos platinimo punktus žiemos metu pavedžiau V. Broliui. Aš manau, taip bus greičiau. Noriu žinoti apie tai Jūsų nuomonę.

Šį kartą trūksta laiko, tad ir baigiu. Laukiu nuo Tamstos žinių ir informacijų. Praneškite man, kaip susisiekti su Voldemaru. Tiesa, visą ką siuntėte man, gavau - ačiū. Sudiev!

Viso geriausio!

Švyturys [parašas]
CR Visuom[eninės] Dal[ies] V[iršinin]kas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 46,1. 11. Originalas. Mašinraštis.

216. Tigro rinktinės visuomeninės dalies viršininko Švyturio raštas Lokio rinktinės Kiaunės rajono vadui Skrajūnui

1950 m. sausio 31 d.

Slaptas - asmeniškas

LP
CR VDV[iršinin]kas BR Kiaunės rajono vadui
Nr. 29 p. S k r a j ū n u i
1950. I. 31.

[294] Sunykęs tekstas.
[295] Sunykęs tekstas.
[296] Sunykęs tekstas.
[297] Sunykęs tekstas.

Šį laiškutį siunčiu nauja ryšio linija. Atrodo, jog dabar daug greičiau susisieksime. Iki p. Lelijos aš ir p. Dijakomas turėsime atskirus ryšius. Tamstos nurodytus ryšininkus Jūsų krašte ir mūsų krašte palieku kol kas atsargoje; panaudosime vėliau, jei reikės. Dabar naudosimės šituo ryšiu, būtent: Girėnas, Aušrūnas, Karosas, Žaibas, Lelija ir Daina. Tamstos laišką ir kitus rajono tvarkymo dokumentus gavau gana vėlai. Tuo laiku pas mus buvo pertvarkomas ryšys, tad ir pateko ne man, o p. Dijakomui. Jis vėliau man atsiuntė. Už visą širdingai dėkoju!

Spaudos dauginimo priemonės būtinai mums reikalingos. Parašykite, ar yra galimybė visa tai kur nors gauti ir kiek tai kainuotų. Reikalinga yra: rotatorius, tušas ir matricos. Už visą pagalbą tame reikale būčiau labai dėkingas.

Paskutiniu metu siunčiau Tamstai nemaža raštų, tik nežinau, ar visus gavote; parašykite tuo reikalu.

Iš politikos žinios kaskart geresnės, tačiau garantuoti, jog bus karas šiais metais - negalima. Aišku tik tai, jog ilgai netrauks. O mums belieka tik vienas kelias - kovoti iki pergalės, kuri jau netoli. Tik duok, Dieve, sulaukti Laisvės!

Šį kartą nieko tokio įdomesnio nesiunčiu, nes turėjau truputį nepasisekimą - teko keltis į naują vietą. O Tamstai žinoma, kiek žiemos metu visa tai kainuoja vargo ir laiko. Siunčiu tik laiško nuorašą p. Dijakomui, iš kurio matysite, kaip mes vedame diskusijas kai kuriais klausimais. Taip[298] seną instrukciją dėl spaudos platinimo, kuri gal bus praktiška panaudoti ir Jūsų krašte.

Šiaip gyvename nieko sau. Gyvenu ir vėl pagal savo taktiką; nieks dabar bent akyse blogu elgesiu neardo ramumo. Tad ir pasilieku laukdamas nuo geros valios bendradarbių laiškų ir viso kito.

Sudiev! Linkiu su nuoširdžia meile sėkmingai dirbti dėl Lietuvos išvadavimo! Taip pat linkėjimai visiems pažįstamiems Jūsų krašte!

Švyturys [parašas]
CR Visuomeninės Dalies V[iršinin]kas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 7,1. 4. Originalas. Mašinraštis.

217. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Jūreivio raštas Tigro rinktinės vadui

1950 m. vasario 10 d.

LLKS
VV
1950. II. 10.

Slaptas

[298] Taip dokumente.

Nr. 9[299]
[gauta 24.3. 1950.

Žb[300] V a d u i

Nr. 7][301] Liečia: š. m. kovo mėn. 12 d. komunistinių rinkimų trukdymą.

Kaip ir visuomet, partizanai turi trukdyti neteisėtų komunistinių rinkimų pravedimą mūsų krašte. Šiuo metu, kad[302] vyksta smarkūs priešo persekiojimai ir siautėj imai, trukdyti rinkimų pravedimą ginkluotu būdu ne visur yra galima, todėl reikia stengtis šių rinkimų pravedimą trukdyti žodžiu, propaganda ir atsišaukimais, kad gyventojai parodytu pasipriešinimą komunistų planams.

Netekus dauginimo pri[em][303]onių, sukartą [nega][304]lime Jūsų pilnai aprūpinti rinkimų trukdymui skirtais ats[iš][305]aukimais, todėl šių atsišaukimų pasigaminimą teks pravesti Jums patiems. Tuo reikalu painformuokite savo Visuomeninių Dalių Viršininkus ir prašome stengtis bent no[rs][306] raš[omąja] mašinėle pasigaminti didesnį atsišaukimų skaičių, kad platinimą galima būtų pravesti kaip galint plačiau. Atsišauki[mų][307] galima pasigaminti įvairių rūšių. Būtų gerai, kad visur būtų išplatinti mūsų kartu prisiunčiamo pavyzdžio atsišaukimėliai. Trumpesni daugiau skaitomi.

Rinkimų trukdymą pravesti ir žodžiu, bailesnius net ir pagrasinant.

Jūreivis [parašas]
1. e. VV p.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 44,1. 10. Originalas. Mašinraštis.

218. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Jūreivio {sakymas V Nr. 1 (33)

1950 m. vasario 16 d.

V V
1950. II. 16.
Nr. 11

[299] Numeris parašytas ranka.
[300] Parašyta ranka.
[301] Įstrižai ranka padarytas įrašas.
[302] Taip dokumente. Matyt, turėtų būti - kai.
[303] Sunykęs tekstas.
[304] Sunykęs tekstas.
[305] Sunykęs tekstas.
[306] Sunykęs tekstas.
[307] Sunykęs tekstas.

[Gauta
24. 3. 1950
Nr. 8][308]

Į S A K Y M A S V NR. 1 (33)
1950 m. vasario mėn. 16 diena

Org[anizacinė] sritis

§ 1

Brangus Lietuvos Laisvės Kovotojai - Partizanai!

Vasario 16 - brangi mūsų tautos šventė. Tai diena, kada Lietuva pakilo iš šimtmečių vergijos laisvam, nepriklausomam gyvenimui. Šiandien prieš 32 metus išaušusį Laisvės Rytą temdo jau 10 metų svetimos okupacijos debesys. Tačiau mes niekuomet nepamiršime šios šventės. Ji mums primena tą didįjį Prisikėlimą, dėl kurio mes dabar vėl kovojame ir aukojame savo gyvybes.

Brangūs Broliai! Tikėkime, kad mūsų vergijos ir kovų kelias nebeilgas ir netrukus vėl plevėsuos trispalvė tėviškės padangėje. Kartu su visa kovojančia tauta dėkoju Jums už parodytą ištvermę, pasiryžimą ir beribį pasiaukojimą kovoj e dėl Lietuvos Laisvės. Būkime tvirti kaip ąžuolai ir ši brangi šventė tebūnie mums švyturiu kelyje į Pergalę.

Už Laisvos, Nepriklausomos Lietuvos Atkūrimą.

§2.

Š. m. kovo mėn. 12 dieną Lietuvoje ruošiami komunistiniai rinkimai į TSRS Aukščiausiąją Tarybą. Šie rinkimai yra neteisėti ir vykdomi prieš lietuvių tautos valią.

Todėl visiems dalinių ir org[anizacinių] vienetų vadams bei visiems partizanams į s a k a u žodžiu, spauda, atsišaukimais ir operatyviniais veiksmais trukdyti šių neteisėtų rinkimų pravedimą.

§3.

Paskutiniu metu komunistinė valdžia smarkiai persekioja ir naikina partizaninį sąjūdį. Įvairiausiomis provokacijomis ir melu priešas nori įsibrauti į mūsų eiles ir pakirsti mūsų atsparumą. Taip pat skleidžia šlykštų melą kartais pasinaudodami į jų rankas patekusių gyvų partizanų vardu ir demoralizuoja mūsų eiles.

Visiems partizanams, o ypač dalinių vadams į s a k a u būti ypatingai budriems ir atsargiems. Neįsileisti į savo eiles įtartinų, nepažįstamų asmenų, nesileisti į pažintis ir negailestingai kovoti su provokatoriais ir jų gaujomis.

Taip pat į s a k a u neklausyti jokių bolševikų sufabrikuotų melų ir

[308] Kampe įstrižai ranka padarytas įrašas.

šmeižtų prieš mūsų vedamą partizaninę kovą, o taip pat apie panašias provokacijas ir šmeižtus painformuoti vietos gyventojus, kad būtų atsargūs ir nesileistų provokuojami.

§ 4.

Visiems organizacinių vienetų vadams į s a k a u dėti pastangas atstatyti sutraukytus ryšius su aukštesnėmis vadovybėmis. Pirmoje eilėje Rinktinių Vadai turi atstatyti ryšį su Apygarda.

Rikiuotės sritis

§ 1.

Remdamasis BDPS 1947 m. rugpjučio mėn. 15 dienos įsakymu Nr. 11, Pg Žr Vadą P L i ū t ą , pasižymėjusį asmenine drąsa, ištverme, pasiryžimu ir nenuilstamu veiklumu, k e l i u į P puskarininkio laipsnį.
Pagrindas. PgV raportas Nr. 5 iš 1950.1. 20.

2.

Remdamasis LLKS Statutu, P g Ž r S P a b a i s ą , pasižymėjusį asmenine drąsa, sumanumu ir diversantiniais veiksmais, apdovanoju III laipsnio P a s i ž y m ė j i m o ž e n k l u .
Pagrindas. PgV raportas Nr. 6 iš 1950.1. 20.

- o -

Įsakymas įsigalioja nuo jo paskelbimo dienos.

Jūreivis [parašas]
1. e. V V p.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 12,1. 80. Originalas. Mašinraštis.

219. Tigro rinktinės vado Roko raportas Vytauto apygardos vadui
1950 m. vasario 20 d.

LLKS
ŽbV V V
20.2. 1950.
Nr. 4-5 R a p o r t a s

Pranešu, kad š. m. vasario mėn. 14 d. buvo nubaustas mirties bausme N sielsovieto pirmininkas Filippov (rusas).

Buvęs rusų partizanu ir sunaikinęs nekaltą šeimą.

Rokas [parašas]
ŽbV

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 27,1. 32. Originalas. Rankraštis.

220. Roko raštas Švyturiui

1950 m. vasario 24 d.

p. Švyturiui!

Visą, ką Tamsta siuntei - gavau. Ačiū! Prašau nepamiršti ir ateity.

Pas mus tuo tarpu senos bėdos. Truputį neramu. Vos išvengėme didelės bėdos. Mes šiai žiemai buvome apsigyvenę tame miške, kuriame visą laiką buvo paslėpti mūsų dokumentai. (Ne tame, kuriame randasi Rinktinės archyvas.) Minėtame miške didelis judėjimas. Dėl to dar būtų buvę pusė bėdos. Gyvendami draugėje apie 15 žmonių esame priversti beveik visada laikyti arklį. Tą arklį dažnai pastatydavome pas gyventojus. Atrodo, kad apie tai gavo žinių enkavedistai ir nusprendė, kad tame miške gali žiemoti partizanai. Be to, lenkų partizanai, nežiūrint, kad iš rudens susitarėme dėl rajonų ir šis miškas įėjo į mūsų rajoną vis dėlto šio miško pakrašty padarė apie 4 pranešimus. Buvo daugiau aplinkybių, dėl kurių mes nerimavome. Be to, pamiškėse dažnai valkiodavosi Tv[309] . Galų gale nutarėme apleisti bunkerį ir mišką. Tai buvo padaryta pačiu laiku! Mes išsikėlėme labai laimingai. Išsikėlėme vasario 7 d., o 9 d. rytą prasidėjo miško valymas. Ruskių buvo gana daug. Tuo tarpu skaičiaus pasakyti negalima. Reikia manyti, kad buvo apie 200-300 žm[onių]. Apie bunkerį ruskiai mažai šneka ir tai visai aišku, dėl kokių priežasčių: jiems pikta, kad rado dar šiltą bunkerį, tačiau tuščią... O gal dar jame sėdi strebkai, nes palikome dar neblogas baterijas, akumuliatorių ir dar šiokių tokių niekniekių, kuriuos manėme vėliau pasiimti. Matomai, jau tokia buvo Dievo valia! Kariuomenė ėjo iš pietinio miško pakraščio į šiaurę, grupėmis, kitaip sakant, skyriais, skyrius nuo skyriaus 20-30 metrų atstume. Ženklas, kad turėjo žinias, kad ras „banditus".

Sausio mėn. pabaigoje turėjome susitikimą su Tv. Smilginiškėje. Pagal Tau pažįstamo streboko pasakojimą ėjo Tv. NKVD nač[alnykas][310] vykesnysis] ltn. Melnikovas, keletas ginkluotų kolchozų organizatorių ir strebkų. Iš viso buvę 6 žmonės. Mes važiavome dviem pastotėm septyniuose. Važiavęs pirmoje pastotėje Bajoras, Mikasius ir Žilvitis pastebėjo ant kelio pilantis vil[.. .][311]. Greit atidengė stiprią ugnį mūsiškiai. NKVD-istai greit traukėsi ir prisidengė namu. Apskritai, jeigu būtų buvę jų didesnės jėgos ir jeigu mums būtų tekę trauktis, tai mums būtų buvę liūdnokai: turėjome blogą poziciją nes jie radosi už trobų, kai tuo tarpu mes gulėjome gryname lauke. Iš jų pusės laike susišaudymo buvę paleista iš automato dvi serijos. Paskui, jau gerokai nubėgę, dar šaudė iš šautuvų. Dvi serijos, bet ir tos jiems gana laimingos, o mums ne visai: Mikasius lengvai sužeistas į koją. Man

[309] Taip dokumente.
[310] Viršininkas (rus.).
[311] Neaiškus žodis.

pačiam, matai, automato kulipkos atšokusi skeveldrėlė nuo žemės truputį nudrėskė ranką. Mikasius jau sveikas.

Tai tokios naujienos. Apskritai driskiai gana aktyvūs, o ypač Tv.

Iš Apygardos gavau jau seniai, nors ryšį turiu gerą. Manau, jau dabar tikrai šį tą gausiu. Ką gausiu - pasidalysiu su Tamsta.

Aš nutariau truputį padaryti pakeitimą mūsų organizaciniame susitvarkyme. 5-to rajono atžvilgiu eik Tamsta organizacinio skyriaus virš[inmko] pareigas, žodžiu, kurias ėjai pirma. Dėl ko tai dariau? Matai, jie, žmonės, suaukojo pinigų, nupirko mašinėlę ir jie norėtų, kad visi raštai jiems eitų rašyti ta pačia mašinėle. Tad kodėl jiems šios smulkmenos, kurią jie laiko gana rimtu dalyku, mes galime jiems nesuteikti? Apie tai aš jau pranešiau ir p. Aušrūnui. Be to, Tamsta turi juose gerą vardą. Pakalnis ir toliau palieka CROSV. Raštus, liečiančius OS sritį ir siunčiamus 5 raj[onui], pasirašyk „už CROSV“. Sakysime, mes tai darome dėl patogesnio ryšio. Tai tiek.

Prie progos noriu pakalbėti apie paskutinį „Rytų Lietuvos[41] numerį - paskutinį numerį 1949 m. Mano pastabos bus grynai kritiškos, todėl prašau į jas kaipo į tokias ir žiūrėti. Pradėsiu nuo pačios pradžios.

Laikraštėlio vinjetė gera. Žymiai geresnė negu ankstesnioji -toji, kurią gali tik tas įskaityti, kas ją parašė. Tačiau priežastis, dėl kurios ji buvo tokia, o ne kitokia, mums yra žinoma ir mes žinome, kad ji buvo bloga ne dėl redaktoriaus kaltės. Pageidautina, kad ir ateity pasiliktų naujoji „Rytų Lietuvos" laikraštėlio vinjetė. Be to, ji yra gana simboliška.

Sveikinimas su šv. Kalėdomis ir Naujaisiais 1950 metais yra geras, tik pati pabaiga - tai jau ką nors blogesnio parašyti vargu ar buvo galima!.. Kalbu apie pasakymą: „nes Kristaus galia yra didesnė už komunistų".. Nejaugi Stalinas ir komunizmas įgavo tokią didelę reikšmę, taip išaugo, įgijo tokią didelę galią, kad jau reikia lyginti su Kristaus, atseit su Dievo galybe? Nejaugi komunizmas galybės atžvilgiu pasidarė Kristaus konkurentu? Nejaugi komunizmas ir Stalinas galėtų būti panašūs į tuos bloguosius angelus, kurie sukilo prieš Dievą? Nors ir kaip rusai Staliną garbina ir kelia į aukštybes, jam negalima priduoti net ir Liuciferio reikšmės, nors šis vardas reiškia tik blogą, kadangi Stalinas yra tik paprastas mirtingasis ir kurs negali lygintis net su velniu... Tad nejaugi šis paprastas žmogus su savo praponuojama jo paties iškraipyta idėja gali grasinti Kristui ir Kristus, atseit Dievas, dėl jo veiklos turėtų rimtai susirūpinti dėl savo švento sosto, dėl savo galybės, dėl savo valdžios?.. Koks čia gali būti lyginimas Dievo, kurio prasmės, kurio reikšmės, tobulybės, galybės, kurio didybės mes negalime nei pilnai suprasti, nei pilnai įsivaizduoti - lyginti su kažkokiu paprastu mirtinguoju tironu, kad ir didžiausiu pasaulio istorijoje kraugeriu ir galvažudžiu su kažkokia komunizmo idėja, to paties tirono iškraipyta ir kuri tapo žmonijos vergija, ašarų priežastimi, priežastimi daugelio naminių karų, priežastimi bado ir skurdo? Juk Italijos, Prancūzijos ir viso pasaulio komunistai ir sapnuoti nesapnuoja, kad Stalinas griauna Bažnyčias, naikina dvasiškiją jėga ten, kur tik jis įkelia koją. Priešingai, jie mano, kad komunizmas kaip tik teikia didžiausią laisvę religijai. Jie, Italijos, Prancūzijos ir viso likusio pasaulio komunistai mano, kad Stalinas kovojo tik prieš valstybines santvarkas. Koks gali būti

lyginimas Kristaus, kad ir priėmusio vienu laiku žmogiškąjį pavidalą, tačiau tobulybių tobulybės, galybių galybės, su nieku žemės padaru, su menkaverte žemės idėja? Taigi iš vienos pusės Kristus atstovauja neįsivaizduojamą tobulybę, galybę, kilnumą ir t.t., Stalinas ir komunizmas, iš antros pusės, atstovauja niekingumą, silpnumą, bevertiškumą. O vis dėlto autorius savo pasakymu: „nes Kristaus galia yra didesnė už komunizmo",- suteikė komunizmui ir tuo pačiu Stalinui kažkokią ypatingą reikšmę, galybę, kadangi rado reikalo visa tai pastatyti šalia viso to, kas yra tobuliausia, galingiausia, didžiausia. Atseit nors Kristaus galia dar ir didesnė, tačiau komunizmas ir Stalinas vos ne tas pats... Žodžiu, autorius šiuo palyginimu komunizmą skaitytojo akyse iškėlė labai aukštai, nors, kiek aš suprantu, jo norėta priešingo rezultato.

Taigi šis pasakymas yra ne tik įžeidžiantis Dievą ir jo galybę, bet taip pat yra klaidingas ir minties išreiškimo atžvilgiu: norėta išreikšti viena mintis, o gavosi kita, visai priešinga.

Tarp kitko, reikia pasakyti, kad komunizmas šiuo metu gana populiarus ne dėl to, kad jis griauna religiją. Jeigu jis kovotų viešai prieš religijas - jis turėtų ne didesnį pasisekimą, kurį turi taip vadinamieji bedieviai - masonai, marjavistai[312] ir kiti. Kaip žinome, šios sektos visai nepopuliarios ir jos krikščionybei nesudaro jokios grėsmės, jokios reikšmės.

Lygiai mes negalime pasakyti, kad kur komunizmas užvaldė, ten išnyko Dievo garbinimas, ten išnyko religija. Dargi priešingai: nors bažnyčių skaičius mažėja, tačiau Dievo garbintojų skaičius didėja, nes net ir tie, kurie anksčiau laukė komunizmo kaip išsivadavimo, dabar jo letenos prispausti su malda lūpose meldžia Dievą išsivadavimo iš komunizmo jungo. Toliau verta pakalbėti apie „komunistų „Kalėdas“. Jau pats straipsnio pavadinimas yra klaidingas, nes žodis „Kalėdos" turėjo būti kabutėse ir mažąja raide, nes, kaip mums yra žinoma, komunistai jokių Kalėdų nešvenčia ir apie tai mes galime kalbėti tik perkelta prasme. Čia vėl autoriaus grubiai įžeista kilni, simboliška Kalėdų šventė. Tiesa, kai visas krikščioniškas pasaulis su džiaugsmu šventė šią didingą gimimo šventę, komunistai, kad užpildyti rusų tautoje šios didingos šventės trūkumą, stengėsi visaip įrodyti Stalino nuopelnus, žygdarbius, stengėsi jį pastatyti aukščiau žmogaus, žodžiu, stengėsi parodyti rusų tautos ir viso pasaulio akyse „komunizmo stabu". Tam progos davė „stabo" 70 metų sukaktuvės. Bet tai nebuvo jokia šventė. Kai krikščioniškas pasaulis prašė Viešpatį palaimos ir taikos, tuo tarpu Sovietų Sąjungos valdovai, keldami Staliną į stabus, žvangino busimojo, naujo karo ginklais, grasino ir baugino visą krikščionišką pasaulį kerštu, sunaikinimais.

Todėl reikėjo čia kalbėti tik perkelta prasme ir verčiau neminėti iš viso šio švento „Kalėdos" žodžio.

[312] Taip dokumente. Matyt, turėtų būti - marijavitai: lenkų katalikų sekta, nepripažįstanti popiežiaus valdžios.

Toliau straipsnyje yra visa eilė autoriaus piktažodžiavimų, kaip antai niekinimas „Dievo“ vardo, niekinimas „švento", „misionieriaus" vardo. Mes skaitydami straipsnį supratome, kad autoriaus turėta tikslas pajuokti Staliną, komunizmą ir aukštus Sov[ietų] Sąjungos vadus bei darbuotojus. Tą mano mintį patvirtina dar ir tas faktas, kad autorius jiems nesigailėjo gana stiprių ir reikšmingų epitetų, kaip antai: „kraugerys", „sukruvintos rankos" ir pan. Visa tai gerai. Bet kodėl gi autorius, norėdamas ką nors pajuokti, vartoja „Dievas", „šventas", „pranašas", „misionierius"? Argi iš šių vardų juokiamasi, argi jie vartojami kaip priemonė ką nors išjuokti, argi šie žodžiai vartojami sustiprinti juokingąją dalyko prasmę? Ne! Šimtą kartų ne! Yra pasakyta: „Netark Viešpaties vardo be reikalo". Jeigu šis vardas tariamas, tai jis tariamas su didele pagarba, su dideliu nusižeminimu. Antraip yra piktažodžiavimas, burnojimas prieš Dievą, prieš visa tai, kas šventa, kas kilnu. Prie ko čia gali būti posakiai: „šventas Stalinas", „pusdievis Stalinas", „raudonasis misionierius", „pranašas" ir t. t.? Juk mes žodį „šventas" suprantame kaip didžiausią tobulybę, kilnumą, dorumą, pasiaukojimą kitam, žodžiu, žodis, kurs mums primena kažką nežemišką, didingą, tą, ko žemėje nėra. Tad argi galima tokį žodį naudoti pajuokai, statyti jį šalia žodžio „Stalinas", kurį mes suprantame ir įsivaizduojame kaip didžiausio kraugeriškumo, nelaimių, nekaltų ašarų, bado, skurdo, nelaisvės, žmogaus išnaudojimo, melo, apgavystės simbolį? Žodžiui „šventas" diametriališkai[313] priešingas žodis yra „prakeiktas". Bet aš nemanau, kad pilnai tiktų Stalinui net ir šis paskutinis žodis - prakeiktas. Juk įgyti tokį vardą taip pat reikia gabumų, tik, žinoma, į kitą pusę... Tad koks gi jam duoti pavadinimas, koks vardas? Jam geriausia tinka pavadinimas - žmogžudys su talentu...

Taigi ir čia neapsieita be piktažodžiavimo.

Tą patį galima būtų pasakyti ir apie žodžius: „pusdievis", „pranašai".

Tiesa, mes istorijoje randame posakį-„dieviškasis imperatorius", kurį naudojo romėnas Neronas sau tituluoti. Tačiau mes prieš šį posakį nieko neturime prieš, jis mums nesukelia nieko prieštaraujančio, jis mums nerėžia klausos, mes jaučiame, kad tuo pasakymu mes neužgauname Dievą. Priežastis to - Neronas buvo stabmeldys, pagonis ir jeigu jis save vaizdavo „dieviškuoju", tai tik pagal savo pagoniško dievo supratimą, kitaip sakant, jis laikė save stabu, tuo stabu, kurį tuo laiku jis ir kiti romėnai išpažino. Užtat šiuo atveju nėra jokio piktažodžiavimo.

Mūsų, katalikų, Dievas yra vienintelis tikrasis Dievas ir mes Jo vardą turime tarti su didžiausia pagarba, o ne naudoti piktam.

Kalbant apie išsireiškimą „raudonasis misionierius", prie to turiu pastebėti, kad laikraštėlio tekste visi šie išsireiškimai buvo parašyti ne[.. .][314] kabutėse, tenka pasakyti sekantį: jeigu mes pavartytume žurnalo „Misijos" lapus, kad ir to, kuris ėjo

[313] Taip dokumente. Matyt, turėtų būti - diametraliai.

[314] Neaiškus žodis.

Nepriklausomoje Lietuvoje, tai rastume tą patį ir į jį panašius išsireiškimus. Tačiau mes juos suprastume visai priešingai. Sakyme raudonasis misionierius, geltonasis misionierius, juodasis misionierius, baltasis misionierius - mes suprantame, kad raudonasis misionierius - eina kalba apie Amerikos misionierius raudonodžius; geltonasis misionierius - kalbama apie kinus, japonus, gyventojus, kilusius iš Ramiojo vandenyno salų; juodasis - negrų misionierius; baltasis — iš baltųjų.

Žodį „misionierius" suprantame, kad tai yra žmogus su dideliu išsimokslinimu, pašventęs savo jėgas, visą save patį, savo gyvenimą Dievo tarnybai, nebijąs leistis pas laukines tautas skelbti Dievo žodį, nebijąs limpamų ligų, bado, vargų, šalčio, karščio. Žodžiu, šis žodis pasako didžiausią kilnumą, savęs išsižadėjimą pasišventimą mes juo suprantame veikėją didelių dorybių, tiesos skleidėją ir gynėją ne egoistą veikėją kurs skelbia pasauliui taiką meilę, ramybę. Kiekvienas misionierius - ar jis būtų raudonas, baltas, juodas ar geltonas, jie yra visi vienodi pagal savo skleidžiamas idėjas, visi jie skelbia vieną ir tą patį Kristaus mokslą.

Kalbant apie komunistinės idėjos platintojus negalima tą patį pasakyti, ką pasakėme apie misionierius. Šie yra melagiai, apgavikai, demagogai, tuščios propagandos skleidėjai, tokie patys žiaurūs, susitepę nekaltų krauju, kaip ir jų vadas Stalinas. Todėl jiems geriausia tiktų „raudonasis demagogas", „raudonasis melagis", „raudonasis apgavikas" ir t.t.

Taigi net ir perkelta prasme šį didingą didelės prasmės žodį pajuokai naudoti negalima.

Tą patį būtų galima pasakyti ir apie pranašus.

Redaguojant „Rytų Lietuvą", aš manau, kad redaktorius klausosi radijo kuo plačiausiai. Aš manau, kad Tamsta klausai ir pranešimus rusų kalba iš Amerikos. Jeigu klausai, tai gerai, o jeigu ne, tai reikėtų klausytis, nes rusų kalba iš Amerikos dažnai kalbama apie Lietuvą apie Pabaltijį. Lenkai visa tai nutyli ir beveik nieko apie Lietuvą nepraneša. Visai suprantama, kodėl jie tai daro.

Sakysime, 1949 m. gruodžio mėn. 31 d. buvo pranešta iš Niujorko, kad buvęs Lietuvos respublikos prezidentas dr. Grinius kreipėsi į lietuvių tautą. Savo kreipimąsi užbaigė sakydamas, kad didelė lietuvių dalis iki šiai dienai kovoja vyriškai prieš bolševikus partizanų eilėse.

Toliau: 1950 m. sausio mėn. 10 d. radijo „Amerikos Balsas" perdavė, kad laikraščio „Niujork Herald Tribiun" korespondentas Jozef Njuman spausdino visą eilę straipsnių, liečiančių Rusijos užsienio politiką. Rašydamas apie rusų imperializmą plačiai kaip pavyzdį paminėjo Pabalčio tautų likimą. Jis aprašė labai smulkiai. Tarp kitko, minėtas korespondentas ilgą laiką ir tuo laiku, kai buvo užimtas Pabaltijys, gyveno Rusijoje.

Todėl šios žinutės mums visiems gana įdomios ir visų laukiamos. Verčiau sąmoningai nutylėti apie tuos, kurie sąmoningai nutyli apie mus.

Baigdamas prašau neužpykti už mano „kritiką". Kas gi mus pakritikuos, jeigu ne mes patys save. Tik tai reikia daryti be piktumo, be ironijos, be jokio pikto noro, nenorint kitą pažeminti. Be to, tas nereiškia, kad mes turime nustoti noro dirbti arba sakyti: „tegu tas dirba, kas moko...“ Nei aš apie save, nei Tamsta apie save, nei

niekas kitas protingai galvojantis negali pasakyti, kad „man vot, neteko padaryti klaidų". Mes iš tokio juoktumės. Visi gerai žinome, kad tas neklysta, kurs nieko neveikia.

Iš savo pusės prašau Tamstą apie bet kokius mano veiksmus atsiliepti kritiškai, žinoma, tą kritiką pasiunčiant ir man.

Linkiu Tamstai ir draugams geriausios sėkmės ir laimingo pasimatymo.

Sudie!

Rokas [parašas]

24.2. 1950 m.

R S. Esant 5 rajone ir kalbant su to rajono darbuotojais, turint su jais organizacinių reikalų, krito į akį vienas gana blogas reiškinys. Kai kurie 5 rajono darbuotojai į savo organizacinę veiklą žiūri tik iš materiališkosios pusės. Kame reikalas? Reikalas tame, kad nesuspėjo žengti žingsnį pirmyn, o jau nori turėti apie tą žingsnį dokumentišką įrodymą... Vos nesuspėjau naujai suskirstyti rajoną, o jau buvo paprašyti paskyrimo raštai. Aš pasakiau, kad aš netgi pats negaliu paskirti pareigūnų, aš tik pristatau juos tvirtinti AV ir prašau palaukti, kol gausime AV įsakymą tuo reikalu. Tamsta jiems tokius raštelius pasiuntei. Tiek to. Šį kartą tegu esti šitaip.

Negaliu pasakyti, kad visi toki būtų 5 rajono darbuotojai. Pav., p[artizanas] Karosas kaip veikėjas, kaip patriotas gali būti daug kam pavyzdžiu. Ant tiek žmogus į šį reikalą žiūri nesavanaudiškai, kad net nežino savo slapyvardės... O jo pasitarnavimai mūsų tautos reikalui yra gana žymūs.

Reikėtų duoti ir kitiems suprasti, kad mes dirbame ne dėl „dokumentėlių", ne dėl kokių[315]

LYA, f. K-l, ap. 58, BB 40571/3, t. 3,1. 162-1-162-10. Originalas. Rankraštis.

221. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro raštas Tigro rinktinės ir apygardos štabo vadui Dijakomui

1950 m. kovo 15 d.

LLKS
VYTAUTO A[pygar]dos Slaptas - asm.
V a d a s
1950. 3. 15.
Nr. 36 TIGRO RnV ir ApŠV
p[artizanui] D i j a k o m u i
Žuvus K[ARALIAUS] MINDAUGO Srities Vadui Š a r ū n u i - A t l a n t u i, mūsų Sritis liko be Vadovybės.

[315] Laiško tęsinio nėra.

Visų Apygardų Vadų įgaliotas, K[ARALIAUS] MINDAUGO Srities vardu kviečiu Tamstą užimti K[ARALIAUS] MINDAUGO Srities Vado pareigas. Tikiuosi, kad Tamsta suprasite bendrą reikalą ir neatsisakysite užimti šį postą, kuriam Tamstos kandidatūra yra tinkamiausia.

Tuo reikalu prašau skubiai duoti atsakymą, nes Srities Vado posto užėmimas yra labai skubus reikalas. Atsakymą prašau siųsti tiesiog per Skrajūną.

Liutauras [parašas]
1. e. V V p.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 44,1. 12. Originalas. Mašinraštis.

222. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro raštas Tigro rinktinės ir apygardos štabo vadui Dijakomui

1950 m. kovo 15 d.

LLKS
VYTAUTO A[pygar]dos
V a d a s
1950. 3. 15.
Nr. 39

S l a p t a s

TIGRO RnV ir ApŠV
p[artizanui] D i j a k o m u i

Karštai sveikinu ir link<u>ki</u>u geriausios sėkmės kovoje dėl gimtojo krašto Laisvės. Nors nuo praeitų metų rudens nuo Jūsų nesu gavęs jokios siuntos, tačiau pasitaikius pirmai progai skubu parašyti įvairiais klausimais, kurių susidarė be galo daug.

Turbūt teko girdėti, kad praeitų metų rudenį mus ištiko skaudžios nelaimės, kurios ir sutrukdė ryšį, ir bendradarbiavimą. Žuvo Srities Vadas, ALGIMANTO Ap[ygardos] Vadovybė, buvo sutraukytos pagrindinės ryšio linijos ir mūsų Apygardos Štabas neteko darbo priemonių. Kurį laiką buvome be ryšio su aukštesnė[mis][316] vadovybėmis ir kitais vienetais. Tačiau paskutiniu metu pavyko susirišti su Vyr[iausia] Vadovybe ir asmeniškai su Ž a l g i r i u-D o b i 1 u. Iš jo gauto laiško nuorašą siunčiame Jūsų žiniai. Taip pat pavyko susirišti su VYČIO Ap[ygarda], kuri yra viena iš veikliausių ir nenukentėjusi mūsų Srityje.

Šiuo metu iškilo skubus reikalas vėlei sudaryti Srities Vadovybę ir atkurti atskirų Apygardų veiklą. Srities atkūrime svarbiausias klausimas -

[316] Spausdinimo klaida.

Srities Vado postas. Šiam postui tiek p[artizanas] Ž a l g i r i s , tiek VYČIO Ap[ygardos] V[adas], tiek aš tinkamiausiu kandidatu laikome Tamstą ir todėl kviečiame užimti šias pareigas. Pirm negu gausime Jūsų atsakymą tuo reikalu, norėčiau Jus supažindinti su bendra Srities padėtimi.

K[ARALIAUS] MINDAUGO Sritis susidėjo iš 4 Apygardų. Šiuo metu iš tų keturių veiklesnės yra dvi: mūsų ir VYČIO. ALGIMANTO Ap[ygardos] Vadovybė ir Štabas žuvo praeitų metų rudenį, o DIDŽIOSIOS KOVOS Ap[ygarda] neseniai neteko savo Vado ir ją atstovauja VYČIO Ap[ygarda]. Todėl pirmoje eilėje tektų atkurti Apygardas ir jų veiklą. Aš esu tos nuomonės, kad reikėtų sudaryti dvi pajėgesnes Apygardas iš visų 4. Mūsų Apygardon galėtų įeiti ALGIMANTO Ap[ygardos] K[UNIGAIKŠČIO] MARGIO ir ŠARŪNO R[i]n[ktinės], o VYČIO Ap[ygardon] - DIDŽIOSIOS KOVOS Ap[ygarda]. Toks Apygardų sujungimas padėtų subendrinti turimas pajėgas ir išplėsti organizacinę veiklą.

Iš buv[usios] Srities Vadovybės tėra likęs tik K VDV - V a k a r i s. Taip pat nėra jokio archyvo ir darbo priemonių, todėl darbo pradžia bus nelengva. Daugiausia rūpesčio sudarytų būstinės įrengimas, nes rengiant būstinę reikalinga būtų atsižvelgti į ryšio patogumus. Mūsų laikymosi rajonai šiuo metu yra labai išsišifravę, tačiau aš visuomet sutinku Jums būstinės įsirengime padėti. Bendromis jėgomis bus galima susitvarkyti.

Jūsų vadovaujamos Rinktinės reikalais šį kartą nieko nerašysiu, nes labai skubu gauti atsakymą dėl Srities Vado pareigų.

Jums siuntė asmenišką laišką VYČIO Ap[ygardos] V[adas], kurį turbūt gavote. Tą laišką rašydamas jis visai, matyt, nežinojo apie Jūsų pareigas ir veiklą. Aš jam apie tai parašiau.

Tad nekantriai lauksiu Jūsų atsakymo.

Linkiu viso geriausio.

Liutauras [parašas]
1.e. V V p.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 44,1. 14. Originalas. Mašinraštis.

223. Roko raštas Skrajūnui

1950 m. kovo 29 d.

Nuorašas

p[artizanui] S k r a j ū n u i

[,..][317] Drauguži. Dėkoju už laišką dėkoju už paketus, dėkoju už paro-

[317] Sunykęs tekstas.

dy[tas][318] [pa][319] stangas ryšių reikalu. Tarp kitko, aš kelis kartus siunčiau šriftu savo [ryš][320] ininko [...][321] p[artizanui] Liutaurui, prašiau, kad jis man atsiųstų savo, tačiau [...][322] nuo jo negavau ir nežinau, ar jie gavo mano, nes antraip, manau, nutrūkus ryšiui tarp mūsų, būtų pasinaudojęs. Gerai, kad turėjau Jūsų ryšininkės adresą ir vėl pavyko mums susirišti. Dabar kuo skubiausiai prašau duoti ir vėl atsarginės ryšininkės, kurią turėtų žinoti iš Jūsų pusės bent pora vyrų, sakysim, p[artizanas] Dainius. Aš iš savo pusės irgi prisiųsiu.

Manau, dabar su ryšiu bus geriau. Verčiau toliau nuvažiuoti, tačiau naudoti mažiau ryšininkų, mažiau bus išdavysčių, paketai eis greičiau, tikrai gausime tai, kas kam bus siunčiama.

Norėčiau išgirsti Tamstos nuomonę dėl areštavimo Lelijos ir ar neareštuota p[artizanė] Daina. Ir iš viso, ar ateity bus galima naudoti p[artizanę] Dainą ryšio reikalams.

Be to, prašau gerai sutvarkyti ryšį su NV /dabar vadinsis VV, o ant vokų bus žymima Vytūnui. Man vokai bus adresuoti žentui/. Manau, apie tai Tamsta esate informuotas.

Dabar pasistengsiu atsakyti į Tamstos laiško tą vietą, kurioje siūlote imti vadovauti Vyt[auto] Ap[ygardai], Prisipažįstu, jau porą metų tam atgal man buvo siūloma vadovauti šiai Apygardai ir dabar vėl gavau pasiūlymą suorganizuoti išblaškytą K sritį, kitaip sakant, iš Aukštaitijos suorganizuoti vieną Apygardą ir jai vadovauti.

Kodėl aš vis atsisakau, kodėl aš pasi[lie][323] ku vis tame pačiame krašte? Kame priežastys? Šį klausimąjau daug ka[.. .][324] kam aiškinaus, kam aiškinau, visi man pritarė, tačiau neapsiėjo ir be kit[oki][325] ų aiškinimų iš tų pusės, kurie šį reikalą mažiau žino ir kai kurie ma[.. ,][326] aš nenoriu i[šv][327] ykti iš šio krašto dėl asmeniškų sumetimų. Taigi, [...][328] atsakysiu.

Tam tikrų aplinkybių dėka, aš į [.. .][329] okupuotą Lietuvos kraštą patekau 1944 kr.[330] rugsėjo mėn. 1945 [...][331] įstojau į aktyviuosius partizanus ir vadova-

[318] Sunykęs tekstas.
[319] Sunykęs tekstas.
[320] Sunykęs tekstas.
[321] Sunykęs tekstas.
[322] Sunykęs tekstas.
[323] Sunykęs tekstas.
[324] Sunykęs tekstas.
[325] Sunykęs tekstas.
[326] Sunykęs tekstas.
[327] Sunykęs tekstas.
[328] Sunykęs tekstas.
[329] Sunykęs tekstas.
[330] Taip dokumente. Matyt, turėtų būti - m.
[331] Sunykęs tekstas.

vau Tigro Rinktinei. Vėliau šiai rinktinei vadovavo kiti, o nuo 1948 m. pavasario iki šiam laikui vadovauju vėl aš. Ką aš radau šiame krašte? Kitaip sakant, ką aš radau šiame krašte iš žmonių, kurie gali dirbti organizacinį darbą? Išskyrus p[artizaną] Švyturį, daugiau nė vieno vienintelio žmogaus. Nė vieno inteligento, nė vieno bent baigusio ketvertą, penketą klasių, nė vieno puskarininkio. Tiesa, čia buvo keletas vadų iš paprastų vyrų, iš jų, sakysime, Karijotas pagarsėjęs keletu sėkmingų kautynių, tačiau jie nieko daugiau netroško, kaip tik garbės, nepripažino jokios vadovybės, su jais apie organizacinius reikalus šnekėti reiškė tą patį, ką šnekėti apie astronomiją su žmogum, nemokančiu daugybos lentelės. Kiek kartų aš norėjau su jais bendradarbiauti, tačiau su jais bendradarbiauti - reiškia klausyti jų nurodymų. O kaip klausyti nurodymų to, kurs nemoka jų duoti, jis jų visai nežino, kitaip sakant, klausyti nurodymų - mokytis matematikos pas nemokantį daugybos lentelės... Iš čia ir yra pertrauka mano vadovavimo Tigro Rinktinei. Aš norėjau organizuoti - man tas buvo pavesta - jie neklauso, jie sauvaliavo, dargi šmeižė, elgėsi žiauriausiai su gyventojais ir t.t. Aš numojau ranka ir atsisakiau nuo vadovavimo.

Tiesa, aš ir po to vienas nepasilikau. Aš vadovavau visiems partizanams, kurie slapstėsi miškuose, jie - Karijotas ir Mingaila - tiems, kurie stovyklavo gyvenvietėse. Partizanų miškuose buvo dauguma.

Apskritai vyrai eiliniai puikūs. Tačiau jeigu kurs tik kiek jautėsi „vyresniu", jeigu kurs tik kiek jautėsi „aukštesniu" - tas troško garbės, tas kėlė intrigas, aukštesnis numatęs sau po karo apskrities viršininko vietą, žemesnis - viršaičio ... Juokai rašyti.

Karijotas žuvo 1946 m. rudenį, Mingaila 1946 m. sausio mėn. pateko gyvas į priešo rankas.

Štai apystovės, kuriose man teko darbuotis ir dabar tenka darbuotis. [.. .][332] mudu likome visoje rinktinėje, kurie šį tą veikiame OS srityje, tai [.. .][333] pfartizanu] Švyturiu. Tiesa, tarp mūsų intrigų maža, bet ir tai kartais neiš[.. .][334] ... nėra namų be dūmų...

Lietuvoje, nors taip pat bloga, tačiau ir blogiausiu atveju vi[.. .][335] [ge][336] riau [.. .][337] pas mus. Juk Tamsta, berods, tvarkote rajoną, o išleidžiate net laikraštėlį, sugebate pasiklausyti radijo, sugebate parašyti mašinėle, turite [.. ,][338] visam noro, susirandate priemonių ir pan. Gal ir pas mus tas pats rajonuose? Nėra ką ir kalbėti...

[332] Sunykęs tekstas.
[333] Sunykęs tekstas.
[334] Sunykęs tekstas.
[335] Sunykęs tekstas.
[336] Sunykęs tekstas.
[337] Sunykęs tekstas.
[338] Sunykęs tekstas.

Tad jeigu aš galų gale išvykčiau iš šio krašto, tai kas gi beliktų iš darbuotojų? Vienas p[artizanas] Švyturys. Bet juk jis net kariuomenėje netarnavęs, tai kaip gi jis galės vadovauti, sakysime, stambesniam daliniui kovoje su bolševikais, paskui kovoje su lenkais dėl Vilniaus krašto. Ar Tamsta galvoji, kad lenkai ir ateity nepabandys pakartoti Želigovskio avantiūrą ir vėl nepabandys smurtu prisijungti sau Vilniaus kraštą? Net jeigu mums bus pripažintas Vilniaus kraštas taikiu būdu, tai ir tada lenkai neatsisakys nuo intrigų, nuo smurto, nuo karo. Galų gale, jeigu to viso ir nebūtų, kuo aš netikiu, vis tik kiekvienas patriotas lietuvis, sąmoningas, turi pripažinti, kad mes šiame krašte, t. y. buvusiame okupuotame lenkų, turime budėti, turime ruoštis visokiausiems netikėtumams iš lenkų pusės. Todėl iš šio krašto ne tik nereikia ištraukti šiek tiek tą visą suprantančių žmonių, tačiau į jį reikia atsiųsti daugiau ir dar geriau suprantančių reikalus.

Štai priežastys, dėl kurių aš nenoriu apleisti šį kraštą. Jeigu man Dievas leis sulaukti tos dienos, aš visa padarysiu, ką tik galiu dėl Tėvynės. O poliakus - lenkus aš jau pažįstu puikiai, puikiai žinau kėslus, apet[it][339] ą, jų intrigas, gerokai pažinau jų politikos metodus. Tenka ir teko daug kartų su jais susidurti, turėti reikalų, drauge gyventi ir net turėti inci[den][340] tų... Žinoma, tas viskas vyko [...][341] [vyk][342] sta Gudijoje. Lietuvoje - Švenčio[nių][343] kra[šte][344] [...][345] nėra, čia jis nesimaišo.

[...][346] Tau, Drauguži, dabar bus [...][347] priežastys, dėl kurių aš nenoriu išvykti [iš][348] šio krašto. Nežinau, ar [...][349] teisins Tamstos akyse, ar ne, tačiau [...][350] Srities Vadas Atlantas [.. .][351] [su][352]prato ir ž[adė][353]jo paremti vi[sa][354] da ir [visok][355] eriopai. Tą patį žadė[jo][356] [...][357] tauras.

339 Sunykęs tekstas.
340 Sunykęs tekstas.
341 Sunykęs tekstas.
342 Sunykęs tekstas.
343 Sunykęs tekstas.
344 Sunykęs tekstas.
345 Sunykęs tekstas.
346 Sunykęs tekstas.
347 Sunykęs tekstas.
348 Sunykęs tekstas.
349 Sunykęs tekstas.
350 Sunykęs tekstas.
351 Sunykęs tekstas.
352 Sunykęs tekstas.
353 Sunykęs tekstas.
354 Sunykęs tekstas.
355 Sunykęs tekstas.
356 Sunykęs tekstas.
357 Sunykęs tekstas.

[...][358] vėl atsidūriau [...][359] [pas][360]iūlymą vadovauti prieš naujus [...][361] nežinau [.. ,][362] vėl nenoriu dėl tų pačių priežasčių apleisti šį kraštą.

Tarp kitko, Tamsta rašei, kad aš galįs apsiimti vadovauti visai nekei[sda][363] mas vietos. Atsakysiu, brolau, ir į šį klausimą. Mano dabartinė būstinė randasi už Tigro Rinktinės ribų, ir tai ne arčiau į apygardos štabą, bet toliau į rytus. Žino ir MGB, kad aš randuosi Gudijoje. Taigi aš gyvenu savo rinktinės ne centre, kas būtų geriausia vadovaujant, bet visiškai išcentrinėje padėtyje. O kas atsitiktų, jeigu aš, tokioje padėtyje būdamas, apsiimčiau vadovauti apygardai, o kas atsitiktų, jeigu aš, tokioje padėtyje būdamas, apsiimčiau vadovauti visai Aukštaitijai? Manau, priešingi mano būstinei rajonai mano nurodymus gautų po pusės metų, o dažniausiai visai negautų. Tas būtų įmanoma turint radijo siųstuvus, tas būtų įmanoma tik karo metu, bet ne prie šių siautimo, siutimo, smarkiausio sekimo sąlygų. Štai priežastys, dėl kurių negalima nekeitus vietos apsiimti didesniam organ[izaciniam] v[ie][364] netui vadovauti. Apsiėmus, prie didžiausių pastangų, prie geriausių norų nieko nebūtų galima nuveikti.

Aš manau, dar jie apsieis ir šį kartą be manęs.

Ačiū Dievui, mes nuo pereito rudens rugsėjo mėn. iki šiam laikui neturėjome nuostolių. Dabar jau girdėti yra pora žuvusių, bet dar nežinau kas. Aš manau, jeigu Jūs turite daug nuostolių, tai vien dėl to, kad per daug esate veiklūs, atseit puldinėjate MGB , naikinate labai smarkiai visokius klubus, kolchozus ir pan. Jeigu taip darote, tai negerai. Reikia truputį susilaikyti. Kai mažiau partizanai veiklūs, tai ir meška ramesnė. Reikia taupyti jėgas ateičiai. Kas iš to, kad mes dabar erzindamiesi naikinsime savo gyvąją jėgą. Ji greitu laiku bus labai reikalinga, o tada nebus kam. Dabartinė mūsų kova turi būti taip vedama, kad mes galėtume kovoti ir ta[da][365] , kai reikės. Bus mums blogiau, jeigu mes silpniau kovosime sprendžiamose kautynėse, juo labiau kad mes dar nežinome, su kokiu priešu reiks mums [ko][366]voti.

Apskritai aš norėčiau išgirsti apie Jūsų kraštų partizanų veiklą. [Pra][367] šau parašyti.

Manau, brolau, nusibodo Tau ir skaityti. Prašau rašyti, prašau atsiųsti laikraštėlį. Labai įdomus, ką ir besakyti, juo labiau mums svarbu kiekviena žinelė, kuri

[358] Sunykęs tekstas.
[359] Sunykęs tekstas.
[360] Sunykęs tekstas.
[361] Sunykęs tekstas.
[362] Sunykęs tekstas.
[363] Sunykęs tekstas.
[364] Sunykęs tekstas.
[365] Sunykęs tekstas.
[366] Sunykęs tekstas.
[367] Sunykęs tekstas.

liečia Lietuvos reikalus užsienyje, lietuvių diplomatijos veiklą užsienyje. Taip ir reikia. Puikus Tamsta ar kas kitas redaktorius.

Linkiu Tamstai viso geriausio.

Sudie.

29. 3. 1950. /Pas[irašė]/ Rokas [be parašo]

Nuorašas tikras Skrajūnas [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 50,1. 5-7. Originalas. Mašinraštis.

224. Tigro rinktinės vado Roko raštas Karaliaus Mindaugo srities visuomeninės dalies viršininkui, Vytauto, Didžiosios kovos ir Vyčio apygardų vadams ir Algimanto apygardos visuomeninės dalies viršininkui

1950 m. kovo 30 d.

Originalas

LLKS
Tigro Rinktinės Vadas
Nr. 2-9

Ežerėnai, 1950 m. kovo mėn. 30 d.
K VDV, Vytauto, Didžiosios Kovos ir Vyčio Apygardų Vadams ir Algimanto Ap[ygardos] VDV.

1950 m. kovo mėn. 24 d. mane pasiekė p. K VDV „Visiems Apygardų Vadams" raštas, kuriame aprašomos Karaliaus Mindaugo Sritį ištikusios nelaimės ir kuriame siūloma iš visų K Apygardų sudaryti Suvestinę Apygardą, kuri apimtų visą Aukštaitiją, siūlo siūlyti kandidatus į Vadus Suvestinei Apygardai, kurs kuo skubiausiai turėtų susitarti su Vyr[iausia] Vadovybe.

Tuo pačiu laiku gavau Vyčio Apygardos Vado p. Žygaudo raštą, kuriame man daromi priekaištai, esą aš nesu įsijungęs nė į vienos Apygardos sudėtį, esą iš viso aš laikausi nuošaly nuo partizaninio sąjūdžio. Be to, p. Žygaudas siūlė man užimti Suvestinės Ap[ygardos] Vado postą. Analogišką pasiūlymą-užimti Suvestinės Ap[ygardos] Vado vietą - gavau ir nuo p. Vytauto Apygardos Vado. Vytauto Ap[ygardos] Vadas norėtų išgirsti mano [...][368].

Į visus viešai iškeltus klausimus ir noriu šiuo raštu duoti savo atsakymą ir, be to, iškelti [.. .][369]. Pirmiausia kalbėsiu apie man daromus priekaištus.

Dėl man daromų priekaištų turiu pasakyti sekantį: [.. .][370] atsiranda dėl to,

[368] Dokumento teksto dalis išblukusi ir neįskaitoma.
[369] Dokumento teksto dalis išblukusi ir neįskaitoma.
[370] Dokumento teksto dalis išblukusi ir neįskaitoma.

kad [...][371] vado postą, tuo tarpu [.. .][372] atsisakau ir beveliju pasilikti senose Tigro Rinktinės Vado pareigose. [...][373] .

Buvusiame lenkų okupuotame krašte - Tigro Rinktinės rajone, kurį sudaro Švenčionių apskritis ir Svierių rajonas, ir Vidžių rajonas - esu vienintelis karininkas. Noriu truputį apsistoti ties Svierių ir Vidžių rajonais: Gudijoje rajonai - Lietuvoje apskritys. Šie du rajonai - apskritys 1926 m. patyrė „Kerzono liniją": priklausė Lietuvai, vėliau Lietuva kautynių pasekmėj e turėjo iš čia pasitraukti. 1941 m. Lietuvą okupavus vokiečiams, šie rajonai - apskritys vėl buvo įjungti į Lietuvos teritoriją. Rusai, kaip pirmą kartą, taip ir išviję vokiečius, šiuos kraštus priskyrė prie Gudijos. Savaime aišku, rusui artimesnis gudas negu lietuvis, todėl jie tai ir daro, nors tam neturi teisės. Galų gale tas tik nušviečia patį faktą, o svarbu tas, kad mes į šiuos kraštus turime teisę, svarbu tas, kad mums dėl šių kraštų teks kovoti ir tai greičiausiai su lenkais. Švenčionių apskritis visa lietuviška. Svierių ir Vidžių gyventojai susideda: lietuviai, gudai, lenkai. Reiškia, čia taip pat dar netolimoje praeity gyveno lietuviai, ką liudija lietuviškos pavardės, lietuviški vietovardžiai, tačiau jie būdami svetimose įtakose nutautėjo. Štai kokiame krašte, kokioje Rinktinėje randuosi aš.

Kas daugiau yra iš žmonių šioje Rinktinėje, sugebančių dirbti org[anizacinį] darbą? Šiuo metu, be manęs, yra dar vienas vienintelis vyras, tai p[artizanas] Švyturys, Tigro Rinktinės VDV! Daugiau nė vieno! Kodėl? Todėl, kad šiame krašte nėra partizanų tarpe nė vieno, kurs būtų baigęs keletą klasių, nėra nė vieno puskarininkio ar ko panašaus. Trūkumas, ir tai visiškas trūkumas, inteligentijos! Nukrypčiau nuo temos, jeigu imčiau išrodinėti to priežastis.

Taigi aš manau, kad pas Jus, buvusioje neokupuotoje Lietuvoje, kad ir prie blogiausių dabartinių apystovų- padėtis yra kur kas geresnė, negu pas mus.

Toliau! Aš jau minėjau, kad dėl šių kraštų neišvengiamai turėsime susidūrimų su lenkais. Šių susidūrimų sėkmingumas mums bus toks, kaip mes būsim tam pasirengę [,..][374] .

Tuo tarpu dėl neokupuotosios Lietuvos ateity kariauti nereikės, kaip nereikėjo Danijai, Belgijai, Olandijai, Liuksemburgui ir kt.

Štai priežastys, dėl kurių aš nenorėjau ir dabar nenoriu išvykti iš šio krašto.

Jeigu mes šiuose kraštuose būsime tie, kurie gausime ginklus iš užsienio, laike karo su juo turėsime ryšį, mes šiuose kraštuose organizuosime partizanus, tada mes būsime šio krašto ne svečiai. Jeigu mes iš čia išvyksime - tą paims lenkai. Tada viskas baigta. Mums čia įsigalėti vargu ar pavyktų!

[371] Dokumento teksto dalis išblukusi ir neįskaitoma.
[372] Dokumento teksto dalis išblukusi ir neįskaitoma.
[373] Didelė dokumento teksto dalis išblukusi ir neįskaitoma. Galima įskaityti tik pavienius žodžius.
[374] Didelė dokumento teksto dalis išblukusi ir sunkiai įskaitoma.

Dėl p. K VDV pasiūlymo sudaryti Suvestinę Apygardą turiu pasakyti, kad tai yra visiškai rimti ir logiški išvedžiojimai ir aš visiems punktams, be išimties, pilnai pritariu. P K VDV buvo K Štabo sudėty, geriausiai žino K dabartinę padėtį, žino visus galimumus naujai veiklai. Iš savo pusės aš siūlau:

1. Nieko nelaukiant, naują Suvestinę Apygardą suorganizuoti ir su Vyriausia] Vadovybe susirišti pavesti p. K VDV, nes jis, būdamas K Štabo sudėty, žino K padėtį ir visus organizacinius galimumus. Kas beapsiimtų organizuoti Suvestinę Ap[ygardą], be p. K VDV nepažengs į priekį nė žingsnio, o tuo tarpu, kol naujas vadas prie šiandieninių sąlygų pasiektų K Štabo būstinę, praeitų daug brangaus laiko.

2. Į Suvestinės Ap[ygardos] Štabo sudėtį sutinku įeiti bet kokiose pareigose.

3. Pats apsiimti organizuoti Suvestinę Ap[ygardą] nekeičiant būstinės negaliu, nes esant labiausiai išcentrinėje padėty ir prie geriausių norų nieko negalima būtų nuveikti.

4. Per ašaras mes turime prisipažinti, kad šiuo metu K yra beveik išvesta iš rikiuotės, nes ji negali toliau vesti organizuotos kovos. Ką reikia toliau daryti? Reikia, kad naujosios Ap[ygardos] vadas [.. .][375] .

Taigi vienam pulti šimtą nebus herojiškumas, o bus paprasčiausia savižudybė, tuo tarpu vienas būdamas pogrindyje reikiamu momentu gali daug padėti. Gana praliejome kraujo, gana krito karžygių, kai tuo tarpu BDPS Statuto autoriai jau visa eilė metų kariauja šaltai, kariauja mūsų krauju. Tuo aš nenoriu pasakyti, kad mes turime pasitraukti iš partizanų eilių, registruotis, darytis dokumentus. Ne! Aš noriu pasakyti, kad mes sumažintume šifravimąsi, o lindėtame tyliau. Ramesni partizanai - ramesnė ir meška!.. O paskui pasižiūrėsime.

Prie progos noriu pasakyti, ką pasakė lenkų partizanams lenkų karininkai, išvažiuodami į Lenkiją: „sėdėti kuo tyliausiai, išsaugoti gyvąsias pajėgas, kad reikalui atėjus būtų kam kariauja..Kodėl mes negalime truputį iš to pasimokyti? Ar tik mus vienus liečia BDPS Statutas?

5. Atkreipti rimtą dėmesį į tą aplinkybę, kodėl tiek daug atsiranda išdavikų lietuvių tarpe, kame viso to priežastis, kas per reikalas. Ar čia kartais nebus mūsų pačių kaltė, ar mes kartais ne per daug reikalaujame iš savo tautiečių, ar kartais mes nesame per griežti jų atžvilgiu, ar kartais mes per daug lengva širdimi jų nenaikiname, ar mes kartais nevedame brolžudiškos kovos?

Aš dabar neturiu po ranka to dokumento, kuriame rašoma, kad, sakysime, X vietovėje laike, berods, trijų mėnesių sunaikinta 250 žm[onių], žinoma, priešų. Man kyla klausimas: kas tai buvo per priešai? Rusai, vietiniai maskoliai, lenkai, žydai, galų gale enkavedistai, rusų kareiviai? Ar kartais didžiąją dalį šio skaičiaus nesudaro per prievartą pastatyti turtingiausi ūkininkai kolchozų pirmininkais, per

[375] Didelė dokumento teksto dalis išblukusi ir sunkiai įskaitoma.

prievartą gavę iš MGB ginklų arba apsiginklavę savo noru, kad apginti nuo vieno kito, užsiimančio plėšimu partizano, ar kartais į šį skaičių neįeina prievarta užverbuoti ir agentais buvę mūsų ryšininkai [...][376] mums rodą savo širdį?.. Jeigu šio skaičiaus didžiąją dalį sudaro aukščiau mano išvardinti priešai, tai mes esame kalti, kad mes išdavinėjami, mes naikiname savo tautą mes vedame brolžudišką kovą. Aš nesiimu sakyti, kad būtinai buvo tame skaičiuje mano aukščiau išvardinti žmonės! Aš tik taip įtariu. Džiaugčiausi, kad man būtų tai paaiškinta. Galimas daiktas, jie buvo visi verti mirties ir su jais buvo teisingai pasielgta. Ar nevertėtų mums truputį keisti savo taktiką bent į ją pažiūrėti kritiškai, diplomatiškai. Juk mes net iš visuomenės tarpo girdime [...][377] mų, esą mes vedame brolžudišką kovą... Reikia priimti tai dėmesin ir apsvarstyti. Aš girdėjau iš aukštesnių karininkų, kurie ne visai pritaria mūsų [.. .][378] . (Plačiau apie tai mano yra rašyta brošiūroje „Šis tas iš partizanų taktikos").

Tokie yra mano pasisakymai.

Rokas [parašas]
Žb V

Ponui Jūreiviui!

Kaip Jums yra žinoma, aš neturiu mašinėlės; turiu, bet negaliu ja naudotis. Todėl aš Jus, Drauguži, prašau, kad jeigu sąlygos leidžia, perspausdintute mašinėle šį mano raštą ir pasiųstute visiems tiems, kam rašau. Galėtumėte ir man vieną egzempliorių pasiųsti. Be to, prašyčiau čia mano iškeltų minčių atžvilgiu pareikšti savo nuomonę. Taip pat, jeigu turite galimybės, tai išspausdinkite tiek egzempliorių, kiek galima išspausdinti vienu spausdinimu, mano brošiūros „Šis tas iš partizanų taktikos" ir pasiųskite drauge su šiuo raštu. P[artizanas] Švyturys mažai išspausdino. Antraip - paleiskite susipažinę tą pačią. Aš nesakau, kad ji labai vykusi. Ne! Tačiau, manau, bus viena kita mintis mums visiems šiuo laiku aktuali. Gerai įsiskaitykite ir pasistenkite mane suprasti, būtent, ką aš norėjau pasakyti. Prie to prašau parašyti savo kritišką nuomonę. Linkiu jums viso geriausio, prašau rašyti. Sudie! Rokas [parašas],

P. S. Aš Jums siunčiau atsarginės savo ryšininkės šriftu adresą nežinau, ar gavote, ar ne. Praneškite ir atsiųskite man savo ryšininkės. R.[379] [parašas],

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 25,1. 1-8. Originalas. Rankraštis.

[376] Dokumento teksto dalis išblukusi ir neįskaitoma.
[377] Sunykęs tekstas.
[378] Dokumento teksto dalis išblukusi ir neįskaitoma.
[379] R raide pasirašo Rokas.

225. Tigro rinktinės visuomeninės dalies viršininko Švyturio raštas Tigro rinktinės vadui

1950 m. kovo 30 d.

Slaptas -- asmeniškas

LP
CR VD V[iršinin]kas CR V a d u i
Nr. 18-28
1950. 3[380]. 30.

Kad Tamsta kritiko akimis peržiūrėjote „Rytų Lietuvos" Nr. 4 (12) ir apie pasitaikiusias minties išreiškimo klaidas man parašėte, tas yra gerai. Nes tik iš geros valios nurodydami vieni kitiems bet kokios rūšies netikslumus darysime pažangą.

Kad kai kurie žodžiai nebuvo parašyti perkeltoje prasmėje (kabutėse), tas teisingai. Bet su kai kuriomis Jūsų pastabomis ne visai aš norėčiau sutikti. Pav[yzdžiui], jei kalbama apie stabmeldystės laikus, vartojama žodžiai: „šventas", „pusdievis", „dieviškas" ir t.t. - kodėl mes, kalbėdami apie komunistų tam tikros rūšies stabmeldystę, negalime pavartoti tų pačių žodžių?.. Taip pat kiekviena, net ir priešinga krikščionybei, religija turi savo pranašus (pav[yzdžiui], Mahometas) ir misionierius, tai, man rodos, ir komunizmo „religijos" tam tikrus atstovus galima pavadinti tais vardais, nors, žinoma, tas tokiems niekšams - per garbinga.

Kas dėl žodžio „raudonasis misionierius"-kritikas gali prikibti, bet kadangi ten aiškiai yra kalbama apie komunizmą, tai paprastam žmogui nė į galvą neateis, kad gali būti visi komunizmo „misionieriai" raudonodžiai.

Sakinio dalyje „nes Kristaus galia yra didesnė negu komunistų" mintis taip pat yra paimta iš gyvenimo, nes yra sakoma: „tas žmogus blogai daro, bet tam yra Dievas danguje". Tokiu būdu ir čia yra lyginama žmogaus blogi darbai ir jėga su Dievo tobulumu ir galia.

Tačiau, turint galvoj e tokį niekšą Staliną ir komunistų partiją tokie mūsų religijos brangūs žodžiai iš dalies ir nereikėjo [pa][381] vartoti pajuokos tikslu komunistų atžvilgiu. Bet aš tai dariau, kad [.. .][382] kiekvienas kvailas komunistas s[up][383] rastų kaip mes ir visas laisvas d[.. .][384] tinis pasaulis juokiasi iš ko[mun][385] istų ir jų „pusdievio" Stalino.

Bendrai imant, tokios klaidos pasitaiko dėl tokių priežasčių: per maža žurnalistinės praktikos, per didelis skubotumas, jog kartais nėra laiko pagalvoti apie

[380] Dokumentas datuojamas 1950. 2. 30 - matyt, klaida. Pagal dokumento turinį aišku, kad rašoma kovo mėnesį.
[381] Sunykęs tekstas.
[382] Sunykęs tekstas.
[383] Sunykęs tekstas.
[384] Sunykęs tekstas.
[385] Sunykęs tekstas.

rašinį, ir trūkumas redakcinės komisijos, kuri galutinai visus raštus patikrintų, nes ko vienas nepastebi - kitam tas lengvai krenta į akis. Reikia viskas dirbti vienam ir kartais skubotai.

Šiaip pas mus nieko naujo. Žiemužę pragyvenome laimingai. Radijo jau per visą kovo mėn. nesiklausome, nes atidavėme taisyti. Taigi šiuo kartu nieko naujo ir neparašiau. Kai susitvarkysime vasaros gyvenimui, reikės vėl rašyti.

Ryšį su apyg[arda] buvau sutvarkęs atskiru keliu pro[386] Leliją. Pagal neseniai gautas žinias p[artizanę] LelijąNKVD areštavo, tad dedu pastangas susirišti kitu keliu.

Prie progos noriu pažymėti, kad be reikalo atleidote nuo pareigų p[artizaną] Girėną, jis OS viršininko pareigų yra vertas.

Sudiev! - linkiu pasisekimo, laimės ir kartu siunčiu sveikinimą Jums ir Jūsų draugams.

Švyturys [parašas]
CR Visuomeninės Dalies Viršininkas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 46,1. 22. Originalas. Mašinraštis.

226. Laikinai einančio Karaliaus Mindaugo srities vado pareigas Karijoto įsakymas K Nr. 02

1950 m. birželio 1 d.

LLKS KV 50, 6, 1, Nr....

Nuorašo nuorašas

Į S A K Y M A S K Nr. 02
1950 m. birželio mėn. 1 d.
O r g a n i z a c i n ė s r i t i s

§ 1.

Atsižvelgiant į labai sunkias sąlygas, kuriose vyksta K atkūrimas, sėkmingesniam ir galimai skubesniam K atkūrimui bei Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio bendram labui nuo š. m. birželio mėn. 1 d. Vyčio ApV Ž y g a u d ą skiriu savo pirmuoju pavaduotoju, einant kartu ir savo pareigas.

§2.

Šiuo metu K atkūrimas vyksta labai sunkiose sąlygose. Nežiūrint į tai, kad okupantas savo keliu deda visas pastangas KVdv likučiams sunaikinti, esamą padėtį dar daugiau apsunkina P per didelis demonstravimasis ir girtuokliavi-

[386] Taip dokumente.

mas, iššaukdamas kaskart stipresnius ir dažnesnius okupanto siautėjimus ir nereikalingus bei skaitlingus P žuvimus, be to, ir T suėmimus. K atkūrimą pasunkina dar toji aplinkybė, kad okupantas mūsų krašte pradėjo masiną jaunų vyrų mobilizaciją. Esant tokiai padėčiai, kol bus atkurta K ir sudaryta jos veiksminga Vdv, nuo š. m. birželio mėn. 1 d. skelbiu ypatingos rimties stovį ir įsakau:

1. Visų organizacinių vienetų Vdv, pradedant ApVdv ir baigiant Rj Vdv, giliai suprasti susidariusią padėtį ir padėti visas galimas turimas pastangas K atkūrimo reikalu.
2. Aukščiau paminėtu reikalu ApV duoti reikalingus nurodymus Ap RjVdv.
3. ApV išleisti griežtus įsakymus Ap ir atitinkamas instrukcijas P, draudžiančias bereikalingą demonstravimą bei kitokius nepartizaniškus išsišokimus, patarnaujančius okupantui ir atnešančius didelę žalą Sąjūdžiui.
4. Nevykdančius aukščiau paminėtų nurodymų P bausti visu griežtumu - atiduodant KLT.

§3.

Š. m. pavasarį okupantas pradėjo masinę mobilizaciją jaunų vyrų į kariuomenę. Ryšium su tuo gana didelis skaičius mobilizuojamųjų stoja į P. Pastebėjau, kad seni P savu noru nesutinka būti naujokų P grupių vadais ir taip elgiasi be rimto pagrindo. Tokiu būdu naujokai P paliekami savo likimui -jų greitam sunaikinimui. Būdami tinkamais P, tačiau nesugebėdami išsikasti sau tinkamo bunkerio bei kitaip apsisaugoti, jie tampa per ankstyvomis aukomis. Esant tokiai padėčiai, įsakau ApV skubiai išleisti įsakymą, pagal kurį seni P būtų skiriami naujų P grupių vadais.

§4.

Gautomis žiniomis, Vilniuje atsikūrė markulininkų- sokolovininkų prieš sąjūdinė gauja - organizacija. Jai vadovauja MVD. Jos centrinė vadovybė labai slepiama. Centrinė vadovybė veikia per savo įgaliotus atstovus, kurie yra kartu ir tos pačios gaujos aps[krities] miestuose skyrių viršininkais. Pastaraisiais daugiausiai yra vietos išgamos įvairaus išsilavinimo. Jų tarpe yra ir buvusių mūsų sąjūdžio pogrindžio darbininkais. Būdami gerai informuoti apie mūsų sąjūdžio istoriją, jie ieško ryšių su stambesnių org[anizacinių] vienetų Vdv. Gaujos pagrindinis uždavinys - panaikinti sąjūdžio Vdv.

Atsižvelgiant į tai, kad ši gauja dalinai pasiekė savo tikslą [dėl][387] ko smarkiai nukentėjo ir K, ApV įsakau išleisti griežtą įsaky[mą][388] Ap draudžiantį, be ApVdv žinios, bet kam ieškoti ryšio arba jį [pa][389] laikyti su aprašyto tipo asmenimis. Tas pats įsakymas turėtų p[...][390] ti ir kaimyninių org[anizacinių]

[387] Sunykęs tekstas.
[388] Sunykęs tekstas.
[389] Sunykęs tekstas.
[390] Sunykęs tekstas.

vienetų bei jųjų PD siunčiamus į K ryšio pareigunus bei įgaliotus atstovus.

§5.

Aukščiau paminėtų ir išleistų įsakymų bei instrukcijų nuorašų po vieną egz. atsiųsti man žiniai.

/pas[irašė]/ Karijotas [be parašo]
1. e. KV p.
Nuorašas tikras /pas[irašė]/Žygaudas [be parašo]
Nuorašo nuorašas tikras Granitas [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 11,1. 5. Originalas. Mašinraštis.

227. Laikinai einančio Vytauto apygardos vado pareigas Liutauro raštas Tigro rinktinės vadui

1950 m. birželio 15 d.

LLKS
K
NV
1950. VI. 15.
Nr. 36

V[isiškai] slaptas

Tigro RnV

Prašyčiau pareikšti savo nuomonę KV rašte Nr. 02 dėstomais klausimais. Mano manymu, šis pasiūlymas yra visai priimtinas, nes atskiros veiksmingos KVdv sudaryti nėra įmanoma. Kaip matysite KV rašte, dvi Apygardos reikalinga visai panaikinti ir prijungti prie kitų. Priežastis - nėra intelektualinių pajėgų sudaryti vadovybėms.

Jums, užimant šias pasiūlytas pareigas, nebūtų reikalo išsikelti iš savo krašto, o galėtumėte duoti informacijas iš ten ir visais klausimais konsultuotis per laiškus. Kiti štabo pareigūnai gali gyventi Lokio R[i]n[ktinės] ribose arba, jei leistų sąlygos, arčiau į Jus. VDV ir „AK“ redakcija gali likti vietoje, nes priemonių pergabenimas sunkiai įmanomas.

Jeigu sąlygos leistų, visą štabą galima būtų perkelti į Jūsų kraštą, paliekant vietoje tik Visuomeninę Dalį.

Lauksiu atsakymo, ar šios sąlygos Jums priimtinos, ar ne.

Viso geriausio.

Liutauras [parašas]
1.e. NV p.

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 44,1. 16. Originalas. Mašinraštis.

228. Vytauto apygardos partizanų sąskrydžio protokolas

1950 m. birželio 27 d.

VYTAUTO Apygardos partizanų sąskrydžio
P R O T O K O L A S

1950 metų birželio mėnesio 27 dieną N vietovėje įvyko Rytų Lietuvos partizanų sąskrydis. Sąskrydžiui vadovavo VYTAUTO Apygardos Vadas SIAUBAS-LIUTAURAS. Dalyviai: LIŪTO Rinktinės Vadas PIMPYS, LOKIO Rinktinės Vadas ŽAIBAS, VYTAUTO Apyg[ardos] Štabo OpMobSkV LIUBARTAS, LOKIO R[inkti]nės Visuomeninės Dalies Vedėjas LIEPA, LIŪTO R[inkti]nės BAZALTO Rajono Vadas ČIŽIKAS, BAZALTO Rajono Štabo Viršininkas UOSIS, LIŪTO R[inkti]nės ŽĖRUČIO Rajono Vadas LIŪTAS, LOKIO R[inkti]nės KIAUNĖS Rajono Vadas SKRAJŪNAS, LOKIO R[inkti]nės ŠVENTOSIOS Rajono Vadas ŠARŪNAS, LOKIO R[inkti]nės SARTŲ Rajono Vadas DAGYS, SARTŲ Rajono Štabo Viršininkas VIESULAS, LOKIO R[inktijnės ERŠKĖČIO kuopos Vadas KĘSTUTIS, LOKIO R[inkti]nės KADUGIO kuopos Vadas SAKALAS, LOKIO R[inkti]nės LAISVĖS kuopos Vadas AUKŠTAITIS, LOKIO R[inkti]nės būrių Vadai: GEDIMINAS, GLUOSNIS-AIDAS, ŠERNAS, PUTINAS - ir LOKIO R[inkti]nės partizanai: ARAS, TIGRAS, ŽILVITIS, KĘSTUTIS, ČIGONAS, KĖKŠTAS ir MEŠKA.

Sąskrydis prasidėjo 13 val. lietuvių tautos Himnu.

Pradėdamas sąskrydį, Apygardos Vadas SIAUBAS-LIUTAURAS pasveikino sąskrydžio dalyvius l[ink][391] ėdamas sėkmės sunkioje, ilgai užsitęsusioje kovoje dėl Tėvynės Laisvės, prašė pasveikinti ir tuos Laisvės kovotojus - partizanus, kurie dėl sun[.. .][392] [.. ,][393] ų į sąskrydį atvykti negalėjo. Toli[me][394] snė[je][395] savo kalboje jis pabrėžė [.. ,][396]amo[.. .][397] kovos teisėtumą ir apibūdino sąlygas, kv[ie][398] sdamas visus dalyvius aps[va][399] rstyti padėtį ir išreikšti savo nuomonę dėl tolimesnės veiklos.

Pasiūlyta ir priimta sekanti darbotvarkė:

1. Kovos metodai.
2. Srities/K/Vadovybės klausimas.
3. Naujų partizanų priėmimas ir mūsų laikysena karo prievolininkų atžvilgiu.
4. Tautos ir partizanų moralinis stovis.

[391] Sunykęs tekstas.
[392] Sunykęs tekstas.
[353] Sunykęs tekstas.
[394] Sunykęs tekstas.
[395] Sunykęs tekstas.
[396] Sunykęs tekstas.
[397] Sunykęs tekstas.
[398] Sunykęs tekstas.
[399] Sunykęs tekstas.

5. Kiti klausimai.

Pradedant svarstyti 1-mą darbotvarkės punktą, Apyg[ardos] Vadas SIAUBAS-LIUTAURAS nurodė, kad paskutiniu laiku dalis Lietuvos inteligentijos, numatydami, kad komunizmas artėja prie žlugimo ir jausdami save kaltais dėl nutolimo nuo savo tautos interesų, kad šį savo apsileidimą pateisinti, mėgina kaltinti partizanus už tai, kad jie pasirinko aktyvios kovos metodą. Apkaltinančiųjų nuomone, reikėję laikytis pasyvumo, kad išvengti aukų. Išreiškusieji tuo klausimu savo nuomones sąskrydžio dalyviai su primetamu klausimu nesutiko ir siūlė pasilikti toje pat /aktyvioj/ kovos formoj.

Galutinėje išvadoje nutarta laikytis aktyviai, stengiantis pagal sąlygas padaryti priešui kiek galima daugiau nuostolių ir neleisti jam ramiai jaustis šeimininkaujant pavergtame krašte.

Perėjus prie 2-ro darbotvarkės punkto, Apyg[ardos] Va[das][400] [SIAUBAS][401]-LIUTAURAS apibūdino Apygardos ir Srities Vadovybės klausimą [...][402] at[...][403] [pr][404]iešo smūgių ir supažindi[no][405] su Vyriausios] Vadovybės tuo r[eika][406]lu prisiųstai [.. .][407] . Pravedus pasikalbėjimą [bu][408] vo priimta bendra išvada [,..][409] prie esamų [...][410] geriau sudaryti vieną pajėgų Apyg[ard][411] os štabą kuris a[tli][412]ks ir Srities Š[tabo][413] f[un][414]kcijas, negu du atskirus mažįiau][415] pajėgius štabus. Kandidatu Srities ir [Apyg][416] ardos Vado pareigoms sąskrydžio dalyviai siūlė TIGRO Rinktinės Vadą DIJAK[OM][417]Ą, tačiau numatant, kad jis nuo šių pareigų atsisakys /ką tik neseniai yra padaręs/, visi vienbalsiai pritarė SIAUBO-LIUTAURO kandidatūrai.

Srities ir Apygardos Vado pavaduotojo ir štabo Viršininko pareigoms visi pritarė LOKIO R[inkti]nės VDV LIEPOS kandidatūrai. Srities ir Apygardos VDV pareigoms, žuvus a. a. KRIVAIČIUI-SAULIUI, visi pritarė RIMTUČIO-ROKO

[400] Sunykęs tekstas.
[401] Sunykęs tekstas.
[402] Sunykęs tekstas.
[403] Sunykęs tekstas.
[404] Sunykęs tekstas.
[405] Sunykęs tekstas.
[406] Sunykęs tekstas.
[407] Sunykęs tekstas.
[408] Sunykęs tekstas.
[409] Sunykęs tekstas.
[410] Sunykęs tekstas.
[411] Sunykęs tekstas.
[412] Sunykęs tekstas.
[413] Sunykęs tekstas.
[414] Sunykęs tekstas.
[415] Sunykęs tekstas.
[416] Sunykęs tekstas.
[417] Sunykęs tekstas.

kandidatūrai. Srities Visuomeninės Dalies galutinis sutvarkymas paliekamas Srities VDV RIMTUČIUI-ROKUI.

Aptarus Srities Vadovybės klausimą, Apyg[ardos] Vadas SIAUBAS-LIUTAURAS supažindino sąskrydžio dalyvius su Vyr[iausios] Vadovybės raštu dėl DIDŽIOSIOS KOVOS APYGARDOS performavimo. Visi pritarė Vyriausios] Vadovybės nurodymams, naujų pasiūlymų neįnešant.

Apsvarsčius 3-čią darbotvarkės punktą priimta išvada, kad prie esamų sąlygų į partizanų eiles priimti tik išsilaisvinimo Kovos Sąjūdžio dalyvius ir pilnai patikimus lietuvius. Šaukiamųjų į raudonąją armiją karo prievolininkų tarpe, kol politinė padėtis nėra aiški, nevesti aktyvios propagandos, skatinančios neklausyti, bet palikti jiems teisę laisvai apsispręsti.

Svarstant 4-tą darbotvarkės punktą platų pranešimą padarė LIŪTO R[inkti]nės Vadas PIMPYS, apibūdinęs nūdieninę lietuvių tautos būklę mieste ir kaime. Jis pažymėjo, kad iki šiol pilnais krašto šeimininkais priešai jaučiasi tik mieste. Kaimo lietuviai per visą vergijos laikotarpį išlaikė aukštą tautinės moralės lygį, kurio išlaikymui partizanai privalo dėti visas galimas pastangas.

KIAUNĖS Rajono Vadas SKRAJŪNAS apibūdino alkoholio daromą žalą tautoje ir partizanų tarpe, kviesdamas kovoti su alkoholio gamyba bei naudojimu.

Pasidalinus nuomonėmis, priimta galutinė išvada, kad partizanai privalo dėti visas pastangas tinkamoje aukštumoje moralės išlaikymui, kaip tautoje, taip ir savo tarpe. Partizanai turi imtis ryžtingų veiksmų prieš vieną iš didžiausių tautos moralės smukimo priežasčių-alkoholį, ypatingai naminės degtinės naudojimą bei gamybą

Perėjus prie 5-to punkto, buvo aptarti įvairūs partizanų gyvenimo ir veiklos klausimai, kaip tarpusavio santykiai, veiklos metodų taikymas ir kt.

Diskusijoms pasibaigus, sąskrydžio programa baigėsi žuvusiųjų už Laisvę pagerbimu ir bend[ra][418] malda.

[,..][419]

Liutauras [parašas]
VYTAUTO Apygardos Vadas

Dalyviai: Pimpys [parašas] Skrajūnas [parašas]
Žaibas [parašas]
Liubartas [parašas]
Liepa [parašas]
Čižikas [parašas]
Uosis [parašas]
[parašai sunykę arba neįskaitomi] [...][420]

[418] Sunykęs tekstas.
[419] Sunykęs tekstas.
[420] Sunykęs tekstas.

Tigro rinktinės dokumentai. 1948 m. rugpjučio mėn. - 1950 m. birželio mėn.

Šernas [parašas]
Sakalas [parašas]
Dagys [parašas]
Viesulas [parašas]
Gediminas [parašas]
Gluosnis [parašas]
Putinas [parašas]
Aras [parašas]
Tigras [parašas]
Kęstutis [parašas]
Čigonas [parašas]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 23,1. 1. Originalas. Mašinraštis.

TIGRO RINKTINĖS DOKUMENTAI
1948 m. gruodžio mėn. - 1951 m.

229. Tigro rinktinės vado Roko-Dijakomo rašyta kronika
1948 m. gruodžio 16 d. - 1950 m. rugsėjo 29 d.

Nr. 1. Žvyryne, 1948 m. gruodžio mėn. 16.

Švenčionių kraštas

Į Švenčionių kraštą rusai atėjo 1944 m. liepos mėnesio pradžioje. Maždaug per mėnesį laiko susitvarkė civilinė administracija ir rugpjūčio mėn. pradžioje pradėjo šaukti vyrus, gimusius, pradedant 1909 metais, į kariuomenę.

Ar daug atsirado norinčių tarnauti rusams? Reikia pasakyti, kad, kaip ir visoje Lietuvoje, taip ir Švenčionių krašte, maža kas ėjo į kariuomenę. Ėjo tik bailesnieji, kurie, pažindami gerai rusus iš pirmosios okupacijos, bijojo, kad neištremtų į Sibirą šeimų bei artimųjų. Tokių atsirado vienas kitas, tačiau daugumas, ypač jaunimas, nėjo.

Iš pradžių naujokų ėmimo komisija buvo Švenčionyse, vėliau persikėlė į Mielagėnus. Ši komisija dirbo ilgą laiką- iki Vokietijos kapituliacijos. Atsirado tokių, kurie eidavo į komisiją po to išvažiuodavo į kariuomenę, o tikrumoje kelyje pabėgdavo, grįždavo į tėviškę ir slapstydavosi.

Kokių priemonių rusai ėmėsi prieš vengiančius karinės prievolės? Atsiradus dideliam skaičiui vengiančių kariuomenės—naujokų ėmimo komisijos pirmininkas pasikviesdavo iš Vidžių ten stovėjusius baudžiamojo bataliono enkavedistus, kurie siausdavo po visą kraštą gaudydavo naujokus ir tokiu būdu gabendavo į kariuomenę. Galų gale komisijos pirmininkas, norėdamas gyventojus įbauginti, įsakė šaudyti vyrus, kad tuo būdu priversti eiti tarnauti į kariuomenę. Ir taip 1945 m. vasario mėn. pirmomis dienomis minėto bataliono enkavedistai pasirodė visame savo žiaurume: Švenčionių krašte, ypač Ceikinių parapijoje, per kelias dienas nužudė apie 45 vyrus. Jų daugumas buvo seno amžiaus, jų karinė prievolė nelietė, todėl jie visai nesislapstė, tačiau enkavedistai daugumoje atvejų nereikalaudavo nei dokumentų, nei kokio nors pasiaiškinimo, nušaudavo ar subadydavo durtuvais vietoje. Buvo jų tarpe visai jauno amžiaus, kuriems dar nereikėjo tarnauti kariuomenėje. Pasitaikė, kad buvo nužudytas vienas kitas, kuris slapstėsi ir vengė eiti į kariuomenę, tačiau tokių buvo mažiausia, o daugumas visai nekaltų žmonių.

Nežiūrint visų bolševikų žiaurumų, vis tik daugumas nėjo tarnauti. Kariuomenės daliniai nuolat vienoje vietoje nestovėjo: pereidavo, savo kelią krauju nužymėdavo, ir vėl pradingdavo. Atsirado reikalas turėti nuolat didesnį skaičių kariuomenės, kurie gaudytų ir varu varytų į kariuomenę. Tam tikslui buvo įsteigti naikinamieji batalionai - istrebiteliai. Jų uždavinys ir buvo gaudyti naujokus, vėliau kovoti su partizanais.

Kaip enkavedistai, taip ir istrebiteliai pasižymėjo nepaprastu žiaurumu. Be to, daugumas istrebitelių buvo vietiniai maskoliai, anksčiau užsiiminėję vagystėmis, chuliganizmu, niekad nedirbę ir nesipelnę sau duonos dorai. Ir istrebiteliai, kaip enkavedistai, sugavę besislapstantį, žiauriai kankindavo, dažniausiai vietoje durtuvais subadydavo ar, pririšę prie arklio ar ienos, gabendavo į komisiją. Besislapstantieji pradėjo eiti į mišką burtis į didesnius būrius, ginkluotis. Juo bolševikai žiauriau elgėsi, manydami tuo įbauginti ir priversti didesnį skaičių eiti į kariuomenę, juo didesnis skaičius nėjo į komisiją, ėjo į mišką, ginklavosi ir ryžosi žūtbūtinei kovai. Verčiau žūti su ginklu rankoje, negu būti subadytam istrebiteliaus ar enkavedisto.

Pradėjo NKVD verbuoti agentus, kurie pranešinėjo apie vengiančius karinės prievolės. Buvo pradėta juos gaudyti, naikinti. Taip pat ir vietinį komunistinį elementą. Vienur kitur pasitaikydavo ginkluotų susirėmimų su istrebiteliais. Taip prasidėjo partizanavimas, kova, kuri išsiplėtė į didelį ir visuotiną lietuvio pasipriešinimą okupantui, prieš žiaurų ir negailestingą prispaudėją.

Kaip žiūrėjo lietuviškoji visuomenė į nuolat didėjančias partizanų eiles? Reikia pasakyti, kad su dideliu optimizmu, partizanus visokiais būdais rėmė su didele meile: tiek materialiai, tiek ir moraliai. Tik niekšai stojo okupantui bernauti ir išdavinėti savo brolį. Geroj i visuomenė džiaugėsi kiekvienu partizanų pasisekimu, laimėjimu ir drauge liūdėjo su partizanais dėl nepasisekimų.

Ar visuotinas Lietuvos pasipriešinimas reiškė, kad Lietuva nori pasidaryti Vokietijos sąjungininku? Ar lietuvis partizanas norėjo sulaikyti raudonųjų žengimą pirmyn ir pagreitinti Vokietijos kapituliaciją? Ne! Lietuva nenorėjo pasidaryti vokiečių sąjungininku, ji niekuomet nekariavo už vokiečių interesus. Lietuvis būtų nepakėlęs ginklo prieš bolševiką jeigu jis lietuvio būtų nevertęs jam tarnauti, kitaip sakant, nevertęs pasidaryti sovietų sąjungininku. Lietuvis šito karo nenorėjo, jis mums jokios naudos, išskyrus baisiausią žalą nedavė. Mes šitoje kovoje norėjome pasilikti nuošalūs, neutralūs, nenorėjome padėti nei vienam besigrumiančiam. Tačiau buvo kitaip! Sovietai panoro prievarta mus priversti kovoti už jų interesus. Užtat visa Lietuva kaip vienas sukilo su ginklu rankoje prieš prievartą prieš okupantą. Kiekvienas lietuvis tikėjosi ne to, kas jį ištiko vėliau. Mes sovietų žengimą pirmyn laikėme laikinu, visi manė, kad silpnėjant vokiečiams vakarų demokratijos priims vokiečių kapituliaciją prieš vakarus ir leis jiems kariauti prieš komunizmą ir galų gale pabaigs su fašizmu ir su dar bjauresniu komunizmu. Tačiau išėjo kitaip ir mes, mažutė tautelė, buvome palikti žiauriai ir ilgai kovai su labai žiauriu ir nekultūringu priešu.

Analogiškas lietuvio pasipriešinimas buvo ir vokiečių okupacijos metu: lietuvis nedirbo vokiečių karo fabrikuose, netarnavo vokiečių kariuomenėje. Tiesa, tarnavo lietuviškuose daliniuose, bet jie gynė Lietuvą nuo apiplėšimo iš rusiškųjų banditų pusės, kurie ne tiek kariavo prieš vokiečius, kiek plėšė ramius gyventojus. Nuo jų ir buvo ginamasi!

Pirmieji švenčioniškiu susidūrimai su priešu.

Tragedija Antanų miške

Jau 1944 m. gruodžio mėn. pabaigoje Antanų miške, Adutiškio valsčiuje, buvo nemažas skaičius partizanų, būtent apie 80 vyrų. Tačiau nebuvo vado, kurio

klausytų ar kuris būtų juos organizavęs. Gyveno kaip kas norėjo. Kas norėjo atėjo, kas norėjo išėjo. Gyveno dviejuose bunkeriuose. Buvo gerai ginkluoti. Greit apie visa tai sužinojo bolševikai. Geresniam įsitikinimui pasiuntė savo šnipus, kurie ryšininkų vardu atėjo ir bunkeriuose pagyveno keletą dienų. Per tą laiką pamatė visą tvarką bunkeriuose. Po to išėję, žadėdami atsiųsti generolus...

1945 m. sausio mėnesio 1 dieną, Naujuose Metuose, rytą abu bunkeriai buvo užpulti. Rusai priėję visai arti, iš pradžių apmėtę granatomis, o po to, kai pradėję bėgti iš bunkerių, šaudę iš kulkosvaidžių ir automatų. Dauguma partizanų miegojo, nes vėlai buvo grįžę iš Naujųjų Metų sutikimo. Bėgo vienmarškiniai, basi, be ginklų. Prie bunkerių sargybinių nebuvo. Buvę patruliai, tačiau jie buvę toli nuo bunkerių. Jie ar negalėję pranešti, ar pamatę rusus pasislėpę. Mūsų nuostoliai buvo dideli: 25 užmušti, 2 pateko gyvi. Liko daug ginklų.

Šis liūdnas įvykis labai prislėgė visą Švenčionių kraštą. Daugiau atsirado einančių į kariuomenę. Tiek partizanai, tiek visuomenė nusiminė. Užmuštųjų bolševikai neleido laidoti. Jie vietoje paliko gulėti iki tų pačių metų šv. Velykų. Palaidojo partizanai tame pačiame miške, bendruose partizanų kapuose.

Reikia pasakyti, kad šis skaudus įvykis turėjo neigiamos įtakos besikuriančiai partizankai. Galimas daiktas, kad, jeigu ne šis liūdnas atsitikimas,- šiame krašte partizanų būtų buvę dar daugiau. Tačiau nežiūrint šio įvykio skaudumo, jis turėjo ir gerą pusę, jeigu būtų galima taip pasakyti. Po šio atsitikimo partizanai suprato, kad reikia organizuotis, reikia drausmės, susiklausymo, nes kitaip gresia pražūtis. Partizanai pradėjo jungtis į būrius, rinkti sumaningesnius vadais. Pakilo drausmė ir susiklausymas.

Organizaciniai reikalai

Pirmuoju partizanų organizatorium, 3-čios „Tigro“ Rinktinės įsteigėju-reikia laikyti „Bitinėlį"—Vilutį Leoną, gyv. Derviniškės km., Saldutiškio valsčius. Tuo laiku į „Tigro" rinktinę įėjo šios apskritys: Ukmergė, Zarasai, Utena ir Švenčionys. Tačiau Bitinėlio veikla reiškėsi tik Švenčionių ir Utenos apskrityse. Bitinėliui minėtą rinktinę organizuoti buvo pavesta LLA vado. Organizacinis darbas buvo gerokai pastūmėtas į priekį: buvo leidžiami įsakymai, instrukcijos, vedama kronika. Turėjo ryšius su Vilniuje esančia Apygardos vadovybe. Rinktinės štabe buvo rašomoji mašinėlė, rotatorius. Reikia manyti, buvo leidžiamas ir laikraštėlis. Ne tik štabas, bet ir didelis skaičius partizanų prisilaikė gyvenviečių.

Tuo pačiu maždaug laiku Labanoro miškų rajone buvo numesta 12 parašiutininkų. Šios grupės vadui p. Švyturiui buvo pavesta taip pat organizuoti „Tigro" rinktinę, tačiau kadangi minėta rinktinė jau buvo organizuojama kito vado, tai Švyturiui buvo duotos „Tigro" štabe operatyvinio skyriaus viršininko pareigos. Tokiu būdu tarp Bitinėlio ir Švyturio buvo susitarta dėl bendro darbo. Švyturys su savo grupe apsigyveno Labanoro miškuose. Parašiutininkai buvo gerai ginkluoti, turėjo radijo siųstuvą. Su Vokietija ryšys nebuvo palaikomas. Tai buvo 1944 m. pabaiga ir 1945 metų pradžia.

Bitinėlio veiklą greit susekė rusai, buvo užpulti ir išblaškyti. Po išblaškymo dauguma partizanų ėjo į Labanoro miškus. Pats Rinktinės vadas dar pasiliko senoje būstinėje, tačiau greit buvo sugautas bolševikų. Jam patekus, ryšys nutrūko su apy-

garda, pakriko. „Tigro“ rinktinės štabo organizacinio skyriaus viršininkas p. Gaidukas persikėlė į Labanoro miškus. Tuo pačiu laiku atsiradau Labanoro miškuose ir aš. Tai buvo 1945 m. vasario 4 dieną. Ten padėtį radau maždaug tokią be parašiutininkų, prie kurių jau buvo gerokas skaičius naujų partizanų, dar buvo bunkeris Nr. 1 - apie 20 vyrų, kuriems vadovavo „Šarūnas". Trečias — tai uteniškių, dar tik statomas, nes, kaip minėjau, po išblaškymo atsikėlė į Labanoro miškus. Šiems vyrams vadovavo „Čerčilis". Be to, buvo ryšys su toliau esančiais „Liepos" ir „Vytenio" bunkeriais. Stovyklos vadu buvo Švyturys.

Patekus Bitinėliui rusams, Švyturys ėmėsi toliau organizuoti „Tigro" rinktiną. Jo buvo sudarytas tokios-sudėties štabas: štabo viršininku buvo „Ūdras"-Jasaitis Zenonas, uteniškis, studentas farmacininkas, gerai nusimanantis lengvų ligų gydyme. Toliau spaudos ir švietimo skyriaus viršininku - Barzdyla, studentas literatas. Ūkio skyriaus viršininku - Meška iš Kirdeikių.

Bunkeriai buvo statomi požeminiai, vietos blogos, nes buvo dideliuose tankumynuose, neturint nei šaudymo, nei matymo lauko, be to, be šaudymo angų. Bunkeriai dėstėsi abipus nedidelio, klampaus upelio.

Kaip minėjau, pas p. Švyturį mes su p. Gaiduku atvykome tuo pačiu laiku. Man buvo duotos operatyvinio skyriaus viršininko pareigos. Gaidukas turėjo lyg ir toliau pasilikti OS virš[ininko] pareigose. Tačiau jis tai suprato truputį kitaip: kadangi jis buvo seniausias „Tigro" rinktinės darbuotojas, dirbo kaip OS virš[ininkas], be to, atsivežė visą rinktinės archyvą įsakymus bei instrukcijas, liečiančius „Tigro" rinktinės organizavimą rašomąją mašinėlę, rotatorių ir, be to, atsirado toje pačioje stovykloje nemažas skaičius partizanų, kurie jau anksčiau priklausė „Tigro" rinktinei - to viso akivaizdoje laikė save labiau tinkamu būti Bitinėlio įpėdiniu. Be to, kaip minėjau, ryšys su apygarda buvo nutrūkęs ir apygarda šiuo reikalu jokio patvarkymo negalėjo duoti. Tokiu būdu atsirado dvilypė, neaiški padėtis, vėliau privedusi prie pasiaiškinimo.

Prasidėjo tvarkymasis, reikėjo daug dirbti, nes partizanų skaičius nuolat didėjo. Tačiau, atvirai sakant, darbas sklandžiai nėjo. Viso to priežastimi buvo ana neaiški vadovybės padėtis. Pareigūnai, nežinodami aiškiai savo padėties, dažnai kišosi ne į savo reikalus, tuo erzino kitus, be to, atsitikdavo taip, kad tą patį dalyką nevienodai suprasdavo ir aiškindavo partizanams. Ypač Gaidukas lakstė po visą stovyklą ant visų rėkė, visur matė netvarką karščiavosi.

Atvykęs į Labanoro miškus iškėliau mintį pasiųsti žvalgybinį būrį į Pleterių miškus, į Baltgudiją. Tokio žygio tikslas būtų iššvalgyti minėtuose miškuose padėtį, kad reikalui esant galėtume perkelti štabus, ligonines ar net ir veikimą. Tokį būrį suorganizavo stovyklos vadas Švyturys, tačiau, mano manymu, būriui buvo duotas netikslus uždavinys, nes jis nuvyko ne į Pleterių miškus, o į Antanų miškus Adutiškio valsčiuje ir, be to, ne su tikslu iššvalgyti ir grįžti, o nuvykti ten ir apsigyventi. Minėtas būrys nuvyko į Antanų miškus, susirišo su vietiniais partizanais ir apsigyveno. Būryje buvo apie 40 vyrų, vadovavo Oželis. Nežinau, kaip buvo sutvarkytas ryšys, tačiau mes apie išvykusį būrį ilgai neturėjome jokių žinių. Dauguma vyrų dezertyravo, nes nežinojo, kas dedasi jų krašte.

Didėjanti stovykla statė didesnius reikalavimus vadovybei. Rimtas klausimas buvo maitinimasis. Turėjome nemažą skaičių arklių - apie 25. Pas partizanus atsirado niežų, utėlių. Pasigirsdavo murmėjimo balsų. Galų gale ir mes, vadovybė, jautėme esant nenormalią padėtį vadovybėje, matėme, kad dalinai esame patys kalti dėl susidariusios blogos padėties, ir pradėjome ieškoti kaltininkų. Galų gale tarp Gaiduko ir Švyturio įvyko pasiaiškinimas dėl paskyrimų organizuoti „Tigro“ rinktinę. Pasirodo, kad ir vienas, ir kitas tam reikalui turėjo paskyrimo raštus. Tačiau šis reikalas greit buvo išspręstas šiuo p. Ūdro kompromisiniu pasiūlymu: „Kam mums šiuo reikalu kalbėti. Mūsų tarpe yra karininkas Rokas, jis tegul mums ir vadovauja...“

Tokiu būdu apie 1945 m. vasario mėnesio vidurį pradėjau vadovauti „Tigro" rinktinei.

Aš štabą pertvarkiau sekančiai: be vado pareigų pasiėmiau ir operatyvinio skyriaus viršininko pareigas. Gaidukui buvo paskirtos OS viršininko, Švyturiui - žvalgybos ir ūkio skyriaus viršininko pareigos, spaudos ir švietimo - Barzdylai. Sanitarijos viršininku buvo paskirtas Ūdras. Buvo štabo pareigūnams apibrėžtos jų pareigos ir teisės.

Naujas štabas tikrai pasirodė tinkamas darbui: gerai veikė žvalgyba, apsimaitinimas pagerėjo, buvo pradėta sudarinėti riebalų atsargos „juodai dienai". Buvo pastatyta pirtis, p. Ūdro dėka išnyko niežai, utėlės. Buvo leidžiamas laikraštėlis „Kelias į Laisvę". Šio laikraštėlio išėjo Labanoro miškuose 4 numeriai. Be to, buvo leidžiami atsišaukimai, įsakymai.

Susirišti su Apygarda nepavyko. Taip pat nepavyko visus švenčioniškius partizanus sujungti į vieną vienetą. Tam buvo per maža laiko, nes įvykiai, kurie greit po to įvyko, visa nuvedė kitu keliu. Apie juos kalbėsiu vėliau, o dabar tenka mesti žvilgsnį į kitas vietas, kuriose taip pat buvo nemažas skaičius partizanų.

Vietovės, kuriose organizavosi partizanai

Apskritai Švenčionių krašte organizavosi ir ilgesnį laiką išsilaikė partizanai šiose vietose: Labanoro miškai, Antanų miškai, Adutiškio v[alsčius], ir Daugėliškio partizanai, kurie daugumoje stovyklavo gyvenvietėse. Tuo laiku Labanoro miškuose jau buvo 6 dideli bunkeriai, kurie sudarė vieną stovyklą. Partizanų skaičius buvo apie 450 žmonių, 25 arkliai. Be to, buvo palaikomas ryšys su toliau esančiomis grupėmis. Antanų miške buvo Oželis. Nors didelė dalis jo būrio dezertyravo, tačiau, kadangi jis gyveno drauge su vietiniais, tai taip pat buvo per 45 vyrus. Po pamokos Naujųjų Metų dieną šis būrys gana drausmingai gyveno. Be to, didesni skaičiai buvo partizanų šiose vietovėse: Kalviasalio šilai, Ignalinos v[alsčius], apie 20-30 partizanų, Pamiliškės miškelis, Daugėliškio valsčius, apie 10-15 vyrų.

Daugėliškėnai

Daugėliškio valsčiuje 1945 m. sausio mėnesio pabaigoje pradėjo partizanus organizuoti Karijotas-Kamarauskas Jonas, kilęs [iš] Daugėliškio v[alsčiaus], Taujūnų km. Vasario mėn. vidury jis turėjo apie 45 vyrus, su kuriais stovyklavo gyvenvietėse. Vasario mėnesio pradžioje 1945 metų jis vyksta į Ukmergės apskritį, kad susirišti su žinomu Žaliuoju Velniu. Jis su Žaliuoju Velniu susitiko ir tarėsi dėl ryšio,

tačiau galutinai nesusitarė, nes juos užpuolė rusai, įvyko kautynės ir visi buvo priversti trauktis. Čia Karijotas turėjo gana sėkmingas kautynes. Iš viso tai buvo jo pirmosios kautynės. Mūsiškių buvo 11 vyrų. Kaip tik, kur jie stovėjo, atvažiavo 11 istrebitelių. Karijotas juos staiga ir netikėtai puolė ir visus sunaikino. Atiteko visi ginklai, jų tarpe kulkosvaidis. Mūsiškiai aukų neturėjo.

Po šių kautynių Karijotas grįžo į tėvišką. Su juo parėjo ir Žaliojo Velnio ryšininkas Svajūnas. Tačiau tarp jų toliau ryšys palaikomas nebuvo. Svajūnas atgal negrįžo. Vėliau su Karijotu susipyko, apsigyveno Antanų miške, ten vadovavo partizanams, kol 1946 m. rudenį žuvo.

Po šių kautynių Ukmergės apskrity pakilo švenčioniškių nuotaika, sustiprėjo partizanai ginklų atžvilgiu. Matomai Karijotui Žaliasis Velnias sudarė gerą įspūdį. Jis ir vėliau su nieku nenorėjo laikyti ryšį, tik su Žaliuoju Velniu. Tuo reikalu buvo nukeliavęs 1945 m. rudenį, tačiau su Žaliuoju Velniu nesusitiko. Buvo pasiekęs Musninkų valsčių. Ten susitiko su kitais partizanais, kurie priskyrė prie Karijoto savo ryšininką Miglovarą, palaikyti ryšiui vėliau. Tačiau Miglovara nebuvo grįžusi atgal ryšio reikalu. Mat Karijotas žadėjo padaryti jai dokumentus. Bet kadangi jis jai dokumentų nepadarė, taip ta ir gyveno čia. Grįžo 1946 m. pabaigoje, kai žuvo Karijotas. Vėliau dirbo NKVD agentui „Kapitonui Uosiui" kaip ryšininkė, išduodavo partizanams „dokumentus", bet vėliau buvo areštuota ir pasodinta kalėjime.

Karijoto veikla ir organizacija buvo tame, kad jis stengėsi surinkti visus partizanus į vieną būrį ir su jais stovyklauti pas gyventojus. Juo didesnis būrys, juo geriau.

Parėjęs iš Ukmergės apskrities turėjo labai sėkmingas kautynes Jaciūnų km., Tverečiaus v[alsčius]. Buvo taip. Mūsiškiai apie 45 vyrai minėtame kaime stovyklavo. Kaip tik tame rajone siautė bolševikai. Iš pat ryto atvažiavo Tverečiaus istrebiteliai ir nieko nesitikėdami blogo ramiai sau įvažiavo į kaimelį. Staiga iš visų langų buvo į juos atidengta ugnis ir dar jiems nesuspėjus kaip reikiant susiorientuoti kas atsitiko - dauguma buvo žuvę. Dalis pasidavė į nelaisvą. Iš belaisvių buvo išrinkti rusai ir sušaudyti, o 8 istrebiteliai lietuviai paleisti.

Kadangi tame pačiame rajone buvo ir NKVD kariuomenės, tai jie išgirdą šaudymą skubėjo ton vieton. Manydami, kad buvo šaudoma žymiai toliau negu Jaciūnai, ramiausiai važiavo per Jaciūnus. Tačiau iš Jaciūnų dar buvo nepasitraukęs Karijotas ir staiga ir netikėtai buvo užpulti enkavedistai. Jų buvo 9. Ir enkavedistai buvo sunaikinti. Po to Karijotas pasitraukė.

Rusų nuostoliai buvo dideli. 27 užmušti. Atiteko mūsiškiams visi ginklai. Be to, tie 8 istrebiteliai, kurie buvo pasidavę nelaisvėn, buvo pasodinti kalėjiman. Paleido tik po keleto metų.

Po šių dvejų sėkmingų kautynių visiškai buvo atkeršyta rusams už nepasisekimą Antanų miške. Pakilo nuotaika ne tik partizanams, bet ir visuomenės. Partizanai galėjo gerai apsiginkluoti. Pradėjo būrys didėti. Ypač istrebiteliai labai bijojo partizanų.

Kitų partizanų, kurie nebuvo būrio sudėty, Karijotas neorganizavo, juos šmeiž-

davo vadindamas bailiais ir net plėšikais. Kas nevaikščioja su juo, tas jam buvo nereikalingas. Ryšį laikyti su tais, kurie sėdėjo miške, nenorėjo!

Taip laikas slinko tolyn, o su juo kartu patrankų gaudimas taip pat ėjo tolyn, palikdamas mus užpakaly vis su mažėjančia viltimi greitu laiku sulaukti laisvės. Tačiau nežiūrint viso to, kiekvienas tvirtai tikėjo, kad turi kažkas įvykti, kad šitokia padėtis pasilikti visam laikui negali, kad turi ateiti išsivadavimo valandos. Nieks iš mūsų nejautėme, ką mums ruošia netolima ateitis, kuri pareikalavo iš mūsų daug kraujo, daug vargo, suteikė daug karčios nevilties.

Tokia maždaug buvo padėtis Švenčionių krašte 1945 metų žiemą ir ankstyvąjį pavasarį-kovo, balandžio mėnesiais.

Tuo tarpu Labanoro miškuose telkėsi vis didesnis skaičius partizanų. Jau buvo pradėta statyba naujų bunkerių. Buvo įrengta dirbtuvė, kurioje buvo taisomi batai, rūbai, ginklai. Buvo daromi partizanų sąrašai, dedami į bonkas[421] ir slepiami į žemę. Juos žino p. Švyturys. Buvo vedama kronika.

Neilgai aš buvau Rinktinės vadu. Maždaug pusę mėnesio. Buvo taip, ponas Gaidukas žinojo, kame gyveno kpt.

[be parašo]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 101,1. 1-13. Originalas. Rankraštis.

Nr. 2. 1948 m. gruodžio 19.

Kaletka, vėliau vadinęsis „Seniu" - uteniškis, ir ltn. Kimštas Jonas-Dobilas -vilnietis, abu 1 pėst[ininkų] DLK Gedimino pulko karininkai. Buvo sutarta, jeigu jie sutiks, parsigabenti pas save, kadangi jautėme trūkumą vadų. Pats p. Gaidukas nuvažiavo ir juos parsivežė. Aš, atvykus į stovyklą žmogui, kuris buvo už mane aukštesnis laipsniu, perdaviau rinktinės vado pareigas. Tai buvo 1945 metų kovo mėn. pradžioje.

Senis pasitvarkė sekančiai: visą stovyklą padalino į dvi kuopas. 1 k[uo]p[os] vadu buvo paskirtas p. Dobilas, o 2 k[uo]p[os] vadu buvau paskirtas aš. Štabą paliko tokį patį, tik panaikino OS skyrių. Jo manymu, toks skyrius yra visai nereikalingas, nes partizanų ateina ir be kvietimo. Tokiu būdu p. Gaidukas liko be pareigų ar, kaip Senis juokais pasakė: „būsi raštininku". Mačiau, kad šis didelis patriotas ir senas pogrindžio darbuotojas nusiminė, tačiau nieko nepasakė. Jis suprato, kad yra čia nereikalingas. Mat Senis į dalyką žiūrėjo grynai kario akimis, nesileisdamas visai į politiką, užtat jo manymu OS skyrius visai nereikalingas.

Reikia pasakyti, kad p. Gaidukas-Vladas Vaitkevičius - uteniškis, buvo LLA nariu iš pirmųjų dienų šios organizacijos įsisteigimo. Vokiečių okupacijos metu gerokai dirbęs, rinkęs ginklus ir t. t., buvo labai nervingas, karšto būdo, didelis idealistas. Į tikrovę žiūrėjo pro idealisto akinius. Todėl visur matė blogu-

[421] Butelius.

mą, netvarką, ne taip, kaip jam rodėsi turėtų būti. Todėl dažnai karščiavosi, be reikalo jaudinosi, viso to nebūtų buvę, jeigu jis į dalyką būtų pažiūrėjęs gyvenimiškai, šalčiau. Dažnai jo statomi reikalavimai atrodė neįgyvendinami, net juokingi. Kaip OS viršininkas buvo visai tinkamas, turėjo gerų bendradarbių, pažįstamų, su kuriais gerai sugyveno.

Po minėto įvykio mačiau, kad p. Gaidukas nori mus palikti. Jis išvažiavo pas Vytenį, į šiškiniečių bunkerį, kurs buvo nuo mūsų per 10-12 km. Matėsi, kad važiuoja visai be tikslo. Tačiau iš viso tai buvojo paskutinė kelionė, paskutinis mūsų atsisveikinimas...

Vytenis ir Romelis

Kaip minėjau, į žiemius nuo mūsų stovyklos, už kelio, kuris eina iš Kaltanėnų į Labanorą, netoli Kūrinių km. buvo Vytenio vadovaujamas bunkeris ir antras bunkeris, vadovaujamas Romelio. Nuo mūsų buvo apie už 10-12 km. Vytenio būryje dauguma vyrų buvo iš Šiškinių km., o Romelio iš Kirdeikių. Abu kaimai netoli Linkmenų. Kiekvienam bunkeryje buvo maždaug po 45-50 vyrų. Buvo gerai ginkluoti. Vytenis su mumis noriai bendradarbiavo, buvo drausmingas, narsus vyras. Romelis aiškiai su mumis bendradarbiauti vengė, neklausė įsakymų. Net agitavo savo vyrus prieš mus. Kiek girdėjau iš kitų pasakojimų, šis vyras vokiečių okupacijos metu tarnavęs lietuvių policijoje ir buvo dalyviu, nužudant lietuvių policininką, kurs žinojęs nuovados viršininko politinį susikompromitavimą bolševikų okupacijos metu. Vėliau abu su nuovados viršininku pateko kalėjiman ir tik bolševikams užėjus buvo išleistas iš kalėjimo. Į rusų kariuomenę nėjo. Šiaip buvo apsukrus, drąsus, energingas. Buvo norėta sudaryti jam teismą, tačiau trumpas laikas to įvykdyti neleido. Vėliau, 1948 metais, buvo sušaudytas už tai, kad jis ir partizanas Žebrauskas buvo pasidarę NKVD agentai.

Minėti bunkeriai gana laisvai gyveno, ypač Romelio. Greit buvo susekti rusų. Rusai iš kartoju nepuolė, tačiau kariuomenę gabeno pamažu, po nedidelį dalinėlį. Pirmiausia atvažiavo apie 20 kareivių, kurie sakėsi esą telefonistai, tačiau nieko nedirbo, o apsistojo kaimelyje netoli bunkerių. Po keleto dienų atvažiavo antra tokia grupelė ir apsigyveno kitame kaime, netoli bunkerių ir netoli pirmosios grupės. Mums kilo įtarimas, kad čia kažkas rengiama. Buvo duotas įsakymas Vyteniui apleisti bunkerį ir drauge su Romeliu persikelti pas mus. Kaip tik sekantį vakarą atsilankė pas mus Vytenis, kuriam patarėme iš bunkerio pasitraukti. Tačiau jis sakęsis dar palauksiąs keletą dienų. Jis manęs, kad padėtis dar nėra labai rimta. Jam grįžtant namo, su juo išvyko ir p. Gaidukas.

Ant rytojaus, tai yra sekmadienį, 1945 metų kovo mėnesio 11d. rytą išgirdome šaudymą iš kulkosvaidžių, granatų sprogimus minėtų bunkerių kryptyje. Mes beveik buvome įsitikinę, kad yra užpulti minėti bunkeriai. Laukėme kurį laiką, nes tikėjomės, kad bus iš minėtų bunkerių pabėgėlių, kurie ateis pas mus ir pasakys visą padėtį. Nesulaukę ilgesnį laiką, nutarėme stiproką būrį pasiųsti žvalgybon. Taip ir padarėme. Buvo išsiųsta Paberžis. Šaudymas nebuvo nuolatinis, bet protarpiais. Iš to sprendėme, kad bunkeriai yra apsupti ir bolševikai laukia, kada partizanai išbaigs šovinius. Nutarėme nelaukti grįžtant žvalgybinio būrio, o patys eiti į pagalbą išlais-

vinti apsuptuosius. Išėjome abi kuopos, liko tik stovyklos apsauga,— reiškia, apie 305[422] žm[ones]. Buvome neblogai ginkluoti. Vien tik kulkosvaidžių buvo 19-ika.

Pasiekę Labanoro-Kaltanėnų vieškelį radome ir žvalgybinį būrį. Buvome per pora km nuo bunkerio. Pamatėme daug pėdsakų ir vis grupelėmis, matyt skyriais, vienas paskui kitą, nueita bunkerių kryptimi. Be to, kely iš sutikto žmogaus sužinojome, kad naktį iš Kaltanėnų ėję daug kariuomenės. Jokios abejonės nebuvo, kad bunkeriai buvo užpulti. Šaudymas beveik buvo nutilęs, tik retkarčiais pasigirsdavo vienas kitas šautuvo šūvis. Su dideliu atsargumu, puolamojo žygio tvarka, artėjome prie bunkerių. Blogumas buvo dar ir tame, kad mūsų tarpe neatsirado žmonių, kurie gerai žinotų, kur yra bunkeriai. Teko vadovautis rusų pėdomis.

Staiga mūsų priekiniai žvalgai atidengė ugnį. Tą patį padarė ir visas batalionas. Aprimus šaudymui pradėjome slinkti pirmyn. Galų gale pamatėme rusus. Rusai gana taikliai šaudė ir vertė mus būti prisiplojusius prie žemės. Matėsi, kad jeigu pulsime pirmyn - turėsime daug aukų. Jau buvo vienas sužeistas.

Tuo pačiu laiku atėjo pas mane 1 k[uo]p[os] vadas ltn. Dobilas ir pranešė sekantį: mūsų žvalgai priėję visai netoli rusų. Iš karto jie nežinoję, kas jie per vieni. Jie buvę prie bunkerio ir kūrenę ugnį. Mūsiškiai moję jiems ranka. Pamatę mojant ranka, rusiškai vienas pasakęs, „smatri, kto rukoj machaj...“[423] ir paklausė: „parol“[424] . Mūsiškiai atsakę parolę. Rusai pasileidę bėgti, o mūsiškiai apšaudę. Rusai suvirto į apkasus ir pradėję šaudyti.

Tokiu būdu mums pasirodė, kad mes atėjome per vėlai ir atrodė beprasmiška pulti rusus, esančius apkasuose. Buvo nuspręsta trauktis, juo labiau kad rusai mano vadovaujamos kuopos bare pradėjo pulti. Saulei leidžiantis pasitraukėme. Mūsų nuostoliai buvo šie: 3 užmušti ir trys sužeisti. Žuvo sanitarijos viršininkas p. Ūdras. Tai buvo iš viso puikus, kultūringas, draugiškas vyras. Be to, žuvo būrio vadas Lakūnas ir partizanas Gamelis. Jie liko kautynių lauke. Sužeistuosius pasiėmėm.

Kadangi po šių kautynių išsišifravome, tai tą patį vakarą apleidome stovyklą.

Koks gi likimas minėtų bunkerių? Vėliau p. Dobilas, turėdamas progos gyventi Kirdeikių ir Šiškinių kaimų rajone, tyrė šį reikalą ir man vėliau papasakojo maždaug sekantį: atrodo, buvęs susektas tik vienas, būtent Romelio, bunkeris. Jis ir buvo užpultas. Pajutę Romelio bunkerio įgula rusus, Romelis buvo išvykęs, pradėjo šaudyti ir veržtis. Jiems pavyko prasiveržti, žuvus 14 vyrų. Kadangi Vytenio bunkeris buvo netoli nuo Romelio, tai vyteniečiai taip pat pradėjo šaudyti. Šis naujas šaudymas rusų nebuvęs numatytas ir todėl jiems sukėlęs sąmyšio. Tuo gerokai pasinaudojo Romelio įgula. Šiems pasitraukus, rusai apsupo Vytenio bunkerį. Kažkodėl Vytenis nesitraukė, o nutarė gintis. Bunkeris buvo su šaudymo angomis. Prasidėjo apsupimas. Matomai rusai daug kartų atakavę, prašę pasiduoti, galų gale varę prieky savęs civilinius gy-

[422] Neaiškus skaičius.
[423] Žiūrėk, kas ranka mojuoja (rus.).
[424] Slaptažodis (rus.).

ventojus—vežikus ir miško kirtėjus. Manė, kad partizanai nešaudys. Tačiau partizanų buvo nutarta nepasiduoti ir gintis iki paskutinio šovinio. Tokiu būdu vėliau rusai erzino norėdami, kad partizanai greičiau išbaigtų šaudmenis.

Tokiu būdu mes atėję vaduoti ir nežinodami, kur randasi bunkeriai, pagal rusų pėdsakus atėjome prie Romelio bunkerio, kur rusai šildėsi prie ugnies. Mus pamatę susimetė į apkasus ir pradėjo šaudyti. Tuo mes buvome suklaidinti, nes manėme, kad arba jau žuvę mūsiškiai, arba pasitraukė, nes bunkeriai tušti. Tačiau tuščias buvęs tik Romelio bunkeris. Vyteniečiai dar buvo apsupti.

Pagal pasakojimą, naktį po mūsų puolimo bolševikai bijodami pasitraukė.Vytenis ir tuo nepasinaudojo ir nepasitraukė. Matomai manė, kad tai yra rusų klasta. Vėliau į rytą, gavę rusai pastiprinimą, vėl apsupo bunkerį. Kaip ir galima laukti, partizanai pritrūko šovinių ir rusai atsirado virš bunkerio. Atsiradę virš bunkerio ir bijodami eiti į bunkerį, užvertė žemėmis duris, šaudymo angas. Kadangi bunkeris buvo nedidelis, o vyrų daug, gyvi palaidoti, greit pritrūkę oro ir uždusę.Po to civiliniai gyventojai buvo verčiami eiti į bunkerį ir ištraukti mirusius. Įėjimas į bunkerį buvęs koridoriaus pavidalo, gana ilgas ir lenktas. Kaimiečiams buvo įsakyta ištraukti virve. Pagal dalyvavusių pasakojimą, dar buvę partizanų su gyvybės žymėmis. Vienas žmogus, matydamas savo žentą dar truputį gyvą, tyčia stipriau užveržęs kilpą ant kaklo, kad tas nepatektų gyvas, kad jam nereiktų kentėti dar didesnius bolševikų kankinimus, kęsti gėdą...

Tokiu būdu ši narsioji Vytenio bunkerio įgula, apie 45 vyrai su savo vadu Vyteniu, žuvo iki vienam vyrui. Jų tarpe žuvo ir p. Gaidukas.

Šiose kautynėse mūsų nuostoliai buvo labai dideli: 46 vyrai Vytenio, 14 vyrų Romelio ir 3 mūsiškiai. Tačiau į Švenčionis buvo atvežta 73 lavonai. Tačiau, kaip matome, partizanų žuvo tik 63 vyrai. 10 buvo civilinių gyventojų, nes žuvusiųjų tarpe buvo labai seno amžiaus su [...][425] ir su vyžomis. Yra žinoma, kad minėtuose bunkeriuose nebuvo nei labai senų, nei vyžotų.

Koki gi buvo rusų nuostoliai? Tikra yra, kad Švenčionyse buvo palaidoti 4 karininkai, jų tarpe pulkininkas. Jeigu žuvo 4 karininkai, turėjo žūti gana daug eilinių tačiau eiliniai buvo nugabenti į kitą vietą laidoti. Kiauneliškio siaurojo geležinkelio stoties tarnautojai pasakojo, kad stoty stovėję vagonai, užrakinti, tačiau po kuriais ant bėgių buvę daug kraujo. Iš to jie sprendė, kad rusai kažkur nuvežė laidoti eilinius kareivius.

Tai yra ryžtingos kovos epizodas iš mūsų bendros ir ilgos epopėjos, kurioje karžygiu pasirodė ne tik lietuvis partizanas, bet ir eilinis pilietis, kurs verčiau bevelijo nutraukti gyvybę savo tikram žentui, negu kad jis būtų patekęs gyvas, būtų buvęs kankinamas, vėliau žiauriai nužudytas.

Sunaikinę rusai minėtus du bunkerius, patraukė gilyn į mišką ir atrado mūsų stovyklą. Bet ji jau buvo visiškai tuščia. Mes ją laiku apleidome.

[425] Neįskaitomas žodis.

Tolimesnieji ivvkiai

1945 metų kovo mėn. 11 dieną apleidome stovyklą visi. Sekančią dieną stovyklavome dviejuose kaimuose. Artėjo pavasaris. Pradėjo tirpti sniegas, žiema ėjo į galą. Didelis skaičius partizanų, nemažas skaičius arklių kėlė klausimą ateičiai. Buvo nuspręsta skirstytis į mažesnes grupes. Tokiu būdu buvo paskirti grupių vadai, susitarta dėl ryšio ir išsiskirstyta. Štabas su maždaug 80 vyrų nutarėme keliauti į Antanų mišką. Nuvykę į Antanų mišką, radome Oželį. Manėme kuriam laikui apsigyventi minėtame miške, jau buvo įrengtas ir bunkeris, bet pasirodė prie Antanų miško kariuomenė, tokios pat nedidelės grupelės, kaip ir prie Labanoro miško, ir buvo įtarta, kad bolševikai rengiasi ofenzyvai Antanų miške. Todėl apleidome mišką ir traukėme nežinodami kur. Grįždami iš Antanų miško apsistojome viename kaimely netoli Mielagėnų - berods - Paežerėj. Išvykus iš šio kaimelio pranešė gyventojai milicijai, kad pas juos stovyklavęs didelis dalinys partizanų, turėjo radijo aparatą su daugeliu pastočių. Be to, stovyklaujant į kaimelį buvo atvažiavęs eigulys, vietinis rusas, buvęs partizanas. Jis buvo sulaikytas ir nepaleistas. Baigę valymo akciją Labanoro miškuose ir gavę panašų pranešimą, kariuomenė, manydama, kad mes dar tik traukiame į Antanų miškus, atsivijo ir vaikščiojo po Antanų mišką. Tačiau mes su jais apsilenkėme.

Buvo nuspręsta, kad štabas pasiliks visoje savo sudėty, tačiau aš atsiskyriau visai nenumatytai. Norėdamas ta proga aplankyti namiškius ir, be to, buvau susitaręs susitikti su Karijotu - atsiskyriau, susitaręs, kurioje vietoje susitiksime. Tačiau Rinktinės vadui pasirodė, kad yra pavojus ir todėl visas štabas nutraukė toliau. Aš ir šio krašto partizanai likome. Karijotas į susitikimą taip pat neatvyko. Tokiu būdu atsilikau nuo štabo su keliolika vyrų.

Štabas stovyklavo gyvenvietėse. Dar išleido 3 numerius laikraštėlio „Kelias į Laisvę". Vėliau Senis atsiskyrė ir nutraukė atgal į savo senąją slapstymosi vietą, Utenos apskritį. Jis atsiskyrė dėl nuomonių skirtumo su Dobilu. Rinktinės vadu liko Dobilas. Vadovybei nepavyko susirišti nei su aukštesne vadovybe, nei su kitomis partizanų grupėmis. Dar vėliau, būtent 1945 m. birželio mėn. 2 d., su Dobilu išsiskyrė Švyturys. Mat tą dieną štabo būrys turėjo nesėkmingas kautynes su bolševikais Nevaišių km., Ceikinių valsčiuje. Čia žuvo trys mūsiškiai. Vadovavęs būriui part[izanas] Paberžis taip pat su grupele atsiskyrė, be to, kadangi laike kautynių būrys buvo išblaškytas, tai jis ir nesusirinko.

Tokiu būdu minėta diena faktinai yra data, kurioje nustojo egzistuoti „Tigro“ rinktinės vadovybė. Prasidėjusi visuotina ofenzyva 1945 m. birželio mėn. 16 dieną trukdė susijungti ir pradėti kokį nors rimtesnį organizacinį darbą. Jau vėliau, prasidėjus ofenzyvai, dažnai susitikdavome su Dobilu, tardavomės atnaujinti organizacinį darbą, norėjome vėl sudaryti štabą, juo labiau kad netoli mūsų gyveno ir Švyturys, tačiau niekaip nebuvo galima susirišti su aukštesne vadovybe. Be to, stiprus raudonųjų siautimas naikino bet kokias viltis atnaujinti darbą. Per daug buvome užimti savisauga.

Rutuliojantis aukščiau išvardintiems įvykiams, dar prieš prasidedant visuotinei ofenzyvai, kiti partizanai gyveno atskiromis grupėmis, neorganizuoti, neturėda-

mi bendros vadovybės. Taip, sakysim, Karijotas stovyklavo su savo jau nemažu būriu. Jame vyrų buvo virš šimto. Toliau Dūkšto ir Rimšės valsčiuose turėjo apie 20 vyrų Juodalksnis-Garla Juozas iš Seniškio km., Daugėliškio valsčius. Jis yra turėjęs ryšį su Bitinėliu, tačiau Bitinėliui patekus rusams - ryšys nutrūko. Antanų miške buvo Oželis su 40-50 vyrų. Be to, kiekviename miškelyje buvo daugiau ar mažiau besislapstančių partizanų.

1945 m. balandžio mėn. pabaigoje Karijotas turėjo labai sėkmingas kautynes Reškutėnuose su Kaltanėnų istrebiteliais. Jis stovyklavo didžiuliame Reškutėnų kaime. Iš ryto Kaltanėnų istrebiteliai važiavo į Murmų kaimą, esantį netoli nuo Reškutėnų. Abu kaimai Kaltanėnų valsčiaus. Kadangi norint pasiekti Murmų kaimą reikia važiuoti per Reškutėnus, tai istrebiteliai visai ramiai atvažiavo į Reškutėnus ir niekur neužeidami pervažiavo per kaimą ir nuvažiavo į Murmas. Ten atlikę reikalus grįžo tuo pačiu keliu, tačiau jau šį kartą panoro užeiti pas gyventojus. Staiga per visus langus pasipylė automatų ugnis ir, nespėjus istrebiteliams susigriebti, dauguma buvo užmušti. Pabėgo tik keletas. Rusų nuostoliai 16 užmuštų ir mūsiškiams atiteko žuvusiųjų ginklai. Mūsų nuostoliai: užmuštas part[izanas] Zubras ir Sakalas sužeistas. Po šių kautynių istrebiteliai pradėjo bijoti nejuokais partizanų. Pasidarė atsargūs, pradėjo siųsti pirma žvalgybą, į įtartinas vietas neiti.

Kaip ir visur, taip ir šio būrio gyvenime įvyko permainų. Buvo taip. Po Reškutėnų kautynių Karijotas grįžo į Daugėliškio valsčių. Vieną vakarą Karijotas, pasiėmęs penkis vyrus, nuėjo savo reikalais. Pavaduotojui Mingailai įsakė su būriu jo laukti kažkokioje vietoje. Atlikęs reikalus Karijotas grįžo į sutartą vietą, tačiau būrio nerado. Manė, kad dar būrys nebus atėjęs. Pradėjo laukti. Artinosi rytas. Galų gale Karijotas pradėjo įtarti, kad pavaduotojas Mingaila greičiausiai bus jį klaidingai supratęs ir greičiausiai lauks kitoje vietoje. Ir tikrai, nuėjęs rado būrį kitoje vietoje per visą naktį laukusį Karijoto. Ir vieni, ir kiti buvo susierzinę. Daugumas partizanų nemėgo Karijoto už tai, kad jis dažnai mušdavo partizanus. Be to, po pavykusių keleto kautynių gerokai buvo pakilusi jo savigarba. Jis manęs, kad be jo būrys dings, neišsilaikys. Tačiau, pasirodo, kad būrys irgi panašiai galvojo, kad be mūsų tu irgi nieko nepadarysi. Be to, matomai agitavo prieš Karijotą Mingaila.

Tokiu būdu Karijotas atėjęs prie būrio nieko nepasakęs, o pasisukęs ir ėjęs. Jis manęs, kad ir būrys eis paskui jį, tačiau jis ėjo tik su tais penkiais vyrais, su kuriais buvo išėjęs. Visas būrys buvo pasilikęs ir nuėjo toliau jau vadovaujamas Mingailos.

Mingaila ir toliau stovyklavo, būrys dar padidėjo. Didžiausias skaičius buvo 134 vyrai. Tačiau toliau šis būrys jau nebeturėjo tokių sėkmingų kautynių kaip Karijotas. Priežastis buvo tame, kad Mingaila buvo mažesnio sumanumo ir apsukrumo negu Karijotas, o antra, jau ir istrebiteliai, gerokai pamokinti, buvo pasidarę atsargūs. Tekdavo šiam būriui susidurti su istrebiteliais, tačiau su mažais skaičiais.

Prasidėjus ofenzyvai, Karijotas stovyklavo pas gyventojus kaip ir paprastai, tačiau jau tik su 12 vyrų. Čia parodė jis daug sumanumo, apsukrumo ir rizikos. Vėliau, jau praėjus pirmam ofenzyvos puolimui, jis buvo surinkęs vyrų vėl iki 40. Čia buvo senų jo pažįstamų, dalyvavusių su juo ne kartą kautynėse, kurie, išblaškius Mingailos būrį 1945 m. birželio mėn. 17 d., grįžo vėl pas jį. Tačiau jau tik

maža dalis. Kiti vėl susirinko pas Mingailą, dar kiti pakeitė slapstymosi būdą: nuėjo į mišką.

Raudonųjų ofenzyva 1945 m. birželio mėn. 16 d.

Birželio mėn. pradžioje Daugėliškio v[alsčiuje] Mikalavėlio II rajone buvo susitelkę žymus skaičius Švenčionių krašto partizanų: Štabo („Tigro“ Rinktinės) būrys, vadovaujamas Paberžio — apie 45 vyrai, Mingailos būrys - apie [...][426] vyrai, mano vadovaujamas būrys - 63 vyrai, taip pat tame pačiame rajone buvo ir Karijotas, be to, buvo tokių, kurie nepriklausė jokiam būriui. Visi šie būriai stovyklavo gyvenvietėse, tik aš su būriu išimtinai prisilaikydavau miškų. Mikalavėlio miške buvome susitikę Dobilas, Mingaila ir aš. Buvome susitarę dėl bendro veikimo, nustatėme slaptažodžius, kurių atžvilgiu vėliau Mingaila pasielgė visai išdavikiškai ir kas mums vos nekainavo keleto partizanų gyvybių. Atrodė, kad ir Mingaila sutiko su mūsų organizuojama vadovybe, turi ryžį bendrai dirbti, bet tačiau taip tik kalbėjo, o tikrumoje to daryti visai nesirengė, dargi priešingai, prieš mus savo būry agitavo partizanus, šmeižė ir sakė, kad jeigu mes norį, tai galį pas juos ateiti. Antraip jų daugiau ir jie galį be mūsų apsieiti. Kitais žodžiais tariant, galimas buvo su juo bendradarbiavimas tik klausant jo įsakymų. Tačiau jis to laike pasitarimo nepareiškė.

Prieš prasidedant ofenzyvai buvau Juodalksnio prikalbintas patraukti į Dūkšto valsčių ir ten pastovyklauti. Taip ir padarėme. Pasirodo, kad tame pačiame rajone stovyklavo ir Mingaila su savo būriu. Susirišome ir nutarėme toliau stovyklauti taip, kad žinotume vieni kitų stovyklavimo vietas ir reikalui esant bendradarbiautume. Tačiau dėl sekančios stovyklavimo vietos susitardavome tik tada, kai aš pas jį nueidavau. Jeigu aš pas jį nenueidavau, nors ir būdavo sutarta, kad jis pas mane ateis, tačiau jis neateidavo, aiškindamasis neturėjęs laiko.

Atsitiko taip, kad vieną dieną jis pas mane neatėjo [...][427] nesusitarėme dėl sekančios dienos stovyklavimo. Tačiau aš jaučiau, kad Mingaila turi būti kame nors netoli. Apie pusiaudienį ne per toli pasigirdo šaudymas, tačiau neilgas. Dėl visa ko pasiunčiau ta kryptimi žvalgus, kad įsitikinti, kas ten įvyko. Nuėjus mūsų žvalgams nepertoliausia, pasigirdo šaudymas. Supratome, kad yra apšaudomi mūsų žvalgai. Pasiruošėme sutikti priešą ir laukėme žvalgų. Nemaniau, kad būtų žvalgai susišaudę su Mingailos būriu, kadangi tarp mūsų buvo sutarta vienkartinė parolė: „Švenčionys - šautuvas". Netrukus grįžo žvalgai ir pranešė, kad buvo apšaudyti Mingailos būrio, nežiūrint, kad žvalgai keletą kartų sakę parolę, o be to, pažinę partizanus. Buvo pasiųstos moterys, kad praneštų Mingailai, kad čia buvo mūsiškiai ir kad jie nešaudytų.

[be parašo]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 102,1. 1-13. Originalas. Rankraštis.

[426] Neaiškus skaičius.
[427] Neįskaitomas žodis.

Nr. 3.

Netrukus atėjo ir pats Mingaila su būriu. Aš paklausiau, kodėl jie apšaudę mūsų žvalgus, jeigu mūsiškiai kiek kartų kartoję parolę. Mingaila išsigynęs, kad mes jokios parolės nebuvome sutarę, jis naudojąsis savo parolėmis, kurias nustato savo būriui kiekvieną mėnesį. Šį jo elgesį aiškinausi dvejopai: ar Mingaila buvo pamiršęs perduoti mūsų sutartą parolę savo žmonėms ir jam buvo prie to gėda prisipažinti, ar iš viso nenorėjo su mumis turėti nieko bendro. Susitikę atsitiktinai sutarėme dėl sekančio stovyklavimo.

1945 m. birželio mėn. 15 d. stovyklavome Ignalinos valsčiuje, Dūdų km. rajone. Mingailos būrys stovėjo Dūdų km. Atvažiavo Ignalinos istrebiteliai ir Mingaila su jais turėjo kautynes. Žuvo apie 5 istrebiteliai. Mūsiškiai nuostolių neturėjo.

Sekančią dieną tai yra birželio mėn. 16 d., stovėjome vėl viename rajone. Mano vadovaujamas būrys stovėjo Paukščių km., Mingaila buvo užėmęs Milašių ir dar viename kaime. Tai buvo Ignalinos valsčiuje. Iš ryto į kaimą kuriame aš stovyklavau, atėjo žmonės iš kitų kaimų ir pranešė, kad Buiviliškės km. yra atvažiavusių apie 80 kareivių. Ne istrebiteliai, bet kareiviai. Tiesa, po kautynių galima buvo laukti kariuomenės, tačiau ne taip greit. Be to, vietiniai gyventojai pranešę, kad matę kareivių netoli Paukščių km. Apie tai pranešiau Mingailai, ir kadangi Paukščių kaimelis gyvena ne vienkiemiuose, o viename daikte, skaičiau, kad yra bloga mano pozicija, visai netinkama kautynėms, o be to, laike kautynių neišvengiamai nukentėtų gyventojai - nutariau pasitraukti į netoli esantį beržyną ir ten laukti tolimesnių įvykių. Apie tai pranešiau Mingailai ir kviečiau jį padaryti tą patį. Tačiau Mingaila išvadino mus bailiais ir pats nesitraukė. Mačiau, kad jis nenori su mumis bendradarbiauti ir iš jo maža ko galima tikėtis.

Kadangi aname krašte neturėjau pažįstamų bei ryšininkų, tai išstačiau svarbesnėse kryptyse žvalgus ir laukėme kas bus toliau. Apie ketvirtą valandą po pietų viena porelė žvalgų atėjo ir pranešė, kad į už mūsų esantį kaimą Taujūnus, atvažiavo nemažas skaičius kariuomenės. Tą papasakojo žmonės, kurie vežė kareivius. Tokiu būdu mums iš dviejų šonų buvo po nemažą skaičių kariuomenės. Kitaip tariant, buvome supami.

Nors buvo ankstyvas popietis, nutariau trauktis į miškus. Nusiimant nuo pozicijos, atėjo dvi mergaitės, kurios grįžo nuo Mingailos ir pranešė tą patį: Taujūnų kaime pribuvo daug kareivių. Apie šį įvykį jos pranešusios Mingailai. Ta proga jos mums pasakė sekantį: „mes sakėme Mingailai, kad apie šį įvykį reikia pranešti partizanams, kurie randasi beržyne"- reiškia mums, tačiau Mingaila uždraudęs sakydamas, „nereikia pranešti. Rokas žino, ką reikia daryti..." Be to, minėtos mergaitės pranešė, kad Mingaila pasitraukė.

Nieko nelaukdamas pasitraukiau. Tą pačią dieną laimingai pasiekiau Kalviasalio, Ignalinos v[alsčius], šilus. Manęs rusai nepersekiojo.

Netrukus sužinojau sekantį: kadangi Mingaila sužinojęs pribuvus daugiau kariuomenės, traukęs Ažvinčių miškų link pro Buiviliškės, tai kareivių buvo pastebėtas ir sekamas. Kareiviai nusekė į Ažvinčių mišką surado būrio stovėjimo vietą. Tarp žvalgybos ir Mingailos būrio įvyko trumpas susišaudymas. Būrys išsibėgiojo

pakrikęs, įvairaus didumo grupelėmis. Mūsiškių buvo vienas sužeistas. Pats Mingaila po keleto dienų apie su 20 vyrų atvyko į tą patį šilą.

Šiame atsitikime įvyko taip, kaip sako senas priežodis: „nekask duobės kitam, pats įpulsi...“ Nors Mingaila norėjo, kad aš būčiau užpultas, uždraudė apie gresiantį pavojų pranešti, tačiau išėjo atvirkščiai: jis pats buvo užpultas ir išblaškytas. Tuo savo elgesiu Mingaila parodė, be to, kiek jam rūpėjo ar kaip jis suprato mūsų bendros kovos tikslą, mūsų uždavinius, mūsų siekimus. Tai yra veiksmas išdavikiškas ir baudžiamas karo įstatymais.

Tą patį buvo galima pasakyti ir apie Karijotą. Jie ir vienas, ir kitas siekė garbės ir norėjo, kad kitiems blogiau sektųsi, manydami tuo būdu surinkti pas save didesnį skaičių partizanų. Reikia pasakyti, kad aš gana sėkmingai išvengdavau susitikimų su priešu, neturėjau nei pergalių, nei aukų, tuo tarpu jiems dažnai tekdavo susidurti. Tokiu būdu jie norėjo, kad ir aš susikaučiau su priešais. Jeigu aš išvengdavau susidūrimų, tai vien tik todėl, kad mūsų buvo skirtingi slapstymosi būdai. Aš išimtinai gyvendavau miškuose, miškus krėsdavo rečiau negu gyvenvietes. Tuo tarpu jie visą laiką stovyklavo gyvenvietėse, ir jiems už tai tekdavo susikauti žymiai dažniau, nes dažnai istrebiteliai bastydavosi per gyventojus.

Atvykęs į šilus Mingaila buvo gerokai nusiminęs. Buvo norėjęs save pasikelti į leitenanto laipsnį, tam reikalui ryšininkės buvo parūpinusios žvaigždutes, tačiau jaujų nesidėjo. Dar jam viena aplinkybė buvo labai nemaloni, tai būtent ta, kad jis buvo gerokai apgautas NKVD agento „Vilko“, kurs, atvykęs iš Vilniaus Apygardos atstovo vardu, buvo Mingailos maloniai sutiktas, pas jį trejetą dienų gyvenęs, drauge stovyklavo, jam patikėjęs Mingaila partizaniškų paslapčių, atidavęs partizanų sąrašus ir kitką. Po šio agento išvykimo jis sužinojęs, kaip lengvai davėsi apmulkinamas, irtas, aišku, negalėjo sudaryti malonumo.

Prasidėję sovietų veiksmai 16 birželio Dūdų kaimo rajone išsiplėtė po visą Švenčionių kraštą, tačiau ypatingai siautė Daugėliškio valsčiuje, kadangi šiame valsčiuje buvo daug partizanų ir, be to, čia dažnai stovyklavo tiek Karijotas, tiek ir Mingaila. Be to, buvo partizanų miškuose ir miškeliuose.

Enkavedistai siuto be perstojo: siautė gyvenvietėse, krėtė miškus, prievarta vertė gyventojus pranešinėti apie partizanus. Siuto dieną ir naktį. Atsirado partizanų tarpe aukų, partizanai pradėjo skirstytis į mažesnius būrelius, pradėjo rengtis slėptuves. Visur buvo pavojinga, visur buvo nesaugu.

Be istrebitelių, kurių kiekviename miestely buvo nuo 40-60 žmonių, įsisteigė dar kariuomenės garnizonai. Jie visi darydavo talkas, bastėsi po visą kraštą, visur landžiojo, viską vertė, kratė. Buvo paskelbta amnestija, į kurią tačiau partizanai žiūrėjo su nepasitikėjimu, laikė ją bolševikų apgaule. Pamažu, praslinkus daug laiko, atsirado vienas kitas, kurs nuėjo registruotis. Tai buvo daugiausia tie, kurie nebuvo būriuose, slapstėsi pavieniui, be ginklo. Vėliau atsirado ir tokių, kurie ėjo ir iš būrių, bet vis nedaugelis.

Kviečiant partizanus registruotis, bolševikai parodė tikrai stebėtinų dalykų. Jie partizanus stačiai su ašaromis maldaudavo eiti iš miško. Sakysime, ateidavo partizanas registruotis, tai pats NKVD viršininkas paduodavo jam kėdę, vaišindavo

papirosais, degtine, elgdavosi kuo maloniausiai, griežčiausiai buvo draudžiama vadinti „banditu", žodžiu, partizanui, kurs nėjo į kariuomenę, priešinosi valdžios įstatymams, kovojo prieš valdžios organus, juos be pasigailėjimo naikino, buvo teikiama daug didesnė pagarba negu tam, kurs, kovodamas už sovietų valdžią, būdamas rusas, kovoje neteko rankų, kojų pasidarė invalidu, prarado sveikatą. Toki bastėsi apdriskę, keikė valdžią, gyveno valkatų gyvenimą, gaudavo į mėnesį 40-50 rublių, už kuriuos jokiu būdu pragyventi negalėjo, nes tuo laiku už pūdą rugių reikėjo mokėti nuo 300 iki 500 rublių. Galų gale kas nežino rusų invalidų, kurie bastosi traukiniuose, stotyse, turgų aikštėse, atimdinėja iš žmonių maisto produktus, vagia, keikiasi. Natūraliai buvo jaučiama, kad tame yra kažkas nenormalu, įtartina. Tikrumoje taip ir buvo. NKVD-istai iš pradžių parodę švelnumo, vėliau vis dėlto „vilkas išlįsdavo iš ėriuko kailio" ir jie pasirodydavo, kuo iš tikrųjų yra. Užsiregistravusius mušdavo, grasindavo išvežimu, reikalaudavo išduoti partizanus, vadus, nusakyti partizanų prisilaikymo vietas, verbavo agentais. Vėliau užsiregistravusieji, kurie nesutikdavo su bolševikų reikalavimais, buvo areštuojami, dingdavo nežinia kur, tačiau tai bolševikai atlikdavo be triukšmo, nežymiai, areštuodavo pavienius, tuo norėjo nesukelti panikos, kad neatbaidytų nuo registravimosi.

Tokiu būdu prasidėjo metodingas naikinimas lietuvių partizanų, lietuvių tautos, naudojant tam reikalui įvairiausias apgaules, smurtą, įvairiausias bjaurias priemones, kurias bolševikai vartoja jau nebe pirmą kartą savo imperialistiniuose tiksluose: tos pačios priemonės buvo vartojamos Gruzijoje, Azerbaidžane, Suomių-Karelijoje, Kazachijoje.

Tačiau lietuvis partizanas nepasidavė ir vengė sunaikinimo, parodydamas daug sumanumo, daug išradingumo, sveikos iniciatyvos. Tik dėka šitų gerų privalumų tesėjo tokioje žiaurioje ir negailestingoje kovoje taip ilgai. Iš tikrųjų verta dėmesio mažutės tautelės kova su tokiu barbarišku, milžinišku priešu tokį ilgą laiką.

Partizanai pirmojo stipraus bolševikų antpuolio buvo gerokai prispausti, sumišę, tačiau tas buvo trumpą laiką ir toliau į besitęsiantį bolševikų siautimą žiūrėjo šaltai ir blaiviai. Netikėjo nei bolševikų gražiems žodžiams, nei pažadams.

Ilgą laiką nebuvo atsitikimo, kad lietuvis partizanas būtų pasidavęs gyvas nelaisvėn: arba kovodavo iki paskutiniųjų, kol būdavo priešo sunaikintas, arba nusižudydavo pats, nenorėdamas sulaukti iš bolševikų pusės kankinimų, norėdamas išvengti išdavysčių. Tik jau žymiai vėliau, 1946 m. atsirado vienas kitas, kurs gyvas pasiduodavo.

Prasidėjus ofenzyvai, reiškia, 1945 m. birželio mėn. 16 [d.], partizanų, mano surinktais duomenimis, pusėje Švenčionių apskrities buvo 388. Tai buvo partizanai iš šių valsčių: Kaltanėnų v[alsčiaus], Ignalinos v[alsčiaus], Daugėliškio v[alsčiaus], Mielagėnų v[alsčiaus], Tverečiaus v[alsčiaus] ir Adutiškio, Dūkšto, Rimšės. Nėra duomenų iš šių valsčių: Švenčionių, Švenčionėlių, Joniškio, Saldutiškio, Pabradės.

Tolimesnieji įvykiai

Kaip minėjau, prasidėjusi ofenzyva gerokai prislėgė partizanus. Partizanai buvo užimti vienu - tai būtent savisauga. Aišku, apie sėkmingesnį organizacinį darbą negalima buvo ką ir galvoti. Nutrūko ryšiai su aukštesnėmis instancijomis. Tuo pačiu

metu smarkiai buvo paliesta ir Apygardos vadovybė Vilniuje. Daug kas buvo areštuota. Tiesa, prieš pat prasidedant ofenzyvai pas mane buvo atvykęs iš Apygardos atstovas, kuriam suteikiau žinių apie padėtį Tigro Rinktinėje. Jo slapyvardę pamiršau: tai buvęs gydytojas, dirbęs Vilniaus Šv. Jokūbo ligoninėje, chirurginiame skyriuje. Susitarėme dėl ryšio. Ir tarp kitko jis pranešė, kad Panevėžio apskrityje yra sukoncentruota apie su 40 sunkvežimių kariuomenės ir kad šiai kariuomenei vadovaująs kažkoks rusų pulkininkas. Mūsų vadovybė mananti, kad ši kariuomenė arba pradės kovą prieš partizanus, ar darys išvežimą į Sibirą žmonių. Iš tikrųjų rusai ir grupavo kariuomenę kovai su partizanais, kuri buvo pradėta birželio mėnesį 16 d. 1945 m.

Dar vieną laišką gavau iš Apygardos, kurį buvo pasirašęs Apygardos sp[audos] ir šv[ietimo] skyriaus viršininkas Saulius. Jis rašė apie areštus, vykstančius Apygardos vadovybėje, apie sunkią padėtį. Laiškas buvo rašytas šriftu ir gautas 1945 m. liepos mėnesį. Po to ryšys su Apygarda nutrūko.

Nežiūrint to, kad partizanai buvo gerokai prispausti, visi gyveno viltimi, nujautimu, kad pasaulyje vis dėlto negali viešpatauti melas, smurtas, kad pasaulis turi suprasti bolševikų klastą, turi sužinoti, kokių tikslų siekia bolševikai - būtent užkariauti ir pavergti visą pasaulį,- ir turi bolševizmą sunaikinti, turi stoti prieš jį į galutinę kovą. Jeigu ne šitos viltys, ne šie lūkesčiai, ne šitoks įsisąmoninimas į padėtį, nežinia kas būtų atsitikę su Lietuvos partizanais. Bolševikai, kaip jau ne kartą minėjau, naikinimo darbo ėmėsi labai metodingai, labai žiauriai. Ne tik žiauriai elgėsi su partizanais - laužydavo kaulus, statydavo ant karštų geležių, kišdavo grūstuvus į žaizdas, bet taip pat žiauriai elgėsi su partizanų šeimomis ir tais, kurie prijautė mūsų sąjūdžiui: kišo į kalėjimus kaltus ir nekaltus, vežė į Sibirą šeimas ir tuos, kurie rėmė partizanus. Tačiau greit partizanai tą pergyveno ir toliau tęsė žūtbūtinę kovą su dar didesniu užsispyrimu pasiryžimu. Toliau nebegąsdino partizanų nei aukos, nei rusų žiaurumas.

Tolimesnė partizanų kova buvo decentralizuota. Buvo kovojama grupelėmis, po du tris, net pavieniui. Veikė taip, kaip kiekvieno manymu buvo patogiau, saugiau, neturėdami specialaus ryšio, tik kartas nuo karto susitikdami tuose pačiuose miškuose, tose pačiose slapstymosi vietose. Aš prisilaikiau miškų, dažnai kilnodavausi iš vieno miško į kitą, dažnai susitikdavau su įvairiomis partizanų grupėmis, vieni kitus rėmėme moraliai.

Karijotas su 10-12 vyrų stovyklavo pas gyventojus, kartais apsistodavo miške. Mingaila surinko iš išsibėgiojusių Ažvinčių miške apie 40 vyrų ir beveik nuolat stovyklavo taip vadinamojoje „Abisinijoje" - Dūdų - Bališkių kaimų rajone. Kadangi tam rajone žmonės buvo labai geri, tikri lietuviai patriotai, tai jis ten ramiai praleido patį smarkiausią rusų antpuolį. Dobilas prisilaikė šiame krašte, dažnai susitikdavome, tardavomės suorganizuoti Tigro Rinktinės vadovybę, bet tuo laiku tą atlikti nebuvo įmanoma, kadangi buvome visi stipriai blaškomi. Vėliau 1945 metais rudeniop pasitraukė į Utenos apskritį. Švyturys prisilaikė Ceikinių valsčiuje.

Lengviau pirmąją ofenzyvą pernešė tie partizanai, kurie buvo didesniuose miškuose. Pirmosios ofenzyvos buvo visiškai mažiau paliesti Antanų miško partizanai - adutiškėnai.

Taip svaidomi iš vienos vietos į kitą, patirdami nuostolius, laukėme žiemos, konkrečiai nežinodami, kur dingsime žiemos metu. Žiema Švenčionių krašto partizanus užtiko toje pačioje padėtyje. Pasiliko nuolatiniai garnizonai, kurie be perstojimo bastėsi, visur ieškojo partizanų. Buvo sunki padėtis.

Kaip praleidome 1945-6 metų žiemą

1945 m. gruodžio mėn. susitikau su p. Dobilo ryšininke, kuri perdavė spaudos ir žinią, kad p. Dobilas suorganizavęs Tigro Rinktinės vadovybę ir kvietė prisidėti ir mane. Su ja susitarėme dėl ryšio ir dėl bendradarbiavimo. Tačiau, kaip minėjau, nors jau buvo prasidėjusi žiema, aš dar nežinojau, kame aš ją praleisiu, nes siautimas nė kiek nemažėjo. Galų gale nutariau praleisti žiemą Daugėliškio valsčiuje Didžiagirio miške, tikrumoje šis miškas nėra didelis, nes teturi apie 3 km pločio ir tiek pat ilgio ir labai enkavedistų įtariamas, tačiau rengiausi visai tyliai praleisti žiemą. Apsigyvenę 12 vyrų išeidavome į miestą maždaug į mėnesį kartą tik maisto reikalu. Niekam nesakėme, kur mes žiemojame, nes kitaip grėsė sunaikinimas. Tokiu būdu ir ryšys nebuvo normalus su Tigro Rinktinės vadovybe. Vėliau p. Dobilas perėmė Vyt[auto] Apygardos vadovavimą, o man buvo numatyta Tigro Rink[tinės] Vado pareigos, bet kadangi, kaip minėjau, tarp mūsų ryšys nebuvo normalus, tai šias pareigas pavedė Karijotui. Karijotas surinkęs apie 30 vyrų nuolat stovyklavo per gyventojus, su dideliu užsispyrimu, atkaklumu ir su dideliais pavojais, rizikuodamas.

Karijotas pradėjo organizuoti Tigro Rinktinę. Tačiau reikia pasakyti, kad kaip jis buvo tinkamas vadovauti 50 ar 100 žmonių, kautis su priešu, taip jis buvo visai blogas organizatorius. Organizacijąjis suprato labai paprastai: surinkti visus partizanus į vieną vienetą, tam vienetui jam pačiam vadovauti ir su šiuo daliniu, nežiūrint koks jis būtų didelis, stovyklauti gyvenvietėse. Pradėjo prievarta partizanus rinkti į būrį. Tačiau ne tik vadovybė šiam jo veiksmui nepritarė, bet ir patys partizanai jautė, kad šitoks organizavimas nelaiduos partizanams saugumo, ir todėl ėjo į bendrą dalinį nenoriai, kiti pasitraukdavo. Aš buvau gavęs iš Karijoto pasiūlymą būti jo organizuojamame daliny būrio vadu. Taip pat Karijotas tarėsi dėl bendradarbiavimo ir su p. Švyturiu. Jis buvo paskirtas spaudos ir švietimo skyriaus viršininku, tačiau Karijotas pareikalavęs, kad Švyturys ateitų ir atsineštų rašomąją mašinėlę, radijo aparatą ir su šiomis priemonėmis stovyklautų gyvenvietėse. Švyturys aiškinęs, kad tas yra surišta su pavojumi netekti rašomosios mašinėlės, radijo aparato ir kitų priemonių; ir iš viso šios pareigos reikalauja pastovios vietos, nes tik tada įmanomas darbas. Kadangi Karijotas nuo savo sprendimo neatsisakė, tai Švyturys nesutiko dalyvauti jo organizuojamame štabe.

Aš panašiam „organizavimui" irgi buvau priešingas, nes mačiau, kad mažesnėmis grupėmis išvengiama daugiau aukų ir nuo siūlomos būrio vado vietos atsisakiau.

Mingailos ir Karijoto santykiai nebuvo draugiški iš anksčiau, todėl ar jie tarėsi dėl bendradarbiavimo, ar ne - tikrų davinių neturiu, tačiau manau, kad nesitarė, nes Mingaila laikė save aukštesniu vadu negu Karijotas.

Mingaila stovyklavo ramiose vietose, neturėdami kur dingti partizanai priėjo prisidėdavo ir jo būrys buvo pasiekęs apie 60 vyrų. Buvo priėjo laikinai prisidėjęs

Juodalksnis su 10-15 vyrų iš Rimšės ir Dūkšto ir Erškėtis su tiek pat zarasiškių. Tačiau būry buvo gerokai pašlijusi drausmė, žemesnieji pareigūnai girtuokliavo, nelabai klausė Mingailos įsakymų Ir taip 1946 m. sausio mėnesį 22 dieną Saldutiškio valsčiuje], Prūsijos kaime buvo užpultas ir išblaškytas. Žuvo 24 partizanai ir pats Mingaila sužeistas vos paspruko. Greit buvo sugautas Rimšės valsčiuje Juršės vnk. enkavedistų. Išgydė enkavedistai ir pradėjo tardyti. Išdavė labai daug gerų žmonių, ryšininkus, tuos, pas kuriuos stovyklavo. Po to buvo nuteistas 25 m. kalėti.

Išblaškyti partizanai ir neturėdami prieglaudos vieni užsiregistravo, kiti žuvo. Brangia kaina buvo įrodyta, kad būriai nustojo savo reikšmės. Toliau galima sėkmingai kovoti tik mažesnėmis grupelėmis.

P. Švyturys palaikė ryšį su Apygardos vadovybe, išleido apie 4 numerių „Rytų Lietuvos". Jis ir toliau ėjo sp[audos] ir švietimo skyriaus viršininko pareigas.

Tokiu būdu Tigro Rinktinė nebuvo gerai suorganizuota, partizanai į vieną vienetą sujungti nebuvo. Jokių įsakymų, jokių instrukcijų, jokių nurodymų nebuvo duota. Grupių vadai ir partizanai darė kaip išmanė. Bendros linijos nebuvo. Tokia padėtis nebuvo normali, partizanai dažnai darė ne taip, kaip reikia daryti, kiti pradėjo sauvaliauti. Galų gale pats Karijotas labai žiauriai elgėsi ne tik su partizanais, bet ypač su gyventojais. Mušdavo dažniausiai be reikalo, dėl ko visuomenėje kilo nepasitenkinimas, atsirado išdavikų. Gyventojai pradėjo skųstis.

Matydamas, kokią blogą įtaką daro Karijoto elgesys į gyventojus, ir suprasdamas, kad prievarta varymas partizanų į būrį taip pat neveda į gera, nes nesenas patyrimas su Mingaila visų vaizduotėje buvo gyvas atsiminimas,

[be parašo]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 103,1. 1-13. Originalas. Rankraštis.

Nr. 4.

parašiau platų laišką Apygardos vadovybei ir rekomendavau atsiųsti savo atstovą, kurs vietoje ištirtų reikalą. Taip ir buvo padaryta. Buvo atsiųstas a. a. p. Artojas, organizacinio skyriaus viršininkas. Matomai ir jis atrado Karijoto veiklą neteisinga ir davė nurodymus, kaip reikėtų organizuoti Rinktinę. Tačiau šis puikus vyras ir geras organizatorius buvo Karijoto išvadintas... komunistu... ir net nepalydėtas vienas grįžo į Apygardą. Norėjęs susitikti su manimi, tačiau Karijotas atsisakęs padėti mane surasti.

Vėliau, 1945 m. birželio mėn. pradžioje, susitikome su Karijotu Antanų miške. Karijoto ir visų partizanų akivaizdoje iškritikavau Karijoto veiklą tiek gyventojų tiek organizacijos atžvilgiu. Pasakiau, kad Karijotas neturi jokios teisės partizanus visus surinkti į vieną būrį, kadangi tam vadovybė nepritaria. Po to partizanai į būrį nėjo, kadangi miške buvo saugiau. Jo būrys nuolat mažėjo ir galų gale liko tik šešiuose. 1946 m. spalių mėn. 10 d. bestovyklaujantį Tverečiaus valsčiuje, Astraviškių km. užtiko enkavedistai ir žuvo.

Kalbant apie Karijotą reikia pasakyti sekantį: Karijotas buvo mažo išsilavinimo, nes baigęs tik pradžios mokyklą. Lietuvai atėjus į Švenčionių kraštą buvo

stojęs į Vilniaus miesto policiją ir pasitiko lietuvius, ateinančius į Vilnių. Tai buvo didelis patriotas, neapkentė visų Lietuvos priešų, drąsus, atkaklus, sumanus ir kietas kovoje. Kaip minėjau, buvo tinkamas vadovauti kautynėse, vadovauti tam tikram daliniui. Jo taktika rėmėsi tuo, kad puldavo priešą iš visų pusių, pats mesdavosi į kovą pirmas ir pavyzdžiu traukdavo kitus partizanus į kovą. Turėjo daug puikių laimėjimų, sunaikino daug priešų ir buvo priešo labai persekiojamas. Žodžiu, tai buvo tikras karys pasiryžėlis.

Prie to reikia pažymėti, kad buvo didelis garbėtroška, nenorėjo nieko pripažinti ant savęs viršininku, jausdamas kitų pranašumą, nenorėjo su jais turėti nieko bendro. Nuo savo sumanymo neatsisakydavo, o reikia pasakyti, kad jie ne visada buvo teisingi, ypač kas liečia organizacinius reikalus. Dažnai keisdavo savo nuomonę. Jeigu su juo bendradarbiauti, tai reiškia reikėjo būti jo įrankiu, neturėti jokios savo nuomonės ir pasiduoti įvairioms jo užgaidoms. Todėl dėl šių jo savybių nebuvo įmanomas su juo joks bendradarbiavimas.

Stovyklauti gyvenvietėse turėjo didelį patyrimą, nes nuolat stovyklaudamas gyvenvietėse įgudo. Čia jis parodė didelį užsispyrimą, pasiryžimą ir sumanumą.

Nežiūrint kai kurių netikslumų, vis dėlto reikia pripažinti, kad buvo didelis kovotojas už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę ir ant jos aukuro paaukojęs savo brangiausią turtą - gyvybę. Už ką mūsų tauta tokius savo sūnus turi paminėti tik geru.

Mingaila ir kiti grupių vadai

Mingaila neturėjo nei Karijoto drąsumo, nei sumanumo, nei kietumo. Garbės troško gerokai ir Mingaila. Bendradarbiauti taip pat sutiko tik sąlyga, jeigu kiti jo įsakymų klausys. Priešingai, Mingailai nebuvo svetimi išdavikiški veiksmai kitų vadų atžvilgiu. To Karijotas niekuomet nepadarytų. Taip pat Mingaila neturėjo Karijoto sumanumo vadovauti kautynėse. Pakliuvęs enkavedistams, be atodairos išdavinėjo savo bendradarbius, tuo manydamas įsigyti enkavedistų malonę... Bet enkavedistai išnaudojo ir nuteisė 25 metams.

Juodalksnis Garla, kilęs [iš] Švenčionių apsk[rities], Daugėliškio v[alsčiaus], Seniškio km., tarnavęs lenkų kariuomenėj e, vėliau savisaugos daliniuose psk. laipsny. Pirma jis turėjo ryšį su Tigro Rinktinės vadu Bitinėliu, bet tam pakliuvus enkavedistams ryšys nutrūko. Atrodo, buvo susitarę bendradarbiauti. Jis visą laiką vadovavo Dūkšto ir Rimšės valsčiaus partizanams. Turėjo apie 20 vyrų. 1947 m. balandžio mėn. 13 d. sužeistas pateko rusams. Išdavęs kai kuriuos bendradarbius, kankinamas vedė rusus į bunkerį, tačiau stengėsi pratraukti kuo ilgiausią laiką, kad tuo tarpu sužinotų partizanai, jog jis gyvas jiems patekęs, vedė iš pradžių ne į tą bunkerį, kuriame gyvenęs, o į kitą. Tačiau rusai suprato, kad čia yra ne tas bunkeris, nes jame buvo žymės, kad partizanų gyventa seniai, vertė vesti į tą, iš kurio jis buvo išėjęs prieš patekimą rusams. Tokiu būdu 15 balandžio atvedė ten, kur pats gyveno, ir laike kautynių žuvo du partizanai ir vienas buvo sužeistas. Iš dalies kaltas vienas partizanas, kurs pabėgo gyvas, bet negrįžo į bunkerį ir nepranešė, kad Juodalksnis patekęs gyvas. Tai buvo partizanas Kirvis, dabar jau žuvęs. Su Juodalksniu buvo dar vienas partizanas Eglaitis, kurs žuvęs. Šiaip buvęs geras vyras, mielai bendradarbiavęs.

Oželis - parašiutistas. atvykęs su žvalgybiniu būriu iš Labanoro miško 1945 m. pradžioje į Antanų miškus. Antanų miške surinkęs išblaškytus Adutiškio partizanus, vadovavo jiems iki 1945 m. balandžio mėnesio pabaigos. Buvo drausmingas ir gerai tvarkė būrį. Vėliau atsirado tarp jo ir partizanų nesutarimų, ir jis buvo priverstas pasitraukti. Vėliau pasidarė dokumentus ir vertėsi prekyba Vilniaus mieste, kur ir buvo sugautas.

Karužis.

Oželio vietą užėmė Karužis, iš senosios Lietuvos, tarnavęs kariuomenėje liktiniu puskarininkiu. Buvo surinkęs Antanų miške apie 60 vyrų. Partizanų tinkamai nesugebėjo suvaldyti. Vėliau savo žmonos tėviškėje buvo suimtas bolševikų, 1945 m.vasarą.

Svajūnas.

Karužio vietoje liko Svajūnas, ukmergiškis, iš Ukmergės apskrities perėjęs į šį kraštą su Karijotu kaip Žaliojo Velnio ryšininkas. Jis pirmosios bolševikų okupacijos metu buvo Vilniaus karo Mokykloje. Baigęs keletą gimnazijos klasių. Silpnai partizanams vadovavo. Iš viso tiko spaudos darbui, rašydavo straipsnelius, eiles. Žuvo 1946 m. rudenį Antanų miške.

Raudonųjų siautimas

Karo metu su vokiečiais bolševikai į kovą su partizanais mažai skyrė jėgų. Nežiūrint, kad gerokai jie nuo partizanų veiksmų kentėjo, buvo kantrūs. Partizanai ne tik naikino komunistinį aktyvą, gyvąją jėgą- istrebitelius ir miliciją, bet smarkiai trukdė ir ekonomiškai. Pavyzdžiui, žmonės surašinėjant žemę, galvijus rašė netikrus duomenis, mažindami iki pusės ar net trečdalio. Bijodami partizanų, tarnautojai negalėjo nei tikrinti, nei atlikti pareigas kruopščiai. Mažiau valkiodavosi visokiausių agentų, kurie nuolat čiulpia iš žmonių turtą. Taip pat miškai, kuriuose buvo partizanai, nebuvo kertami, nes administracija bijojo eiti į miškus ir šį reikalą tvarkyti.

1945 m. gegužės mėn. 9 d. baigėsi karas su vokiečiais. Vokiečiai kapituliavo ir rusų armija pasiliko be veiksmų, nes tik mažą dalį savo armijos skyrė karui prieš Japoniją. Suprantama, partizanai po Vokietijos kapituliacijos laukė, kad rusai smarkiausiu būdu puls partizanus, skirdami tam reikalui dideles jėgas, kadangi, kaip minėjau, visa armija liko beveik be veiksmų. Tačiau rusai tik baigę karą su vokiečiais nepuolė staiga partizanų. Matomai jie tvarkėsi, rinko žinias apie partizanus ir tik birželio mėn. 16 d. pradėjo ofenzyvą prieš Lietuvos partizanus. Rusai nemetė į šią kovą tokių jėgų, kaip kas iš komunistų sakė, kad „prie kiekvieno krūmo būsią enkavedistas", tačiau šiam reikalui skyrė tokias jėgas, kurių jie manė pilnai užteksią, kad sunaikinti partizanus jei ne iš karto, tai per trumpiausią laiką. Reikia manyti, kad jie šiam reikalui būtų negailėję skirti ir pačių didžiausių jėgų, tačiau nenorėję parodyti, kad vieną karą baigus fronte su vokiečiais, atsirado naujas frontas krašto viduryje. Be to, jie daug ko tikėjosi iš amnestijos. Jie manė, kad kai partizanai bus pakankamai prispausti, turės aukų, o kadangi svarbiausias vokiečių frontas jau nurimęs ir karo daugiau nebėra ir nenumatomas artimiausioje ateity, tai partizanams amnestija bus vienintele išeitimi, vieninteliu išsigelbėjimu, kuo partizanai geriausiai ir pasinaudos, nes amnestijos įstatymas toks palankus, toks nekaltas. Tokiu būdu jie

tikėjosi, kad Lietuvos partizanų pasipriešinimas bus palaužtas per trumpą laiką. Tačiau išėjo ne taip, kaip skaičiavo bolševikai. Tiesa, partizanai buvo prispausti, turėjo aukų, kiti pasinaudojo amnestijos įstatymu ir nuėjo registruotis, tačiau dauguma nesitraukė ir tęsė ginkluotą kovą toliau, tvirtai tikėdami, kad turi kilti trečias pasaulinis karas, kad turi būti sunaikintas komunizmas, kad turi išsivaduoti pavergtos tautos, o jų tarpe ir Lietuva. Ir nors bolševikai skaičiavo šią kovą baigti trumpiausiu laiku, ši kova užsitęsė ir tęsiasi ir dabar ir bus tęsiama tada, kai visas demokratinis pasaulis stos galutinėn kovon su komunizmu, o šiai kovai jau yra daromi patys paskutinieji pasiruošimai.

Bolševikai kovoje su Lietuvos partizanais parodė didžiausią savo nekultūringumą, stoką paprasčiausio žmoniškumo. Šioje kovoje komunistai parodė tikrąjį savo veidą, parodė tikrąją žmonijos naikinimo programą kurią nustatė Leninas, o įgyvendina Stalinas. Tai žmonijos, kultūros, turto naikinimo programa.

Pirmiausia bolševikai puolė miškus, kadangi dauguma Lietuvos partizanų koncentravosi miškuose. Į miškus buvo mestos gana stambios jėgos taip, kad rusų būdavo pakankamai ir miške, ir stipriai apsupdavo pamiškes. Tokių akcijų metu partizanai atsidurdavo pavojingoje būklėje, turėdavo su priešu susidūrimų, laike kurių būdavo ir vienoje, ir kitoje pusėje didesnių ar mažesnių nuostolių. Stambesnio valymo veiksmai būdavo labai dažni, tačiau bolševikai siautė be perstojimo: dieną naktį siautė pamiškėse, apylinkėse, tuo būdu blokuodami partizanus ir neleisdami apsirūpinti maistu, trukdydami ryšius. Ypač tas buvo partizanams nemalonu, kad buvo birželio, liepos mėnesiai, pačios trumpiausios vasaros naktys.

Kadangi Švenčionių krašte šalia partizanų, gyvenančių miškuose, žymi dalis partizanų stovyklavo gyvenvietėse, būtent Karijotas ir Mingaila su savo būriais, tai rusai pradėjo siautimą ir gyvenvietėse. Šiose akcijose dalyvaudavo taip pat stambios jėgos, nes užimdavo plačius barus ir tokiu būdu krėtė trobas, kluonus ir kitas įtartinas vietas. Su nemažėjančiu smarkumu bolševikai siautė iki 1945 m. vėlyvo rudens. Žiemai valsčiuose pasiliko šalia 40-60 istrebitelių po 25-40 enkavedistų garnizonai. Daugėliškyje į garnizoną įėjo apie 100-120 kareivių. Šios jėgos darydavo talkas, joms vadovaudavo aukštesni rusų karininkai, dalyvavę kare ir pasižymėjo sumanumu bei narsumu. Šios enkavedistų dalys yra labai gerai ginkluotos, turi gerą maistą pritaikintus judriems veiksmams drabužius. Šie daliniai buvo sudaryti daugiausia iš komunistų, patikimų partijai, labai žiaurūs, pasižymėję kare, gerai patyrę. Jų teisės yra labai plačios: jų veiksmai nevaržomi ne tik partizanų atžvilgiu, bet ir gyventojų. Jie kiekvienas gali užmušti žmogų ir tai nebus prieš nieką atsakomingas. Tokių pavyzdžių yra labai daug. Ir tikrai šie daliniai sauvaliavo kaip išmanė.

Bolševikai, matydami, kad kova su partizanais užsitęsė ir nėra tokia lengva kaip jie buvo manę, pasidarė dar žiauresni. Pradėjo prievartauti gyventojus. Vežė į Sibirą likvidavo ūkius, prievarta vertė gyventojus pranešinėti apie partizanų prisilaikymo vietas. Prievartavo taip pat užsiregistravusius partizanus, kuriuos vertė būti agentais ir vertė išdavinėti partizanus, gyventojus, kurie palaiko partizaninį judėjimą. Kai kurie iš jų buvo siunčiami atgal pas partizanus, su uždaviniu išdavinėti apie partizanų veiklą slapstymosi vietas, sunaikinti vietoje partizanų vadus.

Stipriausias siautimas buvo ten, kur buvo tirščiausia partizanų. Rečiau siuto didesniuose miškuose.

Dauguma partizanų pradėjo ieškoti saugesnių vietų, darė žemėse slaptus bunkerius, kiti traukė į didesnius miškus.

Partizanai atkakliai kovojo. Nei vienas partizanas gyvas nepasiduodavo, nes pasidavusių laukė žiaurus kankinimas su tikslu išgauti žinių apie savo draugus, apie gyventojus ryšininkus. Tik 1946 m. rudeniop atsirado vienas kitas, kurie pasidavė gyvi: Alksnis — tverečėnas, Kerštas - Ignalinos valsčiaus.

1946 m. pavasarį su grupe partizanų patraukiau į Antanų mišką su tikslu tame miške pasilikti ilgesnį laiką, kadangi Daugėliškio valsčiuje vyko didelis persekiojimas, spaudimas. Šiame miške buvo vietinių partizanų ir mums atvykus susidarė nemaža grupė apie 75 žmonių. Vietiniai partizanai savo tarpe nelabai sutikdavo, bardavosi už niekniekius, dažnai skirstydavosi į mažesnes grupeles. Man atvykus susiskirstėme į dvi dalis: mano grupė apie 50 žmonių ir Svajūno grupė apie 20-25 žmonių. Su šia grupe glaudžiai bendradarbiavome, nuolat palaikėme ryšį, tardavomės dėl ekspedicijų.

Čia gyvenome gana atsargiai. Vengėme bereikalingo šifravimosi, drausmingai. Tačiau bolševikai suuodė apie mus ir 1949[428] m. rugpjūčio mėn. 9 d. prasidėjo ofenzyva prie Antanų miško. Tą žuvo[429] mūsų vienas partizanas - Erelis.

Valymo veiksmuose dalyvavo stambios rusų jėgos, be to, lėto skridimo žvalgybiniai lėktuvai. Miškas buvo apsuptas ir krečiamas keletą dienų, tačiau laike to valymo daugiau aukų neturėjome. 1946 m. rugpjūčio mėn. 11 d. turėjome susitikimą su bolševikais. Mes nuostolių neturėjome. Rusų buvo keturi užmušti ir vienas sužeistas.

Nuo to laiko rusai dažnai krėtė Antanų mišką, svarbią partizanų susibūrimo vietą. Be to, iš sugautų partizanų patyrė, kad čia partizanai yra organizuojami, yra vadovybė. Dėl šios aplinkybės rusai dar labiau pradėjo siusti.

Aš jau anksčiau įdomavausi didžiaisiais Baltgudijos miškais - Pleterių. Tam reikalui 1946 m. pavasarį — gegužės mėnesį buvau nuvykęs apsižvalgyti. Atrodė, kad minėtuose miškuose reikalui esant galima apsigyventi. Prasidėjus smarkiam siautimui Antanų miške - pasitraukiau į Pleterių miškus. Tai buvo 1946 m. rugpjūčio mėnesį. Su Antanų miško partizanais dažnai susitikdavome, laikydavome ryšį. Antanų miško partizanai kovoje su bolševikais patyrė žymių nuostolių tačiau parodė didelį užsispyrimą ir narsumą. Dažnai susitikdami su bolševikais padarė jiems taip pat žymių nuostolių. Jie su nemažėjančiu atkaklumu kovoja ir dabar.

Priežastys, dėl kuriu ilgai nebuvo suorganizuota Tigro Rinktinės vadovybė

Tigro rinktinės vadovybė geriausiai buvo suorganizuota Labanoro miškuose ir veikė visai gerai. Kaip minėjau, buvo vedama kronika, leidžiamas laikraštėlis „Rytų Lietuva" ir įvairūs atsišaukimai. Apskritai buvo tvarkomasi neblogai.

[428] Dokumente rašant padaryta klaida, turėtų būti 1946 m.

[429] Taip dokumente.

Tigro rinktinės dokumentai. 1948 m. gruodžio mėn. - 1951 m.

1945 m. kovo mėn. 11 d. po kautynių šiaurinėje Labanoro miško dalyje Rinktinės Štabas apleido Labanoro miškus. Nuo to laiko pradėjo silpnėti ir štabas, ir jo veikla. Tiesa, dar buvo išleista 4 numeriai laikraštėlio „Rytų Lietuva" ir įvairių atsišaukimų. Galutinai Rinktinės štabas iširo 1945 m. birželio mėn. 2 d. po kautynių, kurias turėjo štabo būrys Nevaišių km. su enkavedistais. Po šių kautynių štabas savo veiklą pertraukė.

Vėliau prasidėjęs bolševikų siautimas ir prie geriausių norų neleido užsiimti bet kokiu organizavimusi, juo labiau suorganizuoti štabą ir atnaujinti veiklą. Tiktų pačių metų rudeniop, praėjus pirmajai bolševikų antpuolio audrai, p. Dobilas, pasitraukęs iš Švenčionių krašto (Utenos apskr[itin]), suorganizavo Tigro Rinktinės vadovybę. Truputį vėliau jis perėmė Vyt[auto] Apygardos vadovavimą, o man buvo skiriamos Tigro Rinktinės vado pareigos. Tačiau aš ir prie geriausių norų šito atlikti negalėjau, nes buvau priverstas lindėti kuo tyliausiai, negalėjau judėti ir atlikti bet kokių organizacinių reikalų. Mūsų sutartas ryšys nutrūko ir tai ne vien dėl mano kaltės. Ryšys ta linija kiek vėliau nutrūkęs berods dėl pačios ryšininkės Žibutės kaltės.

Apygardos vadas, ilgesnį laiką nesurasdamas manęs, Rinktinę organizuoti pavedė Karijotui. Kiek man yra žinoma, Karijotas šių pareigų prašęs pats ir tuo tikslu Apygardos vadui rašęs laišką. Tačiau kaip žinoma, Karijotui suorganizuoti Rinktinę nepasisekė dėl jo savotiško supratimo apie organizavimą. Ir po p. Artojo asmeniško pranešimo Apygardos vadui apie padėtį Tigro Rinktinėje aš buvau paskirtas Tigro Rinktinės vadu ir man buvo pasiųstas paskyrimo raštas ir instrukcijos bei įsakymai, liečiantieji organizacinius reikalus. Tai buvo 1946 m. rudeniop.

Tuo laiku aš tiesioginio ryšio su Apygardos vadovybe neturėjau. Minėti dokumentai man buvo siunčiami per p. Švyturį. Nežiūrint, kad aš su p. Švyturiu ryšį turėjau ir mes vienu laiku geriau, kitu laiku blogiau susirišdavome, tačiau aš tų dokumentų negavau, nors jų nuolat prašiau. Be to, su p. Švyturiu retkarčiais susitikdavo žmonės iš mano grupės ir per juos prašiau, kad man prisiųstų minėtus dokumentus. Švyturys sakęs, kad jis bijojęs siųsti mažai patikimu ryšiu svarbius dokumentus ir norėjęs susitikti ir įduoti man asmeniškai, tačiau tas buvo nelengva padaryti, nes p. Švyturys gyveno slėptuvėse ir nelengva jį buvo surasti, juo labiau kad tą trukdė tame krašte nemažas siautimas. Buvau dėl tokio susitikimo susitaręs, nuvykęs į aną kraštą, tačiau grįžau nesusitikęs, nes prasidėjo siautimas ir aš turėjau grįžti atgal, tuo pačiu Švyturys nesirengė eiti į susitikimą. Galų gale aš Švyturį kviečiau pas mane persikelti gyventi ir bendradarbiauti organizuojant Tigro rinktinės vadovybę. Be to, jis buvo paskirtas ir Apygardos vado sp[audos] ir šv[ietimo] skyriaus viršininku ir šias pareigas ėjo. Pagaliau 1948 m. rugsėjo mėnesį jis persikėlė pas mane gyventi ir įteikė man paskyrimo raštus ir instrukcijas, liečiančias organizacinius reikalus. 1948 m. rugsėjo mėn. 5 d. pradėjau eiti Tigro Rinktinės vado pareigas antrą kartą. Pirmą kartą šiai Rinktinei vadovavau 1945 m. nuo vasario mėnesio maždaug 10-15 dienos iki tų pačių metų kovo mėn. maždaug 5 d. Reiškia, viso apie 20 dienų. 1945 m. kovo mėn. 5 d. Rinktinės pareigas buvau perdavęs Seniui.

Ir geriausi norai būtų davę blogus rezultatus norint suorganizuoti Rinktinės vadovybę prie Mingailos ir Karijoto. Šie du vyrai nebūtų pripažinę savo vadu nei manęs, nei kurio kito. Daugkartinės mano pastangos su jais bendradarbiauti nueidavo niekais. Taip pat nenorėjo turėti ryšį. Be to, jiedu nesutiko ir

[be parašo]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 104,1. 1-13. Originalas. Rankraštis.

Nr. 5.

ir tarp savęs. Partizanų tarpe varė nedraugišką propagandą mano atžvilgiu ir net rašė prasimanytus raštus Apygardos vadovybei, prie to versdamas partizanus pasirašyti jo išgalvotus, nebūtus dalykus. Tą vėliau papasakojo pasirašiusieji partizanai.

Apskritai ir Mingaila, ir Karijotas laikė mane atėjūnu, svetimuoju ir nekentė to, kad vis dėlto aš turėjau nemažą įtaką į partizanus. Jie galvojo, kad jeigu ne aš, tai visi partizanai būtųjų valdžioje, jie turėtų didelius būrius. Čia jų pasireiškė grynai garbėtroškos jausmas, kuris nustelbė visa kita. Jie to siekė, nevengdami pažeminti mane ne tik partizanų, bet ir visuomenės akyse.

Viso to akivaizdoje apsiribojau, kad stengiausi laikyti ryšį su partizanais, kurie prisilaiko miškų, su jais dažnai susitikdavau, stengiausi duoti nurodymus, stengiausi palaikyti drausmę, duodavau praktiškų pamokymų. Vėliau pasiskirstėme rajonais, sutvarkėme ryšius, įvairiais klausimais esu išleidęs keletą įsakymų, skyriau grupių vadais. To pasėkoje visi partizanai, kurie slapstėsi miškuose, laikė mane savo vadu ir varomi į būrius atsisakydavo, esą „aš priklausau Rokui...“ Vis dėlto miškuose besislapstančių partizanų buvo dauguma, žymiai daugiau negu būriuose. Ir šiandien dar partizanauja tik tie, kurie prisilaikė miškų. Iš partizanų, buvusių būriuose, šiandien beveik nėra nė vieno. Tas galima paaiškinti tuo, kad partizanas, kurs gyveno miškuose, yra pratęs daugiau prie savistovumo, jam dažniau prisieidavo įvairias saugumo problemas spręsti savarankiškai, mažesnės grupelės sudėty. Tokiu būdu patekęs ir sunkiausiose aplinkybėse randa išeitį, nenusimena. Be to, pripratęs prie vargo ir nepatogumo. Kitas reikalas su tais, kurie visą laiką buvo būriuose. Jie pripratę, kad juos valdo vienas vadas. Jam nerūpi galvoti apie savo saugumą. Tačiau toks partizanas išblaškytas, ypač žiemos metu, neturi supratimo, kaip toliau išsilaikyti, ir jam belieka arba registruotis, arba žūti. Taip ir buvo, pavyzdžiui], su Mingailos būriu: kurie nežuvo kautynėse, tie užsiregistravo, o kurie nesiregistravo, buvo lengvai sunaikinti bolševikų.

Žymieji partizanai

Su kokiu atkaklumu kovoja Lietuvos partizanai su priešu, matome iš šių pavyzdžių: 1945 m. part[izanas] Žirgelis, sužeistas Juodiškės km., dar turėjo pakankamai jėgų nuo sužeidimo vietos pasitraukti į netoli esantį bulvių lauką. Matydamas, kad žaizda yra nepagydoma ir nenorėdamas gyvas patekti rusams, nusišovė iš kulkosvaidžio.

1945 m. liepos mėn. laike ofenzyvos Daugėliškio valsčiuje, Didžiagirio miš-

ke, buvo sunkiai į petį sužeistas labai geras kulkosvaidininkas Siaubas. Kadangi rusai labai persekiojo ir matydamas pavojų patekti gyvam į rusų rankas nusišovė.

1945 m. rudeniop trys partizanai Paukštė, Juodvarnis ir Ridikis buvo pasislėpę Venclovi̇škės kaime pas Paukštę Kazimierą, taip pat partizaną. Minėtas Paukštė Kazimieras nuėjo, užsiregistravo ir išdavė minėtus tris partizanus. Atvykę enkavedistai reikalavo, kad minėti partizanai pasiduotų. Tačiau minėti partizanai pradėjo atsišaudyti. Tada enkavedistai padegė kluoną. Visi trys partizanai žuvo ugnyje. Manoma, kad pirma nusišovė, o tik paskui sudegė.

1946 m. rugpjūčio mėn. 9 d. Antanų miške buvo sunkiai sužeistas partizanas Erelis. Jis per naktį buvo gyvas ir nakties metu prie jo rusai prieiti nedrįso. Kai išaušus rytui enkavedistai bandė prie jo prieiti, jis nušovęs vieną rusą. Po to buvo rusų nušautas.

1945 m. lapkričio mėn. buvo sunkiai sužeistas p. Birželis į kojas. Tačiau tol šaudė rusus, kol buvo kliudytas į galvą.

1946 m. rugpjūčio mėn. adutiškėnas Karvelis, užtiktas enkavedistų, vienname kluone nusižudė.

1945 m. partizanas Debesys buvo pasidaręs dokumentus ir kurį laiką gyveno Jašiūnų miestely, tačiau buvo sugautas ir vežamas į Ignalinos valsčių. Kada kely susitiko sunkvežimis, kuriuo minėtas partizanas buvo vežamas, kitą mašiną, tai part[izanas] Debesys šoko iš sunkvežimio po sutiktos mašinos ratais. Nesuspėjo sulaikyti ir jį saugoję enkavedistai. Debesys buvo užmuštas vietoje mašinos.

1948 m. žiemą buvo sugautas adutiškėnas part[izanas] Briedis. Jis buvo sunkiai sužeistas. Enkavedistai reikalavo išduoti bunkerį, ryšininkus ir kitką. Tačiau minėtas partizanas tai padaryti atsisakė. Tada enkavedistai pradėjo į žaizdas kaišioti grūstuvą. Nepadėjo ir ši priemonė. Tada statė ant karštų geležų ir pradėjo laužyti kaulus. Tačiau minėtas partizanas neišdavė nei draugų, nei kitų ir mirė kankinio mirtimi.

1948 m. kovo mėn. 15 d. buvo užtikti bunkery netoli Švenčionių 4 partizanai: Bakutis, Lakūnas, Kazokas ir Jurgis. Enkavedistai reikalavo pasiduoti. Tačiau partizanai kai į landą lindo - tai nušovė enkavedistų leitenantą ir dar vieną sužeidė. Tada buvo granatos mėtomos į bunkerį, tačiau jos nieko negelbėjo, nes partizanų nesiekė. Tada rusai atvežė statinę benzino, apipylė ir padegė. Taip žiauriausiose kančiose mirė šie keturi partizanai.

1947 m. rudenį gyvas pateko rusams.[430] Rusai pradėjo tardyti ir kankinti. Bijodamas, kad išduosiąs draugus ir gerus žmones, kameroje iš drabužių nusivijo virvę ir pasikorė. Bolševikai neišgavo jokių žinių.

Tokių pavyzdžių būtų galima priskaityti žymiai daugiau, kur partizanai parodė tikrai didelį karžygiškumą. Tokius partizanus minės ir minės su pasididžiavimu

[430] Dokumente praleistas vardas.

ne tik jų broliai partizanai, bet ir visuomenė. Karta kartai perduos apie tuos pasiryžėlius, didelius patriotus, kurie sutiko verčiau p[atys][431] numirti, negu išduoti draugus ar tuos, kurie juos rėmė. Garbė didvyriams!

Tigro Rinktinės archyvo likimas

Kaip minėjau, Labanoro miškuose Rinktinės štabe buvo vedama kronika, leidžiami įsakymai, instrukcijos. Visa tai buvo renkama ir dedama į archyvą. Be to, p. Gaidukas buvo atsivežęs buvusio Rinktinės vado Bitinėlio archyvą. Visas šis archyvas buvo laikomas slėptuvėje. Kai mes pasitraukėme iš Labanoro miškų, tai archyvo nepasiėmėme, kadangi jis buvo gerai paslėptas. Buvo manyta j į pasiimti ir perkelti į kitą vietą vėliau. Tačiau 1945 m. vasarą nuvykęs p. Švyturys į Labanoro miškus ir norėdamas pervežti archyvą į kitą vietą jo slėptuvėje nerado. Pradėjo rinkti žinias apie archyvo žuvimo priežastis. Pasirodo, kad žmonės, kurie padėjo daryti šią slėptuvę su kitais partizanais, atidarė šią slėptuvę ir matomai ieškojo kažko sau įdomaus.

Tada archyvo nepaėmę. Vėliau vienas iš tų partizanų nuėjo registruotis ir, matomai norėdamas įsigerinti bolševikams, nunešė archyvą ir perdavė Saldutiškio enkavedistams. Vėliau šis archyvas buvo perduotas Saldutiškio NKVD. Jį perdavė vieno partizano brolis. Smulkesnių žinių tuo reikalu nėra. [...][432]

Taip ši vertinga medžiaga dingo visa.

Bolševiku žiaurumai,
parodyti kovoje su Lietuvos partizanais

Bolševikai, kovodami su lietuviais partizanais, tikrai parodė didelį barbariškumą, pasirodė su visu viduramžių žiaurumu. Visa, ką galima išgalvoti kankinimui žmogaus, visa jie panaudojo, visa išrado, pritaikė. Tačiau lietuvis partizanas neišsigando barbariško ruso ir tęsė kovą su tuo pačiu pasiryžimu, su kuriuo ją pradėjo.

1945 m. žiemą buvo sugautas Tigro Rinktinės vadas Bitinėlis. Jam buvo surištos spygliuota viela rankos ir kojos ir, nežiūrint, kad buvo didelis žiemos šaltis, visą naktį pragulėjo lauke ant [snie][433] go prie NKVD būstinės.

Yra atsitikimų, kad sugavę partizaną rišdavo prie arklio arba prie vežimo ienos ir tokiu būdu gabendavo į kalėjimą. Dažnai radę slėptuvėje besislapstantį partizaną ne šaudavo ar neimdavo gyvo, bet pamažu subadydavo durtuvais. Tokių žiaurių atsitikimų yra buvę nemaža.

Antanų miške yra partizanų bendri kapai. Juose yra palaidoti apie 28 partizanai. Tie kapai, ypač vasaros metu, yra papuošiami gėlėmis, yra pastatyti kryžiai. Tačiau jau daug kartų partizanai atrado kryžius išvartytus, gėles išdraskytas. Apskritai rusai niekur nepraeis pro partizanų kapą jo neišdraskę. Panašios žinios ateina ir iš kitų Lietuvos vietų.

[431] Sunykęs tekstas.
[432] Neįskaitomas žodis.
[433] Sunykęs tekstas.

1947 m. žiemą žuvo [partiz][434] anas Poškus, gerokai sunaikinęs [enk][435] avedistų, strebkų ir šiaip komunistų. Kai jis žuvo, tai kirviu buvo sukapotas į gabalus. Taip pat sukapotas kirviu į gabalus buvo ir žuvęs Karijotas.

1947 m. žiemą žuvo Antanų miške ryšininkė ir partizanė Gegutė. Ji buvo nuvežta į Pastovių miestą ir nuoga paguldyta aikštėje. Tuo pasipiktinę moterys sovietės - rusės.

1948 m. rudenį žuvo partizanas Dagilis. Jis buvo užkluptas pirty besiprausiant. Kadangi jis buvo nukautas nuogas, tai nuogas buvo nugabentas į Daugėliškio miestelį ir nuogas paguldytas [prie][436] milicijos nuovados. Atėjusi [moti][437] na nusiėmusi nuo savęs rūbą n[orėj][438] o pridengti sūnų, tačiau bolševikai neleido.

Apskritai bolševikai visaip niekina partizanų lavonus: tampo po aikštes, važinėja per lavonus su vežimais, spardo, spjaudo, nuplėšia rūbus, batus, kuriuos, dažniausiai kruvinus, dalijasi savo tarpe. Žiedus atpjauna su pirštais.

Visada žuvusius partizanus veža į artimiausią miestelį ir suguldo miesto aikštėje, dažniausiai prie milicijos nuovados. Net ir vasaros metu šie baisūs „eksponatai" pralaikomi ne mažiau savaitę laiko.

Kur dingsta partizanų lavonai? Bolševikai, neno[rėda][439] mi dabarčiai ir juo labiau ateičiai parodyti, kiek lietuvių žuvo kovoje už savo krašto laisvę, žuvusius kūnus stengiasi paslėpti. Kiekviena NKVD nuovada tam reikalui turi „kapus"- dažniausiai kokia nors klampi bala, į kurią ir kiša partizanų lavonus. Taip jau daug partizanų yra palaidota be žymės, be žinios.

[be parašo]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 105,1. 1-9. Originalas. Rankraštis.

Kronika, pradėta 1948 metų pabaigoje

Belmont

Kronika*

1948 m. rugpjūčio mėn. po didelio vargo ir pastangų pavyko susitikti su Švyturiu. Ta pačia proga jis man perdavė instrukcijas bei įsakymus, liečiančius 3-čios „Tigro" Rinktinės organizavimą.

1948 m. rugp[jūčio] mėn. 5 d. pradėjau eiti 3-čios „Tigro" Rinktinės vado pareigas. Sudariau rinktinės štabą sekančios sudėties: Švyturys - Rinkt[inės]

[434] Sunykęs tekstas.
[435] Sunykęs tekstas.
[436] Sunykęs tekstas.
[437] Sunykęs tekstas.
[438] Sunykęs tekstas.
[439] Sunykęs tekstas.
* Nuo šios vietos tekstas rašytas nežinomo autoriaus: kitokia rašysena, bet pasakojama Roko-Dijakomo vardu

vado pavaduotojas, organizacinio sektoriaus viršininkas, spaudos ir švietimo skyriaus viršininkas.

Operatyvinio skyriaus viršininko pareigas einu pats.

Žvalgybos sk[yriausj virš[ininko] pareigas eiti Dagiliui, ūkio sk[yriaus] virš[ininko] pareigos pavestos Budriui.

1948 m. rugp[jūčio] mėn. 10 d. įsteigtas Baudžiamasis Būrys. Būrio vadu paskirtas Dikeris.

1948 m. rugp[jūčio] mėn. 15 d. įsteigtas prie „Tigro“ Rinktinės Karo Lauko Teismas (KLT), kurio sudėtis sekanti: pirm[ininkas] - Švyturys, pirm[ininko] pav[aduotojas] - Pušynas, nariai - Seklys ir Dagilis.

1948 m. rugsėjo mėn. iš 3 į4 žuvo 8-tos k[uo]p[os] vadas part[izanas] Ąžuolas. Žuvo užėjęs ant pasalų. Nuo tos dienos kuopos vadu paskirtas part[izanas] Jarutis.[440]

1948 m. rugsėjo mėn. 30 d. Petriškėje (Siaurukai) troboje Tverečiaus ir Vidžių istrebiteliai, skaičius 30 žmonių apsupo part[izaną] Pakalnį ir lenkų part[izaną] Vanagą. Laike didelio šaudymo pavyko abiem partizanams pasitraukti. Pakalnis buvo lengvai sužeistas į kulnį, Vanaga pasitraukė nepaliestas. Buvo sužeistas vienas Tverečiaus istrebitelius sunkiai į koją. Sužeidimas sutrukdė jam leisti raketas.

1948 m. spalių mėn. 2 d. Viktorinėje, Daugėliškio v[alsčius], 12 Daugėliškio istrebitelių užklupo pirty besiprausiantį žv[algybos] sk[yriaus] virš[ininką] Dagilį. Sargybiniui, kurs jį saugojo, paleidus šūvius jis iššoko iš pirties ir tamsumoje pasileido miško kryptimi. Pamiškėje buvo istrebiteliai. Jis buvo nušautas iš visai nedidelio atstumo. Partizanų buvo irgi 12 žmonių. Įvyko kautynės. Po susišaudymo mūsiškiai pasitraukė. Priešas nepersekiojo. Daugiau nuostolių neturėta. Priešo nuostoliai nežinomi. Dagilis, visai nuogas, Daugėliškio miestely pragulėjo 7 dienas.

1948 m. spalių mėn. 4 d. Seklys paskirtas žv[algybos] sk[yriaus] viršininku, Genys KLT nariu.

1948 m. spalių mėn. 4 d. vakare Grigiškės kaime, Daugėliškio v[alsčius], tie patys partizanai netikėtai susidūrė atvirame lauke su 12 Daugėliškio istrebitelių. Įvyko kautynės. Mūsų nuostoliai: part[izanas] Bajoras sužeistas lengvai į ranką ir koją. Priešo nuostoliai nežinomi.

1948 m. spalių mėn. 16 d. pradėjo Vidžių NKVD aiškinti plėšiko Gogos gaują. Suimta 8 asmenys iš viso: 6 iš Kazėnų ir 2 iš Pastarnakų. Visi civiliai dalyvavę vieni plėšimuose, kiti pardavinėję priplėštus daiktus.

Goga Ramanovski yra kilęs iš Kazėnų kaimo, Vidžių apskrities. Vokiečių okupacijos metu buvo rusų partizanuose, rusams užėjus tapo Drūkšių predsedatelium[441]. Tačiau ten neilgai tarnavo, buvo paliuosuotas ir reikėjo eiti į kariuomenę. Į

[440] Dokumente rašant padaryta klaida, turėtų būti Jakutis.

[441] Pirmininkas (rus.).

kariuomenę nėjo, bet slapstėsi miškuose, buvo sugautas, tačiau kaip buvusiam partizanui šią kaltę dovanojo ir užskaitė užsiregistravusiu. Dirbo valdiškuose darbuose, ten apsivogė ir buvo nuteistas pusantrų metų kalėjimo. Sėdėjo Mogiliave, kur buvo prižiūrėtoju. Būdamas prižiūrėtoju pabėgo su ginklu ir vėl pradėjo partizanauti. Ne kurį laiką gyveno su lietuviais. Vėliau aplinkybėms susidėjus atsiskyrė. Dabar užsiima išimtinai plėšikavimu, kartais veikia lietuvių vardu. Suktas plėšikas.

1948 m. spalių mėnesį Baltgudijos respublikoje prasidėjo areštai žmonių, kurie vokiečių okup[acijos] metu buvo išvežti į Vokietiją darbams, tarnavo prie vokiečių policijoje arba šiaip kurioje įstaigoje. Be to, visus tuos, kurie vengė eiti į sovietiškus partizanus.

1948 m. spalių mėn. 17 d. iš komunistinio elemento gauta pranešimas, jog Pastovių garnizono kareiviai rengiami paleisti į miškus, tikslu vaizduoti partizanus ir su jais užmegzti ryšius. Skaičius 250 žmonių. Eiguliai įspėti susitikus minėtus partizanus nebėgti.

1948 m. spalių mėn. 17 d. Blažiškės miške buvo surengta medžioklė iš 15 medžiotojų ir nemažo skaičiaus varovų. Medžioklėje dalyvavo Vidžių NKVD ltn. Naumovas, įvairių sielsovietų predsedateliai ir kiti tarnautojai bei šiaip medžiotojai. Iš medžiotojų sudėties aiškėja šių medžioklių tikslas: susekti partizanų stovyklas ir iš viso nustatyti partizanų prisilaikymo vietas. Ateity žadama rengti panašias medžiokles.

1948 m. spalių mėn. 19 d. pašaukti į kariuomenę 1928 metų gimimo vyrai. Atrodo, bus daug tokių, kurie neis į sovietiškąją kariuomenę, o slapstysis.

1948 m. spalių mėn. 20 d. išleistas įsakymas Rinktinei įsteigti „Partizanų Ištremtų Šeimų Rėmimo Komitetą". Komitetas susideda iš 3 narių. Pirmininkas Bevardis, nariai: Rimkus, Genys.

1948 m. spalių mėn. 21d. buvo nušautas Jakštų km., Kazėnų s/s, Vidžių rajone eigulys Būda. Jis buvo specialiai sekti partizanus ir žmones, kurie palaiko ryšį su partizanais. Buvo išdavęs dvi partizanų grupes Šarkauščinos rajone, už ką turėjo pagyrimo lapą. Nušovė Gogos grupė.

1948 m. spalių mėn. 24 d. Instrukcija dėl Žvalgybos ir Kontržvalgybos Nr. 2.

1948 m. spalių mėn. 25 d. Rinktinės adjutantui Pakalniui uždėtos bibliotekieriaus pareigos. Jam uždavinys yra ne tik propaguoti partizanų tarpe naudingų knygų skaitymą, bet taip pat jomis pasirūpinti ir jas tvarkingai paskirstyti partizanų tarpe.

1948 m. lapkričio mėn. 6 d. Molotovo prakalba 31 metinių spalių revoliucijos proga: citata anksčiau padaryto Stalino pareiškimo apie karo kurstytojus:

„Reikalas tame, kad įkvėpėjai agresyvinės politikos Amerikoje ir Anglijoje neskaito savęs suinteresuotais susitarime ir bendradarbiavime su SSSR. Jiems reikalinga ne sutartys ir bendradarbiavimas, o kalbos apie sutartis ir bendradarbiavimą tam, kad nutraukę sutartis, suversti kaltę SSSR ir „išrodyti" tuo negalimumą bendradarbiavimo su SSSR. Karo kurstytojai, besistengiantieji sukelti naują karą, labiau už viską bijo sutarčių ir bendradarbiavimo su SSSR, taip, kaip politika susitarimo su SSSR griauna pozicijas karo kurstytojų ir daro betikslę agresyvinę politiką šių ponų.

Politika dabartinių vadovų Amerikos ir Anglijos yra politika agresijos, politika sukėlimo naujo karo.“

Iš šios pažiūros suprantama, kodėl visose pasaulio dalyse sudaromos vis naujos amerikiečių bazės, kodėl amerikiečių valdžia nori laikyti savo kariuomenę daugelyje kraštų, kodėl amerikiečių karo biudžetas išsipūtė šiais metais iki karo meto apimties ir vienuolika kartų didesnis negu buvo, pavyzdžiui, prieškariniais 1940 metais. Iš to suprantama ir tai, kodėl Vašingtone iki šiam laikui saugojamas sudarytas laike karo pasaulinio karo anglų-amerikiečių karinis štabas, sudarinėjantis naujus agresijos planus slaptai, kaip nuo amerikiečių, taip ir nuo anglų liaudies. Be to, pažymi, kad šiuo laiku sudaromos įvairios „sąjungos", „Atlanto blokas", „Vidužemio blokai", kurių tikslai neva gynimosi, nors jiems nieks negrasina užpuolimu. Tikrumoje šios įvairios sąjungos yra pasiruošimas karui.

Kas dėl Anglijos ir Prancūzijos, tai šios valstybės yra priešingoje padėty sudarytiems nepuolimo ir pagalbos paktams su SSSR.

1948 m. lapkričio mėnesį įvyko Amerikoje prezidento rinkimai. Buvo išrinktas antrukart vėl Trumenas, gavęs 23 milijonus balsų. Jo konkurentas respublikonas Diuji surinko 21 milijoną balsų. Taip vadinamosios „Trečiosios partijos"-komunistų kandidatas Uolesas surinko tik 1 milijoną balsų, nežiūrint, kad daugiau negu du metu varė ši partija stiprią priešrinkiminę kampaniją. Pats Uolesas važinėjo po visą valstybę, sakė kalbas, agitavo. Didelis užsimojimas ir nemažos pastangos davė palyginti mažus vaisius. Respublikonai išstojo į priešrinkiminę kampaniją su programa, kurioje buvo atvirai siūloma pradėti karą su Rusija ir taip vadinamomis „demokratinėmis" Rytų Europos valstybėmis: Lenkija, Vengrija, Rumunija, Bulgarija, Jugoslavija, Albanija.

Neseniai Stalinas viename pareiškime pasakė: karo kurstytojai savo tikslo nepasieks, nes pasaulio „demokratinės"- komunistinės jėgos diena iš dienos didėja, kurios yra priešingos karui. Tačiau Amerikoje įvykę rinkimai parodė visai ką kitą. 21 milijonas amerikiečių viešai pritarė karui su Sovietų Sąjunga. Tačiau jeigu mes prisiminsime 1947 m. įvykusį pasikalbėjimą tarp Stalino ir amerikiečio respublikono Stasėno, tai tada Stalinas pasakęs, kad jis nematąs jokio skirtumo tarp respublikonų ir demokratų veikimo. Atseit ir viena, ir kita partija siekia tų pačių tikslų. Vadinasi, tik mažuma, 1 milijonas] yra „progresyvios"-komunistinės jėgos, iš kurių Stalinui tenka maža ką tikėtis, juo labiau kad į tą milijoną įeina dauguma šeimininkių ir negrų, kurie buvo vieninteliai Uoleso kalbų klausytojai...

1948 m. lapkričio mėn. 14 d. laike ekspedicijos Aziaravos km., Vidžių rajone, Kazėnų sielsoviete buvo nušautas kaimo įgaliotinis (polnamočenas[442]) Nazarov už tai, kad vietoje kelti rankas „aukštyn" griebė partizanui Žilvičiui už šautuvo. Minėtas Nazarov yra buvęs rusų partizanu, vėliau Kazėnų sielsoviete učastkovu. Be to, komjaunuolis.

[442] Įgaliotinis (rus.).

1948 m. lapkr[ičio] mėn. 20 d. buvo nušautas Kurapolės s/s predsedatelius, Pastovių rajonas. To paties s/s sekretorius iškastruotas ir paliktas gyvas. Anksčiau buvo iškastruotas Breslaujos rajone vienas eigulys. Tai yra darbas gudų partizanų, Gogos sumanymas, naujas išradimas.

1948 m. lapkričio] mėn. 22 ir 23 d. Antanų miške siautė Švenčionių, Mielagėnų Adutiškio ir Tverečiaus istrebiteliai. Su partizanais nesusitiko.

1948 m. lapkričio] mėn. 25 d. prie „Tigro“ Rinktinės štabo įsteigti šie skyriai: I poskyris gudų reikalams - poskyrio virš[ininkas] Kadugys,

11 poskyris lenkų reikalams - viršįininkas] Šarūnas.

1948 m. lapkr[ičio] mėn. 25 d. Apygardos Vadui raportas Nr. 5 „dėl vietovių numesti ginklams ir šaudmenims".

1948 m. lapkr[ičio] mėn. 25 d. Įsakymas Rinktinės Nr. 19 „Trijų Komiteto" reikalu.

1948 m. lapkr[ičio] mėn. 25 d. Įsakymas Rinktinės Nr. 20 liečia pinigų rinkimą iš žmonių, plėšikavimą, nemandagų elgesį.

1948 m. lapkr[ičio] mėn. 25 d. Įsakymas Rinktinės Nr. 21 „papeikimas Pipirui ir Karklui, ir įspėjimas partizanams".

1948 m. lapkr[ičio] mėn. 25 d. Rinktinės būstinės rajone sugautas gyvas Treibša Alfonsas. Sugavo Vidžių milicija. Lenkas. Gyveno pas mus. Šalinos išdavystės.

1948 m. lapkr[čio] mėn. 26 d. Vosiūnų km. mūsų 6 partizanai užėjo ant pasalų. Įvyko susišaudymas. Mūsiškiai ištvermingai su kautynėmis atsitraukė. Nuostolių nebuvo. Tverečiaus istrebitelių nuostoliai nežinomi. Vienas istrebitelis sužeistas.

1948 m. gruodžio mėn. 7 d. Vidžių rajone, Kazėnų kaime buvo sušaudytas Cijūnėlis Josifas su žmona, o trobesius sudegino. Minėti gyventojai buvo NKVD agentai. Sušaudymą įvykdė Gogą ir kiti.

1 9 4 9 metai

1949 m. sausio mėn. 20 d.- Trumeno kalba po priesaikos. Trumenas tarp kitko kalbėjo:

„Pirmasis ir antrasis pasauliniai karai neatnešė pasauliui taikos ir ramybės. Po šių karų liko jėga, kuri susidarė visai nauja ir skirtinga filosofija, pagal kurią žmogus pats nieko negali padaryti, kuriam reikia nurodyti, kaip jis turi galvoti, kalbėti, kokiu jis menu privalo grožėtis. Žodžiu, žmogui yra atimtos visos teisės, žmogiškos teisės, ir jis pats prilygintas gyvuliui... Toji jėga yra komunizmas!"

„Amerikiečiai! Visos tautos, kurios yra komunizmo pavergtos, laukia ir tiki, kad tik mes jas galime išvaduoti! Amerikiečiai! Aš noriu pasauly įgyvendinti taiką ir gerovę. Kad tą atsiekčiau - prašau jūsų pagalbos!..."

Toliau Trumenas pasakęs, kad tam įgyvendinti mes darome pasiruošimus, kad tam nesigailėsime nei turto, nei darbo, nei pasiryžimo."

1949 m. sausio mėn. 25 d. Įsakymas Rinktinei Nr. 2 dėl sudarymo ryšio su miestų bei miestelių tarnautojais ir kt.

1949 m. sausio mėn. 30 d. Įsakym[as] Rinktin[ei] Nr. 3: nurodymai, kaip platinti spaudą.

1949 m. vasario mėn. iš 7 į 8 naktį žuvo Vidžių rajone žinomas gudų partizanas Gogą Ramanovski. Išplėšęs Kazėnų kooperatyvą, nuo įvykio vietos pasitraukęs vos porą km, apsistojo. Be to, išvažiuodamas iš Kazėnų paskambinęs NKVD, kad jis esąs Kazėnuose. Tuo tarpu buvo trys NKVD-istai netoli nuo įvykio vietos, kurie greit atsiskubino į įvykio vietą. Čia pat grįžo arklys, kuriuo buvo nuvažiavęs Gogą. NKVD-istai tuo pačiu arkliu atvažiavo, kur buvo apsistojęs Gogą.

Buvo nušautas NKVD, neseniai atvykęs iš Polocko, kapitonas. Būtų Gogą nušovęs ir kitus, tačiau šautuve įvyko kliūtis. Gogą buvo nuvežtas į Vidžių miestą ir paguldytas prie milicijos nuovados.

Visuomenė gaili Gogos.*

1949 m. kovo mėn. 14 d. Apyg[ardos] vadui raportas Nr. 1 apie krėtimą N miško.

1949 m. kovo mėn. 14 d. Apygardos] V[adui] raportas Nr. 2 apie Kalnelio pagavimą.

1949 m. kovo mėn. 14 d. Ap[ygardos] V[adui] rap[ortas] Nr. 3 apie sunaikinimą Rašinėlių skaityklos ir nubaudimą sielsovieto pirmininko ir kolchozo organizatoriaus.

1949 m. kovo mėn. 14 d. Ap[ygardos] v[adui] rap[ortas] Nr. 4 apie pakėlimą į psk. laipsnį: Žilvičio, Genio ir Gaidžio.

1949 m. kovo mėn. 14 d. raštas Ap[ygardos] V[adui] apie pasiuntimą 300 rb ir rašomosios medžiagos.

1949 m. kovo mėn. 12 d. buvo valomas Antanų miškas. Kokios jėgos akcijoje dalyvavo, tuo tarpu nežinoma. Pasekmės taip pat nežinomos.

1949 m. vasario mėn. Mielagėnų rajone rusams pateko nelaisvėn j[aunesnysis] psk. Kalnelis. Y ra išdavysčių ir areštų žmonių kurie minėtą partizaną aplaikė.

1949 m. kovo mėn. 4 d. buvo sunaikinta skaitykla Vidžių rajone, Pakulnės km. Komunistiniai plakatai ir spauda sunaikinti. Radijo aparatas paimtas partizanų reikalams. Prie to nubausti fizine bausme aršūs komunistai - sielsovieto predsedatelius ir naujo kolchozo organizatorius. Prie to buvo platinami atsišaukimai „Rolniku“,- lenkų kalboje. Visuomenė patenkinta šiais partizanų veiksmais. Tai atliko lietuvių partizanai.

1949 m. kovo mėn. 3 d. Vidžių rajone, Petriškės ir Zatočo kaimelių rajone (Zatokėje), dingo šie komunistiniai tarnautojai: Vidžių raikom predsedatel (apskrities viršininkas) Samulenko - rusas, Blažiškės sielsovieto predsedatelius Rabatujus ir vienas agentas. Jie buvo sugauti ir sunaikinti lenkų partizanų.

1949 m. kovo mėn. 11 d. Antanų miške prasidėjo stambi bolševikų akcija, trukusi iki kovo mėn. 13 d. Yra aukų. Smulkesnių davinių nėra.

1949 m. sausio mėn. 16 d. Švenčionių krašte vyko rinkimai į liaudies teisėjus ir tarėjus. Į vokus vietoje kandidatų pavardžių buvo nemažai įdėta partizanų

* Iki šios vietos nežinomo autoriaus tekstas. Toliau rašyta Roko-Dijakomo.

atsišaukimo: nebalsuokite. Be to, šis atsišaukimas buvo priklijuotas prie namo, kuriame vyko balsavimai. Visa tai vyko Tverečiaus valsčiuje, Guntauninkų km. rinkiminiame punkte. Rinkiminio punkto vedėjas komunistas buvo areštuotas ir pralaikytas 3 savaites. Buvo ir daugiau areštuotų. Šie atsišaukimai buvo platinami visoje apskrity. Tverečiaus miestely buvo išlipinti atsišaukimai: „Koks skirtumas tarp kiaulės, enkavedisto ir strebko?“

1949 m. kovo mėn. 17 d. buvo paskelbtas Šiaurės Atlanto paktas - karinė sąjunga, nukreipta prieš Sovietų Rusijos imperializmą. Paktą sudaro 8 valstybės - Amerika, Kanada, Anglija, Prancūzija, Belgija, Olandija, Liuksemburgas, Portugalija. Be to, artimiausiu laiku numatoma į šį paktą įtraukti dar 4 valstybes: Italiją, Daniją, Islandiją ir Norvegiją. Paskutinės valstybės dėl šio pakto jau susitarė ir visos pakto dalyvės pasirašys paktą Niujorke š. m. balandžio mėn. 4 d. Po to numatoma kuo skubiausiai šį paktą ratifikuoti.

Pagal šį paktą susitarusios šalys įsipareigoja teikti viena kitai pagalbą užpuolimo atveju. Svarbiausias visokeriopos pagalbos tiekėjas - Amerika. Artimiausiu laiku susitarusios šalys mobilizuoja kariuomenės nuo 30-60 divizijų, kurias apginkluoja Amerika. Pirmon eilėn kuo skubiausia pagalba teikiama Graikijai, Turkijai ir Iranui. Manoma baigti su Graikijos sukilėliais komunistais.

Apskritai užpuolimu susitarusios šalys skaitys kiekvieną Sovietų Sąjungos kišimąsi į kitos valstybės reikalus. Bet koks mėginimas sukelti revoliuciją kitoje valstybėje ar sukilusių rėmimas iš Sov[ietų] Sąjungos pusės - bus pakankama karo priežastimi.

Anglų žurnalo „Ekonomist" redaktoriaus pavaduotojas, komentuodamas Atlanto paktą, pasakė: „Jeigu ką galime laikyti Atlanto pakto pirmuoju organizatoriumi, tai reikia juo laikyti pirmon eilėn Molotovą... Bevinas, Spakas ir kiti yra antriniai jo organizatoriai."

Tikrumoje „Ekonomist" pasakė tiesą. Atlanto paktas buvo suorganizuotas per metus laiko. Tuo tarpu rusai, žymiai anksčiau vykdydami savo imperialistinius tikslus, jėga įvedė komunistines vyriausybes Vengrijoje, Rumunijoje, Bulgarijoje, Lenkijoje ir Čekoslovakijoje. Su šiomis valstybėmis sudarė karines savitarpio pagalbos sutartis. Reiškia, Sovietų Sąjunga vedė agresyvinę politiką.

Toliau! Sov[ietų] Sąjunga grubiai kišosi į Graikijos vidaus reikalus, teikdama visokeriopą pagalbą Graikijos komunistams: ginklus, gyvąją jėgą. Tą patį darė ir kitose pasaulio dalyse. Visur buvo išnaikinti socialdemokratai ir grasino pirmon eilėn Prancūzijai ir Italijai.

Šios Sovietų Sąjungos agresyvios politikos akivaizdoje silpnesnės valstybės pradėjo jungtis. Taip atsirado Vakarų sąjunga: Anglija ir Prancūzija padarė karinę sąjungą su „Beneliuksu"- Belgija, Olandija ir Liuksemburgu. Su šia sąjunga glaudžiai ryšyje buvo Amerika, nors raštiškos sutarties nebuvo.

Europos valstybės gavo Amerikos ekonominę paramą pagal „Maršalo planą". Sov[ietų] Sąj[unga] šiame ekonominio atstatymo plane ne tik atsisakė dalyvauti, bet priešingai, Molotovas pareiškęs, kad dėsiąs visas pastangas šį planą sužlugdyti. Iš tikrųjų to visą laiką ir siekė ir siekia dabar.

Žodžiu, Sov[ietų] Sąj[ungos] politika nesiekia bendradarbiavimo, o priešingai, stengiasi visur įnešti didesnį nesutarimą, apsunkinimą.

Viso to akivaizdoje ir buvo sudarytas Šiaurės Atlanto paktas. Taigi Molotovo politika privedė prie stiprios karinės sutarties atsiradimo priešingame lageryje, tame lagery, kuris buvo Sov[ietų] Sąj[ungos] artimiausiu tikslu.

1949 m. kovo mėn. 25 d. sovietai pradėjo žmonių vežimą į Sibirą Švenčionių krašte. Vežimas tęsėsi tris dienas. Apskritai jau ir anksčiau girdėjosi apie vežimą, sakysime, Mielagėnų valsčiuje. Sovietai vežimui žmones renka pamažu. Sugavę anksčiau uždaro kalėjiman, o vežant prijungia prie partijos ir išveža.

Paprastai sovietai, nenorėdami, kad partizanai užsistotų už žmones ir nepadarytų jiems nemalonumo, prieš kiekvieną išvežimą surengia masiškus miškų valymus. Taip ir šiemet buvo smarkiai valomi Antanų miškai.

Išvežtųjų skaičius tame tarpe nežinomas.

1949 m. kovo mėn. 31d. JAV, Bostone, Čerčilis universitete prie didelės auditorijos pasakė kalbą.

Kaip žinome, prieš trejus metus, t. y. 1946 m. kovo mėn. 8 d., Čerčilis Fultono universitete taip pat pasakė kalbą. Kaip žinome, toje savo kalboje nurodė, kad visam pasauliui gresia komunistinis pavojus, kad komunistai revoliucijų ir karinio įsikišimo būdu nori visame pasaulyje įvesti komunizmą. Toliau jis nurodė, kad visas vakarų pasaulis turi jungtis į stiprią karinę sąjungą, pravesti standartizaciją ginklavimesi. Visam tam sąjūdžiui turi vadovauti anglosaksai.

Dabartinėje savo kalboje Čerčilis pažymėjo, kad jo ano laiko pranašavimai išsipildė. Pirmiausia išryškėjo komunistų imperialistiniai siekimai, jų taktika. Jis pažymėjo, kad per tą laiką įvyko trys svarbūs įvykiai: Maršalo planas, Vakarų Sąjunga ir pagaliau Atlanto paktas. Jis pasakė, kad šiuo metu pavojus Europai stabilizuotas, tuo tarpu kai Kinijoje vakarai aiškiai pralaimėję.

Toliau Čerčilis pasakė, kad komunistai šiuo metu labiau nori su vakarų pasauliu labiau įtemptų santykių negu neįtemptų. Trylika Kremliaus valdytojų- polit[inio] biuro nariai - labiausiai bijo patys ateities, o ne dėl Rusijos. Šie trylika valdytojų kankina daug milijonų žmonių. Jie žmogų pavertė grynai valstybės įrankiu, naudoja komunistiniams siekimams. Toliau jis pasakė, kad šie valdytojai turi daugybę „misionierių" įvairiuose kraštuose, kurie kursto ir organizuoja ištisas armijas komunistų, kurie tik laukia, kada reikės pradėti veikti.

Toliau jis pasakęs, kad mes tokios padėties kokiam nors ribotam laikui palikti negalime, nors nėra reikalo per daug karščiuotis. Reikia veikti šaltai, bet teisingai ir tikrai. Taip elgiantis [...][443] .

Pagal komunistų pranešimą (Maskvos radijas) tuo laiku, kai Čerčilis sakęs

[443] Neįskaitomas tekstas.

kalbą Bostone, prieš universiteto rūmus komunistai surengę demonstraciją su šūkiais: „Šalin Čerčilį iš Amerikos", „Šalin Atlanto paktą".

1949 m. balandžio mėn. 3 d. Apyg[ardos] V[adui] rap[ortas] Nr. 5 dėl vežimo į Sibirą Švenčionių krašte.

1949 m. bal[andžio] mėn. 3 d. Apyg[ardos] V[adui] rap[ortas] Nr. 6 dėl Karklo žuvimo ir Jupo patekimo NKVD.

1949 m. kovo mėn. 25 d. prasidėjo žmonių vežimas į Sibirą iš Švenčionių krašto. Veža „kulokus", partizanų šeimas ir likusius nuo ankstesnių vežimų.

1949 m. kovo mėn. žmonės prievarta į kolchozus suvaryti šiuose Tverečiaus valsčiaus kaimuose: Dysnoje, Didžiasaly, Navikuose.

Apskritai šį pavasarį sovietai smarkiai sujudo varyti prievarta žmones į kolchozus. Žmonės grasinami įvairiais būdais: pirmiausia išvežimu į Sibirą, mušami lazdomis ir net šaudoma virš galvos. Kitur buvo atvažiavę mašinos vežti tų, kurie nesirašys į kolchozus. Laikraščiai rašo, kad žmonės laisvai eina į kolchozus.

1949 m. gegužės mėnesį išleista paskolos lakštai visoje Sovietų Sąjungoje, kuriuos turi pirkti visi gyventojai. Gyventojai įvairiai prievartaujami pasirašyti kuo didesnes sumas: gąsdinama išvežimu, kiekvienam sakoma: „turi ryšius su banditais...", mažiau pasirašiusieji areštuojami ir kalėjime priverčiami pasirašyti reikalaujamą sumą.

Sovietų spauda rašo, esą „žmonės su dideliu džiaugsmu ir iškilmingumu perka paskolos lakštus..."

[be parašo]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 106,l. 1-13. Originalas. Rankraštis.

Kronika

1949 m. geg[užė]

Belmont

Kronika

1949 m. gegužės mėn. 16 d. vakare susitiko mūsų keturi partizanai su 10 lenkų partizanų. Lenkų partizanai, išgėrę samagono, tarėsi su šeimininku Astrausku nužudyti mūsų partizanus. Jų šitą suokalbį išgirdo vienas iš mūsiškių. Buvo perspėti likusieji mūsiškiai, ir tuo buvo atidengtas jų bjaurus užmislas. Lenkai pradėjo tramdyti saviškius ir nieko blogo neatsitiko. Grįždami iš kaimo užėjo į mūsų stovyklą, bet be tų, kurie tarėsi nužudyti mūsiškius. Apskritai labai elgėsi atsargiai stovykloje ir bijojo, kad mes jų nepultume. Mat mūsų buvo 12 vyrų.

Iš lenkų 10 skaičiaus apie 5 - pusė laikėsi nuošaliai ir jokiame ginče nedalyvavo. Kiti pasakė viešai: aš nenoriu šaudyti lietuvių ir nenoriu, kad mane šaudytų.

Viso to organizatorius yra Vanaga, tačiau pats viešai nepasireiškė. Nužudymą organizavo jaun. Šukelionka. Tačiau matomai rado mažai bendrininkų. Kiti lenkai partizanai visai rimtai pasmerkė jų šitą elgesį.

Priežastis - lenkų šovinizmas. Kadangi šiuo metu lenkų partizanai visiškai neorganizuoti, tai jie priešingai tam nori parodyti, kad pas juos labai plati organiza-

cija - turį ryšius su Kaunu, Sankt Peterburgu, Kijevu... Apskritai kalba labai puskvailiai ir iš šiaudo daro ne vežimą, bet du...

1949 m. geg[užės] mėn. 17 d. gautas pranešimas, kad š. m. gegužės 30 d. rengia bolševikai žmonių išvežimą į Sibirą Lietuvoje. Tam tikslui Dūkšte, Ignalinoje ir kitose vietose yra privažiavę nemažai kariuomenės.

Apskritai paskutiniu metu Lietuvoje yra tam tikras kariuomenės judėjimas. Miesteliuose ir kaimuose yra renkami butai rusų kariuomenei. Butai registruojami kariuomenei ir Baltarusijoje.

1949 m. gegužės mėn. 24.

Rusai netoli Mielagėnų stato radijo stotį- radarą. Be to, vietomis taiso tiltus, o kur reikia stato naujus. Daugumoje lauko kelių tiltai mediniai, nedideli.

Iš karinės valdžios Adutiškio ligoninės administracija gavo įsakymą iki š. m. gegužės 25 d. atituštinti miesto ligoninę. Ligoniai yra gavę įsakymą iki minėtos datos apleisti ligoninę.

Gegužės mėn. pirmoje pusėje atituštinti kariuomenės reikalams Vidžių rajone, Siginės dvare, vaikų prieglaudos namai. Vaikai išvežti nežinia kur.

Visame Švenčionių krašte ypatingai smarkiai daromi kolchozai. Neatsiklausiama žmonių sutikimo. Paskiriama kolchozo vadovybė taip pat be atsiklausimo.

Kai kuriuose kolchozuose buvo surinkti galvijai - karvės, arkliai ir išvaryti į Rusiją su tikslu atsiųsti „geresnius"... Vietomis paėmė karves, žadėdami atsiųsti karvių, duodančių į parą 50 litrų pieno...

Apskritai visame krašte sustiprinta kova su partizanais. Taip pat sustiprintas teroras prieš krašto gyventojus.

1949 m. gegužės mėn. 22 d. partizanai Tverečiaus valsčiuje, Rimaldiškės ir Lazinkų km., padarė gyventojų susirinkimus ir uždraudė rašytis į kolchozus. Be to, paliko atsišaukimą, kuriame rašoma, kad trys pirmieji užsirašę į kolchozus bus sušaudyti su šeimomis, o trobesiai sudeginti.

Apskritai į kolchozus pirmaisiais rašosi turtingesnieji ūkininkai, kadangi jie bijo išvežimo, o be tojuos labiau enkavedistai terorizuoja. Žmonės sutinka atiduoti turtą, bet pasilikti savame krašte.- Geriau badauti savo krašte, negu mirti iš bado, nuo šalčio ir nepakeliamo darbo Sibiro dykumose! Toks žmonių nusistatymas!

1949 m. gegužės mėn. 23 d. Antanų miško pakrašty prie Kazlų vnk. buvome netikėtai užklupti Adutiškio enkavedistų. Buvome apšaudyti. Mano kepurė liko peršauta. Nuostolių neturėjome. Enkavedistai areštavo šeimininką ir dar vieną vyrą, kurie nieku nekalti. Vis teroras!

Apskritai pagal bolševikų sustiprintą veiklą prieš partizanus ir padidėjusį terorą prieš civilinius, ramius gyventojus žmonės sprendžia, kad artėja karo pradžia ir bolševikų teroro pabaiga. Iš tikrųjų pastebimas kažkoks bolševikų skubotumas, nerviškumas.

1949 m. geg[užės] mėn. 24 Raportas Apygardos Vadui Nr. 7 liečia lenkų partizanus. Pasitarimas lenkų partizanų nušauti mūsiškius partizanus.

1949 metų birželio mėn. 10 d. Dunilovo rajone, Varapajevo miške netoli Dubravos km. apie 9 val. ryto 8 partizanai buvo užpulti Šarkauščinos enkave-

distų. Mūsiškiai daugumas miegojo, kadangi buvo po žygio. Buvo rekvizuota partizanų reikalams daug reikalingo turto Belkų kooperatyve: baltinių, kostiumų, gatavų viršutinių kelnių, odos batams ir kitokio. Mūsiškių nemiegojo sargybinis ir dar keletas partizanų. Enkavedistus pastebėjo pirmieji mūsiškiai, tačiau jie buvo arti ir nebuvo laiko pažadinti miegančių. Part[izanas] vyr[esnysis] psk. Pakalnis pirmas atidengė ugnį ir buvo nušauti du enkavedistai, o vienas sužeistas. Part[izano] viršilos Bajoro blogai veikė kulkosvaidis, nes tepaleido vos trejetą trumpų serijų. Mūsiškiai buvo supami iš kelių pusių. Mūsiškiai pradėjo trauktis. Dar vieną enkavedistą sužeidė Bajoras: po šūvių pasigirdo sunkus vaitojimas ir šaukimasis pagalbos. Tokiu būdu rusų nuostoliai, kurie yra tikri, bus toki: du užmušti ir du sužeisti.

Mūsų nuostoliai: part[izanas] vyr[esnysis] psk. Rimkus žuvo, vyr[esnysis] psk. Bevardis ir vyr[esnysis] psk. Šarūnas sunkiai sužeisti. Sužeistieji iš susišaudymo vietos netoli galėjo trauktis. Tačiau enkavedistai, būdami gerokai pavaišinti ugnimi, nepersekiojo, todėl sužeistieji nebuvo palikti. Susišaudymo vietoje liko užmuštojo ir sužeistųjų ginklai: du dešimtiniai ir vienas automatas, be to, trys pistoletai. Be to, liko daugumos batai, mundurai, kepurės ir visas kooperatyvo turtas.

Mūsiškiai buvo visiškai blaiviame stovyje ir elgėsi visai teisingai. Priežastimi šios nelaimės reikia laikyti tą aplinkybę, kad mūsų partizanai veikė, kurio vietoves jie matė pirmą kartą.[444] Pagal žemėlapį miškas, kuriame jie buvo apsistoję, yra didelis ir tankus, o tikrumoje - yra daug pievų, samanyčių ir labai retas. Tik maža dalis miško yra tinkama pasislėpti. Be to, šlapiose vietose labai sunku nepalikti pėdsakų.

Pastaba. Psk. Rimkus sunkiai sužeistas traukėsi vienas ir plaukdamas per Dysnos upę ties Siamionavičių km., Šarkauščinos rajone, nuskendo. Jis buvo laikomas žuvusiu, nes atsitraukdamas psk. Šarūnas jį matė gulintį aukštielninką, su kruvina krūtine ir kojomis. Kadangi enkavedistai greit nėjo į mūsiškių vietą, tai jis matomai atsigavęs kiek pasitraukė, tačiau kita kryptimi.[445]

Birželio nakties trumpumas neleido toli atsitraukti nuo įvykio vietos. Buvo pasitraukta 6-7 km.

1949 m. birželio mėn. 13 d.

Žiaurus lenkų partizanų elgesys su civiliniais gyventojais.

Minėtą dieną apie 7-10 lenkų partizanų atėję į vakarušką Aziaravos kaime, Kazėnų sielsoviete, Vidžių rajone. Namas, kuriame buvo vakaruška, buvo apsuptas. Partizanai įėję į vidų pradėjo šaudyti. Išsigandęs jaunimas pradėjo bėgti, kas pro duris, kas pro langus. Partizanai bėgančius pradėjo šaudyti. Buvo nušauta viena mergina vietoje, viena moteris, sužeista sunkiai, netrukus mirė ir trečioji mergina, sužeista į kojas, guli ligoninėje.

[444] Turbut rašant tekste praleistas žodis.

[445] Pastaba parašyta sąsiuvinio paraštėje turbūt vėliau negu visas tekstas.

Reikia pastebėti, kad minėtame Aziaravos kaime nėra ginkluotų ir tuo metu vakaruškoje nebuvo nieko nei iš tarnautojų nei iš milicininkų.

Visi lenkų partizanai dėvi lenkiškos karinės uniformos kepures su valstybiniu ženklu. Nežiūrint to, stengėsi savo tarpe kalbėti lietuviškai, tuo norėdami savo blogą, nusikaltėlišką darbą suversti lietuvių partizanams. Tačiau žmonės suprato, kad tai yra ne lietuvių partizanai, nes lietuviai partizanai per ilgą laiką savo buvimo šiame krašte be reikalo nenušovė nė vieno nekalto žmogaus.

Visuomenė labai pasipiktinusi šiuo lenkų partizanų banditišku elgesiu.

1949 m. birželio mėn. 17 d.

Lenkų partizanai išplėšė Deleko bažnytkaimio Vidžių rajone kooperatyvą. Kad nutraukti ryšį su Vidžiais, Deleko sielsovietas, nupjaustė telefono stulpus.

Apskritai paskutiniu metu lenkų partizanai rodo didelį aktyvumą, kurs, reikia pasakyti, yra labai ne vietoje. Šifruoja tą rajoną, kuriame patys gyvena. Kadangi paskutiniu metu lenkų partizanų susirinko didesnė grupė - vietoje 4 susidarė 11 vyrų- tai jie savimi labai pasitiki, nesibijo, tapo gerokai įžūlūs. Rodo didelį šovinizmą ir Lenkijos senąjį imperializmą. Giriasi esą labai gerai organizuoti, turį ryšį su Vilniumi, Kaunu, Šiauliais, Sankt Peterburgu, Kijevu, Maskva...

Tikrumoje visiškai neorganizuoti, nėra vieno vado, todėl ir tvarkos nėra. Dažnai stato vieni prieš kitus ginklus, sakysim, kad ir dėl aukso vestuvinių žiedų.

1949 m. birželio mėn. 25 d. prasidėjo rusų ofenzyva prieš partizanus Belmonto miškuose. Ofenzyva tąsėsi tris dienas, be to, buvo daromos stiprios pasalos prieš ofenzyvą ir po jos. Ofenzyvoje dalyvavo apie 300 žmonių - tai Pastovių garnizono kareiviai, Švenčionių apskrities istrebiteliai, Vidžių, Šarkauščinos, Varapajevo enkavedistai.

Ofenzyvos tikslas - surasti mūsų sužeistus partizanus ir sunaikinti. Be to, rimta ofenzyvos priežastis - bene rimčiausia - lenkų partizanų veiksmai: nušovimas Aziaravos kaime 2 moterų ir vienos sužeidimas, pasirodymas Siamionavičių kaimo vakaruškose, Deleko kooperatyvo išplėšimas ir telefonų stulpų nupjaustymas. Be to, tuo metu dingo iš Slabados km., Šarkauščinos rajono, učastkovas - milicininkas, kurs nuėjo į partizanus, bet buvo pavaizduota, buktai jis buvo partizanų sunaikintas.

Nežiūrint, kad rusai praėjo netoli mūsų stovyklos, vis dėlto mūsų nerado ir mes jokių susidūrimų su rusais neturėjome. Apskritai birželio mėnesį buvo jaučiamas didelis rusų aktyvumas. Vietiniai garnizonai susibūrę jau du kartus krėtė Didžiagirį Daugėliškio v[alsčiuje], be to, dalinai buvo krečiamas Antanų miškas.

Laike ofenzyvų niekur nuostolių neturėta.

1949 m. birželio mėn. 28 d. Vidžių rajone, Siaurukų km. buvo klojime apsupti ir sunaikinti 4 lenkų partizanai. Išdavimas. Čia žuvo ir učastkovas iš Slabados km., kurs nesenai išėjo į partizanus. Mat jis anksčiau turėjo ryšius su Gogą, ir kadangi šis reikalas iškilo viešumon, tai jis buvo priverstas išeiti į partizanus.

Šis įvykis labai nemalonus NKVD. Apie jų žuvimą tenka pasakyti sekantį: kaip minėjau, lenkų partizanai, nežiūrint to, kad žinojo mus ištikusią nelaimę- apie

tai, kad žuvo psk. Rimkus ir du partizanai yra sunkiai[446], ir taip pat žinojo rajoną, kuriame mes esame apsistoję - nežiūrint viso to, stengėsi tą rajoną kuo labiau iššifruoti ir tuo mums pakenkti. Viso to pasėkoje - daugybė jų stambių veiksmų ir daugybė pasirodymų, apie kuriuos buvo pranešta. Galų gale įvyko rajone, kuriame mes prisilaikėme, ofenzyva. Kadangi jie ir patys nepertoliausiai gyveno - Blažiškės miške - tai bijodami, kad ir minėtas miškas nebūtų krečiamas - pasitraukė į gyvenvietes. Tačiau nežiūrint to, atsitiko taip, kaip sako priežodis: „nekask duobės kitam — pats įkrisi. Bekasdami duobę mums - patys įkrito...

Apskritai jiems patiems ypač labai nesmagus įvykis - tai nušovimas Aziaravos kaime nekaltų moterų. Ir dargi moterų!.. Jokiu būdu negali pasiteisinti visuomenės akyse, ir noromis nenoromis visiems į galvą lenda mintis, kad jie yra dar kvailiūkščiai...

Todėl šį įvykį stengiasi primesti kitiems, pirmoje eilėje mums, tačiau mums atsako: „ja tam nebil...“[447]. Mat žino, kad autoriai šio žiauraus darbo yra mums gerai žinomi ir tiesesnieji nedrįsta akyse meluoti, nors akiplėšiškesni ir mums sako, kad tai ne mūsų darbas.

1949 m. birželio mėn. į Daugėliškio valsčių atvyko 30 kareivių kurių uždavinys - statyti sekimo punktus. Jau keletas tokių punktų yra pastatyti.

1949 m. birželio mėn.- vieškelio, einančio iš Šarkauščinos į Kazėnus, pakraščiais pjaunami rugiai. Platinamas vieškelis į abu šonus po 5 metrus, posūkiuose — po 8 metrus. Be to, šalia vieškelio į žemę įkasamos statinės su nežinomu tūriu, ant kurių parašyta raidė „A“.

Tokiu pat būdu vieškeliai kai kurie platinami Adutiškio, Tverečiaus valsčiuose. Nežinoma, ar kasamos panašios statinės.

Rusai platina žinias apie galimumą didelių manevrų, kariuomenės judėjimą. Be to, žmonėms sako, esą jeigu kariuomenė paimtų karves ar arklius - tai nereikią norėti atgauti ar apskritai vytis, nes galima nuo to nukentėti.

1949 m. liepos mėn. 6 d. Raportai Apygardos Vadui Nr. 8 - apie įvykį prie Dubravos km., Nr. 9 - įvykis - nužudymas moterų lenkų partizanų Aziaravos km., Nr. 10 - Deleko kooperatyvo išplėšimas, Nr. 11 — iššaukiantis lenkų partizanų elgesys, Nr. 12 — valymo veiksmai Belmonto miškuose, Nr. 13 - trijų lenkų partizanų žuvimas Siaurukų km., Nr. 14 - dėl ženklų atžymėti partizanų laipsniams.

1949 m. rugp[jūčio] mėn.- rusų intrigos.

Š. m. rugpjūčio mėn. pirmoje pusėje Vidžių rajone, Jodu miestelio apylinkėse, pasirodė 17 partizanų, apie kuriuos nei mes, partizanai, nei visuomenė anksčiau nieko nežinojome. Jų tarpe viena moteris.

Apie juos girdėjome tiek, kad jie perėmė kely vestuvininkus, nuvažiavo su jais į jaunavedžių namus, ten valgė, gėrė, šoko, po to rekvizavo vestuvininkų geresnius rūbus bei batus ir pasitraukė nežinoma kryptimi.

[446] Praleistas žodis - „sužeisti".

[447] Manęs ten nebuvo (rus.).

Kiek laiko praėjus, būdamas žvalgybinėje išvykoje Dunilovo rajone, Varapajevo-Kozlouščynos-Mosaro miškuose išgirdau vėl kalbant apie tuos pačius partizanus. Pasirodo, jie vaikšto tarp miškų dienos metu, plėšia ramius gyventojus - neliečia nei kolchozų, nei kooperatyvų,- atiminėja medžioklinius šautuvus ir t.t. Gyventojai pastebėjo minėtų „partizanų" tarpe pažįstamų enkavedistų iš Gluboko ir Varapajevo. Visuomenės tarpe pasklido įvairios kalbos: „kas yra, kad enkavedistai pradėjo bėgti į miškus. Reiškia - karas...“ Tuo pačiu laiku NKVD (Varapajevo) paskleidė gandus visuomenės tarpe, „esą į Mosaro miškus persikėlė gyventi 100 lietuvių partizanų..." Mosaro miškai randasi Šarkauščinos-Varapajevo rajonuose.

Kame reikalas? Dalykas toks: Vidžių rajone NKVD žino, kad vieną kartą mes žiemojome 16 partizanų. Jie iki šiam laikui mano, kad mes gyvename toje pačioje sudėty ir plius septynioliktoji moteris — tai paskutiniu laiku į mūsų sudėtį įėjusi Bevardžio sesuo. Tokiu būdu NKVD-istai sudarė visai mūsų būriui panašų NKVD-istų būrelį ir paleido veikti mūsų vardu su tikslu nustatyti prieš mus gyventojus tų rajonų, kuriuose mes turime mažai pažįstamų, tačiau į kuriuos dažniau pradėjome atsilankyti. Tokiu būdu NKVD nori mums užbėgti už akių. Be to, tuo nori gyventojų tarpe sukelti nepasitikėjimą nežinomiems, ginkluotiems žmonėms. Vietomis nevengia pasirodyti, kad NKVD vaikšto partizanų vardu. Reiškia - baugina specialiai gyventojus nepasitikėti nepažįstamais.

Kozlouščyna, 1949 m. rugpĮjūčio] mėn. 17 d.

Pastaba. Varapajevo rajone partizanų, galima sakyti, nėra. Yra vienas kitas besislapstąs nuo valdžios organų, tačiau tai vis už įvairius prasikaltimus, kaip tai: nesumokėjimas mokesčių, samagono varymas ir pan. Jie visi slapstosi pavieniui, dažniausiai pas savo gimines, neginkluoti, neorganizuoti.

Šiame krašte partizanų buvo tuojau po antro rusų atėjimo į šį kraštą, tačiau jie jokia veikla nepasižymėjo nei prieš rusų kariuomenę, nei prieš civilinę administraciją (komunistų valdininkus). Paskelbus amnestijos įstatymą, beveik visi užsiregistravo. Liko vienas kitas, kurs bijojo rusų valdžios, atseit, buvo „susikompromitavęs" vokiečių okupacijos metu.

Kozlouščyna

1949 m. rugpjūčio mėn. 4 d. Saldutiškio valsčiuje užėjęs ant pasalų žuvo 11 k[uo]p[os] vadas vyr[esnysis] psk. Gailius. Jis buvo į ten nuvykęs su p. Švyturiu ir kitais ryšio reikalu. Būdamas sunkiai sužeistas į šoną—nusišovė pats.

1948 m. vasario mėn. 15 d. Antanų km. Adutiškio valsčiuje buvo sužeistas sunkiai to paties km. partizanas Briedis. Pasitraukė į mišką su kitais partizanais, tačiau, gausingesniam priešui persekiojant, buvo paliktas, paėmus iš jo ginklus. Tokiu būdu pateko gyvas rusams. Rusai reikalavo, kad išduotų bunkerį, kuriame gyvena likusieji partizanai, ir apskritai žmones, pas kuriuos atsilanko partizanai ir kurie apie tai nepraneša valdžiai. Kadangi Briedis atsisakė patenkinti NKVD reikalavimus, tai už tai buvo žiauriausiu būdu kankinamas: geležinį grūstuvą (šampalą) kaišiojo į žaizdas, statė ant įdegintų plytų, laužė rankų ir kojų kaulus. Kankinimai nieko nepadėjo - nieko neišdavė. Po ilgų kankinimų - mirė kely vežant į Adutiškį.

1949 m. rugpjūčio mėn. aš buvau žvalgybinėje kelionėje į Pastovių-Varapajevo-Gluboko rajonus. Kelionės tikslas - ištirti minėtuose rajonuose miškus, jeigu būtų, susirišti su vietiniais partizanais, užmegzti su visuomene ryšius.

Apskritai tenka konstatuoti, kad minėti miškai partizaniniam veikimui tinkami - ypač Varapajevo miškai.

Gyventojai palankūs partizanams. Gyventojai - baltgudžiai ir lenkai.

Švyturys tokiu pat tikslu buvo nuvykęs į Lentupio rajoną. Be to, buvo pasiekęs Svierių rajoną.

Lenkų partizanai

Kaip jau ne kartą minėjau, lenkų partizanai Vidžių-Breslaujos-Šarkauščinos rajonuose visiškai neorganizuoti: neturi nei tarp savo atskirų žmonių ar grupelių ryšio, taip pat neturi ryšio su kokia nors savo aukštesne vadovybe. Neleidžia nei laikraštėlių, nei atsišaukimų.

1947 m. vasarą mes sutikome Vidžių rajone 4 lenkų partizanus. Tą pačią vasarą vienas žuvo. Likusieji trys praleido 1947-8 metų žiemą mano grupėje. Norėjo taip pat žiemoti pas mane ir sekančią žiemą, tačiau tas neįvyko dėl to, kad pas mus neatsirado jiems vietos. 1948-9 m. žiemą jie stovyklavo gyvenvietėse, daugiausia Vidžių rajone. Bestovyklaudami per žmones susirišo su kitais, daugiausia pavieniais, besislapstančiais partizanais. Susidarė skaičius 13 žmonių. 1949 m. žiemą (vasario mėn.) du žuvo. Tų pačių metų vasarą žuvo dar 4 žmonės. Prisidėjo 2 žmonės. Dabartiniu laiku draugėje gyvena 5 žmonės. Likusieji vėl pradėjo slapstytis pavieniui.

Pavasarį lenkų partizanų nuotaika buvo labai pakilusi, pradėjo smarkiai rodyti savo šovinizmą ir imperializmą. Buvo labai nedraugiškai nusistatę mūsų atžvilgiu. Norėjo mus išgyvendinti iš „lenkiškų" kraštų. Mat buvo įsitikinę, kad bus karas.

Grupė pergyvenusi keletą smūgių, per kuriuos neteko 6 žmonių užmuštais, ir apskritai NKVD aktyvumas po jų išsišifravimų nuslopino jų nuotaiką. Be to, svarbiausia — nebuvimas karo.

Dabartiniu laiku tapo vėl be galo draugiški ir malonūs.

Mes palikome tie patys: nei per daug draugiški, nei per daug nedraugiški. Tokiais buvome ir pirmiau. Žinau aiškiai, kad su lenkais susidūrimų mums ateity neišvengti!

1949 m. rugsėjo mėn. 12 d.
Antanų miškas

Kur praleidau žiemas partizanaudamas.

1944—5 metų žiemą praleidau Labanoro miškuose, kame kurį laiką ėjau Tigro Rinktinės vado pareigas. Perdaviau jas Kpt. Kaletkai.

Stovyklą sudarė: 6 didžiuliai bunkeriai, pirtis, sandėliai, arkliams būdos, šaltkalvių, batsiuvių ir siuvėjų bunkeris. Buvo: apie 400-450 partizanų, 27 arkliai su rogėmis ir pakinktais. (Kautynės Labanoro miške 1945 m. kovo mėn. 11 d. Trys užmušti ir trys sužeisti partizanai. Žuvo Ūdras.)

1945-6 m. žiemą- Didžiagiryje, Daugėliškio valsčiuje, Švenčionių apskrity. Viso 12 vyrų, bunkeris viršuje su sargyba. Tuo metu šiame krašte ėjo stiprus raudonųjų siautimas. Pragyvenome laimingai.

1946-7 m. žiemą-Belmonto miške, Vidžių rajone, Baltgudijoje. Būrys - 16 vyrų. Part[izanas] Jazminas pasikėsino prieš mane, Bajorą, Dikerį ir Seklį. Sužeidė mane, Bajorą ir Dikerį. Vėliau rengė su kitais sąmokslą visiškai nužudyti, kad sulaukus laisvės nebūtų kam atiduoti teisman. Sąmokslas buvo susektas ir sąmokslininkai Jazminas, Ryčius ir Bečelis sušaudyti. Buvo manyta užmušti tik Jazminą, o likusius nuginkluoti ir, išvedus iš stovyklos, grąžinti ginklus ir paleisti. Bet Bečelis ir Ryčius pasipriešino - griebėsi už ginklų ir todėl buvo nušauti.

1947 m. gegužės mėn. 13 d. part[izanai] Tigras, Būgas —irgi sąmoksle dalyvavę, bet nesipriešinę - ir part[izanas] Balandis pateko gyvi rusams. Kadangi pirmieji du pas mane žiemojo, todėl gegužės 14 d. atvedė į bunkerį. Mes stovyklavome kitame kvartale nuo bunkerio ir buvome užpulti. Pasitraukėme laimingai. Su mumis žiemojo baltgudžių partizanas Gogą.

1947-8 m. žiemą - Belmonto miškuose. Būrys - 16 vyrų. Jų tarpe 3 lenkų partizanai. Praėjo žiema laimingai.

1948-9 m. žiema - Belmonto miškuose-miškas-Žvėryne. Būrys 16 žmonių. Laimingai.

1949 m. rugsėjo mėn. 12 d.
Antanų miškas

Rokisas [parašas]
Tigro Rinkt [inės]
Vadas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 107,1. 1-13. Originalas. Rankraštis.

Kronika
1949 metai
Belmont
Kronika

Tigro Rinktinės Vadas
Sąsiuvinis Nr. 3,
pradėta 1949 m. rugs[ėjo] mėn. 21 d.
Antanų miškas

1949 m. rugsėjo mėn. 13 d. turėjau pasimatymą su X garnizono istrebitelium Baru (slapyvardė). Susitarėme dėl bendradarbiavimo.

1949 m. rugsėjo mėn. 13 d. mūsų partizanai paėmė Tverečiaus valsč[iaus], Galalaukių km. kooperatyvą. Sekė Švenčionių miesto enkavedistai, tačiau veltui.

1949 m. rugsėjo mėn. 15 d. vakare, Pastovių rajone, Valodzkų kaime per nelaimingą atsitikimą- vienas iš mūsiškių palaikė priešu - žuvo part[izanas] j[aunesnysis] psk. Dobilas. Buvo pavyzdingas, drąsus ir sumanus partizanas. Palaidotas Antanų miške.

1949 m. rugs[ėjo] mėn. 15 d. buvo nubaustas mirties bausme Vidžių rajono, Staurovo km. gyventojas Sergiejus Macieša. Anksčiau buvo predsedateliaus padėjėju, aršus komunistas. Buvo NKVD agentas. Labai engė ir terorizavo vietos gyventojus.

Paskutiniu laiku organizavo kolchozus.

1949 m. rugsėjo mėn. 18 d. (sekm[adienį]) prasidėjo Antanų miške ofenzyva. Tai pirmoji šią vasarą, po žiemos, ofenzyva šiame miške.
Smulkmenos nežinomos.

Krėtė vakarinį miško pakraštį. Valyme dalyvavo apie 300 žm[onių] - 7 valsčių skrebai ir Švenčionių garnizonas. Vadovavo pulkininkas Carenko - Švenčionių NKVD načalnykas. Valymas prasidėjo šeštadienį. Sekmadienį po pietų buvome priversti trauktis iš stovyklos Antanų kaimo pakrašty. Atsitraukėme laimingai. NKVD-istai ėjo nevieni ir todėl mes juos pajutome iš toli.

1949 m. rugsėjo mėn. žuvo gudų partizanas Miša iš Zuravouščynos km., Šarkauščinos rajono. Be to, vienas sužeistas pateko rusams. Taip pat buvo nušauti du arkliai ir vienas civilis vežikas. Mat jie dviem pastotėm vežėsi kooperatyvą ir užvažiavo ant pasalų. Reikia manyti, kad iš dalies kalta degtinė.

1949 m. rugpjūčio mėn. į Vidžius atvažiavo apie 40 rusų karininkų, jų tarpe vienas pulkininkas, o kiti - daugumoje leitenantai. Visame Vidžių rajone jie sekė partizanų judėjimą, ypač prie didžiųjų miškų.

Kazėnų miestely buvo atvykęs pats pulkininkas ir 11 jaun[esniųjų] karininkų. Įvairiose vietose darė pasalas. Rinkdavo žinias apie partizanus. Gyventojams sakydavo, esą atvykę rinkti iš gyventojų normas. Pats pulkininkas pasivadinęs „sledovatel kontrabandi...“

Išbuvo visą mėnesį.

1949 m. rugsėjo mėn. pirmoje pusėje pastebėta vaikščiojant apie Antanų mišką karininkų grupelės su žemėlapiais. Klausinėjo pas gyventojus įvairių vietovių.

Kaip žinome, greit po to įvyko miško valymas. Nauja raudonųjų taktika: pirm iššvalgo ir susipažįsta su vietovėmis vadai, o po to prasideda ofenzyva.

Reikia pastebėti, kad apie praėjusią ofenzyvą, jos datą, žinojo vietiniai komunistai ir kalbos pasklido net šiaip žmonių tarpe. Be to, Švenčionių garnizono vienas NKVD kapitonas, persekiodamas partizanus, paėmusius Galalaukių kooperatyvą, vienoje vietoje išsireiškęs, kad „dabar einanti šių miškų didelė ofenzyva...“ Tai pasakė š. m. rugs[ėjo] mėn. 14 d.- reiškia, po keturių dienų iš tikrųjų prasidėjo valymas.

Tai vis nauji reiškiniai NKVD taktikoje, kurių priežastys, reikia manyti, paaiškės vėliau.

1949 m. rugsėjo mėn. 11 d. Vidžių rajone, Bučėnų km. buvo vakaruška, kurioje, be Gudijos jaunimo, dalyvavo lietuvių jaunimas iš Dysnos km., Tverečiaus valsč[iaus], Švenčionių apskr[ities], Į minėtą vakarušką atėjo penki lenkų partizanai ir pradėjo daužyti lietuvius, nuavinėti batus, paėmė dviračio visą ratą, kurį vėliau numetė. Net vienai mergaitei lietuvaitei gumine lazda kirtę per laikrodėlį, kurs buvęs ant rankos. Reikia pastebėti, kad visas Dysnos jaunimas yra lietuviškas, nėra

išdavikų. Tai labai gerai žino ir lenkai. Viso to priežastis sekanti: lenkuojantis Gudijos jaunimas dažnai nesutinka su lietuviais ir kartais tarp jų įvyksta muštynės. Tokiu būdu jie paprašė lenkų partizanus, kad nubaustų lietuvius. Ką šie ir padarė.

Tokiu būdu lenkų partizanų šovinizmas yra be ribų: kišasi į dalykus, kurie neturi jokios politinės reikšmės. Priešingai: tuo veiksmu nustato gerus žmones prieš partizaninį sąjūdį, prieš visą bendrą kovą su komunizmu. Buvome po to susitikę su jais - mes apie tai nieko nežinojome - tai jie labai nejaukiai jautėsi, o pats didžiausias šovinistas, kurio iniciatyva visa tai įvyko, Vanaga, bijojo su mumis susitikti.

1949 m. rugpjūčio mėn. pabaigoje, rugsėjo mėn. pradžioje lenkų partizanai išprievartavo merginą, gyv. Vidžių rajone, Jadvygavo km., kuri atsidūrė ligoninėje ir gavo iš gydytojų pažymėjimą, jog „bus motina dėl banditų kaltės..

Ši moteris reikėjo nubausti, kadangi ji pranešė apie partizanų atėjimą blogiems žmonėms, kurie paspruko. Bet nieks negali sutikti su jų pavartota tikrai banditiška bausmės priemone. Gyventojai šiuo aktu labai piktinasi.

Po to lenkų partizanai mūsų vyrams gyrėsi, kad minėtą moterį „nubaudėme gerai", tačiau kad išprievartavo,- tai to neminėjo.

1949 m. rugsėjo mėn. Š. m. rugsėjo mėn. Vidžių rajone, Bainos sielsoviete, Sipavičių km. vienas žmogus išėjo iš proto dėl to, kad reikia eiti prievarta į kolchozus. Taip pat dėl tos pačios priežasties pamišo žmogus Isajų km., Bainos s/s, Vidžių rajone.

Tai ne pirmieji ir ne paskutiniai atsitikimai, kad dėl nacionalizacijos ar kolektyvizacijos įstatymo žmonės išeina iš proto. Charakteringi bruožai sovietiškosios valdžios. Keista! XX amžius, yra sakoma, kultūros amžius. Atrodo, neturėtų būti nei aimanų nei vargų. Tačiau priešingai. Kur tik pasižiūri, ten ašaros, vargas, skriauda, neteisybė, prievarta, melas, propaganda. Ir visa tai vyksta dvidešimtame amžiuje, Europoje, dėka sovietų Rusijos, dėka Stalino diktatūros. Pasauli! Nuplauk šią gėdą nuo savo veido!

1949 m. rugs[ėjo] mėn. 25 d.- sekmadienį apie 2 val. po pietų buvome priversti trauktis iš stovyklos Antanų miške, kadangi pajutome, jog rusai eina mūsų kryptimi plačia vilnimi. Mūsų atsitraukimo rusai nepajuto, kadangi patys eidami kėlė nemažą triukšmą. Pirmąją liniją peržengdami, pastebėjome ant linijos keletą rusų, bet jie nešaudė. Tik vėliau pasigirdo šūvis. Jį paleido matomai tie, kurie rado stovyklą.

Tą pačią dieną, valanda anksčiau, rusai taip pat praėjo netoli stovyklos, bet jie ėjo linija.

1949 m. rugsėjo mėn. 28 d. buvo perorganizuota Tigro Rinktinė. Rinktinės štabas pertvarkytas sekančiai: Visuomeninės Dalies Viršininkas-p. Švyturys, Organizacinio sk[yriaus] virš[ininkas] - viršila Bajoras, Žvalgybos sk[yriaus] virš[ininkas] - vyr[esnysis] psk. Seklys, Operacinio-mobilizacinio sk[yriaus] virš[ininkas] - vyr[esnysis] psk. Dikeris, Ūkio sk[yriaus] virš[ininkas] - vyr[esnysis] psk. Budrys.

Rinktinė padalyta į rajonus sekančiai:

Švenčionių ir Švenčionėlių v[alsčiai] — 1 rajonas

Kaltanėnų ir Ignalinos v[alsčiai] - 2 rajonas

Daugėliškio v[alsčius] 3 „
Mielagėnų v[alsčius] 4 „
Ceikinių v[alsčius] 5 „
Adutiškio v[alsčius] **6** „
Tverečiaus v[alsčius] ir Vidžių raj. (BSSR) 7 rajonas
Svierių rajonas (BSSR) 8 rajonas.

Rajonų vadai yra:

1 rajono-virš[ininkas] Paberžis
2 „ - vyr[esnysis] psk. Šilas
3 „ - vyr[esnysis] psk. Voldemaras
4 „ - vyr[esnysis] psk. Gaidys
5 „ — vyr[esnysis] psk. Šarūnas
6 „ - viršila Pušynas
7 „ - vyr[esnysis] psk. Liūtas
8 „ -j [aunesnysis]psk. Dagilis.

1949 m. rugs[ėjo] mėn. 29 d. Vidžių rajone, Dubroukos s/s, Staurovo km. prasidėjo masiniai areštai žmonių sąryšyje su Sergiejaus Maciešos žuvimu. Žmonės labai lengvai išduoda vieni kitus. Areštuoja ištisas šeimas.

Areštuotuosius labai žiauriai muša, kankina.

1949 m. rugsėjo mėn. pabaiga.

Po Sergiejaus Maciešos žuvimo iš Dubroukos s/s pabėgo predsedatelius rusas. Mat pabijojo, kad nenužudytų ir jį, tai atsisakė nuo vietos ir išvažiavo į Rusiją.

Dabartiniu metu neranda žmogaus, kurs sutiktų užimti Dubroukos predsedateliaus vietą. Mat sielsovietas randasi tarp miškų. Paskutiniu laiku vertė būti predsedatelium vieną liaudies mokytoją, bet tas nesutiko. Už tai buvo atleistas iš mokytojo pareigų.

Kol kas predsedateliaus nėra.

1949 m. rugs[ėjo] mėn. pab[aigoje] lenkų partizanai išplėšė Vidžių rajone, Seklų km. kooperatyvą. Kooperatyvas randasi 5 km. atstu nuo Vidžių. Paimta 40 000 rb turto.

1949 m. rugs[ėejo] mėn. visuomenė labai įsitikinusi karo prasidėjimu. Eina žmonių tarpe visokiausi gandai. Žmonės laukia karo kaip išganymo. Labai smarkiai auga kolchozų skaičius. Rusai iki spalių revoliucijos šventės turi visur įrengti kolchozus.

1949 metų spalių mėn. 6 d.

Tarybu valdžios organų žvėriškumas

BSSR, Vidžiųrajone, Kazėnų sielsoviete vienas agentas, kurs renka iš ūkininkų mokesčius, ypač žiaurus. Atėjęs pas vieną stambaus ūkio savininką, seną, virš 70 metų žmogų, kurs vokiečių okupacijos metu smarkiai nukentėjo, nes vokiečiai laike valymo Belmonto miško sudegino visą kilnojamą turtą, smarkiausiai jį koliojęs, vadinęs žvėrimi, negerbęs net ir minėto ūkininko senatvės. Tarp kitko, minėtas agentas vokiečių okupacijos metu buvo rusų partizanu. Būdamas sužeistas ir neturėdamas prieglaudos, atėjęs pas minėtą ūkininką, kurs jam suteikęs pirmąją

pagalbą, maitinęs ir t. t. Dabartiniu metu agentas minėtą nuotykį visai pamiršęs. Būdamas girtam stovy, švaistėsi su naganu ir norėjęs minėtą ūkininką vestis vieną už trobesių. Ūkininko nuomone, būtų nušovęs ir pasiteisinęs „esą bėgo į mišką...“

Panašūs nuotykiai įvairiose vietose labai dažni.

1949 m. rugp[jūčio] mėnuo.

Į Šarkauščiną atvyko, pagal žmonių pranešimus, apie 300 NKVD kariuomenės. Jos tikslas nežinomas, kadangi šiame rajone partizaninis judėjimas silpnas. Yra žinių, kad vietomis jau rengė pasalas.

1949 m. rugsėjo mėn. 30 d. Mielagėnų v[alsčiuje], Malikų km., slaptame bunkery žuvo 2 partizanai ir dvi partizanės: Erelis ir Baravykas, ir iš Akmeniškės km. Manė[448] ir Janė. Žuvimo priežastis - nepilnas atsargumas.

Partizanai sviedė iš slėptuvės granatą ir vieną skrebą užmušė, o antrą sužeidė.

1949 m. spalio mėn. 21 d. buvo nubaustas mirties bausme Vosiūnų km. gyventojas Lukšėnas Albertas. Dirbo prie Vosiūnų kolchozo sandėlio, pirmas kolchozo organizatorius. Be to, žymus komunistų šalininkas ir aršus NKVD agentas.

1949 m. spalių mėn. 23 d. prie Apso, Vidžių rajone buvo sugauti kažkoks žmogus, kurs su kitais dviem draugais buvo kely Apsas-Vidžiai užpuolę pašto vežimą, vežusį pinigus ir korespondenciją. Vienas iš jų buvo užmuštas, vienas sugautas gyvas, o trečias pabėgo. Kad tai būtų partizanai - tai to nieks nekalba.

1949 metų spalių mėn. 28 d., Švenčionių apskr[ityje], Tverečiaus valsč[iuje], Kelpučių km. buvo padarytas viso km. gyventojų susirinkimas ir įspėta, kad nieks nestotų į kolchozus. Be to, paliktas raštu įspėjimas gyventojams: „Pirmieji trys užsirašiusieji į kolchozą bus baudžiami mirties bausme, ne tik jie patys, bet ir jų šeimos nariai. Be to, trobesiai deginami, o kitas turtas konfiskuojamas."

Šį įspėjimą liepta pristatyti Tverečiaus milicijai.

Susirinkimo ir įspėjimo tikslas - bauginti gyventojus, kad nestotų į kolchozus, ir antra, kad gyventojai turėtų priežastį atsisakyti stoti į kolchozus.

1949 m. spalių mėn. 29 d. Švenčionių apsk[rityje], Tverečiaus valsč[iuje], Kriaučiškės km. buvo nubaustas mirties bausme komjaunuolis Ulozas Pranas. Paimta rusų sistemos karabinka ir 25 šoviniai.

Buvo aršus komunistas, kurs smarkiai terorizavo gyventojus. Lietuvis.

1949 m. spalių mėn. pabaigoje, lapkričio mėn. pradžioje buvo pakeisti Tverečiaus valsčiaus NKVD ir istrebitelių viršininkai. Pakeitimo priežastis - nepasisekimas kovoje su partizanais. Pats istrebitelių viršininkas vyr[esnysis] leit[enantas] Barborka įtartas palaikąs ryšius su partizanais. Stebėtina: tas pats Barborka kaip šuo ištisas savaites valkiojosi dieną ir naktį po Tverečiaus valsčiaus apylinkes pasalaudamas, norėdamas pagauti bent vieną partizaną, rodė tuo tikslu didžiausią aktyvumą, tačiau vis veltui. Užtat įtartas palaikyme ryšių su partizanais ir perkeltas į kitą vietą.

[448] Taip dokumente. Turėtų būti Marė.

Į jo vietą atkeltas lietuvis leitenantas, kurs pasižadėjo spalių revoliucijos šventėms pagauti gyvą partizaną, tačiau jau ši „šventė“ praėjo, o jo svajonės taip pat neišsipildė.

Apskritai šiuo metu stiprios pasalos rengiamos Vosiūnuose, Dysnoje, Piemenyse, Lekiškėje, Karalyčioje ir kitur. Čia 10-12 istrebitelių valkiojasi dieną ir naktį. Mat bijo, kad partizanai „nerazgramytų"[449] kolchozų bei neužmuštų kolchozų „vyresnybės"...

1949 m. lapkričio mėn. pabaigoje, Vidžių rajone per Drūkšos upę, ties Halousko palivarku statomas naujas tiltas. Jo tikslas - jungti Vidžius tiesia linija su Halousko aerodromu. Toje vietoje tiltas buvo ir anksčiau, tačiau vokiečių-rusų karo metu rusų partizanų buvo sunaikintas.

Antrą tiltą žada statyti tame pačiame Vidžių rajone per Dysnos upę, ties km. Navikai. Tiltai turi būti pastatyti per 10 dienų.

Šiuos tiltus stato pagal pavasarį šiame krašte lankiusiosi sovietų armijos generolo įsakymą.

1949 m. gruodžio mėn. 7 d. buvo rekvizuotas Bernotų kooperatyvas. Tverečiaus valsčius. Minėtame km. yra 7 ginkluoti, tačiau iš gyventojų tarpo pasipriešinimo nebuvo.

Dalyvavo 4 partizanai.

Lietuviu diplomatijos aktyvumas užsieny

25. 10. 1949 m. Niujorko radijo „Amerikos Balsas" pranešimu buvęs Lietuvos užs[ienio] reik[alų] ministras Lozoraitis buvo priimtas dabartinės sesijos SNO pirmininko gen. Romulo (Filipinai). Dalyvaujant vak[arų] valstybių atstovams, Lozoraitis padarė pranešimą apie padėtį okupuotoje Lietuvoje ir nurodė: bolševikai sunaikino per abi okupacijas 520 000 lietuvių.

3. 11. 1949 m. iš tų pačių šaltinių pranešama, kad Lietuvos įgaliotas ministras prie JAV vyriausybės p[onas] Žadeikis buvo priimtas SNO Generalinio sekretoriaus Triugvė Li, kuriam įteikė memorandumą, pasirašytą Lietuvos Išsilaisvinimo Komiteto Amerikoje. Memorandume nurodoma, kad bolševikai Lietuvoje vykdo masinį lietuvių tautos, turto, ūkio naikinimą. Pranešama apie pusę milijono sunaikintų lietuvių. Memorandume prašoma SNO imtis tarptautinių priemonių terorui sulaikyti.

5.11.1949 m. Niujorko radijo apžvalgininkas, apibūdindamas SNO dabartinės sesijos darbą, pažymėjo, kad Lietuvos atstovų skundas SNO priklauso prie sunkių šiai sesijai klausimų. Toliau jis pranešė, kad lietuvių išeivių JAV organizacijos, priešaky su Simučiu, įteikė prezidentui Trumenui rezoliuciją, kurioje milijono lietuvių, gyvenančių JAV, vardu prašoma JAV vyriausybę imtis žygių užkirsti kelią masiniam žmonių naikinimui Lietuvoje.

[449] Nenuniokotų, nenusiaubtų, nesunaikintų (rus.).

9. 11. 1945[450] m. Reuterio agentūra praneša, kad Didžiosios Britanijos atstovas SNO Politiniame komitete padarė pranešimą apie padėtį Pabaltijo valstybėse. Anglų atstovas nurodė, kad Lietuva, Latvija ir Estija per sovietų okupaciją neteko virš 1 500 000 žmonių nužudytais, išvežtais ir kad toks skaičius tokiam mažam rajonui yra stačiai baisus. Toliau jis pareiškė, kad šie faktai neturi būti praleisti be rimto dėmesio, o turi būti apsvarstyti visu rimtumu SNO organuose.

KRj[451] Inf[ormacijos] Skyrius

1949 m. lapkričio mėn. 27 d. Antanų miške buvo valymas, kuris tęsėsi 3 dienas.

Susidūrimų nebuvo. Valyme dalyvavo Švenčionių apskrities istrebiteliai — talka.

1949 m. gruodžio mėn. 31 d., Niujorkas. Radijo „Amerikos Balsas" pranešė, kad buvęs Lietuvos respublikos prezidentas dr. Grinius kreipėsi į lietuvių tautą ir į lietuvius, gyvenančius užsienyje, su kalba, kurioje tarp kitko pasakė: „Šiuo metu okupuotoje Lietuvoje bolševikai vykdo žiaurų terorą. Daug nekaltų lietuvių ištremta į Sibirą, kur jie miršta lėta bado ir šalčio mirtimi. Lietuvoje šiuo metu lietuviai neturi jokių laisvių: žodžio, spaudos, sąžinės, tikėjimo. Daug lietuvių šiuo sunkiu metu rado sau prieglaudą Vakarų demokratinėse valstybėse. Gyvenantieji Lietuvoje lietuviai vyriškai veda kovą su bolševikais partizanų eilėse..."

1949 m. gruodžio mėn. Laikotarpyje nuo 1945 m. iki 1949 m. pabaigos Vakarų demokratinės vyriausybės suteikė 11 valstybių nepriklausomybes vienokioje ar kitokioje sąjungoje su suteikusiomis nepriklausomybę valstybėmis. Šios valstybės yra: Islandija, Filipinai, Birma, Izraelis, Vietnamas, Ceilonas, Indonezija, Indija, Pakistanas.

1949 m. pabaigoje tarptautinė padėtis gana įtempta. Įtempimo požymis yra: rusai stengiasi trukdyti Amerikos ir Anglijos radijo stotims, kurios daro pranešimus svetimomis kalbomis, ypač rusų, ukrainiečių ir taip vadinamų „rytų demokratinių" valstybių kalbomis. Iš savo pusės anglosaksai, ypač amerikiečiai, sustiprino propagandą prieš SSSR.

Pabėgėliai iš Rusijos, Ukrainos, Lenkijos ir kitų kraštų per Amerikos bei Anglijos radiją išjuokia sovietų santvarką, vyriausybę bei Staliną. Tą patį daro sovietai, išjuokdami kapitalistines vyriausybes.

Baigiantis metams dėmesio centre stovi Kinija. Kinijos komunistai baigia užimti visą Kiniją: liko neužimtas Tibetas ir keletas salų, jų tarpe Formoza ir kitos. Gomindaninė vyriausybė su Čan Kai-Ši priešaky pasitraukė į Formozos salą ir paprašė JAV karinės pagalbos, norėdami išsilaikyti Formozos saloje. Amerikiečiai

[450] Tikriausiai dokumente rašant padaryta klaida, turėtų būti 1949 m.

[451] Minimas Lokio rinktinės Kiaunės rajonas.

pasiuntė 250 sunkiųjų ir lengvųjų tankų ir apie 400 lakūnų japonų. Girdisi, Kinija darys pastangas užimti Formozos salą.

Kinijos komunistinės vyriausybės galva Mao Cze-Dun šiuo metu randasi Maskvoje, kur veda derybas su SSSR dėl kreditų Kinijai. Kokiomis sąlygomis jie susitars ir ką gaus Kinija iš SSSR, tuo tarpu nežinoma. Taip pat nežinoma, kokie santykiai bus tarp Kinijos iš vienos pusės ir SSSR iš kitos pusės. Ar bus Kinija SSSR satelitu, ar kaip lygiateisė valstybė. Anglosaksai daro prielaidas, kad Kinija panorės būti lygiateise valstybe ir SSSR darant pastangas paversti ją savo satelitu, faktiška Sovietų Sąjungos respublika - pasielgs Tito pavyzdžiu (Jugoslavijos).

Tarp kitko, šiuo metu, kai Mao Cze-Dun tariasi Maskvoje, kitas Kinijos atstovas veda prekybos derybas Vašingtone.

Kaip plėtosis komunistinės Kinijos ir kitų valstybių santykiai - parodys 1950 metai.

Rokas [parašas]
CRV

1 9 5 0 metai

1950 m. sausio mėn. 4 d. JAV prezidentas Trumenas kongrese pasakė kalbą vidaus ir užsienio politikos klausimais. Jis pasakė, kad šiuo metu JAV vidaus padėtis tvirta, didelio ekonominio sunkumo nėra. Priešingai, amerikiečio gyvenimo lygis yra pakilęs: darbo valandų skaičius sumažėjo, uždarbis pakilo.

Liesdamas politikos klausimus pažymėjo, kad JAV politikos dėka agresija yra sulaikyta, ypač Vidužemio jūros baseino srityje. Tam pasitarnavo Šiaurės Atlanto pakto sukūrimas.

Apskritai jis pažymėjo, kad JAV visa darys, kad būtų pasauly panaikinta priespauda ir tironija. Tam atsiekti amerikiečiai negailės nei darbo, nei resursų. Jis pasakė, kad šiuo metu JAV yra žymiausia galybė tiek ekonominiu, tiek kariniu atžvilgiu. Todėl savaime suprantama, kad JAV yra atsakinga už tvarkos įvedimą visame pasauly. Amerikiečiai kovos už lygybę ir laisvę tiek tautų, tiek ir pavienių žmonių tarpe.

1950 m. sausio mėn. 6 d. Maskvos radijas pranešė, kad JAV tieks Formozai (Taivaniui) karinę, ekonominę ir diplomatinę pagalbą per Filipinų valstybę. Tarp Filipinų ir Formozos atidaryta šiomis dienomis oro linija. Į Formozą JAV pasiuntė 32 karininkus ir civilinę misiją.

Komunistinė kinų vyriausybė pasiryžusi karą[452] ir toliau, ir prijungti Formozą prie Kinijos žemyno.

1950 m. sausio mėn. 6 d. Niujorko radijas „Amerikos Balsas" pranešė, kad JAV delegatė SNO žmogaus teisių klausimais ponia Ruzvelt įnešė rezoliuciją, pagal kurią bet kokia šalis turi teisę skųstis SNO prieš pažeidimą žmogaus teisių.

[452] Tikriausiai praleistas žodis „tęsti".

Atseit Lietuva ir daug kitų šalių pagal šią rezoliuciją turi teisę skųstis prieš Sovietų Sąjungą už tai, kad ji tremia šių šalių žmones į Sibirą, sodina masiniai į kalėjimus.

Sovietų Sąjungos atstovai pareiškė, kad jie išstos prieš šią rezoliuciją, kadangi šis reikalas yra kiekvienos šalies vidaus reikalas.

1950 m. sausio mėn. 5 d. radijo „Amerikos Balsas" pranešė, kad š. m. sausio mėn. Amerikos atstovas Kontrolinėje Taryboje dėl Japonijos iškels klausimą dėl Japonijos karo belaisvių Rusijoje, kurie iki šiam laikui randasi Rusijoje. Skaičius 360 000 žmonių.

Kaip žinia, amerikiečiai šiuo klausimu jau kartą buvo iškėlę klausimą, tačiau rusų atstovas demonstratyviai apleido posėdžių salę, nesutikdamas atsakyti į šį klausimą.

Be to, artimiausios Generalinės Asamblėjos sesijos metu Ačesonas šį klausimą taip pat iškels.

1950 m. sausio mėn. 6.

1948 m. buvęs partizanas Pošiūnas, gyv. Švenčionių apskrity, Adutiškio miestely, slapyvarde Pilypas, užsiregistravęs atvedė NKVD kariuomenę ne tik į savo bunkerį, bet ir kitų partizanų, kurį žinojo. Laike užpuolimo žuvo part[izanai] Sakalas, Tigras ir partizanė Gegutė. Už išdavimą buvo apdovanotas medaliu.

1945 m. rudeniop Paukštė iš Venclovišk̃ės kaimo, Daugėliškio valsč[iaus], Švenčionių apskrities, užsiregistravo ir išdavė tris partizanus, kurie buvo pasislėpę jo kluono slėptuvėje. Tai buvo partizanai: Paukštė, Juodvarnis ir Ridikas. Enkavedistai greit atėjo, apsupo klojimą ir reikalavo, kad partizanai pasiduotų gyvi. Šiems atsisakius tai padaryti ir pasigirdus šūviams iš klojimo, enkavedistai padegė kluoną. Partizanai matomai nusišovė, o po to sudegė. Liko tik ginklų geležinės dalys.

Išdavikui Paukštei buvo dovanotos visos partizaniškos „nuodėmės". Jis nebuvo nei kalinamas, nei tardomas. Vėliau, bijodamas partizanų keršto, pasiėmė šautuvą ir slapstėsi nuo partizanų.

Šiame suokalby dalyvavo jo sesuo, kuri nuėjusi į Daugėliškio miliciją skubiai norėjo pamatyti „načelnyką". Po to jos brolis nuėjęs užsiregistravo ir greit atėjo enkavedistai.

1950 m. sausio mėn. 10 d. radijo „Amerikos Balsas" pranešė, kad laikraščio „Niūjork Herald Tribiūn"[453] korespondentas Jozef Njuman, rašydamas apie Sovietų Sąjungą ir jos užsienio politiką (jis gyveno ilgą laiką Rusijoje), tarp kitko pasakė: visas pasaulis apie Sovietų Sąjungą turi klaidingą supratimą. Tikrumoje yra dvi Sovietų Sąjungos: pirmoji tokia, kokią ją įsivaizduoja komunistai, kurie mano, kad Sovietų Sąjungoje yra iš tikrųjų didžiausia laisvė, gerovė, tvarka ir taip toliau. Tokią Sovietų Sąjungą komunistiniai valdovai stengiasi rodyti užsieniui ir apskritai stengiasi priversti visus taip apie ją galvoti. Antroji Sov[ietų] Sąjunga yra toji, kokia ji yra tikrumoje, būtent kurioje nieko panašaus nėra, ką jie skelbia, o yra tikrumoje

[453] Taip dokumente.

badas, nėra jokių žmogaus teisių ir pan. Tai yra tikroji Sovietų Sąjunga. Liesdamas Sov[ietų] Sąjungos užsienio politiką, jis pasakė, kad ji yra imperialistiška. Tam kaip pavyzdį nurodė Pabaltijo kraštus. Jis pasakė, kad Sovietų Sąjunga 1939 m. rudenį su šiais kraštais sudarė taikos sutartis, kurių metu užsienio reikalų ministras Molotovas tvirtino, kad Rusija nemano kištis į Lietuvos, Latvijos ir Estijos vidaus reikalus. Tačiau nepraėjus metams, minėtos valstybės buvo okupuotos rusų kariuomenės. Po to prasidėjo šių valstybių pavertimas komunistinėmis respublikomis.

Kaip ir po visą Sov[ietų] Sąjungą, taip ir po Pabalčio kraštus yra uždrausta keliauti svetimšaliams. Šių valstybių piliečiams yra draudžiamos jungtuvės su svetimų valstybių piliečiais ir išvykti į užsienį. Baigiama šiuose kraštuose įvesti kolektyvizaciją. Žmonės neturi jokių teisių. Yra tremiami į Sibirą. Sovietų propaganda ir radijas įrodinėja šių kraštų gyventojams, „esą jie dabar geriau gyvena, negu būdami nepriklausomi."

Išvijus iš šių kraštų vokiečius, bolševikai pradėjo tęsti anksčiau pradėtą darbą, būtent perorganizuoti visiškai šias valstybes į komunistines respublikas.

Kai tuo tarpu komunistai rėkia, kad kitose šalyse dažnai išvaiko streikininkus policija, rėkia ant tų šalių kapitalistinės santvarkos, „esą pagal ją negalimi streikai", tai Sov[ietų] Sąjungoje iš viso bet koki streikai negalimi.

1949 m. gruodžio mėn. pabaigoje, Švenčionių a[pskrityje], Tverečiaus v[alsčiuje], Pečiurkų kaime pas vieną ūkininką naktį atėjo trys ginkluoti pistoletais Vidžių rajono komjaunuoliai ir neva partizanų vardu pradėjo pas ūkininką ieškoti batų rūbų ir kitko. Tikrumoje atėjo plėšti ir pradėjo imti ir krauti į maišus, kas pakliuvo.

Ūkininkas suprato, kad tai yra ne partizanai, o paprasti plėšikai. Jis staiga čiupo kirvį ir vienam banditui sudrožė per galvą kurs netekęs sąmonės parkrito, o kiti nusigandę pabėgo. Parkritusį ūkininkas surišo ir nuvežė į Tverečių. Buvo suimta apie 6 žmonės, iš kurių 3 paleisti, o trys nubausti už plėšikavimą.

1950 m. sausio mėn. 18 d. likvidavome Pastovių rajone, Cioplyjų kaime kooperatyvą-bazę. Buvo paimta apie 50-60 tūkstančių rub[lių] vertės įvairių daiktų.

Tame pačiame rajone, Caremušnikų km., pora dienų anksčiau kooperatyvą likvidavo lenkų partizanai.

Nupjovėme keletą telefono stulpų.

1950 m. sausio mėn. 24 d. vakare, Tverečiaus valsč[iuje], Smilginiškėje, kaimo laukuose susitikome su skrebais. Įvyko susišaudymas. Skrebai pasitraukė. Jų nuostoliai nežinomi. Mūsų du lengvai sužeisti. Žuvo mūsų vežike mergina iš Čygliajų kaimo.

P. S. Šio įvykio paaiškėjo galutinės smulkmenos: minėta mergina nežuvo nei nesužeista[454].

Pasirodo, buvo šeši Tverečiaus garnizono milicininkai ir strebkai. Jų tarpe

[454] Tikriausiai dokumente rašant padaryta klaida, turėtų būti - nei sužeista.

milicijos viršininkas vyr[esnysis] ltn. Melnikov. Jie taip išsigandę, kad pora įlėkė į Svirkų ežerą (Svirkų ežeras negilus, panašus į didelį liūną, vietomis neužšąla ir žiemos metu). Vienas pasislėpė klojime ir išlindo tik rytojaus dieną. Pirmasis grįžęs į Tverečių skrebas niekaip negalėjo prieš viršininką ištarti pirmuosius žodžius ir papasakoti įvykį. Mat visi buvo gerokai pavaišinti automatine ir kulkosvaidžio ugnimi.

Šios žinios gautos iš Tverečiaus garnizono skrebo.

1950 m. vasario mėn. 9 ir 10 d. Polocko oblasty, Vidžių rajone, vyko Blažiškės miško krėtimas. Tarp kitko, mes tame miške norėjome praleisti 1949-1950 m. žiemą ir tam tikslui buvo pastatytas bunkeris, kuriame gyvenome 15 žmonių. Minėtame miške žiemos metu vyksta didelis judėjimas. Įtarėme, kad gali būti tokių žmonių, kurie šį tą žino apie mūsų tame miške gyvenimą ir todėl š. m. vasario mėn. 7 d. vakare apleidome minėtą mišką ir minėtą bunkerį. Labai laiku!..

Antros dienos rytą prasidėjo ofenzyva ir buvo rastas bunkeris. Rusai apie tai mažai kalba. Matomai juos erzina tas, kad bunkerį rado tuščią.

Savaime aišku, šis reikalas neapsiėjo be išdavikų.

1950 m. vasario mėn. 14 d. Vidžių rajone, Petriškės km. buvo sušaudytas Blažiškės s/s pirmininkas rusas Filippov.

1950 m. vasario mėnesio apie vasario mėn. 2 d. Vidžių rajone, Abelių (Obelių) kaime buvo nušauti trys Vidžių enkavedistai, ketvirtas sužeistas, pagal žmonių pasakojimus miręs nuo žaizdų. Jų tarpe žuvo kap[itonas] Zaicovas, Vidžių rajono MGB viršininko pavaduotojas.

Kokiomis aplinkybėmis jie žuvo? Minėti enkavedistai gerokai girti užėjo pas vieną moterį į pirkią. Matomai norėdami apieškoti namą - ėjo į kamarą. Kamaroje buvo vienas lenkų partizanas, kurs pas minėtą moterį slapstėsi. Jis pradėjo šaudyti ir vienu šūviu nušovė du enkavedistus. Likusieji pradėjo bėgti, o partizanas vytis ir šaudyti, ir tokiu būdu dar vienas enkavedistas buvo nušautas ore, o kitas sužeistas, kurs troboje pasislėpė.

Minėtas partizanas paėmė ginklus iš nušautųjų, sėdo į jų pačių pastotę ir nuvažiavo. Sužeistasis enkavedistas išlindo iš savo slėpimosi vietos ir nušovė minėtos moters dukterį, „esą už tai, kad jinai padėjusi nujuosti diržus nuo nukautųjų milicininkų..."

Minėtoji moteris areštuota, be to, daug areštuota apylinkės gyventojų.

MGB labai pyksta už šį jiems iškrėstą „šposą"...

1950 m. kovo mėn. 11 d-Vidžiuose, nuo 1950 m. vasario mėn. 9-10 dienos - nuo ofenzyvos prieš Blažiškės mišką- yra pasilikęs garnizonas kariuomenės. Skaičius nežinomas, tačiau reikia manyti, apie 25-35 žmonės.

Gerokai daro kratas gyvenvietėse. Mat pasirodo, kai kurie lenkai partizanai slapstosi gyvenvietėse. Be to, Blažiškės s/s pirmininkas žuvo taip pat gyvenvietėje.

1950 m. kovo mėn. 12 d - sekmadienį įvyks Lietuvoje ir Baltgudijoje - greičiausiai tuo pačiu laiku ir visoje Sov[ietų] Sąjungoje - balsavimas į Aukščiausiąją Tarybą ir Tautybių Tarybą.

Artinantis balsavimo dienai, kai kuriuose labiau pavojingoje vietoje esan-

čiuose balsavimo punktuose atsirado pastovūs garnizonėliai 8-10 žmonių sudėtyje. Praėjus balsavimui, jie grįš į savo nuolatines vietas.

Apskritai prieš balsavimus žymiai padidėjo MGB ir kariuomenės aktyvumas. Bastosi didesnėmis ar mažesnėmis grupėmis dieną ir naktį. Jokiu būdu nenori daleisti, kad būtų partizanų sunaikintas nors vienas balsavimo punktas. Matomai už „ramų“ balsavimo pravedimą aukštesnieji pareigūnai yra atsakingi prieš dar aukštesnius. Bet koki išsišokimai ar trukdymai reakcijos jėgų priešrinkiminėje kampanijoje sudaro didelį smūgį komunistiškai propagandai. Mat net ir komunistiška „sąžinė" po tokių išsišokimų iš reakcijos pusės nedrįsta laikraščiuose rašyti, kad balsavime dalyvavo „99,98 %“...

Tai vis komunistiškosios propagandos „triukai"...

Šis tas apie priešrinkiminę kampaniją ir balsavimo eigą.

Apskritai Sov[ietų] Są[fungoje] balsavimai į minėtas dvi tarybas įvyksta kas metai vasario, kovo mėnesiais.

Priešrinkiminė kampanija prasideda porą mėnesių prieš balsavimus. Tada po visą Sov[ietų] Sąj[ungą] pasipila visa armija agitatorių, kurie aiškina balsavimo nuostatus, konstituciją, sudaro balsuotojų sąrašus, juos iškabina balsavimo punkte, kur kiekvienas rinkėjas privalo nueiti ir patikrinti, ar jis įtrauktas į tą „garbingą" sąrašą. Tenai pat yra sąrašas renkamųjų.

Kaip atrodo balsavimo punktas? Jis yra perdėm raudonas... Visi kambariai, visos sienos iškliuotos atsišaukimais, „lozungais - ūbaisiais", iškabinti Stalino, Lenino ir renkamųjų deputatų portretais...

Prasideda balsavimas. Jis prasideda 0[455] valandą, o baigiasi 12 dienos. Tą dieną balsavimo punkte atveža degtinės - anksčiau leisdavo išsivaryti samagono,- saldainių, įsako būti punkte muzikantams, kurie be pertraukos privalo groti, o rinkėjai šoka, linksminasi. Be to, punkte išreikalaujamos 3-5 pastotės geresniais arkliais, kurios visą balsavimo eigą privalo būti parengtyje, kurios kiekvieną sekundę galėtų važiuoti kur tik bus reikalaujama. Buvusių pastotininkų pasakojimais, ši parengtis ant tiek griežta, kad negalima net pririšti arklį prie tvoros, o pačiam nuo pastotės bent kiek pasišalinti. Pastotininkas visą laiką turi stovėti prie pastotės ir laikyti vadeles rankoje.

Šios pastotės yra reikalingos visų pirma garnizonams, nes jie yra taip pat parengtyje, yra pasirengę kiekvieną momentą vykti į ten, kur bus pasirodęs „pavojus"... Be to, šios pastotės dar reikalingos ir tam, kad galėtų kiekvieną valandą balsavimo punktas pranešti apie balsavimo eigą, rezultatus, valsčiaus ar rajono balsavimo punktui. Šie kiekvieną valandą pranešinėja telefonu į apskrities, oblasties punktus ir taip toliau. Prisieina važiuoti 10-15 kilometrų.

Punktuose yra dėžė - urna balsams, prie kurios stovi ir budriai seka balsuotojų judesius enkavedistai ir šiaip įvairūs agentai bei šnipai. Yra marška ati-

[455] Taip dokumente.

tverta vieta, tačiau balsavimo organizatoriai ir sekėjai labai nepatenkinti tais, kurie eina į tą vietą.

Apskritai neturi likti nė vieno nebalsavusio: seneliai ir ligoniai aplankomi su urnomis namuose ar ligoninėse. Tam reikalui yra atskiri pareigūnai.

Rinkimai yra skirstomi į „rinkimines apygardas", kurios išstato deputatus. Apygardos skirstomos į rinkimo punktus: punktas - viena dvi seniūnijos Lietuvoje, vienas ar du s/s Gudijoje.

Už kokius kandidatus balsuoja rinkėjai? Kas juos išstato? Komunistai savo priešrinkiminėje propagandoje sako, kad „mes balsuosime už partinių ir nepartinių bloką"... Tikrumoje tai yra visi partiniai, o jeigu pasitaiko vienas kitas ir nepartinis, tai jis yra „aktyvesnis" ir už partinį. Tačiau pasitaiko, kad komunistai, norėdami gerai apdumti žmonėms akis, į deputatus įtraukia net savo priešus. Nes visi gerai atsimename, kaip į Aukščiausias Tarybas pateko žinomasis mūsų krašto dainininkas ir artistas, pateko rašytojai Venclova, Cvirka ir kiti, kurie niekad nieko bendro neturėjo su komunizmu nei savo veikloje, nei savo raštuose. Be to, Kipras Petrauskas dargi dvarininkas...

Tai daroma propagandos sumetimais. Jokie deputatai krašto valdyme jokios įtakos nedaro. Kraštą valdo politbiuras, o deputatai tik visa priima ir patvirtina „griausmingais rankų plojimais ir ura[456] !"... Užtat aplinkybė, jeigu vienas kitas deputatas bus ir nepartinis, nieko netrukdo. Nes nebuvo atsitikimo, kad kas nors iš deputatų, be iš anksto gauto įsakymo iš politbiuro, posėdžiuose iškeltų kokį nors klausimą ar prieštaravimą.

Kandidatus į Tarybas išstato komunistų partija. Yra tiek kandidatų, kiek bus deputatų... Reiškia, jeigu kas nors pakliuvo į kandidatus, tas jau tikrai žino, kad bus ir deputatu... Jam reikalo nėra „drebėti", kad jis gali būti neišrinktas. Esmėje reiškia: komunistų partija skiria deputatus, kuriuos liaudis nori nenori turi patvirtinti neva balsavimu. Nors už tuos kandidatus nebūtų paduota nė vieno balso - kas visiškai neįmanoma Sov[ietų] Sąjungoje, nes kiekvienas privalo balsuoti už partijos išstatytus kandidatus - vis vien minėti deputatai būtų išrinktais. Kitaip sakant, balsavimas Sov[ietų] Sąjungoje neturi jokios reikšmės. Šią aplinkybę iškelia drąsesnieji rinkėjai, kurie sako, kad tokiai padėčiai esant mūsų balsavimas nereikalingas. Patys agitatoriai šią vietą rinkiminiuose nuostatuose aiškina kažkaip nedrąsiai, netvirtai, bet... išeitį randa. Esą „komunistų partija geriau žinanti, ką reikia išstatyti kandidatu į deputatus, negu paprasti žmonės. Ji geriau žinanti, kokių deputatų reikia darbo žmonėms". Jeigu kandidatus išstatinėtų ne kompartija, o „darbo žmonės", tai į deputatus patektų „liaudies priešai", šnipai, sabotažininkai, kurie vėliau „blogai" valdydami kraštą kenktų darbo žmonių interesams... O jeigu „darbo žmonės" su džiaugsmu balsuoja už

[456] Valio (rus.).

kompartijos išstatytus kandidatus, tai tuo yra parodoma tik vienybė tarp kompartijos ir liaudies"...

Ir štai tokiose aplinkybėse rytojaus dieną žmonės su „džiaugsmu" laukia „prazdninko"— šventės - taip balsavimus vadina komunistai, kada „galės paduoti savo balsą už geriausius savo liaudies sūnus bei dukras"...

Tikrumoje žmonės į sovietiškuosius balsavimus žiūri kaip ne į šventę, o kaip į komediją farsą-komediją kuri tačiau tiems, kurie nepanorėtų tą dieną „už geriausius sūnus bei dukras atiduoti savo balsą" ar laike balsavimo tartų nors vieną „reakcionierišką" žodį, baigtųsi visai nekomiškai ir toks asmuo kaip „liaudies priešas" atsidurtų Sibire... Todėl žmonės visai į tą dalyką nesigilindami, su paniekos šypsena lūpose, balsuoja. Be to, kiekviena proga stengiasi į vokus pridėti partizaniškų atsišaukimų ar šiaip daiktų, neturinčių nieko bendro su balsavimais. Be to, kiekviena proga stengiasi išbraukti kandidatų sąrašą ar juos suplėšytus įdėti į vokus.

Nebalsuoti negalima.

1950 m. kovo mėn. 11 d.

Lietuvoje, kaip visiems yra žinoma, kolektyvizacija eina prie pabaigos. Reikia manyti, kad iki prasidės pavasario sėjos darbai - ne kolchozuose gyvenančių valstiečių nebus.

Žmonės kaip paprastai priešinasi visomis jėgomis, tačiau tas nieko nepadeda, nes dabar mažai kas klausia, ar nori, ar nenori rašytis į kolchozą.

Žmonės ir čia neapsieina, nors ir prievartaujami, be pajuokos komunizmo atžvilgiu, be parodymo lietuviško sąmojaus.

Šiomis dienomis Švenčionių apskrityje], Tverečiaus valsč[iuje], Triburčių km. įvyko susirinkimas kolchozo organizavimo reikalu. Buvo prieita prie vardo davimo kolchozui. Kalbėjęs tuo klausimu organizatorius paklausė publiką kas kokį vardą siūlo kolchozui. Atsistojo vienas seniokas 65-75 m. amžiaus ir sako: „Aš siūlau mūsų kolchozui vardą-„golodajušči"...- „badautojas"... Iš pykčio organizatorius apsiputojo, tačiau matomai bijodamas nemalonumo užmušti senioką kuriam, pagal jo metus sprendžiant, maža tereikia suduoti - kumščiu badydamas panosę, pasakė: „Laimė tavo, kad esi labai senas. Antraip aš tau duočiau vietą"...

Tame pačiame valsčiuje, Karalyčios km., taip pat buvo tuo reikalu susirinkimas, taip buvo klausta, kas siūlo kokį vardą kolchozui. Iš moterų tarpo pasigirdo „Ąžuolas"... Buvusieji susirinkime istrebiteliai pasakė: „Tai jau verčiau tegu bus Romančiukas"...

Romančiukas buvo šiam kraštui gerai pažįstamas partizanas, kurs vadinosi „Ąžuolu". Moterys, norėdamos pagerbti žuvusį kovotoją už savo tautos laisvę, kovotoją prieš kolchozus, savo kolchozą norėjo pavadinti jo slapyvarde...

Tarp kitko, skrebams žinoma yra, kad šis kaimas buvo gerai pažįstamas su partizanu „Ąžuolu".

Gudijoje, Vidžių rajone, Kazėnų miestely laike vieno susirinkimo, nežinau kuriuo reikalu, tik žinau, kad buvo surašinėjami žmonių gimimo metai - matomai

buvo surašinėjamos gyventojų biografinės žinios - surašinėtojas pas vieną labai labai seną senelį paklausė: „Kiek tau metų?" Diedokas atsakė: „Kada gimiau — nežinau. Tik žinau, kad gyvenu nuo „prigono iki prigono“- nuo baudžiavos iki baudžiavos"- todėl kaip mokytesnį prašau suskaičiuoti...

Senelį išgelbėjo tik jo senas amžius.

Visuomenės tarpe, Lietuvoje, cirkuliuoja toks anekdotas: žmogus ėjęs per mišką ir pamatęs prieš save antkelio stovintį vilką. Žmogus neturėjo jokio ginklo, netgi lazdos, o vilkas, atrodė, ir nemano pasitraukti nuo kelio ir praleisti žmogų. Be to, rodydamas savo dantis, aiškiai grasino pulti žmogų. Žmogus nusigando ir nežinojo, kaip gelbėtis. Staiga jam atėjo į galvą mintis, kaip gelbėtis. Jis išsitraukė iš kišenės užrašų knygelę, paišelį ir staiga sušuko: „Rašykis į kolchozą!" Šiuos vilkas žodžius išgirdęs, metėsi į šalį kaip nuo šūvio...

Tuo būdu žmogus išsigelbėjo nuo aiškiai grėsusios pražūties...

1950 m. kovo mėn. 29 d. Tigro Rinktinės ribose, Vilniuje ir apskritai visoje Lietuvoje eina gandai, esą nuo 23-27 d. kovo mėn. bus lietuvių vežimas į Sibirą. Tačiau atėjus minėtai datai vežimas neprasidėjo, o pasklido gandai, esą vežimo nebus dėl to, kad žmonės „paklusniai" rašėsi į kolchozus. Be to, tuo pačiu metu pasklido gandai, esą imsią naujokus į kariuomenę.

1950 m. kovo mėn. 16, 17, 18 ir 19 d. miške siautė rusų kariuomenė. Krėtė įtartinus rajonus. Ėjo vilnimi, vienas nuo kito per 5-10 metrų. Susidūrimų neįvyko, stovyklų nerado.

Ofenzyvai vadovavo Švenčionių garnizono virš[ininkas] pulk[ininkas] leit[enantas] Carenko.

1950 metų kovo mėn. 24 d. Tigro Rinktinės štabą pasiekė liūdnos[457] iš Karaliaus Mindaugo Srities (Aukštaitijos). Būtent dėl smarkaus priešo puolimo prieš partizanus, naudojant dideles kariuomenės ir vietinių garnizonų pajėgas, klasta, papirkimais, gąsdinimais civilių gyventojų, naudojant išdavystes - sunaikino Srities Štabą. Žuvo ir Srities vadas Atlantas-Šarūnas. Tai įvyko 1949 m. spalių mėn. 29. Didvyriai kovėsi iki paskutiniųjų.

1949 m. lapkričio mėn. 1 d. buvo sunaikintas K[alnų] Srities Algimanto Apygardos Štabas. Žuvo Ap[ygardos] vadas Montė.

Taip pat gyvi nieks nepasidavė. Kautasi iki paskutiniųjų.

1949 m. gruodžio mėn. Žuvo K[alnų] Srities Didžiosios Kovos Apygardos vadas - Plienas.

Apskritai K[alnų] Sritis, ypač Algimanto Apygarda, turėjo daug nuostolių žmonėmis. Pateko dalis archyvo, spaudos dauginimo priemonių.

Daugumoje išdavystės.

1950 m. balandžio mėnuo.

[457] Dokumente praleistas žodis.

Kai kuriose Baltgudijos vietovėse, ypač tose, kuriose prisilaiko partizanai, valdžios organai pradėjo atimdinėti grūdus, visus be išimties, nepaliekant nieko savininkui. Be to, pareikalavo duoti sėklai grūdų, tačiau tris normas - trigubai daugiau, negu žmogus pasėdavo paprastai... Taip pat reikalaujama sumokėti antru kartu normą, nors vieną tokią „normą" paėmė rudenį. Yra ūkininkų, kurie turi duoti 40 pūdų mėsos - maždaug trys karvės...

Pasitaiko vis daugiau atsitikimų, kad žmonės dėl šių valdžios priemonių išeina iš proto.

1950 m. balandžio mėn. Švenčionių apskrity vykęs 1926-1929 m. gimusių vyrų dalinas šaukimas į kariuomenę. Šaukiama nedideliais rajonais, valsčiais ar net seniūnijos. Pagal kai kurių karinės valdžios organų pareiškimų, tai daroma dėl to, kad nesukelti gyventojuose didelio „šumo“[458], kitaip sakant, kad staiga mobilizacija neparodyti gyventojams, jog nebetoli karo pradžia.

Naujokų ėmimo punktuose įvyksta daug incidentų tarp išvykstančių naujokų ir karinių bei civilinių valdžios organų pareigūnų.

Gyventojai kalba, kad šie naujokai gabenami į Kiniją. Be to, yra gauta pranešimų, kad anksčiau mobilizuoti lietuviai kariai kariauja Kinijoje, Kinijos komunistinės kariuomenės sudėty. Yra pranešimų apie žuvusius. Jaunimas labai nenoriai eina į Komisijas, be to, pasitaiko pabėgimų.

Paskutiniu laiku į kariuomenę išvyko iš vietinių valsčių garnizonų po keletą istrebitelių. Yra numatyta iš kai kurių valsčių išsiųsti po keliolika.

1950 m. kovo mėn. 12 d.- rinkimų į Aukšč[iausiąją] Tarybą dieną Lokio rinktinės žuvo 5 partizanai. Buvo nukauta 11 rusų ir daug sužeista. Šie partizanai buvo atvežti į Ignalinos miestelį, aikštėje pririšti prie tvorų stačiais, įdėta į rankas rožančiai ir maldaknygės ir nufotografuoti. Šios fotografijos išdalintos istrebiteliams, kuriems įsakyta kuo plačiausiai jas rodyti gyventojams, be to, palikti gyventojams, kad šie perduotų partizanams...

Kvailiai! Tuo mano išgąsdinti mūsų visuomenę ar partizanus! Nežino, kad tokia priemone gyventojuose, tiek dideliuose, tiek mažuose, tiek partizanuose sukelia didžiausią panieką sau.

Ką gi? Tebūnie dar daugiau vienu „perlu“ iš rusiškos kultūros bei žmoniškumo...

1950 m. balandžio mėn. 20 d. į partizanų eiles įstojo rėmėjai Albertas su žmona Albina iš Pupienos km., Tverečiaus v[alsčiaus],

1950 m. balandžio mėn. 25 d. Pupienos km., Tverečiaus v[alsčiuje] laike susidūrimo su Tverečiaus istrebiteliais žuvo part[izanas] Albertas (20 bal[andžio] įstojęs) ir part[izanas] Mikasius sunkiai sužeistas - kliudytas šešiomis kulipkomis, tačiau rimtų sužalojimų nėra.

Pupienos kaimo gyventojas Stanislovas, civilis, buvo vadovavusio istrebiteliams leit[enanto] Petravicho sunkiai sužeistas, nežiūrint to, kad jis buvo parkritęs

[458] Triukšmo (rus.).

ant žemės ir šaukęs lietuviškai ir rusiškai „civilis - nešauk". Jis buvo peršautas visai iš arti. Naktis buvo šviesi ir aiškiai matėsi, kad jis yra neginkluotas. Po to buvo jam sulaužyta krūtinė, atkrėsti nuo kaulų raumenys ir reikalauta vesti į partizanų stovyklą. Buvo nuvežtas į Tverečiaus miestelį, tačiau sužeidęs ltn. žydas Petravich nenorėjo prileisti gydytoją suteikti pagalbą sužeistajam. Pagaliau buvo nuvežtas į Švenčionis, kur buvo padaryta operacija, tačiau po operacijos mirė. Gydytojai konstatavo, kad jis mirė ne nuo sužeidimo, o nuo istrebitelių sužalojimo. Pasak gydytojų, j ie taip suniekinto kūno nematę net ir pas atvežtuosius partizanus...

Tarp kitko, minėtas pilietis yra buvęs anksčiau komjaunuoliu, jiems pranešdavęs apie partizanus. Be to, vienas iš istrebitelių yra jo švogeriu. Paskutiniu metu komjaunuoliu nebuvo.

Mirusiojo giminės išgavo iš gydytojų pažymėjimą apie tikrą mirimo priežastį ir žada ryžtingai kreiptis į sovietiškąjį „teisingumą"...

1950 m. balandžio mėnesį yra baigtas statyti Vidžių rajone per Drūkšos upę strateginis tiltas. Tiltas jungia artimiausiu keliu tame pačiame rajone esantį Halousko aerodromą su Vidžių miestu.

Šiuo metu aerodrome, be lygios aikštelės, kitokių įrengimų nėra. Šis aerodromas naudotas rusų 1940-1941 metais.

1950 m. balandžio mėn. 16 d. Svierių rajone, Lentupio s/s, išduotas, didvyrio mirtimi žuvo Tigro Rinktinės Štabo Visuomeninės Dalies Viršininkas a. a. Švyturys. Nesitikėdamas klastos, ėjo į savo būstinę sutvarkyti kai kurių daiktų, kai staiga Pastovių garnizono kareivių buvo užpultas ir sunkiai sužeistas į kojas. Negalėdamas pasitraukti ir nenorėdamas gyvas patekti į priešo rankas - nusišovė. Gyventojas, pas kurį prisilaikė, su visa šeima tapo areštuotas. Taip pat priešui atiteko rašomoji mašinėlė, radijo aparatas ir tam tikra dalis archyvo, liečiančio Tigro Rinktinės veiklą, ypač spaudą. Tarp kitko, tai buvojo paskutinioji diena buvimo Svierių rajone: sutvarkęs reikalus, norėjo grįžti į Lietuvos teritoriją. Drauge su juo gyvenę trys partizanai nenukentėjo, nes jis į būstinę grįžo vienas.

A. a. Švyturys yra kilęs iš buvusiojo lenkų okupuoto Švenčionių krašto, iš susipratusios lietuvių šeimos. Dar lenkų okupacijos laikais įgijo keleto klasių mokslą, domėjosi literatūra, spauda, rašė lietuviškuose įvairiuose laikraščiuose įvairiais klausimais, domėjosi poezija, kūrė eilėraščius, įdomavosi žemės ūkiu, bitininkyste, sodininkyste. Dalyvavo įvairiose lietuviškose organizacijose, rateliuose, draugijose. Buvo susipratęs lietuvis. Prasidėjus 1941 m. vokiečių-rusų karui, stojo į partizanų eiles ir aktyviai kovojo su bolševikais ar buvusiais savo krašto engėjais - vietiniais komunistais. Laike vokiečių okupacijos tęsė mokslą, norėdamas tapti liaudies mokytoju. Mokytojų kursus baigti neteko, nes užeinant rusams bijojo jų keršto ir buvo priverstas pasitraukti į Vokietiją. Vokietijoje praėjęs parašiutistų kursus, su kitais 11 parašiutistų, kaip grupės vadas, buvo numestas 1944 m. gruodžio mėn. pabaigoje Linkmenų apylinkėse. Susirišęs su vietiniais partizanais, pradėjo partizaninę kovą prieš krašto okupantus. Visą laiką dirbo Tigro Rinktinės Štabo įvairiose pareigose, kaip tai: Žvalgybos skyriaus viršininko, Ūkio skyriaus viršininko, Organizacinio skyriaus viršininko ir daugiausia Spaudos ir švietimo

skyriaus viršininko pareigose. Yra redagavęs „Rytų Lietuvą" ir išleidęs nemažą skaičių įvairaus turinio atsišaukimų. Be šių pareigų, paskutiniu laiku ėjo ir Tigro Rinktinės Visuomeninės Dalies viršininko pareigas.

Reikia pažymėti, kad tai buvo susipratęs lietuvis, patriotas, mylėjo savo tautą, savo kraštą, kieto būdo, ryžtingas kovotojas. Nėra abejonės, kad a. a. Švyturys yra buvęs vienas iš žymesniųjų kultūrinėje ir organizacinėje veikloje, partizaniniame Švenčionių krašto sąjūdyje, veikėjas. Turint galvoje sunkias lietuvio partizano kovos sąlygas, didelį persekiojimą, dėl savo gimtojo krašto yra nuveikęs nemažai ir todėl ne tik savo krašto, bet ir visos Lietuvos partizaninių kovų istorijoje užims sau prideramą vietą. Ir jis, kaip ir daugelis kitų karžygių, kovą už Lietuvos laisvę baigė didvyrio mirtimi.

Amžina garbė kritusiems už savo tėvynės laisvę.

Rokas [parašas], Tigro Rinktinės Vadas, 1950 m. geg[užės] mėn. 6 d.

Belmont

1950 m. birželio mėn. 4 d. Polocko oblasty, Vidžių rajone, Kazėnų s/s, prie Tilinovo[459] vnk. netikėtai enkavedistų buvome užklupti aš ir vyr[esnysis] psk. Kadugys. Laike užklupimo žuvo vyr[esnysis] psk. Kadugys. Jis šaudė tol, kol enkavedistai ištraukėjam iš rankų pistoletą. Buvo sunkiai sužeistas. Jis buvo ginkluotas tik pistoletu, kadangi sunkiai sirgo plaučių džiova, vos galėjo paeiti, todėl kitokio ginklo paskutiniu laiku nesinešiojo. Vieną enkavedistą nušovė, o garnizono viršininką sužeidė į galvą mirtinai...

Man pavyko laimingai pasitraukti. Buvome atsidūrę labai kritiškoje padėty ir priešas priėjo per kelias dešimtis metrų nepastebėtas.

1950 m. gegužės mėnesį-

į Vidžių rajoną, Ūsčių kaimą atvyko apie iš 40 enkavedistų susidedantis garnizonas, kuriam vadovauja kažkoks iš Polocko atvykęs kapitonas. Tokiu būdu labai sustiprėjo raudonųjų siautimas. Stiprios pasalos dieną ir naktį.

Apskritai Tigro Rinktinės rajone ir mūsų prisilaikymo rajone - Belmonto miškai - šį pavasarį pastebimas ypač stiprus priešo aktyvumas. Manau, tas yra dėl dviejų priežasčių: pirma - priešas, jausdamas beartėjant trečiojo pasaulinio karo pradžią, nori išnaikinti galutinai reakciją, kurios nepajėgė palaužti per šešerius metus, kuri, jo manymu, turi didelį patyrimą kovoj e ir kuri vadovaus visai partizaninei kovai laike karo,- ir antra priežastis - iš patekusių į priešo rankas archyvų ir įvairių dokumentų priešas galutinai nustatė mūsų prisilaikymo vietas. Be to, lenkų partizanai labai šifruojasi: kai ramu-tada nieko nebijo, vaikšto dienos metu, šaudo, likviduoja kooperatyvus ir kitką. Kai neramu — prapuolę panikoje, baimėje ir bėdoje...

1950 m. gegužės mėnesį-

[459] Taip dokumente. Kitur - Filmavo.

į Belmonto miškus atvyko kareivių dalinėlis, kurs stato trigonometrinius punktus. Iš viso šiuos miškuose numatyti pastatyti keturi. Keletas jau baigta statyti.

Be to, šių miškų keliuose pastebimi kažkokie matavimai, tačiau kas ten bus daroma - tuo tarpu nustatyti sunku.

1950 m. gegužės mėn.

Prie Pastovių miesto, Varapajevo miške - pora kilometrų nuo miesto - yra naujai rengiamas aerodromas karinis. Žiūr. žemėl[apį] 1: 100 000 [,..][460] lapas Pastovys (lenkiškas), Varapajevo miškas, „Ndl. Ozerki“.[461] Esą yra ten nemažas kareivių dalinys, kuris tankų pagalba nuima medžius ir atlieka aerodromo įrengimo darbus.

1950 m. pavasarį iš Vilniaus miesto, iš taip vadinamos „Černiachovskio" aikštės, išvežė gen[erolo] pulk[ininko] Černiachovskio, Lietuvos „išlaisvintojo[1"], palaikus į Rusiją. Tuo pačiu buvo išvežti visi rusų karių, istrebitelių ir šiaip žymesnių komunistų palaikai nežinia kur. Tam reikalui buvo daroma daug grabų. Ką gi? „Vagie, kepurė dega!...“ Valkiodami mūsų laisvės kovotojų lavonus bijo, kad netoli tas laikas, kada bus valkiojami grobikų lavonai. Be reikalo! Lietuvis, būdamas žymiai aukštesnės kultūros, niekad šito nedarys, nors tai ir yra labai mūsų neapkenčiamo priešo lavonai. Lietuvis galėtų pareikalauti juos atsiimti kaip mums nepakenčiamus. Niekinti lavonus gali tik nekultūringas, barbariškas rusas.

1950 metų pavasarį ypatingai stiprus siautimas Tigro Rinktinės rajone (ir Vidžių rajone).

1950 m. birželio mėn. 25 d. Šiaurės Korėja (rusų okupuota K[orėjos] dalis) puolė Pietinę Korėją. Prasidėjo pilietinis karas, kuriame iš vienos pusės dalyvauja rusai, iš antros — amerikiečiai. Juo toliau, juo didesnis azartas. Ar šis karas bus trečiojo pasaulinio karo pradžia-tą parodys netolima ateitis. Politinė padėtis labai įtempta.

1950 m. liepos mėn. 10 d. pradėjau redaguoti „Rytų Lietuvą". Tą dieną buvo išleista 5(13) „Rytų Lietuvos" numeris ir atsišaukimas „Padariusiam klaidą lietuviui". Išleista mažas kiekis egzempliorių. Priežastis - techniškos kliūtys.

„Rytų Lietuva" įsteigta 1945 m. pavasarį Labanoro miškuose kaip Tigro Rinktinės organas. Pirmuoju redaktorium buvo Barzdyla, vėliau Švyturys, kurs redagavo iki 1950 m. balandžio mėn., 16 d - iki žuvimo. Labanoro miškuose „Rytų Liet[uvos]“ buvo išleista apie 3—4 numeriai. A. a. Švyturys per visą laiką teišleido tik 8 numerius (apie per 4 metus). Priežastis - priešo siautimas ir stoka organizuotumo.

Šiuo metu esame įsigiję rašomąją mašinėlę. Ją įsigijome 5 rajono OS narių aukomis ir ypatingu p. Aušrūno, 5 raj[ono] OS viršininko, ir 5 rajono vado Galiūno rūpesčiu ir jiems vadovaujant.

[460] Neįskaitomas žodis.
[461] Azierkai.

1950 m. birželio mėn. 30 d. įvyko Ažubalio miško valymo veiksmai (Tverečiaus valsč[ius]). Matomai buvo duotas staigus pranešimas, nes enkavedistai į valymo veiksmus vyko dienos metu, kas paprastai nedaroma. (Paprastai miškai krėsti pradedama iš ankstaus ryto). Be to, ši ofenzyva ypatinga tuo, kad jos metu ne tiek kariuomenė kreipė dėmesį į miško vidų, kiek į pakraščius. Matomai buvo pranešta, kad „banditai", sulaukę vakaro, kelsis iš miško, nes miško pakraščius ir kitus svarbesnius praėjimus saugojo iki tos dienos vidurnakčio.

Ofenzyvoje dalyvavo kareiviai, atvykę 11 sunkvežimių. Mes iš to miško išėjome viena diena anksčiau.

1950 m. liepos mėn. pradžioje Vidžių rajone, Bainos s/s gyventojai vietiniai radę kažkokį balionėlį ir priėjo buvęs raštas gyventojams nesuprantama kalba. Visa tai buvo perduota MGB. Staiga į to s/s Bikiškės kaimą atvyko 17 sunkvežimių kariuomenės ir labai smulkiai iškrėtė Belmonto miško šiaurės vakarų pakraštį- taip vadinamąjį 4 k[i]l[o]m[etrų] kvadratą. (Miškas tarp keturių kastų, po keturis kilometrus, kelių). Tarp kitko, šiame plote praleido 1949-50 m. žiemą lenkų partizanai ir pavasariop buvo užtikti valdžios organų. Su partizanais susidūrimų nebuvo.

1950 m. liepos mėn. 10 d. Pastovių rajone, Mikoliškės kaime-prie pietinio Antanų miško galo - pateko į priešo rankas trys Tigro rinktinės partizanai: vyr[esnysis] psk. Liūtas - sužeistas į koją sunkiai, vyr[esnysis] psk. Šarūnas ir jaunesnysis] psk. Pipiras - abu matomai žuvo. Apskritai šis atsitikimas yra labai paslaptingas: apie Šarūną ir Pipirą enkavedistai visai nieko nekalba. Tas reikia aiškinti tuo, kad skelbdami apie minėtus partizanus jie galėtų iššifruoti agentą kurs minėtus partizanus išdavė. Sužeistasis Liūtas, patekdamas į priešo rankas, buvęs labai įtartinu būdu girtas, nepažinęs enkavedistų ir laikęs juos savaisiais. Apskritai minėtas Liūtas buvęs labai santūrus ir niekuomet negerdavo per daug arba iš viso partizanaudamas nebuvo degtinės įtakoje netekęs sveiko proto ar sąmonės. Ta aplinkybė verčia galvoti, kad į degtinę buvę įmaišyta kažkokių nuodų.

Kad minėtasis part[izanas] Liūtas buvęs vyras tvarkingas ir kieto būdo, rodo dar ir tas faktas, kad iki šiam laikui, nors ir labiausiai kankinamas, nieko neišdavė. Girdėti, esą jau nukankintas.

Tokiu būdu atrodo, kad visi trys minėti partizanai enkavedė agento užnuodyta degtine buvo nugirdyti ir išduoti.

Reikalas, reikia manyti, paaiškės netolimoje ateity. (Žiūr. 3 pusl[apį.])[462]

1950 m. liepos mėn. Visa Lietuvos teritorij a padalinama į keturias sritis: Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių, ir į 87 rajonus. Tokiu būdu „buržuazinis" suskirstymas krašto apskritimis galutinai pakeičiamas į sovietišką administracinį padalinimą sritimis, rajonais, apylinkėmis (selsovietais).

[462] Pastaba, matyt, prirašyta vėliau, nes skiriasi rašalo spalva.

1950 m. liepos mėn. 13 d. Vidžių rajone, Deleko selsoviete, Dvarčinių kaime lenkų partizanai smarkiai kankino vietinį lietuvį. Norėję nušauti laike kankinimo [...l[463]. Minėtas lietuvis nebuvo joks komunistas ir jį kankinti nebuvo jokios priežasties. Matomai jis buvo lenkų partizanams įskųstas kaip aršus ,,lietuvininkas“[...][464].

Apskritai Vidžių rajone, ypač apie [...][465] , yra ištisi kaimai lietuvių, kurie nevartoja iki šiam laikui lenkų kalbos. Taip pat yra daug lietuvių Breslaujos rajone.

1950 m. rugpjūčio mėn. 21 d. Dunilovo rajone, [...][466] kaime partizanų reikalams buvo likviduotas kooperatyvas. Paimta įvairaus turto.

1950 m. liepos mėn. 10 d.- Papildomai dėl sugavimo part[izanų]: Šarūno, Liūto ir Pipiro.

Pasirodo, kad minėti partizanai į Pastovių rajono Mikoliškės kaimą vieno gyventojo buvo iš anksto užkviesti į „išgertuves". Atvykę jie daug išgėrę, pagaliau paėmę iš to paties gyventojo drabužių užsikloti ir čia pat netoli minėto gyventojo, miško pakrašty, sugulė miegoti. Miegančius užpuolė enkavedistai. Tik vienas part[izanas] Liūtas pajuto arti esančius enkavedistus ir norėjo bėgti, tačiau buvo sužeistas į kojas ir pagautas. Likusieji du buvo paimti miegant.

Minėtas gyventojas, nežiūrint to, kad šis įvykis įvyko prie jo namų, „greit" buvo ištardytas ir atleistas.

Charakteringa tas, kad pas minėtą gyventoją jau ir anksčiau buvo užklupti partizanai, dargi tas pats Pipiras, tačiau tas gyventojas ir tada neilgai buvo išlaikytas arešte.

Tai vis partizanų neapdairumas!

1950 metų liepos mėnesį Ignalinos valsčiuje žuvo part[izanas] Jovaras. Išdavimas.

1950 metų rugpjūčio mėnuo.

Kaip jau yra žinoma, neseniai Tarybų valdžia įvedė Lietuvoje tarybinį administracinį paskirstymą Lietuvos teritorijos. Sąryšy su tuo įvyko persiorganizavimas civilinės bei karinės valdžios organų. Buvęs ilgą laiką Švenčionių apskrities MGB viršininku papulkininkis Carenko perkeltas į Pabradės rajoną, o į jo vietą atkeltas, tuo tarpu nežinia iš kur ir koks, pulkininkas lietuvis.

Buvęs Carenko buvo, kaip ir kiekvienas MGB pareigūnas, labai atsidavęs naikinant lietuvių tautą darbui, labai kruopštus, netingus. Daug ištrėmė lietuvių į Sibirą, sukišo nemaža į kalėjimus, daug praliejo partizanų kraujo, nemaža išliejo lietuvės motinos ašarų.

Su partizanais kovoje paskutiniu laiku neturėjo sėkmės. Čia gal ir bus svarbiausioji jo pakeitimo vieta.

[463] Sunykęs tekstas.
[464] Sunykęs tekstas.
[465] Neįskaitomas žodis.
[466] Sunykęs tekstas.

Naujasis MGB viršininkas jau tardė visą eilę Adutiškio valsčiaus žmonių, be to, šiuo laiku su keturių valsčių istrebiteliais landžioja Belmonto miškuose.

1950 m. rugpjūčio mėn. 23 d.

Pasklido gandai, esąbūsiąs žmonių trėmimas į Sibirą.

1950 m. rugpjūčio mėn. 24 d.

Vienoje vietoje Tverečiaus milicijos viršininkas begerdamas samagoną išsitaręs, kad, paskirsčius Lietuvos teritoriją rajonais, Tverečiaus miestely būsią 60 istrebitelių ir tiek pat rajono mieste, Ignalinoje. Kituose miesteliuose būsią po keletą milicininkų ir istrebitelių. Iš kitų miestelių kaip iš Ceikinių istrebiteliai jau išvažiavo.

Tverečiuje todėl bus tiek daug istrebitelių kadangi šiame valsčiuje prisilaiko dauguma partizanų. Be to, iš šios vietos patogu pasiekti Gudiją, būtent Belmonto ir Blažiškės miškus.

Vienas iš mielagėniškių istrebitelių neseniai pasakęs, kad ateity turėsime daug darbo Belmonto miškuose.

1950 m. rugpjūčio mėn. 28 d. Žuvo Tigro Rinktinės Organizacinio skyriaus viršininkas psk. Pakalnis. Žuvimo priežastis - nelaimingas atsitikimas. Buvo neblaivus.

Šiais metais, t. y. 1950 m. pradedant balandžio mėnesiu iki šiam laikui, Tigro Rinktinėje žuvo ar pateko priešui gyvi 8 partizanai: balandžio 16 d - Švyturys, balandžio] 25 d - Albertas, birželio mėn. 4 d - Kadugys, liepos 10 d - Šarūnas, Liūtas, Pipiras, rugpjūčio m[ėn].- Jovaras. Iš jų: Albertas, Šarūnas, Liūtas, Pipiras, Pakalnis - žuvo ar pateko gyvi būdami neblaivūs. Jų žuvimo priežastis viena: samagonas!

1950 m. rugsėjo mėn. 10 d. Antanų miške, netoli Kazlų, įvyko tarp keleto partizanų ir Tverečiaus istrebitelių susišaudymas. Partizanai, ryžtingai atsišaudę, pasitraukė į miško gilumą. Buvo trys partizanai. Aukų nebuvo.

1950 m. rugsėjo mėn. 10 d. Iš Tverečiaus miestelio gyventojų išėjo gandai, esą yra greitu laiku ruošiamas Antanų miško valymas. Valymas žadąs būti stiprus ir jame dalyvausią didelis skaičius kariuomenės.

1950 m. rugsėjo mėnuo. Paskutiniu laiku ypač pablogėjo partizanų moralė. Pasireiškia didelis girtuokliavimas, nedrausmingumas, savitarpio nesugyvenimas. Į partizanų moralę blogai paveikė paskutiniu laiku nemažas skaičius žuvusių. Be to, antra partizanų moralės smukimo priežasčių — nebuvimas karo, kurio taip laukta prasidėsiant šiais metais.

Sunku palaikyti drausmę.

1950 m. rugsėjo mėn. 12 d.

Apie 12 val[andą] Grinvičo laiku pajutome, kad mūsų stovyklą iš kelių pusių supa rusai. Atsitraukėme laimingai. Rusai nešaudė. Liko antklodžių ir palapinių.

Valymo veiksmuose dalyvavo kareiviai, atvažiavusieji 7 mašinomis - sunkvežimiais. Be to, 9-tas[467] sunkvežimis važiavo su maistu ir benzinu. Tai įvyko Antanų miške.

[467] Taip dokumente.

Sekančią dieną dar bastėsi rusai tame pačiame miške, o po to nuvažiavo į BSSR, į Belmonto miškus.

1950 m. rugsėjo mėn.

Šiuo metu daug kur girdisi kalbos apie stebuklų pasirodymus. Šiuo metu labai daug yra atsinaujinę seni Kristaus paveikslai arba metaliniai kryželiai. Apie tokių stebuklų pasirodymą kalbama visoje Lietuvoje. Šie stebuklai pasirodo ir Gudijoje.

1950 m. rugsėjo mėnesio 10 d.

Šios dienos 215 „Tiesos" numery įdėtas M. Kučinskio straipsnis, pavadintas „Pikčiausi lietuvių tautos priešai", kuriame smarkiai puola Lietuvos antikomunistinius veikėjus, esančius Amerikoje, LLKS dalyvius, kurie „esą pakeitę taktiką, nes norį pasirodyti nesą antitarybiniai žmonės, o norį įsibrauti į komunistinių darbuotojų eiles, į vadovaujančias vietas ir ten sabotuoti, naikinti tarybinį turtą, ardyti drausmę" ir panašiai. Be to, smarkiai puolami dvasiškiai ir „buožės". Visa tai demaskavęs VI Lietuvos Kom[unistų] partijos suvažiavimas, kurs nutaręs ir šiuos „veikėjus" galutinai sunaikinti...

Reikia laukti paaštrėjant represijų prieš dvasiškiją, turtingesniuosius ūkininkus. Be to, kolchozuose bus daug reformų: kolchozai jungiami bus į didelius kolchozus ir jų vadovais bus statomi komunistai, o ne šiaip žmonės, neturį VKP (b) pasitikėjimo.

Straipsnis persunktas pagyromis tarybinės, stalininės „laisvės"adresu.

1950 m. liepos mėn. 17 d. Kaltanėnų valsčiuje, netoli Kretuono ežero, žuvo keturi partizanai: vyr[esnysis] psk. Staniulis, vyr[esnysis] psk. Genys, j[aunesnysis] psk. Alfukas ir vienas naujokas. Vyr[esnysis] psk. Voldemaras ir vyr[esnysis] psk. Ūsas pabėgo sveiki. Atsitiko taip.

Partizanas Šernas, kurs jau anksčiau buvo užsiregistravęs, prieš maždaug metus laiko vėl stojo į partizanų eiles. Tačiau tą jis padarė su NKVD žinia ir apskritai su ja ryšį palaikydavo per savo žmoną.

Minėtus visus partizanus pakvietė į savo tėviškę. Ten pavaišino juos dviem litrais valstybinės degtinės ir dviem vyno bonkomis. Pradėjus vyną gerti, staiga anksčiau išgėrusieji vyno partizanai pasijuto labai blogai. Pats Šernas atsisėdo taip, kad jam vyną gerti tektų pačiam paskutinram. Partizanai suprato, kad vynas buvo užnuodytas, ir pripylę pilną stiklinę reikalavo, kad jis išgertų. Priverstas išgerti staiga išgėrė ir pasileido bėgti. Tuo pačiu metu iš visų pusių puolė rusai, kurie matomai visa tai sekė ir stengėsi partizanus sugauti gyvus. Partizanai, būdami dar nevisiškai apimti nuodų, pradėjo kas šaudyti, kas grumtis ir jėga veržtis iš enkavedistų. Genys ir naujokas buvo nukauti vietoje, Staniulis buvo išbėgęs, tačiau persekiojamas enkavedistų nusišovęs, o Alfukas sužeistas sunkiai pateko gyvas, tačiau pakeliui į Švenčionis vežant mirė. Voldemaras nieko neatsimena, kaip ir kur bėgęs, tik atsimena, kad pabudęs netoli Švenčionėlių kažkokiuose krūmuose. Ūsas taip pat maža ką atsimena ir apie tris dienas nuo išgertų nuodų vėmęs.

Išdavikas Šernas išvyko į Ignaliną ir išdavinėja žmones.

Tai antras atsitikimas Tigro Rinktinėje, kai prieš partizanus rusai panaudoja išdavikus ir nuodus. Paskutiniu atveju partizanus buvo sunkiau išsaugoti, nes čia veikė ne paprastas išdavikas, o išdavikas partizanas, kuriuo partizanai pasitikėjo.

Jo išduotas ir matomai taip pat užnuodytas buvo partizanas Jovaras. Laike Jovaro žuvimo buvę jiedu tik abu. Žuvimo aplinkybes jis pasakoja labai miglotai ir neįtikinamai.

1950 m. rugsėjo mėn. 19 d.

Kaip jau anksčiau minėjau, Tigro Rinktinės ribose daug kur girdima apie stebuklų pasirodymą - šventų paveikslų atsinaujinimą Taigi sumaniau pats su kitais partizanais pamatyti tokį atsinaujinusį šventųjų paveikslą

Minėtą dieną išgirdome, kad Adutiškio valsč[iuje], Vasilkų km., tik ką rytą atsinaujinęs paveikslas ir kad ten esama daug nuėjusių žmonių norinčių savo akimis pamatyti šį stebuklą. Nuėjome ir mes.

Iš tikrųjų radome prisirinkusių žmonių namas, kuriame įvyko paveikslo atsinaujinimas, išpuoštas, išvalytas ir žmonės meldžiasi ar gieda šventas giesmes.

Žmonės mus pamatę išsigando ir iš karto nenorėjo nieko sakyti, tačiau pagaliau to namo šeimininkė, kuri pirmoji išvydo atsinaujinant paveikslą pareiškusi esą „ji nieko nebijanti ir pasakysianti visą tiesą taip, kaip tikrumoje buvo“.

Mes stebėjome paveikslus ir norėjome atskirti atsinaujinusį. Bet tą padaryti negalėjome, kadangi ant sienos kabojo keletas šventųjų paveikslų ir kurie visi atrodė vienodai nauji. Pradėjome klausti, kuris paveikslas yra atsinaujinęs? Mums parodė patį kraštinį-Šventosios Šeimynos, Kūdikėlio Jėzaus, Marijos ir Juozapo - Bėgimą iš Betliejaus į Egipto žemę, paveikslą. Iš pradžių pasirodė, kad šis paveikslas niekuo nesiskiria nuo kitų, šalia jo kabančių paveikslų. Mums buvo nukabintas paveikslas ir duotas iš arčiau pasižiūrėti. Ką gi mes pamatėme? Paveikslas daugely vietų gerokai įplėštas, daugybė įdrėskimų, daugybė duobučių popieriuje. Paveikslo rėmai apipuvę ir per eilę metų taip apteršti musių, kad nuo to rėmas pasidaręs čiut ne du kartus storesnis... Iš viso to matosi, kad paveikslas tikrai labai senas. Pagal šeimininkų ir kaimynų parodymus visas paveikslas buvęs toks kaip rėmai ir nieko nebuvę galima įžiūrėti ar ką nors išskaityti. Dabartiniu metu paveikslas labai aiškus, ypač veidai Šventųjų, raidės aiškiausios, paauksinimai visai natūralūs ir paveikslo viršus padengtas visai šviežiu šlifu. Viso to esmė tokia: paveiksle įplėšimai, įdrėskimai neišnykę. Jie pasilikę kaip buvo. Nuo paveikslo nukritę tik visi nešvarumai, ir kur nėra įdrėskimų ar įplyšimų, ten paveikslas visai kaip naujas.

Štai ką papasakojo apie tai šeimininkė. Ji virusi pusryčius ir staiga pamačiusi, kad nuo sienos į pirkią pasklido šviesa, ir pamačiusi, kad minėto paveikslo vienas kampas labai šviesus. Ji persigandusi ir šaukdama išbėgusi lauk. Čia pat ėjęs kolchozo pirmininkas, kuriam ji viską papasakojusi ir pakvietusi užeiti pasižiūrėti. Jie drauge atėję į pirkią ir matę, kaip paveikslas pamažu švarinosi nuo nešvarumų kol pagaliau likęs tokiu, koks yra dabar. Ji apie[468] pranešusi kaimynams, kurie atėję

[468] Turbut tekste praleistas žodis.

pradėjo melstis, kalbėti rožančių prieš šį šventą ir stebuklingą paveikslą. Pirmininkas pasakęs, kad apie panašius atsitikimus jis jau girdėjęs, bet bijąs apie tai kalbėti, nes galį „NKVD pasodinti kalėjiman“...

Tarp kitko, šeimininkai pareiškė, kad paveikslas iš tikrųjų labai senas ir dėl negalėjimo jame nieko išskaityti ar stačiai atpažinti, kas per paveikslas, buvęs padėtas kažkur ant lentynos. Tik pora mėnesių atgal vėl buvęs pakabintas ant sienos.

Ką gi? Atrodo, kad čia tikrai yra Dievo valios pasireiškimas, juo labiau kad tai nebe pirmas atsitikimas. Atrodo, kad čia žmogaus protas ar koks išradimas būtų bejėgis.

1950 metų rugsėjo mėn.- pabaiga.

Šio mėn. pabaigoje prasidėjo areštai 5-to rajono OS narių tarpe. Galų gale Šarūnas, išlaikęs apie tris mėnesius, pasidavė NKVD spaudžiamas ir pradėjo išdavinėti. Areštuota 5-to rajono OS viršininkas p. Aušrūnas, senas OS narys, geras darbuotojas, patriotas, ypač daug nusipelnęs LLK Sąjūdžiui. Jo rūpesčiu buvo surinktos aukos ir nupirktos dvi rašomosios mašinėlės. Be to, visą laiką parūpindavo kalkių, rašomojo popieriaus ir kitko. Be to, rinkdavo aukas - maistą ir tiekdavo partizanams. Sąjūdyje dalyvauja nuo pirmųjų okupacijos dienų.

Toliau yra areštuotų ir daugiau, būtent iš Pošiūnų kaimo, Erzvėto, Dvaryščių. Pats rajono vadas OS narys Galiūnas pabėgo nuo areštavimo. Be to, areštuota Tigro Rinktinės Štabo ryšininkė p. Dainava - gabi ir ištikima darbininkė.

Tuo tarpu nežinia, kaip šie areštavimai toli nueis. Visa tai paaiškės netolimoje ateity.

Baigta
1950 m. rugsėjo
mėn. 29 d.
Rokas [parašas]
Tigro Rinktinės
Vadas
Antanų miškas

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 108,1. 1-42. Originalas. Rankraštis.

230. Nenustatyto Tigro rinktinės partizano rašyta kronika

1949 m. sausio 6 d. - 1951 m.

1949 metai
Kronika

1949. 1. 6. Įsigijom radijo.
„1.7. Gavom žinių per radijo iš Niujorko, kad Amerikos prezidentas

Trumenas pal[...][469] valstybės sekretorių Maršalą ir jo vieton paskyrė Din Ačesoną.

„1.8. Vakare pranešė Londonas, kad Palestinoje žydai numušė anglų 5 lėktuvus.

Tą pačią dieną pranešė Niujorkas, kad Amerikoje išrastas raketinis lėktuvas, kuris nuskrenda per 3 sekundes vieną kilometrą.

„1.9. Visoje Lietuvos Respublikoje pravestas balsavimas už kandidatus į liaudies teisėjus ir liaudies tarėjus.

1949.1.11. Gauta žinių per radijo. Bolševikai protestuoja prieš policijos skaičiaus padidinimą Japonijoje. Policijos skaičius manoma padidinti iki 270 000.

„ 1. 13. Gauta žinių kad bolševikai prieš katalikus kovoja dviem būdais. Vienas būdas: neva tai palaiko pravoslavus, kitas: kad katalikybė tai yra viduramžių kapitalistų prasimanymas.

„1.13. ir 14 vyksta Anglijos ir Prancūzijos užsienio reikalų ministerių: Bevino ir Šumano konferencija, kurioj vyksta pasitarimas dėl Vokietijos ir dėl slapto komunistų veikimo Anglijoje ir Prancūzijoje.

„1.15. Amerikos užsienio reikalų ministeris Ačesonas pasakė: kad bolševizmas yra naikinimas ūkio ir atėmimas žmogaus laisvės ir teisės.

1949. 1. 20. Amerikoje buvo Trumeno priesaika, po kurios Trumenas pasakė kalbą pareikšdamas: „Pirmas ir antras pasaulinis karas neatnešė žmonijai taikos ir ramybės. Susidarė tokia jėga, kuri atėmė žmogaus teises ir laisves, ir pavertė žmogų gyvuliu.

Ta jėga yra bolševizmas.

Visos bolševizmo pavergtos tautos šaukiasi į mus, amerikiečius, pagalbos." Trumenas toliau pasakė: mes, amerikiečiai, negailėsime nei turto, nei jėgos, nei pasiryžimo sutvarkyti pasauliui.

1949.1.24 d. Sužinojom, kad Vidžių enkagabė suareštavo Biliūniškės km. Cijūnėlį ir jo šeimą dvi dukteris ir du sūnus nepilnamečius. Duktė Cima komjaunuolė, dirbo Blažiškės kooperatyvo pardavėja ir kartu dirbo partizanams.

Kartu suareštuotas Blažiškės s/s predsedatelius iš Bražiškės ir kelios šeimos iš Bražiškės.

1949.1.25 d. Gauta žinių iš žmonių kad Vilniuj 22 d. buvo neva tai koks stebuklas. Dienos metu po pietų pasidarė tamsu kaip naktį ir ėmė griausti. Po kiek laiko pasirodė ant Dangaus ženklai, neva tai raudonas kryžius. Vėliau pradėjo labai snigti.

Žmonės, kurie buvo tuo laiku Vilniuj, visi apie tai plačiai šneka.

1949.1.26 d. Sausio 16d. laike balsavimo Tverečiaus valsčiuj, Guntauninkų km.

[469] Sunykęs tekstas.

suareštuota 7 žmonės už kortelių mėtymą, kad nebalsuotų.
Tą pačią dieną gavom žinių, kad prieš balsavimą ir po balsavimo Daugėliškio, Ignalinos, Ceikinių ir Mielagėnų istrebiteliai savo rajonuose darė kratas, ieškodami partizanų.

„ 1.28 d. Mielagėnų milicija suareštavo vagių bandą, kurie išsidavė vieni kitus. Suareštuota 2 iš Rubelninkų, 2 iš Šukeniškės, 2 Ropiškės, 1 Balčiulėniškės.
Jie vogė ir plėšikavo partizanų vardu.

1949 m. II. 6 d. Stalinas pasiūlė Trumenui susitikti ir sudaryti nepuolimo sutartį. Stalinas nori susitikti ar Lenkijoje, ar Čekijoje, ar Vatikane. Trumenas atsisakė. Trumenas sutiktų, bet tik Vašingtone.

1949 m. II. 8 d. Vengrų komunistinė valdžia nuteisė iki gyvos galvos kalėti Kardinolą Mincenty.
Prieš tai protestuoja visas pasaulis, išskyrus bolševikus.
Gauta žinių, kad rusų karininkai bėga į Angliją.
Bulgarai bėga į Turkiją.
Pranešė iš Amerikos, kad du rusų lakūnai pabėgo į Ameriką.
Lenkijoj, Čekijoj ir Vengrijoj vyksta dideli areštavimai.

1949 m. II. 8 d. Žuvo gudų partizanas Ramanovski Gogą. Jis žuvo Kazėnų vienkiemy, užpultas trijų enkavedistų. Vieną enkavedistų kapitoną nušovė. 1949 m. II20 d. Vidžių rajone, Bainos cerkvėje įvyko stebuklas. Žmonės, kurie ten buvo, tvirtina, kad tas tikrai buvo.
Sekmadienį pamaldų metu ant altoriaus pasirodė Šv. Panelės paveikslas, vėliau virš to paveikslo pasirodė didelis juodas kryžius. Po kiek laiko viskas išnyko. Kryžius buvo katalikų tikybos.

1949 m. II. Mielagėnų valsčiuj pagautas partizanas Kalnelis. Jis slapstėsi pas ūkininką, vienas. Jį pagavo trys Mielagėnų skrebai.

1949.III.10. Vidžių rajone, Pakulnės km. sunaikinta skaitykla, s/s ir nubaustas kolchozo pirmininkas. Paimta: radijo aparatas ir rašomos medžiagos.
Tą dalyką įvykdė Lietuvos partizanai, gyvenantieji Vidžių rajone.

[1949.][470] III.11. Buvo apsupti Antanų miškai. Vyko valymas. Vienas partizanas sunkiai sužeistas mirė. Kitas, vokietis, pasidavė gyvas (ir paimtas pagijo).

[1949.][471] III. 8. Vidžiųrajone dingo trys tarnautojai. Blažiškės s/s pirmininkas, agentas ir iš Vidžių enkavedistas.
Blažiškės s/s pirmininkas Rabatujevas, rusas iš Bražiškės km.
Blažiškės s/s agentas Kuzniecovas, rusas iš Bražiškės, ir iš Vidžių enkavedistas Samulenko.
Juos sutvarkė lenkų partizanai.

[470] Sunykęs tekstas.
[471] Sunykęs tekstas.

1949. III. 15. Nuo kovo 15-to Vidžių rajone prasidėjo gaudymas į darbą, į Donbaso kasyklas. Visus vyrus, gimusius [19]28, [19]29 ir [19]30 met[ais], kviečia į darbą. Visi, kuriems reikia išvažiuoti į darbą, slapstosi. Visam rajone vyksta gaudynės.

1949. III. 25. Tverečiaus valsčiuj vyko išvežimas į Sibirą. Prieš tai ir po to vežė iš visos Lietuvos.

„ IV. 4. Dvylika valstybių pasirašė Šiaurės Atlanto paktą.

„ IV. 4. Prasidėjo konferencija. Trečioji sesija generalinės asamblėjos.

1949 m. Balandžio mėnesį visoje Lietuvoje pradėjo organizuoti kolchozus. Daug didelių kaimų paversta kolchozais. Žmonės priversti pasirašyti, bijodami išvažiuoti į Sibirą sutinka.

1949.III.7. Vidžių rajone, Prūčių km. žuvo lenkas partizanas. Jį nušovė apsiginklavęs šeimininkas. Einant prie trobos šovė per langą ir per duris pabėgo su žmona; žmona irgi ginkluota.
Partizanai padegė trobą pasiėmė užmuštą ir pasitraukė.

[...][472] . Tos pačios grupės vėl žuvo vienas partizanas Stabulėnas Kaziukas. Žuvo Blažiškės s/s. Žuvimo priežastis tiksliai nežinoma.
Lenkai partizanai sako, kad nušovė Blažiškės s/s pirmininkas Rabatujevas iš medžioklinio šautuvo, kuris tuo pačiu momentu nušautas kito partizano. Kartu ir dar du agentai, kurie užėjo ant stovyklaujančių partizanų. Žmonės [...][473] sako, kad Kaziuką nušovė patys partizanai. Jie su juo nekaip sugyvendavo.

1949. IV. 24. Suareštuota ilgai dirbusi gera ryšininkė Viltis. Ją iššifravo neatsargūs partizanai.
Gyvas pagautas sužeistas partizanas Karklas pasveiko ir išdavinėjakai kuriuos [...]kus[474] ir ryšininkus. Stoja akysan ir sako, ką žino.
Gegužės pirmomis dienomis rusų valdžia įsakė visur pataisyti visus tiltus ir vežti vaikus iš prieglaudų giliau į Rusiją ir atituštinti kai kurias ligonines.

V. 21. Partizanai pravedė susirinkimą Lazinkų ir Rimaldiškės km., griežtai paskelbdami: kurie trys pirmieji užsirašys į kolchozą bus sušaudyti su šeimomis ir trobesiai sudeginti.
Tas griežtas paskelbimas pasklido visoje apylinkėj.

1949.V.23. Antanų miško pakrašty prie Kazlų km. penkis partizanus užėjo Adutiškio 10 stribų. Partizanai apšaudyti pasitraukė laimingai.

VI. 10. Žuvo partizanas Rimkus, ir Šarūnas su Bevardžiu sužeisti. Šarūnas per abi kojas, o Bevardžiui pataikyta krūtinėn ir išėjo per kairę ran-

[472] Neįskaitoma data.
[473] Neįskaitomas žodis.
[474] Sunykęs tekstas.

ką, peršautas kaulas. Jie, septyni partizanai, buvo išėję ekspedicijon Šarkauščinos ir Dunilovo rajonuosan. Šarkauščinos rajone razmušė kooperatyvą, kur nieko gero nerado. Traukdamiesi užėjo į Dunilovo rajoną, į Belkų kooperatyvą. Ten rado daug medžiagų ir prisikrovę maišus nuėjo į Varapajevo mišką. Miške sustojo poilsiui. Miškas buvo šlapias, pėdsakai žymūs. Varapajevo enkavedistai vijosi pėdsakais. Devintą valandą užėjo juos miegančius. Sargyboj stovėjo Rimkus, kuris kaip tik tuo momentu kėlė kitą sargybinį ir nepastebėjo, kai rusai priėjo arti. Pirmas pamatė Pakalnis, kuris buvo nubudęs. Pakalnis, pagriebęs dešimtuką, pradėjo šaudyti ir rusai tuo momentu pradėjo šaudyti. Kiti, pašokę iš miego, negalėjo susigriebti. Bajoras mėgino atsišaudyti, bet kulkosvaidis užsikirto. Rusai smarkiai šaudė rėkdami: „kružit“[475] . Partizanai traukėsi. Sužeidė Šarūną ir Bevardį, kurių ir ginklai liko. Traukdamiesi vedėsi sužeistus, rusai nesivijo. Rimkaus nebuvo. Nieks nematė, kur jis pasidėjo. Šarūnas neva tai matė gulintį kruviną. Tai ir spėjama, kad nušautas,

(tikslios žinios)

Partizanas Rimkus rastas upėj paskendęs prie Siamionavičių km. Rastas su dešimtuku per petį, su diržu ir šoviniais, bet su tuščia pistoleto kabura.

1949.VI.13. Lenkai partizanai atėjo į Aziaravos km., į vakarušką, kur buvo kelių kaimų susirinkęs jaunimas, ir ėmė razvilkinėti ir razavinėti. Jaunimas, pamatęs taip darant, pradėjo bėgti. Lenkai ėmė šaudyti. Nušovė vieną paną, vieną nėščią moterį ir vieną paną sužeidė per kojas, kuri gydosi ligoninėje.

Lenkai buvo lenkiškom uniformom, lenkiškom kepurėm (ragatuvkom) ir su lenkiškais ženklais (arlais), bet jie vaizdavo lietuvius ir, kurie mokėjo, kalbėjo lietuviškai. Norėdami apylinkės gyventojus sukiršinti prieš lietuvius partizanus. Bet žmonės pažino, kad buvo lenkai, ir sako, kad lietuviai partizanai taip nedaro. Nešaudo nekaltų žmonių ir moterų.

1949. VI. 14. Tie patys lenkai buvo Siamionavičių km. Rinko aprangą ir batus ir kas tik patiko, irgi vaizduodami lietuvius.

VI. 17. Tie patys lenkai apiplėšė Delekų kooperatyvą ir pasikinkę pastotę nuvažiavo į Varapajevo mišką link Eivydėnų.

VI. 19. Gauta žinių, kad išvažiavusieji lenkai į Lenkiją grįžta atgal. Juos varo iš Vokietijos žemės.

VI. 20. Gauta gandų, kad neva tai partizanai puolė Gluboko miestelį, norėdami išlaisvinti kalinių.

[475] Apsupti (rus.).

Birželio mėnesį Lietuvoje sovietų valdžia įsakė paplatinti vieškelius. Prie vieškelių kertami javai, abiem šonais po penkis metrus, o užsisukimuose po aštuonis.

VI. 25 d. Prasidėjo ofenzyva Pleterių miške. Vyko keturias dienas. Nieko nerado. Buvo Lietuvos skrebai ir Baltarusijos artimųjų rajonų enkavedistai. Buvo apie 3 šimtus.

Iš Pleterių miško nuvažiavo į Puščią.

[...][476]. 28 d. Žuvo keturi lenkų partizanai. Jie žuvo Vidžių rajone, Siaurukų km. Klojime apsupti ir sudeginti.

[,..][477]. 29 d. Žuvo lenkas partizanas Šukelionka.

[...][478]. 9 d. Vidžių rajone, Dubroukos km. dienos metu pasirodė du gudų partizanai, kurie sužeidė bėgantį vyrą. Tas vyras slapstėsi ir pamatąs bėgo, manė, kad enkavedistai. Partizanai manė, kad tarnautojas, ir ėmė šaudyti. Sužeistas nuvažiavo ligoninėn.

1949. VIII. 10. Į Vidžių rajoną atvyko 40 karininkų su [...][479], podpolkovnik sledovatel kontrabandy[480]. Jie dienos metu užsiima normų reikalais, naktimis pasalauja.

VIII. 13. Iš tų 40 karininkų, 12 ir [...][481] atvyko į Kazėnus [,..][482] , kulkosvaidžiais ir automatais [...][483] , dienos metu varinėjo normas, o naktim pasalavo Kazėnų ir Dubroukos s/s-tuos. Kai kur darė kratas, ieškodami partizanų. Pulkininkas kelis kartus prasitarė, kad vis tiek susektų ir sunaikintų Vidžių rajone banditus. Bet nepavyko. Po mėnesio laiko išvažiavo. [...][484].

1949. VIII. 10. Vidžių rajono viršininkas Arastovas įsakė Kukar[...][485] dviem vienkiemiams išsikelti kur nors toliau nuo miško. Jie išsikėlė į Pastarnakų km.

Apygardos viršininkas liepia važiuoti namo.

[...][486]. 13. Keturi partizanai išėjom į Pastovių ir Varapajevo rajonus pavaikščioti.

[...][487]. 16. Sužinojom, kad Varapajevo rajone, Mosaro miškuos atsirado partizanų, kurie vaikščioja dienos metu, apiplėšinėja turtingesnius ūki-

[476] Neaiški data.
[477] Neaiški data.
[478] Neaiški data.
[479] Neįskaitomas žodis.
[480] Papulkininkis kontrabandos bylų tardytojas (rus.).
[481] Neįskaitomas žodis.
[482] Sunykęs tekstas.
[483] Sunykęs tekstas.
[484] Sunykęs tekstas.
[485] Neaiškus vietovardis.
[486] Neaiški data.
[487] Neaiški data.

ninkus ir parenkinėja medžioklinius šautuvus. Tuose partizanuose žmonės matė pažįstamų iš rajonų milicininkų ir enkavedistų. Jų yra apie 17-lika. Jie vaizduoja desantus, kurie pirmiau buvo šiam krašte policininkais. Kalba lenkiškai ir nešioja lenkiškas kepures, norėdami įtikinti žmones, kad jie tikrai yra partizanai.

Žmones, kurie patiki ir prasit[aria], tuojau tuos areštuoja.

1949.VIII. 31. Gauta žinių, kad žuvo gudų partizanas Miša, buvęs Gogos draugas. Ir kitas sužeistas pagautas gyvas. Jie išplėšė kooperatyvą ir vežė dviem pastotėm. Enkavedistai pasivijo ir nušovė abu arklius, vieną pastotininką ir sužeidė du partizanus. Miša sužeistas nusišovė. Kitas pateko gyvas.

IX. 1. [...][488]

1949 m. rugpjūčio 4 d. žuvo partizanas Gailius. Kartu lengvai sužeistas Dobilas ir Jovaras.

Amžina šlovė kritusiems kovoje su priešu.

1949 m. rugsėjo mėn. 16 d. per nelaimingą atsitikimą- saviškio palaikytas priešu - žuvo partizanas Dobilas. Amžina šlovė kritusiems kovoje su priešu.

1949 m. rugsėjo mėn. 15 d. Vidžių rajone, Dubroukos sielsoviete, Staurovo km., nušautas Matieša Siergiejus. Buvęs bolševikų partizanų ryšininkas, vėliau sielsovieto pirmininkas ir slaptas agentas. Partizanų baustas 1947 m. spalio mėn. nepasitaisė. Pranešinėjo toliau. Užtat nutarta sušaudyti.

Rugsėjo 16 d. pabėgo Dubroukos sielsovieto pirmininkas. Sužinojęs, kad partizanų nušautas Matieša Siergiejus.

Po to prasidėjo Staurovo km. areštavimai. Areštuojami vyrai, moterys, net vaikai.

1949 m. rugpjūčio pradžioje, Blažiškės miške, 4 lenkų partizanai išprievartavo moterį uogautoją. Kuri po to atsidūrė ligoninėj ir gavo pažymėjimą, kad nėščia nuo „banditų".

Š. m. rugsėjo 11 d. Vidžių rajone Blažiškės s/s, Bučėnų km. buvo vakaruška. Kurioje dalyvavo ir Lietuvos jaunimas. Atėjo 5 lenkai partizanai ir pareikalavo sudėti ant stalo peilius, laikrodžius, žiedus, nusiauti batus. Ėmė tik iš lietuvių. Iš lenkų, gudų neėmė.

Paskui primušė gerokai lietuvius berniokus.

1949. IX. 18 d. Prasidėjo Antanų miško valymas. Valymas eina su pertraukomis. Pastebėta nauja raudonųjų taktika. Prieš pradedant valymą siunčia į pamiškes vien karininkus, kurie, vaikščiodami su žemėlapiais ran-

[488] Sunykęs tekstas.

koše, susipažįsta su vietovėmis ir žmonėmis. Po to atvažiuoja kariuomenė ir prasideda valymas.

1949. IX. Gyvas pagautas partizanas Lapaitis iš Kalviasalio km., Ignalinos valsčiuj.

Š. m. IX. 30 d. Žuvo du partizanai, Erelis ir Baravykas, ir dvi mergaitės, kurios kartu slapstėsi. Jie žuvo Švenčionių rajone, Mielagėnų valsč[iuje], Malikų km. Slaptam bunkery po troba. Nenorėdami pasiduoti gyvi, nusižudė patys. Buvo išmesta granata, kuri užmušė vieną skrebą ir du sužeidė.

Š. m. X. 21 d. Mirties bausme nubaustas Lukšėnas Albertas iš Vosiūnų km., Tverečiaus valsč[iaus]. Kolchozo sandėlininkas ir pranešėjas.

Š. m. X. Žuvo lenkas partizanas Vanaga Antanas iš Bražiškės km., Blažiškės s/s, Vidžių rajono. Žuvo užėjęs ant pasalų.

Š. m. X. 30. Švenčionių rajone, Tverečiaus valsč[iuje], Kriaučiškės km. mirties bausme nubaustas Ulozas Albertas, komjaunuolis, žmonių išdavikas. Turėjo rusišką šautuvą, kuris paimtas.

1950
metai
Kronika

Sausio 13 dieną Vidžių rajone, Bainos s/s prie km. Čemiškė, septyni partizanai važiuodami iš ekspedicijos susitiko su Bainos garnizono kareiviais, kurių buvo mažiausiai penkiolika. Raketom apšviesti partizanai pasitraukė, palikdami dvi pastotes su maistu.

Sausio 20 dieną prasidėjo Pūščios valymas, kuris vyko beveik dvi savaites. Po valymo garnizonas pasiliko Kudabiškės km. ir pasalauja visais miško pakraščiais.

[be parašo]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 109,1. 1-15. Originalas. Rankraštis.

1951[489]
metai
Kronika

[Sausio 18 d. paimta krautuvė Pastovių rajone, Cioplyjų km.

Sausio 24 d. partizanai susitiko su Tverečiaus milicininkais. Lengvai sužeistas CR vadas į kairę ranką ir partizanas Mikasius į kairę koją.

Sausio 28 d. užėjo bunkerį du malkautojai iš Abelių s/s.

[489] Kronikos rašymo data; iš tikrųjų rašoma apie 1950 m. įvykius.

Sausio 29 d. Tverečiaus skrebai pasalavo prie Blažiškės miško: Bučėnų, Mahilnikų, Biliūniškės, Petriškės kaimuose.

Šių metų vasario mėn. 7 d., antradienį vakare, apleidome bunkerį Blažiškės miške ir persikėlėm į Pleterių mišką. Priežastis: m[edžio][490] tojas užėjo mūsų maskuotus pėdsakus, kurio mes nepastebėjom.

Vasario 9 dieną Blažiškės miške vyko didelis valymas.

Vasario 10 d. vakare apsigyvenom naujoj būdoj Pleterių miške, kurią pasidirbom per dvi dienas.

Vasario 14 d. nušautas Blažiškės s/s pirmininkas. Petriškės vienkiemy, pas Siauruką Juozą.

Vasario 13 d. Vidžių rajone, Abelių s/s vienkiemyje 4 enkavedistai užėjo vieną besislapstantį partizaną, kuris juos puolė su šautuvu ir nušovė du vietoje, trečią bėgantį ir ketvirtą sužeidė. Partizanas pasirinko nušautų ginklus, pastotą ir nuvažiavo į mišką.][491]

Likęs sužeistas enkavedistas nušovė šeimininkės mergą ir šeimininkę nusivarė į Vidžius. Dėl to įvykio daug suareštuota apylinkės žmonių.

Kovo 12 d. vyko balsavimas visa[...][492] SSSR į Aukščiausiąją Tarybą. Žmonės priversti ir persekiojami balsavo už valdžios pastatytus kandidatus.

Kovo 29 d. Breslaujos rajone Damošių km. partizanai sunaikino krautuvę.

Balandžio 1 d. iškelta lenkai partizanai iš žieminės stovyklos. Juos iškėlė atėję pėdsakais milicininkas ir du medžiotojai, kurie ieškojo pavogtos karvės. Po trumpo susišaudymo atėjusieji pabėgo ir partizanai pasitraukė iš stovyklos. Ant rytojaus stovykla buvo apsupta kariuomenės.

1950 metų balandžio 15 d. atėjo į partizanus Cicėnas Leonas iš Šukeniškės km., Mielagėnų vals[čiaus].

Partizanauja 3 ir 4 rajone.

1950 metų balandžio 22 dieną atėjo į partizanus Spiečius Albertas iš Pupienos, Tverečiaus valsčiaus, ir jo žmona Albina.

Šių metų balandžio 25 dieną Tverečiaus valsč[iaus] Pupienos km. partizanai susidūrė su Tverečiaus strebais.

Žuvo naujas partizanas Albertas. Sužeistas partizanas Mikasius ir sužeistas vienas civilis Stasys, kurį strebai užmušė buožėmis.

1950 metų gegužės pirmomis dienomis Vidžių rajone, Dubroukos s/s į Ūsčių km. atvyko ir apsistojo garnizonas (polevaja NKVD) 50 kareivių, vadovaujant kapitonui.

Nuo to laiko Kazėnų, Dubroukos, Bainos ir Blažiškės s/s-tuose vyksta

[490] Sunykęs tekstas.

[491] Originale ši teksto dalis yra sąsiuvinio gale, bet pagal datavimą ir prasmę turėtų būti pradžioje. Turbūt puslapių vartymo klaida.

[492] Sunykęs žodis.

kasnakt pasalavimai. Daugiausia Kazėnų ir Dubroukos s/s-tuose. Išeina po kelias grupes. Pasalauja prie kaimų ir vienkiemių, užimdami kelis punktus ir nesirodydami žmonėms sėdi po kelias dienas. Pasalauja ir ant kelių pamiškėse, ir mišk[uose][493] . Dienos metu slankioja pamiškėse ir mišk[uose][494] , ieškodami pėdsakų ir su šunimis.

Kaimuose ir vienkiemiuose užverbavo daug žmonių, kad sektų ir kur tik pastebėję pranešinėtų. Verbuoja prievarta, grasindami kalėjimu ir išvežimu priverčia pasirašyti.

1950 metų birželio mėnesio 4 dieną Vidžių rajone, Kazėnų s/s., Filinavo[495] vienkiemy, ant pasalų užėjęs žuvo partizanas vyr[esnysisj [...][496] Kadugys. Jis gynėsi su naganu ir mirtinai sužeidė vieną enkavedistą.

Amžina šlovė kritusiems kovoje dėl laisvės.

1950 metų liepos 4 dieną Pleterių miške vyko didelis valymas. Pagal žmonių pasakojimus buvo apie 60 mašinų kariuomenės.

Šiais metais birželio ir liepos mėnesiais visam krašte, kaip Lietuvoj, taip ir Baltarusijoj, pristatyta daug majakų. Daugiausia prie miškų. Iš statytojų kareivių sužinota, kad skubiai rengiamasi karui.

Šių metų birželio mėn. 20 dieną priimtas naujas partizanas Zabulis.

Šių metų liepos 10 dieną apnuodyti ir gyvi pagauti 3 partizanai: Šarūnas, Liūtas ir Pipiras. Tas atsitiko Pastovių rajone, Mikoliškės vienkiemyje. Jie užėjo pas gerai pažįstamą, kuris davė gėrimą su nuodais ir pranešė enkavedistams. Juos pagavus, Pastovių enkavedė du mėnesius saugojo tą vienkiemį, tikėdamiesi, kad partizanai ateis atkeršyti. Nieko nesulaukę, visą šeimą ir trobesius išgabeno į Pastovius.

Šių metų liepos pabaigoje žuvo partizanas Jovaras. Buvo išėjęs su p. [...][497] ir kaip jis žuvo tikrai nežinoma.

Liepos 25 dieną atėjo į partizanus buvusio partizano Kazoko brolis iš Mielagėnų valsčiaus], Malikų km.

Šių metų rugpjūčio 17 dieną žuvo 4 partizanai: Staniulis, Genys, Alfukas ir naujokas. Žuvo apgirdyti vynu su nuodais ir išduoti partizano Šerno ir jo žmonos. Paaiškėjo, kad jis išdavė anksčiau žuvusį Jovarą. Dabar norėjo išduoti dar šešis, kuriuos užsipraše pas save ir davė gėrimą su nuodais. Kai išgėrę apsvaigo, enkavedistai puolė, norėdami pagaudyti gyvus. Bet partizanai pradėjo šaudyti ir bėgti. Pabėgo Voldemaras ir Ūsas. Kiti keturi žuvo. Išdavikas Šernas vaikščioja su skrebais. Išdavė paslėptus ginklus, slėptuves, kurias tik žinojo, ir žmones, kurie palaikė

[493] Sunykęs tekstas.

[494] Sunykęs tekstas.

[495] Taip dokumente. Kitur - Tilinovo.

[496] Neaiškus laipsnis. Pagal kitus dokumentus - puskarininkis.

[497] Sunykęs žodis. Pagal vėlesnį tekstą - Šernas.

partizanus. Pasirodė nauja bolševikų taktika partizanų naikinimui. Mūsų Rinktinėje antras atsitikimas per dvejus metus.

Šių metų rugpjūčio 28 dieną iš netyčių nusišovė partizanas vyr[esnysis] psk. Pakalnis.

Rugsėjo mėnesio 11 dieną Adutiškio miške, vadinamam Puščia, vyko valymas. Partizanai išvyti iš stovyklos pasitraukė be aukų.

Šių metų rugsėjo mėnesio 11 dieną Daugėliškio valsč[iuje], Paringio km., pas agentą partizanai paėmė 4300 valdiškų pinigų.

Spalio 15 dieną priimti du partizanai: Karosas ir Galiūnas iš Erzvėto [km.], Tverečiaus valsč[iaus].

Spalio 19 dieną partizanai sunaikino krautuvą Varapajevo rajone, Kazlovs[...][498] s/s, Viarcinskių km.

Lapkričio 4 dieną mirties bausme nubaustas [,..][499] , Buckūnų km., Mielagėnų valsčiuj.

Nubaustas už išdavystę dviejų partizanų: Nemunėlio ir Eglinsko, kurie žuvo 1947 m. birželio mėnesį.

Lapkričio 4 dieną Mielagėnų km., Juodagalvių km., partizanai padegė namus. Padegtas už pasipriešinimą su ginklu.

Gruodžio 8 dieną žuvo trys partizanai: Dikeris, Bevardis ir Gaidys. Eidami iš Pleterių miškų į Puščią kėlėsi laiveliu per upę, kuri tuo laiku smarkiai bėgo ir buvo plačiai išsiliejusi. Naktis buvo tamsi. Jie pasiėmė žmogų iš Raistoniškės km., kuris ir apsiėmė juos perkelti. Keliantis laivas pairo ir ėmė skęsti, kiti puolė gelbėti ir tie paskendo. Išsigelbėjo tik tas, kuris juos kilnojo. Jis išvažiavo gyventi į Vidžius, matyt, buvo kaltas. Ant rytojaus Vidžių enkavedistai ištraukė lavonus iš upės, sušaudė ir nuvežę į Vidžius rodė žmonėms ir skelbė, kad nušovėm tris banditus.

Gruodžio mėnesį Vidžių rajone, Bainos s/s visai žiemai apsistojo garnizonas iš 20 kareivių, kurie pasalauja Blažiškės ir Pleterių miškų pakraščiais.

[be parašo]

LYA, f. K-5, ap. 5, b. 110 ,1. 1-8. Originalas. Rankraštis.

[498] Neaiškus žodis.

[499] Tekste palikta tuščia vieta įrašyti pavardei.

TIGRO RINKTINĖS VADAI

Vardas, pavardė ir slapyvardis	Vadovavimo laikotarpis		Kitos svarbiausios pareigos, žūties (suėmimo) data
	nuo	iki	
1	*2*	3	4
Leonas Vilutis-Arūnas, Bitinėlis	1944 1022	1945 01 13(?)	suimtas apie 1945 01 13
Leonas Basys-Putinas, Pavasaris, Švyturys	1945 01	1945 02	1945 01-1945 02 04-Tigro rinktinės štabo Operatyvinio, 1945 02 04-1945 06 02-Žvalgybos skyriaus viršininkas
Vincas Žaliaduonis-Rokas, Dijakomas, Cezaris	1945 02	1945 03 05(?)	1945 02 04-1945 03 05(?)-Tigro rinktinės štabo Operatyvinio skyriaus viršininkas
Benediktas Kaletka-Senis, Kęstutis	1945 03	1945 05	1945 03 -1945 04 - Tigro rinktinės štabo viršininkas; suimtas 1945 07 08
Jonas Kimštas-Dėdė, Dobilas, Žalgiris, Karijotas	1945 05	1945 09(?)	1945 04 -1945 05 - Tigro rinktinės štabo viršininko pavaduotojas, 1945 08-1945 09 ir 1947 01-1947 06-1948 08 Vytauto apygardos, 1947 01-194808 ir 1949 10-1952 08-Šiaurės Rytų-Rytų Lietuvos srities vadas; suimtas 1952 08
Jonas Kamarauskas-Karijotas	1945 09	1946 10 21	Žuvo 1946 10 21
Leonas Basys-Putinas, Pavasaris, Švyturys	1946 10	1948 08 05	nuo 1945 08(?) - Tigro rinktinės štabo Organizacinio skyriaus, nuo 1946 03 - rinktinės organizacinio sektoriaus, nuo nuo 1947 01 - kartu rinktinės štabo Spaudos skyriaus, nuo

1	*2*	3	4
			1948 08 05 - kartu rinktinės štabo viršininkas nuo 1948 08 15 - kartu rinktinės Karo lauko teismo pirmininkas; žuvo 1950 04 16
Vincas Žaliaduonis-Rokas, Dijakomas, Cezaris	1948 08 05	1952 03 27	1945 09 - 1949 07(7) - Vytauto apygardos štabo Agitacijos skyriaus viršininkas, 194606-1948 08 05 - Rytų grupės vadas, 1949 07(7)—1950 05 -Vytauto apygardos štabo viršininkas, 1950 05 - 1952 03 - apygardos štabo Organizacinio skyriaus viršininkas, Rytų Lietuvos srities vado pavaduotojas ir LLKS TP narys; žuvo 1952 03 27
Kazys Bukauskas-Seklys	1952 03(?)	1952 06	1948 1004-1952 03(?)-Tigro rinktinės štabo Žvalgybos skyriaus viršininkas; suimtas 1952 06

ASMENVARDŽIŲ RODYKLĖ

Abarius Laimonas		***10, 12, 13, 16, 17, 19-33, 35-37, 41, 42***
Ačesonas Dinas		***420, 437***
Adomaitytė Gintarė		***39***
Aglinskas	Žr. Misiūnas Albertas	
Aidas, Gluosnis (slap.)		***366, 369***
Albertas	Žr. Spiečius Albertas	
Albina	Žr. Spiečienė Albina	
Alfonsas (slap.)	Žr. Deksnys Jonas	
Alfukas (slap.)	Žr. Paukštė Alfonsas	
Algimantas (slap.)	Žr. Zinkevičius Bronius	
Algimantas (slap.)		***118, 119, 273***
Alksnis (slap.)	Žr. Pundys Vladas	
Alksnis (slap.)		***192***
Alpukas	Žr. Paukštė Alfonsas	
Andriuškevičius Petras	Dainius (slap.)	***305***
Antanaitis Algirdas	Uosis (slap.)	***33, 52, 375***
Aras (slap.)		***366, 369***
Arastovas		***285, 441***
Arminas (slap.)		***140***
Artileristas (slap.)		***98, 106, 128, 129, 140***
Artojas (slap.)	Žr. Zinkevičius Bronius	
Artojas (slap.)		***388, 393***
Arūnas (slap.)	Žr. Vilutis Leonas	
Astrauskas		***405***
Atkočiūnas Arvydas		***39***
Atlantas (slap.)	Žr. Slučka Antanas	
Audenis (slap.)		***155, 157, 159***
Audrenis (slap.)		***305***
Audris (slap.)		***305***
Augė (slap.)	Žr. Bielinytė Apolonija	
Aukštaitis (slap.)	Žr. Deveikis Jonas	
Aukštaitis (slap.)	Žr. Žvyriukas Mečys	
Aušra (slap.)		***106, 140***
Aušrūnas (slap.)	Žr. Žemaitis Mykolas	

Aušrūnas (slap.)		***147***
Ąžuolas (slap.)	Žr. Romančiukas Kostas	
Ąžuolas (slap.)	Grumbinas Povilas (?)	***120***
Ąžuolas (slap.)	Subačius Vladas (?)	***22***
B		
Babarikinienė Vilija		***39***
Bajarūnas Antanas	Bakutis (slap.)	***139, 395***
Bajoras (slap.)	Žr. Basys Klemensas	
Bakutis (slap.)	Žr. Bajarūnas Antanas	
Balandis (slap.)	Žr. Bukauskas Anupras	
Baltakis Jonas		***12, 13, 36***
Baltūsis Antanas	Žvejys (slap.)	***143***
Baraniūnas Jonas	Šakalys (slap.)	***22, 46***
Baras (slap.)		***412***
Baravykas (slap.)	Žr. Juchnevičius Stasys	
Barborka		***416***
Barysas Vytautas	Rimtautas (slap.)	***119, 155, 157***
Bartašūnas Jeronimas		***242***
Barzdėnas (slap.)	Žr. Vaitiekėnas Vaclovas	
Barzdyla (slap.)	Žr. Švilpa Pranas	
Basys Juozas	Šarūnas (slap.)	***34, 53, 104, 138, 180, 188, 216, 217, 283, 309, 313, 401, 407, 415, 431-433, 436, 439, 440, 445***
Basys Kazimieras	Dikeris, Girėnas, (slap.)	***21, 33, 34, 141,179, 187, 208, 217, 308, 312, 317, 342, 363, 398, 412, 414, 446***
Basys Klemensas	Bajoras (slap.)	***21, 34, 36, 53, 180, 187, 203, 217, 308, 346, 398, 407, 412, 414, 440***
Basys Leonas	Pavasaris, Putinas, Švyturys (slap.)	***12, 17, 18, 22, 24-29, 31-35, 37, 43, 44, 46-48, 51-53, 58-61, 65, 66, 78, 99-101, 104-107, 123-126, 128, 137, 138, 140-142, 148, 154, 155, 157, 158, 162, 163, 171, 173,***

		175, 181, 185, 192, 195, 198, 208, 212-218, 222, 225,232, 282, 285, 292,305, 308, 312, 318,334, 338, 339, 341, 342, 346, 355, 356, 359, 361-363, 372-374, 376, 380, 386-388, 393, 396-398, 410, 414, 428-430, 433
Baušys		***275***
Bautrius (slap.)		***105, 139***
Bebas (slap.)		***119***
Bečelis (slap.)		***32, 412***
Beinoras Boleslovas	Budrys (slap.)	***35, 61, 173, 174, 187, 217, 308, 312, 316, 398, 414***
Berezinas		***368, 369***
Berlinskai		***243***
Bersėnaitė Milda		***39***
Bertašius Jonas	Laimutis, Saulius (slap.)	***253, 254, 290, 292***
Beržas (slap.)	Žr. Gimžauskas Jonas	
Bevardis (slap.)	Žr. Noreika Jeronimas	
Bevinas		***403, 437***
Bielinis Adolfas	Karosas (slap.)	***32, 313, 317, 342, 351***
Bielinis Juozas	Žvainys (slap.)	***106, 139***
Bielinis Kazys	Žilvitis (slap.)	***59, 106, 107, 140, 180, 184, 188, 217, 233, 312, 346, 400, 402***
Bielinytė Apolonija	Augė (slap.)	***210, 218, 254***
Bijūnas (slap.)		***191***
Bilkis Antanas	Kavarskas (slap.)	***17, 22, 25, 29, 46, 49, 51***
Birutė (slap.)		***208***
Birželis (slap.)	Kaukėnas Mamertas (?)	***395***
Bitinėlis (slap.)	Žr. Vilutis Leonas	
Blažiūnas V.		***21***
Bolševikas (slap.)		***104, 138***
Briedis (slap.)	Žr. Galatiltis Jonas	
Briedis (slap.)	Žr. Pakalnis Pranas	

Briedis (slap.)	Žr. Vaitelis Danielius	
Briedis (slap.)		***150***
Briedis (slap.)		***155, 157, 159***
Brukštus V.		***21***
Bubnys Arūnas		***20, 39***
Būda		***399***
Budrys (slap.)	Žr. Beinoras Boleslovas	
Budrys Jurgis		***23***
Būgas (slap.)		***412***
Bukauskaitė Marija (Manė)		***416***
Bukauskas Anupras	Balandis (slap.)	***32, 241, 412***
Bukauskas Bronius	Rimkus (slap.)	***180, 184, 188, 216, 217, 283, 399, 407, 409, 439, 440***
Bukauskas Kazys	Seklys (slap.)	***28, 34, 37, 54, 61, 65, 66, 180, 184, 187, 190, 192, 193, 213, 217, 308, 311, 312, 316, 320, 398, 412, 414***
Buika Antanas	Dainius (slap.)	***354***
Buika Jeronimas	Deimantas (slap.)	***21***
Buika Jonas	Skrajūnas (slap.)	***32, 66, 290, 292, 341, 352, 353, 358, 366, 368***
Bulovas Juozas	Dūmas (slap.)	***305***
Burokas Vilius	Klevas (slap.)	***129***
C		
Carenko		***413, 426, 432***
Cezaris (slap.)	Žr. Žaliaduonis Vincas	
Cezaris (slap.)	Žaliaduonis Vincas (?)	***80***
Cibulskas Antanas	Nemunėlis (slap.)	***139, 446***
Cicėnas Leonas		***444***
Cicėnas Mykolas	Erškėtis, Kapitonas (slap.)	***17, 25, 35, 36, 48, 54, 138, 189***
Cijūnėlis Josifas		***401, 437***
Cijūnėlytė Cima		***437***
Cvirka		***424***
Č		
Čan Kai-Ši		***418***
Čeponis Hubertas	Kerštas (slap.)	***382***

Čeponis Juozas	Mikimauzė (slap.)	***22, 46***
Čeponis K.		***13***
Čerčilis		***404***
Čerčilis (slap.)		***373***
Čemiachovskis		***430***
Česnakavičius V.	Daujotas (slap.)	***155, 157, 159***
Čigonas (slap.)	Žr. Garnelis Edvardas	
Čižikas (slap.)	Žr. Juodis Stasys	
D		
Dagilis (slap.)	Žr. Kliukas Julius	
Dagilis (slap.)	Misiūnas Steponas (?)	***34, 61, 107, 138, 173, 174, 180, 184, 187, 190, 397, 398***
Dagys (slap.)	Žr. Dudėnas Jonas	
Dagius (slap.)	Žr. Trinkūnas Jurgis	
Daina (slap.)		***342, 354***
Dainava (slap.)		***436***
Dainius (slap.)	Žr. Andriuškevičius Petras	
Dainius (slap.)	Žr. Buika Antanas	
Dainius (slap.)		***123***
Daktaras (slap.)	Žr. Kulikauskas Antanas	
Darnusis Adolfas		***35***
Darius (slap.)	Žr. Vaičiukas Bronius	
Darius (slap.)		***32***
Darius (slap.)		***149, 150***
Darius (slap.)		***120***
Daujotas (slap.)	Žr. Česnakavičius V.	
Daumantas (slap.)	Žr. Lukša Juozas	
Debesys (slap.)		***395***
Dėdė (slap.)	Žr. Kimštas Jonas	
Deimantas (slap.)	Žr. Buika Jeronimas	
Deksnys Jonas	Alfonsas, Hektoras (slap.)	***116***
Demidov		***30***
Deveikis Jonas	Aukštaitis, Lapas (slap.)	***120, 265, 290, 305, 366***
Diedukas (slap.)	Žr. Sibaila Juozas	
Diemedis (slap.)		***192***
Dijakomas (slap.)	Žr. Žaliaduonis Vincas	
Dikeris (slap.)	Žr. Basys Kazimieras	
Dimbelis Jurgis	Plechavičius (slap.)	***244***
Dysnaitis (slap.)		***188, 218, 312***
Diuji		***400***

Dobilas (slap.)	Žr. Kimštas Jonas	
Dobilas, Dobiliukas (slap.)	Mazurkevičius Valentas (?)	***138, 188, 209, 218, 307, 412, 442***
Dobilas (slap.)		***290***
Donatas (slap.)		***191***
Dovydaitis (slap.)		***191, 208***
Drąsuolis (slap.)		***131***
Dučė (slap.)		***290***
Dudėnas Jonas	Dagys (slap.)	***366, 369***
Dūmas (slap.)	Žr. Bulovas Juozas	
Dūmas, Kantas (slap.)	Bagočiūnas Antanas (?)	***119, 290, 292***
E		
Eglaitis (slap.)	Žr. Šiaudinis Edmundas	
Eglinskas (slap.)	Žr. Misiūnas Albertas	
Erelis (slap.)	Žr. Malikėnas Kostas	
Erelis (slap.)	Žr. Markulis Juozas Albinas	
Erelis (slap.)	Žr. Šibaila Juozas	
Erelis (slap.)		***392, 395***
Erškėtis (slap.)	Žr. Cicėnas Mykolas	
Erškėtis (slap.)	Žr. Kaladinskas Kazys	
Eskimas (slap.)	Žr. Gudas Teofilis	
Ešerys (slap.)	Žr. Malikėnas Bronius	
Ešerys (slap.)		***9***
F		
Filippov		***345, 422***
G		
Gabriukas (slap.)	Žr. Kirdeika Gabrielius	
Gabrutis	Žr. Kirdeika Gabrielius	
Gaidelis (slap.)	Žr. Varnas Algirdas	
Gaidelis Antanas	Poškus (slap.)	***105, 129, 139, 397***
Gaidelis Bronius	Pipiras (slap.)	***188, 218, 280, 313, 401, 431-433, 445***
Gaidelis Kazys, Jono	Gailius (slap.)	***33, 34, 52, 53, 59, 61-64, 128-130, 176, 178, 187, 205, 208-211, 218, 232, 233, 279, 280, 307, 410, 442***
Gaidelis Kazys, Kazio	Šernas (slap.)	***33, 274, 312, 434, 445***
Gaidelis Vladas	Jovaras (slap.)	***104, 138, 187, 218,***

		312, 432, 433, 435, 442, 445
Gaidys (slap.)	Žr. Misiūnas Bronius	
Gaidukas (slap.)	Žr. Vaitkevičius Vladas	
Gailius (slap.)	Žr. Gaidelis Kazys, Jono	
Gailius (slap.)	Žr. Gumauskas Vincas	
Gaivenis Balys	Voveraitis (slap.)	***120***
Galatiltis Jonas	Briedis (slap.)	***32-34, 52, 59, 106, 130, 139, 395, 410***
Galatiltis Juozas	Pinčiukas (slap.)	***34***
Galatiltis Leonas	Pušynas (slap.)	***34, 36, 53, 61, 62, 64, 97, 106, 139, 176, 178, 186, 192, 202, 209, 210, 218, 280, 309, 313, 398, 415***
Galatiltis Vytautas	Mikasius (slap.), Mikas Mikasiukas	***34, 106, 139, 189, 209, 218, 227, 280, 313, 346,347,427, 443, 444***
Galatiltytė Janina	Lakštutė (slap.)	***34***
Galatiltytė Marija	Gegutė (slap.)	***34, 397, 420***
Galatiltytė Salomėja	Našlaitė (slap.)	***34, 218***
Galiūnas (slap.)	Žr. Martinėnas Juozas	
Galiūnas (slap.)		***446***
Garla Feliksas		*242*
Garla Juozas	Juodalksnis (slap.)	***17, 22, 23, 25, 32, 43, 48, 52, 381, 382, 388, 389***
Gamelis (slap.)		***378***
Garnelis Edvardas	Čigonas (slap.)	***366, 369***
Garšva Kazimieras		***16***
Gaškaitė Nijolė		***9, 10, 13, 16, 17, 21, 31, 37, 41, 42***
Gaudentas (slap.)		***191***
Gečiauskas Geistautas		***11, 39, 54***
Gediminas (slap.)	Žr. Vabalas Alfonsas	
Gediminas (slap.)		***366, 369***
Gegutė (slap.)	Žr. Galatiltytė Marija	
Gegužė (slap.)	Žr. Paukštė Jokimas	
Genys (slap.)	Žr. Paukštė Mamertas	
Geniušienė G.		***14, 42***
Giedraitis (slap.)		***139, 317***

Giedrys Viktoras	Gintautas (slap.)	***167***
Giedrius (slap.)		***78***
Giedrius (slap.)		***124***
Gylys (slap.)	Žr. Matuliauskas Adolfas	
Gylys Adolfas		***280***
Gylys Valerijonas	Vaikas (slap.)	***14, 42***
Gimbutas Stasys	Tarzanas (slap.)	***335***
Gimžauskas Jonas	Beržas (slap.)	***17, 21-23, 25, 27, 47, 48***
Gintautas (slap.)	Žr. Giedrys Viktoras	
Gintautas (slap.)	Žr. Kluonis Jonas	
Gintautas (slap.)		***119***
Gintautas, Vytas (slap.)		***143-145***
Girdvilis (slap.)		***191***
Girėnas (slap.)	Žr. Basys Kazimieras	
Girėnas (slap.)	Žr. Zaskevičius Algimantas	
Girinis (slap.)		***71-73, 75, 88, 93***
Girnius Kęstutis		***14***
Gluosnis, Aidas (slap.)		***366, 369***
Goga	Žr. Ramanovski Goga	
Granitas (slap.)	Žr. Zinkevičius Bronius	
Granitas (slap.)	Krivickas Bronius (?)	***365***
Gražina (slap.)		***147***
Griausmelis (slap.)		***26***
Griežtas (slap.)		***30***
Grigaliūnas Vladas	Sakalas (slap.)	***119***
Grigalius (slap.)		***191***
Grigonis Adolfas	Paberžis (slap.)	***18, 25, 27, 30, 32-36, 46, 48, 50-54, 61, 138, 176, 177, 187, 203, 217, 309, 312, 377, 380, 382, 415***
Grigonis Pranas	Narbutas (slap.)	***36***
Grikis (slap.)		***241***
Grinius (slap.)		***191***
Grinius Kazys		***350, 418***
Griškėnas Adolfas	Karužis (slap.)	***27, 49, 390***
Gudas Teofilis	Eskimas (slap.)	***155, 157, 159***
Guiga Stasys	Tarzanas (slap.)	***10, 13, 36, 54, 138, 188, 207, 217, 312***
Gulbis (slap.)		***106, 139***
Gumauskas Vincas	Gailius, Salva (slap.)	***14, 18, 25, 48***

Guobys Boleslovas	Varnas (slap.)	***17, 26, 30, 44, 49***
H		
Hektoras (slap.)	Žr. Deksnys Jonas	
Hitleris		***238***
Horn Jozef	Jupas (slap.)	***23, 25, 47, 48, 98, 106, 139, 218, 233, 405***
I,Y		
Ignatavičius Izidorius		***7, 31***
Ygrekas („Y“; slap.)		***218***
Ikamas Vytautas		***13***
Iksas („X“; slap.)		***218***
Ilgis (slap.)		***191***
Indėnas (slap.)	Žr. Pundys Pranas	
Ivanov T.		***36***
J		
Jakštonis Balys	Radvila, Trockis (slap.)	***290***
Jakutis (slap.)	Žr. Kluonis Jonas	
Janė	Žr. Bukauskaitė Janina	
Jarema (slap.)	Žr. Mikuc’ Vlodzimież	
Jasaitis Zenonas	Ūdras (slap.)	***24, 25, 47, 373, 374, 378, 411***
Jaunius (slap.)		***99, 148***
Jazminas (slap.)		***412***
Jovaras (slap.)	Žr. Gaidelis Vladas	
Jovaras (slap.)		***291, 293, 304, 307, 340***
Juchnevičius Stasys	Baravykas (slap.)	***59, 100, 124, 126, 129,138, 141, 142, 188, 218, 416, 443***
Juodalksnis (slap.)	Žr. Garla Juozas	
Juodis Stasys	Čižikas (slap.)	***290, 366, 368***
Juodvarnis (slap.)	Paukštė Kostas (?)	***395, 420***
Juodvarnis (slap.)		***218***
Juozapavičius Vladas	Šarūnas (slap.)	***290, 366***
Jupas (slap.)	Žr. Hrnm Jozef	
Jūraitis (slap.)	Žr. Subačius Edvardas	
Juras Jonas	Žilvinis (slap.)	***149, 150, 155, 157, 159***
Jūreivis (slap.)	Žr. Kalytis Bronius	

Jurėnas (slap.)		***22***
Jurginas, Laisvė (slap.)		***146, 147, 265, 274, 340***
Jurgis (slap.)		***192***
Jurgis (slap.)		***395***
Juršys Apolinaras	Vytenis (slap.)	***21, 24, 48, 373, 377-379***
K		
Kadugys (slap.)		***22, 35, 62, 187, 199, 216, 217, 312, 313, 401, 429, 433, 445***
Kairys (slap.)		***61, 196***
Kaladinskas Kazys	Erškėtis (slap.)	***16, 32, 388***
Kaletka Benediktas	Kęstutis, Senis (slap.)	***16, 17, 24-27, 43, 44, 48, 49, 376, 380, 393, 411***
Kalytis Bronius	Jūreivis, Liutauras, Ramojus, Siaubas (slap.)	***9, 36, 41, 54, 64-67, 119, 155, 157, 158, 253-256, 258, 259, 263-265, 267, 268, 272, 274, 281, 282, 286, 288, 291, 293, 304, 306, 311, 336, 342, 343, 345, 351-354, 361, 365-368***
Kalnelis (slap.)	Žr. Vinciūnas Teofilis	
Kalvelienė Rūta		***39***
Kamarauskas Jonas	Karijotas (slap.)	***17, 18, 25-32, 37, 43, 44, 48-51, 102, 172, 244, 355, 374, 375, 380-382, 384, 386-391, 393, 394, 397***
Kamarauskas Mykolas	Milžinas (slap.)	***30***
Kanišauskas Alfredas		***12***
Kantas, Dūmas (slap.)	Bagočiūnas Antanas (?)	***119, 290, 292***
Kapitonas (slap.)	Žr. Cicėnas Mykolas	
Kapralov Piotr		***29***
Kapralovas		***278***
Karijotas (slap.)	Žr. Kamarauskas Jonas	

Karijotas (slap.)	Žr. Kimštas Jonas	
Kariūnas (slap.)		***106, 139***
Karklas (slap.)	Žr. Kėkštas Ričardas	
Karklas (slap.)	Bukėnas Juozas (?)	***22***
Karosas (slap.)	Žr. Bielinis Adolfas	
Karosas (slap.)		***446***
Karužis (slap.)	Žr. Griškėnas Adolfas	
Karvelis (slap.)		***395***
Kašėta Algis		***9, 10, 13, 21, 41, 42***
Kaukėnas Jeronimas	Ūsas (slap.)	***32, 35, 105, 124, 138, 187, 218, 434, 445***
Kaulinis Vincas	Miškinis (slap.)	***8, 9, 41, 59, 60, 62, 63, 120-122, 133, 137, 143-145, 150, 155, 157-159, 161, 162, 164, 166, 169, 200-207, 219, 220, 223, 252, 253, 255, 264, 265, 273, 282, 287***
Kavarskas (slap.)	Žr. Bilkis Antanas	
Kazickas Bronius	Krivaitis, Saulius, Vakaris (slap.)	***9, 65, 71, 73, 75, 77, 80, 82, 84, 86, 102, 103, 119, 155, 157, 158, 167, 169, 220, 230, 253-255, 263, 264, 274, 277, 286, 287, 289, 302, 353, 367, 386***
Kazimieras (slap.)	Žr. Lukša Juozas	
Kazokas (slap.)		***395, 445***
Keblys Bronius	Ūsas (slap.)	***155, 157, 159, 253, 254***
Kėkštas (slap.)		***366***
Kėkštas Ričardas	Karklas (slap.)	***189, 210, 218, 227, 254, 401, 405, 439***
Kemeklis Jonas	Tauras (slap.)	***119, 273***
Kemeklis Juozas	Rimtutis, Rokas (slap.)	***155, 157, 159, 367, 368***
Kerštas (slap.)	Žr. Čeponis Hubertas	
Kęstutis (slap.)	Žr. Kaletka Benediktas	

Kęstutis (slap.)		***305***
Kęstutis (slap.)		***366***
Kęstutis (slap.)		***366, 369***
Kiela	Titnagas (slap.)	***21, 22***
Kimštas Jonas	Dėdė, Dobilas, Karijotas, Žalgiris (slap.)	***8, 9, 24, 26, 27, 40, 41, 48-50, 66, 121, 143, 147, 150, 155, 157-160, 163-167, 169, 244, 281, 335, 339, 340, 352, 353, 363, 365, 375-378, 380-382, 386, 387, 393***
Kirdeika Gabrielius	Gabriukas, Papartis, Gabrutis (slap.)	***210, 312***
Kirvis (slap.)	Žr. Laucius Vincas	
Kirvis (slap.)	Žr. Zinkevičius Kazys	
Kirvis (slap.)		***389***
Kisielius Antanas	Sakalas (slap.)	***145***
Kiškelis (slap.)		***241***
Klajūnas (slap.)	Žr. Kviklys Teodoras	
Klevas (slap.)	Žr. Burokas Vilius	
Klevas (slap.)	Žr. Vilutis Mykolas	
Klevas (slap.)		***192***
Klimavičius Petras	Uosis (slap.)	***131, 133, 136, 165***
Kliukas Julius	Dagilis (slap.)	***34, 53, 140, 188, 209, 218, 309, 415***
Kliukas Vladas	Oželis, Ožys (slap.)	***22, 25, 27, 46, 49, 373, 374, 380, 381, 390***
Kluonis Jonas	Gintautas, Jakutis, Navikas (slap.)	***18, 26, 29, 32-34, 36, 49, 51-53, 59, 63, 64, 105, 139, 186, 189, 206, 210, 218, 227-229, 254, 313, 398***
Komonovskis		***262***
Kovas (slap.)	Žr. Stundžia Jonas	
Kovas (slap.)		***100***
Kozodojev A.		***36***
Kraujalis Kazimieras		***30***
Kraujelis Antanas	Siaubūnas (slap.)	***10***
Kregždutė (slap.)		***147***

Kriaušė (slap.)	Žr. Krinickas Antanas	
Krikštaponis	Žr. Krištaponis Juozas	
Krinickas Antanas	Kriaušė, Romelis (slap.)	***16, 17, 21, 22, 24-26, 30, 43, 44, 48, 49, 377-379***
Krištaponis Juozas		***132***
Krivaitis (slap.)	Žr. Kazickas Bronius	
Kubilius Adolfas		***14, 15***
Kučinskis M.		***434***
Kulaitis Vladislovas	Zubras (slap.)	***105, 139***
Kulikauskas Antanas	Daktaras (slap.)	***116***
Kunconas (slap.)		***160***
Kuodytė Dalia		***9, 10, 13, 41, 42***
Kuryla Adolfas	Žėrutis (slap.)	***22***
Kurklys (slap.)	Žr. Šuminas Algimantas	
Kurmis (slap.)		***131***
Kutraitė Zita		***39***
Kuzelis K.		***21***
Kuzniecovas		***438***
Kvartūnas Feliksas		***26***
Kviklys Teodoras	Klajūnas, Šviedrys (slap.)	***290, 292***
L		
Laimė (slap.)		***292***
Laimutis (slap.)	Žr. Bertašius Jonas	
Laisvė, Jurginas (slap.)		***146, 147, 265, 274, 340***
Laisvūnas (slap.)	Žr. Skurskis Juozas	
Lakštutė (slap.)	Žr. Galatiltytė Janina	
Lakūnas (slap.)	Žr. Mačėnas Vytautas	
Lakūnas (slap.)		***378***
Lapaitis (slap.)		***443***
Lapas (slap.)	Žr. Deveikis Jonas	
Lapenas Bronius	Miškinis (slap.)	***22, 46***
Lapienis Antanas	Pimpys (slap.)	***366, 368***
Laucius Vincas	Kirvis (slap.)	***120, 155, 157, 158, 253, 254, 273, 292, 305***
Laukūnas (slap.)		***191***
Laukutis (slap.)		***191***
Laurikėnas Bronius	Uosis (slap.)	***36, 138, 188, 217***
Laurinėnas Mamertas	Mingaila (slap.)	***16, 23, 26-31, 49, 355, 381-384, 386-***

		389, 391, 394
Lazdynas (slap.)	Kaukėnas Kazys (?)	***105, 139***
Lelertavičius Edvardas	Žalgiris (slap.)	***104, 138***
Lelija (slap.)		***208, 342, 354, 363***
Leninas		***317, 391, 423***
Leopardas (slap.)	Žr. Straižys Juozas	
Li Triugvė		***417***
Lydekaitis (slap.)		***290***
Liekis Algimantas		***13, 14***
Liepa (slap.)	Mikulėnas Vladas (?)	***22, 373***
Liepa (slap.)	Žr. Urbonas Mykolas	
Liepa (slap.)		***120***
Limbą Teofilis	Sakalas (slap.)	***253, 254, 292***
Liubartas (slap.)	Žr. Vaičėnas Balys	
Liūtas (slap.)	Žr. Račinskas Pranas	
Liūtas (slap.)	Žr. Ruškulys Henrikas	
Liūtas (slap.)	Žr. Untanas Bronius	
Liutauras (slap.)	Žr. Kalytis Bronius	
Liutkus Petras	Žvainys (slap.)	***22***
Lozoraitis		***417***
Lubinas (slap.)	Žr. Mikulėnas Vladas	
Lubinas (slap.)	Grigonis Pranas (?)	***138, 188, 217, 312***
Lukša Juozas	Daumantas, Kazimieras, Vytis (slap.)	***14, 20, 24, 31, 35, 115, 116***
Lukšėnas Albertas		***311, 416, 443***
Lupaška (slap.)	Žr. Šendzeliaž Zygmund	
M		
Macieša Sergiejus	Žr. Matieša Sergiejus	
Mačėnas Vytautas	Lakūnas (slap.)	***139, 395***
Makauskas Jonas	Šilas (slap.)	***33, 34, 36, 52, 53, 59, 61, 104, 138, 176, 177, 187, 191, 205, 218, 242, 309, 312, 415***
Maknys Jonas		***14***
Malikėnas Bronius	Ešerys (slap.)	***32, 50, 139***
Malikėnas Kostas	Erelis (slap.)	***32, 51, 63, 149, 189, 218, 240-245, 416, 443***
Manė	Žr. Bukauskaitė Marija	
Mao Cze-Dun		***419***
Marksas		***317***

Markulis Juozas Albinas	Erelis, Narutavičius J. A. (slap.)	***8, 33, 40, 131-133, 136, 142-145, 155, 156, 158-161, 164, 165, 249***
Maršalas		***437***
Martinėnas Juozas	Galiūnas (slap.)	***34, 36, 53, 313, 317, 430, 436***
Marusia (slap.)		***208***
Masiulionytė Rasa		***39***
Maslauskienė Nijolė		***7***
Matieša Sergiejus		***413, 415, 442***
Matuliauskas Adolfas	Gylys, Voldemaras (slap.)	***32-34, 36, 52, 53, 59, 61, 64, 104, 138, 176, 187,204,218, 241, 243, 244, 274-276, 309, 313, 341, 415, 434, 445***
Melnikov		***346, 422***
Mėnulis (slap.)		***191***
Merkys (slap.)	Žr. Račinskas Pranas	
Merkys (slap.)		***191***
Meška (slap.)	Murmulis Juozas (?)	***24, 373***
Meška (slap.)		***366***
Miglovara (slap.)		***375***
Mikas	Žr. Galatiltis Vytautas	
Mikasiukas	Žr. Galatiltis Vytautas	
Mikasius (slap.)	Žr. Galatiltis Vytautas	
Mikimauzė (slap.)	Žr. Čeponis Juozas	
Mikolaičiukas Vaclovas	Sakalas (slap.)	***366, 369***
Mikuc' Vlodzimież	Jarema (slap.)	***19***
Mikulėnas Vladas	Lubinas (slap.)	***9, 20, 41, 48***
Milkevičius Edmundas		***242***
Milžinas (slap.)	Žr. Kamarauskas Mykolas	
Mincenty		***438***
Mingaila (slap.)	Žr. Laurinėnas Mamertas	
Misiūnas Albertas	Eglinskas (slap.), Aglinskas	***139, 446***
Misiūnas Bronius	Gaidys (slap.)	***33, 34, 53, 61, 105, 129, 139, 176-178, 189, 206, 218, 234, 280, 309, 402, 415, 446***
Misiūnas Jonas	Žalias Velnias (slap.)	***27, 30, 50, 51, 116,***

		132, 165, 166, 374, 375, 390
Miša (slap.)		***170, 413, 442***
Miškinis (slap.)	Žr. Kaulinis Vincas	
Miškinis (slap.)	Žr. Lapėnas Bronius	
Miškinis (slap.)	Vanagas Adomas (?)	***139***
Molotovas		***399, 403, 404, 421***
Montė (slap.)	Žr. Starkus Antanas	
Morkūnas Alfonsas	Plienas (slap.)	***149, 150, 155, 157, 159, 165, 336, 337, 426***
Morkūnas Jonas	Šiaurys (slap.)	***120, 155, 157, 158, 253, 254, 292, 304***
Mscislav (slap.)	Žr. Plucinski Marijan	
Murmis (slap.)		***131, 133, 136***
Murmulis Juozas	Smiltainis (slap.)	***21, 22***
N		
Narbutas (slap.)	Žr. Grigonis Pranas	
Narcizas (slap.)	Žr. Penkauskas Kazys	
Narutavičius J. A. (slap.)	Žr. Markulis Juozas Albinas	
Narutis (slap.)		***140***
Našlaitė (slap.)	Žr. Galatiltytė Salomėja	
Naujalis (slap.)	Žr. Vileita Kazimieras	
Naumovas		***399***
Navikas (slap.)	Žr. Kluonis Jonas	
Nazarov		***400***
Nemunėlis (slap.)	Žr. Cibulskas Antanas	
Neronas		***349***
Njuman Jozef		***350, 420***
Noreika Jeronimas	Bevardis (slap.)	***33, 179, 180, 188, 216, 217, 227, 283, 313, 399, 407, 410, 439, 440, 446***
Norkaitis (slap.)	Žr. Šriubėnas Marijonas	
O		
Orlov (slap.)	Žr. Ramanovski Goga	
Oželis, Ožys (slap.)	Žr. Kliukas Vladas	
Oželis (slap.)		***192***
P		
Pabaisa (slap.)		***345***

Paberžis (slap.)	Žr. Grigonis Adolfas	
Pakalnis (slap.)	Žr. Rimšelis Valentas	
Pakalnis Pranas	Briedis (slap.)	***120, 158, 220, 253, 254, 305***
Pakštas Vytautas	Vaidotas (slap.)	***119, 286, 289, 305***
Palavenis Antanas	Skirmantas (slap.)	***155, 157, 159, 164, 167***
Papartis (slap.)	Žr. Kirdeika Gabrielius	
Papinigis (slap.)	Žr. Šilinskas Juozas	
Parajus, Šiaurys (slap.)		***118, 119, 147, 158***
Paukštė (slap.)		***393, 420***
Paukštė Alfonsas	Alfukas (slap.), Alpukas	***189, 218, 227, 313, 434, 445***
Paukštė Antanas	Sakalas (slap.)	***17, 22, 26, 46, 49***
Paukštė Jokimas	Gegužė (slap.)	***106, 140***
Paukštė Kazimieras		***395, 420***
Paukštė Mamertas	Genys (slap.)	***61, 104, 138, 188, 190, 193, 216, 218, 233, 243, 244\ 313, 398, 399, 402, 434, 445***
Paukštė Romusis		***242***
Paukštelis (slap.)	Žr. Saulis Julius	
Paukštys Simonas		***39***
Pavasaris (slap.)	Žr. Basys Leonas	
Penkauskas Kazys	Narcizas (slap.)	***29***
Perkūnas (slap.)		***106, 128, 129, 139***
Petrauskas Kipras		***424***
Petravichas		***427, 428***
Petravičiūtė Inga		***11, 39***
Pilypas (slap.)	Žr. Pošiūnas Povilas	
Pilypavičius (slap.)	Žr. Semėnas Benediktas	
Pimpys (slap.)	Žr. Lapienis Antanas	
Pinčiukas (slap.)	Žr. Galatiltis Juozas	
Pipiras (slap.)	Žr. Gaidelis Bronius	
Plechavičius (slap.)	Žr. Dimbelis Jurgis	
Plerpa (slap.)		***131-133***
Plienas (slap.)	Žr. Morkūnas Alfonsas	
Plienius (slap.)	Žr. Zabulionis Antanas	
Plucinski Marijan	Mscislav (slap.)	***19***
Počkaj		***28***
Pošiūnas Povilas	Pilypas (slap.)	***32, 33, 105, 130, 139, 420***

Poškus (slap.)	Žr. Gaidelis Antanas	
Pūga (slap.)		***230, 288***
Pundys Pranas	Indėnas (slap.)	***138, 188, 209, 218***
Pundys Vladas	Alksnis (slap.)	***392***
Pušynas (slap.)	Žr. Galatiltis Leonas	
Putinas (slap.)	Žr. Basys Leonas	
Putinas (slap.)		***22***
Putinas (slap.)		***191***
Putinas (slap.)		***366, 369***
Putnagas (slap.)		***22***
Puzanas Zenonas	Ungurys (slap.)	***37, 54***
R		
Rabatujevas, Rabatujus		***402, 438***
Račinskas Pranas	Liūtas, Merkys, Žaibas (slap.)	***155, 157, 158, 265, 292, 305, 340, 342, 366, 368***
Radvila (slap.)	Žr. Jakštonis Balys	
Radvilaitė (slap.)		***160***
Ramanovski Gogą	Orlov (slap.)	***62, 170, 199, 398, 399, 401, 402, 408, 412, 438, 442***
Ramojus (slap.)	Žr. Kalytis Bronius	
Ramunėlė (slap.)		***121, 122, 146, 147, 273***
Ramunis (slap.)		***155, 157, 159***
Rastenis Jeronimas		***241, 243***
Razmukaitė Marija		***39***
Ryčius (slap.)		***412***
Ridikas, Ridikis (slap.)		***395, 420***
Rimkus (slap.)	Žr. Bukauskas Bronius	
Rimšelis Valentas	Pakalnis (slap.)	***35, 61, 66, 104, 138, 171-174, 176, 180, 183, 184, 186, 188, 190-192, 194, 195, 198,217,222, 226, 227, 244, 308, 309, 312, 314, 318, 320, 347, 398, 399, 407, 433, 440, 446***
Rimtautas (slap.)	Žr. Barysas Vytautas	
Rimtutis (slap.)	Žr. Kemeklis Juozas	
Ringis (slap.)		***191***

Rokas (slap.)	Žr. Kemeklis Juozas	
Rokas (slap.), Rokisas	Žr. Žaliaduonis Vincas	
Romančiukas Kostas	Ąžuolas (slap.)	***34, 61, 106, 139, 176, 179, 186, 398, 425***
Romelis (slap.)	Žr. Krinickas Antanas	
Romulo		***417***
Rugiagėlė (slap.)		***143***
Rupainis Algis		***31***
Ruškulys Henrikas	Liūtas (slap.)	***345, 366***
Rūtelė (slap.)		***244***
Ruzveltas		***419***

S

Sakalas (slap.)	Žr. Grigaliūnas Vladas	
Sakalas (slap.)	Žr. Kisielius Antanas	
Sakalas (slap.)	Žr. Limbą Teofilis	
Sakalas (slap.)	Žr. Mikolaičiukas Vaclovas	
Sakalas (slap.)	Žr. Paukštė Antanas	
Sakalas (slap.)	Paukštė Antanas (?)	***381***
Sakalas (slap.)	Romelis Danielius (?)	***106, 140, 420***
Sakalas (slap.)		***97, 140***
Saldaitis (slap.)	Žr. Zinkevičius Kazys	
Salva (slap.)	Žr. Gumauskas Vincas	
Samulenko		***402, 438***
Saroka (slap.)		***97***
Saulėnas (slap.)		***191***
Saulis Julius	Paukštelis (slap.)	***22, 46***
Saulius (slap.)	Žr. Bertašius Jonas	
Saulius (slap.)	Žr. Kazickas Bronius	
Seklys (slap.)	Žr. Bukauskas Kazys	
Semėnas Benediktas	Pilypavičius (slap.)	***105, 139***
Senis (slap.)	Žr. Kaletka Benediktas	
Siaubas (slap.)	Žr. Kalytis Bronius	
Siaubas (slap.)	Ankėnas Faustas (?)	***395***
Siaubas (slap.)		***218***
Siaubas (slap.)		***313***
Siaubūnas (slap.)	Žr. Kraujelis Antanas	
Siaurukas Juozas		***444***
Sielys (slap.)	Žr. Urbanavičius Edvardas	
Simutis		***417***
Sinius Zigmas	Šeškas (slap.)	***30, 35***
Skirmantas (slap.)	Žr. Palavenis Antanas	

Skrajūnas (slap.)	Žr. Buika Jonas	
Skudutis (slap.)	Žr. Zinkevičius Bronius	
Skurskis Juozas	Laisvūnas (slap.)	***119, 155, 157, 253, 273***
Slučka Antanas	Atlantas, Šarūnas (slap.)	***60, 63, 65, 142, 145, 149, 150, 155, 156, 159-161, 164-166, 169, 229, 230, 281, 288, 302, 305, 335, 337, 340, 351, 356, 426***
Smetona Alfonsas	Žygaudas (slap.)	***66, 133, 166, 337, 338, 358, 363, 365***
Smetona Antanas		***238***
Smiltainis (slap.)	Žr. Murmulis Juozas	
Spakas		***403***
Spiečienė Albina		***427, 444***
Spiečius Albertas		***427, 433, 444***
Stabulėnas Kaziukas		***439***
Stalinas		***329,347-350, 362, 391, 399, 400, 414, 418, 423, 438***
Stanevičienė Vanda		***12***
Stanislovas		***427***
Staniulis (slap.)		***107, 140, 188, 218, 312, 434, 445***
Starkauskas Juozas		***21, 26, 29***
Starkus Antanas	Montė (slap.)	***155, 157, 159, 335, 426***
Stasėnas		***400***
Stasys		***444***
Stirna (slap.)		***155, 156, 160, 161***
Straižys Juozas	Leopardas (slap.)	***16, 17, 21, 25, 43, 48***
Strazdas (slap.)	Čepulis Jonas (?)	***104, 138***
Strazdas (slap.)		***106, 139***
Striužas Valdas		***13***
Stumbras (slap.)		***120***
Stundžia Jonas	Kovas (slap.)	***17, 25, 43, 49***
Subačius Edvardas	Jūraitis (slap.)	***105, 139***
Svajūnas (slap.)	Žr. Urbanavičius Edvardas	

Š

Šakalys (slap.)	Žr. Baraniūnas Jonas	

Šalčius (slap.)		***307***
Šalna (slap.)	Žr. Zaskevičius Algimantas	
Šarūnas (slap.)	Žr. Basys Juozas	
Šarūnas (slap.)	Žr. Juozapavičius Vladas	
Šarūnas (slap.)	Žr. Slučka Antanas	
Šarūnas (slap.)		***373***
Šaulys (slap.)		***119, 120***
Šendzeliaž Zygmund	Lupaška (slap.)	***19***
Šerys (slap.)		***192***
Šermukšnis (slap.)	Misiūnas Teofilis (?)	***105, 139***
Šermukšnis (slap.)		***138, 188, 217, 312***
Šernas (slap.)	Žr. Gaidelis Kazys, Kazio	
Šernas (slap.)		***77***
Šernas (slap.)		***366, 369***
Šeškas (slap.)	Žr. Sinius Zigmas	
Šiaudinis Edmundas	Eglaitis (slap.)	***389***
Šiaurys (slap.)	Žr. Morkūnas Jonas	
Šiaurys, Parajus (slap.)		***118, 119, 147, 158***
Šibaila Juozas	Diedukas, Erelis (slap.)	***149, 150, 155, 157, 159, 164-167, 169***
Šilas (slap.)	Žr. Makauskas Jonas	
Šilinskas Juozas	Papinigis (slap.)	***22, 46***
Šiukščius Algirdas		***13, 36***
Šriubėnas Marijonas	Norkaitis (slap.)	***107, 140***
Šturmas (slap.)		***292***
Šukelionka		***405, 441***
Šumanas		***437***
Šuminas Algimantas	Kurklys (slap.)	***26, 49***
Šviedrys (slap.)	Žr. Kviklys Teodoras	
Šviesa (slap.)		***133***
Šviesuolis (slap.)		***192***
Švilpa Pranas	Barzdyla (slap.)	***24-26, 47, 49, 373, 374, 430***
Švyturys (slap.)	Žr. Basys Leonas	

T

Talandis Justinas		***243***
Tarzanas (slap.)	Žr. Gimbutas Stasys	
Tarzanas (slap.)	Žr. Guiga Stasys	
Tauras (slap.)	Žr. Kemeklis Jonas	
Tautvaiša (slap.)	Žr. Zaskevičius Algimantas	
Tigras (slap.)	Žr. Untanas Aleksas	
Tigras (slap.)	Razdumskas Jokimas (?)	***412***

Tigras (slap.)		***305***
Tigras (slap.)		***305***
Tigras (slap.)		***366, 369***
Tininis Vytautas		***39***
Titnagas (slap.)	Žr. Kiela	
Tito		***419***
Tomas (slap.)		***192***
Treibša Alfonsas		***401***
Trinkūnas Jurgis	Dagius (slap.)	***120, 290, 305***
Trockis (slap.)	Žr. Jakštonis Balys	
Trumenas		***400, 401, 417, 419, 437, 438***
Tumėnas Jonas		***17, 23, 26, 47***

U, Ū

Ūdras (slap.)	Žr. Jasaitis Zenonas	
Ulevičius Bonifacas		***9, 10, 13, 41, 42***
Ulozas Albertas		***443***
Ulozas Pranas		***416***
Ungurys (slap.)	Žr. Puzanas Zenonas	
Untanas Aleksas	Tigras (slap.)	***420***
Untanas Bronius	Liūtas (slap.)	***34, 53, 106, 139, 189, 209, 218, 227, 309, 313, 415, 431-433, 445***
Uolesas		***400***
Uosis (slap.)	Žr. Antanaitis Algirdas	
Uosis (slap.)	Žr. Klimavičius Petras	
Uosis (slap.)	Žr. Laurikėnas Bronius	
Uosis (slap.)		***366, 368***
Urbanavičius Edvardas	Sielys, Svajūnas (slap.)	***21, 22, 27, 30, 32, 46, 50, 51, 97, 98, 375, 390, 392***
Urbonas Mykolas	Liepa (slap.)	***290, 366-368***
Ūsas (slap.)	Žr. Kaukėnas Jeronimas	
Ūsas (slap.)	Žr. Keblys Bronius	

V

Vabalas Alfonsas	Gediminas (slap.)	***116***
Vaičėnas Balys	Liubartas (slap.)	***289, 290, 292, 305, 366, 368***
Vaičiukas Bronius	Darius (slap.)	***123, 208***

Vaičiūnas Gintaras		***10, 13, 42***
Vaidotas (slap.)	Žr. Pakštas Vytautas	
Vaikas (slap.)	Žr. Gylys Valerijonas	
Vaiškūnas Mykolas		***36***
Vaitelis Danielius	Briedis (slap.)	***131-133, 136, 143, 160, 161***
Vaitiekėnas Vaclovas	Barzdėnas (slap.)	***37, 54, 105, 129, 139, 189, 210, 218, 313***
Vaitkevičius Vladas	Gaidukas (slap.)	***24, 25, 47, 373, 374, 376, 377, 379, 396***
Vaitkus (slap.)		***133, 137***
Vaiva (slap.)		***143***
Vakaris (slap.)	Žr. Kazickas Bronius	
Valys (slap.)		*88*, ***93***
Vanaga Antanas		***398, 405, 414, 443***
Varnas (slap.)	Žr. Guobys Boleslovas	
Varnas Algirdas	Gaidelis (slap.)	***292***
Vasaris (slap.)		*100*
Venclova		***424***
Vera		***280***
Vertėjas (slap.)		***130***
Veverskis Kazys		***14***
Viesulas (slap.)		***366, 369***
Vilčiūnas (slap.)		***191***
Vileita Kazimieras	Naujalis (slap.)	***105, 128, 129, 139***
Vilgūnas (slap.)	Žygelis Jonas (?)	***192***
Vilkas (slap.)		***82, 84***
Vilkas (slap.)		***155, 157, 159***
Vilkas (slap.)		***305***
Vilkas (slap.)		***384***
Vilties Brolis (slap.)		***208, 341***
Viltis (slap.)		***192, 208, 285, 439***
Vilutis Leonas	Arūnas, Bitinėlis (slap.)	***14, 15, 17, 21-24, 27, 42, 46, 47, 372, 373, 381, 389, 396***
Vilutis Mykolas	Klevas (slap.)	***17, 21-23, 43, 47***
Vinciūnas Teofilis	Kalnelis (slap.)	***22, 32, 46, 59, 123, 130, 131, 138, 188, 218, 233, 402, 438***
Virpša (slap.)		***102, 103***
Viršila (slap.)		***99***

Viščionytė Giedrė		***12***
Vytas, Gintautas (slap.)		***143-145***
Vytenis (slap.)	Žr. Juršys Apolinaras	
Vytis (slap.)	Žr. Lukša Juozas	
Vlasov (slap.)		***31***
Voldemaras (slap.)	Žr. Matuliauskas Adolfas	
Voveraitis (slap.)	Žr. Gaivenis Balys	
Z		
Zabulionis Antanas	Plienius (slap.)	***290***
Zabulis (slap.)		***445***
Zaicovas		***422***
Zaskevičius Algimantas	Girėnas, Šalna, Tautvaiša (slap.)	***115, 116***
Zinkevičius Bronius	Algimantas, Artojas, Granitas, Skudutis (slap.)	***9, 21, 22, 26, 27, 41, 49, 58, 59, 71, 72, 74, 76, 79, 82, 84, 88, 93, 99, 102, 103***
Zinkevičius Kazys	Kirvis, Saldaitis (slap.)	***21, 24, 48***
Zubovą Nijolė		***12***
Zubras (slap.)	Žr. Kulaitis Vladislovas	
Zubras (slap.)	Petruška Leonas (?)	***381***
Ž		
Žadeikis		***238, 417***
Žaibas (slap.)	Žr. Račinskas Pranas	
Žaibelis (slap.)	Povilėnas Feliksas (?)	***138***
Žalgiris (slap.)	Žr. Kimštas Jonas	
Žalgiris (slap.)	Žr. Lelertavičius Edvardas	
Žaliaduonienė Jadvyga		***21***
Žaliaduonis Vincas	Cezaris, Dijakomas, Rokas (slap.), Rokisas	***16-21, 24-37, 44, 45, 47-54, 58-67, 96, 98, 99, 101-103, 118, 119, 121, 122, 140, 148, 149, 155, 157, 158, 162, 163, 170-180, 182-186, 189, 190, 192-195, 198, 199, 202-208, 210-212, 214-217, 221-227, 233, 234, 238, 240, 243-245, 255, 264, 265, 267,***

272, 279, 283-285, 287, 289, 292, 304, 307-314, 316, 318, 320, 321, 337-340, 242, 345, 346, 351-353, 358, 361, 367, 370, 374, 383, 394, 397, 402, 412, 419, 429

Žalias (Žaliasis) Velnias (slap.) Žr. Misiūnas Jonas
Žaltys (slap.) ***86***
Žebrauskas ***377***
Želigovskis ***356***
Žemaitis Mykolas Aušrūnas (slap.) ***32, 62, 66, 101, 141, 208, 215, 313, 317, 338, 339, 342, 347, 430, 436***
Žėrutis (slap.) Žr. Kuryla Adolfas
Žibutė (slap.) ***106, 140, 192, 218, 317, 393***
Žygas (slap.) Apyvala Jeronimas (?) ***139***
Žygaudas (slap.) Žr. Smetona Alfonsas
Žilvinis (slap.) Žr. Juras Jonas
Žilvitis (slap.) Žr. Bielinis Kazys
Žilvitis (slap.) ***22***
Žilvitis (slap.) ***366***
Žymantas Stasys ***14***
Žiogas (slap.) ***105, 139***
Žirgelis (slap.) ***192***
Žirgelis (slap.) ***394***
Žirnis (slap.) ***192***
Žvainys (slap.) Žr. Bielinis Juozas
Žvainys (slap.) Žr. Liutkus Petras
Žvalgis (slap.) ***140***
Žvejys (slap.) Žr. Baltūsis Antanas
Žvyriukas Mečys Aukštaitis (slap.) ***139***

VIETOVARDŽIŲ RODYKLĖ

A

Abeliai, k., s/s. ***422, 443, 444***

Adutiškio giria (Puščia) ***12, 16-18, 21, 23-27, 29, 30, 32-34, 36, 37,41, 43, 44, 47-49, 51, 52, 54, 59, 129, 229, 441, 443, 446***

Adutiškis, mstl., vls. ***16, 25, 27, 33, 34, 42, 48, 53, 78, 175, 178, 228, 237, 268, 278, 309, 313, 371, 373, 374, 385, 390, 401, 406, 409, 410, 415, 420, 433, 435, 439***

Akmeniškė, k. ***416***

Alanta, mstl., vls. ***23, 25, 26, 43, 47***

Albanija ***400***

Amerika ***86, 199, 238, 350, 399, 400, 403, 405, 417-420, 434, 436-438***

Anglija ***239, 317, 399, 400, 403, 418, 437, 438***

Antalieptė ***25***

Antanai, k. ***32, 279, 410, 413***

Antanų miškas ***97, 98, 268, 310, 371, 373-375, 380, 381, 386, 388, 390, 392, 395-397, 401, 402, 404, 406, 408, 411-414, 418, 431, 433, 436, 438, 439, 442***

Antazavės miškas ***8***

Apsas, mstl. ***416***

Astraviškiai, k. ***388***

Ašmena, mstl. ***15, 239***

Aukštaitija ***7, 10, 40, 41, 71, 135, 152, 336, 354, 357, 358, 426***

Azerbaidžanas ***385***

Aziarava, k. ***283, 400, 407-409, 440***

Azierkai, k. ***430***

Ažubalio miškas ***431***

Ažvinčių miškas ***8, 13, 16, 383, 386***

B

Baina, mstl., s/s. ***414, 431, 438, 443, 444, 446***

Balčiulėniškė, k. ***438***

Bališkiai, k. ***386***

Balninkai, k. ***15, 23, 43***

Baltarusija (Baltgudija, BSSR, Gudija) ***9, 12, 15, 16, 20, 21, 30, 32, 34, 35, 43, 45, 46, 48, 52, 54, 103, 199, 200, 239, 268, 270-272, 278, 304, 309, 313, 315, 356-358, 373, 392, 399, 406, 412-415, 422, 424, 425, 427, 433, 434, 441, 445***

Baltijos jūra ***199***
Baltijskas ***261***
Bavarija ***23, 47***
Belgija ***238, 359, 403***
Belkai, k. ***407, 440***
Belmonto miškai ***16, 30, 43, 51, 53, 215, 240, 284, 285, 311, 315, 334, 397, 405, 408, 409, 412, 415, 429, 430, 431, 433, 434***
Bernotai, sen., koop. ***131, 417***
Betliejus ***435***
Bikiškė, k. ***431***
Biliakiemis, mstl. ***26***
Biliūniškė, k. ***437, 444***
Birma ***418***
Biržai, aps. ***160***
Blažiškė, s/s., koop. ***402, 422, 437-439, 442-444***
Blažiškės miškas ***399, 409, 422, 433, 442, 444, 446***
Bobėnai, šen. ***280***
Bostonas ***404, 405***
Bražiškė, k. ***437, 438, 443***
Breslauja, m., r. ***15, 30, 43, 46, 215, 401, 411, 432, 444***
Bružai, k. ***29***
Buckūnai, k., šen. ***131, 446***
Bučėnai, k. ***315, 413, 442, 444***
Budriškė, šen. ***130***
Buiviliškė, k. ***383***
Bujutiškė, vnk. ***36, 54***
Bulgarija ***400, 403***
Burkolai, k. ***242***

C

Ceikiniai, mstl., vis. ***16, 25, 32, 34, 36, 43, 53, 54, 237, 242, 243, 309, 313, 370, 380, 386, 415, 433, 438***
Ceilonas ***418***
Cioplyjai, k. ***421, 443***

Č

Čaremušnikai, k. ***421***
Čekija ***438***
Čekoslovakija ***403***
Čemakiškė, k. ***278, 279***
Čemiškė, k. ***443***
Čygliajai, k. ***421***

Činčikos, k. ***10,36,54***

D
Damošiai, k. ***444***
Danija ***236, 238, 322, 359, 403***
Daugailiai ***25***
Daugėliškis, mstl., vis. ***16, 21, 24-27, 29, 30, 32-34, 43, 48, 50, 53, 78, 175, 176, 237, 240-243, 245, 275, 278, 309, 313, 374, 381, 382, 384, 385, 387, 389, 391, 392, 394, 397, 398, 408, 409, 412, 415, 420, 438, 446***
Daugpilis ***16, 43, 51***
Daumilai, k. ***30***
Davedynos, k. ***28***
Degučiai ***25***
Delekas, k., s/s., koop. ***408, 409, 432, 440***
Derviniškė, k. ***15, 21, 46, 372***
Didžiagiris, mšk. ***387, 394, 408, 412***
Didžiasalis, mstl. ***405***
Didžioji Britanija ***418***
Dietkauščizna, k. ***30***
Dysna, k. ***180, 405, 413, 417***
Dysna, up. ***16, 33, 283, 315, 407, 417***
Donbasas ***270, 439***
Drūkša, up. ***278, 315, 417, 428***
Drūkšiai, ež. ***16***
Drūkšiai, mstl., s/s. ***398***
Druvetas, ež. ***16***
Dubrava, k. ***283, 284, 406, 409***
Dubrouka, k., s/s. ***415, 441, 442, 444, 445***
Dūdėniškė, k. ***242***
Dūdos, k. ***383, 384, 386***
Dūkštas, mstl., vis. ***9, 16, 20, 22, 27, 28, 52, 381, 382, 385, 388, 389, 406***
Dūkšto miškai ***16, 43***
Dunilovas, mstl., r. ***283, 285, 406, 410, 432, 440***
Dvarčiniai, k. ***432***
Dvarykščius, vnk. ***30, 31***
Dvaryščiai, k. ***436***
Dzūkija ***135, 152***

E
Egiptas ***435***
Eišiškės ***14***

Eivydėnai, k. ***440***
Erzvėtas, k. ***436, 446***
Estija ***238, 263, 418, 421***
Europa ***86, 403, 404, 414***

F
Filinavo (Tilinovo) vnk. ***429, 445***
Filipinai ***417-419***
Formoza (Taivanis) ***418, 419***
Fultonas ***404***

G
Gaižiūnai ***260***
Galalaukiai, k. ***412, 413***
Gdanskas ***22, 46***
Gdynė ***262***
Gelednės miškas ***17, 27, 43, 50***
Gervėčiai, mstl. ***21***
Gilūtos, šen. ***131***
Ginučiai, pik. ***23, 47***
Gimeliškė, k. ***242***
Glubokas, mstl. ***410, 411, 440***
Graikija ***235, 403***
Grigiškė, k. ***278, 398***
Gruzija ***235, 385***
Guntauninkai, k. ***225, 226, 269, 278, 403, 437***

H
Haga ***239***
Halouskas ***271, 272, 278, 315, 417, 428***
Helsinkis ***262***

I
Ignalina, mstl., vls., r. ***12-14, 16, 20, 22, 23, 25-27, 29, 33, 34, 36, 43, 48, 52-54, 78, 175, 177, 237, 240, 241, 242, 276, 309, 312, 374, 383, 385, 392, 395, 406, 414, 427, 432-434, 438, 443***
Ignalinos miškai ***16, 43***
Indija ***418***
Indonezija ***235, 418***
Inta ***15***
Iranas ***403***
Isajai, k. ***414***

Islandija ***403, 418***
Išdegėliai, k. ***278***
Italija ***347, 403***
Izraelis ***418***

J
Jaciūnai, k. ***375***
Jadvygavas, k. ***414***
Jakeliai, k. ***278***
Jakštai, k. ***399***
Japonija ***390, 420, 437***
Jašiūnai, mstl. ***395***
JAV (USA) ***259, 317, 321, 404, 417-419***
Jeruzalė ***330***
Jodai, mstl. ***409***
Joniškis, vis. ***14-17, 21, 25, 28, 33, 34, 36, 42, 43, 48, 50, 52, 176, 237, 313, 385***
Jugoslavija ***400, 419***
Juodagalviai, k. ***446***
Juodiškė, k. ***394***
Juodoji jūra ***199***
Juršės vnk. ***388***

K
Kaliningradas ***261***
Kaltanėnai, mstl., vls. ***16, 22, 27, 30, 33, 34, 36, 43, 48, 52, 53, 78, 175, 177, 237, 274, 275, 309, 312, 377, 378, 381, 385, 414, 434***
Kalviasalio šilai ***374, 383***
Kalviasalis, k. ***443***
Kalviškiai, k. ***24***
Kamarovas, šen. ***131***
Kamojys, mstl. ***15, 19***
Kanada ***403***
Kančioginas, šen. ***131***
Kanstantinava, k. ***34, 35***
Karalyčia, k. ***180, 417, 425***
Karelija ***385***
Kasčiukai, k. ***30***
Kaunas m., r., sr. ***7, 406, 408, 431***
Kazachija ***385***
Kazėnai, mstl., s/s. ***170, 271, 278, 283, 310, 315, 398-402, 407, 409, 413, 415, 425, 429, 438, 441, 444, 445***

Kazėnų miškai ***16***
Kazitiškis ***12***
Kazlouščyna ***410***
Kazlouščynos miškas ***410***
Kazlų k., vnk. ***406, 433, 439***
Kelpučiai, k. ***416***
Kemešys, k. ***23***
Kiauneliškis, k., gel. st. ***13, 17, 24, 25, 48, 49, 379***
Kijevas ***406, 409***
Kinija ***404, 418, 419, 427***
Kirdeikiai, k. ***16, 17, 22, 25-27, 29, 31, 43, 44, 48, 51, 373, 377, 378***
Klaipėda, m., r., sr. ***261, 431***
Klaipėdos kraštas ***29, 68***
Kliukščionys, mstl. ***15***
Kretuonas, ež. ***434***
Kretuonys, k. ***274***
Kriaučiškė, k. ***416, 443***
Krikonys, šen. ***130***
Krivasalis ***22***
Kučiūnai, vls. ***24***
Kudabiškė, k. ***443***
Kūjiškė, k. ***243***
Kuktiškės, mstl. ***22, 25***
Kupiškis ***9, 10, 40, 41***
Kurapolė, s/s. ***401***
Kūriniai, k. ***377***
Kurkliai, vis. ***25***

L
Labanoras ***22, 24, 25, 29, 31, 48, 51, 52, 377, 378***
Labanoro miškai (giria) ***8, 12, 13, 16, 20, 21, 24, 43, 48, 49, 244, 372-374, 376, 380, 390, 392, 393, 396, 411, 430***
Lakaja, k. ***30***
Lapersdorfas ***23, 47***
Latvija ***9, 46, 238, 263, 418, 421***
Lazdijai ***24, 47***
Lazinkos, k. ***406, 439***
Lekiškė, k. ***417***
Leliūnai ***25***
Lenkija ***16, 103, 215, 223, 288, 304, 360, 400, 403, 408, 418, 438, 440***
Lentupis, r., s/s. ***15, 411, 428***

Lyda ***269***
Linkmenys ***22, 46, 47, 377, 428***
Liuksemburgas ***238, 322, 359, 403***
Londonas ***239, 437***

M
Mahilnikai, k. ***444***
Malikai, k. ***416, 443, 445***
Malkauščyna, šen. ***131, 315***
Maskva ***215, 404, 408, 419***
Mažėnai, k. ***275***
Mėčionys, k. ***278***
Medila, up. ***166***
Medilo miškas ***215***
Mielagėnai, mstl., vis., šen. ***16, 23, 25-27, 29, 32-34, 36, 43, 48-50, 53, 78, 130, 175, 178, 237, 268, 276, 278, 309, 313, 370, 380, 385, 401, 402, 404, 406, 415, 416, 438, 443-446***
Mielagėnėliai, k. ***268***
Mikalavėlio miškas ***382***
Mikalavėlis, k. ***382***
Mikoliškė, k., vnk. ***431, 432, 445***
Milašiai, k. ***383***
Minčios giria ***13, 16, 29***
Mociškės, k. ***12***
Mogiliavas ***399***
Molėtai, vis. ***23, 25, 47***
Molodečnas ***215***
Mosaro miškai ***410. 441***
Murmos, k. ***381***
Musninkai, vis. ***375***

N
Naročius, ež. ***17, 20***
Naujasalis, k. ***243, 278***
Navikai, k. ***315, 405, 417***
Nazaretas ***110***
Nemunas, up. ***135***
Neris, up. ***20, 45***
Nevaišiai, k. ***26, 49, 380, 393***
Niujorkas ***350, 403, 417-419, 436, 437***
Norvegija ***403***

o
Olandija ***238, 359, 403***

P
Pabaltijys ***200, 238, 321, 322, 350, 418, 421***
Pabradė, vis., r. ***16, 20, 33, 34, 45, 52, 176, 237, 313, 385, 432***
Pabradės miškas ***19***
Paežerė, k. ***380***
Pakistanas ***418***
Pakulnė, k. ***402, 438***
Palestina ***238, 437***
Paliesiaus dvaras ***278***
Pamiliškės miškelis ***374***
Panevėžys, aps. ***9, 386***
Paringys, k. ***21, 446***
Pastamakai, k. ***398, 441***
Pastovys, m., r. ***12, 15, 16, 19, 21, 32, 36, 43, 46, 48, 54, 215, 222, 223, 268, 269, 278, 285, 397, 399***
Pašilė, k. ***280***
Paukštės, k. ***383***
Pečiurkos, k. ***421***
Petriškė, k. ***398, 402, 422, 444***
Petrašiūnai, k. ***280***
Piemenys, k. ***180, 417***
Pietų Korėja ***430***
Pleterių miškas ***215, 373, 392, 441, 444-446***
Pociškė, k. ***278***
Polockas, m., sr. ***215, 402, 422, 429***
Portugalija ***403***
Pošiūnai, k. ***436***
Prancūzija ***347, 400, 403, 437***
Prūčiai, k. ***439***
Prūsija, k. ***388***
Pūčkoriškė, k. ***241***
Pupiena, k. ***427, 444***
Puščia (Adutiškio giria) ***12, 16-18, 21, 23-27, 29, 30, 32-34, 36, 37, 41, 43, 44, 47, 48, 50-52, 54, 59, 129, 229, 441, 443, 446***

R
Raistoniškė, k. ***446***
Ramiojo vandenyno salos ***350***
Rašinėliai, k. ***402***

Regensburgas ***23***
Reškutėnai, k. ***275, 381***
Rimaldiškė, k. ***406, 439***
Rimšė, mstl., vls. ***9, 16, 22, 25, 27, 28, 43, 48, 52, 237, 275, 380, 385, 388, 389***
Rinkionys, k. ***36***
Ripaičiai, k. ***22***
Rytų Europa ***400***
Rokiškis, aps. ***9, 41, 46, 71***
Ropiškė, k. ***438***
Rubelninkai, k., šen. ***130, 276, 438***
Rumunija ***400, 403***
Rusija ***35, 53, 98, 262, 263, 271, 279, 280, 317, 350, 400, 403, 404, 406, 414, 415, 418, 420, 430, 439***

S
Sadūniškė, k. ***242***
Salakas, vls. ***16, 23, 25, 29***
Saldutiškis, mstl., vls. ***12, 14, 15, 18, 20-23, 26, 28, 34, 40, 42, 46, 50, 93, 237, 313, 372, 385, 388, 396, 410***
Sankt Peterburgas ***278, 406, 408***
Sariai, k. ***30***
Seinai ***24***
Sekios, k. ***415***
Seniškis, k. ***381, 389***
Siamionavičiai, k. ***283, 407, 408, 440***
Siaurukai, k. ***398, 408, 409, 441***
Sibiras ***152, 153, 155, 157, 197, 212, 216, 269, 270, 292, 321, 323, 324, 327, 328, 330, 370, 386, 391, 404-406, 418, 420, 421, 425, 426, 432, 433, 439***
Siginė, Siginės dvaras ***270, 406***
Sipavičiai, k. ***414***
Skiemonys, mstl., vls. ***25, 286***
Slabada, k. ***408***
Smilginiškė, k. ***346, 421***
Sovietų Sąjunga (SSRS, SSSR, TSRS) ***28, 29, 50, 52, 152, 238, 239, 273, 307, 321, 322, 324, 328, 331, 333, 344, 348, 349, 399, 400, 403-405, 418-424, 444***
Staniuliškės, k. ***22***
Staurovas, k. ***271, 413, 415, 442***
Strakšiškė, k. ***240, 245***
Strūnaitis, vls. ***16, 34, 43***
Suvalkija ***152***

Svieriai, r.,aps. ***12, 15-17, 21, 25, 32-36, 46, 52, 53, 71, 103, 176, 178, 215, 239, 309, 358, 411, 415, 428***
Svierys, ež. ***19***
Svierių miškas ***17, 36***
Svirkų ežeras ***422***

Š
Šalčininkai, r. ***20, 45***
Šarkauščina, mstl., r. ***16, 32, 278, 283, 285, 310, 311, 399, 406-411, 413, 416, 440***
Šarkiai, k. ***21***
Ščiutinas ***262***
Šiauliai, m., r., sr. ***408, 431***
Šiaurės Korėja ***430***
Šiškiniai, k. ***377, 378***
Šukeniškė, k. ***438, 444***
Švedriškė, k. ***12***
Švenčionėliai, mstl., vis. ***16, 33, 34, 43, 52, 53, 54, 78, 175, 177, 237, 268, 309, 312, 385, 414, 434***
Švenčionys, m., vis., aps. ***7-10, 12-27, 29-37, 39-43, 45-50, 52-54, 71, 78, 103, 122, 172, 175, 177, 237, 240-243, 245, 268, 269, 278, 285, 309, 312, 313, 358, 370, 372, 379, 385, 389, 395, 401, 408, 412-414, 416, 418, 420, 421, 425-428, 432, 434, 443***
Švenčionių kraštas ***12-14, 20, 21, 23, 25, 37, 42, 46, 48, 356, 370, 372, 374, 376, 382, 384, 387, 388, 390, 393, 402, 404-406, 428, 429***
Šventoji, up. ***135***

T
Taivanis (Formoza) ***418, 419***
Talinas ***262***
Taujūnai, k. ***374, 383***
Tauragnai, mstl. ***22, 23, 25, 286***
Tibetas ***418***
Tilinovo (Filinavo) vnk. ***429, 445***
Trakai ***14, 45***
Triburčiai, k. ***425***
Turkija ***403, 438***
Tverečius, mstl., vis. ***12, 16, 25, 27, 29, 30, 32-34, 36, 43, 48, 51, 53, 78, 175, 179, 225, 237, 268, 269, 278, 280, 309, 311, 313, 375, 385, 388, 398, 401, 403, 405, 406, 409, 412, 413, 415-417, 421, 422, 425, 427, 428, 431, 433, 437, 439, 443, 444, 446***

U
Ukmergė, t., aps. ***15, 23, 25, 43, 45, 46, 146, 372, 374, 375, 390***
Ukraina ***418***
Ūsčiai, k. ***271, 315, 429, 444***
Utena, m., aps. ***7-9, 14, 15, 17, 18, 21-26, 28, 41-43, 45-49, 71, 286, 372, 380, 386, 393***

V
Vakarų Vokietija ***268***
Valodzkai, k. ***412***
Varapajevas ***32, 408, 410, 411, 440, 441, 446***
Varapajevo miškai ***16, 43, 215, 406, 410, 411, 430, 440***
Vasilkai, k. ***435***
Vasiuliai, k. ***275, 278***
Vašingtonas ***400, 419, 438***
Vatikanas ***438***
Veneloviškė, k. ***395, 420***
Vengrija ***400, 403, 438***
Venta, up. ***135***
Viarcinskiai, k. ***446***
Vidužemio jūra ***419***
Vidutinė, k. ***19***
Vidžiai, mstl., r., aps. ***15, 16, 21, 22, 25, 29, 30, 32, 34, 36, 43, 46, 48, 53, 215, 222, 223, 239, 270, 272, 278, 283, 285, 309, 310, 313, 315, 358, 370, 398-402, 406-417, 421, 422, 425, 428-432, 437, 438, 439, 441-446***
Vietnamas ***418***
Viktorinė, k. ***241, 398***
Vileitos, k. ***279***
Vilija, up. ***135***
Vilniaus kraštas ***19, 35, 239, 288, 319, 356***
Vilnius, m., aps., sr. ***12, 14-17, 21, 22, 26-28, 32, 35, 37, 40, 42-44, 49-51, 53, 63, 68, 135, 144, 146, 147, 165, 215, 238-240, 243, 364, 372, 384, 386, 389, 390, 408, 426, 430, 431, 437***
Vokietija ***22, 23, 46, 98, 187, 189, 236, 322, 370-372, 390, 399, 428, 437, 440***
Vosiūnai, k. ***180, 311, 401, 416, 417, 443***

Z
Zarasai, aps. ***8-10, 14-16, 18, 21-23, 25, 32, 36, 42, 43, 46, 53, 71, 372***
Zatočas, k. ***402***

ž
Žalioji giria ***9, 10, 18, 40***
Žardeliškė, šen. ***131***
Želva, mstl. ***15, 23, 43***
Žemaitija ***132, 135, 152, 159, 161***
Žuravouščyna, k. ***413***
Žvyrynės (Žvėrynės) miškas ***240, 271, 370, 412***

LIETUVOS PARTIZANŲ VYTAUTO APYGARDOS TIGRO RINKTINĖ (1945-1950 m.)

2003-10-14.63 sp. 1. Tiražas 1000 egz. Užsakymas 3-626.
Išleido Lietuvos archyvų departamentas, Mindaugo g. 8, LT-2009 Vilnius.
Spaustuvė „MORKŪNAS ir Ko“, Draugystės g. 17, LT-3031 Kaunas.
Įrišta „Spindulio" spaustuvėje.